

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

47927

FLAVII 804060

I O S E P H I

OPERVMT O-

MVS PRI-

MVS

*

Decem priores Antiquitatum Iudaicarum libros complectens.

SIGISMUNDO GELENIO
INTERPRETE.

VIRTVS DVCE,

COMITI FORTVNA.

APVD SEB. GRY-

PHIVM LV-

GDVNIO

1552

2
CLARISS. ET AM-
PLISS. DOMINO IO. IACO-
bo Euggero, in Kirchberg & Vias-
senhorn Comiti, &c. Sigis-
mundus Gelenius

S. D.

V M omnis institutio, uel singu-
lorum hominū ad beatam uitā
contendentium, uel ceterū for-
mam in commune uiuēdi qua-
rentiū, praeceptis constet exem-
plisq; ut nosti Euggere uir magnifice, cōsentire
uideo in hoc sapientes, neutrum aliunde melius
peti quā ē sacris literis: quas tanto tutius sequi-
mur, quāto certiora sunt diuina oracula huma-
nis opinionibus: qua dispēdiosis suis ambagibus
nihil aliud ostendūt, quā frustra id conatos sum-
mos quidē uiros, sed humana sapiētia praeditos,
quod nō nisi a diuinis et numinis fauore adiutis
praestatur: sine quo nec uia salutis iniri, nec inuē-
da eius modus alijs monstrari potest. Et quāuis
utraq; iam dicta ratio sit absolutior, si coniu-
gātur: sicut ex ipsis liquet sacris literis, ubi tam
legis primū bene conditis hominū pectoribus à
rerū opifite inserta, mox exolefcente paulatim
eius memoria, per eundē praconio Mosi in cō-
munem uitam reuocata, summaria capita,
quān hominum deo. carorum, uel priuatorū uel
duc

ducum atq; regum, gesta produuntur: habent tamen ha separatam etiam tractationem. Nam ante exortam seruatoris legē homines quidam ingeniosi qui se philosophos nominauerunt, ueritatem ceu per tenebras palpare aggressi, praecepta uita formanda conati sunt tradere unā cum dogmatibus ad felicitatem sectandam perimentibus: alij res regum ac populorum mādauerunt literis, unde magnam colligere liceat exemplorū copiam. Illorum lectio habita est praeteris utilis, & re uera fuisset, si ueritatem captatam potuissent assequi: nos in hoc feliciores, quibus sacra litterae affatim representant quod illis obtingere non potuit, lectio non modo utilis, sed & necessaria. Proxima utilitas est in historijs, peculiari quadam uoluptate ad sui cognitionē inuitantibus, ut ab his legendis pauci modo sint literati, abstineant, cum illa magis seria quibusdam aut non uacet euoluere aut non libeat. Sed delectu opus est in tanta historicorum uarietate, si nolis operam & bonas horas perdere. sunt enim qui nihil aliud quā ludunt, & aures animosq; otiosos demulcent in hoc tantū factis narratiunculis, quales sunt Heliodorus, Philostratus, & his antiquiores, sed nihilo grauior Herodotus & Ctesias ob nimiam mediocritatis licentiam dudum oblitteratus, in quibus uix quicquā probes praeter facundiā. Doctiores sunt alij, ut imbuti philosophia, sed magno di-

scrimine. nã qui Epicureorũ, aut Peripateticorũ
 nõ multo saniorũ duntaxat quod ad pietatis
 dogmata attinet sectã secuti sunt, pro suis af-
 fectibus multa produnt tam inutilia, ut ne noxa
 quidem careant. quid enim bona rei potest expe-
 ctari à tollentibus immortalitatẽ animorũ, &
 diuinam providentiã? & hi ferè proponunt sibi
 celebranda quedam uasta uerius quàm magna
 ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæsares. Plus bo-
 nae frugis haurire licet ex accedentibus propius
 ad Academicos Stoicòsue, qui res laudatorũ
 principũ aut populi Romani, præsertim illius pri-
 sci, trãs miserũt ad posteros. huius generis sunt, Pla-
 tarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & La-
 tini aliquot qui sibi granitatẽ cen peculiarem
 iudicãt. Sed longe utilissima, nec iniucunda est
 sacra historia, olim propter excellentiã & cla-
 ritatẽ, sed maxime propter certissimã sinceris-
 simamq; ueritatẽ, etiam profanis expetit a regi-
 bus, patrũ priscorũ mores, uitas, resq; tam domi
 quàm foris gestas continens: quicq; eius compen-
 dium scripsit, & ubi illa desit reliquã usq; ad
 suam etatẽ attexuit, Iosephus uir patriarum li-
 terarum cognitione nemini sue gentis secundus,
 externa uerò literatura studijs uel cum Philone
 conferendus, facundia pollens quæ plus uirium
 quàm fucorum habeat, nec minus philosophum
 quàm historicum deceat: quem non est opus præ-
 dicare protinus, quando ipse satis ostendit
 qual

qualis fuerit, modestissime vitam suam scribēt,
 quae nunc primum in praesenti operum eius edi-
 tione legi potest à Latinis hominibus. huius scri-
 ptoris monumenta cum circumferantur, & pas-
 sim ab omnibus suo merito terantur, Rufino ut
 titulus pollicetur interprete, mihi nūquā persua-
 dēri potuit antiquitates Iudaicas ab eo viro ver-
 sas: vel quod non referant peritū utriusq; lingua
 hominē, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo:
 vel quod stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id
 Antiquitatū opus non ita dudum ex officina
 Frobeniana prodijt, cōflatum ex duobus exem-
 plaribus mutilis, è diuersissimis petitis orbis tra-
 ctibus: bono tamē quodā casu euenit ut utrunq;
 egregiē suppleneris lacunas alterius. ac mox nō
 defuerit qui Latinam versionem nouam requi-
 rerent: effeceruntq; amici ut suscepta provincia
 tirocinium uerēdī in eo scriptore ponerem, figli-
 na (iuxta prouerbum) in dolio. Inter uerēdum
 deprehendi non solum deprauata multa in La-
 tinis, sed etiam quibusdam locis deesse uersus nō
 paucos. nam X V I. Antiquitatum libro, cap.
 iuxta uulgatas editiones septimo, iuxta Gra-
 corum distinctionem quam nos sequimur X I.
 desiderabatur integra pagina. & in calce eius-
 dem libri non multo minus: id quod uel libra-
 riorum uel interpretis etiam culpa accidit, sed
 non in his tantum paginis. Itaq; omnia meliore
 fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec ru-
 dio

diore tamen opinor. Ausus igitur rem subitu-
 ram censuras varias, cœpi circumspicere de ali-
 quo, cuius præiudicio tutus possem minus de ca-
 teris criticis esse sollicitus. In eo delectu succur-
 rebat mihi ante alios Io. Iscobus Fuggerus, ni-
 mirum ea familia natus, in quam singulari ce-
 lestis numinis favore virtus & fortuna tantum
 ornamentorum certatim cōtulcrunt, ut per uni-
 versam Europam, atq; etiam longe extra eius
 limites, tam sit celebris, tam apud summos mo-
 narchas gratiosa, ut nihil sit quod hac parte vel
 principibus viris inuideat: & quod peculiariter
 ad meum desiderium attinebat, habeat in suo
 stemmate viros literatos literatorūq; patronos
 eximios, et vel hoc merito omni posteritatis me-
 moria dignissimos, nuper Raimandū, nūc An-
 tonium eius fratrem familiaq; columen, & in-
 signem Des. Erasmi patroni quondam nostri
 amicū: te verò tertium (ne alios mihi minus
 notos commemorem) ad eò expolitum & candi-
 dum acriq; iudicio hominem, ut tue censura nō
 minus probari cupiam, quàm excellentissimorū
 in utraq; literatura professorum nostri huius
 haud incruditi seculi. Et pulchre convenire vi-
 debatur, ut scriptor qui in omnibus præsertim
 Christianorū regionibus etiā vulgo teritur, præ-
 ferret in fronte cem tutelare nomen viri apud o-
 mnes eas gentes non solū notissimū, verum etiam
 laudatissimū. Deterrebat hoc unū quòd ignotus
 essens

essem tanto *Mæcenati*: sed contrâ cõgita-
 bulos similibus occasionibus innotuisse felici-
 ter. itaq; sic nutantem ut tamẽ propensior essem
 ad demerendam tuam gratiam, impulsit non in-
 uitum noster uetus amicus & liberorũ tuorum
 ad imitandam paternam excellentiam incensor
 adiutorq; *Ludovicus Carinus*, uir magnas
 merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus:
 qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissi-
 mis quidẽ illis ut est ipse sincerus, quales in hanc
 tabulam conferre, nec sine modestia tua uexa-
 tione possem, nec sine adulationis suspitione.
 Accipies igitur uir præclarissime opus hoc per
 otium inspiciendum: quod si tibi tale uidebitur
 ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi
 incitamentum ad aggrediendos etiam autores
 alios: accipies & *Gelenium* tuum in clietelam,
 quam nemo non expetit, ipse uehementer opto
 ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet pa-
 trone (iam enim hanc salutandi formulam mihi
 tua pace permitto) obseruandissime, unà cum
 liberorum suauissima cohorte totaq; familia,
 cui me commendatum cupio, si non de officio,
 saltem de studio addictissimo. *Basilea calendis*
augustis, anno à natiuitate Christi seruatoris
humani generis M D XLVIII.

TESTIMONIUM D. HIERO-
nymus de Iosepho.

Iosephus Mathathia filius, ex Hierosolymis
sacerdos, a Vespasiano captus, cum Tito filio
eius relictus est. Hic Romam veniens, septem libros
Iudaicae captivitatis imperatoribus patri filioque
obtulit, qui et bibliotheca publica traditi sunt.
Et ob ingenij gloriam statim quoque meruit Ro-
ma. Scripsit autem alios viginti Antiquitatum
libros, ab exordio mundi, usque ad decimumquar-
tum annum Domitiani Caesaris, et duos apocryp-
tos et aduersum Apionem grammaticum Alex-
andrinum: qui sub Caligula legatus missus ex
parte gentilium, contra Philonem etiam librum
contumeliosum gentis Iudaicae continentem scrip-
serat. Alius quoque liber eius, qui inscribitur
πρὸς ἄντιοχάστρα καὶ λόγιον, valde elegans ha-
betur, in quo et Machabeorum sunt digesta
martyria. Hic in decimo octavo Antiquitatum
libro manifestissime constat, propter magni-
tudinem signorum Christum a Phariseis interfectum, et
Ioannem Baptistam verum prophetam fuisse, et propter
interfectionem Iacobi Apostoli diruta Hiero-
solymam. Scripsit autem de Domino in hunc modum
Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen verum
eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patra-
tor operum. Et doctor eorum qui libenter uera su-
scipiunt: plurimos quoque tam de Iudaeis quam de
gentibus sui habuit sectatores, et credebantur

esse

esse Christus. Cumq; inuidia nostrorū principum
 cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui
 eum dilexerat perscuerauerūt. Apparuit enim
 eis tertia die uiuus, multa & hac & alia mi-
 rabilia, carminibus prophetarum de eo uasici-
 nantibus: & usq; hodie Christianorum gens, ab
 hoc sortita nocabulum, non defecit.

AUTORES QVORVM POTIS-
 simum testimonio partim comprobato,
 partim confutato Iosephus histo-
 ria sua fidem facit.

Acsilauus Arginus	Conon hist.
Agatharchides Gni- dins	Demetrius Phalerens Dins hist.
Alexāder Polyhistor	Ephorus
Andreas	Estius
Apion grammaticus	Euhemerus
Apollonius Molo	Eupolemus
Apollodorus	Hecataeus Abderita
Ariphanes	Hellanicus
Aristaus	Hermippus
Aristoteles	Hermogenes
Berosus Chaldæus	Herodotus
Cadmus Milesius	Hesiodus
Castor Chronogra- phus	Hieronymus Aegy- ptius
Charemon	Homerus
Chærilus poeta	Isidorus

<i>T. Livius</i>	<i>Polycrates</i>
<i>Lysimachus</i>	<i>Posidonius</i>
<i>Manethon</i>	<i>Pythagoras</i>
<i>Menander Ephesius</i>	<i>Strabo</i>
<i>Mnaseus Damascen⁹</i>	<i>Thales</i>
<i>Mochus</i>	<i>Theodotus</i>
<i>Nicola⁹ Damascenus</i>	<i>Theophilus</i>
<i>Pherecydes Syrius</i>	<i>Theopompus</i>
<i>Philon senior</i>	<i>Theophrastus</i>
<i>Philostratus</i>	<i>Thucydides</i>
<i>Polybius Megalopo-</i>	<i>Timaeus</i>
<i>litanus</i>	<i>Zopyrion</i>

CANDIDO LECTORI. S.

Quum nova hac Iosephi Antiquitatum Latina conversio, quae iuxta Graecum exemplar est dissecta, antiqua translationi capitiū distinctione non consonaret, visum nobis est, vetustam divisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram aditionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui iudicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam nostram favore mutuo amplectere.

FLAY

FLAVII IOSE-

PHI ANTIQVITA-

TVM IVDAICARVM

LIBER I.

Sigismundo Gelenio in-
terprete.

PROOEMIUM.

QVI ad scribēdas historias se con-
ferunt, non unā neq; eandem suā
propositi causam habere mihi
videntur, sed plures, easq; multū
inter se differentes. Quidā enim
ostensanda eloquentia causa, gloriaq; ex ea ca-
pienda, ad hoc studiorum genus se applicant;
alij quo gratiam illis referrent, quorū res ge-
stas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori
quantū in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa
compulit, ut quibus gerēdis intersuerāt, ea scri-
pto complexa in vulgum proderent. Nec desue-
runt, qui res insignes cognituq; dignas in obscu-
ro latere non ferrent, atq; ideo narrationem ea-
rum in communem utilitatem proferrent. Ex
iam dictis causis postrema duae me quoq; ad idē
permoverant. Bellum enim quod cum Roma-
nis habuimus, & res utrinque gestas, ac de-
num enentum, quae omnia praesens ipse meo
perie

periculo didici, narrare coactus sum, propter quosdam qui scriptis suis ueritatē deprauarunt. Prasens uerò opus aggressus sum, ratus Gracis omnibus cognitu non iniucundum fore. Complectitur enim uniuersam nostra gentis antiquitatem, formamq; reipublica, ex Hebraicis literis translata. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, unde primum oriūdi Iudaei, quā uaria fortuna usi, sub quali legislatore ad pietatem cate rasq; uirtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuisti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus usq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quadam ac segnicies mihi incesit, tantā materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & pra cunctis Epaphroditus, uir cum omnis generis disciplinarū, tum uerò rerum gestarum peritia cum primis anidus, ut qui ipse in maximis negotijs & uarijs fortuna casibus uersatus, in omnibus eximiam naturae indolem pra se tulisset, inconcussūq; uirtutis studium perpetuo retinisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid ac honestum molientium fautori, cū me mei iam sup-
puderes

pudret, si uiderer ignantiâ speciosissimo labori
anteponere, uires animamq; resumpsit: simul hac
quoq; reputatione nō leuiter permotus, quod &
maiores olim nostri exteris sua benigne cōmu-
nicauerunt, & Gracorum nonnulli uehementi res
nostras cognoscēdi studio flagrauerunt. Itaq;
inuenio literis proditū, quod Ptolemaeus secūdus
eius nominis rex, totus disciplinis colligendisq;
libris deditus, magnopere contenderit legem no-
stram, eiusq; instituta, & uiuendi formam pre-
scriptam, in Gracum eloquiū transferri. Eka-
zarus autē pontificū nostrorū nemini secūdus,
regi hanc utilitatem non inuidis, reclamaturus
omnino, nisi consuetudinē haberemus à maiori-
bus acceptam, res bonas & honestas calare ne-
minem. Proinde mihi quoq; cōuenire duxi, ut et
pontificis nostri imitarer magnanimitatē: &
hodie quoq; regis illius multos perfimiles puta-
rem, dumtaxat quod ad discendi cupiditatē at-
tinet: neq; enim totā scripturam occupauit ille,
sed legē solam ei tradiderunt interpretes, qui ob
hoc Alexandria missi fuerant. Sunt autē in-
numera sacris literis prodita, ut quae quinq; mil-
lium annorū historiam in se complectantur, in
qua diuersi sunt inopinati casus, uaria belli for-
tuna, multa imperatorum praclara facinora,
multa rerum publicarum mutationes. In unum
sum autem ex huius potissimum historia lectio-
ne cognoscere licet, quod his qui Dei uoluntati
obsequuntur

obsequuntur, & leges bene latas transgredi ne-
rentur, omnia prosperè succedunt supra quàm
credi possit, et felicitas illis præmiū à Deo pro-
ponitur. Quòd si ab illarum diligenti observa-
tione discedant, neq; cōsilia eorum exitum inue-
niunt, & boni ipsorū opinione conatus in cala-
mitates immedicabiles desinunt. Quapropter
iam nunc lecturos hac volumina adhortor, ut
Deo mentem adhibeant, & legislatorē nostrū
probent, si naturā, ut dignū est, considerauit, &
uirtuti eius cōuenientes semper operationes assi-
gnauit, puramq; suā narrationē ab omni, qualis
apud alios est, fabularū uanitate cōstruauit: ita
meti quantum ad longitudinē tēporis, rerumq;
ueteritatē attinet, impunè poterat qualibet men-
dacia confingere. Natus enim est ante annos bis
mille, cū ad tot retro secula etiā poëta ne deo-
rum quidē suorū natales, nedum mortaliū leges
aut res gestas referre ausi fuissent. Sed hac o-
mnia procedēs oratio accuratè suo quaq; ordi-
ne docebit, ita ut nos facturos sumus polliciti,
neq; subrahēdo quicquā, nec addēdo. Ceterū
quoniam fermè omnia pēdunt à Moysis legisla-
toris sapientia, necesse habeo paucis de illo præ-
fari, ne quē fortē cogitatio subeat quī factū sit,
ut quī operis inscriptio res gestas polliceatur,
tam multa ad naturæ cognitionē spectātia scri-
ptis nostris inscriberimus. Scire igitur oportet,
quòd uir ille ante omnia necessarium existima-
uit, uel

nit, nel nitā suam rectē disposituro, nel alijs leges posituro, ut in primis natura Dei cognitionē habeat, atq; ita cōsideratis eius operibus, egregium illud exēplar imitari, quantū in suis viribus est, & sectari conetur. Alioquin absq; hac contemplatione neq; legislatorē ipsum unquam bonam mentem sibi paraturū, neq; scripta eius ullum momētum ad virtutē auditorū allatura, nisi ante omnia discerent, quod Deus cum sit parens omnium ac dominus, omniaq; contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem nitam donat: qui autem a virtutis tramite digredimur, illos maximis calamitatibus involuit. Hāc doctrinam ciues suos docere volens, non a pactis aut conuentis & mutuo circa hac iure leges est auspicatus, quemadmodū alij solent: sed ad Deū & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quod in terris pulcherrimū Dei opus simus homines, cum iam ad pietatē haberet obsequentes, facili deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaq; alij legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominū peccata in Deos suos verbis transulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnū incitamentū ad malitiam addiderunt. At noster legislator posteaquam puram putam uirgentem habere Deum docuisset, censuit pro se quēq; adniti oportere, ut in partem eius aliquam peruenire possit: in eosq; qui neq; sapiunt hac, neq; credunt, scuerē admodum animad

animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum uolo
lectorem hæc nostra examinare: namq; sic con-
siderantibus nihil uel absurdū, uel Dei magni-
ficētia indignū esse uidebitur: omnia enim sum-
ma concinnitate iuxta uniuersi naturam sunt
disposita. partim ita ut dignū erat à legislatore
subindicata, partim decētissimis allegorijs con-
uestita: partim etiam disertè expressa, nimirum
quæcumq; absq; ambagibus erant proferenda:
quorum causus si quis singillatim considerare
uellet, sublimis inde & ualde philosophica spe-
culatio exoriretur, in aliud tempus differenda.
Quod si Deus longiorē atatem concesserit, abso-
lutis quæ nunc tractamus, ut illa quoq; perscri-
bantur operam dabimus: Nunc ad rerū seriem
uertemus stylū, præmissis quæ Moyses narrat de
mundo cōdito: ea è sacris codicibus ita ut inue-
nimus trāssumpta, in hūc fermē modū se habēt.

Mundi creatio, & elementorum dispositio. C A. I.

IN principio creauit Deus calum
& terram. Hac cū in conspectum
non ueniret, alta caligine recta, spi-
ritusq; eam supernè permearet, lu-
cem Deus fieri iussit: quæ cū effulsisset, conside-
rata tota materia, discreuit lucem à tenebris:
& his nomen imposuit Noctē, illā uero Diem
appellauit, Vespera & Mane uocabulo exor-
dijs lucis & quietis indito. Atq; hæc quidem
prima dies extitit, Moyses autē nūā eam dixit.

Quinto

Cuius causam possem equidē & nunc reddere:
sed quoniam promisi me omniū causas proprio
uolumine cōscriptas editurū, in illud tempus hāc
quoq; rationē differā. Post hac secunda die calū
uniuersitati rerū superimpofuit, discretū à cate-
ris, & in sublimi per se collocatū, glacieq; cir-
cumpaētum, & humida ac pluuiā natura ob
terram irroratione inuandam cōpetenter tēpe-
ratū. Tertia uerò terrā statuit, mari undequaq;
circūfusam: eademq; die cōtinuò planta simul
& semina è terra sunt exorta. Quarta uerò ca-
lum sole ac luna alijsq; sideribus exornauit,
mandato eis dato, ut suo motu & meatu tem-
porum anni reuolutionē manifestē indicarent.
Quinta uerò die animātia, tum natatilia, tum
per sublime uolantia, per altum perq; aërem di-
misit, copulata prius & ad cōgressus genitura
causa cōparata, quo genus eorū cresceret simul
ac multiplicaretur. Sexta autē die quadrupedū
genus condidit, masculo & femineo sexu di-
stinētū: in hac uerò hominē etiā finxit. atq; ita
mundum sex diebus uniuersum, & omnia qua
mundo continentur, Moyses facta esse dicit: se-
ptima autē requieuisse Deum, & ab operibus
cessauisse. quamobrem etiā nos uacationē à la-
boribus per hanc diem celebramus, appellantes
eam Sabbatum: quæ uox requiem Hebræorū lin-
gua significat. Quin etiam naturam inter-
pretari post septimam diem Moyses incepit, de
b hominis

hominis fabricatione in hunc modum differant.
Finxit Deus hominē humo telluris sumpta, im-
misitq; in eum spiritū & animā: homo autē hic
uocatus est Adamus: significat autē hoc He-
braorum lingua rufum quandoquidē ē rufa hu-
mo fermentata est factus: talis enim est intacta
terra et uera. Statuit autē Deus corā Adamo
diuersa animalium genera tam masculina quā
fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit,
quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem
Adamum carentē societate & cōiūctū fœmi-
næ (nondū enim erat) mirantemq; quod reliqua
animantes ita se haberent: sopito illi costā una
exempta, mulierē ex ea formauit: moxq; ut eīb
adducta, ex se productā Adamus agnouit. Issa
autē Hebraorum lingua uocatur mulier: huius
autē nomē erat Eua, id significat matrē omniū
uiuentiū. Narrat præterea Deū hortū ad orien-
tem plantasse omni uirēti plāta: & in his fuis-
se arborē uitæ, & aliā scientiæ, per quā digno-
sceretur bonū à malo. In hunc hortū cū introdu-
xisset Deus Adamū cū uxore, inſiit eos plan-
tariū curā habere. Rigatur autē hic hortus ab
uno amne, uniuersam in circuitu terrā luſtran-
te, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Horū
qui Phison nominatur (ea uox multitudinē ſi-
gnificat) ad terrā Indiam delatus, in illud se pe-
lagus exonerat, Græcis Ganges appellamus.
Euphrates autem & Tigris in rubrum mare
exemi,

exeunt: quorum *Euphrates* vocatur *Phora*, id
 significat uel dispersionem uel florem. *Tigris* au-
 tem *Diglash*, quod interpretatur angustus si-
 mul & uelox. *Geon* autē *Aegyptū* mediā se-
 cat: id nobis ab oriente exortū signat, quē *Gra-*
eci Nilum appellare solent. Porro *Deus* 111.
Adamum & uxorem de ceteris plantis gu- *Gen. 3.*
 stare iussit, una arbore scientia solū illis interdi-
 xit, pramonitis si attigerint, confusum exitū eis
 affuturū. Cum autē per id tēpus nullū esset in-
 ter animalia dissidium, & serpens familiariter
 cū *Adamo* ac uxore degret, inuidebat eis fe-
 licitatiē uenturā, si iussis *Dei* parere perseuera-
 rent: & ratus in calamitatē casuros, si mādāta
 neglexissent, malitiose persuadet mulieri ut de
 arbore scientie gustaret, assencrās inesse ei uim
 dignoscendi boni ac mali: de qua si gustassent,
 beatā nihiloq; deteriorē quā *Deum* uitā actū-
 ros. Atq; hoc pacto mulierē subuertit, ut man-
 datum *Domini* contēneret: quā gustato arboris
 fructu, ciboq; hoc delectata, etiā *Adamo* usum
 eius persuasit. Iamq; se nudos esse sentiebant, es
 de tegmento sibi dispiciebant: arbori enim acu-
 minis & cogitādi uis inerat. Folijs igitur ficul-
 neis sese texerunt, atq; ita conuclatis pudendis,
 uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent quo
 prius carebat. Mox cum *Deus* in hortū uenif-
 set, *Adamus* antea familiariter cū *Deo* col-
 loqui solitus, conscius sibi iniustitia secedebat.

*Deus autem miratus causam scitabatur, quid
ita prius delectatus sua cōsuetudine, nunc fugi-
raret ac latitaret. Illo uero tacente pra cōscien-
tia nō seruati praecepti, Deus ita insit: Equidē
prospexerā nobis, quomodo uitā felicē omnisq;
mali expertē uideretis, nulla noua cura in ani-
mo sollicitati, omnibus quacunq; ad usum ac uo-
luptatē cōferūt, sua sponte nobis proueniētibus,
mea unius prouidētia citra omnē uēstrū laborē
aut sollicitudinē: quibus fruentes uos neq; fene-
ctus celeriter opprimeret, & uita diuturna quā
longissime proferretur. Tu uero hanc meā senten-
tiam ludibrio habuisti, mādato meo contēpto:
non enim propter bonū aliquod taces, sed pro-
pter malā cōscientiam: quare & senectus ocyor
superueniat, & uita uestra minus sit diuturna.
Adamus autē excusabat peccatū, & irā Dei
deprecabatur, culpam in uxorē referens, & di-
cens, ab illa deceptū se peccauisse: at illa serpen-
tem accusabat. Tum Deus mulctauit eum, quòd
muliebri cōsilio cessisset: terramq; nullos posthac
fructus sponte proferre iussit: laborantibus autē
& opere attritis alia dare, alia negare. Enam
autem parturitionibus & hoc genus doloribus
castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta
Adamum eisdem doli illectum in calamita-
tes coniecisset. Quin & serpenti uocem ademit,
iratus ob malitiā qua erga Adamum est usus:
uenenumq; linguae eius indidit, & hostem eorum
declarauit*

declarauit: admonuitq; caput eius plagis impendū esse, tū quòd in hoc perniciēs hominis sita sit, tum quòd ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur: ad hac pedibus priuātū trahi per terrā, ac uolui fecis. His pœnis impositis Deus Adamū et Euā ex horto in aliā regionē trāstulit.

De posteritate Adam, & decem ætatibus usq; diluuium.

CAP. II.

Nati sunt autem eis & filij mares duo: IIII.
 horum prior appellatus est Cain, quod in Gen. 4.
 interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea uox luctum significat. Nata sunt eis etiā filia. Hi fratres suis quisq; studijs intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum præsentē ratus, uirtuti operam dabat. pastoralis autē eius erat uita. Cain uerò quum alioquin etiā pœssimus esset, lucrumq; solum spectaret, terrā quoq; arare primus excogitauit: ac postremò fratrē etiam interemit tali de causa. Quū uisum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorū. Huius sacrificium Deo fuit acceptius, & spōte natura genitis constaret, quā ea qua homo auarus & industrius per uim quandā à natura extorserat. Ideo Cain agrè ferens prælatus sibi à Deo Abelem, interfecit fratrē, & cadauere eius abditore clāre fore putabat. Quo cognito Deus uenit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset: multis enim diebus se

bus se nō uidisse eum, quē reliquo omni tempore
 cū ipso uersari animaduertisset. Tum Cain an-
 xius, nec habēs quod responderet Deo, primū se
 quoq; demirari ait, quī factum sit, quod frater
 nusquā cōpareat. Instāte uerò Deo, & accura-
 tius inquirente, iam cōmotior negauit se padago-
 gum fratris, aut rerū eius obseruatore esse. Tum
 Deus coarguit Cain paricidiū, mirari se dicēs,
 quod negaret se quicquā de fratre scire, quē ipse
 interemisset: & suppliciū quidē quod eadē cō-
 meruerat ei remittit, sacrificio placatus ne gra-
 uius in supplicē sauires: sed male ominatus ei et
 posteris ipsius, usq; septimā progeniē puniaturū
 se est cōminatus: & ex illa regione extorere unā
 cū uxore fecit. Illi autē timēte, ne oberrās in fe-
 ras incideret, atq; ita periret, securum esse iussit
 quod ad hoc periculū attinet, & impauide ter-
 ras peragrarē et signo ei indito quo nosci posset,
 abire procul iussit. Cain autē multas regiones
 unā cū uxore emēsis, eadē Naida cōdidit: id lo-
 ci nomē est: atq; illic sedē optauit, ubi etiā libe-
 ros procreauit. Caterū iatū absuit ut hac casti-
 gatione in melius uitā mutauit, ut peior etiā
 sit factus, suis uoluptatibus uel cū aliorū inui-
 ria indulgēs: & facultates domesticas per uim
 ac rapinas accumulans, accitū undecunq; la-
 trociniorum & nequitię socijs, magister illis ad
 facinorosam uitā est effectus. Adhuc simplicē
 haētenuus uinēdi rationē, excogitatis mēsuris et
 ponderi

ponderibus immutavit, pristinamq; sinceritatem
et generositatē ignaram talium artium in no-
vam quandam versutiam depravit. Primus
agrorum terminos fixit, urbemq; extructam et
communitā coactis in unū domesticis et clien-
tibus inhabitandam tradidit, Enosque nomine im-
posito ab Enoso liberorum natu maximo. Is Ia-
redum genuit, ex quo Malalehel, et ex eo dein-
ceps Mathusala est progenitus. Huic Lamechus
fuit filius, qui liberos habuit septuaginta et so-
ptem, ex duabus susceptos uxoribus, Sella et
Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernacu-
lus constructis pastoralis cultu ac victu fuit con-
tentus. Iubal vero germanus eius musica operam
dedit, psalteriumq; et citharam invenit. Thobel
autem unus ex altera uxore prognatorū viribus
excellens rem militarem egregiē tractavit, cuius
artibus et opes ampliores, et victum lautiores
sibi cōparavit. quin et arariam primus est com-
mentus, et filia factus est pater unius, nomine
Naama. Porro Lamechus diuini iuris non im-
peritus, videns poenas se exoluturum paricidij à
Caino perpetrati, uxoribus suis hoc indicavit.
Ceterum superstite etiam cum Adamo Caini
soboles sceleratissima euasit, dū posterior quisq;
se deterior, nec solum imitatur priorum vitia,
sed et superat, interim nec à bellis, nec à latro-
cinijs tēperando: et qui à cadibus abstinebant,
alioquin anarē et superbe inter suos uiuebant.

Adamus autem qui primus è terra factus, ut ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel esset mactatus, & Cain propter eadem solum uertisset, procreandis liberis operam dedit, quòd magno prolis desiderio teneretur, annos iam natus triginta supra ducentos: quibus etiam accessissent septingenti, tandem uita defunctus est. Ex huius liberis quos complures habuit, fuit etiam Sethus: sed quia de alijs longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. Hic à patre educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iam quod rectum est discernere ualeres, uirtutis studijs se totum dedit: & cum ipse uir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit: qui quoniam erant omnes bona indole pradii, & patriam absq; seditione incolabant, in perpetua felicitate uitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. Ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum uniuersalem rerum interitum præcecinisse, unum incendio, diluuiò alterum, excitis duabus columnis utriq; sua inuenta inscripserunt: ut si lateritià diluuiò deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta cōtinebat, spectanda exhiberet. Atque enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus exiat in terra Syria.

De di

De diluvio, & quomodo Noë in arca cum familia servatus habitavit in campo Senaar. C A. III.

In hunc modum per septem generationes per-
venerunt, unum Deum colentes omnium Gen. 5. 6.
rerum dominū, semperq; virtutis respectum ha-
bentes. Procedente dein tempore à patrijs in-
stitutis degenerarunt, neq; humana iura servan-
tes, neq; Deo consuetos honores persoluentes: &
qui prius certatim virtutem exercuerant, postea
duplo maiore studio malitiam confectabantur:
atq; ita Deum insensum sibi reddiderunt. nam
multi angeli Dei cum mulieribus congressi pro-
geniem procreaverunt insolentem, & fiducia ro-
boris omne ius & fas contemnentes: quorū fa-
cinora nō absimilia his qua de gigantibus Græci
memorant, posteritati sunt tradita. Noë autem
facta eorū molestè & indignè screns, suadebas
ut in melius voluntates ac opera sua transmu-
tarent. Verū cū uideret illos sibi non parēre,
totosq; vitiorū dulcedini succumbere, veritus ne
& se & familiā suā interimerent, secedens cum
suis in aliam regionē migravit. Tūc Deus viri
iustitia delectatus, nō eius solum seculi homines
extrema militia damnavit: sed cū decrevisset
universum humanum genus extinguere, aliudq;
novum & à vicijs purum instaurare, primum vi-
tam eorū breviori spatio circumscripsit, & ab-
rogata longevitate intra centum & viginti an-
nos coercuit, dein consistentem terram in pelagi
b s faciem.

faciem trāsmutauit, atq; ita genus illud aboleuit
 uniuersum. Noë autem solus est seruatus, diuino
 oraculo niam euadendi & rationē edoctus ta-
 lem. Arcam quatuor contignationū exstruxit
 longitudine cubitorū CCC. latitudine L. paten-
 tem in altum cubitos XXX. in eam cum matre
 liberorū suorum, eorumq; coniugibus conscendit:
 impositis prius quæ ad uitam sustentandā forent
 usui, & omne genus animātib; ad seminarium
 conseruandum iugatim pro sexus ratione intro-
 ductis, & quibusdā ex his septenarium usq; nu-
 merū. Erat autē arca tam tecto quā lateribus
 firmis contra omnē nim tempestatum, & unda-
 rum insulū. In hunc modū seruatus est Noë cum
 familia, gentis successione ab Adamo decimus.
 nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Ma-
 thusala: hic autē Enochi fuit filij Jaredi, Ma-
 lahelo geniti, qui cū pluribus fratribus ex Cai-
 nane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus uerò
 Sethi filius erat, Adami nepos. Contigit autem
 hac uastitas anno ætatis Noë sexcētesimo, mēse
 secundo, qui Dins à Macedonibus uocatur, ab
 Hebrais Marsonane: sic enim Aegyptij distin-
 xerunt annum. Moses autē Nisan qui est Xan-
 thicus, mensem primum in suis fastis ordinauit,
 quòd per hunc Hebraos ex Aegypto eduxisset:
 eundē etiam omnium quæ ad rem diuinā pertine-
 rent, exordiū fecit: alioqui quod ad nūdinationes
 rerum uenaliū reliquamq; dispēsationem anni

admet, nihil de pristino ritu immouauit. Vm autem imbrium cœpisse ait uigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentessimū quinquagesimum sextū. hoc spatium tēporis relatu est in sacros codices, diligēter annotantibus priscis illustrium uirorum tam natales quā obitus. Ada siquidem, qui nongētos & triginta uixit annos, cum esset triginta & ducentorū annorū, Sethus filius natus est. Sethus autē ducētesimo & quinto anno genuit Enosum: qui dum quinq; & nongētis uixisset annis. Cainano filio suo rerū curam tradidit, quē genuerat anno centesimo nonagesimo: hic uixit annis decem & nongentis. Caiman cum uixisset decē & nongētis annis, Malalehem filiū dereliquit, quē genuit anno atatis centesimo septuagesimo. Iste Malalehel cum uixisset quinq; ac nonaginta & octingētis annis, defunctus est. Jaredū filium derelinquēs, quē genuit quum sexaginta duorū & centū esset annorum: cui nonē & sexaginta & nongētis annis uiuētī, Enochus filius successit, natus cum sexaginta duorū & centū annorū pater eius existeret: qui exactis treccētis sexaginta quinq; annis, discessit ad Deum, unde finis eius nō inuenitur esse cōscriptus. Matusala autem Enochi filius, quinto ei & cētesimo natus anno, Lamechū filium habuit quum esset annorū octoginta septē & centum: cui tradidit principatū, quē ipse tenuerat annis

nongen

nonagētiū sexaginta & nouē. Lamechus autem
cū habuisset principatū annis septingentiis &
septē. Noë filium suū rebus praeceit: qui de La-
mecho natus est agente annū aetatis secundū &
octogesiū supra centesimū, quiq; quinquagin-
ta & nonagētiū annis rerū administrationi pra-
fuit. Hi anni in unā summam cōtracti superscri-
ptum tēpus cōficiunt. Non sunt autē disquirendi
obitus uirorū illorū: cum liberis enim suis agebāt
uitā, eamq; usq; ad ipsorū nepotes extendebant:
sed natales tantum eorū in hac ratione sunt spe-

Gen. 7. 3. Etādi. Caterū Deus signo dato imbres emi-
su: qui cū nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad
quindecim cubitos aqua super terrā extitit: qua
causa omne salutē ademūt, nō habentibus quō se
in tutū reciprēt. Centesima autē & quinquage-
sima die postquā pluerē desūt, tandem coeperunt
aqua sidere, mense septimo, uicesimo septimo die
mensis. Destituta deinde arca in uertice montis
cuiusdā in Armenia, sciens hoc Noë, aperuit
eam: & uidēs circa ipsam aliquātulum terrā,
meliorē spe cōcepta paulisper quieuit. Mox post
paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruum,
cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum
aqua decessissent, ut tutō exscendere posset. At
ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noë est re-
uersus: is post septē dies columbā ad explorādum
terrā statū emisit: qua cum lusa & frondem
olīua ferens redisset, intellecto terram à diluui-
o iam

iam esse liberatam, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur una cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomine Armeni fecerunt. Huius autem diluvij & arca meminerunt omnes barbarica historia scriptores, & in his Berossus Chaldaeus: narrans enim de hoc diluvio, sic ferme scribit: Pertur autem & nauigij huius pars in Armenia apud montem Cordyaeorum superesse, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amaleti loci eius homines uti solent. Meminit horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitates Phoenicum scripsit, & Anaseus, & alij plures: quin & Nicolaus Damascenus lib. x c v i. de his rebus narrat in hac verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluvij tempore servatos ferunt, & quandam arca uictum in huius uertice hasisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore duravisse, qui fortassis is fuit de quo etiam Moses scribit Iudaorum legislator. Noë autem ueritus ne Deus v i. damnatis ad interitum hominibus, per singulos Gen. 8. annos terram inundaret, victimis incensis precabatur ut in posterum pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam uniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: neque affectis merito supplicio scelestis,

30
leſis, parceret innocētibꝫ, quos ipſe ſuperſtites eſſe noluerit, & ſua ſentētia abſoluerit: alioqui miſeriore cōditione ipſos fore & grauius dānatos, ſi non in uniuerſum incolumes alteri diluuiο reſernarētur, & prioris pauorē ac ſpectaculum perpeſſi, & poſterioris exitio deſtinati. Orabas igitur, acciperet ſacrificiū propitiꝫ, nēue ullam poſthac tamam iram cōtra terram cōciperet: ne operibus ſuis eam excolrēt, & urbibus exſtrūctis feliciter uitam degerēt, nullis commodis carentes quibus ante catachyſmū fruibātur, & ad extremam ſeneſcutē longauitatemq; qualis ma-

Y I I. iorum ſuorū fuerat peruenientes. Hiſ precibus finitis, Deus iuſtitia uiri delectatus, uotis eiꝫ annuit, negās ſe delectis interitus autorem fuiſſe: ſed ipſos ſibi ſuapte malitia debitas pœnas acciuiſſe. Si enim deletos cuperet, nūquam in hāc uitam eos introducturū fuiſſe. Potius enim eſſe uolere quidem uitā, quā eos quibus dederis perdere. Sed continuis, inquit cōtumelijs quibus pietatem mihi debitam uiolabāt, cōegerūt me nimidictam de ſe ſumere. Non ſum autē poſthac tam iracundē pœnas peccatorū exacturus, præſertim te deprecatore. Quod ſi quando maiores tempeſtates concitauero, cauete expaueſcatis ob nimium imbrim: nūquam enim in poſterū aqua terram Gen. 9. ſine inūdatur. Tūcō tamē ut ab humana cade puras manus abſtineatis, & qui contrā fecerit, ſeuere puniat: aliorum animalium uſum ad uoluntā

luntatem ac libitum ueſtrum permitto. Domi-
 nos enim nos feci omnium tam terreſtrium quàm
 natatiliũ, & eorum qua per ſublime ſeruantur,
 abſq; ſanguine: nam in hoc inſt anima. Arcus
 cœleſtis ſignum uobis erit ceſſatura mea iacula-
 tionis: nam iris arcus Dei apud illos habetur.
 His mandatis & promiſſis Deus abiit. Noë
 autem cùm poſt diluuium ſuperuiſſet C C C L.
 annos, totũq; hoc tẽpus feliciter exegiſſet, deſun-
 ctus eſt expletis annis in uniuerſum D C C C C L.
 Nec eſt cur aliquis præſentem uitam, annorumq;
 eius paucitatem cum priſcorum rebus cõferendo
 fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non per-
 æquẽ prorogari uidet, coniecturã hinc de illorum
 longauitate faciat. Illi enim Deo chari quum eſ-
 ſent, ipſiusq; recens etiam tum opificiũ, & com-
 modiore niẽtu ad diuurnitatẽ uerentur, meritò
 per tam multos annos uiuebant. Præerea tum
 propter ſtudium uirtutis, tum propter utilitatem
 inuentariũ artium, ut Aſtronomia, ac Geome-
 tria, Deus illis prolixiorẽ largitus eſt uitã: qua-
 rum certitudinem aſſequi non poterant, ſi minus
 D C. annis uixiſſent: ex tot enim magnus annus
 conſtat. Aueſtantur autẽ mihi omnes qui Gra-
 eas barbaricæſue antiquitates literis prodiderũt.
 Namq; & Manetho Aegyptiarum rerũ ſcri-
 ptor, & Beroſus Chaldaicarũ, adhac Mochus,
 Heſtius, Hieronymus Aegyptius, qui Phœ-
 nicum res proſecuti ſunt, nobiſcum conſonant.

Hefiod

Hesiodus quoq; cum Hecataeo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrat priores illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisq; ut sibi visum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.

C A P. IIII.

Gen. 10.

T*Res uero Noë filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati. primi relictis motibus planicie habitare coeperunt, & alijs recti etiam tum cladis memoria pavidis, nec audentibus a celsiore loco descendere, idem faciendi auctores & exemplum fuisse. Campo quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Caterum Deo iubente ut propagandi multiplicandiq; generis gratia colonias deduceret, homines rudes non paruerunt: quamobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat. Illi uero obliti se ipsius benignitate presentibus commodis perfrui, totamq; illam felicitatem suis uiribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilium de colonijs non fauorem numinis, sed insidias interpretabatur, uidelicet quod*

I X.

facilius dispersi possent opprimi. Hac superbia Deiq; contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chama, filij Noë, uir audax & manu promptus, subinde iactans, non Deo, sed propria uirginitate presentem felicitatem eos debere: atq; ita paulatim

rem

rem ad tyrannidē trahēbat, ratus fore ut homi-
 nes ad se deficerēt à Deo, si se illis ducē praberet,
 opem suam offerens contra novum aliud dilu-
 vium intens aetern. Turrim enim se exadificaturum,
 excelsiorem quàm quò aqua ascēdere pos- Gen. 11.
 set: & insuper maiorū suorum interitum ulcu-
 rum. Vulgus autem facile Nabrodio placitis ob-
 temperabat, ignavū ratus Deo cedere: atq; ita
 structurā turris occēperūt, nulli labori parcen-
 tes, nihilq; sibi ad summā industriam reliquum
 facientes. Cumq; ingens esset operarū numerus,
 surgebat opus supra quàm sperauerant. Crassi-
 tudo enim erat tāta, ut proceritas obscuraret.
 Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem
 bitumine ferruminatis. Hanc eorum uasaniā
 videns Deus: delere quidem omnes noluit, quan-
 do ne priore quidem clade ad meliorem mentem
 profecerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis
 eorum variatis, ita ut ob diuersitatem sermonis
 mutuo se nō intelligerēt. Locus uerò turris nunc
 Babylon uocatur, propter confusam linguam,
 qua prius omnibus ex aequo clara fuerat. Nam
 Hebraei confusionem nominant babel. De turri
 autem hac, deq; linguis hominum mutatis, me-
 minit & Sibylla his uerbis: Cum uniuersi homi-
 nes uno eloquio uterentur, turrim adificauerunt
 excelsissimam, quasi ad cælum per eam ascen-
 suri. Dñ uerò procellis immisissis turrim subuer-
 tuit, & suam cuiq; linguam dederunt: qua
 e causa

causa fuit ut urbs & Babylonis vocabulū accep-
perit. De loco autē qui Senaar in Babylonia no-
minatur, meminit Hestieus hoc modo: Aut sa-
cerdotes cladis eius superstites, Eneyli Iouis sa-
cra ferentes, in Senaar Babylonia peruenisse.

Quomodo Noë posteri per totum terrarum or-
bem sedes sibi occupauerint. CAP. VI.

X. **I**zlo ex tempore dispersi sunt paßim, propter
diuersitatem linguarū colonys nusquam non
deductis. & quo queng; fors & Deus, tulit, eā
terram cū suis occupauit, ut tam maritima quā
mediterranea cultioribus replerentur. Nec de-
fuerunt qui consensu nauibus ad insulas habi-
tandas traiecerent. Porro gentium quadā adhuc
seruant derivatam à suis conditoribus appella-
tionem, quedam etiam mutauerunt, nonnulla in
familiarē accolis & notiorē uocem sunt uerse.
Græcis potissimum talis nomenclatura auctori-
bus. Hi enim posterioribus seculis ueterē locorum
gloriā sibi usurpauerunt, dū gētes nominibus sibi
notis insigniunt, dumq; tanquā ad suum ius ac-
cinerent, mores quoq; proprios in illas inuehunt.

Quod gentes singulæ à suis auctoribus nomina
traxerint. CAP. VI.

XI. **E**Rant autem Noë filiorū liberi, in quorum
Gen. 10. honorcm gentibus nomina imponebant, ut
quisq; terram aliquam occupauerat. siquidem
Iapheto Noë filio filij fuerunt septem. Horum
sedes à Taurus & Aman montibus incipien-

tes,

tus, pertinebant in *Asia* ad amnem usq; *Tanaim*, in *Europa* usq; *Gades*, in terris hæcenus
 uacuis occupata: quo factum est, ut ipsorū no-
 mina gentibus imponerentur. Quos enim nunc
Græci Galatas vocitant, *Gomarcenses* olim di-
 ctos, *Gomar* cōdidit. *Magoges* uero *Magoga-*
rum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis
 uocantur *Scythæ*. Ex alijs *Iapheti* filijs *Iauane*
 & *Mado*, ab hoc *Madei* descendunt, *Græci*
Medi nominati: à *Iauane* uero *Ionæ*, totumq;
Græcorum genus. Quin & *Thobelus* *Thobelis*
 sedem dedit, qui nunc sunt *Iberi*: & *Meschini* à
Mescho autor e appellantur. *Cappadocium* enim
 appellatio noua est, metieris autem uestigium ad-
 huc superest. *Vrbs* enim est apud eos hodie quo-
 que *Maxaca*, satis indicans intelligere uolenti,
 hoc priscum fuisse genti nomen. *Thires* autem
Thiras de se uocauit, quorum fuit princeps: eos
Græci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes
 à *Iapheti* filijs sunt institutæ. *Gomaris* autem,
 trium liberorum parentis, unus filius *Ascha-*
naxes originem *Aschanaxis* dedit, qui nunc
Rhægines à *Græcis* nominantur: *Rhiphates* uero
Rhiphatis, nūc *Taphlagonibus*: et *Thygrāmes*
Thygrāmis, quos *Phrygas* *Græci* libuit uoca-
 re. *Iauanis* item trium filiorū unus *Alifas* *Ali-*
scis ut originem ita nomen dedit, qui hodie sunt
Æcoles: pariq; modo *Tharsensibus* *Tharsus*.
 Sic enim olim appellabatur *Cilicia*: cuius rei

*signum est Tarsus urbiū eius celeberrima cat-
 riarumq; princeps, prima nominis litera in tan-
 mutata. Porro Chethimus insulā occupauit, nūc
 Chethimā, nūc Cyprū: quo factū est ut eum insu-
 las omnes, eum pleraq; loca maritima Hebraei
 gētili uoce Chethim significēt. Attestatur mihi
 una ē Cyprūs urbibus, qua adhuc nomē retinet.
 Citiū enim uocatur ab his qui in Gracū sonū uo-
 cabula detorquēt, ne sic quidē abluēs a Chethi-
 mi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti
 filij nepotesq;: Caeterū quod Graci fortassis igno-
 rant prius dicam, deinde ceptam narrationem
 prosequar. Nomina ista decoris causa in Gracā
 formā mutari ad aurium uoluptatem: nostrates
 enim huiusmodi forma nō ueniunt, sed eandem
 apud nos perpetuo speciē obtinent, nec termina-
 tionē uariās. Adamus certē nobis Adā uoca-
 tur, & Noē qui Gracis Nochos diceretur, eaq;
 X I I. forma nullā uariationē admittit. Chamis ut-
 rō filij Syriam & regionem Amano Libanoq;
 montibus harentē obtinuerunt, quicquid eius ad
 mare uergit occupādo, & Oceanū usq;: ditionis
 terminos proferendo: uocabula tamen partim o-
 minino euauerunt, partim ita deprauata sunt
 in diuersum, ut haud faciliē agnoscaturs: ex qua-
 tuor enim Chamis liberis Chuso nihil detrimere
 sēpue attulit. Aethiopes enim quibus praesunt,
 nunc quoq;: tam à seipsis, quā ab Asiānis o-
 mnibus Chusai nominantur. Mesraim etiam sic
 manifeste*

mansit appellatio. *Aegypti* enim *Mesren*, & *Mesraos* *Aegyptios* vocamus quosquos eā regione incolimus. Quin & *Libya* colonos dedit *Phutes*, de suoq; nomine *Phutos* dici noluit. exeat & flumen in *Mauritania* hoc nomine: & cōplices apud *Gracos* historici eius mentionē faciunt, sicut adiacentis etiā regionis, quae *Phute* dicitur: mutavit autē praesens nomen ab uno filiorum *Mesrai* qui vocabatur *Libys*: cur autē *Africa* sit dicta, paulo post docēbimus. Quartus *Chama* filius *Chananeus* *Iudaā* nunc vocatam habitavit, gētemq; suā *Chanaan* nominavit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his *Chusus* filios sex: quorū ē numero *Sabas* *Sabaorum* auctor fuit, & *Euilus* *Euilaorum*, qui nunc *Genuli* appellantur. *Sabathes* uerō *Sabaethenos*, qui *Gracis* dicuntur *Astabarri*: *Sabaethas* quoq; *Sabaethenos* instituit. *Romae* item *Romaeos* condidit, & duos filios habuit: alter *Iudas* genti *Iudaeorū* inter occidentales *Aethiopes* originē dedit & nomen, *Sabaeus* aliter *Sabaia*. *Nabrodes* autem manens apud *Babylonios* tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. *Mesrai* uerō filij numero octo quantum terrarū à *Gaza* *Aegypti* usq; partes possederunt, sed solius *Philistini* nomen ipsius regio servavit. *Palaestina* enim *Greci* eius portionē vocant reliquorum, *Zumai*, *Enania*, *Zabimi*, qui solus colonis in *Libyā* ductis regionē à se denominavit, cum *Nethemi*, *Pha-*

throsimi, Cheslæmi, Chephethomi, tam res quàm nomina sunt in obscuris. Bello enim *Aethiopico*, de quo suo loco dicitur, urbes eorū sunt eversa. *Chanan*, eo quoq; filij fuerūt hi: *Sidonius*, qui & urbem sibi cognominē condidit in *Phœnice*, *Sidonem* à *Græcis* vocatā. *Amathus* uerò *Amathen* habitauit, quæ adhuc extat, & ab *accolis* *Amathe* uocitatur: tamen si hanc *Macedones* *Epiphaniā* ab uno è regum successoribus denominauerunt. *Arudæus* *Aradū* insulam obtinuit, *Arucæus* *Arce* urbē in *Libano* sitam. ceterorū septē. *Euai*, *Chetitai*, *Iebusai*, *Eudai*, *Sinai*, *Samarai*, *Gergesai*, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nā *Hebrei* urbes eorū exciderunt, quæ clides causam habuit

XIII. hanc. Postquā terra finito diluxio in pristinā
 Gen. 9. naturā est restituta. *Noë* cœpit eam colere: quā cum uitis cōseuisset, suūq; tēpore uindemiasset, inuento uini usq; sacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus ac sopore grauatus, parum decore natus iacuit. id cōspicatus filiorū natus minimus, per ludibriū fratribus indicauit: illi reueriti parentē operuerunt. S. n. si hoc *Noë*: & precatus alij: filijs filicitatē, ne *Chamā* quīdem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed etiam eius posterorū: quos cū ceteri cūassissent, *Chanani* liberos ultio diuina est consecuta. sed de

XIII. his rebus dicemus postea. Semē uerò tertio
 Gen. 11. *Noë* filio filij fuerunt quinq; qui *Asiā* usq; ad
 Ind

Indicū oceanū incoluerunt, ab Euphrate propa-
 ganda ditionis initio factō. nā Elymus posteros
 reliquit Elymos, à quibus Persa originē traxe-
 rūt. Assuras urbē Ninū condidit, & subditos
 de se Assyrios denominauit, quorū opes prae ca-
 teris effloruerunt. Arphaxades eos qui nunc
 Chaldaei sunt Arphaxadeos nominauit, impe-
 rio gētis potitus. Aramaos Aramus tenuit,
 quos Graeci Syros appellare malūt. qui uerò Ly-
 di nunc uocantur, olim Ludi dicti, Ludā autore
 generis habuerūt. Ex Aramā uerò quatuor li-
 beris Isef habitator Trachonitidis fuit, Dama-
 sciq; cōditor. ea sita est Palaestina inter & Syriā
 cognomine Coelen. Armeniā Otus tenuit, Ge-
 rtheris Baetrianos. Mesas uerò Mesancos: nūc
 Pasini castrū uocatur. Ex Arphaxade pro-
 gnatus est Sales, ex hīe Heberus, à quō Iudaei
 Hebraei quondā appellabātur. Porro Heberus in
 Etam & Phalegū genuit, qui natus est dum ha-
 bitationes distribuerētur. nam hac uox Phalec
 partitionē Hebraeis sonat. Iucto uerò Heberi filio
 liberi fuerūt, Elnodatus, Salephus, Azetmo-
 thes, Itacis, Edoranus, Pzalu, Daëles, Ebalus,
 Ebem. ielus, Saphus, Ophires, Emilas, Tobelus. Et
 à Cophene flumine India ad Assyriā usq; ha-
 bitat. Haëtenus de Semae progenie sit dictū. nunc
 de Hebraeis erit narratio. Ex Phalego enim He-
 beri filio prognatus est Ragau: ex hoc S. rugus,
 ex quo Nachores est genus, & ex hoc Thar-

rus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noë, & natus est post diluviū anno secundo supra ducētesimū & nonagesimū: si quidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamū. Nachores cū esset uiginti & octo annorum genuit Tharrū. de Serugo autē Nachores nascitur circa annū trigesimū secundū. Ragau factus est Serugi pater cū esset annorum triginta duorū. totide uerò annorū Phalegus genuit Ragau. Heberus autē quarto & tricesimo etatis anno genuit Phalegū, ipse de Sale procreatus annū nato tricesimū: quē Arphaxades genuit quinto & tricesimo etatis anno. Sema filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuiio. Abrahamus autē fratres habuit Nachoren & Aranem. Ex his Aranes relicto filio Loco, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldaeorū est mortuus, in urbe qua Ura Chaldaeorū uocatur, & sepulcrū eius nunc usq; ostenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt coniuges, Melchā Nachores, Sarā Abrahamus. Ceterū eū Tharrus exosam habere Chaldaē ppter lūctū Aranis, oēs simul migrauerūt Carras Mesopotamiae, ubi etiā Tharrū defunctū sepelirūt, anno exacta uita ducētesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de uita spaijs, usq; ad Moysis etatē. post quē C X X. annorū terminus deo finitore est statutus, quātū tēporis & Moyses ipse nixit. Itaq; Nachores & Melcha octo filios

filios suscepit *Ixum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azanum, Pheldam, Iadephā. Bathuelcm.* atq; hi legitimi *Nachoris* filij fuere. nam *Thabaum, Gadatum, Tanum & Macham* è *Ruma* cōcubina genuit. Porro *Bathueli* uni è legitimis *Nachoris* filijs nati sunt, *Rebecca* filia, & filius nomine *Labaum*.

Quomodo *Abraham* generis nostri auctor è *Chal-*
dzorū terra profectus habitavit regionē quon-
 dā *Chananza*, quæ nūc *Iudza* dicitur. C A. VII.

A *Abrahamus* uerò *Lotū* *Arans* fratris sui
 filiū, *Sara* coniugis suæ fratrē, adoptavit, X V.
 quòd germano filio careret: & cū iam esset an- Ge. 11. 14.
 norū L X X V. monitus oraculo *Chaldaeam* terrā
 mutavit *Chananaa*: quā & ipse habitavit, &
 posteris reliquit: uir sapiēs ex equo et eloquēs,
 & in cōcētando sagax. Cumq; ob uirtutē exi-
 miā sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est
 ualgo receptā de Deo persuasionē cōuellere, &
 in melius uertere. Ergo primus omnium clara uo-
 ce prædicauit, unū esse Deū rerum uniuersitatis
 cōditorē: de cætero si quid ad felicitatē cōferat,
 nō nostris nobis uiribus, sed illius uolūtate cōin-
 gere. Hoc uerò ex terra ac maris obseruatione
 colligebat, cum eorū quæ circa solem ac lunam
 & reliqua sidera uidebas accidere: esse nimirū
 potentiā quandā quæ horum curā gerat, & o-
 mnia dēceter administret, quæ cessante nihil no-
 stris uilitatibus seruiturum, cum nihil suapte
 c s uirt.

uirtute polleat, sed uniuersâ omnipotenti ipsius
 uoluntati obsecundent: quapropter huic uni ho-
 norê deberi, huic gratias agi oportere. Quâobrem
 cum Chaldaei Mesopotamiæq; ceteri contra se
 insurgerent, consiliū migrandi cœpit. Et uolun-
 tate ac favore Dei fructus terrâ Chananaam re-
 nuit: ubi sedibus positus Deo struxit arâ, et ho-
 stias mactauit. Meminit autem patris nostri
 Abrahami Berosus quoq; non tamen eum no-
 minans, his uerbis. Post diluuiam autem decima
 atate apud Chaldaeos erat quidâ iustitia cultor,
 uir magnus, et sideralis scientiæ peritus: iuda-
 eus uerò non meminit tantū obiter, sed libro in
 hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Ni-
 colaus autem Damascenus in quarto historia-
 rum sic scribit: Abrahamus regnauit apud Da-
 mascum aduena, ut qui cum exercitu uenerat è
 regione supra Babylonem sita, quæ Chaldaorum
 dicitur: nec ita multò post hinc quoq; migrans
 cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc
 Chananaam; nunc uerò Iudeam nominatam:
 eiusq; posteritas ibi creuit in ingentem nume-
 rum, quorum res alibi sum narraturus. Abrah-
 ami uerò nomen etiam nunc est apud Dama-
 scenos celebre, et uicus ostenditur, quem no-
 cant Abrahami domicilium.

Quodd fame Chananaa premente, Abrahamus in
 Aegyptū est profectus: & ibi aliquātisper cōmo-
 ratus, retro uodē uenerat est reuersus. C. A. VIII.

Fame

Fame deinde Chanaan eam terrā inuaden- xvi.
 te, Abrahamus audita Aegypti uberia Ge. 12
 te, proficisci illuc decreuit; non ut copijs eorum
 frueretur, tam ut sententiā sacerdotum de diui-
 nitate cognosceret: aut secutus illorū opīonē
 si modō melior esset, aut ipse rectora eis cōmon-
 straturus. Ceterū cum & Saram secum duce-
 ret, ueritus Aegyptiorum libidinem, ne fortē ob
 excellentem uxoris formā a rege interimeretur,
 arcem cōmentus est talem. Fratrem eius se fin-
 xit, monitū prius, ut ob presentem necessitatem
 simulationi suae subseruiat: Praxitem uerū est
 in Aegypti, id quod suspicatus fuerat euenit.
 iam enim coniugis pulchritudinem fama diul-
 gauerat. quamobrem Pharaohes gentis rex au-
 dita oculis suis cognoscere, ac mulierē etiā pos-
 si concupiuit. Huic male libidini Deus obstitit,
 pestilentia & seditione res regis infestans: con-
 suliq; de remedio sacerdotes, quōue modo pla-
 candum esset numen, hanc mali causam respon-
 derunt, quod hospitiā matrimonio iniuriā in-
 ferre parauisset. Rex territus primum scitauit,
 quanam sit, quis ue eius cōmes: cognita deinde
 rei ueritate, Abrahamo satisfecit: sororem se
 potasse non uxorem, & affinitatem cōtrahere,
 non iniuriā inferre, uoluisse: donatoq; magna
 pecunia, potestatem fecit congregiendi cum
 praestantissimo quoq; Aegyptiorum ac doctis-
 simo: quo factum est ut uirtutis nomine in
 max

maximam existimationē ueniret: nam cum ea
 gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur,
 & per mutuum contemptum atq; insectationē
 infensis inter se animis agerent, collisos inter se
 eorum de religione sermones & à seipsis consu-
 ratos, uanissimos esse nihilq; prorsus ueritatis
 habere declarauit. Ob has dissertationes in pre-
 tio habitus, ut qui magnā tam intelligēdi, quā
 eloquendi docendiq; facultatē pra se ferret, &
 numerorū scientia & siderū benignē illis com-
 municauit: nam ante Abrahami ad se aduen-
 tum Aegyptij rudes erant huiusmodi discipli-
 narū: quae à Chaldeis ad Aegyptios profecta,
 hinc ad Gracos tandem permenerunt. Reuersus
 inde in Chananaeam, agros cū Loto diuisit. Orta
 uerò inter opiliones contentione de iure ac termi-
 nis pascuorū, arbitriū & optionē Loto permi-
 sit: ipse consensus relicta sibi portione agri sub-
 montani, domiciliū elegit in oppido Hebrone: id
 septem annis est antiquius quā urbs Aegypti
 Tanis. Loto uerò campi cesserunt, & planicies
 Iordani flumio cōtigua, non longe à Sodomorum
 urbe: quā tunc bona & magna, nūc diuina ul-
 sione ac ira, ut ne uestigiū quidem supersit, est
 deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Assyriis accepta. C. A. IX.

XVII. Eodem tempore cum imperiū Asia penes
 Gen. 14. Assyrios esset, Sodomitarū res tam opi-
 bus quā numerosa inuētute florebat, ut à quinque
 regibus

regibus administrarentur: hi erant *Ballas, Ba-
reas, Senabarius, Symoborus et Balin*, suo quisque
regno prepositus. Hos *Assyrii* bello perierunt, di-
uisisque quadrisariam copiis sub quatuor impe-
ratoribus, regionem illorum oppugnabant, commissa-
sandem praelio victores *Assyrii* *Sodomitarum* re-
gibus tributum imperauerunt: cumque per duodecim
annos imperata fecissent, et tributa soluissent,
decimo tertio defecerunt: quo factum est ut noua in
eos *Assyriorum* expeditio fieret, ductu et auspi-
cijs *Marphedis, Ariochi, Chodollogomori, et*
Thargali. Hi et *Syriam* uniuersam rapinis na-
flauerunt, et *Gygantum* posteros perdomuerunt:
cumque in agrum *Sodomorum* esset uentum, castrame-
tati sunt in ualle putcorum bituminis: tunc enim
putei fuerant in eo loco: mox uero *Sodomis* de-
lectis, lacus ibi, quem a sancti bitumine *Asphalt-*
idem dixere, repente exiit: eo de lacu paulo
post dicemus. Caeterum *Sodomita* cum *Assyrijs*
congressi, post egregiam pugnam editam, partim
in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt,
cum quibus et *Lotus* captiuus esse abductus,
qui *Sodomitis* in auxilium uenerat.

Quomodo *Abrahamus* *Assyrios* aggressus tam ca-
ptiuos quam reliquam praedam uictor reduxit. C. A. X.

His auditis *Abrahamus*, cum *Loti* co- xviii.
gnati, cum *Sodomitarum* amicorum ac uici- Gen. 14.
norum clade commotus, nil cunctatus in succur-
sum eorum cum suis properauit: et quinta no-
cte hostem

Et hostem affecutus circa Danum (hoc alteri
 Jordanis fontium est nomē) oppressum ex impro-
 viso facile superavit. Securi enim & incauti
 partim in cubilibus inermes sunt cæsi, partim
 præ temulencia pugna inutiles in fugam se con-
 uerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo se-
 quenti quoq; luce perurgēs ad Soba Damasce-
 norum cōpulit. Quo factō nemini dubiū reliquit,
 uictoriam non in multitudine militū, sed in bel-
 latorum alacritate cōsistere, & uirtutem nulli
 numero succumbere, ut qui cū domestica trice-
 naria cohorte, et insuper decemotto uernaculis,
 triumq; amicorum auxilijs tantum exercitum
 profligauerit: quotquot autē ex hac clade eua-
 dere contigit, cum ignominia domū se receperūt.
 Abrahā uerō captiuis incolumibus reductis,
 paria pace uictor ad suos redijt: redeūti rex So-
 domitarum usq; in locum quē Campū reginum
 uocant, gratulabundus occurrat: ubi à Solyma
 urbis rege Melchisedeco est exceptus. id nomen
 interpretatur, rex iustus. erat enim reuera sa-
 lis, omnium consensu sacerdotio summi. Dei ob
 iusticiam dignus habitus. Sed Solyma posterior
 ætas uocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus
 milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil
 eis ad uictum deesse passus: simulq; ipsum adhi-
 bitum mensa meritis laudibus extulit, & Deo
 cuius fauore uictoria cōtigerat, debitos hymnos,
 ut sua pietate dignū erat, cecinit. Abrahamus
 contra

contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex
 uerò Sodomorū Abrahamo prædā omnē cedēs
 solos captiuos sua regionis reposcebat. hac con-
 ditionē ille nō accepit, negās ad sequicquā inde
 rediturū, exceptis alimentis militū: amicis tan-
 tum in præda partē admissis: hi erant Eschol,
 Emmerus, & Mambres. Hac uiri uirtute dele-
 ctatus Deus: non carebis, inquit, præmio quod Gen. 15.
 pro tot rebus egregiē gestis tibi debetur. Quo
 respondente, & quā uoluptatē ista præmia mi-
 hi afferre poterunt, eum heredē careā, (nondum
 enim pater factus erat) tum Deus & filiū illi
 est pollicitus, & posteritatē ex eo tantā, quæ stel-
 las cali posset æquare numero. His auditis læta
 sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrifi-
 cij ritus erat hic: mactata iuuenca trienni, c. i. pr. i.
 trienni, ariete item trienni, cæteras uictimas ut
 iussus fuerat diuisit, solis, auius exceptis: deinde
 priusquā erigeretur ara, aduolitātibus alitibus
 ad uictimarū cruorē, oraculū redditur, prænun-
 tians progeniem eius malos uicinos, per annos
 cccc. in Aegypto habiturā: quo tēpore gra-
 uiter afflicto, uictoriā tamē de inimicis repor-
 taturus, de uictisq; Chananeis regionē eorū &
 urbes occupaturos. Habebat iū Abrahamus
 circa quencum quæ uocabatur Ogi: id agri no-
 men erat nō longe ab urbe Hebrone. Cæterū agrē
 ferens coniugis sterilitatē, supplex à Deo petijt
 ut prolem sibi masculā largiretur. Tam Deus
 de cætero

- de caetero quoq; bene sperare illū iussit, ut qui non temere Mesopotamiam reliquisset, atq; in-
- Gen. 16. super liberos ei nō defuturos promisit. Ibi Sara Dei monitu in thalamū eius adducit unā famulārū nomine Agaren, Aegyptiā genere, quo li-
beros sibi ex ea quæreretur: Et cū merū se gerere sensisset famula, coepit contēptim habere Sarā, ad p̄cipiū aspirās, quasi ad prolē suā dominatio peruenīra esset. Quapropter cū Abraham uxori eā ad p̄nā dedidisset, decrevit fugere, nō ferēs afflictionē: Deumq; rogabat ut sui miseretur. Itaq; per desertū abeunti occurrit angelus iubens ut ad dominos reverteretur: forte enim eā meliore cōditione, modō se modestē gerat: nunc enim ingrati tudinis ac arrogātia p̄nam luere: quōd si cōtemptis Dei iussis ulterius pergeret, p̄sens exitiū eā manere aiebat: sin retrō rediret, matrē futurā pueri, qui tandē regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, Et reversa ad dominos, veniam est cōsecuta: nec ita multō post Ismahelē peperit, ac si dicas exoratum, eo quōd Deus preces matris exaudierit.
- Gen. 17. Hunc Abrahamus sextū supra octogesimū annū natus genuit: cū autem nonagesimū nonū attingisset, apparuit ei Deus, nuntias quod ē Sara suscepturus esset filiū: eū iussit vocari Isaacū, addens proditūrus ex eo gentes magnas Et reges, easq; iure belli occupaturas universam Chananaā à Sidone usq; Aegyptū. Iussit etiam
- genus

genus ipsius, quod nolebat cū alijs permixtum, pudenda circūcidi, idq; octaua die natiuitatis: causam uero nostra circūcisionis dicā alibi. Consulente uero Abrahamo & de Ismahele, an esset uicturus, responsum est, fore longanū simul & multarū gentiū parentē. Tum Abrahamus posteaquā Deo gratias egisset, enestigio circūcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse uero pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo Deus sodomitarum gentem excidit
flagitijs eorum offensus. CAP. XI.

PER idem tēpus Sodomita diuitijs & abun- X I X.
dantia pecuniarū clati tā in homines con- Gen. 18. 19
tumeliosi erāt, quā erga Deū impij: quippe qui
neq; beneficiorū eius meminerāt, & hospites a-
uersabantur, deniq; mutuis etiā libidinibus sese
incestabant. His rebus offensus Deus decreuit
superbia pœnas de illis sumere, & regionē eorū
adeo uastā reddere, ut posthac nec plantas, nec
fructū ullum produceret. His ita decretis de So-
domis, Abrahamus conspicatus tres angelos
(sedebat enim ad quercū Mambra pro foribus
domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salu-
tans eos, rogauitq; ut ad se diuertentes fruere-
tur hospitio. Illis uero annuentibus iubet panes è
simila fieri, & mactatū nitulam ac assatū sub
quercu discubentibus apposuit. At illi uisi sunt
ei comedere, & de uxore querebant, ubinā esset
d Sara:

Sara: quo referente, incius eam esse: aiunt se aliquāto post reuersuros, eāq; inuenturos iam matrem. Muliere autem arridente, & negāte fieri posse, ut liberos gigneret, ipsa nonagenaria, & marito centesimum annū agente: nō substituerūt amplius simulare, sed facti sunt se Dei esse angelos & quod missi essent, unus nuntiātū de filio, duo uerò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deum ne promiscuē inflos eū iniustis perderet. Deo uero negāte quēquam Sodomitarū esse bonum, alioqui si uel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse poenā: Abrahamus destitit, angeli uerò perueniunt Sodoma. Cives autem cū uidissent adulescentes forma praeſtātes ad Lotum diuerſiſſe, ad illudendum per uim aetati eorū sunt uersi. Loto uerò suadente continerent se, ne uic in probum hospitem ruerent, sed hospitio suo nōnihil honoris haberent: aut si temperare sibi nō quirent, filias se pro illis eorū lib. dini exhibiturum: ne sic quidem parēre uoluerunt. Deus autem illorum audacia cōmota ad irā, ipsos quidem excacauit, ne in ades introitum inuenire possent: ceterū Sodomitarum populum uniuersum ad supplicium adiudicauit. Locus autem ab ipso praeſignitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam uxore & duabus filiabus etiamtum innuptis, sponsi enim earum monentem de exiundo cō-

sempser

tempserant, ut delirum qui talia diceret. Tum
 Deus iaculatur telum in urbem, eamq; cū ipsis
 incolis exurit, & agrum quæq; pari deuastat
 incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in
 cōmentarijs quos de bello Iudæico prodidi. Cete-
 rùm Loti uxor inter abeundum subinde ad ur-
 bem respiciens, & curiosius cladem hanc cōtra
 mādatum Dei spectās, in statuā salis est uersa:
 dictum est mihi iam & de illa: nam exiat ho-
 die quoq; ipse uerò cum filiabus in paruū mo-
 dam rus euasit, cui soli ignis omnia circumquaq;
 nastans pepercit. id Zoor nunc usq; uocatur, sic
 paruū Hebræorum lingua significante. In hac
 solitudine uitā inopem aliquantisper tolerauit.
 Puella uerò uniuersum genus humanum extin-
 ctum ratus, astu circumuento parente, cum in scio
 sunt cōgressæ, curantes ne totum genus disiceret.
 Ex hoc cōgressu nati sunt filij, maiori Moabius,
 ac si dicas è patre: iuniori Ammanus, quod no-
 men significat filium generis. Horū alter Mo-
 bitarum fuit autor, magna gentis etiam nostræ
 atate: alter uerò Ammonitarum: utriq; Syriā
 Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lotus reli-
 quit Sodomā. Abrahamus autem migra-
 uit in Gerara Palaestina, Sarā ac si sororem se-
 cum ducens, eadem arie qua quondam, nimirū
 insidiarum metu: timebat enim Abimelechum
 eius loci regem, qui & ipse amore Saræ captus,
 ea potiri cupiebat. Eam cupidinē morbus gra-
 uis impe-

X X.

Gen. 20.

nis impedit, diuinitus immissus: atq; ita medicorum ope destitutus, in somnus admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. Mox cum meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quòd Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, et uxori eius ab iniuria cauēs: nō enim sororem esse, sed uxorem legitimā. Hæc locutus Abrahamum de cōsilio amicorum accersitum, securam esse de pudicitia coniugis iubet. Deum enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere: idq; ita esse Deū testabatur, & mulieris cōscientiā: ac ne expetiturū quidem eam fuisse, si nuptam esse scinisset. Ad hæc rogabat, ut aquo animo in se esset, Deumq; propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei desore, siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum uenisset. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fletam cōsanguinitatem aiebat, esse enim fratris filiā: & sine hac simulatione parum iustā peregrinationē credidisse: ac ne morbi quidē causam si se fuisse excusabat. Quin & salutē regis sibi cura futurā, & mansurū quoq; cū illo libenter. Tum rex tā agri quā pecuniarū partem ei cessit, & cōditiones pacis bona fide utrinq; seruandas dixit, fœdere cum eo super puteo quodā icto, qui Bersabe uocatur: ea uox iuramenti puteum Gen. 21 significat, & id nomē et hodie locus seruat. Nec ita multo post Abrahamus filiū ē Sara suscepit, iuxta

pit, iuxta promissa Dei, quem Isacum nominavit. Sic risus Hebrais significatur: siquidem risus Sara, dum proles ei iam natu grandi prater expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis: ipsa enim erat nonagenaria. Abrahamus uero annorum centum, ipso anno quo Isacus est natus. Eum octava mox die circumciderunt, qui mos adhuc Iudaeis durat, ut post totidem dies circumcisionem celebrent.

De Ismahele Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus.

CAP. XII.

ARabes uero post decimumtertium annum id faciunt. Ismahel enim gētis eorum auctor Abrahamo ē concubina natus, post tantum temporis est circumcissus, de quo iam dicendum.

Amabat Sara Ismahelem ab initio, ē iam Gen. 21.
la Agare natum non secus ac si ex se esset genitus: alibatur enim in spem successionis. Veriam postquam ipsa Isacū peperit, nō amplius aequum consuebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cōmuni patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo ut eam unā cum matre aliquō ablegaret. Illi uero primū non aduertebat mem̃. Sara cōsiliū, rem atrocem ratus, puerū nondum adultum & mulierem egenam ablegare: tandem uero approbante Deo, Sara uoluntati paruit, puerumq; matri commisit, nondum per se peregrinationi apertum: & dato ei utre aqua ac panibus

ius sit ire quò eos necessitas duceret. Et cum defecisset còmeatus, in anxietate erat mater: cumq; nihil aqua superesset, deposito sub abiete puero animã agente, ne spectatrix esset expirãtis ulterius pergebat: cui occurrēs angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curã educandi pueri habere iussit: sperandã enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis. Tam uerò mulier meliori spe concepta, cum incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Post quã autẽ ad uirilem aetatem peruenit, uxorem ei cõiunxit Aegyptiã genere, unde & ipsa erat oriunda: ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos: hi erant, Nabcothes, Cedarus, Abdel, Edumas, Massamus, Mamassus, Masmesus, Chodamus, Thomanus, i. iuratus, Naphesus, Calmasus: hi quicquid terrarũ est Euphratũ: inter & rubrũ mare habitant, Nabatea nomine regioni indito. Sunt autẽ hi à quibus Arabes gens suã cinsq; tribus denominauerũt, iũ propter ipsorũ uirtutẽ, tum propter Abrahami auctoritatem.

De Isaac legitimo Abrahami filio. C A. XIII.

Gen. 21. **I**saacum autem Abrahamus supra modum amabat, ut unigenitum, & quẽ in senectute Dei dono susceperat: hanc affectũ & beneuolentiam parentis puer ipse magis ac magis accendebat, omni uirtuti deditus, & tam parces quã Deum colens: quo successore omnium fortunarum relicto Abrahamus haud grauatim uita

uita excessurus uidebatur : id quod ipsi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius x periculū facere, Deus apparuit ei : enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriā illi de hostibus olim cōcesserit, utq; praesenti felicitate suo favore frueretur, filium Isaacum proposuit ut sacrificium & uictimā sibi offerret. Iubebat autem ut in montē Morium subductū holocaustum faceret : sic enim pietatē eius illustrorē fore, si uel filij salutē uoluntati diuina posthaberet. Abrahamus uerò nefas ducēs quātis in re Deo mortem non gerere, quin potius per omnia parendum ei, per quem omnes uiuerēt, calans uxorem eam Dei mandatum, quā suam de pueri cade sententiā; ac ne famulorū quidem illi rem indicans, ne foris aliquis sibi obstaculo esset : assumpto Isaco cū quobus seruis, impositisq; in asinum rebus ad sacrificium necessarijs, proficisciebatur ad montem : ac biduum quidē comitati sunt cum seruis : tertia uerò die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in cāpo cum solo puero ascendit in montē, in quo post David tēplum constituit : ferebantq; se cum quicquid ad sacrificium pertinet, absq; uictima. Isaco uerò qui iam nigesimum quintum annū agebat, aram apparuit, percontantēq; quidnā maculaturus esset, nullam habens hostiam : tum illi Deum daturū ai. bat, qui potius esset hominibus & quae nō habeant largiri, & quae habeant adimere, si in illis fiduciam col-

locent: daturum ergo sibi quoq; nictimam, si quidem propitius esset his sacris interuēturus. Postquam autē structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infu: Fili, mille notis te expectitum, postquā in hanc uitā uenisti, summa cura ac sollicitudine educavi, nihil beatius existimās quā si te uirū uidere daretur, & eādem heredem mea ditionis relinquere. Sed quoniam Deo uisum est ut te susceperem, ac nunc rursum ut te amittam, ser generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorē reposit, pro perpetuo favore quo nos belli ac pacis tēpore est prosecutus. Nunc lege natura natus eū sis ut moriari, nō uulgare habebis uitā exitū, sed à proprio patre patri uniuersorum Deo sacrifico ritu oblatus: ipso, ut credere par est, indignū te censente, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animā tuā exceptā apud se collocabit: ubi memor cur te porissimū educauerim senectutē meam sustentabis, nō quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatorē tuo loco relinquens. Tum Isacus haudquaquā à tanto parēte degener, libēter hac uerba accepit, negans se dignum qui unquam natus esset, si tam Dei quā patri decreto reluctās, non alacriter se praberet uiriusq; placitis: quandoquidē etiamsi pater solus ita uellet, nefas esset non obsequi: iamq; minimum aberat quin perpetraretur facinus, nō

Deus

*Deus obstiterisset. Inclamat enim nomine Abra-
haman, neci pueri intercedens: nō enim cupiditate
sanguinis humani, pueri eadem imperasse, neq;
ut quem patrem ipse feterat, liberis per impietate-
tem orbaret: sed ut probaret eius animum, an
etiam talibus iussis pariturus esset: nunc cognita
eius promptitudine ac praeclenti pietate, ratum
se habere quicquid illi haecenus concesserat: non
de futuram autē nec in posterum suam providen-
tiam, tam ipsi, quam eius generi: hunc quoq; fi-
lium longissimo tempore victurū, utaq; feliciter
exacta filijs germanisq; probris magnam prin-
cipatum relicturum. Prædixit etiam fore ut ge-
nus eorū in multas gētes cresceret, nec minus opū-
bus, quam numero augeretur: ipsorum etiam au-
torum eius generis memoriam fore sempiternam;
regione quoq; Chananaa bello quaesita, usq; ad
invidiam omnium exterarum gentium fortuna-
tos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem
ad victimam ex improviso præsto esse voluit.
At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tanta
felicitatis promissione, munus se complecteban-
tur: mactata deinde victima, incolumes ad Sa-
ram se receperunt: nixetunq; beati, omnes eo-
rum conatus Deo prosperante.*

Sarz obitus Abrahami coniugis. C. A. XIII.

*S***A**ra autem non multo post moritur, cum Gen. 23.
vixisset annos viginti septem supra centum.
sepulta est in Hebron, Chananaei publicè in-
sepul

sepulcri offerentibus. Abrahamus tamen ma-
luit sepultura locū quadringentis siclis emere de
Ephremō quodam Hebronensi eius: ubi monu-
menta eius & posterorum sunt exadificata.

Quomodo è Chetura Abrahamo nupra Troglo-
dytarum gens prouenit. CAP. XV.

XXIII. **P**ost hac duxit Chaturam, ex qua nati sunt
Gc. 14. 25 ci filij sex, uiri prudētes & industrij, Zcm-
branes, Jazares, Madanes, Adadianes, Lusuba-
cus, Suus: qui & ipsi filios habuerūt. Suo Saba-
canes natus est & Dadanes. huic Latissimus,
Asurus, Luures. Madianis uerò fuerūt, Ephra,
Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus
filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colo-
nias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam
regionem, & Arabia Felicis quicquid ad eu-
brum mare pertinet. Fertur etiam qd hic Ophres,
cum exercitu profectus occupauit Libyā, quam
poster. nepotes eius tenuerunt, Aphricā ab ipso
denominatā. Attestatur huic opinioni & Ale-
xander Polyhistor sc. scribēs, Cleodemus inquit,
propheta, cognomine Naalebus, qui ad imitatio-
nem Moysis legislatoris Indeorū historiam con-
texuit, narrat Abrahamum è Chetura ali-
quos filios suscepisse, tres nominatim recensens,
Aphram, Surim, Japhram: à Suri appellatam
Assyriam; ab Aphra uerò & Japhra urbem
Aphrem & regionē Aphricam nominatū:
has. enim. ductu. Ieraculis. in. Libya. militasse.
contra.

contra Anticum. Herculem etiam ex *Alphra* filia genuisse filium *Dedorum*, ex hoc *Sophonem* progenerum, a quo *Sophaces* barbari habent nomen. *Isaco* autem iam ferme quadragenario XXIII
Abrahamus pater coniungere uolens uxorem *Rebeccam* *Nachoris* fratris sui nepotem, misit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum: modus uero deuinciendi fuit talis. Subditiis aliter alteri manibus, sub femora, Deum ita testem innocabant eorum qua destinauerant. Misit etiā dona ad illos uel rara illic uel nunquam antè uisa. Profectus autem famulus diuturnū iter faciens, eo quòd difficilis esset transitus per *Mesopotamiam*, hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam, ad hæc propter latrocinia qua uitari non poterant, nisi à cauis, tandem peruenit ad urbem *Carras*: Et cum uenisset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: moxq; intra se precatur, si Deo grata forent hæc nuptia, ne inter illas inueniretur *Rebecca*, ad quam filio desponsandam *Abrahamus* cum miserat: Et hoc signo dignoscereetur, quòd cæteris negatibus ipsa potum rogati praberet. Hæc secum uolens accedit ad puteum, poscens ab eis potum. Illis uero causantibus aquam se nō sine labore acquirere, quam domum deferant, non alijs prabeant: una omnium oburgatis reliquis, negādo eas unquam inter homines uersatas, quæ ne aquam quidem impar

impartirent, benignè hospiti potum offert. At ille certa iam spe de eueniu concepta, nolens tamen verum cognoscere, collaudat a primæ virginis indole & benignitate, qua vel cum sua fatigatione roganti subministrare nō gravaretur, sciscitat nū ex quibus nam esset parentibus, gratulatus eis talem filiam & imprecatus ut eam ex animi sentētia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. Puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomē est, pater uerò fuit Balthiel, quo d. sancto Labanus frater meus & domum curat & matrem, mea quoq; virginitatis tutor. His cognitis homo gaudēbat ob ea qua sibi acciderent, quaq; audiuisset: manifestō cernens Deum hoc iter prosperare: prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentiis, quibus ætas ea delectatur, obtulit puella, dicens hāc esse gratiam & honorem pro cōmunicato potu, ipsamq; dignam qua accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam ne ad domesticos ipsius diuerti licet, quādoquidem nocte iam appetente ulterius progredi non datur: ferre se mūdum muliebre magni pretij, qui nusquam entior esse possit quam apud eos, quorum probitatem iam esset expertus: coniecturā enim se facere ex ipsius moribus, matrē quoq; & fratrem peri humanitate esse praditos, neq; gravatim hospitum admissuros, præsertim ipsis nec oneri

nec sumptui futurum. Ad hæc illa, bene cum de
 parcens humanitate coniectare, sed non rectè fa-
 cere quòd tam illiberales suspicetur, omnia enim
 sine pretio habiturum, indicaturam tamen primo
 Labano fratri, cuius permissu ipsum adductu-
 ram. Quo factò postquam adduxit hospitem, serui
 Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò
 ad cœnā cum secum duxit: qua peracta sic cum
 & matrē puella est allocutus: Abrahamus fi-
 lius est Tharri, uester autē cognatus. Nachores
 enim tuorū matrona liberorū auus, Abrahami
 erat frater, eodē patre eademq; matre progna-
 tus. Is nunc mittit me ad vos, postulans hāc vir-
 ginem filio suo coniugē dari, quem legitimū ha-
 bet & unicū, ad omnium suarū facultatū ha-
 reditatē educatū: cui cum posset opulentissimam
 quamvis ex eius regionis foeminis deligere, nō est
 ita visum: sed malens hunc honorem cognationi
 suae habere, procurat has nuptias: cuius voluntate
 tem nolite cōtemnere: diuino enim favore præter
 alia quæ mihi feliciter in hoc itinere successerūt,
 & puellam hāc, & uestras ades inueni. Propin-
 quus enim iam oppido, cōspicatus multas virgi-
 nes puteum petētes, optavi ut in hanc inciderem,
 quod & factum est. Hæc igitur nuptias auspice
 Deo cōciliatas, vos quoq; uestra autoritate ra-
 tas habetote: & Abrahamū, qui me tam accu-
 rate huc misit, uestro amniti honorate. Illi verò
 cum q̄ rem tam optabilem approbarent, tum quòd
 Dei

Dei sententiā accedere cognoscerent, mittūt eam quibus postulabatur cōditionibus: duxitq; illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami.

CAP. XVI.

XXV.
Gen. 25.

Defunctus est autem Abrahamus non ita multo post, vir in omni uirtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregie carus. Vixit annos CLXXV. sepultus est in Hebrone iuxta uxorem Sarā, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismaëlis.

De Isaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate eorum.

CAP. XVII.

XXVI.
Gen. 25.

Defuncto autem Abrahamo uxor Isaci gēribat uterū: cuius mole crescente indies, anxius cōsuluit oraculam. Respōsum est, gemellos ei pariturā Rebeccam, & ab utroq; descēsuram gentē auctori suo cognominem: & quæ minor uidebitur, eam fore potiorem: nec multo post, sicut predictū erat, nascuntur ei gemini, quorū grandior à capite ad pedes erat hispidus, minor uerò excurrentis ante se calcaneū rotinebat. Pater autem amabat seniorē Esau ex re cognomē habentē: nam Hebrai pilos uocāt Srir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame autē in ea terra grassante, Isacus uolens ire in Aegyptū propter ubertatē regionis, peruenit Gerara, Deo sic iubente: rex autē Abimelechus excepit eū, quia hospitij & amicitia ius inter eum & Abrahamum intercesserat. Cumq; hominē inuisio magna

benē

beneuolentia prosequeretur, motus inuidia nō po-
 nit in eo affectu permanere: uidens enim Deum
 Isaco propitium, suumq; fauorē declarantē, ex-
 pulit illum. At ille expertus mutatū prae inui-
 dia, secessit nō longe à Geraris in locum qui no-
 catur Fances: ibi dum foderet puteū, pastores ir-
 ruētes aggressi sunt armis opus impedire: sed illi
 alio cedere, nisi sunt uicisse. Mox cum alio lo-
 co fodere cœpisset, rursus ei prohibentibus alijs
 Abimelechi pastoribus, hūc quoq; puteum im-
 perfectum reliquit, prudenti cōsilio meliorem oc-
 casionē expectans. quā deinde oblata, rege sponte
 fodiendi potestatem faciente, puteū Rooboth no-
 men imposuit, quod significat ampli: ē prioribus
 uerò alterū uocauit Escon, hoc est pugnam: alie-
 rum Sycnā, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci po-
 tentia cum opibus in dies magis ac magis cre-
 scebat. Abimelech autē ratus contra se fortu-
 nas Isaci augeri, cum quo parum synccre consue-
 tudinē habuerat, & qui ob similitudinis suspicio-
 nem aliquantisper secesserat, ueritus nequando
 apud eū plus recens offensa quā pristinā ami-
 citiā memoria uideret, nē in iniuriam acceptā ul-
 cisceretur, profectus ad illū amicitia cum eo re-
 nouat, uno ē suis amicis arbitro adhibito: cumq;
 Isacus pro natura bonitate iniurias suas pater-
 nē amicitia libenter donaret, notū compos do-
 mum est reuersus. Alii autem filiorum Isaci, in
 quem pater erat propensior, quadraginta annos
 natū.

natus, duxit Adam Helonis, & Alibamen
Esebeonis, dynastarum inter Chananaeos filias,
idq; auctoritate propria, ne patre quidem cōsul-
to: neq; enim ille permissurus erat, si filius senten-
tiam ipsius expectasset, quippe qui non delecta-
batur affinitate eius regionis hominū: nolens ta-
men molestus esse filio, iubendo eum ut mulieres
missas faceret. decreuit rem totam silentio trans-
mittere. Sed cū esset senex, & visu orbatus, ac-
cito filio, prafatusq; atatem, per quam etiā si
cacitatis calamitas non accessisset, non liceret
sibi amplius Deum solito cultu venerari, iussit
eum uenatum ire. Cura, inquit, ut quod poteris
capias, & para mihi cœnam: qua sumpta pre-
cabor Deum, ut tibi dignetur esse auxiliator &
adiutor per omnem uitam tuam: nam mea finis
quā longē absit incertus sum: qui prius quā
me opprimas, equum est ut meis precibus Deum
sibi faciam propitium. Vadit Esau uenatum:
interim Rebecca malens Iacobo Deū propitium,
etiā prater Isaci mentē, iubet eum hœdis ingu-
latis cœnā instruere: ille obsequitur matri, iussu
ipsius omnia faciē. Cœna uerò parata, circum-
uolutis hœdino exuuiis brachijs, ut cōtactis pilis
Esau credretur: nam cetera omnino similis ut
gemellus. hoc solo differēbat: sollicitus ne maturē
in malo dolo deprehēsus pro faustis precamini-
bus diras imprecationes reportaret, apponebat
cœnā patri. At Isacus sentiens in uoce nonnihil
pecul

peculiare, advocat filium: illo uerò protendente
brachiū hādina pelle amictū, Vocē, inquit, pro-
pior es Iacobo, attamē ob pilositatē Esau mi-
hi uideris: nec quicquā doli suspicans, iam coe-
natus ad Deū precibus inuocandū se uertit. Do-
mine, inquit, omnium seculorū, & conditor omnium
creaturarū, tu patri meo maxima bona pollici-
tus, etiā mihi presentem felicitatē es largitus,
meis quoq; posteris propitiū te fore, & maiori-
bus beneficijs eos cumulaturum promisti: hic
tuus favor perpetuus sit precor, nē me propter
hanc debilitatem despicias, qua facis ut magis
etiā ope tua egeam. Serua puerū hunc propitiū,
& ab omni calamitate illa sum custodi: da ei ni-
tam felicem, & possessionē bonorum qua in tua
sunt potestate: fac eum formidabilem inimicis,
apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuoca-
bat, putās se Esau bene precari. Vix absoluerat,
preces, cū Esau a uenatu reuerit, et Isaac in-
tellecto errore nihil tamen est commotus. Esau
uerò postulabat ut sibi quoq; sicut fratri face-
ret: denegante id patre, eo quod omnes preces in
Iacobū absumpsisset, lugebat quod uoti cōpos nō
esset: quin & pater mœrore eius motus, studijs
quidē uenādi, & robore corporis armorūq; prae-
stantia celebrē fore praeclit, eāq; gloriā tū ipsi,
tum eius posteris mansurā sempiternā seruiturū
tamē fratri. Ceterū cum Iacobus timeret fra-
trem, ne poenas à se exigeret ob circumuersionem in

X. XVII.

notis faciendis patrem, mater cum hinc periculo
eximit: persuadet enim marito, ut Iacobo Me-
sopotamenam uxorem daret, propinquā genere:
iam enim etiam Esau duxerat Basemmathen
Ismaëlis filiam. Male enim Chananaei uolebāt
Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quo-
rum gratiam filius Basemmathen duxit, quam
postea magis quam ceteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam pro-
fugo. CAP. XVIII.

Gen. 28. **I**acobus autē in Mesopotamiam missus à
matre, ducturus auūculi sui Labani filiam,
cōsentiente etiā patre iter faciebat per Chana-
naā: cumq; simul atq; haberet cum ea gente, no-
lebat ad quenquā diuertere, sed sub dio quiesce-
bat, lapide uice puluini capiti subiecto: cui dor-
nuēti uisio talis est oblata. Videre uidebatur sca-
lam à terra ad cœlum pertingētem, & per eam
species descendentes, supra humanā naturā au-
gustas: & in summa scala Deū manifestē ap-
parentē, & nominatim se his uerbis cōpellantē:
Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suā uirtu-
tem celebri prognatus, nō debes prasenti neces-
sitati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo
presidio magna te manet felicitas: nam et A-
brahamū ego ē Mesopotamia huc adduxi pul-
sum à cognatis, & patrem tuū beatum reddidi,
nec tua conditio deterior est futura: quare bono
animo hanc uiam perge, fretum me deductore:

encl

eveniet ex tua sententia cōingium ad quod pro-
 peras, accedent inde & liberi: corū numerus erit
 magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se
 relinquent: his ego terra huius imperiū dabo, et
 corū posteris, qui repleantur sunt terrā omnē &
 mare quā late sol aspicit: tunc cede ulli uel la-
 bori uel periculo, tui curam mihi cōmittens &
 nunc, & magis etiā in posterum. Hoc oraculum
 Deus Iacobo reddidit: quo laetus ungit lapidē in
 quo dormienti tanta spes affulsit, & uosū Deo
 facit sacrificaturū se illi, si incolumi & facul-
 tatibus aucto reditus contingeret: quod post re-
 uertens soluit, omniū bonorū suorum decimis
 oblati: honorem etiā loco addidit, Bethel nomi-
 nato, quod Græcis domicilium Dei significat. Gen. 29.
 Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiā,
 tandem peruenit Carras: & cū pastores offen-
 disse in suburbio, & adolescentes ac puellas ad
 puteum quendā sedentes, poposcit potum. Hinc
 orto sermone percōtatus est, an nossent quendam
 Labanum suum populārē, si fortē adhuc sit su-
 perses. Nunc omnibus sibi notū: neq; enim ta-
 lem esse ut ignotus esse possit: quin & filiā eius
 unā pascere, demirariq; se quod nondum adsit:
 ex ea facile quæ cuperet cogniturum. Vix hæc
 uerba finierunt, cū puella accedit comitantibus
 suis pastoribus: ei Iacobum ostendunt, dicentes
 hospitē de ipsius patre sciscitari: quæ puella-
 tit erga Iacobi aduētū, rogabat quis nā &

unde ad eos ueniret, & cuius rei causa: addens
optare se ut possint illi gratificari, quacunq; re
opus haberet. Iacobus uerò non tam cognatione
aut huius affectu quàm insigni puellæ forma ca-
pens, obstupuit, ut qui per paucas uideras pul-
chritudine huic cōferendas. Mihi, inquit, tecum
& cum tuo patre, si quidē Labani es filia, an-
tiquior intercedit necessitudo, quàm sit uel tua
etis uel mea. Tharro enim Abrahamus, A-
raxes, & Nachores fuerē filij, ex his Bathuelus
enim amicus Nachoris fuit filius: Abrahami ue-
rò & Sara Arani filia Isaacus, meus pater: est
& propinquior ac recētior necessitudo, qua su-
mus munus deuincti. Rebecca enim mater mea,
Labani patria tui soror est, eodem patre ac ma-
tre genita: itaq; cōsobrini sumus ego & tu: &
nunc uenio salutaturus nos, cognationisq; offi-
cia, ita ut par est, renouaturus. At illa memor
eorum qua de Rebecca ex patre, ut fu, audierat,
sciensq; parētes desiderare aliquid de ea cogno-
scere, pro amore patris lachrymabunda ruit in
collum eius, complexoq; iuuenē: Optatissimam,
inquit, & maximam uoluptatem affers patri
cum tota familia, qui nunquā matris tua obli-
uiscitur, crebram illius mentionem faciēs: eumq;
nuntium cum quantavis felicitate nō permuta-
ret. Tum iubet ut ē uestigio se ad patrē sequa-
tur, nēne diutius cū hac uoluptate fructet. His
dictis adduxit eum ad Labanū: & agnitus ab

*auunculo, cum ipse fuit securus iam apud suos,
 iunillis inexpectato aduentu magnā uolupta-
 tē attulit. Post aliquot autē dies Labanus gan-
 dere se quidem eius præsencia magis quā uerbis
 exprimere posset dicebat, rogabat tamen quam-
 obrē uenisset relictis parentibus atate cōfectis,
 & qui ipsius obsequijs agrē carerent: pollicetur
 etiā benignitatē & operam suā in quacūq;
 re opus haberet. Iacobus uerò totam ei causam
 recensuit. Isaco esse filios geminos, se et Esau:
 eum quia fraudatus sit patris fausta impreca-
 tione per matris artē in se translata, cupere se
 interimere, quasi raptorē principatus à Deo de-
 stinati, & reliquorū uotorū paternorum. Hanc
 esse causam sui aduētus, et mādāta matris, prae-
 fertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed
 propiore gradu mater. Sperare se in tribus anga-
 stis post Deū præsidiū maximū in auunculo re-
 perturū. Labanus contrā omnē illi humanitatē
 pollicetur, cum propter cōmunes auos, cum etiam
 ut affectū sorori absenti debitū erga ipsum pra-
 sentem declararet. Velle se eum gregū suorū ma-
 gistris praeficere: & quando ad suos reuerſi li-
 buerit, nec indonatū nec inhonoratū abiturum,
 quemadmodū iam propinquē cognatū deceat.
 Ad hac Iacobus, se uerò libenter accipere con-
 ditionē quantūuis laboriosam, sed aequum esse
 mercedis loco sibi dari Rachelū coniugium, quā
 & ipsius nuptiis causa diligeret. & quia eius*

opera in tale hospitium sit introductus: amor enim puella cogebat eum hac mentionem inijcere. Ibi Labanus ipso uultu laetitia praefrens, eius petitioni annuit, negans sibi optatorem generum potuisse coningere: sed opus esse ut aliquandiu secum maneat. In Chananaa enim non missurum filiam, quin et sororis in tam longinqua regione nuptum data propemodum poenitere. His assensiente Jacobo, de septem annis est conventum: tot enim noluit servare mercede apud socerum, ut dato uirtutis specimine, magis cognoscatur quam uir esset. Caterum elapso praestituto tempore Labanus epulum nuptiale apparat: noctu uero non sentiente Jacobo inducit in thalamum alteram filiam Rachele maiorem uari, facieque non admodum liberali. At ille uino et tenebris fallentibus, congressus est cum ea: luce deinde cognito errore exposculauit eum Labano. Ille uenia petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. Non malitiose, inquit, Litem supposui, sed consuetudine regionis huius cogente: nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi uidenti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Jacobus, nec enim aliter facere poterat amore puella deuinctus: et exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famula additae a patre, Zelpha Lia, Racheli Bala, nequaquam ancilla, subdita tamen: sed Litem male habebat amor mariti, quo sororem prosequibatur, expectabatque post partum

tum se fore in pretio, idq; assiduus precibus à Deo contendebat: cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propēsius in eā factus, Rubelum nominavit, qui sibi miseratione divina contigisset. Sic enim interpretatur hac vox. Aliquanto pōst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat, exorabilē ei fuisse Deum: Levi, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratiarū actio. Rachel autē verita ne propter fecunditatē sororis deteriore apud maritū condicione esset, iubet famulam suā Balā cum Iacobo cubare: ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei indicium: & aliquanto pōst alter nomine Nephtalim, ac si dicas artificiosum: quod mater arte certaverit cum sororis fecunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam usa: dedit suā famulam in sui mariti accubitu: ex ea quoq; nascitur filius Gadas, fortitudinē significāte nomine: & post eū Aser, quod sonat beatificū, quod matē fecunditate se Lia duceret. Porro cū Rubelus filiorū Lia maximis mandragora mala matri afferret, Rachel hoc viso cōcupivit hunc cibū, partemq; a sorore precario petiit. Illa nēdē denegante, iubenteq; concessa esse, quod honoris prerogativā apud communē maritū haberet: Rachel mitigata indignationē sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem: quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubavit in Rache-

Gen. 31.

lis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Is-
sachares, quod nomen significat ex mercede na-
tum: & Zabulon, quod significat pignus bene-
nolentia: praterq; filia Dina. Tandē etiam Ra-
chel peperit Iosephū filiū: ea vox significat ad-
ditamentum. Hoc toto tēpore, quod fuit annorū
niginti, pascuis soceri & gregibus præsuit: quo
ex alto, equū esse aiebat, ut cū uxoribus ad suos
revertere. Socero uerò nō permittente, clam hoc
facere cogitabat: pertentabatq; animū uxorum,
quomodo latura essent peregrinationē. Quibus
cū gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam dco-
rum patrie religionis sublati, unā cū sorore fu-
giebat: simulq; utriusq; liberi & famula cum
suis filijs, asportatis etiā totis quantis erant fa-
cultatibus. Abducebat etiā Iacob dimidium
pecorū, priusquam Laban rescire posset. Sigilla
uero dcorum secū ferebat Rachel: non quod dcos
coleret, quorum contemptū à marito didicerat:
sed ut si forsē pater fugientes assequeretur, ha-
beret quò confugeres ueniā impetratura. Zaba-
nus autem post unā diem cognito Iacobi & fi-
liarum discessu, indignatus persequeretur eum
cum ualida manu, & septima demū die depre-
hendit eos in quodā colle quiescentes: quūq; esset
diei serum, ab omni ni se continuit. per noctē. ne
rò Deus in somnis illi nixus uetuit ne quid in
deprehensum in fuga generū cum filiabus di-
uini pra ira consuleret: sed potius fœdus cum eo
fer

feriret: néue paucitatem fugientium cōtemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. S. quēti uerò luce Zabani Jacobū ad colloquium euocas, non dissimulans oraculum: quumq; ille fidei eius se commisisset, cepit hominē accusare, exprobrās quòd pauperē omniumq; egenū suscepisset, & de suis facultatibus abūde ipsi suppediasset. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam fore firmiorē: tu uero neq; matrem tuā & communem sanguinē, neq; uxores apud nos ductas, neq; liberos quorū ego auus sum, reueritus nō aliter quā hostē me tractasti: rapuisti mea bona, filiabus ne parentē fugerēt auctor fuisti, sacra patriā domū secū portasti, & apud maiores meas et apud me in summa uenerationē habita: et qua nix hostis hosti faceret, tu cognatus, ē sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cōiētor mihi fecisti. Jacobus contra pro se afferebas, nō sibi solī sed omnibus esse innatū patriā desiderii, aequūq; ut post tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd uerò praeda, inquit, abacta crimen obijcis, ipse iniustitia sub alio indice dānaretis. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conseruatis & auctis debeas, an non iniquum est agreferre, quòd partem earum modicam usurpauimus? ceriē quòd ad filias attinet, scito non hoc ledendi animo à me factum, sed caritatis coniugalīs hoc esse officium: sequun-

eur igitur non tam me quàm suos liberos. Hac
 pro se. Retorquebat deinde accusationem in
 ipsum, quòd auunculus ac socer duris manda-
 vis enim per annos x x. uexauerit: Et illa quidē
 qua nuptiarum spe tulerit, quamuis per se gra-
 uia, sibi tamen leniora fuisse: qua uerò postea
 secuta sunt, multo grauiora, qua nemo nisi bene-
 uolus perficeret. Etenim Labanus ualde iniquē
 Iacobum tractauerat: uidens enim eū in omni-
 bus rebus à Deo adiunari, pollicebatur ei datu-
 rum se futuros foetus, modò quicquid album na-
 sceretur, modò quicquid nigrū: cum uero magno
 numero nascerentur qua Iacobo destinata essent,
 non seruabat fidē in praesens, sed in proximē se-
 quentem annum promittebat, quòd esset ad rem
 attēior, promittens quidē eo quod non speraret
 tantū prouentū, ac mox ubi prouenerat fallens:
 sacras tamen effigies permissum est inquirere.
 Rachel autē cognito patrē permissa potestate
 uiri nolle, deponit sigilla in sarcinam cameli qua
 ipsa uelabatur, sedebatq; desuper, dicēs se mē-
 struis laborare: Et Laban destitit amplius in-
 quirere, credens filiam sic affectā non fuisse sa-
 cris propius accessuram. Post hac offensa ueniā
 polliceitur, uicissim alter amorē filiarū, idq; iure
 iurādo sanciunt. Hoc foedus ictū est super monte
 quodam, ubi columnam crexerunt ara speciei:
 unde Galades colli nomen factum, à quo Ga-
 ladena terra est dicta. Post foedus conui-

nio celebrato, *Zaban* ad sua rediit. *Iacobo* autē
 in *Chananaam* iter cœptum prosequenti uisio-
 nes obucniebant, bonā spem in posterū facientes: *Gen. 32.*
 cui loco *Dei* castra nomen indidit. Volens autem
 scire animū fratris erga se, pramissit diligenter,
 cuncta exploraturos, timens eum propter uete-
 rem suspitionē: quos ita fratrem insit. alloqui,
 Vt se patriā reliquisset, ne cum offenso fratre
 degeret: nunc credere tantū temporis spatiū sa-
 tis ualere ad reconciliationē, ideoq; redire cum
 uxoribus ac liberis & facultatibus industria
 quasitis, ut se & quicquid earū haberet illi de-
 dat, quandoquidem nihil felicius existimet, quā
 ea qua *Dens* largitus est, cū fratre habere cō-
 muniā. His nuntiatis *Esau* uehemēter exhila- *Gen. 33.*
 ratus, occurrit fratri cum C C C C. armatis. At
Iacobus, audiens eum obuiam properare cū tot
 armatis, extimuit ualde. Deo tamen firmatore
 fretus providebat pro tempore ne quid detrimē-
 ti acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Di-
 stributo igitur agmine alios procedere insit, a-
 lios propere subsequi: ut si quis primos aggredie-
 retur, ad sequens agmē haberet refugium: & hoc
 modo instructis qui circa se erant, pramittit
 quosdā ad fratrem cū numeribus: ea cōstabāt in-
 mensis multisq; ac uarijs quadrupedibus, acci-
 pienti placituri propter raritatē: ueniebant an-
 tem alij post alios, ut crebrius occurrentes plures
 quā pro numero uiderētur: & credibile erat do-
 mino pla-

nis placatum remissurū irā, si qua adhuc esset
 reliqua: quin & illud mandatū est prēmīssis, ne
 blande hominē alloqueretur. His ita per totam
 diē dispositis, noctū monuit agmē. Cumq; Iobac-
 hum torrentē trāsissent, Iacobus aliquantū ab
 agmine relictus incidit in luctā cū spectro, ipse
 prior laceffitus: eratq; superior. Exclamat igi-
 tur mactū virtute, qui nō quēvis aduersariū, sed
 angelum Dei vicerit: idq; illi esse magna felici-
 tatis prasagiū: genusq; eius nunquā desore, nec
 ullis unquā humanis viribus posse opprimi: ius-
 sitq; illum posthac vocari Israël, quod Hebræis
 angelo reluctante significat. Hac sunt prædicta
 Iacobo, id ipsum roganti. Cum enim sensisset an-
 gelum esse Dei, precatu est ut ex eo fatū suum
 cognoscere liceret. His dictis spectrū euauit. Ia-
 cobus vero latus auditis, imposuit loco nomen
 Phanuel: id significat. Dei faciem. sed quia latus
 uernū inter luctādum laesit, & ipse post eo cibo
 abstinuit, & nobis illo propter eum nesci nō li-
 cet. Cognito nerō fratrem iam nō longe abesse, iu-
 bet uxores procedere per se quāq; cū pedisequis,
 ut è longinquo spectaret pugnam virorum, si eam
 frater mallet: ipse propior factus adorauit fra-
 trem, nō malè de se cogitantem. At Esau co-
 salutato, interrogabat de turba mulierū ac puer-
 rorum: & cū didicisset omnia, uol. bat eos de-
 ducere ad patrem. Iacobo nerō excusante lassit-
 tudinem inmentarum, reuersus est in Scirā: illuc

anim habitabat, uernacula lingua loco ab hirsutie sua denominato. Iacobum autē peruenit ad Scenas quas uocāt, uetus nomen adhuc retinentes: inde profectus est Sicima, quae est urbs Chananeorum. Et cum esset celebritas apud Sicimitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbē ad uisendum cultum mulierū eius regionis: qua uisita Sychemis Emmoris regis filius, raptus stuprū obtulit: & correpta amore patrē suum rogauit, ut puellam uxorem habere liceret. Ille morē ei gerens, uenit ad Iacobum, rogans ut filio suo Dinam in matrimoniū collocaret. Iacobus uerō qui neq; negare poterat propter maiestatem rogantis, neq; fas putabat alienigena filiam nuptum tradere, deliberandi spatiū poposcit. Rex sperans Iacobum assensurum, abiit, ille uerō indicatus filiis iniuria sororis, & Emmoris petitione, iussit eos cōsultare quid facto opus esset. Maior pars harebat incerti quid esset agendū. Simeon uerō & Lewis uterini puellae fratres tale cōsiliū inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimiza uoluptati & cōiuijs operam dabant, inuasit noctu custodibus sopitos cōtrucidant: atq; ita facile urbe potiti, mares uniuersos interimunt unā cum rege ac filio, solis parentes forminis: quo facinore citra cōsensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem obstupefactum audacia tanta filiorum, indigneq; scirent, Deus per uisum bono animo esse iussim, lustrare

Gen. 34

Gen. 35

lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post
 somnium illud in profectioe Mesopotamena vo-
 uerat, persolvere imperat. Itaq; dum lustrat, in-
 cidit in Labani deos: nescinerat enim Rachelem
 eos furatam. His apud Sicima defossis in terrā
 sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit
 apud Bethela, ubi somnium illud diuinum vi-
 derat, iter faciens in Mesopotamiam. Progres-
 sus deinde in agrum Ephratānū, Rachelem ibi
 ex partu mortuam sepelit, solam monumento co-
 gnatorum in Hebrone nō illatam. Quam quum
 mirum in modum lugeres, infansulum nomina-
 uit. *Beniamin*, eo quod doloris causa matri fue-
 rit. Atq; hic est filiorum Iacobi numerus, mares
 duodecim, femina una. Ex his octo legitimi, ē
Lia sex, duo ē *Rachele*: quatuor nero ē pedise-
 quis, ē singulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII.

Inde venit Hebronē in Chananea suā, ubi Isa-
 cus habitabat. Nec diuturn⁹ fuit eorū cōiūctus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. CAP. XIX.

Gen. 35.

REBECCA enim iam antē defuncta, Isacus
 quoq; eam sequitur, non multo post filij re-
 ditum: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in
 Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit
 autem Isacus vir Deo charus, & magna pro-
 uidentia dignus ab eo habitus, post Abraha-
 mae patrem: ualde longo etiam tempore uixit.
 Mortuus est enim exactis cum uirgine annis
 octuaginta quinque supra centum.

79

EL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAICA-
RVM LIBER SE-
CVNDVS.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filii diuiserunt
habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo
Chananæa contigit. CAP. I.

DE FVNCTO autē Isaco, filij par-
titi sunt inter se habitationem, nec
ambo paternam retinuerunt: sed
Esau Hebrone fratri concessa ha-
bitauit in Saira, & Idumæa dominatus est à Gen. 35.
seipso denominata. Adomus enim cognomina-
batur ob causam talem. Olim adolescens etiam
cum reuersus à uenatu famelicus offendit fra-
trem coquentem sibi ipsi in prandium lenticulum
rubentem colore, quo magis etiam excitatus, ro-
gauit ut expetitum sibi cibum traderet. At ille
adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo
dare eum cōpulsit: coactus enim inedia, cessit ei
suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi
colorem à collatoribus adolescensibus Adomus
est per ludibrium cognominatus. Adoma enim
Habrais significat rubens: id nomen post in re-
gionem ipsius ditionis est deriuatum, quod Gra-
eci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Ge-
nuit autem filios numero quinq;: ex his Iaus, Io- Gen. 36.
lamus, et Corcus eadem matre Alibama nati:
ex rel

ex reliquis duobus *Aliphazem Asa, Raguelem Mosametha* ei peperit. Hos filios habuit *Esau*. *Aliphaze* iſtę quinque legitimi filij fuerunt, *Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanaſus*. Nā *Amalecus* erat nothus, & *Thāna* concubina genitus. Hi habitauerunt *Idumaea* regione qua *Gobolitis* dicitur, & eā qua de *Amaleci* nomine *Amalecitis* eſt appellata. Quodā enim late patentē terrā *Idumaea* nomē cōplectebatur, cuius partes à primis colonorū inductōribus denominatae appellationes eas poſtea retinuerunt.

Quomodo *Iosephus Iacobi* filiorum natus minimus propter ſomnia futurę ſuę felicitatis prænuntia in fratrum inuidiam incurrit. CAP. II.

Gen. 37. **I**acobus autem ad tantā felicitatē peruenit, ad quantam uix alius quiſquam: nam et opibus excellebat inter eius regionis homines, et propter filiorum uirtutes beatus erat ac conſpicuus: nihil enim eis deerat, ſed induſtrij ſuere omnes, & generoſa quadā fortitudine ſimul ac prudentia præditi. Tantam autē ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numē, ut etiam ex rebus (ſicut tum uidebatur) aduerſis maximorum bonorū occaſionē praberet, & per ipſum eiūſq; liberos parentibus noſtris uiam ad exitum ex *Aegypto* praſtrueret ac premuniret. *Iosephus* ē *Rachele* ſibi natū pater tum ob corporis præſtantiam, tum ob animi uirtutē (erat enim prudentiſſimus) præ ceteris liberis amabat: is parentis

rentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit: accefferunt eò somnia, quæ sibi uisa. patri ac illis indicauit magnæ felicitatis præuincia, quæ res etiam coniunctissimos ad æmulationem facili concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales: Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tempore, uisionē uidit quæ non poterat existimari una ex istis uulgaribus quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretādā narrauit, dicens uisum sibi præterita nocte suū tritici manipulum stare loco, illorum uerò manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur & amplam fortunā ipsi prænuntiare, & fratres quoque in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti præcabantur irritum fieri præsagium, ipsamq; maiore etiam odio prosequerentur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram uisionem Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum luna & undecim stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc somnium in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans ut interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit uoluptati. Præsagium enim somnii colligens, & sapienter euentus coniiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi uideretur: euenturum olim tempus quando tam
f à paren

à pàrentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunā patrem & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, aliter formam rebus & vim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, cum quòd numerus non discreparet, cum quia vim à sole & luna habeat. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valde contristavit id praesagium, haud aliter quàm si alieno cuiusdam hanc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus forcum frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decernerātq; adolescentem tollere: & hoc cōsilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Sicimā agrum pascuis per cōmodum, non praemonito patre: atq; ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nuntiante, de filijs sollicitus ac moerens, misit Iosephum ad greges, cogniturum res fratrum, & quid agant renuntiaturum.

Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus illis ibi factus est, & statres tandem in sua potestate habuit. CAP. III.

Gen. 37. **I**lli autem uiso fratre adueniente gausi sunt, non ob aduentum germani à patre missi, sed tanquā inimico in manus suas à Deo tradito: uolebantq; confestim eum interficere, neq; praesentem occasionem elabi sinere. Rubelus autem inter

inter hos natu maximus uidens eos cōspirasse, conanabatur impetū corū remorari docens quantum facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quā hominum iudicio eadem hominis uel nō cognati: sed lōge sceleratius esse necis fraternæ eos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturā, & matrē quoq; in luctum ac diram orbitatem cōiecturos. Hos respicerent, reputantesq; quantā eis calamitatem allitura sit mors filij iam probi tum natu minimi, abstererent a tam nefario scelere. Deum quinetiam uererentur spectatorem ac testē cōsiliij cōtra fratrem initi: hunc si à cōcepto desistās, accepturn eorum poenitentiam atq; resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quā exigat ab eis paricidiū poenas, cum nihil ipsius prouidentia latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbiunq; enim sint homines, existimandum ibi Deum quoq; adesse. Sed & propriam conscientiam post tantum scelus illis aduersariam fore, quam nunquā abire, siue bona sit, siue talis quatis ipsoꝝ foret, si fratrem interfecerint. Addebatur, ne laeso quidem fas esse germanum occidere. Satiū esse dare ueniam amicis, sicubi nō fecisse officium uideantur. Iosephum uerò ne peccasse quidem in illos, cuius aetas miserationē potius mereatur, et illos ipsos tutores ac protectores. Causam etiā eadē facinus corū grauaturā,

f 2 si uidcam

*si uideantur ob inuidiā futura felicitatis ei uitā
 ademisse, qua felicitate propter cognationē ipsis
 quoq; frui licebat. Debere enim ita existimare,
 ipsorum esse quicquid Deus Iosepho largitus fue-
 rit. Proinde cogitandum eo grauiorē fore indi-
 gnationem Dei, si eum quē ipse omni bona for-
 tuna dignum iudicasset interimendo, materiam
 diuina beneficētia subtraxerint. Hac Rubelus et
 his plura cōmemorans conabatur eos absterre-
 re à paricidio. Postquā autē nihil se proficere ui-
 dit, sed omnino ad eadem accensos, cōsulebat ne
 saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissua-
 sisse quidem se primum pro uirili, sed quādoqui-
 dem semel decretum sit fratrem tolli, minus ma-
 li futurum si suo cōsilio pareant. Sic enim uolum
 ratem eorum habituram esse etiam, leuiorem ta-
 men ac minus malum, si ad eadem confectur.
 Satiū esse temperare à manibus, & proiectum
 in proximū puteum illic extingui sinere, ut sal-
 tem manus puras seruarent. In hanc sententiam
 itum est, abductumq; adolescentem Rubelus sume
 religatum demisit sensim in puteum: erat enim
 satis siccus. Quo facto abiit pascua quasiturne.*

III

*Judas autem unus ē Iacobi filiis, conspicatus
 negotiatores Arabas Ismaēlitici generis, aro-
 mata & Syriacas merces deferentes in Aegy-
 ptum ē Galadēna, profecto iam Rubelo consi-
 lium dedit fratribus ut extractum Iosephum
 uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto
 ablega*

ablegatum apud externos moriturum, & se im-
 pollutos permansuros. Quo approbato, eximunt
 eum, & negotiatoribus uendunt uiginti minis
 annos septemdecim natum. Rubelus autem no-
 ctu ad puteum ueniens inscijs fratribus seruare
 Iosephum uoluit: quo frustra in clamato suspica-
 tus per suam absentiam interemptu, fratres in-
 cusabat: cognitoq; quid accidisset, lugere desit.
 His perpetratis fratres cōsultare cœperunt, quo-
 modo patris suspicionē à se alienarent. Placuit
 tandē tunicā qua indutus Iosephus ad eos uene-
 rat, quamq; demittendo in puteū detraxerāt, la-
 ceratā prius sanguine hircino inficere, atq; ita
 patri allatā ostendere, ut à feris deuoratu puta-
 ret: quo facto uenerunt ad senē, non ignarum de
 infortunio filij. Aiebant autē Iosephū quidem
 neq; uidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tuni-
 cam tamē hanc inuenisse lacerā & cruentatā:
 quamobrē suspicari beluarum incurſu perisse, si
 tamē eam indutus domo exiuerit. Idcobus autē
 qui hactenus lenius malū sperauerat, captiuum
 aliquò abductū puerū, opinionē hanc iam abie-
 cit, euidēs argumentū necis tunicā ratus: agno-
 ſcebat enim eam eſſe qua indutū miſerat: iamq;
 haud aliter quā extincto se afflicto, lugebat
 tanquā unicū, aliorum cōſolationem nō admit-
 tens, quòd nihil dubitaret in itinere à feris de-
 uoratum. Sedebat ergo ſacco amictus, & neq;
 filij cōſolando quicquā proficiebant, nec ipſe

Gen. 39. luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negotiatoribus emptum Petephres uir Aegyptius, qui Pharaonis coquis praeerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & uictu comodiore quam pro seruili conditione uti praecepit: deniq; totius domus cura praeposuit. Ille uero fruebatur concessis, nec tamen immatam uirtutē propter hanc sui status mutationem amisit: docuitq; prudentiam aduersari fortuna non succumbere, si quis ea legitime, & non secundis tantum in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius, tum forma in amorem illecta, rataq; si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturum si cōtingeret ab hera se rogari, astimās eum magis ex praesenti conditione, quam ex immutabili morū generositate, cōcupiscentia detecta mentionem de cōcubitu facit. At ille preces eius repulit, nefas ducens talē ei gratiam referre, qua cum tam benigni domini cōsumelia & iniuria coniuncta esset: quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negans unquā se in hac re illi obsequiturū. Desinere sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile sedetur, se quiduis potius perpeffurum, quam ut huic eius uolūtati pareat: quamuis enim aduersari hera seruū non deceat, ipsam tamen rei feditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam uero repulsa magis etiam accendebat, quod

non

non putaret Iosephum pernegaturum: & nō ces-
sante morbo, secundus illi machinas admonere
cogitat. Ergo publico festo instante, cuius cele-
britatem sceminas quoq; frequentare mos erat,
fugit morbū apud maritū, captans solitudinem,
& ad Iosephum sollicitandum opportunitas erit:
quā nocte supplex blandicijs salibus eum adori-
tur. Satiur quidē erat primis precibus non repu-
gnantē cedere, idq; vel dignitati precāis deferre,
vel amoris vehemētia, qua cogēte oblita me do-
minā ad tam abiecta uerba descendi: sapiēs ta-
men si uel nunc cedes, & prius erratū corriges:
sive enim iterū rogari expectabas, iam facio ac-
curatius etiā quam antecum & agnitū ad
hoc finxi, & festi latitiam tua cōsuetudini post-
habui: siue prius diffidebas, non tentari te mali-
tiose certo argumēto colligere potes, quia in ea-
dem uoluntate persisto: quare aut presentē uolu-
ptatē elige, & amanti obsequere, maiora etiam
commoda expectas: aut odium meum & uindi-
ctam, si mea gratia castitatis opīonē praeferes.
Nihil ea te iuuabit, mihi crede, si ad maritū te
deferā. & de stupro me appellatā dicam: quan-
tumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maio-
rem fidem habiturus est Paterphres, quam tua.
Ad hac uerba lacrymasq; uerborum testes, nec
misericordiae induci, nec errore cogi potuit, quo
minus persistere in suo pudicitiae proposito: con-
stantiq; relictis, incensam iustā afflictionem.

malens aserbissima quaq; sufferre, quàm cblatis
 perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio, si
 quicquam tale in mulieris gratiam admitteret.
 Ipsam quoq; officij sui monuit, iurisq; cōiugalīs
 ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere
 rationē, quàm momentanea libidinis; huic enim
 praesto esse pœnitētiā, quæ factū quidem doleat,
 insectū tamen reddere nō possit: adesse & timo-
 rem cōsummum, qui pro magno habeat non prodi-
 suum dedecus: ac conjugālē consuetudinē & uo-
 lupratē habere securam, & cōscientiā fiduciam
 tam apud Deum quàm apud homines: quin &
 conducibilius esse, si impolluta manēs habeat se
 herili iure subditū, potius quàm flagitiij cōmunis
 consciū: satius enim esse cōscientiā recte facto-
 rum, quàm peccati latebris fidere. His & alijs
 similibus uerbis mulieris impetū resunderē cona-
 batur, eamq; à praua affectione ad rationis ar-
 bitrium renocare. At illa uentrem inflabat,
 & cum urbis nihil proficeret, multīs manibus
 hominē ad obsequium cogere nitēbatur. Ibi uerò
 Iosephus intemperias mulieris ulterius nō ferens,
 relicta etiā interula ex qua retinebatur, profilit
 è cubiculo. Illa partim repulsa dolore, partim
 metu, ne suam petulantiam maritus cognosceret,
 decreuit prior Iosephū falso deferre, & hoc pa-
 cto uindictā de eo sumere, dignū muliebri astutia
 rata, si accusationē præoccuparet: itaq; sedebat
 mœrens & perturbata, qui erat dolor ob fra-
 strationē

strasam libidinem, esse indignatione tentata & pudici-
 tia simulans. Marito autē reuerso. & ad hūc
 aspectum turbato, causamq; scit ante. Ne uinas,
 inquit, marite, ni scilicet seruū, cubile tuum uio-
 lare conatū, digna pœna mulctaueris, obl. tū. &
 quātū in ades nostras ueneris, & quāta beneuo-
 lentia sit à te cōplexus: qui ingratisissimus habē-
 dus ni omnibus modis frangi se approbaret, ne à
 coniugio quidē ino iniuria abstinent: idq; die se-
 sto obseruata absentia tua, ut facile appareat,
 modestiam quam prius pra se ferebat, ab herili
 metu, non ab indole recte profecta. Quod ut au-
 deret, à se prater spem ac meritū indulgenti cor-
 ruptus est: uidens enim omnia tua bona fidei ac
 dissipatiōni sua credula, grandioribusq; cōseruis
 se prepositū, aequum putauit uxore quoq; tuam
 astricere: & ut uerbis fidem astrueret, promittit
 tunicā, quasi in colluctatione relicta. Petephres
 autem uictus oratione ac lacrymis mulieris, &
 coniugis amoris plus aequo tribuens, omīssa am-
 pliōre ueritatis inquisitione, collaudata prius
 uxoris fide, audacis facinoris Iosiphū damnatum
 in maleficorū carcerem coniecit: ob uxorisq; pu-
 dicitiam magis sibi placebat, testis iam cōperta
 ipsius honestatis. Iosephus autē innocentiam
 suam Deo committēs, neq; se defendere curauit, I I I I.
 Gen. 40.
 neq; rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculo-
 rum necessitate tacitus ferens, ana spe cōsolaba-
 tar, nimirum potentiorē esse Deum his qui se
 f 3 uinxer

vinxerāt, cuius providentiam cōfestim est exper-
tus. Custos enim carceris tum fidem eius ac dili-
gentiam in absolvendis operū pensis considerans,
tum formae dignitatem, soluit eum à vinculis,
eamq; miscriam aliquāto leniorem reddidit: ni-
ctū etiam commodiore quā reliquos ninctos mi-
permisit. Ceterū his qui in eodem erant erga-
stulo, quoties labor intermitteretur, confabulan-
tibus ita ut solent miscriarum focij, & inter se
causam damnationis percontantibus, pincerna
quidam regi charus, per iram ab illo ad compen-
das damnatus, familiaritatem cum Iosepho con-
traxit: & quia prudentem existimavit, visionem
somnia ei exposuit, orās indicaret si quod sub-
esset presagium, deplorans suum infortunium,
cui non satis erat regis indignatio, nisi per quie-
tem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat
enim se in somnis vidisse crum palmitarum nitic-
unas ē singulis enatas pendere grandes iam &
nimidum & tempestivas: easq; se exprimere, sub-
dente rege phialam. Colatum deinde mustum se
obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrato
hoc somnio rogabat, ut si quid scientia datum à
Deo haberet, interpretes visionis esse dignaretur.
Ille vero bono animo hominem esse iubet, & ex-
pectare intra triduum solutionem à vinculis, re-
ge ipsius ministerium requirente, ad quod ei de-
nno sit reddendum. Interpretabatur enim nitom
fructum mortalibus in bonum usum offerre
quando

quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimiciua dissoluatur, adhuc molestia uiceroresq; usu eius discutiantur, pro quibus letitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressam accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseria huius remissionem intra tot dies, ex quos palmitibus fructum uindemiasti in somnijs. Tu uerò memento mei postquam eueniens hanc sanctam predicationem non falsam approbaueris: & iam liber ne dispexeris nos in hac miseria, in qua relinquitur se ad prænuntiata hanc felicitatem discedente: neq; enim fontes in hac uincula sumus compulsi, sed ob uirtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quòd potiorē habuerimus honorem domus in qua uersabamur, & eius qui nos huc contraxit, quàm propriam uoluptatem. Atq; ita pincerna, ut par erat, laus hoc interpretamento euentum expectabas. Alius uerò quidā seruus pistioribus regijs prepositus, in eisdē uinculis degens cum pincerna, ex tam sancta Iosephi interpretatione spe concepsit, quia & ipse somnium uiderat, rogat eum quidnam sibi quoq; praterita noctis uisio portenderet: erat autem huiusmodi: Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi uidebar: ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulys, qualia regibus apparari solent. Denolantes autē alios absumpsisse omnia, ipso

turi

licet arcente nihil deterritas. His dictis simile priori præsagium expectabat. Tum Iosephus coniectura somnii facta, præsatusque quod mallet ei latiora prænuntiare, quam qua somnium portenderet, dicit duos omnino dies uita ipsi superesse, hoc enim significare canistra: tertia uero cruci suffixum ab alitibus deuorandum, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit utrisque, quam ut Iosephus prädixerat. Ad præscriptam enim in somnijs diem rex natalitium epulum celebrans, prapositum pistorum in crucem egit: pincernam uinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum autem post biennij tempus in miseria carceris exactum, nihil interim ab ingrato pincerna adiutum, Dem eripuit tali uia ad libertatem praestructa. Pharaotes rex cum eadē nocte in somnis duas uisiones uidisset, pariterque interpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil latius ut cōiungere poterat significantiā: conuocatisque prima luce doctissimis Aegyptiorū, interpretationē requirebat. Illis uero nihil explicatibus, tanto magis rex turbabatur. Quo uiso pincernā subit recordatio Iosephi, eiusque in hoc genus cōiecturis prudētia: Et adito rege, indicauit ei de Iosepho, Et de uisione in carcere agēti sibi oblata, eiusque enēm iuxta illius interpretationem: quodque eadē die pistorū prapositus cruci suffixus tanto magis fidem prädictionibus eius astruxerit. Factum autē à Petephre coquo-

rum praefecto, cuius esset servus : ipsum autē dicere, apud Hebraeos se genere ac parentibus cum primis claris natū. Hunc, inquit, evocari iubeto, ne ne cōtempseris hominē propter praesentē miseriā : clarē enim significata somniorū ex eo dissecare poteris. Confestim igitur accersitū rex, manūq; apprehesum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quandoquidē te prudentem indicio famuli mei cognovi, enarra somniorū meorū praesagia, quemadmodū & illi enarraisti, rē gratissimam mihi facturū. Cane autē vel meū quicquam suppressas, vel ad gratiā ac voluptatē loquaris : sed vera omnia, etiamsi fortasse non admodū lata. V. sus sum mihi secundū flumen inambulare, videreq; boves bene pastas & bene magnas : mera septē à fluvii ad paludes progredi : & alias totidē à paludibus obviam eis factas, vehementer extenuatas macie ac visu foedas : quaciam deorassent septem illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, miserē à fame nexata. Post hāc visionē exprorellus ē somno turbatusq; , dum mecū agito, quidnā sibi velint species per somnū obversata, obrepēte sensim sopore gravatus iterū obdormiui : iterumq; somniū uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septem uidebam ab una radice enatas, fruge gravatas & uerice pronas, messiūq; iā maturas : iuxta quas totidē alias spicas languidas & praeroris inopia deficientibus similes :

qua

quæ cum illas alias ingētes ac pulchras absump-
 sissint, attonitū miraculo in reddiderunt. Ad
 hæc Iosephus, Somniū hoc Rex, duplici licet spe-
 cie visum, unū tamen & eundē cunctū significat.
 Namq; & boues animal aratro & labori na-
 tum, usq; ab exiliioribus deuorari, & spica à de-
 terioribus absumpta, samē Aegypto & sterili-
 tatem ad totidē prænūtiāt annos, ad quod prius
 ubertatis felicitatem, horumq; fertilitatē à toti-
 dem sequētiū sterilitate absumēdam. huic ino-
 pie nō facile uidetur prospicere & occurrere: id
 quod inde coniecit, quia mactra boues deuoratis
 pinguibus, satiari non potuerūt. Sed ista Deus,
 nō ut terreat & cōtristat, prænūtiat hominibus:
 sed ut præmoneri sibi provideant, quo lenius im-
 minenti malo premātur. Tu ergo si uberioris tem-
 poris præsentis reposueris ac dispēsaueris, in se-
 quentē penuriam Aegyptus non sentiet. Cumq;
 rex admiratus Iosephi prudentiā & sapiētiā
 percontaretur, quonā modo esset in futurū prospē-
 ciendum ubertatis tēpore, quo tolerabilior fieret
 mētura sterilitas: monuit & cōsultuit Aegyptiis
 utendum parsimonia, & quod presenti usui su-
 peresset ad futurā necessitatē reseruandū: suasisit
 etiā ut indicta profectioe frumētī aratores in-
 beret id in horrea cōdere, & quantum sat esset,
 & nō amplius, populo distribueret. Ibi rex tam
 cōsilio quam interpretatione Iosephi collaudatus,
 ipsam huic dispensationi præficit, iubetq; promi-
 dere

dere quacunq; putaret in rē esse vel ipsius regis,
 vel populi: praefatus neminem sibi uideri magis
 idoneum ad hoc cōsiliū exequendum, q̄ ipsum
 eius auctorē. Qua potestate a rege auctus, acce-
 pto etiam anulo regis signatorio, & iure purpu-
 ra gestanda, in sella curuli sublimis per Aegy-
 ptum circumuectabatur, frumentumq; cōporta-
 bat, tantū inde aratoribus demetiens, quātum in
 alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente
 causam cur hoc faceret. Trigesimū iam ata- V.
 tis annum exegerat, in summo apud regē honore
 habitus, & ob incredibilem prudentiam Psoncom-
 phanechus ab eo cognominatus, quod occulto-
 rum inuentorē significat: sed & coniugium na-
 ctus est honoratissimum. Duxit enim, rege cōsu-
 bium hoc procurante, uirginē Petephrae Heliopo-
 litani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asane-
 the: ex qua & liberos genuit ante agrorū steri-
 litatē, ex his maior dictus est Manasses, quo no-
 mine significatur obliuio, quia meliorē fortunam
 nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uerō
 Ephraemes, quod redditū significat, eo quod ma-
 iorum suorum libertati restitutus esset. Aegy-
 ptum autem iuxta Iosephi interpretamentum se-
 ptennio per diuitem affluentiā exacto, octauus
 annus fame infestabatur, & quia malum impro-
 nisum erat, promiscua multitudo grauitē labo-
 rans ad fores regis cōstabat. Rex Iosephum ac-
 cersit, qui mox frumenta diuendendo seruator
 populi

populi citra cōtrouersiam exiit: nec solum eius regionis hominibus forū aperuit, sed etiā exteris, existimās uniuersum genus hoīm inter se cognatum, & in rebus angustiis fortunatiorū ope sub-

Gen. 14. lenari dignū. Et quoniā eadē calamitas & Chanaanā & rel quas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptū frumētatum mittit, cum cognouisset quod & exteris eo foro uti liceret, solo Beniamī retēto, quem ē Rachelē suscepas, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Aegyptū peruenire, Iosephū accedunt, mercatū sibi permitti rogantes: nihil enim nisi ex ipsius sintētia gerebatur: nā tum demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidē gratia negligeresur. Ille agnitis fratribus, nihil tū minus quā de se cogitantibus, quod adolescens ab eis distractus iam per atate faciei lineamēta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidē poterant tētare eos decreuit, quali mente essent pradii: nam & frumēti emēdi potestatem eis negauit, et pro speculatoribus cōprehendi noluit, dicens cōuenisse ē diuersis regionibus, & cognationē simulare: quī enim fieri posse ut uir primatus tot tam insignes filios educauerit, quae felicitas uel regibus raro cōtingeret. Id faciebat ne de patre cognoscere, quōne in statu per suā absentiam res eius interim fuerint, quid uē de Beniamine sit factum sollicitus enim erat ne & eum, quemadmodum se, de medio sustulerint. At illos

magno

magnus paupor occupat, imminens periculū reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cumq; crimen amolindū uiderent, Rubelus natu maximus sic cōmunē causam agere coepit. Nos neq; speculatū huc uenimus, neq; regi damnū aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugiū quarimus, uenire huc cōpulit, fretos uestra humanitate, quos nō cinibus solis, sed exteris quoq; salutē nobis debituris frumentum uenale proposuisse audiuius. Quod autē fratres simus & ex eodē sanguine, uel facies nostra argumento sunt non admodū inter se uariātes. Pater nobis est Iacobus uir Hebraeus, qui nos duodecim ē quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostra satis prospera fuerunt. Ceterū uno, cui Iosepho fuit nomen, absumpto, domestica fortuna in peius labi coeperunt. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quā olim suauissimā fratris immaturus interitus: nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natu minimo commissā. Hæc ita esse, potes aliquo ad nostram domum misso cognoscere. Hæc Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quæstioni admoiturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseneratis uos in detrimentum regis ac regni non uenisse, fratresq;

tresq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hac ita se habere, si relicto interino uno ex uobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrē posseti, rursum ad me reuertamini, adducētes uobiscū fratrem quē aiebatis illic relictu esse: hoc enim erit argumentum uos nihil fingere. His uerbis perculsi, ratiq; iam extremam calamitatem instare, lamentabatur fortunā suā, crebro iactantes, adesse diras ulteriores fratris per summā immanitatē oppressi. Rubelus insuper increpabat seram & inuile eorū pœnitentiā, fortiter ferenda mala dictuans quæ Deus innocētia uindex in impios fratres immitteret. Talibus se inuicem alloquebantur, credentes lingue Hebrææ gnarum interessē neminem, mœribusq; omnes tacti uerbis Rubeli, & scelus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à Deo indicabant infligendam. In hac anxietate constitutos uidēs Iosephus, dissimulare fratrem ulterius non ualens, quod lacryma iam proriperent, quas etiam tum calari uolebat, subduxit se de medio. Nec multo post reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentū emere permissos abire iussit, quum prius uni ē suis mādasset, ut pecunia quā pro frumento attulerāt, clām in sarcinas indita, potestātē abeundi eis faceret: per egit mandata famulus. Iacobi uerò filij reuersi in Chanaan am,

renuntiauerunt patri quicquid eis in *Aegypto* acciderat, & quòd p̄o speculatoribus regni suerint cōprehensi: quumq; dicerēt fratres se esse, et undecimū domi relictū apud patrē, noluisse illos credere: relictū etiam *Simeonē* apud prasidem, donec *Beniamin* illuc profectus, uerbis eorū fidē astrueret: postulabantq; ut pater nihil sollicitus inuenē cum eis mitteret. *Iacobo* uerò filiorū factum displicuit, & cū ne *Simeonem* quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam *Beniamine* priuari: ac ne *Rubelo* quidē rogante, filiosq; suos dedente, ut si quid *Beniamini* accidisset in itinere, in illos auus sauires, *Iacobo* ne assentiret persuaderi potuit. At illos quid agēdum incertos magis etiā terruit pecunia reperta in saccis frumentarijs. Caterū deficiente iam tritico, urgente fame cōpulsus *Iacobus* deliberauit *Beniaminē* unā cum reliquis mittere: non enim licebat eis in *Aegyptū* reuerti, nisi seruato pacto. Cumq; indies maior necessitas incūberet, & filij rogare non desincrēt, adhuc tamen hesitabat. Tandē *Iudas* uir natura uehemēs cepit liberius arguere patrē, quòd nimis de fratre sollicitus esset; cui nihil prater uoluntatē *Dei* possee accidere siue foris siue domi: se uerò in certā perniciem tradi, dum ob inanem de puero curam unicum à *Pharaothe* prasidiū adimitur: habendā etiam rationem *Simeonis* incolumitatis, ne dum *Beniaminem* peregrinationi cōmittere cunctan-

Gen. 43.

eur, interim ille ab *Aegyptijs* occidatur: crederet Deo salutē filij: se certē aut cum saluū redurū, aut illis uia periturū. Ac cum demū *Iacobus* cedēs tradit eis puerū, & duplex frumētī preciiū: addit et dona ferēda *Iosepho* ex pronēta *Chananea*, *balaninū* unguentū, *stacten*, *cerebinthum* & *mel*: atq; ita multis uirinq; fufis lacrymis à patre digrediūtur, ſene miſerē timente ſaluti filiorum, illis contrā ſolicitis ne per ſuā abſentiā mærori pater ſuccumberet. In hoc dolore integrū diem exegerunt: mox pater affliētus ſe domū ſubiſiit, illi in *Aegyptum* tendentes præſentem triſtitiā ſpe melioris fortuna leniebant. Quò poſtquā eſt peruentum, apud *Iosephum* diuerſant, nō parum ſolicitū ne calūnia ſibi inſenderetur, quaſi dolo molo prioris frumenti preciiū ſecum abſtulerint: quod mox apud *Iosephi* diſpenſatorē diligenter excuſauerunt, dicentes pecuniā domū repertā in frumēto dum ſaccos examinant, quā nunc bona fide reportarent. Illo uerò negante ſe unquā eam pecuniam deſideraſſe, liberati hoc metu ſecuriores eſſe cœperūt: moxq; *Simcon* iam liber inter fratres uerſari eſt permiſſus. Interea *Iosepho* ab officio reuerſo, dona ei offerunt, & ſcitātī de patre, benè ualere aiūt: tum ille cognito *Beniaminē* ſupereſſe, quē inter eos nidebat, percontatur an is eſſet frater natū minimus: & audito quòd is eſſet, hoc tantum offatū, Deum uniuerſis rebus providere, ſeceſſit

nolens ab eis aduersi lacrymas, quas ulterius
 continere non poterat. Acceptos deinde conui-
 nio insit ordine, quo apud patrem solabant di-
 scumbere: cumq; omnes comiter haberet, dupli-
 cibus partibus Beniaminē honorabat. Post V I.
 cenā autem illis iam cubātibz iubet dispensa- Gen. 44.
 torē frumentū admetiri quod asportaturi erāt,
 & pretiū rursus in saccis abscondere: in Benia-
 minis uerō sarcinam cyphum argentiū, quo ipse
 praeipue delectabatur, immittere. Id faciebat
 uolens experiri fratrum animū, essentne adsu-
 turi Beniamini reo furti: an illo relicto, ac si ma-
 leficiū hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuer-
 terentur. Quā ubi facta sunt ut imperatū erat,
 prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscū-
 tur assumpto Simeone, lati tam huius restitutione,
 quā Beniaminis reditu, quē patri se redu-
 cturos fidem dederant: & ecce agmen equitū
 repente illos circumuenit, inter quos erat famu-
 lus qui cyphum in sarcinam indiderat. Illis uerō
 turbati inopinato incursu, & rogantibus cur
 irruerent in viros quos paulo ante honore ho-
 spitij dignati fuerint: Aegyptij cōtra sceleratos
 inelamabāt, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq;
 comitatis immemores, ausi sint pro talibus me-
 ritis iniuriā reponere: daturōsq; furti pœnas
 minitabantur: non sefellisse enim eos Deum, li-
 cet ad tempus ministrum mensa sefellerint: &
 nunc rogare satis ne sani essent, quasi uerō

nesciant statim se ad poenam rapiendos. His & similibus uerbis famulus praeter ceteris insultabat. At illi ut qui nihil de dolo composito sciebant, convincerentur ei; demerari se hominis intemperias temere obijcientis furti crimen eis uiris, qui ne frumenti quidem pretium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia praeter ipsos sciret, tantum abesse ut data opera damnum inferre uellent: certiores tamen rati inquisitionem quam negationem, iubet, eos scrutari sarcinas: nec recusabant uniuersi poenas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur: tanta erat securitas & innocentia fiducia. Acceperunt illi conditionem inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quem furtum inuentum fuerit. Inquisitionem deinde aggressi, omniumque ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem ueniunt, non quod nesciret in eius sacco latere cyphum, sed ut accuratè officium facere uiderentur: itaque ceteri iam securi de se, de uno Beniamine adhuc non nihil erant solliciti: sperabant tamen ne ipsum quidem in maleficio deprehendendum, adeo ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorum importunitatem steterisset, ne bonam partem itineris iam confectam haberent. Ut uero Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuo uersi, cum fratrem deflebant mox furti supplicium daturum, cum suam ipsorum uicem, qui fidem de Beniaminis salute

saulis parenti datam presenti casu fallere co-
gerentur. Augebat etiam dolorē eorum, quod
cū maxime euasisse omnia pericula uideban-
tur, fortuna inuidia peruenerint in tantam ca-
lamitatē: atq; huius tam fratris quā parentis
infortunij se autores fatebantur, qui inuitū ac
reluctantem ad puerū simul mittendū precibus
importunis tantum non cōpulissent. Et equites
quidem cōprehensam Beniaminem ducebāt secū
ad Iosephum, sequētib; & reliquis fratribus.
Tum ille uidens fratre in carcerem contruso ca-
teros lugubri habitu adstare: Itāne, inquit, sce-
lestissimū omnium uel meam humanitatem uel
Dei providentiā contempsistis, ut tam nefarium
facinus cōtra hospitem ac benefactorem uestrū
auderetis? At illi uicarios se pro Beniamine
ad supplicium offerebant: rursumq; Iosephi cre-
bra mētio, felicē eum qui morte à uita calamit-
atibus sit exēptus, si tamen esset mortuus: quod
si uiuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriā
Deus tā seuerē in ipsos uindicaret: patris quoq;
se pestē esse & infortunium maximū, cui ad ue-
terem luctū recentem hunc afferrent: nec desine-
bat Rubelus denuō illis scelus eorum exprobare.
Iosephus uerō negabat se alios morari, quorum
innocentiam cōpertam haberet, contentus uipius
pueri supplicio: nā neq; hunc dimitti in gratiam
insonitiū equū esse, neq; illos alieni peccati pœ-
nas persolvere: abirent quō uellent, se curaturum

ut tutum iter facere liceat. His uerbis grauiter
 illos, caeteros pra dolore uox defecit. Iudas uerò
 qui patri adolescentem mittere persuaserat, uir
 alioquin etiā strenuus, decreuit se pro fratris sa-
 lute periculo obijcere. Fatemur, inquit, Praeses,
 grauiter à nobis peccatum, suppliciumq; cōme-
 ritos, quod parati sumus omnes luere, licet non
 omnium sit culpa, sed unius natu minimi: sed quā-
 uis salutem eius penè pro deplorata habeamus,
 unica tamen effugij spes in clemētia tua boni-
 tateq; superest: quāobrem oramus ut non tam no-
 stri cōmissi rationē habeas, quā tua natura. Et
 in hac causa non indignationē instam, sed nati-
 nam tuā bonitatē in consiliū adhibeas: iramq;
 magno animo cōprimas, cui uulgares homines
 in magnis iuxta ac paruis rebus succūbere so-
 lent. Dispice quaso, num ex tua dignitate sit eos
 occidere, qui ipsi se dedunt ad poenā. Et salutē
 non nisi precario tibi debere cupiunt, quā nō nūc
 primum tua benignitati sunt acceptā. laturi: ne
 cōmideas ut illud beneficiū tibi pereat, dum fami-
 ereptis, Et frumento liberaliter adiutis, etiā ad
 familiā eodem periculo laborātem domum ali-
 menta perferendi potestatē fecisti. Eiusdē enim
 bonitatis est, seruare fame de uita periclitantes,
 Et mortē meritis culpam cōdonare, quibus for-
 tuna tuam beneficentiam inuidisse uisa est: eadē
 planē gratia est, diuerso modo collata. Seruabis
 enim quos pauiisti, Et uitam quam pra fame
 desis

deficere non es passus denuo donabis, quo com-
 mendabilior sit tua clementia, dum & vitā do-
 nas, & per qua vitā retinetur. Quin etiam
 Deū ipsum existimo tibi hanc virtutis exercēda
 materiam suppeditare: ut appareat te proprias
 quoq; offensas benefaciēdi voluntati posthabe-
 re, & non in solos innoxios egenos liberalē esse.
 Quantiūvis enim magna laus est opē ferre in re-
 bus angustiis, nō minus tamē principē ornat cle-
 mentia, praesertim in causa qua ad ipsius inin-
 viam prinauius attinet. Si enim parua peccata
 remittentes merita laus sequitur, quid in capi-
 tali crimine iram cohibuisse, an non diuina cle-
 mentia proximum videri debet? Quod nisi Iose-
 phi interitū cōpertum habere quā moleste feras
 pater orbari filijs, non adeo pro salute nostra la-
 borarem, nisi quatenus tibi clementia laudē cō-
 ciliatura videretur: & si non haberemus quibus
 mors nostra luctum ac mœrorem sis allatura,
 a quo animo supplicium perferremus. Nunc uerò
 quādo nō tam nostri nos miseret, tamen si inuenies
 ahuc nō multū fructū aut uoluptatē uita perce-
 pinus: quā parentis miseri, ac acie curisq; cōse-
 cti, has tibi preces illius quoq; nomine offeri-
 mus, et vitā nobis donari oramus, supplicio per
 hodiernū malefactū obnoxia. Ille certe uir bo-
 nus est, nosq; ut similes essemus genuit, dignus
 qui nunquā talem calamitatem experiatur, qui
 nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore di-

scruiatur: quòd si talē nostri interitus nuntium
acceperit, simulq; eius causam, nō sustinebit am-
plius uiuere, nostra mortis infamia illius mortē
approperabit, hoc ipso infeliciore, quia ne nostri
dedecoris rumorē sentiret, ē nimis excessisse uide-
bitur. His igitur perpensis tamen si ad iustam in-
dignationem hoc scelere permotus, patri tamen
nindicta gratiā facito: & plus illius misratio
apud te ualeat, quā nostra iniquitas. Defer
hoc honoris senectuti eius, quae si nobis orbetur
superstes durare nec uolet nec poterit, defer tui
parentis memoria, defer ipsi patris uocabulo
quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omniū pa-
ter hoc felix facit ac perpetuū: quem & ipsum
honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si
te calamitatis senis patris misereat, quā orbatū
manere est credibile. Nunc tuum est quae nobis
Deus dedit cū iure possis, nō auferendo iterū da-
re, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, &
hac parte similē ei fieri. Cū enim tantundē ad
utrūlibet ualeas, praestat bene facere quā male,
& potestate contentū sui iuris nō meminisse, sed
tantū ad seruādos homines potentiā tibi datam
existimare, & quo pluribus salutē dederis, hoc
te ipsum illustriorem fore. Potes autē fratri erro-
ris uenia data nos omnes seruare: neq; incolum-
mes esse possumus, nisi hoc incolumi, neq; domum
absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic feren-
dum est quicquid frater tulerit: neq; enim aliam
grat

gratiam à te Praeses petimus, si hanc non impetramus, quàm ut nos eodẽ afficiamus supplicio, non secus ac sceleris socios : hoc enim satius fuerit, quàm si præ mœrore nobis ipsi manus inferamus. Non addam iuvenem esse, & per aetate nondum satis sapere, & talibus nõ grauatim ueniã dari solere: sed hic finẽ dicendi faciã, ut sine damnemur, mihi imputetur non satis diligenter huic causa patrocinato: sine absolnamur, in solidum hanc gratiã tua clementia ac bonitati debeamus: cuius laudi hoc quoq; accedet, quòd non solum nos seruaueris, sed plura etiã quàm nos ipsi in causa nostra qua pro nobis faciant uideris. Siue igitur plectere uis hunc, me uicario ad supplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad seruitium addicere mauis, ego tuis ministerijs magis sum idoneus, & ad uirum uis ut uides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis pro fratris salute libenter subeundum, accedens Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac placare iram conatur: pariq; modo & ceteri prosternuntur, pro Beniamine sese offerentes. Iosephus autem pietate uictus & iam agrè personam irati sustinens, ablegat alios qui cum aderant, ut sine arbitris à fratribus agnoscerentur: cumq; soli essent, aperit seipsum & infus: Pietatem uestrà & amorem, quo fratrem prosequimini, non laudare non possum, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam fac

Gen. 45.

faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hac omnia feci ut fraterna benevolentia caperem experimentum: cuius quoniam egregiū specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum uestra natura imputare libet, sed Dei potius uoluntati totū ascribo, qui nobis in præsentia cōmoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. Quando igitur & patris incolumitatem, optatam magis quàm speratam cognoui, et nos tales quales cupiebam erga fratrem cōperi, libenter iniuriæ olim mihi facta obliuiscor, malens nobis ut ministris diuina prouidentia in hoc tempus cōmuni nostræ utilitati prospiciētis gratiam habere: quàm uestra, ut tum uideri poterat, malitia meminisse. Vos quoq; tēporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonū euentū libenter ferre, neq; pudore præeriti errati quicquā contristari. Quid est enim cur nos male habeat iniqua quondam uestra sententia pænitentia, quā frustratam esse iam uidetis? Latet igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renuntiaturi, ne forte illo consumpio immodica de nobis solitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidas, priusquam ille in cōspectum meum ueniat, & horū bonorū fiat particeps. Quamobrē & ipsum & uxores ac liberos nostros totamq; cognationem assanētes migrare nos huc nolo. Nō enim decet
mihi

mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse,
praesertim fame quinque adhuc annis duratura:
Hac locutus cōplectitur fratres. Illi uerò in lacry-
mis erant ac mœrore, tanto maiore poenitentia,
quòd in tam bonū fratrē peccauissent: mox con-
minum est secutum. Rex autem cognito fratrum
Iosephi aduentu, quasi sibipsi aliquid boni acci-
disset letatus est, donauitq; eis currus onustos
frumento & aurum ac argentum, munera ad
patrem deferenda: qui pluribus etiam à fratre
acceptis, partim patri, partim in singulos do-
natis, sed praecipuis Beniamini, reuersi sunt ad
suos. Iacobus autem postquam ex filiis sta-
tum Iosephi cognouit, quòd non solum mortem
effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splen-
dida fortuna uiuit cum rege administrās Ae-
gyptum, & penè totam illius regionis guberna-
tionem commissam habens, facile ista credidit,
cogitans tum magnificentiā Dei, tum erga se
fauorem, samet si aliquantisper ut uidebatur in-
termissum: nec diu moratus iter aggressus est ad
Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium
migravit.

CAP. IIIT.

VT uero uentum est ad praeteritū iuramenti,
oblato Deo sacrificio, cum timeret ne fi-
lijs propter ueritatem Aegypti cupiditate ha-
bitanda regionis captis posteritas sua non re-
diret in Chananaam occupatura eam iuxta
promissa

promissa Dei: neue inconsulto Deo migratione
 presentis facta genus ipsius clade aliqua ferire-
 tur: ad hac ne forte ipse antequam Iosephum aspi-
 cere cōtingat, ex hac uita eximatur: talia uolu-
 tanti in animo et somno grauato Deus per ui-
 sionem adstuit, eumq; bis nominatim inclama-
 nit. Quo rogante quis nā esset: an non agnoscis,
 inquit, Iacobe Deum perpetuum tam tuū quā
 tuorū maiorū protectorē simul & auxiliatorē?
 qui cōtra patris tui propositū principem fami-
 lia te constitui, & cum solus in Mesopotamiā
 profectus esses, effeci ut coniugiū nactus foreu-
 natum redires & liberis mulis et facultatibus
 auctus: incolumē etiam progeniē tuam seruari,
 & quē amisisse uidebaris Iosephū, ad tā subli-
 me dignitatis fastigiū enexi, ut nō multū à rege
 Aegypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni, ut
 me ducem huius itineris habeas, utq; tibi pra-
 nuntiem inter manus Iosephi te è uita exiturū,
 & posteritatē tuam per multa secula potentem
 fore, simul & illustrē, occupaturāq; terrā cu-
 ius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus
 eo libentius in Aegyptum cū filiis ac nepotibus
 properabat, qui erāt in uniuersum L X X. Eorū
 nomina cū sint duriora non eram adscripturus,
 nisi propter quosdā, qui nos Aegyptios conten-
 dunt esse, nō Mesopotamēnos. Ergo Iacobi filij
 fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea
 uenerat: recēsendi sunt nūc reliqui, cū sua quisq;

progen

progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, Anoches, Phalles, Effarö, Charmisus. Simeonis sex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoque tres fuerunt, Gelsemis, Caathus, Mararis. Iuda item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Phara Esron & Amyrus. Issachara quatuor, Thulus, Phruras, Iobus, Samaron. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidem genus è Lia, qua secum ducebat filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum aliter Iosephus filios habuit Manassem & Ephraimen: aliteri uerò Beniamini fuerunt decem, Bolfus, Baccharis, Asabel, Gela, Namanes, Ises, Aros, Nomphehis, Optais, Sarodus: isti quatuordecim superioribus additi, sunt numero quadraginta septē: & legitimū quidem Iacobi genus hoc fuit: è Bala uerò famula Rachelis fuerūt Danus & Nephthalim, quē quatuor sequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Helli-mus. Dano uerò unicus erat filius: nomine Ugis: his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus copletur. Gades autē & Asserus nati fuerunt è Zelpha Lia famula: ex his Gadem sequebātur filij septē, Zophonias, Ugis, Sunis, Zabros, Acrincs, Erodes, Aricl. Asserum uerò una filia, & mares numero sex, quorū nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abatus, Melmiel: his quindecim adiectis ad predictos

Etos quinquaginta quatuor, supradictus numerus cōpletur, annumerato etiā Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat) profectus obuiam ad Hieroum oppidum illi occurrit, qui præ nimia læticia minimū absuit quin expiraret: sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, non tamē aequē ac pater. Deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regē, nuntiaturus adesse cū familia Iacobum: quo audito latus ille percontatus est Iosephum quibusnā studiis potissimum delectarentur: ait, pastoralem artem calere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne fortē distraherentur, sed ut unā degentes curā patris haberēt: tum ne qua emulatio cū Aegyptiis interueniret, si circa eadē cum illis studia uersarētur. Nā ei gēti nō erat licitū

Gen. 47. greges aut pascua curare. Iacobo autē saluatus ad regē perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharaō, quantum tēporis uixisset: & cū audisset triginta supra centū annos natū, admiratus est hominē tam longanū: cumq; ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, iussit eum cū filiis degere in Helioполи, ubi etiam regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neq; flumine agris rigante, non enim ascendebat, neq; ullis de cala pluuijs: ad hæc

grauius

grauius erat malum, quia uulgo impronissum,
 qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumen-
 tum dabat nisi numerata pecunia: qua postquā
 defecit, pecudes ac mancipia pro frumento per-
 mutabant: quibus uerò agri fuere, partem ali-
 quam in pretium alimentorum regi decidebant:
 cumq; ad hunc modum omnes eorum possessio-
 nes in ius regis deuenissent, alius aliò migrabāt,
 quò certius esset regium dominium: soli sacerdo-
 tes immunitatem & agros retinuerunt. Postre-
 mo hac necessitas adeò non corpora solū, sed
 & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil
 turpe putarent quo uictus utcumq; parari pos-
 set. Postquam autem cessauit fames, & rigante
 flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt,
 Iosephus regionis urbes obeundo, conuocata per
 singulas multitudinem, agrorum quos regi cesse-
 rant usumfructū illis restituit, & adhortatus,
 ut non secus quā proprios colerēt, insit quin-
 tam partem fructuum regi pendere, qua ei iure
 dominij deberetur. Qui leti insperata restitutio-
 ne agrorum culturam strenuē aggrediebantur:
 atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gen-
 tis erga regem beneuolentia non mediocriter cre-
 uit: & ius quinta partis frugum etiam penes
 regum posteros ac successores permansit. VIII.
 Iacobus autem cum decimumseptimum annum in Gene. 43.
 Aegypto exegisset, inter manus filiorū uitam 49. 50.
 finivit, precatus eis prius prosperitatē et abun-
 dantiam

dantiam, & uaticinatus quòd singulorum posterì in partem possessionis Chananaea terra essent peruenturi, id quòd factum est aliquanto post tempore. Præterea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona cõtulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filijs ut Iosephi filios Ephraemen & Manassen in suum numerum admitterent dimisuri sorte Chananaeam, quemadmodum postea dicitur. Postremo rogauit ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum nixisset annos centumquingquaginta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna præmia Dei benignitate est cõsecutus. Iosephus uerò permittente rege deportatum patris corpus in Hebronem magnificè sepeliuit. Caterum fratribus recusantibus cū eo reuerti, quòd timeret ne defuncto patre in se uindicaret, cum nõ amplius effec in cuius gratiam daturum ueniam speraret, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secum magnas possessiones largitus est, nec unquam eos summa beneuolentia prosequi destitit. Moritur autem & ipse centesimo & decimo uita anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnibus negotijs prudens, & potestate bene usus: quibus artibus factum est, ut neq; externum genus, neq; calamitas, de qua diximus, quicquã offecerit quo minus ad summam dignitatem eueheretur. Reliqui etiã fratres uita

felicis

felicitate exacti in Aegypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananaam per Hebraeos, dum ex Aegypto populariter migrarent: hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Aegypto exiuerunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per
annos cccc. CAP. V.

AEgyptij gens delicata & ad laborem se- IX.
gnus, voluptatibus solum, & captandis Exod. I.
vniuersisq; lucris dedita, male uolebat Hebraeis,
quod per inuidiam ferre equo animo illorum se-
licitate non poterat. Videntes enim genus Israeli-
tarum florere, & opibus labore atq; industria
quisitis abundare, non satis tuta sibi eorum in-
crementa existimauerunt: & cum iam Iosephi
beneficiorum memoriam tempus obliterasset, re-
gnumq; Aegypti in aliam familiam demi-
grasset, inhumanè tractabant Israelitas, & va-
rijs laboribus atterebant: nam & flumen in
multas fossas diducere sunt iussi, & moenia
exadificare, & aggeres exstruere, quibus inun-
dationes fluminis arcerentur: pyramidem etiam
insanis substructionibus nexabant gentem no-
stram, cogendo uarias artes ediscere, & labori-
bus ferendis asuescere: atq; in hunc modum per
cccc. annos fuit laboratum. Aegyptijs id

h. 2. agentib.

agentibus ut Israëlitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates cluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extingui. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat sacrorum scribas, quorumq; prädictionibus multum tribuit, prænuntiat regi nasciturum per id tempus apud Israëlitas quendam res Aegyptiorum olim grauiter afflicturum, Israëlitas contra euecturū, si modò ad aetatem adultam perueniret: nam & uirtute fore praeclletissimum, & gloria per omne auum celebrē. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israëlitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstetrices etiam Aegyptias diligenter obseruare partus Hebraearum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat, ne obstetrices ob cognationem edictum regium consumerent: proposuit etiam poenam si quis clam seruare foetus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hac calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurū quoq; tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum: atq; ita in extremo infortunio constitui sibi uidebantur.

Sed

Sed nemo potest Dei uoluntati resistere, etiamsi *Exod. 1.*
infinitas artes in hoc cōminiscatur: nam et puer
de quo sacrorum scriba prädixerat, elusis regijs
observatoribus clam fuit educatus, & uatem
non fuisse uanū euentus rei cōprobauit. Ama-
rames Hebraeus uir inter suos nobilis, sollicitus
tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis
ad nihilum redigeretur, tum priuatim quòd do-
mū pregnantem uxorem haberet, inopia consiliū
laborabat: & ad implorandum diuinum pra-
sidium conuersus, orabat ne tandem miserare-
tur homines à quibus unis perpetuo cultus fue-
rit: daretq; finem praesentis afflictionis, quae toti
generi perniciem minaretur. Deus autem preci-
bussupplicis ad misericordiam flexus, astitit ei
per somnum, insinuatq; in futurum bene sperare.
Memorem se esse pietatis eorū à maioribus ac-
ceptae, nec ipsis defutura praemia, sicut nec pro-
genitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem
ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo
fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in
Chananaam profectum praeter reliquas felici-
tates ex uxore antea sterili liberos suscepisse, et
successoribus amplas regiones reliquisse, Isma-
heli Arabiam, Chaturae filijs Troglodytidem,
Isaco Chananaam. Res etiam bello meīs auspi-
cijs feliciter ab eo gestas nunquam sine impieta-
tis & ingritudinis nota non meminisse pote-
stis. Iacobi uerò nomen etiā apud exteras gentes
h 3
celebre

celebre est, tum ob eam felicitatē in qua ipse uixit, tum ob eam quae posteris eius quasi hereditario iure obligit: qui à septuaginta uiris patrē in Aegyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum nulliū numerū creuerunt. Nunc quoque scito mihi cordi esse & publicam uestrā incolumitatē, & priuatim tuam gloriā: puer enim ille cuius natiuitatis metu Aegyptij foetus uelut ad necem damnauerunt, tibi nascetur: hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit praeter opinionē educatores natus, suo tēpore Hebraeos ex Aegyptia seruitute liberabit, memoriamque sempiternā hoc praeclaro facinore consequetur, non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficiū in te tuosque posteris cōferente. Fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse et posteris eius in omne auiū. His per uisionē cognitis Amarames exprorectus narrauit hoc Iochab: li uxori, quae res utrisque solitudinē auxit: iā enim nō puero tantū timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidē fecit mulieris partus, quae ita facile est enixa, ut obseruatores fefellerit, nihil sentientes eorū quae in uulgarib. puerperis sentiri solēt. Nunc infan-
tuli per tres mēses clā nutrierūt, deinde Amarames ueritus ne re deprehēsa irā regis incurreret, ac mox & ipse una cum puero sublati sunt medio promissionē Dei faceret irritā, maluit salutem
filiū totam

filij totā ipsius providētia cōmittere: ratus etiāsi
 puer lateret, quod tamen perdifficile erat, mole-
 stum tamen in continuo periculo vivere, non eius
 tantum, sed & suo. De Deo uerò certam spem
 habebat, prouisurum ut oraculi ueritatē euentus
 indicaret. Hoc cōsiliū postquam satis placuit,
 excogitauerunt tale quiddam: lectulo ē papyro
 contexto, quantus infantulum commodē capere
 poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare
 posset, indiderunt pucrū: atq; ita in flumen proie-
 cti salutem diuina providentia commiserunt. In
 hunc modū cum à flumine deferretur, Mariame
 infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
 pam descendebat, obseruatura quò tandem pa-
 pyraceum illud uas deportaretur à flumine. Hic
 uerò manifestissime Deus declarauit, nihil hu-
 mana sapientia, sed omnia bonitate illius omni-
 potenti confici: eosq; qui propter utilitatē suam
 aut securitatē alijs perniciem moliuntur, quan-
 talibet utantur diligentia, saepe tamen noti com-
 ptes non fieri. Rursum, qui suam salutem Deo
 committunt, præter opinionem ē medijs periculis
 emergere: quod et in hoc puero uidere licet. Erat
 filia regi nomine Thermuhis: hac dum ludis ad
 ripas fluminis cōspicata uas fluitans, missis na-
 tatoribus iubet lectulum ad se in ripā extrahi:
 quo ut iussu erat allato, mirē placuit pucr.
 quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauo-
 re Deus Moysen profectus est, ut cum sicerit ab

illis ipsis nutrirī & educari, qui propter eius natiuitatē reliquos quoq; Hebræos perdendos decreuerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierē alicunde adduci, qua puero mammā præbeat: quo nō admittente mammā, sed aduersante, idq; cum alia post aliā adduceretur, Mariamē quasi non dati opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset. Nihil agis, inquit, regina, dum nutrices infanti adhibes alieni gentris mulieres: & si Hebræam aliquam accerferes, tum fortē popularis mammam admitteres. Cumq; recte monere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox usa permissa potestate, rediit adducens communem matrem, ignorā omnibus qui tum aderant. Tum infans perquā libenter inhaerere mamillæ uisus est: & rogāte regina mulier cōmissi infantis curam suscepit: & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomē est sortitus: aquam enim Aegyptij uocant moyses uerò seruatos: quare composita uoce ex utrisq; nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra cōtrouersiam prudentissimus Hebræorum euasit, ita ut Deus iam antè prädixerat: erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Lenis, & Lenis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus: hic autē Abrahami erat filius. Puer autē non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris aequalibus sapere

sapere uidebatur, et quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerēdas pra se ferebat. Post tertium uerò annū atatis admirādam gratiam ei Deus addidit: nemo enim erat adeò tetricus, ut uisa Moysis pulchritudine nō obstupesceret: & persape occidebat, ut dū gestatur ac circūfertur, obuios quosq; in se cōuerteret, ita ut relictis serijs negotijs mallet praecllenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederent: quo factū est ut Thermuthis hunc sibi filiū adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret: allatumq; patri ostētabat, dicens de successore se cogitare, etiā si Deus illi nullū filium gignere dederit. Hunc puerū, inquit, ego educari non minus indole quā pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinū meum tradidisse uideri potest, quē decreui adoptare mihi filiū, tibi uerò in principatu ac imperio successorē: & cum dicto patri infantem in manus imposuit. At illa postquā acceptū ad pectus appressisset filia gratificaturus comiter diadema suū eius capiti imposuit. Moyses uerò capiti pueriliter detractum prolabi in humū passus, pedibus etiā calcauit: id quod mox ominosum est uisum, & regno nihil boni portēdere: moxq; ille sacrorū scriba qui natiuitatem eius Aegypto eadem allaturā praedixerat, occidere puerū uolebat, nociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatē Deus

h 7 pollic

pollicetur, naticinium iam cōfirmavit, insulando suo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam Aegyptijs metu, quàm Hebraeis spes & fiducia adime. Thermuis uerò confestim eum eripit, rege quoq; nō inuito, cui Deus talem animum indiderat, Moysis saluti prouidens: itaq; educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem Hebraei quidem felicitatem suo generi sperabāt, Aegyptijs uerò suspecta erat hac educatio. Sed cum nemo extaret uel è cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiamsi Moyses sublatu esset, magnopere uideretur procuraturus Aegyptiorum commoda, abstinerunt ab eius cade.

x. Itaq; sic natus, & sic educatus, postquā adoleuit, breui sua uirutis specimē edidit, & quantum momēti uel suis uel Aegyptijs esset allaturus, occasione nactus talem. Aethiopes qui supra Aegyptiū incolunt, agebant & ferebāt faculcates Aegyptiorū: illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctā ulturi: mox praelio cōmisso, partim in acie ceciderūt, partim in fugam turpiter cōpulsī retro ad suos se receperunt: quo successu elati Aethiopes fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non uerentur, cōcepta spe subiuganda Aegypti, late eam populabantur: degustataq; praeda dulcedine, non temperantes sibi ad maiora auidenda accendebantur: cumq; uicinas regiones peruagātibz nemo cum armis obuiam

iret, pergebat ulterius *Memphim* usq; & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus *Aegyptij* pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant: cumq; responsum esset, *Hebraum* in auxilium aduocandum, rex a filia postulat *Moysem*, qui uniuersis copijs cum imperio praesit. Paruit illa, sed prius rege iureiurando obstricto, nihil in perniciose inuenis machinaturum, pro magno hoc auxilium imputas, & sacerdotibus probro dans, qd non puderet nunc eius opem implorare, quae prius ut hostem occidendum esse monuerint ac insserint. *Moyse* uero *Thermuidis* simul ac regis rogatu libenter hoc negotium suscipit: quod factum gentis utriusq; natibus *Laticiam* attulit. *Aegyptij* post partem eius uirtute de *Aethiopibus* uictoria, occasione sibi per dolum tollendi non de fore sperabant: contra *Hebrai*, *Moyse* copijs praeposito, ad fore sibi facultate euadendi ex *Aegyptia* seruitute. Ille uero uolens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terra expeditionem fecit: qua in re satis declarauit quantum ingeni, pollicret ac prudentia: cum enim hoc iter difficile esset pra multitudine serpentum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam genera quousquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam uolucres, ut non solum homini latentes insidiantur, sed & sublimes ex improviso noceant) commentus est ad se-

curum iter exercitus stratagema dignum admiratione: uasa enim plexilia non pauca è papyro in arca formã fieri curauit, qua completa ibibus secum deferebat. Est autẽ hoc animal infestissimum serpentum generi: quapropter fugit ante earum insectationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur: sunt autem mansueti alites, & cõtra solos serpentes feroces. de quibus nunc desino plura, utpote apud Græcos non incognitis. Postquàm igitur uentum est in terram nenenosis bestioliis scatentẽ, ibes illis immisit, quarum bona opera usus, itinere impunè peracto nec opinos. Aethiopes inuasit: commissosq; praelio fusos ac fugatos, & spe occupanda Aegypti frustratos retro in suam regionem compulsi: nec hoc contentus oppida illorũ euertebat, & ubiq; magna cades hostium patrabatur: quo factum est, ut post hæc auspicijs Moysis feliciter gesta tantam alacritatem exercitus præ se ferret, ut nihil non laboris toleraturus uideretur: iamq; aut excidium aut captiuitas Aethiopibus immineret. Ad ultimum cõpuli in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroën appellauit, obsidione sunt cincti. Erat autem penè inexpugnabilis, utpote Nilo circumquaq; cincta, accedentibus ad eius munitionem & alijs flumijs Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent: itaq; sua in insula, & muro ualido

lido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorū inundationes prohibēdas instructi, ad hoc quoq; tū proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditū ad urbem oppugnādam negabant. Hic cū Moyses desiderare exercitum otiosum agrē ferret, hoste non audente manus conferere, interim tale quiddam accidit: Erat Aethiopum regi filia nomine Tharbis: hac Moysen mœnibus exercitū admonemē & egregiē dimicantem conspicata, uirumq; uiri admirata, qui & Aegyptiorū fortunā labantem in integrū restituisse, & Aethiopas modò uictores in extremum periculum adduxisset, uehementi eius amore est correpta: quo indies crescēte, mittit ad eum è seruis fidiſsimos cōiugium suum offerens. Assensit illi hac cōditione iureiurando firmata, post urbē sibi traditam ducturū se parā uxorem, ac mox dicta factum sequitur. Sentitum est nihilominus in hostem, & actus Deo gratijs nuptijsq; celebratis, Aegyptiorū exercitus uictor domum est reductus. illi uerò accepta salute odium pro gratia Moysi reposuerunt, & maioribus studijs insidias cōtra eum machinabantur: suspicatiq; ne rebus feliciter gestis elatus, res nouas in Aegypto moliretur, apud regē eum cadis accusauerunt: iam enim & ipse suspectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus, ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim

partim etiā metu alicuius cladis, sollicitantibus
huc & irritantibus indefinēter scribis ac sacri-
ficis: ut iam Moyses minimo minus abesset à
perniciē, opprimēdus dubio procul, nisi rem olfa-
ciens in ipso tēporis articulo se clam subduxisset:
& cum vias observari intelligeret, per solitudi-
nes fugam arripuit, quā ea furī inimici minime
suspiciabātur: & quamvis alimēta nusquam in-
veniret, inēdianā patientia superabat: cumq; ad
urbē Madienā pervenisset, in rubri maris litore
sitam, denominatam ab uno ex Abrahami &
Chaturā filijs, sedens ad quendā puteum lassitu-
dinem ex laborioso itinere contractā recreabat.
Erat enim tempus meridianum, & urbē iam in
prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit
natum ex incolarū vivendi ratione, per quod &
virtutē suam declaravit, & melioris fortuna oc-
casione inveniit: cū enim ea regio labore aqua-
rum inopia, pastores operā dabant, ut primi pu-
teos occuparēt, ne fortē exhausta aqua ab alijs,
ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt
igitur ad puteū septē uirgines sorores, Raguelis
sacerdotis filiae, qui in magno honore ab eius loci
habitatoribus habebatur: quae patris gregū cu-
ram gerentes, id quod etiam per foeminas apud
Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum
satis videbatur, gregibus eam potandam in la-
cunas ad hunc usum factas diffundunt. Cumq;
pastores supervenissent, & repellendo puellis
aquam

aquam sibi usurparent: Moyses iniquum ratus, non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectate nim virorum plus pollere quam ius puellarum, ab actis usurpatoribus auxilium eis, ita ut decebat, prabuit. At ille accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam, & quomodo ab hospite adinta fuerint, ei retulerunt: rogabantq; ne illi hoc beneficium perires. Tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit ut Moysen adducerent merita gratiam recepturum. Qui ubi uenit, indicauit ei, quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat: relaturum enim se gratiam, non modò parem, sed aliquanto maiorem. Deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptiū tradit: ad hac pecorū, ex quibus olim uniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moyses natus apud Iethegleum, quod Raguēlis cognomen erat, debebat apud socerū pascens pecora. Aliquanto uerò post, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissimum, & pascuis ualde commodum: abundabat enim herba, eo quòd uulgato rumore numen illic habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob religionem loci fuerat. In eo monte mirabile uidit prodigium: ignis enim rubi fruticem depascere

X I I.

Exod. 3.

nisus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam lesit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicuiisset. Ille tam inopinato spectaculo nō mediocriter attonitus magis etiam obstupuit, postquam uocem ex igne emissam, & nominatim sibi uocato uerba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui non sit ueritus locum hactenus ob religionē hominibus inaccessum calcare, & cōsuluit insuper ut quamlongissime à flāmis abscederet: & consentius quidem sit hac uisione: non indignus ea, prōpter suam ac maiorū suorum uirutem habitus, ceterū ulterius nihil curiose inquirat. Prædixit etiam quantū honorē ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino favore assistente: insitq; cōfidenter in Ægyptū proficisci, suum illuc ducem ac ductorē Hebræorum multitudinis, & liberaturū cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis nostri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatē illos perducante. Sed fac memineris, ut eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificiū gratiarum actionis ob felicem successum offeras. Et oraculum quidē tale ex igne prodijt. Moyses uerō tam uisis, quam auditis, territus insit: Potentia quidem tua, domine, quem et ego ueneror, & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus

ut parere dubitem: attamen non intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus praeuius, uel meis persuadere potero, ut relicta terra, quae nunc habitant, me ducem sequantur: uel etiam si persuasero, quomodo Pharaonem sit cogendum ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorum felicitas. Deus autem inspicit illum securum esse de toto hoc negotio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus: & sine uerbis opus fuerit, uim persuadendi largiturum: sine operibus, uirum satia additurum. Mox inspicit, ne uirga in terram proiecta fide promissorum acciperet: quo facto, draco humi reprobatur, & inspiras se conuolvens caput erigebat, quasi repugnaturus, si quis insequeretur: ac mox denuo in uirga est mutatus. Post hoc manum in sinum mittere iussus cum parvisset, albam & colore calci similem exemit, quae mox in pristinum colorem rediit. Iussus deinde aqua est propinquo hausta humi effundere, uidit in colorem sanguineum uersam. Ad hac stupentem ut confidat hortatur, cum sci at maximum sibi adiutorem affore: utque apud omnes his prodigijs uedendo fide illis faciat a Deo se missum, eiusque iussu omnia facere. Iret sine cunctatione, & festinus in Aegyptum properaret, neque die neque nocte iter intermittere: neque diu tempus terendo, longiorem Hebraeis seruitutem et afflictionem redderet. Moyses autem nihil amplius dubitans, de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis au-

disia

ditis & uisis suis colligebat, precatus ut eandē
 potentiam in Aegypto, cū exerta opus fuerit,
 experiretur: supplex illud etiā rogabat, ut quē
 conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei
 nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut
 rem diuinam illi aliquādo facturū nominatim
 eum ad sacrificium inuocare posset. Tum Deus
 aperit ei suū nomē, nunquam ante a hominū ulli
 auditū aut cognitum, quod mihi eloqui nec in-
 nec fas esse arbitror. Moysi uerō nō tunc tantum,
 sed quotienscunq; opus esset taliū prodigiorum
 facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de ora-
 culi ex igne redditū ueritate, deq; Dei adiutoris
 fauore, magnā spem concepit, fore ut tandē &
 sui liberarentur, & Aegyptij insigni aliqua
 clade afficerentur. Cumq; cognouisset Pha-
 raothem Aegyptiorum regem, sub quo ipse su-
 gerat, esse defunctum, à Raguele cōmeatū ro-
 gat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in
 Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribu-
 lium suorum utilitatē proficisci. Quo impetra-
 to, & assumpta quam ibi duxerat Raguelis fi-
 lia, liberisq; communibus, Gerso & Eleazaro,
 iter in Aegyptum arripuit: quorum nominum
 prius peregrinum significat, postlerius, Dei au-
 xilium, quod diuina ope insidias Aegyptiorum
 euasisset. Cumq; iam non longe à limitibus ab-
 essent, Aaron frater uenit obuiam, Deo sic iu-
 bente: cui mox indicauit quicquid in monte ui-
 derat,

derat, & omnia mandata qua diuinitus illic acceperat. Mox ulterius progressus obuios inuenit praestantissimos quosq; Hebraeorū, qui aduentū eius praesenserant: & mox, ne quid amplius de fide Moysis dubitarēt, prodigia diuina uoluntate testantia sunt eis ob oculos exhibitā: quibus praeter omnē opinionem uisis attoniti, sperare iam ceperunt prouidentia Dei securitati illorū et incolumitati nō defutura. Atq; ita obsequentiores nactus Hebraeos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimium libertatis amore, ad nouum regē se confert. Ibi posteaquam cōmemorasset operam suam pro *Exo. 5. 7.* Aegyptijs cōtra Aethiopis contēptim agros eorum nascentes nauatā, laboresq; exhaustos, dum non aliter quā pro suis popularibus bellum administraret, adiūcit malā gratiā pro tot beneficijs sibi redditā: oraculum deinde in Sina monte acceptū regi aperit: nec nō prodigia quibus de uoluntate Dei confirmatus omnē hēsitationē posuerit, singillatim enumerat. Addit deinde preces, ne per incredulitatē Dei decretis obstaculo esse uelit. Caterū cū a rege contēptim audiri se animaduerteret, exhibet illi specimen prodigiū quā in Sina uiderat. Rex uerò iratus sceleratū eū appellat, qui Aegyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis praestigijs instructus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere se quoq; sacerdotes, qui eadē ostēta repraesentare

nossent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moyses iactare debeat, quasi solus diuina praeter ceteris uirtute polleat, atque ita apud eundem multitudinem quasi supra mortalem conditionem positus, se uendites: confestimque cum et ipsi suas uirgas proiecissent, in dracones sunt uersae. Tum Moyses nihil his motus, ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Aegyptiorum: attamen quae ego operor, tanto praestantiora esse aio, quam istorum magiam, quanto intervallo res diuina humanas post se relinquunt: iamque manifeste declarabo, non esse hac praestigias, ueritatis specie parum cauis imponentes: sed ipsissimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos. futurae: et cum dicto uirga in terram misit, iubens ut fiat draco, quae mox dicto parens Aegyptiorum uirgas quae draconum specie reptabant, unam post aliam aggressa omnes ad unam deuorauit. ac mox in pristinam speciem reuersam Moyses rursus susculis. Rex autem ad indignationem magis, quam admirationem hoc facto commotus, cum nihil acturum respondisset, neque quicquam Aegyptiacis artibus profecturum, mandat operarum exactori qui Hebraeis erat praepositus, ut de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quam ante operum difficultatibus premat. At ille prima paleas eis ad lateres fingendos praebere solitum, posthac id facere desit: sed interdum detentos in opere, noctu

ad cōportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. *Moyſes* autem neq; *Exo. 16.* minis regis à proposito deterrebat, neq; astiduis suorum querelis, ut à cœpto desisteret, vel minimum flectebatur: sed obfirmato cōtra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimā libertatē restitueret. Itaq; denuo regē accedit, suadens ut dimittat *Hebraeos* in *Sina* montem, illic *Deo* sacrificaturos: hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquā eius voluntati resistere: quapropter dandam operā ne fauorem eius contēnere uideatur, utq; populo potestatem exeuendi faciat, ne fortē contrā moliendo posthac culpā in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia *Dei* voluntati resistentibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinā iram in se prouocauerint: Et tam terrarum eum aërem illis infestū existere, eum procreationē filiorum parum feliciter procedere, elemētis etiā ad uindicandum in eos conitatis: atq; hac mala non posse euitare *Aegyptios*, etiā si *Hebraeos* regionē eorū exire cōtingat, nisi hanc profectiōnem bona pace ipsorū impetrauerint. Rege uerō nihili faciente uerba *Moyſis*, neq; uel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in *Aegyptios* incubuerūt: quae singularim recēsebo, eum propter eorū nouitatē, eum ut eo magis appareat, non uanas fuisse uatis nostri pradietiones: postremo quia hominū interest talia co-

Exod. 7. gnoscere, quò magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas poenas comoueri solet. Primum annis sanguineis fluentis prolabēs, ad potus inopiā eos redegit, cū præterea nullum fontē habeant: nec coloris tantū id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: eratq; talis Aegyptijs solis, Hebraeis uerò dulcis ac potabilis, & omnino pristina naturā retinens. Quo miraculo rex inops cōsiliij, timēs incolumitati gētis, permisit Hebraeos abire: cūq; malū cessasset, rursus ad pristinam mentē redijt, scientiā suā renocans. Deus autem motus hominis ingratitude, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliā plagā Aegypto infligit: Ranarū uis immēsa terrā eorū populabatur, refertus erat & flumini, ut aqua inde non nisi sanie harū uiciata hauriri posset, immortētibz earum plerisq; & impurescentibus: plena erat & terra turpi limo ex quo enascebātur, rursusq; in eundē resoluebātur: quin & domesticum uictū foedebāt in esculentis atq; poculentis nusquā nō repere, et in cubilibus quoq; passim oberrātes: ita ut omnia foeterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarentur Aegyptij, rex iubet Moysen cum Hebraeis abire quò uelit: & quāprimum hoc dixit euānerunt rana, terraq; simul & flumē in pristina naturā sunt restituta. Vix dum hoc malū cessauerat, cum Pharaohes denuo mutatus,

prio

priorū oblitus retinere populum coepit: & quasi aliarū etiā afflictionū naturas experiri uellet, negabat exitum quē prius cōcesserat timore magis cōpulsus quā ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominē fraudulentū nūndicat: pedunculorū enim magna uis ē corporibus Aegyptiorū scatebat, à quibus mali male perdebātur, neq; Luacris, neq; medicamento-
rū inunctionibus extinguere eos ualentes. Quā noua peste turbatus rex, & non magis ipso periculo quā eius fœditate ac turpitudine territus, nequā cū esset, agrē dimidiata ex parte respuit. Hebraeis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & uxores relictas obsides ab eis exigebat: quo facto magis etiā Deū exasperat, putans se prouidentia eius circūuenire posse, quasi Moyses & non potius Deus pœnas de Aegyptiis Hebraeorum oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiarum species immittit, quales nemo ante eā diē unquā uiderat, tanta copia, ut tota regio malo hoc repleretur: præ quarū frequentia & homines plurimū exinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneū exitiū euadebant, infestis tamē earū ueneno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tuum quidē respiscēte, ut uoluntati diuina cederet, sed mulieres quidē cum uiris dimittente, pueros uerò retinere uolēte, non desuerunt Deo uaria prioribus etiā grauiore pœna,

i 4 quib

quibus ob regis malitiā in uniuersam gentē seuerè animaduerteret: sed exulceratis intus in cute corporibus miserabilē in modum non medio-
 cris numerus absumebatur. Et cū ne siquidē rex resipisceret, grando nunquā antē in Aegypto calo uisa, tunc uerò maior quàm apud alios hiberno tēpore, aut in septentrionali regione, uere iam adulto supernè ruens omnes eorū fructus cōtrivit: & si quid intactū grando reliquit, nubes locustarum superueniētes ita absumpserunt, ut fructuum colligendorū spes Aegyptiis omnibus omnino sit adēpta. Quod si rex stultus tantum, & non etiā malus fuisset, poterat uel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, ut tandē de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaotes tamen si non ita insaniebat, ut causam non intelligeret, tamē tanta malitia pectus eius obsederat, ut adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionē repugnare, & in publica cōmoda sciens uolensq; peccare pergeret. Itaq; tandē Hebraeis pueros etiā uia cū mulieribus concedit: sed inssit, ut bona sua Aegyptiis tanquā prada relinquerēt, eo quod ex ipsorū bonis nihil post tot calamitates superesse cōquerebantur. Moysē uerò negante aquum postulari, alioqui non habituros unde sacrificarent. atq; hac controuersia diutius durante, tam densa tenebra, omniq; luminis expertes, Aegyptiis sunt circumfusa, ut prospectu in uniuersum priuati

uati alij alio casu absumerentur, illo quoq; me-
 tu imminente, ne forte penitus ab ea caligine
 absorberentur. Deinde his discussis post tres dies
 ac toride noctes, cū nondū flecteretur Phara-
 othes, ut liberū exitū permitteret, his uerbis eum
 Moyses aggreditur, Quousq; repugnabis Dei *Exo. 11*
 uoluntati, qui omnino uult ac iubet Hebraeos di- *11. 12.*
 mitti, nec est aliud prater hoc remedium aduer-
 sus mala quibus affligimini. Rex uerò iratè fe-
 rens hanc dicendi libertatē, minatus est eum ca-
 pite plectendū, si posthac de hac re mollius esse
 pergeret. Respondit Moyses, se non amplius hac
 de causa uerba facturū, sed ipsum cum optima-
 tibus Aegyptijs ulterò Hebraeos rogaturum ut
 quamprimum inde profisciscātur: atq; his dictis
 abiit. Deus autē cū decreuisset adhuc una pla-
 ga icōs Aegyptios cogere ad dimittēdos He-
 braeos, iussit Moysen edicere populo, ut paratum
 habeant sacrificiū, prae paratum tertiadecima
 Xanthici mensis in quartadecimam, qui apud
 Aegyptios Pharmuti uocatur, idem Hebraeis
 Nisan, & Macedonibus Xanthicus: uq; ipse
 Hebraeos educat, omnia sua secū portantes. Ille
 uerò instructos prius ad profectiōē, & per so-
 dalitia distributos in uno loco continebat. Illu-
 cescente uerò quartadecima, omnes ad exitum
 animati sacrificabant, & sanguine domos lu-
 strabant, aspersas hyssopo: & peracta coena re-
 liquias carniū exusserunt, tanquā exituri. Unde

nunc quoq; solenne manet nobis idē sacrificium, quā festiuitatē uocamus Pascha: id transitū significat, eo quòd Deus illa die prateritis illasis Hebrais, Aegyptios morbo percussit: nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorū, ut agminatim ad regiā cōcurreretur à proximis nociferantibus, nō amplius detinēdos Hebraeos. Tum rex accito Moysē mandat ut abeāt, ratus post eorū exitum regionē cessantibus calamitatibus subleuandā: donis etiam Hebraeos honorabāt, alij quòd celerius discederēt, alij propter nīcinitatis cōsuetudinē: atq; hoc pacto exitum, est flētibus Aegyptijs et pēnitētiis ob prateritā malā tractationē. Iter autē faciebāt per Lathopolim tūc desertā: Babilō enim post eo loco est cōdita, Cābyse Aegyptiū uastāte, Cūq; abeūtes iter strenuē cōtinuarēt, tertia die peruenērūt Beelsephontē ad rubrū mare sitā: cūq; nihil per uia inuenirēt propter solitudinē, maccrata farina & modico calore in panis speciē solidata se sustentabant: quo uictu per triginta dies sunt usi: neq; enim plus cōmeatus Aegypto exulerant, atq; eum ipsum parcē dispensabant ad necessitatem magis quā ad satietatē: quapropter in memoriā eius inopia festa per octo dies celebramus, quos uocamus Azymorū. Caterum multitudo mirāciū una cum libris & uxoribus nix erat numerabilis: qui uerò militarem aetatem habebant, sexcentorum milium numerū explebant.

Quo

Quomodo Moyses duce Aegyptū reliquerunt. C. VI.

Reliquerunt autē Aegyptū mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringētesimo trigesimo post quā Abrahā pater noster in Chananaā venit: Et post Iacobi migrationē in Aegyptū anno ducentesimo decimoquinto. Moyses uerō annū tunc agebat octuagesimum, Et frater eius Aaron triēnio erat maior: deserebant etiā secū ossa Iosephi, ita ut filiis suis mandauerat. Aegyptios autē poenituit quod Hebraeos dimisissent: cumq; rex praeteris hanc rem agrē ferret, totū prastigijs Moysis imputans, decretū est, ut in eos irruerent: Et corruptis armis reliquoq; apparatu, persequerentur, retracturi si possent assequi, nō enim timendum ne Deus offendatur, cum iam semel exitus illis sit cōcessus: sperabāt etiā facile se in potestatem redacturos inermes, Et de uia lassos. Itaq; obuiū quemq; rogantes quā tenderēt, raptim insequerentur, tamen si per uiam difficilem non solam exercitibus, sed expeditis quoq; uiatoribus. Moyses autem hac Hebraeos ideo duxit, ut si Aegyptij mutata sententia persequi eos uellēt, poenas malicia uiolatiq; pacti persoluerēt: neue Palaestini, quos ob ueterē similitudinē infensos habebat, de hac profectione certiores fieri possent: est enim illorum regio Aegypto contermina. Quapropter omissa uia qua in Palaestinam ducit, per desertum uia dispendiosa ac difficilis

Exo. 14.

cili uoluit Chananeam inuadere: biterq; iuxta
 Dei mandata in montem Sina populū sacrificā-
 turum adducere. Sed ubi ad rubrum mare per-
 uentum est, ecce Aegyptiorū multitudo circum-
 fusa in arctū eos cōpellit: aderant enim septin-
 genti currus cū equitū quinquaginta millibus,
 & ducenta millia scutatorum peditū: hi uias
 omnes obsederāt, quibus effugiū Hebraeis patere
 poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco
 mons pra' aspretis inuius ad litus usq; procur-
 rit: atq; ita ne fuga quidē spe relicta Hebraeos
 mare inter & montē obsidione premebant, op-
 positis armatis quā exitus in cāpos aperieba-
 tur. In hac locorū iniquitate cōclusi, cū nec ob-
 sidionem pra' inopia tolerare, nec exitū ad fugā
 inuenire possent, nec arma adessent etiam si ma-
 ximē pugnare cuperent, nihil superesse uidebāt,
 nisi ut turpi deditioe saluti cōsulerent: quo sa-
 ctum est ut Moysen incusarent, obliui prodigio-
 rum quibus libertatem eis Deus significauerat:
 minimūq; ab erat quin propheta lapidato, con-
 temptisq; per incredulitatē pollicitationibus, de-
 ditione in pristinā seruitutē redirēt: nam & la-
 mentis mulierū ac puerorū exasperabantur, ni-
 hil nisi perniciē expectantiū, cū essent rupibus
 & mari & armatis circūcirca cincti, nec ulla
 spes effugij relinqueretur. Moyses autem effe-
 rata licet contra se turba nulli succubens diffi-
 cultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus,
 quem

quem post tot libertatis praesagia probabile non erat permissurū ut aut deleerentur, aut in potestatem inimicorū relaberentur: cumq; medius in concione cōstitisset, sic ad eos uerba fecit: Si homo aliquis res uestras benè ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterū similem eius curam & diligentia expectare: nūc postquam Deus ipse gubernandos nos suscepit, quanta insania fuerit eius opem nō sperare, qui per me ultrò uobis praestitit quicquid ad uestrā salutē ac libertatē cōferre uidebatur, imò hac ipsa difficultas & angustia magis nos ad sperandū accēdere debuerat: ipse enim nos in arctū hunc locū cōcludi uoluit, ut ex tanta necessitate prater uestram aequē ac hostium opinionē seruaret, atq; in hunc modū declararet, nō solū potentiam suā, sed fauorē etiā quo nos perpetuò prosequitur. Non enim in paruis rebus Deus propitiū auxilium asserre solet, sed tū potissimum, quāda spei superest minimū. Ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, et horū potētia debile reddere, ne terreamini Aegyptiorū apparatu, neq; propter fugā mari et mōtib; impeditā aīam despōdete: potest enim Deus, & hos in planiciē & mare in terram uertere.

Quomodo mare scissum Hebraeis Aegyptiis fugientibus uiam aperuit.

CAP. VII.

Haec effatus ad mare eos Aegyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos
sub

sub oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnam in sequentē diem differre cōsultius putabāt. Vt uerò ad extremū litus uentū est, cum Moyses sumpta uirga Deū in auxiliū supplex inuocat, dicens, Tu domine scis ipse quòd nec nīribus nec artibus humanis ullum hinc nobis patet effugium: superest ut ipse salutē huic populo expedias, qui Aegypto relictā huc est delatus, tuam uoluntatē tuamq; fidem secutus: ad te solum omni alia spe, omni cōsilio, destituti confugimus: ad tuam tantū prouidentia respicimus, quæ sola nos iratis Aegyptiis eripere potest. Succurre igitur propere, & potentia tuam exere, & populum iam cōclamata salutis ad fiduciam & spem excita: in difficultatibus cōstituti sumus, sed nostris nō tuis. Tuum est domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terrā uerit: possumus & per aërem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. Hac precatus, mare uirga percussit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebraeis ad fugam capeffendam relinquit. Moyses autē uidens adesse Deum, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatur Hebraeos ut alacriter sequantur per uiam diuinitus datam, & lati praterito periculo gratias agāt ob tam incredibilem salutis rationem tam subito exortā. Illis uerò impigrè subsequens, nimirum di-

utina

nina ope fretis, *Aegyptij* primum insanire eos putabant in manifestâ perniciem ruentes. Postquam uerò uiderunt eos longe processisse, & impune absq; omni impedimento iter facere, impetu factò persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tunc per mare iter habituri: & pramissis equibus à littore descendebant. Iamq; in aduersam littus euaserant *Hebrai*, hostibus à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi nouitas nonnihil est remorata: sed cùm incolumes illos terrâ tenere uiderent, sibi quoq; eundem cunctum pollicebantur. Verùm fefellit eos hac opinio, nescientes non quorumuis talem uiam esse, sed *Hebraorum* tantum, & fugientibus tantam ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. Ergo cùm iam uniuersus exercitus introgressus esset, refanditur iterû mare, & *Aegyptios* fluctibus inuoluit, uentis etiam còdem impellentibus: accesserunt & imbres de calo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoq; deferebantur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa comprehendit, atq; ita totus ille exercitus est deletus, ut ne nuntius quidem cladis domum reuerteretur. *Hebrai* uerò uix sui compotes erant præ gaudio ex tam inopinata salute còcepto, accedente huc etiam hostium interitu, quo maior

effect

esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in servitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submitte: quapropter tum sua salute, tum inimicorum supplicio latius magis quam ulli antehac homines in hymnis et

Exod. 15. hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses carmen, laudes Dei, & ob presentem favorem gratiarum actiones continens, hexametro versu composuit. Hac ego ut in sacris codicibus inveni, ita sigillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si prae scis hominibus & ad malitiam etiam tum rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, sine Dei voluntate, sine naturae sponte: quandoquidem heri & nudius tertius Alexandri ductu

Exo. 8. 9. Macedonibus Pamphylium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium uti decreuisset: id quod omnes testantur, qui res gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de his ut cuique libet ita sentiat. Postera vero die cum astus & uentus arma Aegyptiorum in litus expulisset, in quo tum Hebraei castra posuerant, Moyses id quoque divina providentia factum interpretatus, ne posthac incermes essent, collecta viridum distribuit: atque ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussu esse iam ante dictum est.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
TERTIVS.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto in
Sina montem eduxit. CAP. I.

RECENTEM hanc letitiam
ex insperato accepta salutis of-
fuscauit nonnihil itineris mo-
lestia, quo per deserta in Sina
montem ducebantur: quod eme-
tienda esset regio difficilis propter ciborum &
aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem
alendis, nedum hominibus, idonea: erat enim to-
ta squalida, & nihil omnino humoris habens,
unde fructus provenire solent: talem autem viam
necessario sunt ingressi, cum aliam non possent:
deserebantque secum aquam priusquam desertum in-
trarent haustam, duce ita pramonente: qua ab-
sumpta puteos magno labore propter duriciem
terra fodientes aquabantur: ac ne sic quidem vel
satis bonam, vel quantum sufficeret inveniabant.
In hunc modum iter facientes perveniunt prima ve-
spera in locum quendam, cui propter aquas vitio-
sas nomen fecerunt Mar, amarorem vocabulo signi-
ficant: ibique lassus de via & comeatu quoque iam
absumpto inopia sentire incipientibus, divertere
placuit. Inuitabat ad manendum puteus forte re-
pertus,

Exo. 15.

pertus, qui tametsi tantis copijs non posset suffi-
 cere, nō nihil tamē solatij propter naturam re-
 gionis praebebat: audiebant enim nihil aqua in
 progressu se inuenturos: hac ipsa quoq; amara
 fuit & nulli potabilis, non homini solū, sed ne
 iumento quidem. Moyses autē uidens eis animū
 cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat
 res cū hoste, quē uirtute repellere posset, sed &
 uiri & imbellis mulierū ac puerorū multitudo
 ex aquo periclitabantur, agrē expediebat con-
 siliū populi miserā ad propriū infortunū re-
 ferens. ad hunc unum enim cōcurrebant, mulier-
 culae infantibus opem implorantes, uiri uerō mu-
 lieribus, ne se despiccret, utq; saluis remedium
 aliquod quæreretur. Ad preces igitur uersus orat
 ut Deus mutata aqua ex uisiosa potabilem red-
 dat: quo annuente hanc gratiā, arripit frustum
 ligni forte ibi iacens, & mediū per longitudinē
 scissum in aquā mittens, docet Hebraeos Deum
 ex auditis precibus pollicitū daturū se aquā de-
 siderantibus, si gnauiter iussa perageret. Quibus
 rogantibus quid facto opus sit, ut aqua mutetur,
 iubet robustissimū quēq; certatim puteū exhau-
 rire, dicens, maiore parte euacuata reliquū po-
 tabile fore: quo facto aqua agitatione continua
 purior reddita, posū iam nō aspernandū multi-
 tudini exhibuit. Einc castris motis peruenimus
 in Ilym, agrū, ut primo aspectu ē lōginquo uide-
 batur, nō malum, ferebat enim palmas: ut uerō
 propius

propius est uentū, fefellit omniū expectationem: palmae enim nō plures erāt quā septuaginta, eaq; nō admodū proceræ propter loci ariditatē: nam ne à fontibus quidē rigabātur, qui duodecim eo loco erāt, sed nō ita largi ut emissis riuulis humiditatē terræ subministrarēt: quare ad egerendā harenā uersi in nullis uenis incidere poterant, & si quid modicū distillaret, fosiōne turbatum inutile ad potū reddebatur. Arborea quoq; nō multū fructū ferebant propter eandem aquarū inopiā: quamobrem exortū est murmur multitudinis cōtra ductorem, omnē miserie suae causam in unū illum cōferentis. Triginta enim dierum itinere cōfecto, cōmeatum omnē, quē secū extulerāt, iam absumptū desiderabant, & cum nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberant: atq; ita praesente egestate prateritorū tam Dei quā Moy sis beneficiorū memoriā excruciente, in iram concitati uidebātur iamiam correptis saxis in imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clāmitantes. At ille irritatā multitudinē & tam acriter in se concitatam animaduertens, fretus Deo & cōscientia rei bona fide administrata, prodit in medios uociferantes & saxa intentantes. Cumq; singularem quandam gratiā in multū praeferret, populariq; facundia cum primis polleteret, exorsus est iram eorū mitigare, obsecrans ne in praesentē necessitatē intenti omniū praterito-

Exod. 17

rum beneficiorū memoriā abijcerent : utq; à diffi-
cultate tunc premente animū ad Dei gratiam
ac dona uerterent, quibus toties prater opinionē
cumulati fuissent : nunc quoq; expectarent eum
bonum exitū procuraturū , quem uerisimile sit
ad probandam eorū fortitudinē, patientiam &
gratitudinē, utq; appareat praterita'ne an pre-
sentia plus apud eos possint, hanc rerum angu-
stiam immisisse. Cauendū igitur ne ob intoleran-
tiam atq; ingratitudinē diuino fauore indigni
deprehendantur, qui & uoluntatē ipsius quam
secuti Aegyptiū reliquissent, contemnant, & se
ministrū eius iniquis odijs persequātur, praefer-
tim cum haētenus in nullo eorum qua Dei iussu
gerenda suscepere, deceptos se queri possint.
Enumerat deinde singillatim, quomodo afflicti
fuerint Aegyptij dum eos cōtra Dei uoluntatē
detinere conarentur: quomodo idem flumen illis
quidem cruentū & ad potum inutile, ipsis uerò
dulce fuerit ac potabile : quomodo item refluxo
mari locū eis & uia ad effugiam cedente , ipsi
quidem per eam euadentes salutē sint consecuti,
inimicos uerò internecone deletos inspectaue-
rint: & quomodo in eam usq; diē inermes , Deo
prabente armorū quoq; copiā sibi cōparauerint :
nam quoties ex ipsis interitus faucibus eos pra-
ter omniū opinionem incolumes Deus eripuerit,
qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidē de
ipsius prouidentia desperandum. Quamobrem
aquo

aquo animo ferenda omnia , cogitandumq; non
 esse serum auxilium quātumvis differatur, quoa
 rebus adhuc integris accipitur : & sic existi-
 mandum, non contemni à Deo sua pericula, sed
 fortitudinem explorari ac libertatis amorem, ut
 videas utrum eius cupidine & ciborū & aqua-
 rum inopiam sustinere valeant , an potius more
 pecudum dominis in suum usum pascentibus ser-
 uire malint. Se quidem non tam sibi privatim ti-
 mere, cui caso iniuste nihil mali accidere possit:
 quàm ipsorum incolumitati, si per istam lapida-
 tionem facta & cōsilia Dei damnare videātur.
 His verbis furentes ad saniozem mētem reduxit,
 & iam ad facinus armatis saxa de manibus ex-
 cussit. Sed quoniam intelligebat nō de nihilo con-
 citatos, ad preces & supplicationes confugit: &
 conscensa quadā specula, opē Dei rebus per ino-
 piā afflictiis deposcebat , in cuius solius manibus
 salus populi reposita esset: utq; propitius veniam
 daret populo duris rebus exasperato. & propter
 hoc more humano ab officio decedēti. Deus verò
 cura sibi populū fore pollicetur , & opem quam
 peterēt iamiam affuturā. His impetratis Moy-
 ses descēdit ad multitudinē: illi vero animaduer-
 tentes promissionibus diuinis laetū, & ipsi posito
 maerore vultus hilāres sumpserūt. Tum ille stans
 in medio concionis , ait se praesenti necessitati à
 Deo remediū asferre , nec ita multo post magna
 nis coturnicum , quod genus anium pra caeteris

*Arabicus sinus alit, superato interiacente mari
 longo uolatu fessariū, qui alioquin etiam non est
 sublimis, in Hebraeos deferitur. Illi uero cibos di-
 uinitus oblatos certatim cōprehendentes, reme-
 dium inopia querebant: Et Moyses rursus ad
 supplicationes uertitur, ob auxiliū à Deo pro-
 missum simul atq; exhibitū: qui ad hunc modū
 pastis, alia mox alimenta demisit. Nam in-
 terim dum Moyses precabundus palmas attol-
 lit, ros de calo delabitur: qui cū manibus eius
 harenis cōcreuisset, suspicatus ille hāc quoq; ali-
 moniam à Deo demitti, degustas: letusq; re cō-
 perta, turbā ignorā Et putantē hiberna tēpe-
 state ningere, monet opinione falli, nec uulgarem
 rorē de calo descendere, sed alimoniam, qua ope
 alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox
 praguſtatū offert, ut experti crederent. Illi uero
 ad eius exemplū nouo cibo leti fruebantur, qui
 suauitate ad mellis dulcedinē accedebat, aspe-
 ctu uero ad aromatis similitudinē quod Bdell-
 ium dicitur, magnitudine coriandri semini si-
 milis: cumq; pro se quisq; certatim colligebant.
 Sed mox edicto admonētur, ut ex aquo assaro-
 nis mensurā quotidie colligerēt, non enim desore
 hoc cibi genus: quod eò factū est, ne infirmiori-
 bus deesset, dū robustiores per auaritiā plus sa-
 ris colligūt. Quod si quis contēpto edicto ultra
 praſcriptū modū collegisset, plus defatigatus ni-
 hilo plus habebat quam ceteri: quicquid enim
 ultra*

ultra affaronē sequenti die supererat, inutile red-
 debatur, amaritudine ac uermibus corruptione:
 adeò diuinus et incredibilis erat hic cibus: cuius
 hac natura est, ut qui hunc habet, alium non de-
 sideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio
 genere hoc compluitur, quemadmodum olim in
 Moysi gratiam Deus id alimentū demissu. Hoc
 Hebraei Manna uocant: nam hac uox Man, in
 nostra uernacula est percontatiua, Quid hoc est,
 interrogans. Atq; ita perpetuum gaudium ac
 securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per
 annos x l. deinceps sunt sustentati: tamen cum
 temporis in deserto baserunt. Sed ex loco in quo
 hac primum contigerunt castris motis, postquam
 in Raphidim peruenērūt, extrema iam siti labo-
 rabatur: eò quòd & precedentibus diebus raros
 fontes inuenire datum est, & tunc in regionem
 omnino aquis carentē inciderunt. Rursum igitur
 Moysi irascebantur. Ille uerò declinato abquis-
 sisset turba furore, ad deprecandum uertitur, ro-
 gans ut qui cibum in egestate dederat, nūc potum
 quoq; in extrema necessitate largiretur tantum
 non siti deficientibus, quandoquidē solus cibus in
 hoc rerum statu nihil proderat. Deus uerò nihil
 cunctatus promittit Moysi daturū se fontem &
 aquarū abundantia unde minime sperarent: in-
 betq; ut uirga feriens petram in cōspectu sita,
 inde peteret ea qua desiderabant: uelle se ut per
 otium & absq; labore potum adipiscantur. Hic

acceptis à Deo Moyses reuertitur ad populum
 praestolantē & intentis oculis se spectantem: iam
 enim uidebant à specula descendentem. Qui post-
 quam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiā ne-
 cessitate liberaturū, & insperato modo saluem
 largiturum, fluuio de petra illa prorūpente. Quo
 audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra
 esset excidēda, Moyses ferit eam uirga, qua ene-
 stigio dehiscens aquam euomit copiosissimā si-
 mul ac limpidissimā. Illi uerò inopinato specta-
 culaculo attoniti, uel aspectu ipso recreabantur:
 moxq; magna cū uoluptate bibebant, quòd esset
 dulcis & qualem diuinitus datam esse conuenie-
 bat. quapropter & Moysen plurimi faciebant,
 quem Deo tam carum uiderent, & Deo pro ac-
 cepto beneficio quas poterant per sacrificia gra-
 tias referre. Testantur autem sacra litera in
 templo dedicata, quòd Deus Moysi pradiixerit
 petram ex se aquam profluentem esse educturam.

De Amalecitarum & sociorum clade, & praeda
 quae Israëlitis inde obigit.

CAP. II.

11. **H**ebraeorum autē fama longe lateq; diuisa
 Exo. 17. gata, rumorib; de his per omnes gentes
 circumquaq; sparsis, nō mediocri metus accolae
 eius regionis occupauit: & missis ultrò citroq;
 legationibus adhortabātur se inuicē, ut aut ar-
 cerent, aut delerēt etiam, si modo possent, aduen-
 tantem multitudinē. Principui uerò huius expe-
 ditionis instigatores erant qui Gobelitidem re-
 gionem

gionem & urbem Petram incolunt, vocanturq;
Amaleciti, inter eas gentes pugnacissima: ho-
rum reges & se invicē & finitimos ad Hebrai-
cum bellū concitabant, externū exercitū Aegy-
ptiorū fugitivos perniciem sibi struere delicias:
quos nō oportere cōtemni, sed priusquā vires eo-
rum augeātur uberem aliquam regionē adepti,
& fiducia ex ipsorū cessatione concepta priores
bellum aggrediantur, autō posse opprimi: cōsul-
tusq; esse in deserto corū conatus ulcisci, quā
expectare dū urbibus bonis ac opulentis potian-
tur. Hoc enim esse prudētium, initijs aduersario-
rum potētia quā primū obſtare, nec expectare
dum quotidianis succēssibus in maius augeatur,
& potius curare ne in discrimen veniant, quā
ut periculo eximātur. Post huiusmodi legationes
decretum est cōmuni consilio, ut Hebraeos adorti
prælio repellere cōtētur. Nihil tum minus expe-
ctabas *Moyſes*, quā motum aliquē indigena-
rum: ergo cū videret trepidare ac tumultuari
populū, cui de improviso & imparato cū instru-
ctissimo hoste confligendū erat: hortatur ut Dei
sententia freti, cuius auspicijs libertatē servitutis
prætulissent, nihil aliud quā victoriā cogita-
rent: ne reputarent quōd armis, pecunijs, com-
meatu & alijs huiusmodi præsidijs sint inferio-
res: sed cū Deum pro se contra hostes stantem
habeant, tales animos cōciperent, ac si humanis
etiam opibus essent lōge superiores: nec ignorare

illos

illos quantum sit adiutor, toties in grauioribus malis experios, hunc & hostibus esse insensum, & Hebraeis propitium: eumq; fauorē satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatū effugium expedit. Adhac tanto magis ad victoriam aspirandum, quod post hāc nihil sint desideraturi corū quae ad humaniorē victum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, conuocatusq; tribunis & optimatibus, uniuersos & singulos hortatur, iuniores quidē ut grandiorum dicto audiant, hos uerò ut omnes imperatoris sui nutus obseruent. At illi periculum cōtemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnā miseria suam allaturā, & ultro Moysen rogabant ut se cōfestim in hostem duceret, nēne intēpestiua cunctatione alacritatē militum hebetaret. Tum ille selectis ē reliqua multitudine ad pugnā idoneis Iesum praeficit Naueci filiū ē tribu Ephraimide, uirum manu ac cōsilio iuxta promptum, & pietate insignē, & à Moysē praeceptore hac parte non degenerantem: aliquos etiam cohortes ita disponit, ne ab aequatione intercludi possint: plures etiam ad praesidium castrorū & imbellis multitudinis relinquit. Per noctē deinde ad praelium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Moysen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu cōsultabat, eumq; de instruendis ordinibus admonebat.

Appe

Appetente uerò iam die, hortatur ducē ut spei
de se concepta respondere studeat, & re feliciter
gesta existimationē sibi apud milites cōparare:
similiter Hebraorū optimū quēq; priuatim, ac
mox omnes armatos uerbis ad fortitudinē accen-
dit: atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo
committit, ipse montē ascendit. Iamq; ad manus
uentū erat, pugnabaturq; strenuē, nec adhorta-
tiones mutua deerant: & quādiu Moyses ere-
ctas manus tendebat, Amalecita decriore con-
ditione praliabātur. Moyses uerò extēsiōne ma-
nuū lassatus, cū obseruasset quōtiescūq; ma-
nus demitteret, toties suos non ferentes hostis im-
pressionē cedere, iubet fratrem Aaronem, & so-
roris Mariamē maritum Phronē, utrinq; astantes
manus sibi indefinēter sustinere, neq; permittē-
re ut per lassitudinē deferrentur. quo factō egregiē
uicerunt Hebrai, fuissentq; internecione deleti
Amalecita, nisi interueniente nocte fuga & la-
tebris quidam eorū salutem sibi quasissent. Qua
uictoria non alia uel magnificētiōr uel magis op-
portuna maioribus nostris contigit: nam & oc-
currentem exercitum fuderūt ac fugauerunt, &
omnibus circumquaq; degentibus magnū terro-
rem incusserunt, & laboris premium prædā opi-
mam reportauerunt: namq; castris etiam hosti-
libus expugnatis publicē & priuatim sunt di-
tasi, qui ad eam diem uix quotidianum uictum
sibi parare poterant. Nec in præsens tantum ea
uict

victoria profuit, sed in futurū etiam : non solum
 enim corpora aduersariorū, sed animi quoq; co-
 pratio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gen-
 tibus ex illo tempore facti sunt formidolosi: ipsis
 uerò opulentia non mediocri accessio est facta:
 multum enim auri & argenti in castris fuit re-
 periū, multa aramenta uel escaria uel coquina-
 ria, magnus etiam pecunie signatus numerus: ad
 hac textilia & armorū ornatus, aliaq; supellex
 castrensis, & uaria prada iumentorū & impe-
 dimentorū, qua exercitum sequi solent: quin &
 audaciores multo successus hic Hebraeos reddidit,
 & fortitudinis ac industria magis studiosos, ni-
 hil non sibi pollicentes si uirtutē strenuē colerent.
 Et hoc quidē praelium: alē exitum est sortitum.
 Sequenti uerò die Moyses caforū cadauera spo-
 liauit, arma qua fugiētes abiecerāt collegit, &
 illis quorū opera insignior fuerat premia distri-
 buit, Ismaēq; ducē pro cōcione collaudauit, mi-
 lite per acclamationes laudem uiri cōprobante.
 Adeoq; incruenta fuit hac uictoria, ut ne unus
 quidē ex Hebraeis desideraretur, cum hostilium
 cadauerum numerus pra multitudine incōpertus
 māsset. Maclatis deinde pro gratiarū actione
 uictimis, aram DEO VICTORI posuit:
 pradixitq; interuicione delēdos Amalecitas, ne
 ne unus quidē eius generis relinqueretur, quòd He-
 braeos ultro armis aggressi essent, idq; in deserto
 & inopia laborantes. postremo ducem exercitus
 uictor

victorialis epulo excepit. Hoc fuit primum praelium post exitum de Aegypto, quo hostem lacerantem fortiter reiectum magna clade affecturum: post quod per dies aliquot fistis epinicijs celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant: iam enim creuerat armatorum numerus: & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense postquam ex Aegypto mouerant, ad montem Sina perueniunt, in quo Moyses visionem ardentis rubi viderat, ut iam antè commemorauimus.

Raguëlis consilium quod genero suo Moyfi dedit.

CAP. III.

Cum autem rei feliciter gesta fama ad Raguëlem quoque; peruenisset, gratulabundus occurrit Moysen & Sepphoram & corum liberos saluaturus. Is latus soceri aduenientem sacrificium instaurat, & populo epulum præbet prope rubum qui flagrationem illatus euaserat. Dum uero multitudo per suas quisque cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguële laudes diuinas continebant, auctorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoque suum faustis carminibus prosequiebantur, cuius uirtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguël quoque; priuatim multa in populi laudem, multa in Moysis eius seruitoris cecinit, cuius auspitijs tot uiri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguël uidens Moysen multitudine negotiorum obrui

(finieb)

(finiebat enim lites quorū opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali indice perdebant a quo animo sententiam ferentibus) tunc quidē siluit, neminem molens impedire quò minus iustitia viri frueretur. Vbi uerò tandem à negotiorū tumultu absolutum uidit, seductū seorsum quid facto opus esset docuit: cōsultuitq; ut minores causas alijs cognoscendas cederet, ipse uerò tantum Reip. negotia tractaret. non deesse enim Hebraeis & alios dūdicandis litibus idoneos: curam uerò tot militū salutis sustinere posse neminem, nisi Moysi similem. Itaq; cum nō ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt usui, tibi ipse parcēs, permittite alijs ut ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu uerò diuino tantum cultui deditus esto, quò facilius populum è presenti necessitate eximas. Quin & illud pro uirili consuluerim, ut lustratis ac recensitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces praficiendo: easq; rursus in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiarias: itemq; in manipulos triginta & uiginti & decem commilitonum: tum deinde ita distinctis prafectos imponas, singulis appellatione à numero subditorū militum indita. Indices autē viros uirtute ac iustitia prafātes populi suffragijs creabis, qui de cōtrouersijs eorum

dece

decernant: & si forte quid gravior incidere, eius
cognitionē ad te relegent. Atq; hoc pacto neq;
Hebraorū quisquam suo iure fraudabitur, & tu
sine interpellatione Deum colēs fauorē eius pro-
pensorem exercitui conciliabis. Hoc Raguēlis
consilium Moyses libenter admisit, fecitq; quic-
quid ille monuerat, non sibi hoc commentū usur-
pans, neq; autorem eius cēlans, sed pro concione
populo indicans cuius hoc inuēitū fuerit. Quis
& in libris suis Raguēli ascribit inuētionem or-
dinum militarium ac iudiciorum, malens dignos
sua laude nō fraudare, quā sibi alienum decus
usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius conijcere
liceat: de qua suis locis saepe nobis dicēdum erit.
Interea dum his locis populus haret, Moyses pro
concione ait se ire in montem Sina collocuturum
cum Deo & aliquid uile eis inde reportatu-
rum: iubetq; ne ipsi interim in propinquo castra
metentur, uiciniores Deo futuri.

Moyses confcens Sina monte acceptas à Deo decem
præceptorum tabulas ad populum reportat. C. III.

His dictis ascendit Sina montē omnium re- v I.
gionis eius celsissimum, & ob nimiam al-
titudinem cautesq; præruptas non ascensus tan-
tum hominum, sed aspectus quoq; ipsos defati-
gantem, ut non immerito propter nomen incolens
religiosus haberetur. Hebrai uerò iuxta manda-
tum propheta motis castris radices montis occu-
pant, suspensi animis quidnam boni ita ne pro-
miserat.

miserat, esset à Deo reportaturus: atq; interim dum ductorem suum expectant, festos dies agebant, castitatem seruantes cum in ceteris, tum abstinendo à cōgressu mulierum per triduum, sicut iussi fuerant, & assiduus precibus Deum sollicitates, ut propitius Moysen excipiens, donum sibi per eam aliquod mitteret, quod ad uitā bene ac feliciter degendam conducibile foret. Interim & uictu sumptuosiore utebantur, & ornatu splendidiorē unā cum uxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modum duabus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primam præter solitum supra tota castra Hebræorum sublimis pependit, rētoria quā late patebant contegens, reliquū calum circumquaq; clara serenitate obinente: procella deinde cum imbre uehementi ruebant, & fulgura simul crebrò micantia terrebant, fulminaq; elisa significabant Moysen ex sentētia cum Deo propitio cōuenisse. Hæc lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certē fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra hystoria conscripta habentur. Ceterum Hebræi uisa insolita tempestate, eiusq; horrendo strepitu aures feriente supra modū turbabātur: nā & rei nouitas terrebat, & rumor uulgatus de mōte, qd crebrò Deus eum inuideret: quamobrem continebant se intra tabernacula mœsti, putātes actum de salute Moysi, & illo per iram Dei sublato. se quoq; simile exitiū manere. In tali rerū statu ecce
tibi

tibi *Moyſes* exultās latitiā, uulſuq; ipſo animū
 gaudio geſtiente præſerens: quo cōſpecto repente
 metus omnis abiit, inq; locū eius ſpes magni ali-
 cuius boni ſucceſſit: nam & ac̃ ad eius aduē-
 tum priſtinā ſerenitatē recepit. mox igitur con-
 cione, aduocatus, auditurā qua mandata à Deo
 referat. quam ubi conueniſſe animaduertiit, è ſu-
 periore loco, ut ab uniuerſis audiretur, in hunc
 modum eſt affatus: *Kiri Hebrai*. Deus optimus
 maximus, quemadmodū nunquā ante a uota no-
 ſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq; tēpore me liga-
 tum ueſtrum benigniſſimè excepit, & iam in ca-
 ſtra ueſtra præſens ac propitiuſ. aſiſt, præſcri-
 pturus uobis uiuendi rationē, qua nulla beati-
 or cogitari quidem poteſt: quare per ipſum perq;
 eius magnifica opera uos obſecro, ne cōtemnatis
 quæ uobis dicturus ſum, meā mediocritatem in-
 tuentes, quodq; humanā linguā audituri eſtis:
 ſed expendētes. mandatorū bonitatem ac utili-
 tatē: agnoſcite eius maiestatē, qui ut ueſtra cō-
 moda prouideat, me internuntio ad uos miſi nō eſt
 dedignatus. Non enim *Moyſes*. *Amarama* &
Rochebelis filius, ſed is qui pro ueſtra ſalute Ni-
 lum ſanguineis fluētis labi fecit, et *Aegyptio-
 rum* cōtumaciā tam uarijs calamitatibus fre-
 git: qui per mare uia uobis munivit, qui omniū
 egenis cibos calius excogitauit, qui potum de-
 ſideratibus è petra ſcatere inſiit, à quo *Ada-
 mus* terra ac mari uſum fructū accepit, per quē

Noë diluviū effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananae terra est factus, per quē Isaacus confictus senio parvū est natus, per quem Iacobus xii. honestissimus filius est ornatissimus, per quem Iosephus in Aegyptiorū præsidentē evasit: is inquit nobis hæc praecepta largitur, ego nihil aliud sum quā tui numinis interpres. Ea nobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illi enim parendo beatā vitam agitis, fruentes terra fertilis, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq; hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cū Deo coram collocatus, immortalē eius vocem audiui: adeo illi cordi estis nos & generis vestri incolumitas. His dictis adducit populi cum liberis & coniugibus ut Deū loquentē eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos corū illaberentur: itaq; omnes audiebant vocem è sublimi descendentē, ut nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moyses duabus tabulis inscripta reliquit, nō est fas totidem verbis evulgare, sententias tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Primum præceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerē iurandum.

Quar

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A cade abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octavum, Non committendum furtum.

Nonum, Non deponendum falsum testimonium.

Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Hæc ubi multitudo lata ex ipso Deo sicut Moyses Exod. 21 prædixerat audivit, dimissa est cōcio. Scilicet quibus ante diebus sæpius ad ducis tentorium venientes postulabāt ne etiam leges eius à Deo deportaret. Ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quōque modo agendū esset per idē tēpus præscripsit, sicut suo loco dicitur: sed maiore legū partē in aliud tēpus differo, privatim de his cōmentaturus. Eodē fere tēpore Moyses rursum in Sina montē ascendit, præmonito antè populo: nam & spectare eos ascensionē suā noluit. Cūq; Exo. 24. diutius moraretur, per XL. enim dies absuit, cœperunt solliciti esse, ne quid gravius illi accidisset: neq; in tot crumnis aliud quicquā eos sic contristavit, ut interitus Moysis opinio: nariabant enim rumores, dum alij deoratū à bestijs iactant, maxime qui minus eum amabant: alij raptum à Deo videri maluit: qui: verò prudentiores erant, inter utranq; sententiam ancipites, quòd aliterū ab humanis casibus non alienum, aliterū niri illius nirenti cōvenientius videbant.

ipsius sortem satis equo animo ferebant: suam
 autē uicē dolēbant, quod tali praside ac patro-
 no essent orbatī, qualim aliū inueniri credebant
 impossibile: & neq; sollicitudo sperare eos sine-
 bat, neq; spe adempta nō dolere poterant: ac ne
 castra monere quidē audebāt, rediū expectare
 inssi. Tandē XL. diebus eoridēq; noctibus cla-
 psis reuertitur, nullo interim humano alimen-
 to degustato: adueniēq; suo tota castra ingen-
 ti gaudio repluit, diuinam providentiam illis
 adesse significās, & rationem bene ac beate ui-
 uendi se per eos dies didicissē: postulareq; Deum
 ut tabernaculū ei faciant, quō descēderet quoties
 placeret, quod etiā migrātes secū circūferre pos-
 sent, ut non sit opus amplius in Sina ascendere,
 sed internisiens crebrō & tantū nō cohabitans:
 praesto sit uotis eorū ac deprecationibus: mensu-
 ram quoq; & formā tabernaculi sibi pramon-
 stratū, nihilq; superesse nisi ut ad eius fabricam
 quā primum se accingerent. His dictis profere
 duas tabulas cōtinentes decem praecepta inscri-
 pta, in singulis quina: erat autē Dei manus, ea
 scriptura: Illi uero praesentia sermonēq; Moyses
 laeti pro se quisq; certatim ad structurā taber-
 naculi conferebant aurū, argentū, cuprū, mace-
 riam lignēā elegantem & cōtra carie firmam,
 pilos caprarū, & omiū pellēs partim hyacinthi-
 na partim punicea tinctura, quas dā etiā can-
 didas colore, & alias purpura flore infectas:

adhuc lanæ eisdem coloribus tinctas. & linum
 byssinum: lapillos quoq; pretiosos, qui ad ornatū
 auro includi solent, atq; insuper nim magnam
 odoramentorū: nam huiusmodi erat materia ta-
 bernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo
 & portatili differibat. Ergo posteaquā ista spe-
 cies ambitiose sunt collata, mirum cōtribuenti-
 bus, nonnullis etiā plura quā pro domesticis sa-
 cultatibus, architectos operi propheta præsicit
 ex mandato Dei, sed tales ut non aliū diligendi
 fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissa
 fuisset. Eorum nomina etiā nunc in sacris codi-
 cibus extant: Beselel ex tribu Iudæ, Oronis filius
 & Mariammes, quæ erat ducis soror: et Elia-
 bus Isamachi, tribus Danidia: plebs autem tan-
 ta alacritate operam & impensam offerebat,
 ut edicto coercendi fuerint, & praconis uoce
 admonendi non esse opus pluribus: ita enim fa-
 bricatoribus est uisum. Atq; ita structuram ta-
 bernaculi aggrediuntur, Moyse & Mensurā &
 magnitudinē designante, sicut in monte ex Dei
 colloquio didicerat, tū quāzū instrumētū capere
 deberet ad usum sacrificorū & sacrorū mini-
 sterium, ritē ac ordinatē præscribēte: nec minor
 fuit largitio mulierum circa uestes sacerdotæ-
 les, & cætera quæ uel ad tabernaculi ornamen-
 tum, uel ad diuinum cultum attinere uidebātur.

Exo-36.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto
 quod similitudinē tēpli portatilis referebat. C. V.

Exod. 36.

VII.

Omnibus autem paratis, & uasis aureis, & aramētis ac textilibus, Moyses inditelo festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculū erigit hoc modo. Atriū primo dimēsus latitudine l. cubitorū, longitudine c. uallos areos statuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uicenos, & in postico latere x. In uno quoq; inerant anuli, & capitella argētea, bases uerò aurata mucronata, imē hasta similes, ex ere facta & in terrā defixa: anulis innectebantur funes: qui ab altero capite elinū arcis cubitalibus humi cōfixi singulis uallos firmabāt, & cōtra uentorū uim tabernaculū munitbāt. Lintēū dēinde byssinū mollissimū circūdēdibatur à capitellis ad bases dēpendens, totūq; eum locū sepiciēs, ut nihil a pariete differre uideretur: atq; hoc modo se habebāt septi tria latera. quartū uerò latius l. itē cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patibat, uirinq; habēs geminatos uallos instar postium: ex argento hi quoq; cōstabant prater bases, quæ erāt anea: ab utroq; autē latere stabāt tres ualli bene firmati: erat autē & illi linteo è bysso cōtecto circūducti: ad ianuā uero pēdebat uelum uiginti cubita longū, & quinq; altū, ex purpura byssoq; & hyacintho cōtextum, uariē picturasū exceptis animālium formis: intra iannas autē erat aspersoriū ancum, basi ex eadē materia superpositū, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes

des perfunderent. Hunc in modum septū atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio uersum ad orientē, ut sol surgens radios in illud mitteret, et uq; longū cubita triginta, et latum duodecim: aliter parietum erat australis, aliter ad septē triones obuersus: ierum ad occidentē spectabat, attollebaturq; tantū, quantum in latitudine patebat. Erantq; tabule lignee uicena ex utroq; latere, quadrangula, crassitudine quatuor digitorū, latitudine unius et dimidiū cubiti, intus et extra laminis aureis cōsecta: et singulis tabulis incrant cardines bini immissi per duas bases quae erant argenteae, et in suis foraminibus tabularū cardines suscipiebant. Parietis uerò occidentalis tabula sex erat, intus et extra deaurata, inter se omnes ita cōpaginatae, ut unus paries esse uideretur. Ex lateribus autē tabulae erant uicena, quarum latitudo habebat mēsurā unius et dimidiū cubiti, crassitudo tertiā partē palmae, et ita triginta cubita adimplebant. Posterioris uero parietis nouē cubitos sex tabulae faciebāt quibus coniunctae sunt aliae duae tabulae, ex medio cubito sectae, quas angulares posuerūt ad instar maiorū tabularū, singula uerò tabula annulos habebāt aureos, per exteriores frontes emittentes, uelut quibusdam radicibus cōfixos per ordinē, ad inuicē per circuitū respicientes: et per eos deaurati ueltes immissi, singuli cubitorū quinque, tabulas coniungebant:

intrabatq; caput uentis uniuscuiusq; in alio capite, in modi pyxidis: & post tergum parietum in longitudine positorum, unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; parietis latera continebantur, incastrationibus factis & immixtis ad inuicem: atq; ita cautum est tabernaculo contra uentorum uim alios ne impetus, ne securum & immobile consistens. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita interna, statuta sunt columnae quatuor eodem opere & ex eadem materia factae, similibus basibus impositae, paribus interuallis per transversum dispositae: ultra has fuit adytum, reliquum uero tabernaculi sacerdotibus patebat. Atq; hac tabernaculi trifariam diuisio, uniuersitatis naturam referebat: nam tertia pars quae intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa caelum Dei quodammodo repraesentabat: uiginti uero cubitorum spatium, tanquam mare & terra hominibus inaccessibilis, solis sacerdotibus concedebatur; à fronte uero quae aditus patebat, columnas statuerunt quinque: arcibus basibus innixas: post haec uela sunt per tabernaculum expansa, è bysso contexta, et purpureo, Hyacinthino, puniceo, coloribus distincta: horum primum cubita decem quaque uersum patebat, quod per columnas est distensum, quae adytum à reliquo spatio disparabat et à conspectu hominum excludebat: totumq; hoc sanum uocabatur Sanctum, adytum uero ultra IIII. columnas suum dicebatur

Sanct

Sanctum sanctorum: fuitq; hoc linteu omnis generis floribus qua terra fert alijsq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris: alterum autem velu magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum situs quinq; colinae segebat: quod a summo ad dimidiu columnarum pendens ibi annulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus praebebat. Huic penè cōsignu erat aliud velu magnitudine par, sed è lino cōtextum, annulis à funiculo per transversum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquando festis praecipue diebus reductu populi prospectu admittebat. Reliquis diebus, & maxime parū serenis obiectu suo picturatu illud velu à tepestatibus protegebat: unde mos mansit etiā post templū ex adificatu, ut velu huic simile i aditu praenderetur. Erant praeterea decē aulae quater norū cubitorū latitudinis, longitudinis uiceniū octonū cum uicinis aureis qui cōtignorū annulis ita inferebantur, ut coaptata unū uiderentur: quae extensa sanū supernè obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingentia. Erat & alia peripetasma undecim aequè lata, sed longiora, uidelicet triginta cubitorū singula, è pilis eadem subtilitate qua illa è lana cōtexta: quae tegmine suo usq; terrā fusa instar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc usum supra denarium numerum erat adnexum, Haec rursus ab alijs è

pellibus confutis contra astus ac pluviarū iniuriā protegebantur: quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi nō aliter micabāt, quā si cœlium quis contueretur. Caterū cilicia & pellicea vela ita pendeabant, sicut illud circa sani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyses collocavit.

CAP. VI.

Exo. 37. **T**abernaculo autē hūc in modū cōstituto, V 111. etiam arcam Deo sacrā inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inniolabili: hæc uernacula nostra lingua dicitur *Exoron*, figura tali. Lōgitudo eius erat quinque palmorū, altitudo uerò & latitudo trinū palmorū, eratq; intus & extra tota laminis aureis incrustata, & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatū, nulla ex parte promēns: ex utroq; autē longiore latere inerāt anuli aurei duo, totū lignum penetrātes & per eos neclēs aurati utrinq; traiecti, ut quoties opus esset quocunq; transportari posset: neq; enim à iuonēris nehebatur, sed sacerdotū humeris trāsferēbatur. Operculo autē eius īposita erāt effigies dua, quas *Hebraei* *Cherubets* appellāt. ea sunt animālia volucris, noua specie nec unquā cuiquā hominū nisa: quæ Moyses in Dei solio uiderat figurata. In hanc arcā repositæ tabulas decē præcepta cōtinentes, in utraque quina, et in singulis paginis duo cum dimidio:

dio: ipsamq; arcam intra adytum recondidit.

De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus
tabernaculi.

C A P. VII.

IN sano autem mensam collocant Delphici I X.
non abfimilem, longitudine duum cubitorum,
latitudine unius, altitudine palmorum trium: eam
sustinebat pedes dimidia sui parte inferiore per
omnia pedibus similes quales lectis Dorienfes
addere solent, sed supernè quadrangulares erant:
habebatq; circumquaq; labrum quatuor digitis tantum
inferne quàm superno prominens: & per singulos
pedes inerat anuli ferè circa summum pedem, adhi-
bebanturq; utrinq; duo cum manubria è ligno fir-
missimo deaurata, qua non per circulum utrunq;
ut uelites traiecerantur, sed fibulato morsu mēsa
labrum supernè, infernè pedis anulum cōprehenden-
do, facultatē transferēdi quocūq; opus esset prae-
bebat. hac solebat depomi in sano uersus septen-
trionalē parietē nō longe ab adyto. & in ea di-
sponebantur duodecim panes nō fermentati, scmi è
regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissi-
mi cōfecti è farina duorum assaronum, quae mēsurā
Hebraeorum septē corylas Aethicas cōtinet. Super
panes autē ponebantur dua phiala aurea thure
plena: post septē uerò dies alij panes inferebantur,
festo quod nos uocamus sabbatum, cuius ritus
causa alias est à nobis indicanda. Ex aduer- X.
so mensa propius meridianaē parietē sitam erat
candelabrum ex auro fusile, sed nō solido, pondo

minarum

minarum centum: hoc pondus Hebraei cincha-
 res, Graeci talentū sua lingua nominant: eratq;
 distinctum globulis, lilijs, malis punicis, crater-
 culis ab una basi in alium assurgētibz, in septē
 ramos diffisis iuxta numerū solis & reliquo-
 rum planetarū. Exibat autem in septē capita
 ordine inter sese respondentia, quibus impone-
 bantur septem lucerna secundum totidem plane-
 tarū numerū, respiciuntq; ad orientē & meri-
 dicm, candelabro oblique posito. Inter hoc &
 mēsam ut dixi sita erat arula suffumigatoria,
 & ipsa è ligno impusribili, sed solida lamina
 circūqua; & onecta, cubitali in quadrū latitu-
 dine, altitudine uerò dupla: super qua stabat fo-
 culus corona aurea circūqua; cinctus, cui an-
 ni inerant cū suis uelibus quo per niā à sacer-
 dotibus deportari posset. Sed & pro foribus ta-
 bernaculi erat ara alia, hac quoq; lignea, lami-
 nis arcis inecta, in quadrum quinq; cubita pa-
 tens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cra-
 tem pro foculo superpositam habens: extipiebat
 enim terra quicquid ignisum supernè decide-
 bat, quòd basis nulla subesset. Ad aram uerò
 praesto erāt infundibula & phiala, thuribulaq;
 & crateres cū instrumēto alio rei divina pera-
 gende accommodo, nihil non ex auro purissimo.

De pontificali ac sacerdotali ornatu. CAP. VIII.

K. **E** Tabernaculū quidē cū paratū suo sio se
 habbat. Nunc restat dicendum de uestimē-
 tam

tam reliquorū sacerdotū quos illi Chaneas no-
 cant, quam pōtificis, quem Anabarchen nomi-
 nant, sic summum sacerdotē significātes, ac pri-
 mum de vulgo sacerdotū. Sacerdos sacris opera-
 turus purus iuxta legē & castus accedens ante
 omnia. Manasthasen quē uocant induitur, qua-
 si dicas: cōstrictorium: est autē subligar circa
 uerenda, consutū ē bysso rectorio, in quod pedibus
 insertis subducūt uelut dimidiatas brachias, atq;
 ita circum illa cōstringunt: super hoc induit: lin-
 team interulam byssinam ē duplicata tela con-
 fectam, Chetomene nostris uocatur, significatq;
 ea uox lineam, linum enim uocamus chetion: id
 indumentum est tunica talaris corpori astricta,
 habens manicas circa brachia: et ipse strictus,
 qua accingitur circa pectus paulo axillis infe-
 rius zona lata digitos quatuor intus inani, ita
 cōtexta ut serpētis exuiū uideri possit: floribus
 etiā picturatur puniceis, purpureis, hyacinthi-
 nis. & byssinis: stamen uerò ē sola bysso constat,
 qua semel atq; iterum circa pectus reuoluta ad
 talos usq; defluit, tantisper dum sacerdotes a sa-
 cris feriantur, idq; ad ornatū conferre uidetur:
 ciam uerò sacris est ministrandū, ne uentilata sit
 impedimento super humerū laui reijcitur: hanc
 zonam Moyses nominauit. Abaneth, nos uo-
 cabulo à Babylonīs mutato. Emian dicimus,
 sic enim illi nominant: sed tunica nusquam si-
 nuatur, habetq; circa collum amplā aperturā.

cuius ora uncinis à pectore & à tergo cōmittuntur. *Massabazanē* vocant: super caput autem gestat pileum nō fastigiātū, neq; totū caput cōprehendentē, sed paulo plus quā mediū: hic vocatur *Masnaemphibes*: est autē tali parata, ut videatur nitta linea saepe in orbem replicata & consuta, quam supernè alia tela integit usq; ad frontē descēdens, & per superficiem uerticis suturarū deformitatē occultans: hic adapeatur accuratè, ne inter sacrificandū delabatur. Et sacerdotū quidē ornatus in genere est talis. Pontifex uerò utitur quidē etiā hoc, nihil eorū quae enumerauimus omittēs, sed superinduitur hyacinthinā tunicā talarem, quā nostrates *Metibir* nomināt, astringitq; eam zona coloribus supra dicta simili, nisi quòd auro intertexta: ceterum ima uestis ornabatur limbo effigie malorū puniceorum distincto, à quo *timinabula* aurea sic depēdebant, ut mediū esset quodq; malū puniceū inter duo *timinabula* sitū, & *timinabulū* inter duo malapunica. Hac tunica non cōstat è duobus segmentis, ut suturas habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longū cōtexta aperturā in summo habet nō transuersam, sed in longum descēdentē à tergo, & ante usq; ad mediū pectus: cui decoris causa assuta est simbria, ne scissura appareat: eodē modo quā manus exerantur est scissa, super hanc tertiam etiamnam induit uocatam *Ephoden*, græcaneæ epomidi similem.

*similem, ea fū hoc modo: ex varijs coloribus auro
 intermixto ita cōtextitur, ut circa mediū pectus
 lacuna quadā relinquantur, maniculis quoq; ita
 extantibus ut planē tunica appareat: lacuna
 uerò inscribitur frustum amplitudine palmi auro
 eisdemq; coloribus quibus ephodes variegantur:
 id vocatur *Essen*, ac si dicas rationale: quod ita
 quadrat, ut ad amussim spatiū illud circa pe-
 ctus à texere relictū expleat: id cōmittitur cum
 tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris
 tunice ac essenis extantibus, intercurrente tania
 hyacinthina: & nequid inter circulos hinc filo
 hyacinthino futurā expleat: in utroq; autē hu-
 mero singuli sardonyches auro inclusi fibularū
 uice epomide adnectus: his insculpta sunt Iaco-
 bi filiorum nomina literis uernaculis lingue no-
 stratis, in utroque lapide sena, ita ut seniores
 dextrum humerū obrineāt: quin & effine ipsam
 duodecim gēma distinguūt, eximia u. l. magni-
 tudine uel pulchritudine, ornatus hominibus
 propter enorme pretium inoōparabilis: cui terna
 per ordines quatuor inerant, conserta coronulis
 aureis ita ut excidere nō possint: in primo ordi-
 ne, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo car-
 bunculus, iaspis, sapphirus: in tertio tyncurius,
 amethystus, achates: in quarto chrysolithus,
 onyx, beryllus. his erāt insculpta filiorū Iacobi
 nomina, quos tribuum auctores habemus, ordine
 quo olim singuli nati fuerant. Cu autē per se illi
 quos*

quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gēmarū sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ respicit ad collū, eminentes ē textura fecerūt, qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, venientes per fistulas quasdam ad extremitates humerorū: quarū catenarum summitas. ascēdens reducitur post tergū, et circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōnectitur. id quod præcipuē sustinet ephodē ne quo pacto defluere possit. Esseni autē assuta erat zona iam dictis coloribus et auro distincta, quæ totū cōplexa rursumq; supra suturam nodata, deorsum propēdere sinebatur: omnes autē fimbria quibusdā oris fistulosis utrinq; includebantur. Porro pileo quali ceteri sacerdotes utebatur, super quē extabat alius cōstilis ex hyacintho variatus: hunc aurea corona triplici ordine circūdabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscymus. Quod si quis aut nīsam aliquādo nō satis animadvertit, aut nomine tenuis auditā de facie nō novit, huic etiā describere eam nō granabor. Herba est tres palmos saepe in altitudinem excedens, napo similem radicē habēs, uix enim hac parte est alia similior, folia uerò apio: hac ē ramis emittit calyculum ipsi inhaerentē, uestiturq; tunica quadā, quā exuit fructu ad maturitatē tendente: calyculus autē est quātuor articulis minimis

nimi digiti, circūfrentiā habēs crateri similem, quod ipsum clarius faciā propter ignorātes: in a sui parte circa fundū dimidiato globo est rosae ditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursus dilatus in labrū exeat mali punici umbilico incisuris simile, cui operculū orbiculare inhaeret, quasi de industria tornatū, eminētes habēs incisuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas et in acutos mucrones desinentes: cōtinet autē sub operculo fructū per totū calyculū, herba sideritidis semini simile: florē uerò fert qui papaueris uideri possit. Eiusmodi corona ab occipitio circum tempora utraq; proccedebat: nam frontē istī calyculi non ambiebāt, sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod sacris characteribus Dei nomē incisum habebat: atq; hic erat pōtificis ornatu. Preinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequatur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietate nomen cōtemnamus quod ipsi assiduo cultu uenerentur. Nam si quia tabernaculi fabricā cōtempletur, & sacerdotis ornatū, & nasa quibus inter sacrificandū utimur, cōperiet legulatore nostrū diuinū quendā uirū fuisse, et falso nobis impietatis calumniam impingi: in his enim omnibus representatā quodāmodo uniuersitatis rerū naturā inuenire licet, si quis nō otiose, sed prudenter singula cōsideret. Nam & tabernaculū longitudine x x x. cubi-

eorum trifariā partitus, et duabus partibus sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terrā et mare significat: hac enim ab omnib⁹ promiscuē calcantur. Tertiā uerò partē soli Deo adsignauit, eo q^d calⁱ hominibus sit inaccessibile. Idem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim mēses diuisum: & cum cādē labrū ē septuaginta partibus cōposuit, duodecim signa, per quā planeta feruntur, subindicauit: & per septē lucernas impositas totidē planetarū cursum. Vt et quatuor coloribus cōtexta elēmētōrū naturā designāt: nam byssus terrā refert uidetur, ex qua lini hoc genus provenit: purpura uerò mare, eò quòd cōchylj cruore sit fucata: aerē uerò hyacinthus representare uidetur, sicut puniceus color ignē: quin & pōtificis tunica cū sit lintea, terrā similiter significat: hyacinthus uerò pol^u, per mala punica fulgetra refert, sicut tonitrua per imminabulorum strepitū. Epomis etiā uniuersi huius naturā indicat ē quatuor coloribus cōtexta, quibus aurū accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctā rebus omnibus lucē. Esset quoq; in eius medio est inferens, nō aliter quā terra mediū mūdi locū obtinet. Zona itē qua cingitur, oceani similitudinē habet, qui uniuersa circumplectitur. Duo praeterea sardoniches in uestitu pōtificis pro fibulis additi, solis & lune significationē habēt. Gemmarū etiā duodenariū sunt ad mēses resu-

teris, sine ad parē partiū numerum eius circuli
quem Graci zodiacū uocant, nequaquā à uera
cōiectura aberraueris. Pileus irē calē significa-
tio uidetur esse, cum sit ex hyacintho cōfectus,
alioqui nō sustineret Dei nomē, & corona il-
lustratur aurea, propter splendorē quo maxime
Deus delectatur. Atq; hæc in hūc modū inter-
pretati sumus per occasionē, ne latenti in his le-
gislatoris sapiētia ulterō dissimulare uideremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac
sacrificia spectant CAP. IX.

His ita peractis, priusquā dedicaretur ap- XII.
paruit Deus Moysi, inquit; ut sacerdotiū Exo. 28.
Aroni fratri suo cōferret, ea uirtute pradito, 19. 30. 40
ut merito præ ceteris eius ratio habenda uide-
retur. Qui aduocata cōcione, recensuit uirtutes
illius, & quā studiosus esset publicorū cōmo-
dorū, pro quibus toties in salutis etiā discrimen
uenire nō dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cō-
probarēt, et fauorē Aaronis multis ipfis præ-
se ferrent. Viri, inquit, Israhelita, opera iam sunt
absoluta, qualia uel Deus poposcit, uel nostræ
facultates præstare ualuerūt: Et quoniam scitis
eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia
prospiciendū est, quis sit idoneus sacerdotio, qui
sacra curat, et pro uobis uota faciat. Quod si res
arbitrj mei fuisset, mihi ipsi honorē hūc adiu-
dicassem, tum quod ita natura cōparatū sit, ut
quisq; sibi optimē uelit, tum quod mihi conscius
fuit tab

*sum laborum pro repub. susceptorū, quibus tale
 pramiū iure meo reposcere possem. Nunc Deus
 ipse cuius est sacerdotiū, Aarōni hunc honorē
 deferendū decreuit, eiq; sui calculi prerogatiuā
 cōtulit, ut qui iustitia in toto populo praeuincat:
 cui iam ante uelē sacratā & curā sacrorū al-
 tarisq; sui destinauit. Is pro nobis nota faciet
 apud Deū, eo libentius exaudientū, quod ei iam
 antē in nos est propēsus, & propitiatorē habi-
 tūri estis quē ipse in hoc elegit. Grata fuit hac
 oratio populo, & suo quoq; suffragio Dei com-
 probauit electionē. Erat enim Aaron propter
 genus & prophetiam & uirtutē fratris honore
 hoc longe dignissimus, cui fuerūt eo tēpore filij
 I I I I. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithama-
 rus. Quicquid autē ex collatis ad fabricā taber-
 naculi supersuit, totū iussi sunt in uela tectoria
 tabernaculi & cādelabri, & ara in qua suffi-
 tus feret, aliorumq; uasorū impendere, ut hac
 dum in itinere transportātur, neq; puluere neq;
 pluuia, aut alia quacumq; iniuria ladi possent.
 Post hac cōvocato populo imperauit ut rursus
 cōtribuerent uiritim dimidiū siclum: siclus autē
 nummi genus est apud Hebraeos, quales sunt se-
 tradrachmi Aetici. Et illi sine mora parue-
 runt: quorū numerus fuit sexies cētena millia, et
 insuper quinq; millia quingēti quinquaginta:
 cōferebantq; id argentū soli ingenui etatis an-
 norū uiginti et supra usq; ad annū quinquage-
 simum*

Exo. 37.

simon, quod mox in usus tabernaculi est insum-
ptū. Deinde et tabernaculū et sacerdotes lustra-
uit in hūc modū: Myrra electa siclos quingētos,
ireos tantundē, cinamomi & calami (est et haec
odoramēti species) dimidiū dicti pōderis, concisa
ac cōnusa iussit macerari in olei olivarium hin,
(mēsura nomē est quae capit duoschoas asticos)
quibus permixtis, & arte unguentariorū deco-
ctis, factū est unguētū suavisimū, quo et sacer-
dotes, & totū tabernaculū ungens purificavit.
Offerebātur deinde multa et varia super altare
aureū adolēda pretiosa valde, quorū naturā, ne
sum prolixit ate lēctori molestus, recētere super-
sedeo. Oportebat autē bis ī die suffusiū facere, ante
ortū & circa occasum solis: & oleū purificatū
ad lucernas servare, quarū tres in sacro cāde-
labro per totā diē Deo lucebāt, reliqua sub ve-
sperā accēdebātur. Porro omnibus iam absolu-
tis, palmā artis fabrilis tulerūt Beselel et Elia-
bus: nā et aliorū inuēta excoluerūt, & ipsi mul-
ta de nouo inuenerūt: ex his tamē duob⁹ praece-
lebant Beselel. Insumptūq; est huic fabrica tēpus
mēsū septē: quo trāsacto primus annus ab exi-
tu ex Aegypto est expletus. Initio uerō sequētis Exo. 45.
anni mēse Xanthico Macedonū, Hebraorū ni-
san, novilunio tabernaculū dedicatū est, et quic-
quid uasorū in eo fuerat. Statimq; Deus indi-
cavit gratū sibi esse, & nō supernuacancū laborē
Hebraorū, praesentē se fano suo hūc in modū de-

clarans. Cum celum esset aliis serenum, super so-
lum tabernaculum caligo descendit, non quidem
tanta quanta solent esse hiberna nebulae, nec ta-
men tam tenuis ut aspectum humanum transmi-
teret: incundusq; ros distillabat ab ea, praesentia
Dei fide: opulo astruens. Moyses autē distribu-
tis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq;
merito premijs, victimas mactabat in atrio ta-
bernaculi iuxta praescriptū, taurum & arietem
hadumq; pro peccatis. Sed quo ritum hac fieri so-
leant, dicam dum de sacrificijs tractabo, & qua
victima solida tradantur cōflagrationi, & qua

Leui. 8. iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine
victimarū ornamēta Aaronis & filiorum eius
asperxit, purificās eos fontanis aquis ac unguen-
to. ut Dei fierēt sacerdotes: atq; hoc modo per se-
ptem dies ipsos & vestes eorū curabat: taberna-
culum item & eius nasa unguēto sicut iam dixi
cōfecto. & sanguine taurorū & arietum alter-

Leuit. 9. nis diebus iuxta genus suum mactatorū. Oētaua
autem die festum indixit, & sacrificare unum-
quenq; pro facultatibus imperavit. At illi di-
cto parentes certatim & ambrosi victimas of-
ferebāt: quibus super arā impositis subito sponte
sua ex illis ignis fulguris in morē emicuit, & in-
spectante populo omnia flamma absumpsit. Per

Leui. 10. idem tēpus accidit Aaroni quadā calamitas,
paterno animo gravis, quam tamē generose per-
tulit: erat enim nix fortis, & intelligebat hoc non

sine

sine Dei voluntate factū. Ex quatuor filijs quos dixi, seniores duo Nabadus & Abim, cum in aram intulissent victimas, nō iuxta prescriptionem Moysi, sed quales antea solabant, combusti sunt flamma in eos cōversa, & uultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autē iussu patrum eorum ac fratres subleuata cadauera extra castra deferre, atq; ibi honorifice sepelire: iocūq; populus inopinatam hanc eorum mortē luxit: solos fratres ac patrē Moyses uoluit à mœrore abstinerere, & potiorem Dei honorē quam suam tristitiā habere: iam enim sacrū amictum Aaron gestabat. Ceterum Moyses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblati, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidē non amplius ascēdebat, sed in tabernaculū uenitās oracula quoties opus erat à Deo referebat, & cultu habitu priuati hominis uiuē persequens, neq; quicquā prater Reip. curam prae alijs sibi iudicās. Leges prætere scribebat & inuēdi rationē, quam seruātes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacetq; uiuere: atq; hac omnia dei monitu faciebat. Dicam autē & de illis legibus suo loco: nūc illud succurrit, quod in mentione sacerdotalis ornatus omissum nō oportuit: nā ea uelut omnem sub prophetia pretextu imposturarū occasionem ademit his qui illa utebātur: liberumq; Deo uel adesse sacerdotibus, uel nō, omnibus & popula-

ribus demonstravit, & exteris, si qui forte huius
spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos
pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant,
quorum naturam nulli non nota narrare superua-
cuum puto) micabat aliter quoties litatus esset, is
qui dextrum humerum occupabat: iaculumq; fulgo-
rem emittebat ut procul etiā intuentibus conspi-
ceretur, idq; prater naturā suam & cōsuetudi-
nem: quod ceriē admirationem meretur apud o-
mnes, nisi si qui ex cōtempni religionis sapientia
opinionē aucupantur. Sed mirabilis est quod nūc
dicturus sum. Per duodecim gētes, quas in pe-
ctore pōtifex insitas effeni gestat, in bello victo-
riam prænūtiare Deus solebat: nam prius quā
exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emi-
cabat, ut toti populo facili innotesceret, adisse
Deum, opemq; & auxiliū suum inuocatibus esse
allaturū. Quapropter Græci quotquot à nostra
religione nō abhorrent cū hoc miraculum pro
compertissimo habeāt, ita ut negari nō possit, ef-
fena vocū ὄγιον, hoc est oraculum. Desijt tam
effen quā sardonix fulgorē emittere annis du-
centis ante quā hac cōmentaremur, irato Deo
propter legū suarū prauaricationē: de quo aliās
opportunius dicitur. nūc cōceptā narrationē dein-
ceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omni-
bus quacūq; ad sacerdotalē ordinē pertinebant
ritē peractis, populus Deo in castrorū contuber-
nium recepto laus ad hymnos & sacrificia se

conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis
 auertentis. & omnia prospera in posterũ spe-
 rantes: donaq; Deo tam priuatim quàm publicè
 per singulas tribus offerebāt. Principes enim tri- Num. 7.
 bus binum de suo cōferentes plaustrum cum duo-
 bus bubus contribuebant, ut sex plaustra taber-
 naculo per uiam deuehendo inferuirēt: & præter
 hoc unusquisq; eorũ obtulit phialā & trulleum
 & accoram: hæc decem daricos ualebat, eratq;
 odoramentis referta: trulleum uero & phiala,
 utraq; simul ducentos siclos pendebant, sed phia-
 la seorsim tantum septuaginta: hæc farina erant
 plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs
 utebantur. Præterea vitulum & arietem cum
 agno anniculo in holocaustũ, & hircum pro pec-
 catis. Adhuc obtulit unusquisq; principũ alias
 uictimas quæ salutare uocabantur, per singu-
 los dies boues duos & quinque arietes cum agnũ
 anniculis & hœdis: atq; ita per duodecim con-
 tinuos dies sacrificauerunt, qualibet die unus.
 Moyses autem non amplius in sinu mōte, sed ta-
 bernaculum introgressus, consulebat Deum de
 rebus agendis, & de ferendis legibus: quas me-
 liores quàm ut ad hominem autorem referri de-
 beam, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus
 datas credens: adeò ut eas nec in pace ob uolu-
 ptatem, nec in bello ob necessitatem uiolare fas
 putarent. Sed de his nunc desino, proprium uolu-
 men aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificiis & purificationibus. CAP. X.

Nunc paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinet, quandoquidē in sacrificiorū mentionē incidimus. Duo sunt sacrificiorū genera primum & publicum: horū utrumq; duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni absumitur, quod ideo vocatur Holocaustoma: aut pro gratiarū actione persolvitur, & in epulā sacrum facientium uertitur. De priorē prius sum dicturus. Vir primum holocaustoma facturum, mactat bouem, agnum, & hædum, & hos quidem anniculos, bouem uero licet mactare etiam grandiore: sed opus est ut sint omnia mascula quæ solida cōcremantur. His ingulatis sacerdotes aram circumquaq; sanguine horū tingunt, deinde mandata membrasim dissecant, & sale cōspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente: deinde pedes & intestina omnia diligēter primum repurgata ad reliquum accerui adiciunt, iurgora uero sacerdotibus cedunt: & holocaustomata quidē ad hunc modum

Leuit. 1. fiunt. Quum uero pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ uicio caveant, & anniculis sint maiora. & mascula sœminis copulata. His ingulatis primum sanguine aram imbunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinē cum fibra iccoris, & insuper caudā agni ara inferunt: pectore uero ac dextro crure sacerdotibus concesso, reliquis

carnibus per biduum epulum instrunt, & quæ *Zeni. 4*
 supersuerint igni cōburunt: idem ritus seruatur
 & in sacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas
 maiores nō habent, par columbarū aut turturum
 offerunt, quarum altera sit holocaustoma, altera
 sacerdotibus in cibū datur. Accuratius autem
 de his in libro de sacrificijs differemus. Nam qui
 per ignorātiā peccauit, agnum & hādum fœ-
 minam eiusdē etatis offerre sacerdosq; sanguine
 non ut antè aram, sed cornua eius solā imbuat,
 renesq; & reliquam pinguedinē cum fibra ieco-
 ris in aram inferunt. Sacerdotes uerò tollunt sibi
 & pelles & carnes eadē die absumendas in fa-
 mo: nam lex uetat quicquā in postquam diem re-
 liquum facere. Qui autē sciens peccauit, nemine
 conscio, arietē offert lege ita iubente: cuius car-
 nes in fano similiter sacerdotes eadem die consu-
 munt. Principes quoq; cum pro peccato sacrifi- *Zeni. 4*
 cant, eadē quæ plebey offerunt, hac tantum diffe-
 rentia, quòd uictimas adducūt taurū & hādum
 masculū. Iubet etiā lex ut tam in priuatis quàm
 in publicis sacrificijs farina afferatur purissima,
 cum agno assaronis mēsurā, cum arietē duorum,
 cum tauro trium: hanc conscrant in alari oleo
 subactam: nam & oleum sacrificātes offerunt,
 cum boue hini dimidium, cum arietē teritiā par-
 tem, cum agno quartā. ea est mensura prisca He-
 braorū, duos choas Atticos cōtinent, quæ oleum
 ac uinū metiuntur: nam uinū circa aliare libat.

*Si quis autē non sacrificans ex voto similem offert, eius primitiis pugillum unū in aram conijcit, reliquum eius sacerdotes in cibū sumunt, aut coctum, nā oleo subigitur, aut panibus inde confectis: quantumcunq; autem sacerdos offerit, totum comburi oportet. Vt etiam lex offerri eadem die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoq; nō nisi octavo à partu die admittit. Finit & alia sacrificia pro recuperanda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cū nitimīs insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, sacerdotibus quoq; partem suam inde sumētibz. Publicis uerò impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac uespere: septima autem quoq; die duos iugulant, eodē modo sacrificantes: & nouilunio præter quotidianas uictimas duos boves cum agnis anniculis septē, & arietem: hadum uerò pro peccato, si quid fortē per obliuionem omissum fuerit. Septimo item mense, quem Macedonēs hyperbæretæum uocant, præter iam dicta taurū & arietem & septem agnos mactant, & hadum pro peccatis: decima deinde luna eiusdē mensis ieiunant usq; ad uesperā, sacrificantq; eadē die taurum, & arietes duos, & agnos septē, & pro peccato hadum: adducunt autem duos præter hunc hados, quorū aliter niuus extra fines in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo immincat auertatur: aliterum uerò in
subur*

suburbanum in locum purissimum eductum cum
 ipsa pelle exuritur nihil omnino purgantes, & cum
 ea simul exuritur taurus, non à populo adductus,
 sed sumptu pontificis: quo mactato, & sanguine
 eius simul & hedi in sanum illato, aspergit digito
 rectum septies, totiesque paucum, rursusque to-
 ties interiora sani circum altare: reliquum deinde
 circum altare maius, quod est sub diuo in atrio:
 deinde extremitates & renes & adipem cum fi-
 bra iecoris inferunt altari, pontifexque adiecit arie-
 tem de suo, solidum Deo conflagratum. Eiusdem Exod. 23.
 mensis decima quinta, tempore iam in hibernum uox. Leuit. 12.
 gente, tabernacula cōpingere inuentur per singula Deut. 31.
 familias contra uentura frigora qua annus
 senescens afferre solet: quin & in patria tandem
 constituti, accedere in eam urbem quam propter
 templi caput regionis sine habituri, & octo dies
 festos ducere, uictimasque Deo solidas incendere,
 & simul pro gratiarum actione sacrificare, ma-
 nibus interim gestantes ramos myrti, salicis &
 palme, ex quibus mala persca dependeant. Pri-
 ma die sacrificium debet esse holocaustum ex tre-
 decim bubus, et agnis uno pluribus, & arietibus
 duobus, addito hodo pro peccato. Sequentibus
 diebus idem numerus agnorum & arietum una cum
 hodo mactatur, sed per singulos dies unum de nu-
 mero bouum detrahunt, donec ad septenarium per-
 ueniantur. Octauo die feriantur ab omni opere,
 mactantque sicut diximus vitulum & arietem &
 agnos

agnos septem, & pro peccatis hadum. Atq; ha-
sunt Hebraei carmonia tabernaculorū, à maio-

- Exod. 12. ribus accepta. Mense autē Xanthico; qui nostris
12. 23. Nisan vocatur, & annū exorditur, luna quar-
Leuit. 23. tadecima, sole arietem obincente, quandoquidem
Nume. 9. hoc mēse ab Aegyptiaca servitute liberati su-
Deut. 16. mus, sacrificium quod tunc exeuntes fecisse dixi-
Leuiti. 2. mus pascha nominatū, quot annis instaurare le-
ge iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil
• ē iūctis in sequentiē diem relinquentes, quā est
quintadecima & azymorū festivitatis prima:
nam hoc sistū priori cōinenter succedit, duratq;
dies septē, per quos panibus non fermentatis ne-
scuntur: & per singulos dies tauri ingulantur
duo, aries unus. agni septem: haec holocausta
sunt, additurq; haec duo pro peccatis in quotidia-
num epuli sacerdotibus. Secunda azymorū die,
quā est mensis huius decimasexta, frugibus de-
messis & haec lenius in actis incipiū frui: aequūq;
vati D. n. huius ubertatis auctore per gratitu-
dinem honorari hordei primitias offerūt in hunc
modum. Spicarum manipulum igni torrens, hor-
deum deinde pinsunt, atq; ita in alicā modum
fracti affaronem ad aram offerunt: inde pugillo
uno in eam iniecto reliquam sacerdotū usui ce-
dit: & ex eo licitum sit publicis ac privatis
messes metere. Primitiarum tēpore agnus in ho-
locaustum Deo mactatur. Post paschale sacrum
elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta

num diebus, quinquagesima quam à numero
Assartha Hebraei vocant, offerunt Deo panem è
farina triticea duobus assaronibus cum fermento
confectum, maclantq; agnos duos: hac oblata
mox in coenam sacerdotibus apponitur, & ea-
dem die sic ut nihil supersit absumuntur: ceterum
holocausta faciunt è tribus vitulis, arietibus
duobus, agnis quatuordecim, hædiq; pro peccato
duobus. Nullum autem festum ducitur absq; ho-
locautomaie & laborum vacatione, sed in omni-
bus omnino hac duo lex observari iubet, & post
sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur
panis non fermentatus ex farina assaronibus vi-
ginti quatuor: coquuntur autem bini pridie sab-
bati, & sabbato mane proponuntur in sacra men-
sa duobus ordinibus semi ex a: inverso sese respi-
cientes, atq; ita cum duabus lancibus iure plenas
permanet usq; in proxime sequens sabbatum: tunc
demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi
priores sacerdotibus in cibum dantur: thus ite igne
adoleitur, quo ad holocausta usi solent, &
pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sa-
cerdos autem de suo quotidie bis offert Deo fari-
nam o:eo maceratam, & modica coctura dura-
tam, estq; demensum eius farina assaron unus:
huius dimidius mane, tantundem vespere, in ignem
inferi. S. d. de his hætenus, quorum rationem alias
diligentius explicabimus. Ceterum Moyses tri- Leviti. 8
bun Leviticam à cætero populo exemptam, ut Num. 3.
Deo

Deo. sacrandam, fontanis aquis perennibus. & solenni sacrificio purgavit, eiq; tabernaculū cum sacris vasīs factum totū curandum commisit, iubens ut ad præscepta sacerdotum sacrū ministerium capefferent: atq; eo tēpore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hac animalia discrevit, quæ ad cibum essent pura, & quibus nesci nō liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorū esum permiserit,

Levi. 7. 17 aliorū interdixit. Sanguinis certè ideo vetuit, quòd hunc animā & spiritum putaret, neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hac reticuli & adipis caprini, ovilli & bubuli abstinentiā indixit. Eiecit etiam è cœtu & con-

Levit. 12. suetudine hominū leprosos, & seminis profluvio
12. 14. 15. laborantes, mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi voluit: eum quoq; qui cadauer curasset, per totidē dies à cœtu aruit: si quis autē ultra hunc dierum numerū diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas, quarum alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt: eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est: qui uerò per somnum geniturā emisit, si se mergat in aquam frigidam, ut solet fieri post legitima uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegavit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam valetudinem à Deo

à Deo precibus impetraverit, et in cutē sanita-
tis color redierit, hic varijs sacrificijs Deo gra-
titudinē suā attestatur, de quibus aliās dicemus.
Quo magis ridēda est illorū fabula, qui dicunt,
Moysem propter leprā ex Aegypto profugum,
turba eodē morbo laborantiū in Chananaā du-
xisse. Nisi enim uannus ille rumor esset, nunquam
Moyse in suā ignominiā talē legē tulisset, qua-
lem etiā alio ferēte, probabile erat ipsum recla-
maturū, praesertim quum inter multas gētes le-
prosi uersentur, & in pretio sint: et adeo nec re-
legētur, nec cōtemptim habeātur, ut & in expe-
ditionibus militares dignitates, & in admini-
stratione reipublica civiles illis cōmittantur, ac
ne à templis quidē & sanis arceātur. Quid igi-
tur uetabat, si tali uitio fuit infectus, quo minus
apud multitudinē sibi parentē eas leges statue-
ret, quae ipsi honorē potius quā detrimētū affer-
rent? Quae re manifestū fit quòd haec per inuidiā
de nobis fingantur. Moyse enim purus ipse &
inter puros degens, ad honorē Dei taliū legum
author esse uoluit. Sed haec quisq; ita, ut libitum
fuerit accipiat. Caterū puerperas sanū intra-
gredi uoluit, aut sacris interesse usq; in quadra-
gesimū diē si factus sit masculus: quòd si foemina
sis duplū eius temporis praescribitur. Ac ne post
praestitū quidē terminū intrant absq; uicti-
mis, quae partim Deo, partim sacerdotibus ce-
dūt. Quòd si quis adulteriū suspicionem de uxore

XIIII

Nume. 5

habuerit, offert hordeacea farina assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquū est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdosū statuit mulierem ad portam, qua est obuersa ad sanum, & inscripto primū Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandū cum imprecatione, ut si pudiciā lassiss, luxato crure dextro & uentre disrupto miserè moriatur: sin autē prae amore nimio, & prae zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cōmotus, decimo mense infantem masculū pariat. peractō iuramento de membrana delictū nomen in phialam exprimit, & sumpto ē fano puluere humi collecto, atq; in poculū asperso, ebibendum porrigit. mulier uerō si iniuste est delata, pragnans facta maturē & feliciter enititur. quod si & cōiugalem fidem & Decem iusiurandi testē sefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrē aqua intereunte inuadente. Hac sunt qua Moyses genti suae de sacrificijs ac purificationibus praescripsit. Leges autē tulit tales. Adulteriū in uniuersum prohibuit, ratus coniugū summam felicitatem, si fides ac pudiciā seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Itē incestum cū matre, aut nonerca, cum amita aut matertera, cum sorore nuriue, omnesq; tales coitus ut nefarios damnauit. Vetuit & cum muliere menstruī fluxum patiente cōgredi, & cum brutis: damnauit etiā eos qui ex formosis maribus

urpem voluptatem captarent, & qui contra se- *Leuiti. 2.*
cissit, capitale pœnam inflixit. Sacerdotes autē
duplo castiores esse voluit: hos enim nō solū pra-
dictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiā
non quamuis fœminā in coniugale thorum ad-
mittere, nō quæ corpore quæstum fecisset, nō ser-
uam aut captivā, neq; canponariam aut stabu-
lariam, neq; à priore marito quacūq; de causa
repudiatam. Pōtifici uerò ne uiduam quidē per-
misit, quod tamen ceteris sacerdotibus liberum
reliquit: sed solū uirginē ducere cōcessit, eamq;
seruare. Idem nec ad mortuū sinitur accedere,
quod tamen ceteris est licitū, ad fratres & pa-
rentes ac liberos mortuos accedere. Idē iubetur
simplices esse, omniq; fūco carere. Quicūq; ē sa-
cerdotibus integer corpore nō esset, partē quidem
suam cum ceteris accipere sinitur, sed ad altare
ascendere, & sanū intrare prohibetur. Nec so-
lū in sacris obeundis puros esse oportet, sed ni-
eam etiā irreprehensibilem præstare: quapropter
qui sacrum amictum gestant, tantisper dum co-
utuntur, præter aliam castitatem, puritatem &
sobrietatē à uino quoq; interim arcantur. Victi-
ma etiā integri corporis mactantur, omniq; ui-
gio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tunc ni-
ra sua tēpore obseruāda tradidit: quadam etiā
in futurum, ipse licet in deserto degens, Chana-
naam terram tandē adeptis prospexit. Septi- *Leuit. 27.*
mo quoq; anno remissionem agris dedit, inta-

Etosq; aratro & plāatione esse iussit, quemad-
 modum iam ante populo septima quaque die re-
 missionē à laboribus dederat: qua uerò per hunc
 annum sponte sua terra protulerit, publica esse,
 & promiscui usus iussit, & neq; indigenā neq;
 aduenam ab eis fructibus colligendis arceri:
 idemq; obseruari post septimam annorum septi-
 manam, qui numerus quinquaginta conficit:uo-
 caturq; *Hebraei* quinquagesimus quisq; annus
Iobelus: in quo et debitoribus sœnus remittitur,
 & serui manumittuntur, qui contribules cum
 essent, legem aliquam uolauerint, & suppliciū
 nice in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoq;
 ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc
 in modum: *Istā* ante *Iobelo*, qua uox libertatem
 significat, conueniunt uenditor agri & emptor,
 computatisq; fructibus ac expensis in agrum
 factis, si fructus maiores fuisse compeniātur, re-
 cipit agrum uenditor: quòd si expensæ maiores
 fuerint, hoc quòd deest recipiēs emptor possessio-
 nem alteri cedit: sin utraq; paria fuerint, posses-
 sio ad ueteres dominos reuertitur. Idem ius est in
 domos qua in uiciis non munitis uenduntur: di-
 uersum uerò de illis qua intra oppidorum mœ-
 nia uenduntur. Licet enim ante annum elapsum
 redditā pecunia domum recipere: quòd si inte-
 ger annus interim abiuerit, emptori possessionis
 ius confirmatur. *Has* leges *Moyse* in castris in
Sina populo tradendas accepit à *Deo*, moxq;

discuit

literis mandatas ad posteros etiam observandas transmisit.

Leges belli, & consuetudines. CAP. XL

Legibus ad hunc modū digestis, ad rei militaris curam animū aduerit, de bellis su- XV.
Num. 1.
 turis iam tum cogitans. Indicit igitur censum
 tribuū, excepta Zenitica: cuiusq; cura principi-
 bus demandata, numerū eorū qui militari astate
 essent, ad se referri iubet. Zenita enim sacri erāt,
 & immunes à militia. Censa sunt capita sex-
 centa millia eorum qui arma ferre ualcrēt, aca-
 sis ab anno uigesimo usq; quinquagesimum, &
 super hunc numerum. M M M. D C L. Pro Zeni
 autem allegit inter auctores tribuū Manassē
 Iosephi filium, & Ephraemem pro Iosepho. Hos
 enim Iacobus in adoptionē à Iosepho impetra-
 uerat, sicut supra diximus. Compacto igitur ta- Num. 2. 3. 4
 bernaculo in medium castrorū illud receperunt,
 eribus tribubus per latera singula tendentibus,
 inter quas uia intercedebant. Forū quoq; rerum
 uenaliū est propositū, & merces suo quaq; loco
 disposita: aderamq; opifices omniū artiū in suis
 officinis, ut planè ciuitas uideretur huc atq; il-
 luc cōmeans. Loca autem tabernaculo proxima
 sacerdotes occupabāt, ac deinceps Zenita. Eorū
 (nam & hi seorsum sunt recēsi) numerus erat
 nigrini tria millia, octingēti octuaginta, mari-
 bus tantū, & qui trigessimū à nativitate diem Num. 9.
 excederēt, in hūc censum uenitibus. Et quādiu

nubes super tabernaculū perseverabat, tantiſper
 uelut praſente Deo caſtra eodem loco mane-
 bant: quoties uerò ſe aliò mouebat, tum etiam
 Num. 10. ipſi migrabant. Inuenit autem & buccina ſpe-
 ciem ex argento facta talem: Canna erat tibia
 paulo craſſior, longitudine paulo minus cubita-
 li, cuius os tantum patebat, quantum ad inflan-
 dum ſufficeret, deſinebatq; in extremitatem
 campanula ſimilem, quemadmodum tuba. A-
 ſoſra uocatur hoc genus apud Hebræos. Duas
 tales fecit, quarum una plebs ad concionem uo-
 cabatur, altera principes ad conſultandum de
 republica exciebantur: utriſq; uerò clangenti-
 bus uniuerſus populus conuocabatur. Quoties
 uerò tabernaculum moueretur, hic modus ſerua-
 batur. Primo ſigno canente qui in orientali
 parte caſtrorum tendebant excitabantur: ſe-
 cundo uerò, qui à tergo tabernaculi tentoria
 ſua fixerant: deinde tabernaculum diſſoluum
 medium portabatur inter ſex tribus præceden-
 tes, & alias ſex ponè ſequentes. Leuitæ uero ta-
 bernaculum circumdabant. Ad tertium autem
 ſignum pars caſtrorum meridionalis moueba-
 tur, & ad quartum ſeptentrionalis. Hiſ bucci-
 nis utebantur etiam in ſacrificijs, in quibus ui-
 ſtimas cedi mos eſt, tam ſabbatis quàm cæteris
 diebus. Tunc etiam primum paſcha ſolennibus
 uiſtimis eſt celebratum ex eo tempore quo in li-
 bertatem uindicati, Aegyptiorum domina-

tionem effugerant.

Seditio cōtra Moysen propter egestatem, & seditiosorum pœna. CAP. XII.

Non multo pōst à Sina monte castra mouentur: & post aliquot māsiones, de quibus dicemus, uentum est ad locum qui dicitur Iseremoth: ubi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosa peregrinationis culpam in Moysen conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius ubertate carere, uerumetiā pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoq; aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuitia, quæ in irum optimè meritum passim iactabantur. Exortus est interim unus e populo, qui admonitos prateritorum Moysi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatū, magis ac magis contra prophetā tumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet equo animo esse, pollicendo se quamuis granibus contumelijs immeritò petitū, copias tamen carniū eis exhibiturum, non in unum tantum diem, sed in plures etiam. Illis uerò credere nolentibus, quodam etiā rogante, unde tot hominū millibus providere possit: Deus, inquit, & ego, quātumuis male apud nos audien-

res, nunquam tamen desinemus uestri curam gerere, idq; breui estis visuri. Vix hac dixerat, cum tota castra coturnicibus complerentur, quas acerrimè uenabantur. Deus tamen non multò post in Hebraorum insolentiâ ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocaturq; Cabrothaba, quasi dicas concupiscentia monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananaeorum regione reuersi Israëlitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

VII.
VII. 13. 14

MOyses autè posteaquâ abductos inde adduxisset in locū humana habitationi parum aptū, non longè à finibus Chananaeorū sitū, qui dicitur Fances, in cōcionē populū aduocat. Cumq; in medijs constitisset, Duo bona, inquit, Deus nobis dare decreuit, libertatem & felicis terra possessionē: quorū alterū ex ipsius manifestia iam habetis, alterū quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananaeorum finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullusne rex nos arcebit, ut ne uniuersa quidē gens collatis in unum viribus efficere hoc ualeat. Ergo parati sumus ad rem fortiter gerendā: neq; enim sine praelio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina uictoria pramiū erit: ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terra ubertatē, & habitatorum potentiam explorent. Nos uerò in primis conc

concordia studere oportet, & Deum adiutorem
ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi.
Hac ubi locutus est, populus collaudato Moysis
consilio, exploratores eligit duodecim nobilissi-
mos, ex unaquaq; tribu unū: qui exorsi à parti-
bus ad Ægyptū uergētib; totā Chananaorū
regionem perlustrauerāt, donec ad Amathem
urbem & libanū montem peruenirent: explora-
tāq; terrā simul & incolarū naturā, reuersi sunt
ad suos, quadraginta diebus in hoc negotiū in-
sumpti. Et fructū quidē pulchritudo quorum
specimen erat allatum, ubertasq; regionis quam
audiebant, animos multitudinis ad bellū susci-
piendū erigebat. Contrā deterrebantur narran-
sibus difficilē fore eius acquisitionem, quod flu-
mina superanda essent magna ac profunda, &
montes ardui transcendendi, & urbes mœnibus
firmissimis cingantur. Apud Hebronē uerò etiā
gigantum progeniē se reperisse aiebant, atq; ita
exploratores cū omnia maiora apud Chana-
naos inuenissent, quam quæ hactenus post exitū
ex Ægypto uiderant, suo timore reliquā etiam
multitudinem data opera impleuerunt. Qui ex
eorum narratione impossibile rati talem terram
acquirere, soluta cōcione domum reuersi cū uxo-
rib; & liberis lamentabantur, dicētes Deum
uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino
nihil auxiliū prestare: rursumq; Moysen incen-
santes, in eum simul & fratrem eius Aaronem

pontificem uociferabantur: atq; ita totam noctē inquieti exegerunt, in utrumq; cōiicia iactando. Mane uerò ad concionē cōcurrunt hoc animo, ut lapidatis Moysē ac fratre, in Aegyptū retrò, unde uenerant, reuerterentur. Quē euentū meinentes duo ē speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephraimide, & Chalebus ex tribu Iuda, procedunt in mediū, & populū compescunt, orantes ut bona spe sint, neue Deum insimulent mendaciū, temerē fidem habentes quibusdam, qui uanis sermonibus de rebus Chanaanearum uulgatis multitudinē credulā territarent: quim potius eos sequeretur, qui illis regionē tam felice acquirendi autores ac duces se praberēt: neq; enim mōtiū magnitudinē, neq; anniū profunditatē obstaturā uiris fortiter rem gerere paratis, praesertim auspice Deo, & pro illis in acie praliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres, Deoq; freti, quā uos ducemus sequimini. Talibus uerbis conabantur sedare tumultuantē populum. Moyses interim & Aaron procidentes in faciē supplicabant Deo, non pro sua salute, sed ut insanientē multitudinē ad sanā mētē reduceret, tot praesentibus et instātibus necessitatibus turbatā: cū subito nubes super tabernaculū exorta, adesse praesentem Deum significat.

XVIII.

Quo niso Moyses animatus infert se in turbam, & ultro pœnam eis à Deo tanta insolentia pronocato minatur: non tamen quantam

pec

peccati enormitas crebatur, sed qualis esse so-
let paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum
ingresso, & intercessionē populi cū lacrymis de-
precanti, cōmemorasse Deum, quot & quantis
beneficijs affecti ingrati esse pergerent: & quod
nunc speculatorum ignavia seducti, corū uerbis
plus ueritatis inesse putarēt, quā suis promif-
sionibus: quamobrē non deleturum quidē totum
illud quod ceteris mortalibus omnibus proutulif-
set: attamen terram Chananaā eiusq; ubertatē
illis non concessurum, sed sine lare et sine urbe in
deserto quadraginta annis erraturos, quo pec-
cati pœnas exsoluant. Liberis tamen eorū terrā
illam daturum, eosq; commodorum quibus pa-
tres se per intemperantiam indignos redderent,
dominos esse constituturū. His denuntiationibus
uulgus attonitum, totum se moestitia deditit:
Moysemq; obsecrabant, ut deprecaretur Deum,
quo reconciliatus peccatisq; condonatis, urbes
hostiles eis traderet. Ille uerò negabat Deum
laturum talibus se tentari precibus. Non enim
temerē aut humano more ad hanc indignatio-
nem esse commotum, sed iustam hanc sentētiam
protulisse. Non est autem incredibile, Moysem
unicum uirum innumera penē hominum milia
concitata sedauisse, quandoquidem Deus illi
prasens placabiliorem faciebat multitudinem
sape iam suo malo expertam, conducibilius esse
non repugnare diuina uoluntati: & alioquin
etiam

etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uirtutē, tum ob fidem nō tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiā impetratam: quādoquidem hodie quoq; nemo est Hebraorū, quin etiamsi latere possit, quasi presentem reueretur. et quasi pœnas exacturū, si quid præter decorū ab ipso præscriptū gesserit. Auctoritatis eius plusquā humana argumenta sunt plurima, & in his. Illud non minimū, quod quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mēsum iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerūt tamē partem aliquam de uictima cōsequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidem ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierūt, malentes Moysis legibus, quam suo proposito obsequi: idq; nemine redarguente, nisi propria cōscientia. Tantiū ualidet semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudæicū bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cum tam ualida fames regionē nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate aymorū allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta et unus, Atti-

ei uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unam inde comedere, tanta egestate premente, legē tantū & iram diuinam meritus, qua in occulta etiā peccata grauius animaduertere solet. Quare nō est cur aliquis miretur qua illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relictā tantam uim & auctoritatē obtinent, ut uel inimici nostri fateantur quòd talem uiuendi rationem Deus per Moysen instituerit. Sed de his quisq; ut uidebitur sentias.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVARTVS.

Hebræorum infido Moyse cum Chananeis pugna & clades.

CAP. I.

HEBRÆOS autem duram Num. 14
uitam in deserto agentes, &
multis miserijs afflictos, nihil
peius habuit, quam quòd Deus
non sinebat eos armis cū Cha-
naneis experiri: nec iam amplius Moysen au-
dire uolebant quiescere iubentē, rati etiam sine
illius auspicijs uictoriam de hoste se posse obti-
nere: accusabantq; eum, quasi hoc tantū agen-
tem, ut in magna inopia constitui, semper ab
illius

illius consilijs penderet: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, nō tam Moysis respectu, quā quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoq; si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moyses Deum ab ipsis alienare conetur: omninoq; expedire sibi ut arbitrato suo potius rem gerant, quā pro excussa Aegyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusq; libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus ut Deo prae ceteris carus de rebus gerendis premoneatur: quasi uerò non omnes ex aquo Abrahā essent posteri, ut unus singulari gratia praescientiā futurorū diuinitus habere debeat. Prudentiū esse, ut cōtempta unius hominis arrogātia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neq; diutius sub Dei prae-textu uerba sibi dari sināt. Cogitandum de praesenti inopia, quam loca deserta grauiorē in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananaeis quamprimum conscrendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes uadunt, qui neq; feroci eorum impetu, neq; immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebraorum caesa, reliquos turpiter uertere

uertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantūq; ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autē uidens tum suos accepta clade cōsternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præfenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertū reducere. Cumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absq; ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, ut non prius contra Chanaanos pugnam capefferent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usu uenit, maxime rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus prabeant, ita Iudais etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & uel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratū, quantum nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, nī Moyses oblitus accepta iniuria, quòd minimum absuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset.

attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiicit, sed tamen si cōtumeliosos non solum erga legislatorem, verum etiam in mandata divina per Moysen accepta, liberauit tamē ē perniciosissima seditio, cuius absq; sua providentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionē, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administraverit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. C A P. II.

1 I. **C**ores vir genere & opibus inter Hebraeos Num. 16. Cyclurus, et populari quadā facundia praeditus, videns Moysen in celso dignitatu constitutum, moleste ac invidenter id ferebat. Cū enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censabat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorē & genere nihilo inferiorē: multaq; in illū apud contribules Zenitus & inter cognatos cōcionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub prae-textu cuiusdam diuinitatus cū aliorum iniuria sua tantum gloria studere: & nuper prater ius & suū sacerdotium absq; populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Graue hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Quē

enim principatu se dignum sibi sit conscius, eum
volente ac persuaso popul., sine vi ad tale fasti-
gium aspirare. Qui uerò bonis artibus eò perue-
nire desperent, à vi quidem abstinere ne boni-
tatis ac honestatis opinionem amittant, sed
technis malitiosis ad id cōsequendum niti. Taliū
conatus in medium protractos puniri è republi-
ca esse, priusquam è clanculariis insidiatoribus
aperti hostes euadant. Quā enim rationē Moy-
sem afferre posse, cur Aaroni potissimum et
filij sacerdotiū dederit. Si enim ex Zenitica tri-
bu alicui honor is ex diuina uoluntate debere-
tur, se merito fuisse praefendum, genere Moysi
parem, aetate atq; opibus potiorē: quòd si anti-
quissima tribus ratio haberetur, optimo iure ui-
ris Rubelitis tribus dignitatē eam deferendam,
Dathamo, Abironi, et Phalao, diuitijs iuxta
ac aetate inter contribules praesinentibus. Haec
Cores, uideri uolens reipublica curā habere, re-
uera hoc tantū agens, ut concitato populo pon-
tificatum innaderet. Nec diu se intra unam tri-
bum haec criminationes cōtinuerūt, uerim spar-
sus paulatim rumor, dum quisq; auditis de suo
aliquid addit, totis iam castris peruagabatur:
breuiq; eò res deuenit, ut ducenti quinquaginta
è primariis factionem Corae sequerentur, qui
omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri
Aarons ademptum in illum transferretur: po-
pulus praeterea iam concitatus erat, ut ad lapi-
des

des cōclamaretur, concurrebatq; incōdita multitudo in concionē, ubi stans ante Dei tabernaculum uociferabatur, tollendū tyrannū, & populum ē seruitute eximēdum, cui sub religionis prætectu dura imperata imponderentur. Cum enim si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse ad hunc honorē prouecturū, nō cum qui multis esset merito posthabēdus: uel si Aaroni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quā fratris beneficio fuisse daturū. Moyses autē qui Core calumnias non ignorabat, uidens populum irritatum, nequaquā expanit: sed fretus conscientia rei benē administrata, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus uulgus tractandum est, ad Corem uersus elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quiuis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu, honore digni uidemini: imò nē reliquā quidem concionē contemno, etiam si uobis diuitijs & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quā uterq; nostrū, facultates possides: neq; quia nobilior. Cōmune enim uniuerfis genus nobis Deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit: neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtuli. Nisi enim ius & fas pra oculis habuissē, nequaquam

obtinere

oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi
 meipso propinquior, & mihi non minus quam
 illi bene uelim: et alioqui qualis erat prudentia,
 me uiolari iuris reum facere, & huius facinoris
 premium alteri cedere? Porro & à mea probi-
 tate absit tale scelus, neq; Deum, sustinuisse aut
 se contemni, aut uos ignorare quid illi gratissi-
 mum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi eligit,
 ipse ab hoc crimine immunē me reddidit. At-
 tamē licet non meo beneficio, sed diuina electio-
 ne hunc honorem adeptus, non dubitat in mediū
 depositum uestris suffragiis cōmittere, nullam
 prerogatiuam postulans ex eo quod hactenus
 eo sit legitimē functus, ut qui omni ambitione
 posita, malit uos sine seditione uidere, tametsi
 uestris etiam calculis ante iam comprobatus:
 neq; enim Dei uoluntatem in hoc lesimus, quod
 uestrum etiam assensum accedere uoluimus: sed
 quod ille ultrò detulit, salua pietate recusare nō
 licuit: quemadmodū & illud æquum est, ut qui
 semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum
 efficiat. Quamobrem indicabit denuo quem ue-
 lit pro uobis sacra facere, & pietatis uestræ an-
 tistitem esse. Iniquissimū enim fuerit, Corcm per
 ambitionem obstare, quo minus liberam electio-
 nem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod
 seditionibus turbemini, quantū ad hac causam
 attinet. Cras mane cū sua quisq; acerra & igne
 ac odoramentis adesto. Tu uero Cores cede Deo.

Et calculum eius expecta, neq; maiorem quam Deus habeat, auctoritatem tibi arroga: sed tu quoq; inter ceteros huius honoris competitores iudicandus adesto: nec uideo cur uel Aaron a petitione debeat excludi, eodem genere natus, et qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. Vbi uero conueneritis, coram toto populo suffragium facitote, et cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, eum mea quoq; auctoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia collata per priuatam gratiam in fratrem summa dignitatis exoluam. His auditis turba et tumulari simul, et male suspicari de Moyse destitit, et insuper consilium eius collaudauit tanquam e republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina uisione extinctis, sacerdotium Aaroni & filiis est confirmatum.

CAP. III.

num. 19.

P*ostera uero die reditur in concionem ut sacro facto interessent diuino iudicio, per quod competitorum certamen erat dirimendum: eratq; nonnihil tumultus, multitudine suspecta ad euentus expectationem, quibusdam Moysen in ordinem redigi cupientibus: qui uero prudentiores erant, si diuini finem exoptauissent: timebant enim ne actus esset de rep, si uicerint si diuino procederet: multitudo quoq; natura nouarum rerum cupida, et ad obloquendum magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moyses autem*
missis

missis ad *Dathamū* & *Abironē* uiatoribus, insit ut ad conditū uenirent sacris interfuturi. Postquā autē negauerūt se obtemperaturos, neque diutius passuros *Moyse* potentiā artibus malis quasitam in populo augeri: his renuntiatis assumptisq; aliquot praestantioribus non est dedignatus ad contumacē *Dathami* factionem uenire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum *Dathanus* cū suis audito *Moysem* cū primis ad se aduentare, progressi cum liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabāt quidnā acturus esset: aderant etiā satellites qui arcerēt eum si quid ui agere uellet. Ille uerō iam propior sublati in calū manibus, & elata uoce ut a tota multitudine exaudiri posset, Domine, inquit, cali & terra ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid haecenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res *Hebraorū* perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem: tu enim scis omnia, ipsas etiā cogitationes hominū: quapropter nō dedignaberis reū ueritatē atq; istorū ingratitudinē in mediū proferre. Noſti sanē exactē & illi quae natiuitatem meā praeceſſerūt, nisi nimirū nō audita: nūc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorēt, male suspicari tamē non uerentur. Ego cum uitam agere quietā, id quod mea uirtute & tua uoluntate *Raguelisq;* soceri beneficio cōsecutus erā, tamē relictis eius uoluptatibus

tibus & commodis meipsum totū dedi di crūnis
 pro isto populo perferendis: & primū pro liber-
 sate eorum, nunc uerò pro salute pròptissimè ma-
 gnos labores suscepi. Nunc ergo quoniā in suspi-
 cionem ueni hominibus, qui mea cura ac prou-
 dentia tot mala incolumes euasunt, tu qui in
 igne illi ad monitū sina mihi apparuisti, & tua
 uoce spectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus
 es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi
 uoluisti, qui Aegyptiorum opibus afflictis ser-
 uitutē eorū effugere concessisti, & Pharaothis
 potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris
 uie per mare mediū iter aperuisti, cuius postea
 fluctibus Aegyptios inuoluisti, qui inermes ar-
 mis munuisti, qui ex uitiosis fontibus potabiles
 reddidisti, & pecum nobis inopia laborantibus
 ē petra produxisti, cibumq; in terra nō inuenien-
 tibus à mari attulisti, ē celo deniq; nunquā an-
 tē auditū es Irgitua, qui legibus ac institutis rē
 nostrā ornasti, adesto mihi domine iudex omnium
 ac iustis incorruptissimus, q̄ neq; munera à quo-
 quā Hebræorū fauorē meū cōtra iustitiā captā-
 te admisi, neq; pauperē bonam causam habentē
 propter aduersariū diuitē p̄dere litē sum passus:
 & nūc republica sincerissime administrata in
 suspiciōē culpe, à qua sum alienissimus, uenio,
 quasi fratri ob priuātū affectū et nō tua uolūate
 sacerdotiū tuū cōtulerim. Ostēde q̄ oīa tua pro-
 uidentia dispēsantur, et nihil fortuitis casibus, sed

tua voluntate ad effectum peruenit: & quod res
 Hebraeorum cordi tibi sint, iusta in Dathanum
 & Abironem animaduersione declara, qui te
 stupidū faciunt meis imposturis circumueneri iac-
 tantes. Facies autem mansuetam aduersus in-
 sanos gloria tua detractores vindictā, si non com-
 muni more intereāt, ne quis nihil nisi humanum
 passos existimet, sed terra quam indigni calcant
 dehiscens cum familijs & facultatibus eos ab-
 sorbeat: hoc modo & tua potentia omnibus ap-
 parebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis
 secus quam piū est de tua maiestate sentire au-
 deat: & meum ministerium ex tua sententiā esse
 comprobabitur. Quod si uera sunt crimina qua
 in me congerūt, tum in meum caput dira uertant,
 illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita
 exacta poena à populi tui turbatoribus, reli-
 quam multitudinem in pace, cōcordia, & man-
 datorum tuorum custodia serua intactam &
 expertam supplicij sceleratis hominibus debiti:
 quandoquidem alienū est à tua iustitia, illorum
 poenas immeritam Israelitarum turbam depen-
 dere. Hac cum lacrymis effuso, terra horrendum
 repente cōtremit, & undante superficie, non se-
 cus quam pelagus uento fluctuās, uniuersum po-
 pulū terruit: immani mox sonitu cliso, quā sedi-
 siosi tendebant, solum subsidit, & eodē momento
 omnes ad unum absorbet: sublati q; in hanc mo-
 dum profanis, hiatus ille ita rursus clauditur, ut

ne uestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosa factionis, illustre argumentū divina providentia simul & potentia : fuitq; hic casus commiserabilior, quod adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorū eos est miseratus, ut totus quantus erat populus, anteactorū oblitus, latis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidē dignos, ut pestem ac perniciosum popularium existimaret. Post Daithamū cum suis extinctum Moyses pontificatus amulos conuocat, Deo denuo commissurus electionem, ut ei sit ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni viriute praeclaris oriundi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent : cumq; his procedunt & Aaron & Cores : deinde stantes ante Dei tabernaculū adolebant acerris odoramenta quae secum attulerant : cum subito tantus ignis effulsit, quantum nec homines ipsi unquam excita-
uerunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syl-
uis per aëstū austri flatu collisibus & aruitis exci-
tatum viderunt, sed qualis diuinitus accendi po-
terat fulgentissimus simul ac flagrantissimus :
eius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta
unā cum Core ita sunt absumpti, ut ne cadane-
rum quidem reliquia cōparerent : solus Aaron
superfuit illisus, ut manifestum esset, diuinitus

coortū hoc incendium. His ita absumptis, *Moy-*
ses uolens perpetuam eius supplicij memoriam
 ad posterōs tradi, ut & illis non ignoraretur,
 iussit *Eleazarum* *Aaronis* filium acceras co-
 rnam affixas alicui aereo consecrare, ut hoc mo-
 numento omnes terrentur, qui celeste nomen
 humanis dolis putant circumuiciri posse.

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviii. ob-
 uenerunt.

CAP. IIII.

Post tam euident argumentum cum iam sa-
 tis constaret, non ambitu, aut fratris gra-
 tia, sed diuino iudicio sacerdotiū ad *Aaronem*
 peruenisse, sine ulla controuersia posthac illud re-
 unis: nec tamen ob hoc diu cessatū est à seditione,
 imò penè grauior priore est insecta: nam ex ta-
 libus causis ortum habuit, ut facile appareret
 longo tempore duraturam. Cū enim semel ani-
 mos hominū occupasset hac persuasio, nihil sine
Dei uoluntate geri, arbitrabātur *Deum* in gra-
 tiam *Moyse* ista facere. huic igitur imputabāt
 omnia, tanquam non peccatorū odio *Dens* faui-
 ret, sed à *Moyse* sollicitatus: agreq; ferebant
 quòd nō solum impunè tot optimatum morte po-
 pulum mulctasset, sed præmum etiam auferres
 confirmatum iam fratris pontificatum: quando-
 doquidem nemo posthac eum affectaturus erat,
 cū alijs id male cessisse uideret: adhac cognati
 extinctorum agebant apud populum, rogantes
 ut superba & nimia *Moyse* potestati modum

o s aliq

aliquem statueret : facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas, veritus ne qui rursus res novas molirentur, unde magnum aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet: & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas : eius enim fore sacerdotium, in cuius virga Deus signum ostenderit. Quod ubi placuit, inscriptas attulerunt, cum aliq, cum Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam: eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit : sequenti nerò die omnes protulit, quae facile agnoscibantur, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cetero populo notatae: uidebantq; alias eadē specie manere, qua erant pridie cum eas Moyses acciperet, ex Aaronis nerò ramos & germina esse exorta, & quod magis mirum, amygdala matura, quòd virga ex hoc genus ligno constaret. Hac nouitate spectaculi uulgus attonitum, omīssis odijs quibus tam Moysen quàm Aaronem prosequebatur, totum in admirationē diuini iudicij uersum, amplius Deo repugnare desijt, ratumq; Aaroni sacerdotium esse uoluit : atq; ita tertio Dei calculo confirmatus nemine posthac contradicente fuit pontifex, & Hebraorū populus longis scditionibus agitatius hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyses autem posteaquam Leuiticam

eam tribum dinino cultui dicatam, immunitem à Nu. 18. 19.
 militia fecisset, ne forte in parandis ad uitam nec- Lcni. 14.
 cessarijs occupati, negligentius sacra tractarent, 13. & 26.
 mādauit ut post armis ac Dei fauore quasitam
 Chananaam ex oppidis eius quadraginta octo
 bona & pulchra Lcnitis distribuerentur, cum
 agro mœnibus eorū contiguo duūm milium cu-
 bitorū, & insuper à toto populo decimas annui
 fructus exegit Lcnitis simul ac sacerdotibus con-
 ferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes re-
 ditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum
 propria. Ex quadraginta octo oppidis iussit ut
 Lenita concederent eis tredecim, & decimarum
 à populo quotannis acceptarum decimas pende-
 rent: præterea ut populus deo primitias omnium
 fructuum è terra prouenientium offerret, & ex
 quadrupedibus quæ mactare fas est, primogeni-
 tum si masculum fuerit, sacrificandum sacerdo-
 tibus adducat, ut eo cum familia iuscantur in
 urbe sacra: pro eis uerò quibus patria lex uesci
 uetat, dominus foetus siclum cum dimidio depen-
 dat, pro homine uerò primogenito quinq; siclos:
 decberi eis etiam primitias consurre onium: & qui
 panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui uerò Nume. 6.
 ex uoto se consecrant, Nazarai dicti, capillum
 alentes, & uinum non gustantes, cum capillum
 consecrant, uictimas eorum sacerdotibus cedere.
 Item qui Corban seipsos nomināt, hoc est Dei do-
 num, si uelint à ministerio ad quod se uero obli-
 gauer

gauerunt dimitti, sacerdotibus pecuniam numerare, mulierē triginta siclos, virum quinquaginta: qui uerò tantum pecunia nō habuerint, hos sacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & si quis domi mactet ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen sacerdotibus pecoris pectus & brachiū dextrum. Tantū est quod sacerdotibus Moyses attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximè precedente volumine diximus. Quicquid autem à populo sacerdotū ordini contribuitur, ex eo tā uxores quàm filias & famulos etiam participes esse uoluit, exceptis qua pro peccatis offeruntur: hæc enim in sano soli sacerdotio fungētes mares eodem die absument. Hic ita post seditionē dispositis castra mouit, & cū omnibus copijs ad Idumæa fines peruenit, legatis primū ad regem præmissis: petebat ab eo tantū liberum transitū, paratus ipsius arbitrio fidem dare, sine cuiusquam iniuria iter se facturū: præterea forum rerum uenaliū suis exhiberi poscebat, persoluiturus etiam aqua pretium, si rex ita iuberet. Ille uerò legatis re infecta dimissis, negatq; transitū, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibiturus Moysen si uī uiam aperire conaretur. At propheta cōsulso prius oraculo, & Deo nō permitte ut ipse pugna principiū saceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem tēpore sorori eius Mariammax ultimū

vita dies aduenit, quadragesimo anno ex quo
 Aegyptū reliquerat, mensis Xanthici luna pri-
 ma: sepultaq; est publico sumptu magnificè, su-
 per quodam monte qui appellatur Sem: & post
 menstruum luctū lustrauit Moyses populū hunc *Num. 19.*
 in modum: Iuuenē laboris & aratri experiem,
 colore toto corpore rufam, paulū ante castra pro-
 ductam pontifex in loco purissimo maculauit, &
 sanguinē septies digito aspersit uersus Dei ta-
 bernaculum: deinde solida iuuenē, ita ut procu-
 buit cum pelle ac intestinis ardente, lignū cedri-
 num in medium ignē iniiciunt, simulq; hyssopum
 & lanā cocco tinctam: huius cinerē uniuersum
 uir pius ac castus collectū reponit in locum pu-
 rissimum: & quotquot posthac funesti purifica-
 tione opus habebant, paulū huius cineris in fon-
 tanam immittētes, & hyssopi ramulū iningen-
 tes, aspergebāt se die tertia & septima: quo fa-
 cto pro puris posthac habebantur: & hunc lu-
 strandi morem etiam in terra belli sorte quæsitā
 seruari præcepit. Caterū funesto exercitu ita ut *Num. 20*
 dixi lustrato, per desertū cum eo pergens Ara-
 biam petiit. Cumq; uenisset in agrū urbis Ara-
 bum primaria, qua olim Arce, nunc Petra no-
 minatur, hoc loco montē excelsū, quo ager clau-
 ditur, Aaron conscendit, præmonitus à Moysē,
 quod esset moriturus: & in cōspectu totius exer-
 citus, stans in loco accliuī, exuitā pontificiam sto-
 lam Eleazro filio tradidit, ad quem iure etatis
 success

successio pertinebat : atq; ita spectante populo moritur, eodē ipso anno quo sororē amisit , anno atatis centesimo uigesimo tertio : dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Atheniensibus *Heccatōbaon* dicitur , Macedonibus *Lous*.

1111. *Hebrais Sabba.* Luxit eum populus diebus

Vum. 21. triginta, & luctu finito , *Moyſis* ductu peruenit ad fluvium qui nominatur *Arnon*: is ex *Arabia* montibus exortus , desertum medium pererrans, in *Asphaltitem* lacum influit, *Moabitas* ab *Amorais* determinans: estq; hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppediat. Ad eius regem *Schonem* misit legatos *Moyſes*, qui transitum per regnum peteret, fidem daturus , quod sine detrimento uel agrorum uel colonorū militum traduceret : sed persolaturum pretium rerū uenaliū ex aquo & bono , etiam si potum aque sine pretio dare grauarentur. *Schon* uerò n̄ gato transitu , & armato suorum exercitu, n̄ idē *Arnonis* occupat , prohibiturus si *Hebrei* fluvium transire conarentur.

Quomodo *Moyſes* deuicit *Schonem* & *Ogem* *Amoræorum* reges, deleuitq; eorum copias. CAP. V.

Vum. 2. **M***oyſes* autē postquā intellexit *Amoræos* hostilē in se animū gerere, haud ferēdum contemptū ratus, & uidēs *Hebræos* genus hominum intractabile , otio simul & gestare facile adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiones renouaret, occasione eis adimere uolens, cōsultuit

Deum,

Deum, an bello uia aperire permitteret. Deo uero annuente, & uictoria insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militum quoque fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditate exsatiaret, auspice Deo & quo sponte iam propenderent auctoritate sua compellente. At illi permissa potestate laeti, arma corripuunt, & cunctiguo instructa acie ad hostem properant. Amoraus contra ut uidit aduocantes oblitus pristina ferocia, tum ipse est territus, tum milites animos quos ante uisum hostem praese ferebant, praetimore demiserunt. Itaque nix primo conflictu excepto terga uertunt, in sola fuga spem salutis reponentes: confidebant enim munitis urbibus, quae tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebraei ne primum animaduertent hostes cedere acriter institerunt, turbatisque eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamque totis campis sparsi effuso cursu alij alias urbes petebant, nec alteri persequendo fatigatur, imperfectam uictoriam relinquere nolentes, sed cum essent funditores optimi, & eius pugna generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quam ut armis grauarietur, aut pedibus fugatos assequerentur, aut gladiis & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum uulneribus & sicut conflabatur: erat enim aestas. Cumque desiderio potius ad fluminis agmine magno ferretur, ab infe-

quent

quentibus circumuēti eminus sagittis ac iaculis
sunt confixi, & inter ceteros Schon rex cecidit.
Hebraei uerò caesos spoliabāt, pradas agebāt, ma-
gna rerū copia fruebātur, quòd fructus nondū ex
agris collecti essent: & milites totā regionē per-
currebāt impunē diripiendo, captiuosq; abducen-
do: nemo enim resistebat, rebores eius regionis in
pugna absumpto. Talis clades Amoraes acci-
dit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter
sunt usi. Hebraei uerò terrā eam occupauerūt, in-
ter tres annes insula modo sitā. Nam Arnonis
ripa meridionale eius latus termināt, Iobacchus
uero septentrionale, qui in Iordanē influens nomen
amittit: occidentalis tractus Iordane amne al-
luitur. In hoc rerū statu exoritur Israëlitis nouus
hostis Oges Galadina & Gaulanitidis regio-
num rex, in auxiliū Schonis amici & socij ue-
niens: cuius res quum iam perditas uideret, nihi-
lominus uictoriam sperās, uirtutis suorū ac ho-
stium periculū facere decreuit. Qua spe frustra-
tus et ipse in pralio periit, & exercitus ad unum
est deletus. Moyses uerò Iobaccho flumio supe-
rato, regnū Ogis ingressus urbē unam post aliam
subuertebat, habitatores interneccione uastans,
qui omnes eius terra homines diuitijs & agro-
rum fertilitate superabant. Oges etiā uir heroica
specie corporis, ne uirib⁹ quidē ac uirtute fuit in-
ferior: cuius roboris & statura argumētū exsta-
bat in expugnata regia urbe Ammanitidis
region

regionis, dicta Rabaitha: lectus erat ferrens quatuor cubitorum latitudine, non longitudine. Huius viri casum non solum praesens Hebraeorum felicitas est insecta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregie munita de eius disitione ceperunt, & ex praeda tam priuatim quam publice sunt locupletati. Post haec Moyses castra Iordanem uersus mouet, & campum magnum e regione Hierichuntis: ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamum ferens. Iamque in tantum creuerant Israelitarum animi, ut nihil magis quam pugnas ac praelia cuperent: & Moyses uicendi hac propitius suorum ratus, uictimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem uastandam misit, urbesque gentis eius expugnandas: cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo uate.

CAP. VI.

Balacus Moabitum rex, habens ueterem Num. 22.
amicitiam & societatem cum Madianitis, 23. 24.
cum res Israelitarum in tantum crescere uideret, coepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim Deum uetare, ne Hebraei quicquam ulterius praeter Chananaam usurpare appetant: atque ita non satis consulte de rebus nouis cogitauit: & bello quidem aggredi elatos tot uictoriarum successu non est ausus, obstare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de communibus commodis

p

ad

ad Madianitas mittit. illi ad Balamum quem-
 dam ultra Euphratem, nobile in eis locis na-
 tem, & sibi amicum, cū Balaci legatis mittunt
 etiā de suis honoratissimum quenq; rogantes ut
 ueniret ad se, & diris imprecationibus Israēli-
 tas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis,
 & hospitali mēsa adhibitis, cōsultat Deum, qua
 sit eius de Madianitarum postulatis sententiā:
 qui cū uetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait
 sibi nō deesse uoluntatē illis gratificandi, sed ob-
 stare Deū, cuius beneficio debeat gloriā ex ue-
 ris haecenus praelectionibus cōparatā: nā exer-
 citum illū quem ipsi execratum uelint, esse Deo
 longē carissimū: deditq; consiliū ut ob hanc cau-
 sam ad Israēlitas profecti, pacē cū illis quibuf-
 cunq; cōditionibus facerent: his dictis legationē
 dimisit. At Madianita Balaco maximis pre-
 cibusurgente, eadē de re denuo legatos mittunt
 ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi,
 Deū consulit. Deus uerò offensus iubet ut le-
 gatis assentiatur. is ratus Deū hac seriō iubere,
 cum legatis proficiscitur. Inter eundū autē cum
 uentū esset in uia quandam angustā inter duas
 macerias sitā. occurrit ei angelus: quo animad-
 uerso asina qua uehebatur declinās appressit eū
 ad alterū septum, nihilq; mouebatur nerberibus
 sessoris pressurā mol-les ferentis: cumq; nec an-
 gelus de uia cederet, nec uates uerberandi finem
 faceret, tandē procumbens Deo sic nolente hu-
 mana

mana voce *Balamū* incusat, quòd nunquā antehac laesus sauiet in se, non intelligens *Deum* prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asina sermone dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgās uerberatorē, quòd inuentū nō esset in culpa, sed ipse obstarct iter contra *Dei* uoluntatē facienti. Tam uates territus uolebat retro abire: sed *Deus* iussit eū pergere quò instituerat, modò ne quid aliter agat quā diuinitus admoneretur. His mādatis perceptis ad *Balacum* peruenit: exceptusq; à rege honorificentissimè, uoluit ad quendā montē deduci, unde *Hebraeorū* castra consēplari posset. *Balacum* uerò ipse eū regio comitatu deducit uatem in montē proximè imminentē, qui à castris stadia sexaginta aberat: quibus cōsideratis iubet regē septem aras exornare, & totidē tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est factū, mactat uictimas ut uictoriam praefugire posset: deinde sic satur: Felices uos quibus *Deus* largā bonorū prabet copiam, & providentiā suā perpetuā ducē & auxiliatricē annuit: quoniā nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisq; ac probitatis studio sitis antefereudi, liberos praestantiores etiam successores habituri, quandoquidē *Deus* nos solos hominū complectitur, & ut omniū sub sole felicissimū finis prospicit: quamobrem obtinebitis terram ad quam nos misit, & posteris uestris in perpe-

ad *Madianitas* mittit. illi ad *Balamum* quendam ultra *Euphratem*, nobile in eis locis natum, & sibi amicum, cū *Balaci* legatis mittunt etiā de suis honoratissimum quenq; rogantes ut ueniret ad se, & diris imprecationibus *Israēlitas* deuoueret. *Vates* legatis comiter excepitis, & hospitali mēse adhibitis, cōsultat *Deum*, qua sit eius de *Madianitarum* postulatis sententiā: qui cū uetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi nō deesse uoluntatē illis gratificandi, sed obflare *Deū*, cuius beneficio debeat gloriā ex ueris haftenus praedictionibus cōparatā: nā exercitum illū quem ipsi execratum uelint, esse *Deo* longē carissimū: deditq; consiliū ut ob hanc causam ad *Israēlitas* profecti, pacē cū illis quibuscunq; cōditionibus facerent: his dictis legationē dimisit. At *Madianita* *Balaco* maximis precibus urgente, eadē de re denuo legatos mittunt ad *Balamum*: qui cupiens hominibus obsequi, *Deū* consultit. *Deus* uerò offensus iubet ut legatis assineatur. is ratus *Deū* hac seriō iubere, cum legatis proficiscitur. Inter eundū autē cum uentū esset in uia quandam angustā inter duas macerias sitā, occurrit ei angelus: quo animaduerso asina qua uehebatur declinās appressit eū ad alterū septum, nihilq; mouebatur nerberibus sessoris pressurā moleste ferentis: cumq; nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finem faceret, tandē procumbens *Deo* sic nolente humana

mana nocte Balamū incusat, quòd nunquā antehac lasus sauiet in se, non intelligens Deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asina sermone dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgās uerberatorē, quòd inuentū nō esset in culpa, sed ipse obstare iter contra Dei uoluntatē facienti. Transuantes territus uolebat retro abire: sed Deus iussit eū pergere quò instituerat, modò ne quid aliter agat quā diuinitus admoneretur. His mādatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à rege honorificentissimè, uoluit ad quendā montē deduci, unde Hebraeorū castra consēplari posset. Balacum uerò ipse eū regio comitatu deducit natem in montē proximè imminentē, qui à castris stadia sexaginta aberat: quibus cōsideratis iubet regē septem aras exeruere, & totidē tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter inssu regis est factū, mactat uictimas ut uictoriam praesugire posset: deinde sic satur: Felices uos quibus Deus largā bonorū prabet copiā, & prouidentia suā perpetuā ducē & auxiliatricē annuit: quoniā nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisq; ac probitatis studio sitis anteferendi, liberos praestantiores etiam successores habituri, quandoquidē Deus nos solos hominū complectitur, & ut omnium sub sole felicissimus sitis prospicit: quamobrem obtinebitis terram ad quam nos misit, & posteris uestris in perpe-

eum possidendam relinquitis, & gloria vestri
 nominis implebitur uniuersa terra simul & ma-
 re, adeoq; multiplicabitur gens uestra, ut nulla
 non orbis regio uestri sanguinis homines admi-
 xtos sit habitura. Beatus nos exercitus & ad-
 miratione dignissimus, ex uno parente in tantum
 auctus, nunc nobis parū amplius pro dignitate
 ac numero domiciliū Chanana cōtinget, sed to-
 tum olim terrarū orbem habitationi uestra de-
 stinatum scitote, ut tam in insulis quā in con-
 tinente sit nobis degendum pra multitudine ipfis
 cali stellis numero equiparāda. Cumq; tam in-
 numeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad
 summā rerum copiā deesse patietur, in pace &
 in bello uirtutem uiris addet. Inimiciis nostris in-
 mentē ueniat, ut hostes uestri, esse, & in uos ar-
 ma sonare uelint: nō enim reuerteretur ē cali pra-
 lio uictor, qui latitiā coniugibus ac liberis affe-
 rat. Tanta uobis fortitudo diuino sanore conti-
 git, qui solus potest & quod superest detrahere,
 & quod deest addere. Talia uases fœdica no-
 ce canebat, extra se rapinus, & numine totus
 correptus, rege indignè ferente, & pacta nō ser-
 uare clamitāte, licet magnis muneribus ab amī-
 cis cōductū: uenisse eū ad execrandū hostes, quos
 nūc mactos uirtute ac pietate caneret. Ad quē
 uases: putas, inquit, quoties fœda sine aperienda,
 in nobis summū esse quid dicamus, aut taceamus
 afflati diuino spiritu? ipse nocet quales uale
 prof.

profert & oracula, nobis nec sciētibz nec cogi-
tātibz. Equidē satis memini ad quid precibus
Madianitarū sim adductus, eaq; causa ueni, ut
uoluntati tuā morem gererem. Sed potentior est
Deus, quā mea uoluntas, qui cōtra Dei uolūta-
tem ad gratiā hominū loqui proposuerā: quā-
primū enim nostrum pectus subintrat, nihil am-
plius nostrū ibi remanet. Ego uerū nihil in horū
laudē dicere in animo habui, nec qua Deus eorū
generi dare decreuit, cōmemoranda putauī: sed
numē illis propitiū, quod gentis felicitati fludet
ac gloria, pro destinatis hæc uerba mihi subdi-
dit. Nunc age, quādo animus est tibi atq; Ma-
dianitis rem gratiā facere, quorū preces me non
deceat nō admittere, alius aras erigamus, & sa-
cra instauremus, si forē Deū flectere possim, ut
execrationibus hoc genus hominū deuonere li-
ceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne
iterato quidē sacro potestate deuonendi impe-
trauisset, collapsus in faciem pronus prædicebat
quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus
clarissimis, quarū quadā nondū cōdita uidentur:
qua uerō extant earū res terra mariq; gesta ita
prædictionibus respōderunt usq; ad nostrā me-
moriā, ut facilis sit cōiectura, reliquū etiam eius
oraculi nō nanū fuisse euentū aliquando cōpro-
baturū. Balacus autē agrē ferens expectationē
frustratā, sine honore natē ablegat. Ille domum Num. 25.
repetens, cū iam Euphratē attingisset, accito

Balaco & principibus Madianitarū, Balace,
inquit, nosq; Madianita, quandoquidem necesse
est ut vel prater Dei voluntatē uobis obsequar,
Hebraeorum quidē genus nunquam est interitu-
rū, nec bello, aut pestilensia famēne, aut alio ca-
ssu delebitur. Deus enim curā habet eius gentis à
malis seruanda, nequando talis clades incidat
qua uniuersi de medio tollantur. Interdū tamen
quadā uitari nō poterunt, quibus ad tempus af-
flīcti, mox magis quā antē florebut, castiga-
sione tali ad sanitatē reuocati. Quapropter si
breuem uictoriam de illis consequi queritis, hoc
consilio uoti cōpotes efficiā. Filiarū formosissi-
mas, quae pulchritudine sua mētes eorum expu-
gnare possint, quantum fieri potest cultus ac or-
natas mittite, ut circum castra obuersentur, &
iuuenibus cōplexus expetentibus faciles se prae-
beant: ubi uerò cupidine captos uiderint, subito
se proripiant, cumq; rogata fuerint ut maneāt,
nō annuāt, nisi persuasis, ut relictis patrijs legi-
buz & cultu Dei a quo illis acceperunt, Ma-
dianitarū & Moabitari Deos uenerentur: sic
enim Deum iratū sibi reddent. Post hac monita
abiit. Madianitis autē ita ut moniti fuerāt fi-
lias mittētibuz. Hebraeorum iuuenes pulchritu-
dine puellarum capiuntur: & in colloquiū ue-
nientes, rogant ne sibi uoluptatē ex earum pul-
chritudine capere inuideāt, nēne consuetudinem
eorū auersentur. Illa libenter & uerba iuuenum
& comp

& complexus admittunt: iamq; blanditijs ille-
 ctos, & cupidine seruentes relinquere parat: tum
 illa tristes mulierū discessu, precibus instant, ne se
 relinquāt, sed futura cōiuges & omniū faculta-
 tum domina apud illos mancant: hęc promissa
 iureiurando confirmabāt Deū testē inuocando,
 & lacrymas fundendo, quo magis eas ad mis-
 rationē flecterent. Tum illa postquā omnino ca-
 pios & cōsuetudine sua deuinctos animadu-
 erunt, sic respondet: Optimi iuuenes, non desunt
 nobis domi nec ample facultates, nec parentum
 ac domesticorū affectus, neq; inopia talium rerum
 hęc ad nos uenimus, aut forma corporis nundi-
 natura preces uestras admisimus: sed persuasa
 uiros esse bonos hac hospitali gratia non dedi-
 gnata qua nos opus habere uidebamus, faciles
 nos uobis prebimus. Nunc quādoquidē amare
 nos & ambitionē nostrā molestē ferre assenera-
 tis, ne has quidem preces auersabimur: quare si
 beneuolētia cōiugalī fidē dederitis, qua sola no-
 bis satisfacere potest, libet uobiscū ut legitima
 nupta cōiūctura sumus: ueremur enim ne lib-
 de exsariata, cū iniuria & cōtumelia nos retro
 ad parentes nostros ablegatis: cui nostrae solici-
 tudini ueniā uos dare aqū postulamus. Illis ue-
 rò quolbet modo fidē daturis: se pollicentibus,
 & nihil pro amore nimio recusantibus: Quā-
 doquidē, inquit, ita uobis uidetur, & mores ha-
 besis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibis etiā

proprijs uestro more utamini, nec potū cum alijs
 communē sustineatis, necesse est si nullis nobiscū
 uitam degere, deos nostros colatis: neq; enim alio
 argumento persuadebitis amorē istū uos nō su-
 gere, nisi eosdē nobiscū deos adoretis. Nec absur-
 dum fuerit aut uitio uerendū, si terra in quā ue-
 nistis peculiare deos colere malitis: praescribo cū
 nostri per omnes regiones honorētur, uestrū nemo
 prater nos cultū dignetur aut ceremonijs. Aut
 igitur ceterorū more nobis est uinēdū, aut alius
 orbis querendus, ubi soli iuxta uestra instituta
 uitam agatis. At illi cupidine caci dicta earū
 cōprobant, & quō traherantur sequentes à re-
 ligione patrū desciscunt: & plures deos credere
 inducti, sacra illis eius gentis ritu facimus: cibis
 quoq; indifferenter utebātur, & in mulierū gra-
 tiam nihil nō contra legē faciebāt: ne iam tota
 castra iuuenum impietas innaderet, & seditio
 priore peior glisceret, & auita religio in extre-
 mum periculū deduceretur: inuētus enim gusta-
 tis semel peregrinis moribus inexplēbiliter in
 eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus
 accepta praecllebant, unā cū reliqua turba cor-
 rūpēbantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus
 princeps ducta Chosbi Madianiide, Pri filia
 gentis eius dynasta, iussus ab uxore, & concem-
 ptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu
 sacrificabat, & alienigena cōinge nō dissimu-
 lanter se oblectabat. In hoc verū statu Moyses

meritis ne gravior aliquid sequeretur, advocata cōcione, neminē quidem nominatim accusavit, nolēs in desperationē adducere eos qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatē reduci poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec maioribus corū decorā, quod voluptatem plurius quā Deum & religionē facerent. Expedire illis ut dum tēpus est resipiscant, & nō legū contēptū, sed cōpescendus pravis cupiditatibus fortes se viros declarent. Absurdū præterea dicebat, quod cum in deserto modicē vixissent, nunc in bona regione ita baccharētur, & quæ per inopiā quasimerāt, nunc per affluentiam perditū irēs. Talibus dictis conabatur iuvenentē corrigere, & ad saniorē mentē reducere. Tum Zambrias insurgens: Tu, inquit, Moyses tuis legibus utere, quibus iam longo usu robar addidisti: quod mihi fecisses, saepe iam pœnas dedisses, & tuo malo nō esse Hebraeis imponendū didicisses: me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictū habebis: neq; enim aliud hactenus, quā sub legis ac religionis prætextu nobis servitutē, tibi principatū malitiosis artibus adstruis, voluptatē nobis ac vite licentiā adimens, quæ liberorū sunt, & sub nullius imperio degentiū: hoc enim vel Aegyptiaca servitutē fuerit gravior, in quēvis tuis legibus pro tuo libitū animadvertere: cū ipse multo dignior sis, qui puniaris, quandoquidē abrogas quæ omnium consensus approbat, plus tua

quàm ceterorū morealū placita ualere postu-
 las: ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico,
 ne fateri quidē in hoc cœtu grauabor, mulier-
 culam alienigenam me duxisse: audis à me ipso
 mea facta, ut ab ingenuo, neq; enim latere cu-
 pio. Sacra etiā dijs facio præter consuetū, quia
 id aquū cōseo, ex multis mihi ueritas ē querere,
 et nō sicut sub tyrānide minere, de unius tantū
 fiducia pendentē: nemo mihi rem gratā fecerit,
 qui in rebus meis me ipso plus arbitrij habere no-
 luerit. Hac Zābria pro se et quibuscūq; sui simi-
 libus afferēte, populus quietus expectabat quō-
 nā audacia hac esset euasura, maximē quod ni-
 deret legislatorē amplius nolle cōtendere, ne ho-
 minē insolentem iritatorē redderet: uerebatur
 enim ne plures talis in loquēdo impudētia imi-
 tatores facti, turbas in populo excitaret. Atq;
 ita cum cōcio dissoluitur: ac foras se ulterius ma-
 lum hoc serpsisset, ni Zābrias maxurē sublatum
 esset talē ob causam. Phinees cum alijs rebus, tū
 patri dignitate, inuēctus facile princeps, Elea-
 zari pōtificis filius, et Moysen magnū patrū
 habens, agerrimē tulit Zābria cōtumaciā: cu-
 ius impunitate ne legū contemptus cresceret, uin-
 dicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quod
 exēpla primatū in utrāq; partem plurimū ua-
 leant. Cumq; tāto esset animi et corporis robo-
 re, ut nō temerē aliquid arduum aggredere-
 tur, quod non etiā perficeret, ad Zābria tentorium
 uad

uadiu, & eodē iētū ipsum unā cū Chosbi trāsfi-
 git. quo exemplo inuentus ad pulcherrimā vir-
 tutis emulationē accensa, certatim in eiusdem
 criminis reos facit impetū, & bonā illorū paritē
 ferro conficiunt, reliquos infecit a pestis sustulit,
 per iram numinis inflicta, & ne illis quidē pe-
 percit, qui cū iure cognationis talē suorū pe-
 culantiā cohibere deberent, aut dissimulare aut
 accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, quā
 quatuordecim millia virorū desiderarentur. Hāc
 ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gē-
 tem interneccione delendam exercitum misit, de
 qua expeditione mox narrabimus, postquā quod
 omissum antē non oportuit, dixerimus. Balamū
 illam, qui a Madianitis accitus ad execrandos
 Hebraeos, quo minus hoc faceret à Deo est pro-
 hibitus, nihilo secius tamen tale hostibus con-
 silium dedit, quo effectum est, ut quibusdam in-
 fectis praua opinione, penē totius populi religio
 sis corrupta: hunc inquam Balamum tanto ho- Num. 31.
 more dignatus est propheta, ut oracula eius suis
 licetis inseruerit: cumq; nihil uetaret, quin ea
 pro suis ederet, nec ullo recte id factum eius co-
 argui posset, maluit eum debita apud posteros
 memora non fraudare. Sed hæc quisq; ut li-
 buerit ita confideret. Moyses autem ut dicere
 cœperam, in Madianitas misit exercitū duode-
 cim millē, singulis tribubus mille militibus im-
 peratis eiq; copijs Phineē præfecit, cuius opera
 leges

leges vindicatas, & de Zambria uiolatore earum pœnas exactas paulò antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moyse duabus cum dimidiata tribubus concessa.

CAP. VII.

M*adianita uerò intellecto hostium aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quâ in regionem suam irrupturos parabât, munio pro tempore adiut, præstò erât, impetus eorû pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo cõgressu tanta multitudo Madianitarû est caesa, ut numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuerè Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum et hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fusis hostibus, Hæbrai regionem sunt populari, prædas abigendo, & incolas unâ cû mulieribus interimendo, solis parcentes uirginibus, hoc enim Phinees à Moyse mādaturū acceperat: qui reducto incolumi ac illaso exercitu, prædam quoq; memorabilem reuulit, boum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septē: asinorum sexaginta millia, uasorum aureorum et argenteorum magnum numerū, quibus in domestica supelllectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uelut delectabantur. Abducta sunt etiā uirgines circiter triginta duo millia. Moy-*
ses

ses autē partitua prædā, quinquagesimam eius
 partē Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Ze-
 nitis alterius quinquagesimā, reliquū uerò po-
 pulo distribuit: quo factū est ut deinde suauiter
 uiuerent, opibus uirtute quasitis, otium quoq; ad
 fruendum nacti. Moyses autem iam admodum *Num. 27.*
 senex Iesum designauit, qui sibi in propheta & *Dent. 3.*
 ducis (si opus foret), munus succederet. Deo ita
 iubente ut hunc principatus successorem faceret.
 Erat enim totius diuini atq; humani iuris peri-
 tissimus, Moysē præceptore doctus. Per idē tem-
 pus duæ tribus, Gada & Rubeli, & dimidia
 Manassitis, numero pecudū et alijs rebus abun- *Num. 32.*
 dantes, de cōmuni cōsilio rogāt Moyssem, ut sibi
 extra sortem iraderet Amoritidē terrā, quā nō
 multo antē bello capta fuerat: esse enim pascuis
 nberē. Ille uerò suspicatus eos pralia cōtra Cha-
 naneos metu detrectare, & curā pecudū igna-
 nia prætexere, conuicio uiros excipit, meticulo-
 sos simulatores dictitās. Vellē eos in otio luxur-
 ias terram cōmuni Marte quasitā possidere, & nol-
 le arma cū cætero exercitu ferētes, terram ultra
 Iordanē à Deo promissam capere, deuictis gen-
 tibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui
 uidentes eū iratū, ne merito ira scī uideretur, re-
 spondens se neq; per ignauiam pericula, neq; per
 desidiā labores fugere, sed hoc tantum agere, ut
 præda in locis cōmodis relicta, expeditiores ad
 certamina fieret: paratosq; se aiebant, si oppida
 ad eum

ad tutelam liberorū & cōiugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquū exercitū armatos quocunq; ducerentur sequi, & cōmunibus militare auspicijs. Tum Moyses cōprobat a eorū voluntate, aduocatoq; Eleazaro pōrifce & Ksn, ceterisq; magistratibus, cōcedit illis Amoritidem hac cōditione, ut simul cum cognato populo aduersus cōmūnem hostē bellū gerant, donec omnia ex sententia cōfēcta fuerint: atq; hoc pacto accepto quod petierūt, & extructis munitis oppidis, liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyses quoq; in eadē regione decem urbes cōdidit, in illū quadraginta octo numerum computandas, in quarū tribus asyla san-
 ciuit, illis tantū profutura, qui eade nō spōre cōmissa cō cōfugissent: statuitq; talibus exilij tempus, tantisper dum pōrifex niueret sub quo cades accidit, post cuius obitū redire in patriā permisit. Exilij uerō tēpore licere cuius ē cognatis interempti homicidā impunē occidere, dūtaxat extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solū cognatis esse uoluit, alijs nō item. Ceterū oppida refugij fuerunt hac, ad fines Arabia Bosfora, in Galadēna regione Arimanū, in Bataneade Gauladēman: et post captā Chananaā totidē ex Lcniticis oppidis iussu Moysis destinata sunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitationem praberent. Eodē tēpore cum defunctus esset quidam ē primatibus Manassitidis

tribus

Num. 35.

Deut. 4.

19.

Josue 20.

Num. 17. 36

tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantū
 sexus relictis, tribules eius viri insignes Moysen
 consulunt, an filiarū eius in diuisione & forsi-
 tione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit,
 si in domū tribulus nuptū darentur, sortem dota-
 lem fore: sin mallet in aliam tribū elocari, sor-
 tem in sua tribu relinquerent: atq; hac occasio-
 ne instituit, ut cuiq; tribui sue sortes perpetuò
 manerent. Quamq; iam de quadagesimo mi-
 grationis anno triginta tantum dies superessent, VI.
 aduocata concione ad Iordanem, eo loco ubi
 nunc oppidum Abila uisitur, agrum habens
 palmetis confitum, ubi populum omnem præsto
 uidit, in hunc modum uerba fecit.

Moyſis leges, & quomodo ex hominibus est
 sublatus.

CAP. VIII.

Viri commulitones, & longi laboris socij,
 quoniam Deus ita uult, & ætas CXX.
 annorum exacta postulat, ut ex hac uita disce-
 dam, & rebus uisra Iordanem gerendis interesse
 me Deo nō est uisum, a quū duxi, ut quantū ad
 uestram felicitatē attinet, ne nunc quidem offi-
 cio desim: sed pro gratia mihi data provideam,
 ut pro cōmonstrata ad eam uia, sempiterna a-
 pud uos memoria dignus habear. Age igitur,
 ubi prius in quō tam uestra quā posterorum
 beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pie-
 tatis erga uos nostræ perpetuū monumentū re-
 liquerimus, libēres ex hac uita decedamus. Fide
 enim,

enim, sat scio, mereor, uel quòd antehac uelstris
commodis indefinenter seruiens nūquam uos fe-
felli, uel quòd anima prope exitum cōstituta in
omni uirtute ac ueritate seipsa melior redditur.
Filij Israël, una omnibus hominibus felicitas
est causa. Deus propitius, quam solus dignis
dare, & peccantibus in se auferre potis est: cui
si uos tales praestiteritis, quales ipse postulat,
quales'ne ego ex ipsius fidei in iustitiam, nunquā
non macti uirtute, emulandiq; omnibus. eritis:
sed & qua iam cōtigerunt bona erūt perpetua,
& quod deest breui cōsequemini. Tantū uolūta-
ti diuina obsequimini, & mādatis eius parete:
& neq; legibus per me latis alias preponite, ne-
que in religione per contemptū quicquā nouate.
Quod si feceritis, bello praestāissimū inter omnes
gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eri-
tis: nam auxiliante Deo minā omnes facile con-
temnuntur. Caterum uirtutis premia magna per
omne uitam sunt proposita, & ipsa sibi primū
est ac potissimū prāmium: deinde per hanc ca-
etera bona facile parātur: qua inter uos inuicē
uidentes & uitam beatā duceis, & gloriā tam
apud exteros, tum apud posteros immortalem
consequemini. Hac nobis sunt speranda, si leges
monitu Dei me perferēte scriptas nec ipsi uiole-
tis, nec alios uolare patiamini, & harū intelle-
ctum ac usum nunquā non meditemini. Ego ne-
quē cōmoda uestris. latus discedo, uosq; pietatis
ac prau.

ac prudentia legibus, & uirtuti ducū ac magistratum cōmendo, qui incolumitatis ac felicitatis uestra posthac curā sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid utilitatis ex me percepistis, non desinet uobis prospicere, sed quā diu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius presidio tuti permanebitis. Nec deerūt qui uobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirū pōtifex Eleazarus et Iesus, & senatus ac primates tribuū, quibus caute uos difficiles prabeatis, scientes quod qui bene parēre nouit, etiam bene imperaturus est ubi ad potestatem peruenierit: nēue in hoc libertatē sitā existimetis, si mādatis principū obmurmuraueritis: nam hactenus in cōtumacia cōtra benefactores libertatē reponcbatis: à quo uitio si uos in posterū seruaucritis, res uestras in meliore statu uidebitis. Absit autē ut ita in hos exasperemini, quemadmodū aliquoties in me incanduiistis: meministis enim quod sapius à uobis de salute periclitatus sum, quā ab hostibus: quod non exprobrādi causa dico: nolum enim uos hac commemoratione in exitu uitae cōtristatos relinquere, qui etiā tunc aequo animo uos tuli: sed ut admoniti in posterū sapiatis, id quod in uestrā etiā rem futurū est: & ne in prapósitos contumeliosi sitis elati opū affluētia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananaa potiēmini: alioqui si

Deu. 7.1

per has insolentiores facti in cōtumaciā & uirtutis contemptū prolabamini, Deū sanctorē nequaquā estis habituri, quē si uestro merito inimicum uobis reddideritis, & terrā uirtute pariam oppressi ab hostibus per summā ignominia amittetis, & per totū quā late patet orbem dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis: quò si uentū fuerit, iam frustra poenitebit patrias leges non seruasse. Quare quò minus periculi sit, ne illas uiolatis, post uictoriam neminē hostiū superesse patimini: idq; rebus uestris cōducibilis existimate, ne cū illis uiuētes ad similia studia prolapsi patriā institutionē corrumpatis. Prætereā lucos & aras & tēpla quotquot habent ad uinū tolli iubeo, ferroq; et flāmis ita deleri, ut etiā memoria eorū omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius cōseruabitis. Verū ne per ignorantia meliorū natura uestra in deterius deprauetur, Deo iubēte & leges cōscripsi, & formā administrationis rerū iam publicarū quā priuatarū, à quibus si nusquā discedatis, mortaliū omniū felicissimi eritis. Hac loquutus tradit eis codicē, leges scriptas & instituta bene uiuendi continentē. Illi uero soluebātur in lacrymas, & iam tum desiderio ducis moerebant: memoresq; quāta pericula pertulisset, quāmq; alacriter salutē ipsorū procurauisset: & de futuro solliciti, quòd nō essent talē principē habituri, ac ne Deum quidē a que propitiū Moysē

non amplius deprecatore : tum poenitētes eorum
qua in deserto per furorē contra illū cōmiserāt,
grauissimē dolibāt : ita ut totus populus lacry-
mans nullā cōsolationē admittetet. *Moses* ue-
rò solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere,
ad leges accipiendas hortabatur : atq; ita tum
concio est dissoluta. Nunc priusquā ad reliqua
transitū faciā, operapresiū duxi, leges talis la-
toris maiestate ac uirtute dignas hic inscribere,
quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam in-
de à prijs seculis instituta. Extāt quē omnia
qua ille uir scripsit, ut nihil ornatus causa li-
ceat affingere : seriem tantū nouauimus, & le-
ges quas ille sparsim ut quamq; à Deo retule-
rat, scripsit, nos generatim in suos ordines diges-
simus : qua de re lector admonendus erat, ne si
quis sortē ex cōtribulibus in hac nostra incide-
rit, calumniā temerē struas, quasi parum sincere
scripta *Mosaica* tractatibus. Enumerabo autē
cas potissimū leges quae ad publicā institutionē,
ritusq; gentiles pertinet : quae uero ad priuatam
consuetudinē aut cōtractus uel cū exteris uel cū
nostratibus spectant, in eū cōmentarium distu-
limus, quem de moribus & sacrorū causis Deo
fauciente scribere ist animus. Postquā acqui-
sitā *Chananaea* terra, urbibusq; cōditis, uictoria
fructus securi carpere coeperitis, hac mandata
obseruando rem Deo gratā facietis, & partem
felicitatē cōstabilietis. *Urbs* sacra sit una in

regione Chananaa, in loco illustri, & ferili, quā Deus per oraculum elegerit: & templum in ea sit unū, & altare unū ex lapidibus nō politis, sed collectitijs cōstructū, qui inducti rectorio, decoram & mundā specie pra se ferāt: ascēsusq; sit ad illud nō per gradus, sed terra leniter per acclive aggesta: in alia uerò urbe nec altare sit ullum, neq; templum: Deus enim unus est, & Hebraorū genus unū. Qui conuitiū Deo fecerit, lapidatus per diē pēdeat, deinde ignominiosè et obscurè sepeliatur. In sacrā urbē & templū ter in anno cōuentus fiat Hebraorū ex uniuerſa eorū ditione, ut Deo pro acceptis beneficijs gratias agāt, & in futurū precibus eum deprecantur, & per cōuersationes ac cōiunia mutuā benenolentiā alant. Expedit enim ut inter se noscantur, quibus idē est genus, quiq; eisdē studijs delectantur. Id uerò ex huiusmodi cōgressibus facile contingit, dum aspectus & colloquia perinaciter in animis harēt: sicut cōtrā qui nunquā cōueniunt, eos alienissimos à se inuicē esse oportet. Sint praeterea decimae fructuū scorsim ab illis quae sacerdotibus ac Leuitis debentur, quibus in patria nēditis, pecunia inde redacta in sacra urbē infumatur in sacrificia & conuiuia. Aequū enim est ex prouētu terra à Deo data in ipsius honorē hilariter agere. Ex mercede mercetricis non est sacrificādum: neq; enim quicquam Deum delectat cum iniuria coniunctum: neq;

Leui. 4.
Deut. 16.

Deut. 18.

neq; maior est turpitudine, quàm qua corporibus inferitur. Similiter si quis mercedē pro admiffura eanis uenatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. *Dys Exod. 21* alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda.

Nemo ueste è lino & lana cōtexta utatur: est enim solorum sacerdotum. *Septimo quoq; an Dent. 11.* no. quando per Scenopegia festa apud Sanctam urbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, unde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat. & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonum est ut inscriptam in animis nūquam delendam memoria retineant: sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam nim maiorem obtinebunt in delinquentiū conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas insigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. *Pueri etiam ante omnia leges Dent. 6.* ediscant, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, in eunte die, & cum itur cubitum, commemoranda summi Dei beneficia, qua liberatis ex Agypto præstitit: æquum enim est gratias agere qua pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant. Inscribenda sunt etiam

foribus præcipua, & in brachijs ostentāda. & qua potētiam eius ac beneficētiā indicāt, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; cōspicua sit Dei erga populū suū benignitas. Oppidatim præfint septē uiri probata uirtutis, & iustitia cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Zenitica. Quibus indicādi sors obigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurū est, ut assueti homines reuereri, ad pietatē quoq; assuefiant, & tanto longius à cōtemptu numinis absint. Iudicibus quicquid uisum fuerit, illorū sentētia ualere debet, nisi cōstet pecunijs esse corruptos, aut manifestē coargui possint nō rectē decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu indicare, & iustitiā omnibus alijs rebus antepondere. Hac enim iniuria in Dei contumeliā recidit; quasi uerò is infirmior sit habendus, quā illi quorū potentia metu præter ius feritur calculus: nam Dei potētia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam prauaricatur, potētiores illos quā Deum facit. Quod si iudices nesciant de negotio ad se delato pronūtiare, sicut interdū accidit, in sanctā urbem integrā causam relegent: tum uero pōtēfex & propheta unā cū senatu quod uisum fuerit decernāt. Vni testi fides nō habeatur, sed tribus, aut ut minimū duobus, quorum

quorum testimonium uita ante acta faciat uerisimile. Mulieribus autem testimonium deponere non liceat, propter leuitatē ac temeritatem eius generis. Neq; seruum hominē testem esse liceat, propter animos degeneres: probabile enim est, aut lucri causa, aut prae metu non uerū testimoniū deposituros. Quod si eni falso testi creditum fuerit, usq; postea falsi coarguatur, ei poenae sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauantē hoc testimonio cōdemnatus fuisset. Homicidio in aliquo agro commissso, si auor nūquam compareat, neq; suspicio sit a quopiam perodum occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici pramijs: quod si nullus existat index, magistratus oppidorū uicinorū agro in quo cades est facta, & senatus conuenientes metiantur a loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximū oppidum, eius oppidani emptam iuuentam & adductā in res quas nec sementi nec plantationi idonea uernis cernicijs abscisis cadant, & ablusis manibus supra caput iuuentae sacerdotes & Leuitae ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cade habere proclament, eamq; nec fecisse se nec dum fieret interfuisse: innocentiq; Deum ut propitius factus nunquam posthac in ea regione tale malum accidere permittat. Optimum quidem est optimatū regimē, & in sic administrata Repub. uiuere, nec est eorū aliam eius speciem concupiscatis: sed praestae

Deut. 21

ni hac contenti in legum & uestra ipſorum po-
teſtate ſitis. Satis enim eſt, Deū habere praſidem.

Dent. 17. Attamē ſi regis uos cupido cœperit, nemo ſit
niſi ueſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia
ſit cordi cū cæteris uirtutibus. Is quiſquis fuerit,
plus legibus & Deo quàm ſua ſapientia tri-
buat, nihilq; præter pontificis ac ſenatus ſenten-
tiam faciat: nec multas alai uxores, aut pecunijs
equis ue plurimis gandeat: quarum rerum copia
facile cōtempſor legum poſſet euadere. & ſi ta-
libus ſtudijs plus æquo fuerit deditus, obſtandum
eſt ne potentior fiat quàm rebus ueſtris expedit.

Dent. 19. Terminos terræ mouere nō eſt ſas, nec propria,
nec aliena, dūmodo pacata: ſed religioſe cauē-
dum, ut tāquam Dei calculus in æternum fixus
maneat: quòd hac præcipua cauſa ſit bellorū &
ſeditionū, ſi auaritia certis terminis non circum-
ſcribatur. Facile enim legū præſcripta tranſiit,
qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non pa-
tetur.

Leuit. 25. Qui terram plantauerit, ſi planta ante
quartū annum fructū protulerint, nec Deo pri-
mitias inde offerre oportet, nec in propriū uſum
conuertere: intempeſtiuum enim eſt talis fructus:
quicquid autem præmaturè à natura extorque-
tur, eius uſus nec Deo cōuenit, nec domino. Quar-
to nero anno colligat quicquid iam tēpeſtiuum,
& in ſanctam urbē deferat, & cum reliqui pro-
nentes decimis in cōuinjs cum amicis cōſumat,
& cum pupillis ac uiduis. Quinto denum anno
arbit

arbitratu suo fructus colligat. Agrum uiti-
bus confitū ne seruiues : sufficit enim quòd hanc
plantā nutriat, nec opus est ut et aratro uexetur.

Bubus arāda est terra, nec aliud animal cum
eis subiugandum, si d eiusdem semper generis sub
idem iugum agēda. Semina quoq; debēt esse pu-
ra & impermixta, nec duūm simul aut triū ge-
nerū sunt semināda: abhorret enim natura com-
munionē dissimilium. Neq; diuersi generis in-
mentorū coitus sunt admittendi: uerendum enim
ne hoc exemplo & ad homines cōtemptus gene-
ris sui peruenias, ut solēt à minimis principijs res
in peius proficere. Cauendum est autē magno-
pere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imi-
tatione mores publici deprauari possint. Qua-
propter ne lenia quidē leges dissimulant, dum of-
ficio suo nusquā deesse cupiunt. Metentes & Dent.
demessa colligētes ne spicilegiū faciant, quin &
de manipulis nonnihil egenis relinquunt, ut hæc
tanquā à fortuna obiecta in usum suum cōuer-
tant & alimoniam. De uindemia quoq; race-
muli relinquātur pauperibus: similiter de oline-
torū fructu nōnihil, ut sit egenis quod colligant,
quandoquidē de suo non possunt: nō enim tantum
ex negligētiori collectione decedit, quantū acce-
dit è pauperū gratia. Deus etiam ad nutrien-
dos fructus terrā alacriorem faciet, si non quisq;
suis tantum cōmodis prouideat, sed inopū quoq;
rationē habeat. Nec bubus in area trituran- Dent.
q s sibis

tribus es obligandum est: non enim aequum est ut
tare laboris socios quo minus & fructum sint
participes. Nec à pomis maturis viatores
sunt arcēdi, sed sumendi ut tanquā proprijs se sa-
tiant: & siue indigena sint, siue externi, libēter il-
lis ad esum exhibenda sunt: auferre uerò secum
non liceat. Neq; vindemiantes vetent obuios
deguſtare ex his quæ ad torcular deferunt: ini-
quum enim fuerit de bonis à Deo cōcessis inuide-
re tantillum cōcupiscētibz, præsertim quum id
anni tēpus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordi-
nationem non diu duraturum. & si quis præ pu-
dore cunctetur attingere, ut sumant hortentur,
Isrāēlitas quidē ut socios, & quibus propter co-
gitationem liceat hoc facere: aduenas uerò hospi-
talibus his munusculis dignetur, quæ ipsis Deus
pro tēpore præbuit. Non enim debet existimari
detrimentū, quod liberali animo sumendum ho-
minibus permittitur: quia nō in hoc Deus abun-
dantiam bonarū rerum largitur, ut his soli frua-
mur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: no-
lens hoc modo singularē erga Isrāēlitas fauorem
ac liberalitatem suam gētibus innotescere, dum
id quod ipsis superest, benignē cum illis cōmuni-
cant. Qui uerò contrā fecerit, plagas una mi-
nus quadraginta publica scutis accipiens illi-
beralem hanc pœnā sustineat: eò quod cum esset
ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem
laserit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in

Ægypt

Aegyptio & deserto suis perpeſſi, aliorum miſerias nō negligatis: & Dei benignitate amplas facultates cōſecuti, ex his nonnihil per compaſſionē egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quot annis pendere iam inſi, alterā Lenitis, alterā in ſacras epulas, ſcrtia tertio quoq; anno eſt conferenda, qua in egenas viduas & pupillos diſtribuat. E fructibus primos proveniens in templum deferat, & pro accepta terra que eos tulit Deo grātijs actis, & ſacrificijs iuxta legem ritē peractis, primitias ſacerdotibus offerat. Hac omnia ubi quis perfecerit, & utraſq; decimas tū qua Lenitis debentur, ſum qua epulis attulerit, iter ingreſſurus cōſiſtat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quòd ab Aegyptiorum gravi ſervitute liberatus terram uberem & amplam fruendā dederit: teſtaturq; decimas ſe iuxta Moysiſ legē ſoluiſſe, preceſſur Deum, ſum ſibi priuatim, tū Hebraeis publicē propitiuſ & qua bona haſtenus dedit, conſervet, & pro ſua potētia ac benignitate augere etiā dignetur.

Ubietas maturuerit, uxores ducant virgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas: qui autem non ducit virginē, ne ſibi coniungat alieri maritatam, nēue priorem eius virum contriſtet.

Ancillas ne ducāt ingenui, ne adamasas quidem: decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit.

Neq; meretrici ſit in nuptiarū, cuius propter
inim

Leut. 24

iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum
 Deus nō admittit: atq; hæc ita observari valde
 interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, &
 ad studium virtutis erecta, si nō è turpi aut illi-
 berali matrimonio sint prognati. Si quis ali-
 quam pro uirgine desponsam postea talē non in-
 uenerit, in ius uocatam accusat, afferatq; argu-
 menta quæ habet: puella uerò causam agat pa-
 ter, aut frater, aut qui post hos genere uidetur
 proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta,
 degat in accusatoris coniugio, usq; nullū posthac
 dimittēdi eam ius habeat, nisi talē ipsi causam
 præbuerit, quæ cōtradictionem non recipiat. Ca-
 seriam temeritatis & petulantia quæ insonitū de-
 tulit, poenas luat quadraginta una minus pla-
 gis acceptis, & quinquaginta siclos puella patri
 multa nomine numerare cogatur. Quod si ui-
 tiata fuisse coarguatur, si quidē plebeia fuerit,
 eo quod parum sollicitè pudicitiam usq; ad nu-
 ptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur:
 quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, uiuens
 exuratur. Si quis duarū uxorū maritus pro-
 pter amorē, aut formā, aut aliam quamuis cau-
 sam, alteri plus beneuolētia honorisq; detulerit,
 alteri uerò minus: si filius dilecta iunior quā
 ille ex altera natus, propterea quod sua mater
 in maiore gratia patris fuisset, postulet ius pri-
 mogenitura, ut duplicem facultatū paternarum
 partē iuxta meas leges auferat, nō permittatur:

iniq

iniustum enim est cum qui sit natu grandior propter matrem negligētius à patre habitū suo privilegio fraudari. Qui uirgini alteri desponsata *Deut. 22.* stuprū obtulerit, si quidē persuasa ut se praberet, simul cū ea capitalis esto: fontes enim sunt ambo: hic quia puella persuasit ut liberali cōugio rem turpissimā anteponeret: hac uerò quia lucro aut uoluptati succubuit: quòd si solitaria alicubi natus, si oppresserit, solus dei supplicium. Qui uirginem nondū desponsatā constuprauerit, ipse ducat, quòd si pater puellae nolit hanc ei nuptiū tradere, quinquaginta siclos iniuria pretiū numeret.

Qui à cōiuge quacunq; de causa, ut saepe hominibus usu uenit, disiungi postulat scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere: sic enim habebit potestatem alterius cōiugis querēdi: alioqui diuortium non permittitur. Quòd si & alterū offenderit, aut post eius mortē prior reducere eam uoluerit, nō licet ut ad eum redeat.

Si cuius maritus nondū susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito, & filiū ex ea natum defuncti nomine uocatum, sortis heredem nutrito: nam hoc è Repub. erit, dum nec familia deficiat, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoq; leuior fu calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo uictura. Quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatū accedens testetur, quòd uolentē eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit.

pulerit. Rogante uerò senatu causam, siue magnam siue parvam afferat, huc eadē res eadēdet: uxor fratris soluto uiri illius calceo, & conspuat eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoria iniuriā secerit: atq; ita ille quidē è curia discedet, in omnē uitam nota-

Deut. 21. tus ignominia: mulier uerò cui uult nubito. Si quis uel uirginem uel maritatā captiuam abduxerit, eiq; legitimè cōungi noluerit, non antè ius est o cubile eius tangere, quàm raso capite sumptioq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiata tum demū ad nuptiale cōuiuium ueniat. Bonum enim & iustum est, ut qui mulierē ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non sua tātum uoluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autem luctus triginta diebus, tot enim sapiētī ad deplorādos caros sufficiunt, tūc nuptijs dare operā liceat. Quòd si satiata cōcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidē eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestātē habeat. **Deut. 21.** Quicunq; è iunioribus parētes suos cōtempserint, & debitum honorē pra pudore aut cōtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primū uerbis parentes moneant; nam hos natura fecit idoneos iudices: dicantq; non uoluptatis causa in matrimo-

nium se cōuenisse, neq; ut collatis in commune facultatibus opulentiores furerent: sed ut liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos autem à Deo cum gratiarū actione ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei parcentes qua ad eorū salutem & institutionem pertinere uisa sit. Nunc quoq; quando iuuentis erratis ignoscendum est, satis sit quòd officij hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quòd etiā Deus laesis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriā existimat, qua infertur hominibus cū quibus illi cōmunis est appellatio: quin & lex talibus pœnam inclemēter infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His uerbis si arrogantiā iuuenū emendata fuerit, per inscitiam commissis debetur uenia: hoc enim & ad legislatoris clemētia laudem, & ad parētum felicitatē pertinet, si nec filiū nec filiam legibus dare pœnas uideāt. Quòd si hi sermones & praecepta nihil profecerint, sed contumacibus in parentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra urbē sequēte turba productus obruatur lapidibus, & per totū diem omnibus ad spectandū propositus, nocte demū sepeliatur. Similiter & qui quomodocumq; legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec mortuus quisquam expers terrae iaceat, ulirā quā iustum est, pœnas exsoluens. *Mittunt Deut. 23 dare*

dare ad usuram Hebraorū nemini liceat, neq; cibum neq; potum: non enim iustum est redire capere ex fortunis tribulium, sed praestat opem ferre illorū necessitatibus, & ad lucrum impetare corū gratiarum actionem, & Dei retributionē, quae huiusmodi beneficentiam solet cōsequi. Qui uerò acceperint mutuū sine pecuniam, sine fructum aliquē aridum aut liquidum, ubi Deo fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres restituant eis qui mutauerūt, quasi sua reponētes, & usuri denuō si opus fuerit. Quod si non pudeat eos nō reddere, nō sunt ē domibus auferēda pignora, nisi iussu iudiciū: & pignus foris est expectandum. Is uerò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legū auxilio ad se uenit: & si quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec reddatur mutuum. Sin autem pauper, restituat id creditor priusquam sol occidat, maximē si uestimētum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumētum quod ad hanc pertinet, non estlo ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui cōmiserit, mulctator capite: qui uerò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem persodientem occiderit, impune estlo. Pocudem qui furatus fuerit,

fuert, quadruplo multator, excepto boue: pro hoc enim quincuplū numerandū est. Qui, uerò multā soluere nō ualet, in seruitutē uindicetur.

Qui tribuli in seruitutē est uenditus, sexēnio seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo prole ē conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto unā cum filijs & uxore. Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quarat eū qui perdidit: per praconē indicato loco in quo iuenit: reddatq;: sciēs non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Sic & de pecudibus, in quas errātes in deser- Deut. 22.
to inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deū testatus quod aliena usurpare non cupiat. Iumentum per tēpestatem in luto haerens praterire non licet, sed subleuandum est non secus quā proprium. Viam ignorantī cōmonstrare oportet, non per ludibriū risum capiendo alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, cōfestim uindicetur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. Quod si domū relatus complures dies agrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cadē insons esto. sin autē reualuerit, & multa in agritudine insumpscrit, percussor quicquid interim dum decubuit impēsim est dissoluat, praeterq; mercedē medici. Qui mulierē uerum gerentē calce percusserit, si qui-
dem

dem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corruptio foetu populū uno ciue diminuerit: & aliā praterca pecuniā dei marium mulieris: quòd si illa moriatur, & ipse dei pœnas capite: quādoquidē uitā pro uita reponi iustū est.

Venenum neq; letale, neq; alias noxiū quisquam Isrælitarū penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos uenenum parauerat. Qui excacauerit quenquam, similia patiatur, priuatim quo priuauit alium, nisi is malit pecuniā accipere: nā ipsi lex permittit arbitriū æstimandi suū casum, si nolit haberi seuerior. Bonē corruptelā dominus ingulet: quòd si in area quenquā percussam interfecerit, ipse quidē obruatur saxis, indignus qui uel in cibū ueniat. quòd si & dominus coarguatur non esse ingenium eius, nec tamē cauisse, & ipse morte mulctetur, ut qui à bone necato mortis causa fuerit. Quòd si seruū aut ancillam bos interfecerit, ipse quidē lapidetur dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à bone alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quam qui percussit, & pretiū utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteū aut lacū fodiunt diligenter curent, ut intellīs tabulis operiantur, nō ut aquatio nō sit libera, sed ut absit periculum ne quid incidat. Quòd si in talē fossam nō clausam

Sam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. recta quoq; circūspicienda sunt obicibus, qui nō facile prolabi sināt Deut. 24 ac decidere. Depositū tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius cōmissorem frāudare sustineat, neque vir, neque mulier, etiā si nemine coarguente ingentē aurum lucris acturus sit. In uniuersum enim danda est opera ut sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbati satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habēdus est, quem nemo malus unquā potest fallere. Quod si absq; dolo malo cui commissum est id perdidit, accedēs ad septem illos iudices, iureiurando Deū testē faciat, quod nihil sua uoluntate aut malitia sit perditum, nec usum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat. Quod si uel minima cōmissorum parte usus post perdidit, ad redhibēdū quod accepit, in solidū cōdemnetur. Idem ius esto de mercedibus quæ Ibidem. parantur labore corporis. Cauendū ne quis uirū pauperem mercede sua defraudet, memor quod is uice agri & facultatū hoc à Deo sortitus sit: proinde nō procrastinanda solutio, sed eadē die reddendū, cum constat, Deum nolle, ut operarius laboris sui fructū careat. Liberi ob parentum Ibidem. iniquitatē puniendi non sunt, nimirum propter suam uirtutē digniores miseratione, quod è talibus nati sint, quam odio propter illorum uicia.

Neq; patribus peccata filiorū sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere, spadones abominare & auersare, qui uirilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementū & multiplicationē addidit. Procul arcendū est hoc genus, quod nō modō posteritatē quātū in se est, sed multo ante propriā innocentia ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quod effœminato primū animo etiam corpora habent muliebria. Similiter abhorreere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Haec pacis leges & instituta sunt, & Deus propitiū incōcussam eā & imperturbatā conseruabit. Absit autē ut ullū tēpus ueniat quod hanc innouet & in contrariā formā transferat. Quoniam autē necesse est homines uel sponte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiā de his pauca precipiamus, ut scientes quid opus factū sit, cum usus erit in prōptu habeatis saluaria consilia, nec suis hac parte imparati in ipso tēporis articulo. Faxitq; Deus ut terram quā nobis pro labore nēstro ac uirtute dedit, in pace & trāquillitate colētes possideatis, nec hostibus incurſantib⁹, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrū legibus & institutionib⁹, in contrariā disciplinā nos inducat: neq; in-
perpe-

perpetua legū à Deo cōprobat arū obseruatione
 permaneat. *Bella uerò uel nobis uel uestris po-
 steris gerēda, extra fines Deus auertat. Ca. Dent. 20*
 terū cū bellū instabit, e aduceatores primū ad
 destinatos hostes sunt mittēdi: decet enim ante
 arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quāuis &
 copia nobis adsint numerosa, & equi, & arma,
 & super omnia Deus auxiliator propicius,
 mauultis tamen nō cogi ad bellū, neq; ex rebus
 illorū direptis ingrata lucra querere, Et si qui-
 dem quod equum est persuaderi sibi patiantur,
 pręstat pacē inuiolatā seruare: quòd si plus suis
 uiribus tribuētes ius in armis reponāt, exercitū
 cōtra eos educite, imperiū Deo cōmittētes, crea-
 to uno aliquo forti uiro qui uicarius illi sit, &
 quasi proimperator. Multiorū enim imperiū non
 modo morā affert rebus strenuē gerēdis, sed non
 rarò plus nocet quā prodest. Delectus autē ha-
 bendus est uirorū tantū robore tam animi quā
 corporis pręstantiū: ignaui uerò minimē admi-
 scēdi, ne dū res armis geritur, in fugā auersi ho-
 stium conditionē potiorē faciāt, Immunes autem
 sint à militia, qui adificata noua domo nondū
 integrū annū illa sunt usi: tū qui plantata uinea
 nondū ex ea fructus perceperunt: & pręter hos
 qui desponsata uxore nondū eam domū duxerūt:
 ne harū rerū desiderio sibi parcētes, & seruātes
 se relictis uoluptatibus, in gratiā uxorū parum
 fortiter rē gerāt. Castris autē positis caute

ne quid asperè ac crudeliter faciatu : & oppu-
gnaturi urbem si desit materies ad machinaru
fabricam, ne deglabretis terrā frugiferas arbores
excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum
hominū ista creata, & si uox eis daretur ex-
postulatura a nobiscū, quod ciam ipsa belli causa
non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domi-
cilium si liceat, & aliō migratura. Victores
in praelio facti eos qui in aduersa acie steterunt
cadite, ceteros tributarios futuros seruare, exce-
pta Chananaeorū gente, Hi enim cū totis fami-
lijs sunt delendi. *Deut. 22.* Caute autē, maxime in bel-
lo, ut neque mulier habitu uirili utatur, neq; uir
stola muliebri, Hac sunt instituta que Moy-
ses reliquit. Leges uerò antè quadragesimo an-
no conscriptas tradidit, de quibus in alijs com-
mentarijs dicemus. *Deut. 30.* Sequentibus deinceps die-
bus, nam continenter conciones aduocabat, fac-
tū eos precationibus Deo commendauit, sicut
4. contrā diuis imprecationibus eos denouit, qui
neglectis legibus aduersus eariū præscriptū age-
rent. Deinde carmen hexametru eis recitauit,
quod scriptū reliquit in sacro uolumine, cōiūnes
prædictionē futurorū, iuxta quam omnia facta
sunt, atq; fiunt, cunctis nusquā nō cōgruentibus.
Hac uolumina & arcā sacerdotibus tradidit,
in qua decem illa præcepta in duabus tabulis
scripta reposuerat, & præter ea tabernaculum:
populo etiam mandauit, ut occupata terra &
fixis

fixis sedibus, nō obliuisceretur iniuria ab *Amalecitis* accepta: sed expeditione in eos suscepta poenas reposcere pro dānis in deserto sibi illatis. Capta autē *Chananaea*, & plebe eius ut par est deleta, aram erigere iussit ad solcm orientē obuersam, nō procul à *Sicimis* urbe inter duos montes, dextrū *Garizeū*, sinistrū *Gibalem*: diuisasq; copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & unā cū illis *Leuitas* ac sacerdotes: & primū illos in *Garizeo* precari omnia sancta leges *Dei* & religionē seruantibus, & *Moyse* constitutiones nō uiolantibus, alios uerò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare: deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succincentes sibi inuicem, ab alieris dicta comprobantes: & tam sanctas orationes quā denotiones in literas retulit, ut in perpetuum cuius eas discere liceat: quæ tandem huic ara inscriptæ sunt ex utroque latere, quā populus iussus est stare, & holocausta offerre, & post eā diē nunquā alias uictimæ imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quæ *Moyse* præcepit, & quæ *Hebraorum* gens indefinenter obseruat. Postridie populo cum uxoribus & liberis in cōcionē collecto, ne mancipijs quidē exclusis, iureiurādo eos ad legū custodiam adstrinxit: neq; *Dei* uoluntatē diligenter expendentes, neq; cognationis gratiā, neque periculorum metum, neq; ullam aliam causam

tanti facerent, ut eam potiorē legibus ducentes,
 ab earū præscriptis discederent: sed siue cōsan-
 guineorum unus aliquis, siue urbs quapiā, circa
 eas turbare aliquid, aut statū earū labefactare
 conetur, priuatim & publicē illis periculis aībus
 auxiliū ferrent: quam si uicissent, a fundamentis
 ut deservicē reuellerent, & ne solū quidē ipsius
 si fieri possit superesse paterētur. Sin uerò id effi-
 cere nō ualerēt, nec pœnas meritas exigere, saltē
 testarētur se impietati aliena nō consentire. Hac
 populus in foro iureiurando firmavit. Post hac
 docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora
 ferrent: & quomodo expeditiones suscipiendā, ca-
 pto signo ex lapillis de quibus iam diximus.
 Sed & Iesus superstitē etiam tūc & præsentē
 Moyse natiuitas est quicquid pro salute po-
 puli gesturus erat, uel foris bello administrando,
 uel domi ferēdis legibus: & ad uinēdi rationem
 recens institutā eos preparans, diuino monitu se
 præsagire aiebat, quod si patriā religionē uiola-
 rent, clades nō effugerēt: nam & regionē ipsorū
 armis exterorū opplendā, & urbes diruēdas, &
 templū incendendū, & ipsos sub hastā uictoris
 uenundandos, seruiturosq; gētibus quæ afflictio-
 rum nullā miseratione tangerentur: ac tū demū
 seram atq; inuilitē erratorū pœnitentiā acturos.
 Deum tamē ipsorū conditorē, & urbes suis ci-
 nibus & templū populo redditurū. Hac autem
 fore, ut non semel tantum amittant, sed sapiunt.

Dein

Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Cha- Deut. 31
 nanaos exercitū duceret, affuturūq; cœptis eius
 Deum pollicitus, & populo omnia fausta omi-
 natus: Quoniā, inquit, ad patres nostros ab eo,
 & Deus hāc mihi diem abitus præsumit, gra- Deut. 33.
 tias illi uiuens adhuc & uobis præsensibus ago 34.
 pro cura ac providentia quam de rebus uestris
 hactenus habuit, nō solam depellendis aduersis,
 sed cōmodis etiam largiter exhibendis: & quia
 laborem meū ac sollicitudinē dum uestrū statū
 in meliorem fortunam reducere conor, propicius
 semper adiuuit: imò uerò ipse & exorsus est rem
 & absoluit, me ministro usus & uicario in ob-
 cendiis quæ ad uestrā felicitatem pertinere uisa
 sunt. Quapropter æquum est, ut priusquam dece-
 dam, eius potentia, qui & in posterū uobis non
 deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito
 exoluā, uestraq; memoria cōmendem, quòd hunc
 solum colere & uenerari cōuenit: & leges eius
 habere in pretio, ut quæ omnibus reliquis donis
 iam acceptis, aut in posterū à propicio cōferen-
 dis, longè sint anteponenda. Gravis enim aduer-
 sarius est uel homo legislator, si cōstitutionibus
 suis auctoritatem adimī sentiat. Dei uerò indi-
 gnationem absit ut experiamini, quæ legibus
 ipsius contemptis excitari posset. Hac postrema
 uerba Moysē loquente, & singulis tribubus sua
 fusa aperiente, uniuersa multitudo in lachrymas
 erupit, ut & mulieres plangentes dolorē ob fu-

eorum ipsius matrem conceptum declararent. Quin
 & pueri praemortis impotentia plorantes pro
 se ferebant, quod tanta esset viri virtus ac ma-
 gnificientia, ut ne illam quidem atque latere pos-
 set. Itaque certamen quoddam erat inter minores
 & grandiores, utros maior haberet maestitia:
 Alii enim intelligentes quali orbareretur an-
 sistite, futuram suam conditionem lamentabantur:
 alii hoc ipsum lugebant, quod priusquam eius
 virtutem satis degustassent, iam carendum eo, sequi
 desistendos videbant. Quantum autem fuerit po-
 puli ploratus & querimonia, coniectura capere
 licet ex eo quod tum propheta accidit. Quis
 enim persuasissimum semper habuit, non esse instan-
 te morte dolendum, ut quae prae Dei voluntate
 ac naturae leges non veniat: nisi tamen affectu po-
 puli, a lacrymis temperare non valuit: dum vero
 eo proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes cum
 fletu sequebantur. Tum Moyses his qui longius
 aberant manu mota significavit ut consisteret:
 propiores autem rogabat, ne excessum suum la-
 crymabilem facere pergeret, cum fletu prosequen-
 do. Illi vero & hanc extremam gratiam ei referen-
 dam existimantes, ut quemadmodum capiebat
 seorsum secederet, continuarent se inter se la-
 crymantes. Solum autem senatus eum deduxit,
 & pontifex Eleazarus, & imperator Iesus.
 Ut vero in monte Abari vocato constitit, qui
 celsus eregione Hierichum attollitur, et conscen-
 denti

dentibus latè Chanaanæ terra prospectū exhibet, senatum dimisit. Cumq; post multos cōplexus Eleazaro ac Iesu ultimū uale diceret, interloquendū repentina nube circumdatus in uallem quandam est ablatu. In sacris autē uoluminibus scripsit se mortuū, ueritus ne propter excellentem eius uirtutē à Deo raptum predicarent. Vita eius tēpus uniuersum centū uiginti annorū fuit, cuius tertiam partē in imperio exegit, uno mense minus. Mortuusq; est ultimo anni mēse, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrius dicitur, à nostris uerò Adar: nix omnium quotquot unquam fuisse prudentissimus. Et qui consilia bona optimè nosset exequi: adhuc eloquentia Et in tractando populo gratia Et dexteritate incomparabilis: affectus quoq; ita semper in potestate habuit, ut omnino illis carere uideretur, Et nomina tantū eorū ex his quæ in alijs hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator idem cū primis bonus, uases uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba nim oraculorum obtinere. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquā quicquā tristius accidit, quàm tunc propheta mors: nec in presens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationē quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis aestimant. Atq; hæc sunt quæ de Moysis exitu dicēda habuimus.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debel-
latis ac cæsis Chananzis terrâ corû sorte di-
uisit tribubus.

CAP. I.

POST Moysen, quemadmodû
dixi, ex hominibus sublato,
officiûq; memoria uiri exhi-
bitum, sedato luctu, Iesus iubet
copias ad expeditionē instrui:
mittitq; exploratores in Hierichum, quo men-
sem corû & uires cognosceres: castra deinde mo-
ues maturè Iordanē traiecturus: mox cōuocatis
Rubelidis & Gadidis tribuû principibus, atq;
etiâ Manassetidis: nã & huic tribui dimidiata
Amoraam habitare permissum erat, quæ fuit
Chananeæ pars septima: renocauit eis in mentē
quid Moysi fuissent polliciti, rogauitq; ut in eius
gratiâ qui ne ultimo quidē uita tēpore prospice-
re eis defatigatus est, & propter cōmunem uti-
litatē, alacriter præstaret quæ promiserant. Illis
uero imperata haud grauatim faciētibz, ar-
matis quinquaginta millibus, ab Abila ad
Iordanē sexaginta stadia castra promouit: quæ
postquā metatus est, cōmodum speculatores ade-
rant, omnibus apud Chananeos exploratis.

Ignorâ

Ignoti enim à principio, totam illorū urbem per-
otium considerauerūt, & moenia qua parte ma-
gis aut minus erāt munita, & portarū quā
assiliū minus ferre possint, & capi essent faci-
liores: nec quisquā obuiorū spectantibus singula
fuit molestus, dum curiositate hospitū cōsuetam
interpretatur, nec hostile adhuc quicquā suspi-
cantur. Vt uerò sub uesperā secesserūt in quoddā
diuersoriū nō longē à mœnibus, in quod primum
fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu
cōsultabant, indicatum est regi cœnanti, uenisse
speculatū quosdā è castris Hebraorū, & nūc di-
uersētes apud Rachaben hoc tantū curare, quo-
modo latēter se subducāt. Ille uerò cōfestim mit-
tit qui eos cōprehendant, quæstioni adinuēdos
ut causam aduētus sui aperiant: quos ubi aduē-
tare Rachabe cognouit, fortē enim lini manipu-
los siccabat in mœnibus, speculatores his conte-
xit: missis autē à rege dixit, hospites quosdam
ignotos paulo ante solis occasum apud se cœna-
tos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi
detrimentū aliquod reipublica allaturi, paruo
negotio posse ab insequentibus de uia retrahi.
Tum illi decepti à muliere, quā serio loqui puta-
bant, ne per scrutati quidē diuersoriū abierūt: res
excurrentes per uias quibus uerisimile erat eos
discedere, & qua ad flumē ducebant, nēstigio
nullo inuēto, frustra laborare destiterūt. Sedato
autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus.

& ad

Et admonitos quanto suo periculo salutis eorum
 consulisset, ut qua in dolo deprehensa poenā ca-
 pitis cum tota familia regi erat datura, roga-
 tosq; ut occupata terra Chananea memores be-
 neficii gratiā sibi rependerēt pro accepta salu-
 te, iussit ut bono animo abiret: iureiurando prius
 delato, quod expugnata urbe, Et alijs iuxta
 ipsorum decretū internecioni traditis, mulieri so-
 lus manebit incolumis: hunc enim eventum sibi
 Deum iam antē significasse. Illi Et in praesens ei
 gratias agūt, Et in futurū abundē relatu-
 ros iureiurando confirmant, Et hoc consiliū dant, ut
 cum praesenserit urbē expugnandā, cōtractis fa-
 cultatibus Et propinquis intra diuersoriū, nestē
 coccineā pro foribus expādat: imperatorē enim
 edicto inhibiturū, ne quis eam domū ledere au-
 deat, quo data sibi salutis gratiā recipiat: quod
 si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,
 ipsius culpā fore nō suam: neq; se ad eius incolu-
 mitatē prestandā iureiurando teneri velle. His
 conditionibus discessum est, cū se fume de moeni-
 bus demississent, reuersiq; ad suos rē totā ut erat
 acta narrauerunt. Tum Iesus pōtifici Eleazaro
 cū senatu indicat quid exploratores Rachaba
 iurauerint, eorumq; autoritate iusiurandū ratū
 Josue 3. est habitū. Imperatore autē sollicito de traiectu,
 amnis enim auctus aquis fluebat, Et cū pontē
 nō haberet, ne fabricari quidem hostis passurus
 videbatur, nec naues ulla praesto aderāt: Deus
 se illis

se illis transitū procuraturum promisit; fluentis
 eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies
 expectasset, copias omnes ad hunc modū in ul-
 teriore ripā traduxit. Sacerdotes cū arca agmē
 precedebāt, post eos ibāt Zenita portātes taber-
 naculū et uasa sacrificijs destinata. Sequebatur
 deinde totū agmen in suas tribus distinctū, rece-
 ptis in mediū mulieribus ac pueris, quo tutiores
 essent ab impetu fluminis. Vt uerò sacerdosibus
 primis ingressis uadabile est uisum, q̄ & aqua
 decreuisset, et glareā nō amplius ui undarū nol-
 ueretur, sed stabile solum exciperet uestigia, o-
 mnes iam intrepidē uadum trāsibant, tale red-
 ditū cernētes quale Deus promiserat: steterūtq;
 in alui medio sacerdotes, donec transfret multi-
 tudo, & in tuto cōsisteret. Quod ubi factū est, et
 ipsi cgressi fluvium, liberū ei solitū cursum reli-
 querunt: qui cōfestim auctus, ad pristinā aqua-
 rum molem rediit. Exercitus autē quinquagin-
 ta stadia progressus, ad decimū à Hierichunte
 stadium castra metatus est. Porro Iesus ara ex-
 structa ē lapidibus quos singuli tribuū principes
 ex aluo propheta iubente sustulerāt, ut monu-
 mentiū esset prodigiose refranati fluminis, sacrum
 in ea Deo fecit: & pascha sollemnitās eo loci ce-
 lebrata est, omnibus rebus iam affluētibus, qua-
 rum penuria hactenus laboratū fueras: nam et
 segetes Chananeorū maturas cum demetebant,
 & alias pradas abigebāt: eodē enim tēpore &
 manna

10s. 4. 5.

osue 6.

manna eis defecerat, post annū ex quo ea pri-
 mum uti cœperāt quadragesimū. Cumq; hac o-
 mnia secure & impunè Israëlita sacerēt, nus-
 quam occurrētibus Chananeis, sed intra mœnia
 pra metu se cōinentibus, expugnare urbes eorū
 Iesus decrevit. Itaq; prima die festivitatis, sacer-
 dotes arcā gēstātes, stipati armatorū custodia,
 accesserūt ad urbē septē cornubus clangēdo, &
 ad virtutē suos adhortando. circūambulabant
 mœnia senatu comitante, nec aliud quicquā fa-
 ciendo, quā quod inflarēt cornua, retro in castra
 reuertebātur. Cumq; per sex continuos dies idem
 fecissent, septima Iesus contractis in unū copys,
 reliquo populo cōvocato, latū illis affert nuntiū
 urbē eā die sine labore capiendā, Deo hanc in-
 potestātē ipsorū tradēte, & ruentibus sua spon-
 te mœnibus facilē aditū aperiēte: insitq; omnes
 occidi quotquot in manus militū devenirēt, &
 neq; lassitudine: neq; miseratione, neq; praeda ca-
 pidine à cadibus aucari, aut effugiū ullū ho-
 stibus permittēte: sed quicquid spiritū vitalem
 habet extinguere, nihil in pradam aut propriū
 emolumentū cessurū reservando. Quicquid autē
 auri ac argenti repertū fuerit, in unū cōportari
 noluit, ut primitiæ ob rem feliciter gēstam spo-
 lia de primū capta urbe Deo dedicarentur: solū
 autē Rachaben cū sua cognatione servari, pro-
 pter insinrandum ab exploratoribus acceptum.
 Hac locutus instructissimū exercitum ad muros
 admonet

admouet: urbem deinde rursus circumambulant,
 precedentibus cum arca sacerdotibus, & cornu
 classico militem ad aggrediendum opus incitantibus:
 cumque septies lustrata paulisper constitissent, col-
 lapsa sunt moenia, nec machinis admotis, nec
 ulla alia nisi ab exercitu illata. Hebraei vero nul-
 lo negotio per ruinam irrumpentes in Hierichun-
 sem omnes promiscue cadunt, inopinato moenium
 casu consternatos, & subitaneo stupore ad pu-
 gnam inuitiles: passimque cadaueribus uia sterne-
 bantur, nullum nec praesidium nec effugium incolis
 inuentionibus, ita ut ne facminis quidem parceretur
 ac pueris: repletaque trucidatis urbs & po-
 stremo intensa rogi defunctis praeiuit, in agros
 quoque pari saeuiente incendio. Rachaben uero cum
 domesticis qui in diuersorium confugerant, explo-
 ratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum
 adducta, gratia sunt obseruatos speculatores
 acta, dicente se meritis illam praemium remuneratu-
 rum: moxque agris donata, in honore postea sem-
 per habuit. Reliquias autem urbis quae incendio su-
 pererant, ferro diruit, diris execratus quisquis
 semel uisitata instaurare aggrediretur: nimirum
 ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio pri-
 mogenito, & absoluto opere natum minimum e li-
 beris amitteret. Nec irritum esse uoluit Deus im-
 precationem, sicut suo loco dicitur. Et direptione
 autem ingens uis argenti ac auri, atque etiam aris
 in unum accruum est redacta, nemine edictum non
 obseruan

observante, aut sibi prædam ac lucrū inde quæ-
rente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in the-
sauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis
quidam excidium in hunc modum se habuit.

Ios. 7. 8. Achar autē quidam Zebedia filius ex tri-
bu Iuda, nactus paludamentū regium totum ex
auro cōtextū, & massam auri trecentorū siclo-
rum pondo, & iniquū ratus si nullum periculi
pretium ad se rediret, sed oblitū à fortuna lucrū
Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret,
intra tentorium in canū profundum defodit, pu-
rans sicut cōmiliones ita et Deum se posse fal-
lere. Erant tunc castra in loco qui vocatur Gal-
gala, nocte libertatē significāte: transgressi enim
fluvium, tandē se & ab Ægyptijs & ab crūniis
in deserto exanilatis liberatos existimabant.
Paucis autē post diebus quā Hierichus est ex-
cisa, mittit Iesus tria millia militum ad urbem
Sinam supra Hierichuntē sitam: qui cum
Sinatis pralio cōgressi, & in fugam versi, tri-
ginta sex ē suis desideraverūt. Huius incōmodi
accepti nuntius postquā in castra pervenit, ma-
iorum quā pro easorū numero mœstitiā at-
tulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes viri
fortes & honore digni fuerāt, quā propter de-
spersionem. Credentes enim se iam ea regione
potitos, & illasum exercitū habituros ut Deus
promiserat, nunc mirū in modū clatos hoc suc-
cissu animos hostium videbant. Itaq; saccos in-
duti

ducti per totā diem hoc habitu in luctu ac lacrymis perseverabant: nullaq; interim corporum curandorū ratione habita, totos se dolori dederant. Iesus autē videns exercitiū sic affectū, et nihil lassi amplius sperantē, cū fiducia Deū alloquitur: Nos, inquit, nō nostra temeritate adducti sumus, ut terrā hanc armis subigere conaremur, sed Moyses servus tuus ad hoc nos excitavit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurū te nobis hanc terrā possidendam, & exercitiū nostrū ope tua fretū semper in conflictu adversarijs fore superiorē: atq; harū promissionum euentū nō semel iam sumus experiti. Nunc autē prater opinionē clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moysis hesitantes, & a praelijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & presentem mœrore victoriā largitus adime, desperationemq; in futurū attonitis exime. Talibus exorabat Deum Iesus, in facie humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surget & lustrare exercitiū pollutū sacrilegio et violata religione, hanc enim causam esse presentis calamitatis: inquisitione autem facta & pœna à sacrilego exacta. Israelitarū fore victoriā. Hoc oraculum Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice ac magistratibus fortem per singulas tribus

mittebat: cumq; fors in Iuda tribum cecidisset, rursus per cognationes eius mittebatur. Et cū in Sacharia cognatione maleficium esset inuentum, eam rursus uirum examinātes, Acharemprehenderūt: qui uidens nō esse locū tergiuersandi contra diuinū iudiciū, furtū fassus res furtivas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosa sepultura traditur, quemadmodū solēt damnati iudicio publico. Iesus autē lustratū exercitū ad Ainā ducit, Et noctu dispositis circa urbē insidijs, diluculo hostē ad certamē proliciat. Illis uerò audaciter ob proximā uictoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostē existimātes, Et quasi uictoria iā parta insolescentes. Postquā autē subito cōuersis copijs in faciem illis obstitit, Et alijs qui in insidijs latebant ex composito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainā feruntur, Et auersam eius portā occupant, plurisq; ciuiū ē muris suorum ut tum putabant uictoriā spectantibus: urbemq; ingressi sine discrimine eadem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugā uertit: qui urbē petētes integrā adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste captā ac cū uxoribus ac liberis incensam animaduicerūt, per agros dispalati, cū sibi inuicem prasidio nō possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Aenatarum cladē magna multitudo puerorū Et mulierū atq; mancipiorū
capta

capta est, & supellex sine numero: pecudū itē
 greges non modici, & insuper signata pecunia
 multa, erat enim ea regio pradiues: atq; hac o-
 mnia Iesus inter milites partitus est in eis castris
 qua habuit ad Galgala. Ceterum Gabao. 11.
 nita qui nō longē à Hierosolymis habitant, co- Iosue 3.
 gnito Hierich:itorū et Ainarū casu, iamq;
 in se iturū hostē suspicati, Iesum quidē precibus
 flectere nō tentauerunt, frustra eas fore putantes
 apud eum qui interneciū bellum cū Chananeis
 gereret: sed maluerūt uicinos Cephcritas & Ca-
 thieremitas in societatem aseiscere, dicentes nec
 ipsos posse euadere periculū nisi maturē proui-
 derent: quōd si suum cōsiliū sequātur, nō dees-
 se remedium. Quod ubi persuaserūt, mittunt le-
 gatos ad Iesum de fœdere, quos maximē crede-
 bant ad negotiū conficiendū idoneos. Qui peri-
 culosum rati si se Chananeos faterētur, & mul-
 to tutius si nihil sibi cū illis cōmune dicerent, sed
 longē diuersas sedes habere: aiunt se fama uiri
 excitos multorū dierum iter fecisse, & hoc esse
 uerū ex habitu cōprobabant: nestes enim quas
 niam ingressuri nouas induissent, longo itinere
 detritas, sumpserant enim tritas data opera,
 ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in
 concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaoni-
 tis & uicinis urbibus, ut saluis patrijs insti-
 tutis, in amicitiam eorum uenirent: comperto
 enim quōd deus gratuito munere Chananeorum

terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius
 civitatis petere: his dictis, & ostentatis uestibus
 in signum longi itineris, orabant ut in fœdus &
 amicitiam admitterentur. Iesus autē credens co-
 rum verbis quod Chananai non essent, recipit eos
 in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex
 cum senatu iuravit, habituros se eos pro amicis
 ac socijs, & nihil cōtra eos iniustum molituros,
 approbante id fœdus universo populo: hoc astu
 noti compositos domum ad suos sunt reuersi. Iesus
 autem exercitū ducto in submontanū Chananaa
 tractum, cum audisset Gabaonitas non longe à
 Hierosolymis habitare, & esse Chananaeorū ge-
 neris, euocatis eorū honoratioribus, fraudem eo-
 rum incusabat. Illis uerò excusantibus nō alium
 se modum salutis querenda habuisse, & ideo ad
 dolum uersos necessitate cogente, Eleazarū pon-
 tificem & senatum cōuocat: cumq; decretū esset
 non uiolandam fidem iureiurando sancitam, sed
 publicis ministerijs deputandos, in hac cōditione
 postea sunt habitū: atq; hoc pacto imminenti pe-
 riculo se subtraxerunt. Ceterum cum rex Hiero-
 solymitarum indignè ferret Gabaonitas ad re-
 sum defecisse, & quatuor proximarum gentium
 reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset,
 Gabaonita uidentes se peti, & hostes castris cir-
 ca quendam fontem nō longe ab urbe positis. ad
 oppugnationem expediri, Iesum in auxilium ad-
 uocant: nam eò tum res denegerat, ut ab his per-
 nicium

niciem expectarent: in illis uerò qui ad excidium Chananeorum uenerant, propter nouam amicitiam unicam spem salutis reponerent. Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent, per decline fugientes est persecutus. Beithora is locus dicitur. Interfuisse huic pralio diuinum auxilium euidentibus prodigijs apparuit, calo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine insuper maiore solito ruente: accessit & illud nunquam antea uisum, quod dies factus est longior, ne interuentu noctis uictori hostis eripereetur: quo factum est ut Iesus reges istos caperet in spelunca quadam latebras quarctes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. Creuisse autem eam diem ultra cōsuetum, extat relatum in sacra uolumina qua in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabonitas inuascent, Iesus in Chananaa mōtana ducit exercitum: & magna in ea regione cade edita, pradaq; abacta, Iosue 11 exercitū reducit in Galgala. Cumq; latè per circumquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebraeorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudo casorū, excitati sunt in eos reges Libani accolæ, & ipsi Chananei generis: & quantum Chananeorū campestria colit adscitis Palaëstinis castra posuerunt ad urbem Galilea Berotham, non longe à superiore Cadesa, qua
etiam

etiam in Galileorū agro sita est : erantq; omnes
 ha copia, peditum trecenta milia, equitū decem
 milia, currum viginti milia : quæ tāta hostium
 multiudo, adeo tam ipsum Iesum quàm ceteros
 Israhelitas terruit, ut præ metu minimum à despe-
 ratione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis
 formidinē, & quod eius presidio se nō tam tutos
 putarent, pollicitusq; victoriam, equos captivos
 eueruari & currus incendi iussisset : concepta ex
 his promissis fiducia, ducit in hostem : quem die
 quinto adeptus pugnādi copiam facit. fuq; con-
 flictus ualidus, & strages maior quàm ut facile
 credi possit est edita. In fuga quoq; plurimi ceci-
 derunt, ut præter paucos totus hostilis exercitus
 interierit. Reges etiam ad unum omnes sunt casi:
 adeoq; senitū est in uictos, ut hominibus sublati
 in equos ferrum exercerēt, & currus exararent.
 Totam deinde regionē pernagatus est, nemineq;
 audente congredi, expugnabat oppida, & quot-
 quot ad manus suas peruenirent interficiebat.
 Jamq; quinto huius belli anno exacto Chana-
 naorum nemo supererat, nisi siqui in loca muni-
 tissima confugerant. Iesus autem castris è Gal-
 galis in montana translatis, sacrum tabernacu-
 lum in urbe Silunte fixit : quod is locus propter
 pulchritudinem niscus sit idoneus in quo tāisper
 maneret, dum maior commoditas adificādi tem-
 pli se praberet. Inde cum omni populo profectus
 uersus Sicima, altare ita ut Moyses præceperat
 statuit:

statuit: & divisio exercitus, in Garizao monte
 dimidium eius collocavit, & in Gibale alterum
 dimidium, in quo altare erat cum Levitis ac sa-
 cerdotibus: ubi mactatis victimis, execrationi-
 busq; peractis & in altari insculptis, in Silutem
 sunt reversi. Iesus autē iam senex, cum uide- I I I.
 ret Chananaeorū urbes penē expugnabiles, cum Jos. 13. 14.
 propter situm natura tuū, tum propter munitiones
 ad frustrādos hostium conatus arte additas: 12.
 nam cognito Israēlitarū ex Aegypto exitu, &
 quod ad suum excidium properarēt, toto illo tem-
 pore in muniendis oppidis occupati fuerant: con-
 ventu populi in Silutem indicto concionē aduo-
 cat: cumq; frequens cōcursus factus esset, res ha-
 tēnus fortiter ac feliciter gestas recēsit, quales
 par erat Dei auspicijs à populo religiosissimo ge-
 ri: reges triginta & unum ansos manus cōferere
 denictos, exercitusq; potētissimos pralio supera-
 tos, & internecione casos, ut ne reliquia quidem
 generis superessent. Caterum quoniā ex urbibus
 aliae captae essent, aliae munitiones & ob hoc ob-
 stinationes longa oppugnatione opus haberent,
 censuit eos qui ex regione ultra Iordanē sita in
 communem expeditionē profecti fuerāt, & pro-
 pter cognationem socios periculorū se adiunxe-
 rant. gratijs prius actis ad proprias sedes remit-
 tendos: deinde ex singulis tribubus singulos te-
 stata probitatis viros eligendos, qui regionem to-
 tam permensi bona fide & absq; dolo magnitu-
 dinem

dinem eius renuntiarent. In eam sententiam ienum
 est ab uniuerso populo: moxq; eos uiros misit ad
 metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam
 geometria peritis, qui propter hanc sciētiam er-
 rare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit,
 ut aestimationem agrorū iuxta bonitatem terra
 facerent: nam Chananea natura talis est, ut ui-
 dere liceat campos magnos & frugum ac fru-
 ctuum feracissimos, qui collati ad aliam terram
 admodum uberes uideri possent: quod si ydem ad
 Hierichuntinū aut Hierosolymitanū agrum con-
 ferantur, iam non magni pretij uidebuntur: cum
 tamen hi agri parui sint & bona ex parte mon-
 tani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis
 alijs secundi. Hanc ob rem uoluit iuxta aestima-
 tionem potius quam iuxta mensurā sortitionem
 fieri, quod nonnunquam unum ingerum pro mille
 alijs ualeat. Decemuiri autē huic negotio desti-
 nati perlustrata regione & aestimatione terra
 peracta, septimo mensi reuersi sunt ad eum in
 Siluntē, ubi tum tabernaculi sedes erat. Tum Ie-
 sus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum
 principibus diuisit regionem nonem tribubus &
 Adanassitruū dimidia parti, cuiq; tribui pro eius
 magnitudine agrum admetiens: cumq; ad sortes
 uentū esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iu-
 dæa pertinens usq; Hierosolyma: latitudo uerò
 eius Sodomiticū lacum attingebat: in hac sorte
 urbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco

Simco

Simeonis sortita est Idumaea pars Ægypto & Arabia cōterminam. Beniamita deinde regionem sortiti sunt, quæ à Iordane amne usq; mare protenditur: latitudo uerò eius patet Hierosolyma inter & Bethelæ: angustissima autē hac fors fuit, propter agri bonitatem: Hierosolyma enim & Hierichuntē acceperunt. Ephraimi autē tribus terrā à Iordane usq; Gadara in longū protensam sortita est, in latū patenti à Bethelis usq; magnū campum. Manassetidis itē dimidia pars agrū à Iordane usq; Dora urbē, latitudine usq; Bethsana, quæ nūc Scythopolis uocatur. Post hos Isacharis in longum patenti à flumine usq; Carmelum montem. latitudinis uerò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonita usq; Cenesaritē lacum terrā Carmelo & mari cōtiguam sunt sortiti. Quæ autē regio post Carmelum sita est conuallis ex re nomen habens tota Ascritis celsis quæ ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Arctipus. Quæ uerò ad orientem spectant usq; Damascum urbē, & superior Galilea Nephthalitis obtingit, usq; Libani montē & Iordanis fontes, qui ex hoc monte oriuntur, quæ fines sunt Arces urbis uersus septentriones sita. Porro Danita adepti sunt quicquid uallis ad occidentem solem uergit, Azoto & Doris terminati: horū est Iamnia & Gitta, & totus ager, qui ab Ascarone pertingit usq; montē à quo Iuda tribus initium fecit. Ad hunc modum

modum sex gēitium à filijs Chananei denomina-
 tarum regione Iesus diuisit, & nouē cum dimi-
 dia tribubus habitandā dedit. *Amoræam* enim
 & ipsam ab uno ex filijs eius dictā *Moyſes* iam
 ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, ut
 ib. 4. c. 7. *ſuprà* diximus. *Sidoniorū* autem, *Arucæorum*,
Amathaorū & *Arutheorū* agri nihil ad hāc
 diuisionē pertinuerunt. Caterū *Ieſus* atque iam
 defecta cum nō ualeres cōſilia ſua per ſe exequi,
 & qui uicem eius geriebant, negligentius *Remp.*
 adminiſtrarent, præcepit unicuiq; tribui, ut ex
 ſua ſorte *Chanæorum* reliquias tolleret. In hoc
 enim conſiſtere & ipſorum ſecuritātē, & diſci-
 plina ac religionis incolumitātē. idq; eos non ex
Moyſi tātum monitis, ſed ſuomet experimēto di-
 didiſſe: deinde ut *Leuitis* triginta octo deſtinatas
 urbes redderent, iam enim decem in *Amoræa*
 trans flumen acceperāt: ex his in tribus profugis
 receptacula ſunt inſtituta: nihil enim magis erat
 cura, quā ut nuſquā à *Moyſis* præſcriptis re-
 cederetur: hæ fuerunt, in tribu *Iuda* *Hebron*, in
Ephraim *Sicima*, in *Nephthalitide* *Cedeſis*, quā
 eſt in ſuperiore *Galilæa*. Poſt hæc quod de prada
 in reliquum erat diuiſi: ſupererat enim permul-
 tum: unde nō mediocriſ diuitiarū acceſſio & pu-
 blicè & priuatim facta eſt: tātum erat auri &
 neſtimentorum ac reliqua ſupelleſtilis: tantum
 etiam iumentorū ac pecudum, ut numero cōpre-
 hendi nō poſſent. Poſthac aduocato in cōcionem

exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanē sita
unā militabant numero quinquaginta milia, in
hanc sententiā locutus est: Quoniam Deus &
pater qui est dominus Hebraorū generis, terram
hanc & acquirere dedit, & in perpetuū man-
suram nobis promissus: nosq; opem uestram indi-
gentibus ex mandato Dei alacriter & impigre
præstitistis, æquum est cum iam nihil arduū su-
persit, missionē nobis dari, & promptitudine uest-
stra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in
posterū sit opus, nihilo segnius operā uestram no-
bis paratā fore. Itaq; gratias nobis agimus, quod
socij periculorum esse voluistis, rogamusq; ut in
hac mutua benevolentia perseueretis, memores
amicorū & quod nos quoq; uestras possessiones
nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felici-
tatem Deo fauente & nobis adnitētibz perue-
nimus, nec id sine uestra opera premio: quando-
quidē ex hac militia ditati estis, multumq; pra-
de, auri, & argenti referetis, & super omnia no-
stram beneuolentiam ad referendam vicem nun-
quam non promptā ac paratā. Nam & Moysis
mandatis satis fecistis, non cōtempta auctoritate
mortui, & nihil nobis ad nostrā gratiam prome-
rendam reliquū fecistis. Latos igitur nos ad uest-
ras possessiones dimittimus. hoc unum rogos,
ut nullam terminum existimetis cognationem
nostram dirimere: néue propter flumen medium
alios nos putetis quā Hebraeos. Omnes enim
Abra

Abraha stirps sumus, qui uel hęc uel illam ripam incolimus, unus Deus tā nostros quā uestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moysen instituta diligēter obseruanda sunt: hoc enim pacto futurus est adiutor & propitijs: sicut cōtrā, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hac locutus & singillatim primatibus populoq; in commune dicto uale, ipse quidē eodem loco restitit: reliqua autē multitudo uniuersa cum lacrymis eos deducebat. & agrē à se inuicē diuellerātur.

IIII. Itaq; traiecto flumīe Rubelus tribus & Gaddis Ios. 22. & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum cōiunctionis cum reliquis qui nūra Iordanē incolunt. Quo audito apud ceteros Israhelitas, cum aliare exstructū scirent, non etiam quo animo, putabāt eos nouata religione alienorū numinum cultum uelle introducere: & temerē hęc suspitione uiolata religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & pœnas à uiolatoribus exacturi. Existimabant enim nō tam cognationis ac dignitatis eorū qui in hoc erāt crimine, quā diuina uoluntatis rationē habendam: atq; ita irati ad expeditionem se accinxerūt. Iesus uerò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebāt eos, dicentes uerbis prius quā armis rem aggrediendā, & sciendū quā mente id fecerint: & si forē malo animo factum depr

deprehensum sit, tum deum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phineesem filiū Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi uolentes altare in ripa construxissent. *Vi* uerò traicēto flumine, & cōcursu aduocato Phineeses in cōcione constitit: *Mainus*, inquit, uestrum delictum est, quān uerbis tantum castigari debeat: attamen non culpa magnitudine moti repente ad arma cōclamanimus ut pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationē ad nos suscepimus, ut cognita causa extructi altaris, nō temerē armasse nos in uos uideamur, si pijs rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam ultionem uiolata pietatis inferamus. *Vix* enim credere posuimus, nos qui perspectā Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, dis iunctos à nobis & in uestram possessionē reuersos, quam Deo ferre acceptā debetis, cuius providentia uobis contigit, beneficiarū ipsius obliuio, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos Deos cōplecti, ac Chananaeorū impietati accedere. Sed uenia dabitur, si resipiscatis, & nō a maiore insaniam prolabamini, ad domesticarū legum reuerētiā reducti. Quòd si in male coeptis obstinatē persistatis, non grauabimur ullum laborē pro legū defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flumine

mine iraeſto, pro Chanaanis habitos, non ſecus
atq; illos exterminabimus. Caute enim pueris
quia extra limitē noſtrū eſtis, extra poteſtatem
etiam Dei nos enaſſe: ubi ubi eſtis, omnia ſunt
illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quòd
ſi putatis locū nobis ad recte ſapiendum eſſe ob-
ſtaculo, præſtat nonam agrorū diuiſionē facere,
& hanc regionē pecoribus compaſcuam relin-
quere. Satiſ eſt igitur ut reſipiſcatis, & à noni-
tatibus mutato propoſito deſiſtatis: rogamusq;
nos per ſalutē liberorū ac cōiugum, & quicquid
habetis cariſſimū, ne nobis belli ſuſcipiēdi neceſ-
ſitatem imponatis, cōtra quos minime volumus.
In hac enim cōcione & conſultatione ſitum eſt,
utrū pace noſtra & neſtris affectibus perpetuò
frui malitis, à nobis perſuaſi, an uos & neſtra
omnia belli periculus exponere. Poſtquam hæc
Phineeſes dicere deſijt, qui cōcioni præerant, pro
communis cauſa deſenſione hæc attulerunt: Viri
fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus,
neq; in religione cuius nequaquā pœnitet, quic-
quam innouare. Vnum Deum nouimus Hebraeis
omnibus communem, & altare eius arcem quod
eſt ante tabernaculum, nec aliud unquā noſtras
excipiet viſtimas. Nam hoc quod nūc erexitur,
quodq; neſtra ſuſpicioni anſam præbuit, non ad
Deum ſacrificijs placandum exſtructum eſt, ſed
ut perpetuum argumentum exſtet noſtræ neceſſi-
tudinis, noſq; patriæ religionis admoncat, non
ut nos.

ut nos suspicamini, violāde religionis sit initiū:
 Et hanc fuisse nobis extruendi causam, Deus
 ipse testis esto idoneus. quāpropter meliorē post-
 hac de nobis opinionē habetore, absq; ut nos
 affimes existimetis ei crimini: cui quisquis ex
 Abrahā posteris se obnoxium fecerit, Et à pa-
 tris moribus acritibus digenerauerit, absq; ca-
 pitali pœna expiari nō valeat. His auditis Phi-
 neeses, collaudatq; eorū cōstantia, reuersus ad
 Resum, vē totā apud populum exposuit: qui laus
 quod nec defectu opus esset nec ciuili sanguine,
 gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto cō-
 uentū, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima
 elegit domiciliū. Anno autē post uigesimo iam *Ios. 23. 24.*
 decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, et
 cum senatu magistratibus, iū ex plebe quotquot
 erat cōmodū, ubi uidit omnes adesse: primū Dei
 beneficia in memoriā illis reuocat plurima, per
 quae ex rebus afflictis in tantas opes tantamq;
 gloriā peruenerāt. Hortatur deinde ut dent ope-
 ram ut Deū in posterū a quē habeant propiciū,
 eiam sciāt eius beneuolentiā nō alijs retineri pos-
 se quā pietatis artibus. Suum enim fuisse ut
 priusquam decederet, illos officiū cōmonefaceret.
 Postremò rogauit ut hāc admonitionē boni con-
 sulerent, essentq; eius perpetuò memores post hāc
 concionē naturae debitū exoluit, anno uitae cen-
 tesimodecimo: quorum XL. sub Moyse magistro
 minister ipsius exegit, Et post eius obitū uigin-
 tiquin

tiq; reip. præsuit, vir incōparabili tum prudentia tū eloquentia, adhac in re imperatoria fortis & impiger, nec munus in pace bonus & milis: deniq; in quavis uirtute eximius. Sepultus est in oppido Thamma tribus Ephramitidis. Per idem tēpus moritur & Eleazarus pōtifex, Phineesi hereditariū relinquens sacerdotiū: sepultura eius monumentū impositū extat in urbe

V. *Gabatha.* Post horū obitū consulius Phinees *Jud. 1.* ses à populo de uoluntate Dei, cuiusnā foret imperium in bello Chanaan: Respōdit, iubere Deū ut Iuda tribus ductu bellī gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cōditionibus rem aggressa est, ut sublati ē sua ditione hostiū reliquīs, cum tributarijs, in alterius tribus extirpādis huius generis reliquīs uicem rependeret.

Quomodo post mortē imperatoris I Israēlitz neglectis patris religionibus in extremas calamitates inciderūt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis D C. tantū fuere superstitēs. CAP. II.

AT Chanaanai quorū res tum erant satis integra, cū magno exercitu apud Bezeccā urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci: id nomen Bezecenorū dominū significat, Adoni enim Hebraorū lingua dominus dicitur. Hi spem uictoria reponebant in hoc, quod Iesus dux Israēlitarū esset defunctus. Aduersus hos quas dixi dua tribus egregiē pugnauerunt: & cassis decem millibus dum reliquos fugientes inse

insequuntur Adonibezecū ceperunt: qui manibus ac pedibus truncatus, agnovit divinā iustitiam, septuaginta & duos reges antea hunc in modū à se multatos confessus: sic affectū detulerunt nō longē à Hierosolymis, ubi facto sanctū terra mandauerunt. Deinde circa oppida bellū circūferabant, quorū bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte, omnes habitatores terra cōtrucidauerūt: ac superior natura loci & munitionibus est defensa: quare oppugnatione in Hebronē translata, urbēq; ui capta, in oppidanos omnes sanatum est. Apud hos in eam diē superstites erant quidam ē gigantū genere, statura & specie ceteris mortalibus dispares, visu simul & auditu horribiles: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia nix credant qui nō uiderunt ipsi. Hoc oppidū *Leuitis* *Iosue 22* honoris gratia concessum est cū illis duobus cubitorū nullibus: reliquū eius agrū Chalebo dono dederūt, iuxta mādātū Moyses: fuerat hic unus ē speculatoribus, quos Moyses in Chananaeam prēmiserat. Habita est ratio Iethre quoq; Madianite, olim Moyses soceri, cuius posteris ager est attributus. quia relicta patria comites se adiunxerāt, & in deserto arūnarū socij fuerāt. Expugnatis montanis oppidis, in cāpestria & maritima descendētes predictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananaeis ceperūt. Euasis autem eos Gaza & Accaron, quod in
1 2 plani

planicie sita & abundantes curribus, inuadentes se male mulctatos facile reiciebant. Atq; ita haec duo tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamina uero in quorum sorte erat Hierosolyma, tribus imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterum alteri à cadibus, alteri à periculis seruiati, ad culturam agrorum utriq; se conuulerunt. Beniamitarum exemplo mox reliqua tribus & ipsa idem fecerunt, & tribus cōsenti pacem Chananaei dederunt. Ephraim uero tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impeso nihil proficeret, inceptis tamen pertinaciter durauit: tandem comprehenso uno ciuium qui in urbem importabas necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cum familia seruaturus, proditiōe eius facti sunt uoti cōpotes: caesisq; reliquis omnibus, praeter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac urbis dominium habuerunt. Omissa deinde bello Israelita omnes agricultura tantum operam dabat: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quam honestati studebant, disciplina ac legum diuinarum immemores. Qua iniuria Deus commotus per uasem admonet eos non esse sua sententia hosti Chananaeo parcere, quamobrem fore ut aliquando per occasionem pro incēpestina clementiae crudelitate eis reponeret. At illis, tametsi territis oraculo, bellum tamen non libebat suscipere, cum quod multa
 è Cha

ē Chananeo perciperēt cōmoda, tū quōd ob lu-
 xum ad laborē nō essent idonei, deprauata iam
 reipublica forma, & autoritate optimatū inua-
 lida, dū nec senatus ut antē legitur, nec magi-
 stratus solennes creantur: dumq; relicta cura sta-
 tus publici, omnes priuatis tantū lucris sunt de-
 diti. In tanta licētia perturbatio grauis incidit,
 ex qua mox bellū ciuile exortum est, quod hanc
 causam habuit. Vir ē plebe Ienitica, in Ephra-
 mitarū ditione habitans, duxit uxorē natam in
 oppido Bethlemis, quod ad tribū Iuda attinet:
 hanc cū uehementer ob formā amaret, parū re-
 spondere in amore agrē ferebat. Hinc orto dissi-
 dio, mulier continuas expositulationes nō ferens,
 relicto marito mense quarto ad parentes reuer-
 situr. Is coactus desiderio, & ipse uenit ad soc-
 ros, quorum opera missis querelis cum uxore in
 gratiam reueritur: eo loci quatuor dies exegit,
 comiter à puella parentibus habitus: quinta cū
 decreuisset domū repetere, post meridiem iter in-
 greditur: cunctanter enim parentes filiā dimise-
 runt, nec nisi meliore diei parte trāsa: comē-
 erat unus famulus, & mulier uehebatur asina.
 Cumq; emensi triginta stadia nō longe abessent
 à Hierosolymis, famulus dabat cōsiliū ne aliquē
 diuiterēt: ne si nox iter facientes opprimeret, in
 aliquod incōmodum incidirēt, præsertim propin-
 quis hostibus, cū serotina hora etiā amicorum
 loca suspecta facere soleat. Marito non placuit

alienigenarum uti hospitio, nam Chananei tunc urbē tenebāt, malebatq; progressus uiginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc cōsistentibus omnibus, peruenit in Gabā tribus Beniaminidis sero admodū: cumq; in foro inueniret neminē qui se inuitaret ad hospitium, senex quidā ē rure domū repetens, Ephraimita genere, sed Gaba habitās, casu repertū interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demū cōnā ē foro peteret. Ille se Leuitā ait, & uxore ā parensibus domū reducere, & in Ephraimitarum diuione se habere domiciliū. Tū senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortē oblatum hospes uisus est, ad se deducit hominē. Gabaeni uerō quidam iuuenes qui mulicrulam in foro uiderant, mirati eius formā, postquā ad senē illum diuertisse cognouerant, contēpta imbecillitate & solitudine, uenerunt ad ianuam: rogantq; senē ut abirent, & uim abstinerent ac iniuriā, postulabant ut exhibita hospita quieti sua consuleret. Cumq; ille contrā diceret cognatā esse, & Leuitidem, peccaturos eos grauiter, si propter uoluptatem leges uiolarent: iuuenesq; iura contēnerent ac deriderent, eadē minantes si obstare libidini eorū pergeret: senex ait, se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupiditatē explerent, uolens quantum in se erat tuos ab iniuria praeſtare, quos exceperat. Illis uerō pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere

pere nolentibus, supplex orabat, ne quid contra
leges cōmitterent. At illi furētes in raptā mu-
lierem domū abducunt: cumq; ei per totā noctē
ad satietatem illussissent, diluculo dimiserunt:
qua ita miserē affecta ad hospitium venerat, et
pro nimio dolore ac uerecundia, non audens
in mariti conspectū venire, quod hunc indignis-
simè rem laturū putaret, humi collapsa expira-
uit. Venit a ratus sopore oppressam, et nihil gra-
uius suspicans, excitare conabatur, cōsolaturus
eo quod non sponte se ad stuprum praeuissset, sed
in alienas edes abrepta. Vi uerò defunctam
sensit, satis prudēter pro calamitatis magnitu-
dine se gerens, cadaver iumento impositū domū
reporat, et mēbratim diuisum in partes duo-
decim, ad singulos tribus misit, mandans perfe-
rentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri
causa mortis fuerint, et de eorū uolentia. Tum
uerò illi nunquam tali antè uiso uel audito spe-
taculo ad indignationem grauiter cōmoti, et
iusto furore perciti apud Siluntem conuentū fa-
ciunt, et congregati ante tabernaculum, Ga-
baēnos hostiliter armis impetere decernūt. Hūc
impetum senatus cohibuit, suadens non ita te-
merè cognatis bellum inferendū, priusquā uerbis
agerens de criminibus: quando ne in exteros
quidem ob iniuriam acceptā armari leges per-
mutūt, nisi legatis prius de satisfactione missis.
Rectum igitur esse ad Gabaēnos mittere qui

fontes ad supplicium deposcant : qui si dedantur, horum poena contentos esse debere: sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaq; missus ad Gabaënos accusaturi eos iuvenes qui nim pudicitia mulieris insulerat, et postulaturi ut pro uiolatis legibus morte iustas poenas penderent. Gabaëni uero non dediderunt iuvenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperatorum metu belli parerent, cum multitudine ac uiribus nulli se cedere uideri uellens : eratq; magnus apparatus totius tribus, cum ceteri non defuturos se promitterent, si quis eos uel et armis aggredi uellet. Quae postquam Israëlitis à Gabaënis renunciata sunt, incirando sancimus, neminem ex suis uiro Beniamita filiam traditurum in coniugem, et acriore bello persecuturos se eam tribum, quam maiores eorum Chananeos persecuti sunt. Et confestim eduxerunt contra eos exercitum quadringentorum millium armatorum. Beniamitis uero habuerunt uiginti quinque armatorum millia, et insuper sexcentos: ex eo numero suere quingenti funditores peritissimi, qui lana manu feriebant: itaq; commisso apud Gabam praelio, egregie uicere Beniamita, cecis ex aduersa acie uiginti duobus millibus: et fortasse plures cecidissent, nisi nox praelium diremisset : atq; ita Beniamita laesi se intra mœnia receperunt : Israelita uero in castra insperata clade attoniti. Si quoniam die praelium instauratur, et Beniamitis rursum

vincen

vinctibus, decem octo millia cadunt ex parte
 Israelitarum, quo factum est ut castra metui dese-
 rerent: profectiq; Bethela, qua urbs non longe
 aberat, post die ieiunio peracto supplicauerunt
 Deo per Phineesem pontificem ut ab ira desiste-
 ret, & ceteris duabus cladibus victoriam &
 robur contra hostem concederet. Deum vero pre-
 cibus eorum amavit, & per eundem natem favorem
 est pollicitus. Ergo divisas bisariam copiis, dimi-
 diam partem noctu circa urbem in insidijs col-
 locans, reliqua in aciem producta cum Beniami-
 nis manus conferunt, moxq; ut impares paula-
 tim pedem referunt: eo magis Beniamita instans
 sponte cedentibus, quò longius hostem ab urbe
 abstraherent, ita ut etiam illi qui urbe propter
 aetatem imbellem relictii fuerant, procurrerent
 quasi praeda futuri socij. Postquam autem satis
 longe à manibus discessum est, Hebraei reversi in
 pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox co-
 orti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Sen-
 serunt illi se deceptos, & cum consiliu in ancipi-
 ti metu non suppetere, in conuallem quandam com-
 pulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pu-
 gnare assueverant, telis ferarum in more sunt con-
 fixi. Sexcenti tantum evaserunt incolumes, qui
 conglobati & facto cuneo, ferociter per medios
 hostes eruperunt, & in montem quandam fuga de-
 lasi natura loci se tutari sunt: reliqui omnes co-
 ciderunt, numero circiter viginti quinque millia.

Israëlitæ uerò Gabam incenderunt, & mulieres atq; impuberes cōtrucidauerunt: pari modo & in alias Beniamitarū urbes sanūm est: adeoq; indignatio iusta eos effrauerat, ut ad expugnandā etiā Iabiam Galaditidis urbē, quæ auxilium cōtra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitteret: qui positi urbe occiderūt eā uiros quā mulieres & pueros, seruatis tantū quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetrātū in mulierē scelus, recensibus etiā cladibus exasperatus: qui postquā refodit, subsequens est poenitētia, dī una se tribu dimittentes reputāt: & quāuis iustis armis oppressos cēserēt, ut qui cōtra leges diuinas peccauerāt, ieiunium tamen indixerūt ob eorū existū. Sexcētos quoq; illos qui effugerāt, missis legatis renocāt: In petram quandā, quæ Rhōa dicitur, in deserto occupauerāt. Legati uerò apud illos tam ipsorū quā suā cladē cōquesti, quod infectū esse nō poterat, suaserūt aquo ferret animo, & ad sui generis reliquos aggregaretur, nēne quantū in se esset, uniuersam tribu Beniamiticā irē perditū. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prādā insuper quantā possent abigere. At illi agnoscētes suā iniustitiā iusto Dei iudicio dānatā, reuersi sunt in sua tribus ditionem, parētes suorū hortatibus. Israëlitæ uerò dederunt eis in uxores quadringētas illas uirgines Iabiticæ, de reliquis uerò deliberabāt unde illis

uxores ad sufficiendā prole parari possent: cū enim ante iniū belli iureiurando cautū esset, ne quis filiā in Beniamiticā tribū daret, nō decē-
rante qui negligendū id sacramentū consulerent,
quod ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non in-
gratam rem deo fore si quo modo provideatur,
ne integra tribus pereat: & periculi nō quando
necessariō sū periculosa esse ac graua, sed cū
ausu malitioso cōmittuntur. Cū uerò senatus
sueclamatione perinriū mentionē abominaretur,
existis quidā qui diceret, habere se cōsiliū, quo-
modo saluo iureiurando Beniamitis uxores pos-
sent cōingere. Proferre deinde id à senatu iussus:
Singulus, inquit, annis nobis mos est apud Silu-
tem ad celebritatē conuenire, in quo comitatu
sequuntur & coniuges & filia. Harū quosque
potuerint, rapere Beniamitis impune sit, nobis
nec iubentibus nec prohibentibus: quod si patres
earum agrē tulerint, & uindictam postulauer-
int, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias ne-
gligenter custodiuerint: & quod non oportet
ira in Beniamitas nimis indulgere, quā iam
antē plus satis contra consanguineos sint usi.
In hanc sententiam concessum est, decretumq;
ut liceat Beniamitis uxores rapto querere,
Instante autem festo ducenti illi bini trimino
ante urbem insidiabātur aduentantibus uirgini-
bus inter uincta & per alias latebras: illa uero
nihil suspicantes lufitando securē iter faciebāt.

Iuno

*Iuvenes autē coorti dispersas corripiebant: atq;
hoc pacto quesitis nuptijs, agricultura insudan-
tes, dederunt operam, ut ad pristina felicitatem
aliquando redire possent. Quo factū est, ut Ben-
iamitarū tribus qua minimum ab internecione
absuit, prudenti hoc Israëlitarū consilio serua-
retur, moxq; magnis incrementis tam numero
quā opibus est aucta. Hic finis fuit belli Benia-*

VII. *mitici. Nec felicior per idē tēpus fuit Dania-
Ind. 18. na tribus, tali fortuna usa. Israëlitis iam desue-
tis armorū exercitio, & in colendis agris tantū
occupatis, Chananai in contemptū gentis collo-
gerunt copias: nō quod sibi timerēt, sed ut illata
Hebraeis aliqua memorabili clade, securius in
posterū suas urbes habitarent: & coniuratione
facta, magnoq; numero peditū armato, adiun-
ctis etiam curribus, Ascalonē & Accaronē
in forte Iuda sitas in partes suas traxerunt, &
alias plerasq; campestres cinitates: ita ut Da-
nita in montana cōpellerentur, ne pedē quidē
ubi ponerēt in campestribus habentes. Qui cū
nec bello essent pares, nec pro numero satis agro-
rum haberent, miserunt ex suis quinq; viros in
mediterranea, dispecturos nunquē locū inuenirēt
deducendis colonis idoneū. Illi à cāpo magno Si-
donis iter unius diei progressi, nō longe à Libano
& minoris Iordanis fontibus inuēto agro bono
ac fertili, rē totā suis renuntiant: qui mox cum
exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana,
cognom*

cognominem uni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israëlitarum autem res in deteriorius prolabebatur, quòd neq; ad laborē se excracerent, neq; pietatem colerent: luxato enim reip. statu, magna licentia pro suo quisq; libito vivebat, ut domestica Chananaeorum vitia iam totam gentem impunè imundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum servitutem à Deo populus Israëlitarum est traditus. CAP. III.

Hanc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatē brevi disperijt. Bello enim à Chusarshe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditioe in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus gravati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. CAP. IIII.

Erat in tribu Iuda Cenizus, vir industrius *Ibidem.* & magnanimus, hic oraculo monitus, ne pateretur Israëlitas diutius tales misérias perferre, sed ut ad audendū pro libertate accēderetur, ascitis paucis quibusdam periculatorū socijs, quos presentis status tadebat & mutatū cupiebant: primò presidium suū à Chusarshe imposuit interficit, tantumq; primus successus valuit, ut indies crescēte suorum numero, iam aperto Marte

hosti pares viderentur: itaq; congressi cum hoste uno pralio se in libertatem asserunt, reliquia fusi & fugati exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Cenizus uerò egregie nauata opera premium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est, subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus. CAP. V.

VIII. **P**ost cuius mortem uacante principatu, res Iud. 3. Israëlitarum rursus in peius ruce cœperunt: idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorẽ, nec legibus obedientiã exhiberẽt: qua res in causa fuit, ut Eglon Moabitarũ rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. Exceperunt tamẽ eum aliquot pralijs, sed omnibus uicti ferocia posita ingũ acceperũt, tributarij facti. Rex uictor trãs lato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebẽ nexauit, ita ut in summa miseria per annos XVIII. degerẽt. Deus autẽ calamitatibus eorũ et supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hũc modũ. Jodes filius Gera, tribus Bẽiamitica, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex æquo promptus, habitabat ipse quoq; apud Hierichuntẽ. Is in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominẽ sibi concilians, & eo nomine amicis etiã regijs gratus. Accidit ut semel cũ duobus famulis dona fe-
rens,

rens, pugione prius subter sagū ad dextrū femur
accinctus, ad regē introgrederetur: erat autem
aestas & diei mediū, quo remissius agebatur cu-
stodia, partim propter astū, partim satellitibus
occupatis circa prandiam. Inuenis igitur oblati
Egloni muneribus, qui tum in aestiuo quodā cu-
biculo morabatur, cōfabulari cū eo cœpit. Erāt
autē soli, quia rex familiariter cū Iode colloca-
turnus famuliciū ablegauerat, sedebatq; in sella,
& Iodes uerebatur ne fallere icū plagā non sa-
tis lethālē inferret. Iubet igitur eū surgere, dicēs
habere se somniū, quod ex Dei mādato regi sis
indicandū. Cūq; ille audiēdi cupidus alacriter
assurrexisset, Iodes inflicto in cor pugione, et re-
lieto in uulnere, exiuit clausis prius foribus: regū
famuli interim quiescebāt, dormire eū putantes.
Iodes uerò Hierichūys re clām indicata, auctorē
se illis libertatis uindicāda prœbuit. Illi uerò li-
benter hæc accipientes, & ipsi confestim arma
capiebant, & cornicines per totā eam regionem
dimittebant: sic enim illic multitudinē cōvocari
mos erat. Egloni autem domesticos diu latuit
quod acciderat. Sed cū iam aduersperasceret, ue-
riti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt
in cubiculū: cūq; mortuū inuenissent, hærebant
inopes cōsiliū, & priusquā satellitiū cōglobare-
tur, Israhitarū turba superuenit: ex his pars in
uestigio confodimuntur, pars alia, circiter millia
decē, fuga Moabiticam regionem petunt. Eos
Israhelita

Israëlita praecipuo Iordanis transitu, in fugam intercepti, maxime circa ipsa uada, ita ut ne unus quidem incolumis euaderet. Atque ita Hebraei Moabitum imperium excusserunt: Iuda autem huius felicitatis auctori is honor cōsensu multitudinis est habitus, ut cōsestim princeps declaratus sit: cum principatū per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiā laude dignissimus: post quē Sanagarus Anathi filius electus in imperiū, nix toto ueriente anno uitam finiit.

Quomodo sub Chananzorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi. C.V L.

I X.
Jud. 4. **I**srælitæ uerò, quos præterita calamitates nihil castigatiores reddiderāt, in pristinam impietatem atque inobediētiā relapsi, priusquā satis à Moabica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananaeorū regis subingati sunt. Et regiam habens apud Asorū, quæ urbs sita est super Samachonitem lacum, peditū alebat milia trecenta, equitū decem, præterquē: currus bellicos habebat ter mille. His copijs præfectus Syfarses primus inter amicos regios, congressus cū Isrælitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur: quam per uiginti annos ferre sunt coacti, præ nimia seruitute caput nō audentes atollere, etiā Deo sic uolente, quò nimiam gentis consumaciam & ingratitude reuenderet. Qui tandem resipiscētes, & agnita calamitate

calamitatum causa, nimirum quod à legū contemptu proficiscerentur, Debora quandam prophetidem advenit, (nomen hoc apem Hebraei significat) rogantes, ut precibus Deum ad miserationem flectas, ne ita patiantur eos à Chanaanais opprimi. Deus autem exoratus salutē illis annuit, imperatore assignato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora oraculo accersito Baraco, iubet eum delectu habito, & conscripto decem milliū virorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esse tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. Baraco verò negante se accipere imperium, nisi & illa unā secum administratura id esset: illa comotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere voluit, ego verò nō recuso: & cōscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montē Itabyrium. Occurrit mox eodem Sisares, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu confedit. Baracum autē & Israëlitas multitudine hostium territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit Debora, insitq; eadem die pralio decernere. Victoriā enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Naq; commissa pugna vehemens imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos Chanaanorū uulnus ingerēs, & prospectum adimens, inuitiles eorū iaculatores ac funditores reddidit: atq; etiā scutati ma-

nibus

nibus rigentibus præ frigore gladios nix retinebant. *Israëlitæ* uerò tempeſtas à tergo imminēs non ſolū minus offendeſbat, ſed alacriores etiā faciebat, manifeſtario Dei præſentis ac fauentis ſigno accēſos. Itaq; rupta aduerſa acie, turbatisq; ordinibus, ingentem hoſtium ſtragē cēderunt: atq; ita pars telis *Israëliticis* cadebant, pars à ſuomet ipſorū equitatu ac curribus proterebantur. *Syſares* uerò ut uidit ſuos terga uertere, deſiliens à curru, fuga delatus eſt ad quandam mulierē *Cenetidē*, nomine *Ialen*, qua latebras petentē excepit, & potū poſcenti lac acidum exhibuit: quod ille cū auidius ingurgiſſet, in ſomnū eſt ſolutus: quem *Iale* aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo, moxq; *Baracianis* ſuperuenientibus, ſolo affixum oſtendit, atq; ita mulier iuxta *Deboræ* præſagium autor fuit uictoria. *Baracus* autem ducens ad *Aſorum*, *Iabinum* obuiam factū interfecit, et caſo rege, ac urbe ſolo aquata, quadraginta annis imperium *Israëlitarum* tenuit.

Quomodo *Amalecitz* deuictis *Israëlitis* regionem eorum per ſeptem annos ualtauerunt. C A. VII.

DEſunctis autē *Baraco* & *Deboræ* eodē ſcrē tempore, paulo poſt *Madianitæ* ſocijs *Amalecitis* & *Arabibus* expeditionē cōtra *Israëlitæ* fecerunt, & congregati ſuos magno pralio uicerunt: ualtatūq; frugibus prædam abegerunt. Cumq; idē per cominuos ſeptē annos
facer

faceret, *Israëlitae* in montana cōpulsos campe-
stri solo cedere cōgerunt: qui speluncis & sub-
terraneis edificijs excanati, quicquid hostium
violentiā evadere poterat, intrò receptū asser-
uabant. Nam *Madianitae* per astatem facien-
tes expeditionem, hyeme agros colere *Israëlitae*
permittēbant, ut possent denuò labores eorum
nas̄tare. Itaq; in perpetua fame ac egestate ui-
uebant, nec iam ullum supererat praesidium, nisi
in precibus ad Deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberavit. C A P. V I I I.

Per idem tempus Gedeon Iali filius, unus *Ibidem*
ex primatibus tribus *Manassetidis*, ma-
nipulos frugum clām in torcular cōportatos fla-
gellabat: non enim ausus est propter hostē pro-
palām hoc in area facere. Cumq; spectrū ei ado-
lescentis specie se obtulisset, & felicem ac *Deo*
charū appellauisset: respondens, Hoc, inquit, mea
felicitatis argumentū est maximū, quod torcu-
lari nunc utor pro area. Illo cōtrā iubente ut bo-
no esset animo, & de libertate vindicanda co-
gitaret, negabat fieri posse: nam & tribū suam
enimis alicui cedere numero, & se iuvenem esse,
& iam arduis negotijs imparem. Deus autem
quicquid deesset se suppleturum pollicebatur, &
victoriam *Israëlitis* daturū, modò ipse imperiū
affamere nō grauaretur. Hanc rem Gedeon cum
quibusdam iuuenibus cōmunicavit, qui libenter
credentes oraculo, sine mora effecerunt, ut praestō
essent

Iud. 7. essent decem millia militū, ad quidvis pro libertate audendū paratissima. Gedeoni autē Deus in somnis apparēs, dixit, homines tali esse ingenio, ut sibi placentes nemini uelint uirtute cedere, & uictoriam sibi potius quam Deo tribuāt, nimirū magnis copijs freti. Vi igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit ut circa meridiem cum aditus seruet maximè, exercitum ducat ad flumiū, & quotquot procumbentes biberent, eos uiros fortes crederet: quotquot autem trepidè ac cumuluuariè potum sumerēt, sic existimaret, eos metu hostium hoc facere: quod posteaquam ita ut iussus est fecit, trecenti inuicē sunt cum perturbatione aquā sumere, ceteris manibus ori admonendo, imperauitq; Deus, ut his assumptis hostē innaderet. Gedeone uerò sollicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, uolens ei metū omnem eximere, iussit ut assumpto uno milite, clam accederet ad Madianitarū tentoria, ab illis enim accepturū occasionem fiducia. Vadit ille quò iussus est, uno tantum comitante famulo: cumq; ad quoddam tabernaculum adrepisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cōmilitoni narrantiē somniū, ita ut à Gedeone quoq; exaudiri posset: erat autē tale. Visus erat sibi uidere massam ordeaceam, praenilitate homini fastidundā, per castra prouolui, & primò regis tentoriū, mox caeterorum omnium prosterne. Qui respondit interitū exercitus signi

tus significari, addēs unde hoc ita colligeret: In-
 ter omnes, inquit, fruges ordeū est sine cōtrouer-
 sia nilissimū: & inter omnes Asiaticas gentes
 non facile reperias niliorē quā hodie sunt Israë-
 litæ, ut merito cōferri possint hordeo, Hi nūc, au-
 tore Gedeone, cōtraxerunt copias, & res novas
 moluntur. Ergo quia dicis te uidisse illā mas-
 sam tētoria nostrā subuertentē, uereor ne Deus
 Gedeoni triumphū de nobis cōcedat. Gedeon au-
 tem audito hoc somnio plenus bona spe & fidu-
 cia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis
 de uisione quā in castris hostiū audierat. Fe-
 cerunt illi quod imperatum est, accēsi hoc signo
 ad quiduis laboris aut periculi subeundū. Tum
 Gedeon circa quartā fermē uigiliam suos in ho-
 stem ducit trifariā in tres cohortes diuisos: erant
 autē centenaria, gerebantq; singuli amphoras
 uacuas, & in eis facēs ardentes, ut clam possent
 hostem inuadere nihil tale expectantem: & in
 dextris cornu arietinū uice tubæ. Hostium ca-
 stra latē patebant, eo quòd camelorū magnum
 numerum haberent: & cum iuxta gentilitates
 distributi tenderent, omnes tamen intra eundem
 ambitum cōtinebantur. Hebrai uerò à duce an-
 tē pramoniti, cum iam non longē ab hoste abes-
 sent, dato inter se signo cornibus sonantes, &
 confractis amphoris, sublatoq; militari clamo-
 re, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in
 castra impetū faciunt. Qua arte, accedentibus

diuinitus nocturnis terroribus, tāta inter semisomnes consternatio exoritur, ut incomparabiliter plures mutuis uulneribus, quàm hostili ferro caderēt, quòd diuersa lingua homines eadem castra haberent: semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tanea cadis & Gedeonis uictoria rumor ubi ad caeteros Israëlitas peruenit, correptis armis fugientē hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita harentem circumneciant, & quosquos ad manus uenire occidunt, interq; caeteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui uerò supersuere duces cū reliquijs exercitus ferme decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs cō prope-
rat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad unum omnes trucidat. & reliquos duos duces capit, Zebim & Hezarbunim. His praelijs caesa sunt Madianitarum & caeterorum Arabum, qui eis auxilio uenerāt, circiter centum uiginti millia: prada etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & inmentorum Hebraei sunt potiti. Gedeon uerò reuersus in patriam suam Ephram, supplicium sumpsit de Madianitarū regibus. Caterum Ephrami tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonā fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd inscijs ipsis hostem esset aggressus. Gedeon uir in omni uirtute

Iud. 8.

virtute summus, modeste respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu divino. *Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quam suam ipsorū qui militassent: atq; his verbis sedata eorum ira, non minus profuit Hebraeis quam rebus prospere gestis: obstitit enim ne civile bellum exoriretur. Huius tamen superbie iribus hac poenas dedit, sicut suo loco dicemus. Porro Gedeon cum vellet imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronuntiaret. In senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.*

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaq; finitimis bella gesserunt. C A. I X.

Habuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex uno matrimonio susceptos, nothū vero unum ex concubina Druma, cui nomē Abimelechus. Is defuncto patre profectus Sicima, unde mater fuit oriūda, adiutusq; à maternis cognatis pecunia, cum uideret malis artibus insignes, & ad quoduis facinus promptos, unā cū eis ad paternas ades reuersus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothane: hic enim fuga incolumis atq; quassuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legū præscripta gerere, omnibus iustis defensoribus iniustus aequè ac infestus. Itaq;

X I.

Jud. 8.

dum quodam tēpore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quam plebs uniuersa conuenerat, frater eius Iohanes, quē fuga seruatiū diximus, conscenso monte Garizzo qui Sicimis imminet, & sublata uoce ut ab omnibus exaudiri posset, silentiū ei populo prabēte, rogauit ut pauca uerba audire dignaretur. Cumq; illi magis etiam silerent intenti, dixit quod arbores olim humana uoce use, in conuentu ad id habito rogauerūt ficum, ut imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod cōtenta honore quem propter fructus suos percipiebat, nō requireret alium: arbores non destiterunt principē querere: nisi unq; est, uiti hunc honorē deferre. Ea uerò totidem uerbis quot ficus recusauit, & simili modo etiam olea. Itum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum, cuius lignū ad ignaria ualet. Is respōdit: Si serio me regē poscitis, sub umbra mea requiescite: sin autem insidias mihi struitis, egredietur ignis ex me, & absumat nos. Hec, inquit Iohanes, nō risus mouēdi causa uobis fabulor, sed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechū necatis fratribus principatū usurpare, cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hec locutus recessit, & per trienniu in latibris montiū nixit. Abimelechi potētiam fugitans. Nec ita multo post, Sicimita poenitētia ducti eorum qua in filios Gedeonis patrauerant Abimelechū ex urbe & tota tribu expulerunt. Ille uerò cogitabat

quomo

quomodo civitatē aliqua clade afficeret: cumq;
 instares vindemia, nō audebant colligere fructus,
 metuentes ne quid incōmodi ab Abimelecho ac-
 ciperent. Fortē per eosdē dies cōtulerat se cō cum
 armatorū manu. Et cognatis quidam princeps
 nomine Gales: hunc exoraverūt Sicimīta ut tan-
 tiſſer ſui cuſtodiam ſuſciperet, dū vindemia per-
 agitur: cōperuntq; ſecurē fructus conuhere. Et
 per ſodalitia cōnantes audebāt apertē in Abi-
 melechum cōſilia iactare. Et principis cognati
 diſpoſiti circa urbē inſidijs, multos ex Abime-
 lechianis in eas præcipitatos interficiebant. Ze-
 bellus nerō quidam ē Sicimitarum primatibus,
 hoſpes Abimelechi, per nūtiū ei ſignificauit,
 quomodo Gales populum cōtra ipſum irritaret:
 hortatus etiam ut inſidias ei ante urbē tenderet,
 ſe enim Galem illō adducturū: atq; ita fore fa-
 cilē ut inimico gratiam qualē meretur referat:
 quo ſaſto curaturū ſe, ut cum populo reconciliet.
 Cumq; Abimelechus locis inſidijs apertum cepiſ-
 ſet, Et Gales cum Zebello in ſuburbanis negli-
 gentius ageret, cōſpectis repente armatis exclā-
 mas, Zebelle hoſtē uideo. Illo reſpōdente, ſumbras
 eſſe cautiū: iam propiores cernens, Imō nō um-
 bra ſunt, inquit, ſed uirorū cohors. Ad hæc Ze-
 bellus, Nōne tu Abimelecho ignauiam obijciſ?
 quin igitur oſtendis qui uir ſis, Et armis homi-
 nem aggredieris? Gales nerō turbatus excipit
 primū impetum: cumq; ſuos inferiores animad-

uerteret, amissis aliquot, ceteros intra moenia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eum quasi uolens male pugnasset, effecit ut urbe pelleretur. Caterum Abimelech cognito quod Sicimite ad uindemum reliquum exituri essent, insidias circa urbem disponit: cumque prodissent, tertiam suorum partem occupare portas iubet, ne cinibus reditus in urbem pateret, ceteri uero dispersos circumueniunt. Itaque ubique plurima caedes patrabatur: Et urbe capta primo impetu ac solo aquata, saleque in ruinis eius semina: o, eam demum militem inde abduxit: atque ita Sicimite sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispersi periculum euaserant, collecti denuo, petram quadam occupata, locum natura munitu muro insuper cingere uolebant. Sed hoc consilium praeuenit Abimelech, qui quamprimum id cognouit, exercitum eò adduxit: Et arrepto fasce arido, insissique ceteris idem facere, breni petram strue lignorum circumdedit, subiectoque igne, Et fomētis ingestis flammam ingentem excitauit, ita ut nemo euaderet, sed una cum uxoribus Et liberis absumerentur. Numerus uirorum fuit circiter mille quingentos, praeter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium: dolendum sane, nisi quod meritis poenas dederunt ingrati-tudinis erga uirum optime de se meritum. Abimelech autem Israelitis Sicimitarum interuentione perterritis, uidebatur non fore praesens fortuna

tunc contentus, neq; prius conquiescere quam
 universos perderet: mox enim exercitū ad The-
 bas duxit, et capto ex incurſu oppido, circa tur-
 rim quandā reſtitit, qua quod eſſet nō mediocris,
 populo fuit receptaculum. Hanc expugnaturus
 cū propius ianuam acceſſiſſet, mulier fragmi-
 ne mola demifſo caput ſubennis ferit: ad quem
 iectum humi collapſus rogavit armigerū ut ſe oc-
 cideret, ne mulieris manu perſiſſe diceretur: quo
 factō fratribus debitas impietatis pœnas exſol-
 vit, ſimul & crudelitatis, qua in ſicinitas uſus
 eſt: qua quidē clades inſta Iohannis praſagium
 illis accidit: ceterū exercitus duce mortuo, mi-
 les in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. Iſraēli-
 tarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de
 tribu Manafſetide ſuſcepit, uir tum rebus cate-
 ris, tum numeroſa prole filix: triginta enim filios
 habuit, equites egregios, & Galadene oppido-
 rum principes: is cum uiginti & duos annos in
 principatu uixiſſet, iam ſenex deſunctus, in Ca-
 mone urbe Galadene eſt ſepulchus. Res autē He-
 braorū ruriſum in peiore ſtatu erant, legibus au-
 thoritatē ſuam non amplius obtinētibz: qua oc-
 caſione arrepta Ammanita & Paſtini cum
 ualido exercitu regionē eorū ingreſſi, omnia ra-
 pinis uſtabant: & occupatis locis ultra Iorda-
 nem, traiecere flumen & reliquā regionem inua-
 dere parabāt. Hebrai uerò calamitatibus caſti-
 gati ſupplices opem diuinā implorant, & uicti-
 mia

XII.

Iud. 10.

mis numen placare conati, rogabāt ut iram finiret, aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negavit. Igitur

Jud. 11. Ammanitis Galadcnā cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiā illis cū armis ueniunt, sed imperatore carebāt. Erat autē quidā Iaphthes, uir patris uiruntē celebris, qui proprios milites alibet: ad hunc missis nuntijs rogabāt ut in auxiliū ueniret, promittentes se perpetuū copiarum imperiū ei tradituros. Ille nō admisit preces, causatus quòd nullā opem ei tulerint, dum à fratribus manifestā iniuriā pateretur. Cū enim non esset eadē matre natus, sed externa quā pater amore captus in ades induxerat, contemptus et solitudine eiecerūt hominem: tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad se uenirent stipendia soluens. Tandē exoratus, et inreuerēdo accepto imperium copiarū penes se fore, milite suum cum eis cōiunxit. Et cū mature quicquid factū opus erat prouidisset, exercitum in urbe Masphaca collocato, mittit legatos ad regem Ammanitarū, expostulatū quòd res alienas inuaderet. Qui missis alijs oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Aegyptiorum fugitiui alienis bonis incubarēt: postulatq; ut de regione Amora decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contrā Iaphthes negabat eum merito queri de adepta quondā Amora, sed magis gratiā debere pro Ammanitide relictā:

relieta: potuisse enim Moysen & illā occupare. Se uerò agris nequaquā cessurū, quos annis iam trecentis Deo nolente tenuissent, & potius licet hanc armis dirempiturum. His dictis legatos dimisit: ipse notum fecit, si uictoria posiretur, sacrificaturū se quicquid domum reuerso primum occurrisset: cōgressus deinde cum hoste uicis egregiē: fugientesq; persecutus est usq; urbē Maniahen: & ingressus regionē Ammonitidem multas urbes deleuit, prada militi cōcessa: facinrūq; seruitui imposuit, quam sua gens per annos decē & octo pertulerat, fortunatior militiā quā domi. Redempti enim obuiam facta est filia uirgo, praeter quā nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, iētus dolore nimio: dein cōquiescens de importuno officio, indicauit uictimam esse Deo destinatam. Si illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro uictoria patris & ciuium libertate hostiam. Num rogauit, ut sibi liceret inuentum suam cum aequalibus per biniestre tempus deplorare, atq; ita noto patrem soluere. Quo impetrato, ad praefinitū terminum pater mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimam, neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquā pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hac bello ab Ephraimi tribu, quod sine illis in Ammanitas expeditionē fecisset, & nunc solus prada simul & gloria frueretur: primò excusauit, nec ignorasse eos quod consanguinei

nei bello premerentur, nec auxiliū attulisse, quod uel non uocatos ferre decebat. Vt deinde accusauit, quod iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. Postremo minatus est, pœnas sibi Deo uolente duros, si insanire pergerent. Vt uerò nihil se uerbis proficere sensu, accito è Galadena exercitu uenientes excepit: plurimisq; in cōflictu casis. Et postquam in fugam uersi sunt, præmissis qui nuda Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit: ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, qua sita est in regione Galadena. Huic in principatu successit Apsames, natus è tribu Iuda, ex Bethlemis oppido: huic liberi fuere L. X. mares X X X. totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos uxoribus cura Et opera sua cōiunxit: cumq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodū senex diem obiit, in patria sua sepultus. Hic post hūc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius tribu Ephramita, ex urbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatē Et pacem, qua sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter Et gloriose gerendarum occasio. Filios habuit qua-

drag

draginta, nepotes triginta, atq; egregijs equitibus septuaginta comitatus circumueclabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palaſtiniſ fecerit.

C A P. X.

Post huius mortem Palaſtini ſuperauerunt Iud. 13. Iſraëlitæ, & tributa ab eis dcegerunt per annos quadraginta. Ab ea miſeria liberati ſunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter XIIII. Danitas optimus, & patria ſua ſine cōtrouerſia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine, ſuſcipiendā ſupra omnes eius ætatis ſceminas: ex qua cū nihil liberorum ſuſciperet, agrè ſerens orbitatem, in ſuburbanū ſuum, quod erat in campo magno, cum uxore uentitans, crebris precibus ſolicitabat Deum, ut daret ſibi liberos. Inſaniebat autem in uxore præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando ſola ageret mulier, ſpectrū ſe illius oculis obuiſit angelus Dei, ſpecie iuuenis pulchri & magni, lacum nūctum afferens, fore ut ſauiore Dei naſcatur eis filius, pulcher & inſigni robore: qui ubi ad uirilæ ætatem peruenerit, compeſcendam eſſe ab eo Palaſtinorum inſolentiam: inſinq; ne capillitium ei detonderetur, utq; Deo ſic uolente ab omni alio potu abſtineret, ſola aqua contentus: poſtremo addens à Deo ſe miſſum abiſſe. Illa marito reuerſo angeli uerba indicat, mirè prædicans iue-

nis staturam & pulchritudinem, ita ut vir tali
laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de
uxoris pudicitia male suspicari inciperet: qua
volens hunc mariti stultum mœrorē adimi, sup-
plex Deum rogavit, ut iterum angelum mittere
dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset con-
spici: & impetrata hac gratia, rursus in sub-
urbano versantibus apparuit angelus soli mu-
lieri: illa rogat ut paulisper maneat dum virum
adducit: quo permittente, cum Manoché mox
ad eum reuertitur: quo viso, ne eum quidē suspi-
cari desijt: rogavitq; ut sibi quoq; eadē indica-
ret. Illo respondente, satis esse quòd mulier sciat:
inbet quisnam esset dicere, ut nato filio referre ei
gratiam & munus aliquod donare possint. Ne-
gavit ille sibi opus muneribus, nec enim horum
causa de filio latum se attulisse punctum. Cumq;
iterū roicaretur, ut saltem hospitalem tractatio-
nem admitteret, nō annuit. Tandem exoratus ut
paulisper maneret, dū aliquid offertur, cum ma-
tasset hadū Manoches, coquendumq; uxori de-
disset, paratis omnibus iussit deponi in petra, &
panes & carnes absq; vasculis. Quo facto, vir-
ga quā gestabat carnes attingit, cōfestimq; flam-
ma emicante cū panibus absorpta sunt, & an-
gelus fumo tanquā vehiculo in cælum ascendere
ab eis visus est. Manoché autem sollicito ne quid
periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bo-
no inbet esse animo, affirmans magno suo bono

Deum

Deum se uidisse: cūq; cōcepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomen inditū, quod robustū significat: qui mox egregia animi ac corporis indole praeitus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinum nescio quid pra se ferebat. Cūq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamniam urbē Palaestinarū Iud. 4. conuentus tēpore, implicitus amore puella indigens, rogauit suos parentes, ut id connubiū procurarent. Quibus excusantibus quod diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia, effecitq; ut uirgo sibi despōderetur. Crebrò deinde sponsam interuifens, in itinere in leonē incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet inermis: sed nudis manibus adortus belua fauces elisit, eiusq; cadauer in dumetū uia uicinū abiecit. Aliquo post diebus eandē uia ad puellā remetiēs, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fanis, eos cū ceteris muneribus adamata obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas cōuocat, qui quòd uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex aequaliū numero iuueni adhibent, iussos obseruare nequit auderet. Conuiuiis deinde ut sit hilarescētibus, ait se quæstionē propositurū suis fodulib?, quā si intra sex dies soluerēt, cuiq; sindonē se daturū & tunicā: qui tum quòd sagaces uideri cuperēt, tū quòd lucrū nō fastidiret, subit

eum proponere. Ille, *Ex uoraci, inquit, cibis prodijt, & ex immitti suauitas. In his explicadis cū* haesissent triduo nec proficeret, puellā aggrediuntur minis simul & precibus, ut expiscata secretum ē marito indicium sibi faccret. Ille repulsis aliquandiu blāditijs, cū rogādi finē non faccret, & lacrymās gratā se illi negaret, tandē nihil suspicans rē totā de leone aperit, & unde tres illos fauos nactus fuerit: illa inuenibus prodit omnia. Ergo cū praefinita soluenda quaestioni dies adesset, ante solis occasum conuenientes: Neq; Leone, inquit, quicquā occurrēt immittis, neq; melle gustāti suauis. Ibi Sampson subiecit, neq; muliere dolosius, quae uobis quaestione nostrā aperuit. Nihilominus illis persoluit quae promiserat, spoliatis quibusdā Ascalonitis quos fortē per uia inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nūtio res suas sibi habere iussit ac gerere. At puella cōtempta ut uicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali qui priores nuptias cō-

Iud. 15. ciliauerat. Hac contumelia cōmotus Sampson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & cōmodum maturis segetibus tēpus iā mēsis aderat. Ergo cōprehensis trecentis uulpibus, & facibus ad caudas earū annexis, per arua Palaestinarū omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus fruzū prouentus momento serē tēporis concremat'us est. Quo cognito gentis principes, & quid Sampsonē ad perpetrandū facinus moue-

rit

rit, missis in hoc Thamman satellitibus, uxorem quondā eius cū cognatis, damni dati reos prius factos, uiuos exusserunt publicè. Sampson autē in Palaestinos latè grassatus cadibus, ad habitandā Aetam se contulit: ea est petra bene firma, in tribu Iuda sita. At Palaestini totā tribum bello impetūt: quibus bellum deprecātibus, quòd nec Sampsonis culpa essent affines, nec de solenni tributo quicquā diminuerēt, responsum est nō absolucndos ab hoc crimine, ni Sampsonis deditionē facerent. Illi uolētes hanc suspicionem à se amotam, armatis tribus milibus ad petram ueniunt: & ex postulātes quòd suis facinoribus Palaestinos Hebraeis insensos redderet, qui irritati facile possent toti genti magnā aliquā cladem repēdere: dicentesq; in hoc se uenisse ut cōprehensum illis dederēt, postulabāt ut consensu ipsius facere hoc sibi liceat. Qui iureiurādo accepto nihil prater ea molituros, sed hosti tantum deditionē faciendā, descēdēs de petra in cognata gentis potestatem se permisit: & illi uinctum prius duobus funibus, Palaestinis tradendū ducebant. Cumq; uenitū esset ad locū, qui obscurus antè, nūc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostiū, procurrētibus obuiā Palaestinis, & letitiam re ex sententia gesta clamore testantibus: Sāpson abruptis repētè uinculis, arreptaq; maxilla asini qua fortè iacebat pra pedib⁹, in me-

dios hostes irruit: qua feriēs quosquos assequi potuit, circiter mille interfectis ceteros metu dare terga cōpulit. Qua uictoria plus satis elatus, et opis diuinæ immemor, cū totū sibi tribueret, quod maxilla tantū armatus sudisset ac fugasset hostiles copias: ingēsi sui oborta, cōfessus nihili esse quātaslibet vires humanas, Deo uictoriā acceptā retulit: supplexq; rogauit ut arrogantiæ data uenia, succurreret, et periculo se eximeret. Nec irrita fuisse preces, sed copiosus fons subito ē quāda petra prorupit: loco *Maxilla* nomē *Sampson* imposuit, quod in hodiernū usq; durat. Post hoc praliū iā *Palaestinos* cōsemnēs uenit *Gaza*, et in publico diuersorio egit. Quo audito *Gazaorū* magistratus, ne clā abire posset, stationes pro portis collocant. *Sampson* uerō qui insidias mature senserat, circa mediam noctē surgēs, portas cum ipsis claustris ac uestibus ceteroq; paratu reuulsas, et humeris impositas, in mōtē qui est supra *Hebronē* perlatas deposuit. Paulo uerō post a patrīs institutis desciscere, et in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniū malorū fuit principiū. Cū enim meretricē quādā *Palaestina* adamasset, nomine *Dalalē*, cōsuetudine eius delectabatur. Quāobrem qui apud *Palaestinos* rerū potiebātur accedūt eā, et magnis pollicitationibus inducūt, ut eliciat ē *Sāpstone* causam tāi roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensus illa, et cū prima occasio

casio data est, inter cōpotationem & muliebres
 blādicias extollēs eius res gestas, omni astu nec-
 batur ut cognosceret cur tā opere uirtute excel-
 leret. Sampson uerò adhuc mētis cōpos eisdē ar-
 tibus cōtra mulierē utēs: si septenis, inquit, uiti-
 bus flexibus reninēlus fuero, siā nihilo alijs for-
 tior. Tacuit illa, rē ita se habere putāz: cōmuni-
 catoq; super hoc cū magistratibus cōsilio, inclu-
 saq; in penitiorē domus parte manu militū, be-
 ne potum ac sopitū accuratē ab ipso didicerat
 uinxit: deinde excitato indicat adesse quosdam
 qui illū uellēt aggredi. Ille ruptis uirgeis uinculis
 ad resistendū se expedit. Mulier tunc frustrata
 paulo post aliā opportunitatem nacta, grauibus
 querelis aggressa est uirū, quòd amāti nō satis fi-
 dens, celaret eā id, quod maximē scire cuperet,
 ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio
 suo nō expedit: rursumq; simili figmēto elusa est,
 cū septē funibus alligatū perditurū se uires di-
 ceret: experta enim hoc quoq; nihil effecit. Cūq;
 urgere nō desisteret, terciò mulierē ludificat⁹ est,
 dicens capillos suos oportere implecti licio, atq;
 ita parari uincula. Ac ne hoc quidē uerū ex-
 perta, postremò adhibitis omnibus artibus non
 primū rogādi finē fecit, quā fatali iā necessitate
 instāte, uictus importunitate Sampson in gratiā
 muliercula suū ipse secretū prodidit: Deus, in-
 quit, mei curā habet, & eius prouidentia natus
 hāc comā alo, cuius tonsurā ipse mihi intermi-

natus est: nā in eo capillitio totas sibi vires cōstere. Hoc cognito, nesciēti comā deraſit, & hoc pacto imbecillē factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentē: illi orbatū oculis & uinctū abduxerūt. Procedente deinde tēpore cū iam capillus repullularet, cūq; solēne Palæstinis adesset epulū, cōsidentibus optimatibus in quodam fano cuius rectū duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson ut misero inter cōpotandū illuderent. Qui hoc extremū malum existimans quod illuſores ulciſci nō quiret, iubet puerū, à quo manu ducebatur, ut ad illas columnas se acclinet, iam, ut tū simulabat, defatigatum: quibus admotus, sic eas cōcuſſit, ut subuerſa totius adificij ruinā traherēt, qua tria milia hominū sunt oppressa, & inter ceteros ipse Sāpſon. Hic finis viri fuit, exacto principatus anno uigesimo, admirādi ob incōparabilem animi simul ac corporis fortitudinē, qua in hostiū perniciē usq; ad extremū haliū usus est. Nā quod à muliere deceptus est, humana infirmitati imputari conuenit, prona ad eiusmodi uitia: cetera dignus sempiterna memoria uirtutis nomine. Cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumensio maiorum intulerunt.

Quomodo filii sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio sunt cæsi.

C A P V T X L

Post

Post Sampsonis autē obitū praeſtat Iſraēlī-
 tis Elis pōtiſex, in cuius principatu ſames Ruth 1.
 ualida eā regionē inuaſit : quā nō ſerens Abi-
 melechus Bethlemorū cinis, quod oppidū eſt tri-
 bus Iudae, aſſumpta uxore Naami, & filijs cō-
 munibus Chellione & Mallone, in Moabiticā
 terrā migravit: cumq; ibi proſpera fortuna ute-
 retur, filijs ſuis uxores dedit eius gētis ſcēminas,
 Chellioni Orphā, Ruthem Malloni. Exaēto au-
 tem decēnio Abimelechus cū filijs breui tēpore
 alius poſt aliū obijt: quo caſu Naamis in maxi-
 mum mœrorem coniecta, deſolata à chariſſimis
 quorū conſuetudinem amori patriæ praeſulrat,
 mutato pro re conſilio reuerti ad ſua decreuit:
 iam enim res patriæ in meliori ſtatu eſſe perce-
 perat. Nurus autē eius nō ſuſtinebat ab ea di-
 uelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. At
 illa precata eis felicis coniugium, quā in quo
 cū filijs ſuis uixiſſent, & in reliquis rebus pro-
 ſperitatē, & docens quōd in ſe nihil eſſet opis,
 rogabat ut manerēt, nē uelicta patriā in eue-
 ntū incertū ſequi miſerā ſocrū cuperēt. His moni-
 tis Orpha paruit: Ruth uerò nolentē manere, cu-
 ius ſuis fortuna futurā ſociā ſecū ſocrus abduxit.
 Quae poſtquā una peruenērūt Bethlema, Bozus
 Abimelechi cognatus eas excepit hoſpitio.
 Cumq; Naamis à cinibus ſuo nomine appella-
 retur, iuſtus, inquit, uocaretis me Marā: ſignifi-
 cat autē Hebraorū ſermone Naamis felicitatē.

Ruth 2. *Mara dolorē. Et cum esset messis tēpus, Ruthē permissū socrus exhibat ad spicilegiū, ut cibos sibi pararet, casuq; in Bozi rus deuenit: qui cum paulo post supervenisset, cōspicatus puellā, de ea nillicū percōtatur. Is denarravit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognoverat: qui exosculatus in ea beneuolentiā erga socrū, & affectū erga defunctū maritū, noluit spicilegio contentū esse, sed permisit ut sibi ipsi meteret quātū posset, ac sumeret: mādauitq; nillico, ne eā prohiberet, & ut unā cū messoribus prādiū ac potū ei præberet. Ruthē uerò acceptā ab eo polentiā seruauit socrui & uespere cū frugibus collectis simul attulit: (sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborū, quos ei vicini cōsulerant) narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea quòd cognatus esset, & propter pietatem forsā curā earū habiturus, exiuit etiā sequētib; diebus ad spicilegum cū Bozi ancillis. Post aliquot dies iā hordei tritura peracta uenit Bozus in suū rus, & cubabat in area. Hoc cognito cogitauit Naamis in rē ambarū fore si Ruthē cū eo cubaret: misitq; eò Ruthē dormituram ad pedes eius: quæ nefas rata non parēre socrui, fecit quod iussa est. Ac primò nō sensit hoc Bozus alii dormiēs: sed circa mediā noctē exprorectus: sentiensq; eā unā cubare, quæsinie quāuā esset. Edidit illa nomē, & famulā se in eius potestate dixit. Tacuit ille eum, sed mane summo*

Ruth 3. *primū*

priusquam famuli ad opus surgeret, excitatus
 inussit hordei quantum ferre posset capere, & pri-
 usquam aliquis eam ibi dormisse videret, ad socrum
 redire: cauendos enim tales rumores, maxime si
 non de nihilo oriatur. Caterum meum, inquit, consilium
 est hoc: rogabis eum qui tibi propinquior est quam
 ego, ante uxorem opus habeat: quod si aiat, seque-
 ris eum: sin minus, mea legitima coniux eris. *Hac Ruth 4.*
 verba ubi renuntiavit socro, bonam spem habuerunt,
 • Boz res earum cura futuras. Circa meridiem vero
 reuersus ille in oppidum senatum coire fecit, ac mox
 Ruthem & cognatum illum acciuit. Qui postquam
 venit, Abimelechi, inquit Bozus, et filiorum sor-
 tem possides. Fassus est aliter possidere se, idque in-
 re propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte
 tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta
 prescriptum earum facere: Ecce adest mulier, quam si
 non possessionem agrorum retinere, lex te ducere im-
 bet. At ille Boz & sortem & mulierem cessit,
 quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus.
 Sibi enim iam & uxorem esse & liberos. Id Bo-
 zus apud senatum contestatus, inussit mulierem acce-
 dere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in
 faciem incutere: quo facto Bozus duxit Ruthem,
 & anno elapso natus est illis infans masculus:
 hunc Naamis nutricam Obede de consilio mulie-
 rum nominant, sibi in senectute constituta in-
 feruaturum: nam ea vox Hebraeis inferuiente signi-
 ficat. Ex Obede procreatus est Iessam: ex hoc

David rex, qui posterius suis regnū reliquit per
niginti & unā aetates duraturū. Hæc necesse ha
bui de Ruthe narrare, molens Dei potentiā ostē
dere, cui facile est etiam vulgares homines ad
amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit
Davidem ex mediocribus maioribus oriundum.

XV. Porro Hebraei per hoc tempus rebus suis iam
I. Reg. 1. labantibus, bellū Palæstinis inferūt ob causam
talem: Eli pontifici duo filij fuerūt, Ophnes &
Phineeses: hi cōtra omne ius & fas omnia sibi
licere volebant: nec cōtenti honorarijs muneri
bus, etiā à rapinis nō abstinebant: mulierū insu
per, religionis ergō confluentiū ad sacrū locū, pu
dicitia uel nū uel donis expugnabant: ita ut ni
hil à tyrānorū moribus differrēt. Hanc insolē
tiam iuuenū & pater ipse magnoperè detesta
batur, diuinā ulsionē nunquā non expectās, &
populus iniquissimè ferebat. postquam autē illo
rum exitiū Deus & patri & Samueli prophe
ta etiam nū puero prädixit, tū uerò nō aliter quā
defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade
in qua sunt absumpti dicā, quadam de hoc pro
pheta narrāda sunt. Helcanes Zenita uir inge
nuus Ramathā urbē in sorte Ephramitarū ha
bitans duas uxores habuit. Annā & Phenan
nam: ex quarū posteriore liberos suscepit, nihil
ominus alterā quanquā sterilem diligēs. Is cum
sacrificatiū uenisset in Silusē, ubi tunc Dei ta
bernaculum fuisse diximus, & de epulo partes
uxori

uxoribus ac liberis distribueret, Anna uidens
 aliterius liberos cum matre confidentes, in lacry-
 mas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis:
 cumq; consolationem mariti non admitteret,
 abiit in tabernaculum supplicatura, uotumq;
 factura, ablata sterilitate matrem factam pri-
 mum filium se consecraturā, ad ministeria Dei
 non uulgari more educatum. In huiusmodi pre-
 cibus longas moras protrahentem animadu-
 erens Elis pontifex, qui ante tabernaculum se-
 debat, tanquam parum sobriam iussit abire.
 Quæ cum respōdisset, aquam se potare, sed mœ-
 stem quòd liberis careat, precibus à Deo sterili-
 tatis remedium petere, bono animo eam esse ius-
 sit, pollicitus habituram ex Dei munificentia
 filium. Tum demum hilari ad maritum reuer-
 sa, cibis antè præ mœrore fastiditis usa est: in
 patriam deinde reuersa, breui uterū gerere cœ-
 pit: mox ubi pariendi tempus aduenit enixa fi-
 lium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exop-
 tatum à Deo. Cūq; parētes gratias acturi Deo
 pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, si-
 mulq; decimas ex more afferētes, mulier noti rea
 puerum Eli tradidit, Deo cōsecratū, prophetāq;
 futurū: itaq; & comā alebat, & aqua tantum
 in potu utebatur, degēbatq; circa fanum, cuius
 ministerijs educabatur. Helcana autē alij præ-
 terea filij ex Anna nati sunt, & filia tres.
 Porro Samuel exacto anno ætatis duodecimo
 prophe

1. Reg. 3. prophetā agere coepit. Quadā enim nocte dormiente Deus nomine uocauit. tum ille ratus à pontifice se uocari, accurrit ad eum. Quo negante à se uocatū, Deus idem terriò fecit. Tum Elis rem perspicuens ait: Ego mi Samuel nūc quoq; ut antè filius, sed Deus te uocat: quapropter praesto esse te respōde. Itaq; rursū Deo uocante, rogauit quid iuberet, paratū se ad ministerium offerens. Tum Deus, Quando, inquit, praesto es, audi imminere Israëlitis cladem maiorem quā credibile est, & filios Elis ambos una die perituros, & sacerdotiū meū migraturū in familiam Elcazari. Elis enim pluris fecit suos filios quā meū cultū, idq; ne cū ipsorū quidē cōmodo. Hoc oraculum cū ab adiurato extorsisset pōtifex, alioqui se nō cōtristaturo, certiorē iam expectationē exitij filiorū habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius pradictiones ueras euentu approbāte. Per
- XVI. 1. Reg. 4. idem sēpus Palaestini suscepta expeditione contra Israëlitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrēte, ulterius processerunt: tandem cōgressi praelio, Hebraeorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidē in castra compulsis. Quamobrem Hebraei periculum extremū instare putantes, mittunt ad pontificem atq; senatū, qui postulant arcam in aciem praeferri, ut eius praesentia freti hostem superent, ignari eū qui sententiam semel aduersum

sum eos tulerat fore ut uincerentur, maiore esse quā arcam, quæ propter ipsum erat ueneranda. Venit igitur arca in exercitū. Et cū ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquā in cōspectum sibi ueniant: quorū Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorē concedente. Vehementer autē Hebrais arca animos addidit, uictoriam in hac sitā existimantibus: contra hostes metuebant ne arca Israelitis esset presidio: attamen utrorumq; expectationem euentus fessellit. Nam post conflictum sperata Hebrais uictoria, Palaëstinis contigit: Et quam cladem hi timuerant, eam Hebrai passi, cognouerūt frustra se in arca fiduciam collocauisse: namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua irigina hominum millia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt. Et arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum eade, & arce amissione prouolutus de throno expirauit. C A. XII.

Hanc cladem Et arca captiuitatē postquam in Siluntē Beniamita quidam iuuenis agrè seruatus ē pralio renuntiavit, tota urbe repleta luctu, Elis pontifex, qui ad alterā portam sublimis in sella sedebat, audito ciulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, inuenē accersit: cumq; audisset euentum prali, tam militum quā filiorū cladem

dem satis equo animo tulit, ut qui Deo praeu-
 tiente iam antè hac praesciuerat: Solent enim
 longe grauius afficere qua praeter expectationē
 accidunt. Vt uerò etiam arcam in hostium po-
 testatem factā cognouit, insperato malo ictus,
 & doloris impatiens; prolapsus è throno exha-
 lauit animam, uita anno nonagesimo octauo,
 principatus quadragesimo. Eadē die Phinees
 quoq; alterius è filijs uxor obiit, non ualens su-
 peresse mariti infortunio. Peperit ea filium se-
 primestrum quidem, uitalum tamen, cui ob ac-
 ceptā ignominiam Ioachabes fuit nomē, quam
 ea uox apud Hebraeos significat. Primus autem
 hic Elis ex Ichamari familia, qui fuit alter
 Aaronis filius, pōtificatum obtinuit: nam antè
 in Eleazari familia fuit hoc sacerdotiū, quod
 filius à patre per manus accipiebat: ille enim
 Phineesi id tradidit, quod mox filius & suc-
 cessor eius Abiezeres filio suo Boceia reli-
 quit: ab hoc Ozis filius eius accepit, post quem
 Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc lo-
 quimur: quod mansit eius generi usq;
 ad Solomonis tempora, quan-
 do ad Eleazari fami-
 liam rursus
 rediit.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEXTVS.

Quomodo Palaestini peste & fame coacti arcam
Hebraeis remiserunt. CAP. I.

PART A de Hebraeis uictoria, 1. Reg. 5.
sacraq; arca, quemadmodum
diximus, capta: Palaestini cum
ceteris spolijs Azotū eam re-
serunt & in fano Dei sui, Da-
gonis inter donaria collocant. Sequenti uerò die
manē uenientes ut adorarent Deum suum, in-
uenerunt eum è basi excidisse, & prouum pro-
stratum ante arcam: quod agre ferentes, in pri-
stinum locum eum reponunt. Cumq; sapius illuc
accedentes, semper prostratū & adorabundum
reperirent, stupor maximus ac perturbatio totū
populum inuasit. Postremò granissima pestis
Azotiorum urbem atq; agrū adorta est. cor-
repti enim dysenteria cruciabiliter moriebātur,
nonnulli interanca uitiata morbeq; corrosa euo-
mebant. Agger uerò totus scatēbat muribus, qui
omnia uastantes, nec segetibus parebant, nec
ceteris fructibus. His calamitatibus Azotij
pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellexe-
runt arcam in causa esse, & uictoriam cū eius-
modi spolijs lucuosam sibi contigisse. Miserrunt
igitur

igitur ad *Ascalonitas*, postulantes ut arcam in
 ipsorū urbē trāsferret: qui nō grauatim *Azo-*
 riorū legationi annuentes, cupide arcā ad se re-
 ceperunt, moxq; eisde, quibus illi, malis labora-
 uerunt: cū arca enim simul etiam calamitates
 sunt translatae. Itaq; hinc quoq; ablegata est ad
 alios, sed ne apud illos quidem permāsura: agi-
 tati enim eisdem pestibus, ad uicinas urbes eam
 transmittēbant: atq; in hunc modum quinq; *Pa-*
lastinorū urbes peruagata est arca, ueluti tri-
 butū per singulas pœnā uiolata religionis exi-
 1. Reg. 6. gens. Qua defessa tot malis, & alijs exemplum
 facta ne arcam reciperēt talia hospitij premia
 referentē, nihil superesse uidebant, quā ut bono
 aliquo modo à se eam ablegarēt: & cū cōue-
 nissent quinq; ciuitatū principes, *Gitta*, *Acca-*
ronis, *Ascalonis*, *Gaza* & *Azoti*, dispicie-
 bant quid facto opus esset. Ac primū uisum est
 remittēdam esse arcā ad suos, cuius captiuitatē
 Deus ulcisceretur, quum tot mala simul cū ea
 regionē ingressa homines & agros uastare non
 desināt. Nec defuerūt qui huic sentētie cōtradi-
 cerent, negantes hac imputāda captiue isti ar-
 ca: cuius si tanta uis esset, aut si omnino Deo ca-
 ra fuisset, nunquā illam in diuersa religionis ho-
 minum manus deuenire permisisset: suadentesq;
 ut hos casus aequo animo ferrent, & sic cogita-
 rent, hac omnia nō aliunde quā à natura pro-
 uenire: quæ & corporibus, & terris, & plantis,
 & ceter

Et ceteris potentia sua subditis per certas temporū nices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed nunc sententia probata prudentia hominum, qui tūc aptiora ad propositū negotiū censere uidebantur. His neq; remitti arcā placuit, neq; retineri: sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimoniū gratitudinis, quod eius sanore seruati essent ex ea peste quā humanis remedijs euadere fuerit impossibile: Et totidem mures aureos addi illis similes qui agris uastitatē intulerunt. His omnibus in loculum inclusis Et super arcā impositis planstrū ei nouū fabricari: uaccas deinde nuper enixas planstro subiungi, inclusis domi earū uolulis, ne sint impedimēto matribus, Et ut foetū desiderio magis properent: ipsas uerò deduci in triniū arcā uehētes, atq; ibi relinqui, ut quācumq; uelint uia incānt. Et si quidē ad Hebraeorū regionē se uerterint, ad eāq; perrexerint, credere arcā fuisse calamitatū causam: sin aliò deflexerint, retrahēdas ex itinere, indubitato argumēto nihil in hac inesse uiriū. Hoc cōsiliū omnibus calculis est approbatū, quod mox opere sunt exsecuti, et paratis quae diximus, productoq; in triniū planstro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebraeorum ductu Samuelis. CAP. II.

Vaccis autē uerā uiam ingressis, Et re- *Ibidem.*
Et a nō aliter quā si deducerētur tendentibus, principes Palaestinorum sequebantur, cupientes

pientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plan-
 strum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iuda,
 nomine Bethsama: huc postquā uenerūt uacca,
 tametsi pulchram planitiem ante se haberent,
 ulterius tamen non sunt progressa, sed ibi plan-
 strum statuerunt: ad quod spectaculum à uica-
 nis mox cū gratulatione est cōcursum. Cū enim
 esset aestas, & fruges ex aruis cōportarentur: ut
 uiderunt arcā, pra gaudio mittētes opus è ma-
 nibus, ad plaustrū illud properabant. Demp̃tā
 deinde arcā, & uas quod statuas illas ac mures
 cōtinebat, in petra quadam qua in cāpo exsta-
 bat, deposuerunt: & accitis uictimis peractōq;
 sacrificio splendide epulati, plaustrum simul ac
 uaccas holocaustoma Deo fecerūt: quo niso prin-
 cipes Palaestinarū retro ad suos sunt reuersi. Ca-
 terum indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex
 quibus septuaginta occidit, quòd cū non essent
 sacerdotes, profanis manibus cōrectare arcam
 sint ausi: quae res letitiam uicanorū nō luctu
 nonnihil obscurauit, eò magis, quòd suos nō fa-
 tali morte, sed diuina ultione extinctos deside-
 rabant: quamobrē indignos se ducentes qui ho-
 spitium arca praberēt, mittunt nuntios ad uni-
 uersos Hebraeos, qui certiores faciant de arca à
 1. Reg. 7. Palaestinis reddita. Illi re cognita transferunt
 eam in Cariathiarim, urbem uicinā Bethsamit-
 is, atq; ibi apud Aminadabum quendam. Le-
 uitam, opinione religionis ac iustitia celebrē, in
 adibus

adibus eius collocant, idoneū sacrario locū estimantes, ubi uir iustus haberet domiciliū. Cura
 arca cōmissa est eius filijs quam per uiginti annos cū summa laude gesserūt: tot enim annos in
 Cariathiari māsit, quatuor solis mensibus apud
 Palaēstinos detenta. Cumq; populus toto hoc
 uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnamq;
 religionē & cultus diuini curā pra se
 ferret, propheta Samuel animaduersa corū propi-
 titudine, putans se naclū occasionē adhortādū
 ad libertatē, & bona qua illam sequuntur, ora-
 tionē & tēpori accommodans & negotio, uerba
 in hāc fermē sentētiā ad eos fecit: Viri Israēli-
 ta, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit,
 & Deus uestris precibus flexus propitius esse
 incipit, oportet nō uotis tantū libertatē expete-
 re, sed eō totis uiribus incumbere, ut uel nūc tan-
 dem illa potiri cōtingat. Cancte ergo ne uestris-
 met moribus hac indigni reddamini, sed pro se
 quisq; colat iustitiā: expulsisq; omnibus uitijs
 ex animo, purgatas mētes ad Deū cōuertite, &
 in eius ueneratione constanter perseuerate: haec
 enim facientibus breui omnia bona uenient, &
 in primis noua libertas, & uictoria de hosti-
 bus: qua neq; armis, neq; robore corporū, neq; co-
 piarū multitudine cōsequi licet: non enim his re-
 bus Deus premia proposuit, sed probitati ac ius-
 titia: qui uestrā expectationē nō fallat, mihi cre-
 dite. Hāc adhortationē alacris populus sanctis

acclamationibus excepit, promptū se offerēs ad omnia quacūq; Deus uelit ac iubeat. Samuel autē edixit ut cōuenirent in oppidū *Maspharim*, quæ uox conspicuū significat: ibi hausta aqua libauerūt Deo, & indicto unius diei ieiunio publicè supplicatū est. Nec latuit *Palastinos* *Hebraeos* circa *Maspharim* congregari, sed cōfestim cū magno exercitu affuere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. Quapropter trepidi ad *Samuelē* concurrūt, consiliū dubijs rebus petētes, nihil dissimulantes non esse sibi satis uel uiriū uel animi ad cōfigēdū cū tā potēte hoste, à quo toties uicti discessissent: et libētē quieturos si liceat, ne ultrò sibi perniciem accersere uideātur. Cōuenisse se ad supplicationes & sacrificia, utq; sacramēto ad militiā adigerētur: nūc imparatis et inermibus imminere hostē, ut nullas spes salutis supersit, ni Deus à propheta exoratus periclitātes in tutelā accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxiliū Dei defore: et mactato agno lactēte, rogat Deū ut in se sperātes protegat, et à nū *Palastinorū* tutos faciat: neue patiatur iam iterū ab eodē hoste cladē accipere. Hac uictima egregie litatū est, & Deus praesens ac propitiū insignē uictoriam annuit. Sed priusquā totā flāma absumeret, nondū sacro peractō, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis *Iudais* imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, ut qui non in hoc in eum locum cōuenerant.

At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiamsi quis prädixisset. Primùm enim terra in-bente Deo sub pedibus eorū intremuit, & nacil-lante uestigio nutabant, nōnulli etiam in impro-nisos hiatus prolabebantur : deinde fulminibus crebris attoniti, & igniis fulguribus oculos ac manus semiustulati, ne ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totā ponebant : cum subito Samuel in perturbatos irruit, cassisq; plurimis, re-liquos usq; Corraos (id loco nomen est) persequi non destitit : & fixo ibi sua victoria fugaq; ho-stium termino, qui trophæi nice esset, appellauit eum Fortem, in signum donata à Deo cōtra ho-stem fortitudinis : qui post hanc cladem nūquàm bellū instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incōmodi memoria intra fines suos se con-tinuerunt : & inuersis rerum vicibus, eorū ferocia in partes victorijs transijt. Nec his cōtētus Sa-muel, crebris expeditionibus & multis cadibus eos uastauit, donec omnino superbiam gēis per-domaret. Agrū etiam quē pralio uictis Iudeis abstulerant, quàm latè inter Gittam & Ac-caronē patet, armis recepit. Reliqui uerò Chana-nai pacem eo tempore cum Israhēlitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum administrationem filiis suis commisit. C. III.

Samuel autem rebus populi compositis, & iuridicis conuensiis per certas urbes insti-tuit, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura

reddebat: multoq; tēpore hanc 'præcipuā curam habuit, ut patrīs legibus respub. administrare-

III. tur. Deinde senio grauāte, ut cōsuetis munīs
Reg. 8. sufficere nō posset, filiys suis principatū & curā reip. tradidit: quorū seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mādauitq; ut alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, et sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitū est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc cōtrā ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimā uiam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam ueritatis quā lucri respectum habebant: solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei uoluntatem, tum patris con-temnebant, cui nihil magis erat cordi, quā ut in populo iustitia uigeret quammaximē.

Quod populus offensus samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. CAP. IIII.

Populus autē uidens rempub. cura & diligentia propheta optimē constitutā, labe-
factari per filiorū eius impotentiam, uehemēter offensus ad patrē cōcursū fecit, qui tunc habitabat in urbe Ramatha: & cōmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito præesse administrationi rerū non posset, obnixē precabatur ut regem aliquē declararet, qui toti genti cum imperio præsit.

& à

Et à Palastinis illata toties iniuria poenas debi-
 tas exigat. Hac populi voluntas vehementer I I I I.
 Samuelem cōtristavit, qui propter innatā iusti-
 tiam nō amabat regiam potestatem ut nimiam.
 Valde enim optimarū gubernatione delectaba-
 tur, nō aliam ad felicitatē populi cōducibiliorem
 existimans: adeoq; res hac hominē sollicitū ha-
 buit, ut nec cibum nec somnū prae cura caperet,
 sed per totā noctem se in lecto versaret, multa in-
 terim animo volutans. Sic afflito Deus se viden-
 dum praeiit, consolatus eum ne postulata populi
 agre ferat: dicens, non tam ad ipsum pertinere
 hanc cōmmissionem, quā ad se, quē nolint sibi so-
 lum esse regē: idq; moliri cepisse iam inde ex quo
 primū ope sua ex Aegypto sunt educti. Verum
 non multo post futurū est, inquit, ut eos cōsiliū hu-
 ius serō poeniteat: quādo nec factū infectum esse
 poterit, Et ipsi suam erga me aequē ac te ingra-
 titudinē damnabūt. Nunc iubeo te eis creare re-
 gem, quem ego designavero: idq; prius quā sa-
 cias, praemonitis quācumq; malorū sibi ultrō ascen-
 scant, protestaberisq; eos te invito ad mutatio-
 nem status in deterius properare. His auditis Sa-
 mul, mane cōvocatis Iudais, declaraturū se illis
 regē promissit, addens velle se prius indicare, qua-
 erunt sub regibus ferēda, Et in quantis incōmo-
 ditatibus erit vivendum. Sciote ergo primum,
 quod à nobis abstrahene nostros liberos, Et alios
 aurigas sibi facient, alios equites, Et satellites.

Et cursores, Et tribunos ac cęsuriones: Et alios
 item opifices, armorũ suorũ ac currũ aliorumq;
 instrumentorũ fabros: pręterea uillicos agrorum
 suorũ Et aratores, Et uinearũ fossores: Et nihil
 est quod nõ cogętur facere more mancipiorũ qua
 pecunia paratur. Filias quoq; uestras facienti sibi
 unguętarias, Et culinarias, Et panificas: Et ad
 alia ministeria cõpellent, qua ancilla necessariò
 uerberũ formidine obeunt. Possessiones etiã ue-
 stras uobis ablatas eunuchis suis Et satellitibus
 donabunt, Et pecorũ greges unicuius è suis lar-
 gientur: Et ut cõpendio dicã, seruietis unã cum
 omnibus uestris regi, nõ secus atq; domestici eius
 famuli: cumq; hac omnia patiemini, ueniet uobis
 in mentẽ huius mea predictiois, Et poenitentia
 tacti supplices Dei miserationẽ implorabitis, ut
 uos à regibus liberet. Verum ille nõ admittet eas
 preces, sed repulsos sinet dare pęnas inconsulta
 temeritate. His pramonitionibus multitudo erat
 surda, nec à proposito dimoueri poterat, cõtem-
 ptis omnibus qua Samuel in rem eorũ afferebat:
 sed urgebat obstinatẽ ut missa futuri cura re-
 gem crearet: quandoquidẽ nisi regis ductu uin-
 dicare se de inimicis gentibus non ualèrent: nec
 esse absurdum, si cum finitimi omnes regnentur,
 Et ipsi eandem Reip. formam accipiant. Samuel
 uerò uidens se predictionibus suis parum profi-
 cere, sed pertinaciter eos in sententia manere:
 Nunc, inquit, abite domos quisq; suam, Et cum
 tempus

tempus eris accersam uos, quàm primum cognouero, quem uobis regem Deus dare uelit.

Saulus iubente Deo rex declaratur. CAP. V.

ERat quidam ex tribu Beniamitide, uir be- 1. Reg. 9.
ne natus & laudatis moribus, nomine Cis:
huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum sta-
tura, tum specie, quibus respōdebat & animus.
Hic Cis cum eximias asinas, quibus praeceteris
inuentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes
amississet, filium cum uno famulo ad eas quærēdas
misit. Qui cum perlustrata sua tribu eas non inue-
nisset, ad alias uenit: & cum nusquam compare-
rent, decreuit redire, ne patri sollicitudinis causa
fieret. Et dum non longe à Ramasha oppido iter
faciū, famulo admonēte habitare ibi prophetam
ueridicū, eumq; omnino consulendū esse: sic enim
scituros quid actū esset de asinis: respondit, nihil
se habere quod mercedē diuinationis daret: iam
enim uiasicū esse cōsumptum. Et dicēte famulo,
superesse quadrantem sicli, eumq; dari posse (ne-
sciebant enim prophetā mercedes non accipere)
iitum est ad illum: inuentusq; circa portā uirgini-
bus aquatū euntibus, interrogāt ubinam sit pro-
pheta domicilium: qua indicatis adibus, iubens
propetare prius quàm eat ad cœnam: præbere
enim eum epulū, & nihil esse in mora nisi ne ille
primus accūbat. Samuel autē hac ipsa de causa
conuiuas uocauerat: nā pridie cum per totā diem
precatus esset Deū, ut certiorē se redderes quem

Et cursores, Et tribunos ac cœturiones: Et alios
 item opifices, armorũ suorũ ac currũ aliorumq;
 instrumentorũ fabros: præterea millicos agrorum
 suorũ Et aratores, Et vinearũ fossores: Et nihil
 est quod nõ cogẽtur facere more mancipiorũ qua
 pecunia paratur. Filias quoq; uestras facient sibi
 unguetarias, Et culinarias, Et panificas: Et ad
 alia ministeria cõpellent, qua ancilla necessariò
 verberũ formidine obcunt. Possessiones etiã ue-
 stras vobis ablatas eunuchis suis Et satellitibus
 donabunt, Et pecorũ greges unicuius è suis lar-
 gientur: Et ut cõpendio dicã, seruietis unã cum
 omnibus uestris regi, nõ secus atq; domestici eius
 famuli: cumq; hac omnia patiemini, veniet nobis
 in mentẽ huius mea prædictionis, Et poenitentia
 tacti supplices Dei miserationẽ implorabitis, ne
 vos à regibus liberet. Verum ille nõ admittet eas
 preces, sed repulsos sinet dare poenas inconsulta
 temeritatẽ. His præmonitionibus multitudo erat
 surda, nec à proposito dimoueri poterat, cõtem-
 ptis omnibus qua Samuel in rem eorũ afferebat:
 sed urgebat obstinatè ut missa futuri cura re-
 gem crearet: quandoquidẽ nisi regis ductu vin-
 dicare se de inimicis gentibus non ualens: nec
 esse absurdum, si cum finitimi omnes regnentur,
 Et ipsi eandem Reip. formam accipiant. Samuel
 uerò uidens se prædictionibus suis parum profi-
 cere, sed pertinaciter eos in sententia manere:
 Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, Et cum
 sempus

tempus erit accersam uos, quàm primum cognouero, quem uobis regem Deus dare uelit.

Saulus iubente Deo rex declaratur. CAP. V.

ERat quidam ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis: huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum statura, tum specie, quibus respōdebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ ceteris inuentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum uno famulo ad eas quærēdas misit. Qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias uenit: & cum nusquam comparent, decreuit redire, ne patri sollicitudinis causa fieret. Et dum non longe à Ramatha oppido iter faciū, famulo admonēte habitare ibi prophetam ueridicū, eumq; omnino consulendū esse: sic enim scituros quid actū esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedē diuinationis daret: iam enim uiasicū esse cōsumptum. Et dicēte famulo, superesse quadrantem sicli, eumq; dari posse (nesciebant enim prophetā mercedes non accipere) ium est ad illam: inuentusq; circa portā uirginibus aquatū eunibus, interrogāt ubinam sit propheta domicilium: quo indicatis adibus, iubens propetare prius quàm eas ad cœnam: præbere enim eum epulū, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accūbat. Samuel autē hac ipsa de causa conuiuas uocauerat: nā pridie cum per totā diem precatus esset Deū, ut certiorē se redderes quem

*creaturus esset rex, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eandē enim horā missurum se Beniaminā quendā iuuenem. Quam ob rē sedebat in solario, expectans præsinitū tempus, quo peractō ad cēnā se conferebat. Cumq; Saulū offendisset, Deus inspirauit ei, hūc esse futurū principem. Saulus uerō accedēs eum, saluatū prius rogat ubi propheta habiteret: hospitē enim se hoc ignorare. Cumq; ille respōdisset, se eum esse. Et ad cēnā duceret, dicens nō asinas tantū quas quaereret saluas, sed omniū omnia bona in potestatem eius fore: Supra spem, inquit, meam sunt ista domine: neq; enim ea est mea tribus qua reges profecit, Et familia mea humilior est alijs familijs: tu uerō ludis me, Et maiora quā pro mea conditione loqueris. Propheta autē deductū eum ad conuinium accumbere fecit, Et famulū supra alios uocatos, erant hi septuaginta numero: insi-
 siq; ministris ut Saulo portionē regiam apponerent: cumq; iam hora dormiēdi adesset, alij quidē surgētes domum quisq; suam reueriebatur. Saulus uerō apud prophetā cum famulo pernoctauit: Et cum primū dies illuxit, Samuel excitū eum in uia deduxit. Postquā autē egressi sunt urbē, monuit ut famulo praecedere iussō, ipse paulisper subsisteret: esse enim quod sine arbitris illi uellet dicere. Tum Saulus famulum ablegat, Et propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulq; regem saluat, Deum ei
 honor*

honorem hunc ratū facere dicens, pro tutela Hebraeorū, quorū iniurias bello Palaſtinis illato ulciſci debeat. Hac ita fore hoc argumēto cognoſcere poteris: In hoc itinere offendes tres hoīes religionis ergo rēdentes ad Bethela: quorū primum videbis ferre tres panes, ſecūdum hadū: hos tertius ſequetur utrem vini baiulās. Hi tibi comiter ſalutato dabūt panes duos, & accipies. Inde venies ad Rachelis monumentum, ubi occurrer tibi qui nūciet inuētas eſſe aſinas. Inde progreſſus ad oppidū Gabatha, in coetū prophetarū incidēs: & correptus diuino ſpiritu, unā cū illis prophetabis, ut quotquot hac uiderint, attoniti miraculo dicant, unde hac felicitas Ciſi filio? His ſignis niſi certo ſcito Deū eſſe tecū, & ſaluta patrē tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accerſente, ut pro his Deo pacificas hoſtias immolemus. His pradiſtis dimiſi inuenē: & quicquid pradiſtū eſt occurrat cū in hoc itinere. Poſtquam autē domū redyit, percōtante cognato ſuo Abenaro, quē pra caeteris diligebat, quomodo ſucceſſiſſet peregrinatio: nihil illū celauit, ne hoc quidem, q̄ apud prophetā fuiſſet, & ex eo cognouiſſet inuētas eſſe aſinas: de regno taniū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatē opinionē ei cōtraheret: quāuis enim & amicus eſſet & cognatus, ruitus tamē ac conſultius arbitratus eſt ſilentiū, reputās credo humana natura infirmitatē, quod nemo cōſtans in amore, ſed etiamſi

etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas con-
 singat, tamē alios sibi præferri iniquè & inuidè
 firunt. Porro Samuel populum in oppidum Mas-
 phatim conuocat, & cū frequētes adesse uide-
 ret, in hanc sententiam alloquitur, Hac iussit me
 dominus suo nomine ad uos perferre. Ego uos in
 libertatē uindicauī, primum Aegyptiorum ser-
 uos, deinde à uicinis regibus toties uictos ac sub-
 iugatos: pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam
 reponitis, quod abrogato mihi quantum in uobis
 est imperio, quasi nesciatis utilissimū esse hominī
 à Deo regi, unū ē uestro numero digniorē existi-
 matis, qui uobis præsit: qui subditis tāquā pe-
 cundibus pro sua libidine utēs, quidlibet in quēuis
 licere sibi uolet: nō enim fieri potest, ut homo erga
 hominē sic affectus sit, quēadmodum ego erga à
 me ipso conditū. Eia quādo plus apud uos potest
 semerarius animi impetus, quā uel religio, uel
 beneficiorū memoria, digeratur multitudo p̄ tri-
 bus & familias, et fiat sortitio. Quo facto Ben-
 iaminica tribus sors exijt: dein familiarū noībus
 in urnam coniectis: Meiui familia sors obuenit:
 postremò cū uirilitim sortitio fieret Saulo Cisi fi-
 lio regnū sortitio obtigit. Iuuenis uerò q̄ hoc præ-
 sciebat, abdiderat se, uideri nolēs inuitus ad re-
 gnū accedere. Tanta fuit pradiuus modestia si-
 mul & tēperantia, ut cū pleriq; uel modica feli-
 citate positi uix sui præ latitia sint cōpotes, &
 omnibus se ob oculos ingerāt: hic tot populorum
 rex

*rex declaratus ac dominus, nō modō nō ostēdi a se
 se, uerū etiā ē subditorū conspectū subduceret, ne
 nō absq; negotio posset inueniri. Cumq; nusquam
 comparēte Saulo omnes essent solliciti, hasitantes
 quidnā furi oporteat, propheta precibus Deum
 appellat, ut lazebras indiceret, desideratūq; inue-
 nem exhibere dignetur. Quod ubi impetratū est,
 mittit qui eū adducās: & postquā uenit, in me-
 dio populi inuenē statuit uniuersis cōspicuum, ne
 qui humeris tenuis supra omnes excelleret, et ipsa
 statura maiestati regiā pra se ferret. Tum pro-
 pheta: Hunc uobis Deus dat regē. cōtemplamini
 quantū omnibus praeeminet, & quā su hoc ho-
 nore dignus. Cumq; populus acclamasset, *Viuat
 rex:* propheta cōscriptis in libro omnibus quae il-
 lis sub regia dominatione erāt enūtiura, recitauit
 ea populo rege praesente, & librū in tabernaculū
 Dei reposuit, ut esset apud posterōs praedictionis
 suae monumētum. His ita perfectis, dimissoq; po-
 pulo, ipse reuersus est Ramatha in patriā. Saul
 uerō in natale oppidū Gabatha redeuntem
 multi boni uiri comitabantur, ut nouo regi debi-
 tum officiū praestātes. Sed plures mali & factum
 hoc eorū uitio uertebāt, & ipsi consēpto rege nul-
 li uel muneribus uel obsequijs gratiā eius dēme-
 veri conabantur. Mense autē post acceptū re- V.
 gnum elapso, exortū cōtra Naasen Ammani- 1. Reg. 11.
 tarū regē bellū apud omnes ex aequo auctoritatem
 illi parauit. Hic enim diu Iudaeis ultra Iordancem
 habi*

*habitantibus infestus, postremo cū magno & for-
 ti exercitu regionem ingressus, urbes eorum subiu-
 gare cepit: nec cōtēntus libertatē in præsens ab-
 stulisse, ut omnem rebellandi materiā in futurum
 adimeret, iam ultrò deditis, quān̄ ui subactis de-
 xtrum oculum eruebas: ne quoniam scutum sini-
 stro prospectum negat, omnino inuictes bello fie-
 rent. Hoc modo tractatis trans amnem incolen-
 tibus in Galadenā exercitum duxit: & castra
 metatus ad primariam regionis urbem, cui no-
 men est Iabes, oratores eō misit, qui conditiones of-
 ferrent, ut aut deditione facta dextris oculis or-
 bentur ut alij: aut internecionem hominū & op-
 pidorū excidium expectent: eligerent ipsi utrum
 mallent, parvā corporis particulam decidere, an
 in omnium facultatū simul & vita discrimen ne-
 nire. Tam ancipiti optione territi Galadēni, nec
 hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum:
 sed inducias septem dierum petierūt, ut missis ad
 consanguineos nuncijs postularent auxilium: &
 si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus,
 promittebant se deditionē facturos quacumq; con-
 ditione hosti liberet. Naases autē qui Galadēnos
 contemnebat, non grauius inducias dedit: per-
 missis undecūq; suppetias implorare. Qui ewesti-
 gio per omnes Israelitarum urbes nuncios dimise-
 runt, significantes se minis Naasis in extremam
 desperationē adductos: sed quocumq; illi uenirent
 tantundem metus quantū mœroris afferebant, ut
 nemo*

nemo se mouere auderet, Caterum cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiā populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quā mœrens, Suius rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satim salua res essent, & qua nona causa tristitia: ex nūcijs omnia cognouit. Mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabescnis referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, ut exorients Ammanitas fusos ac fugatos, miseros uero ciues pericula exemptos inspiciat: atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itinere ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas. CAP. VI.

Volens autem poena formidine populum ad 1. Reg. 22. Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, bonū qui foris ab opere ueniebant uernos succidit, idem passuros minatus qui postridie cū armis ad Iordanē non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta duceret. Eo metu factū est, ut eam omnes ad praefinitū tempus praesto essent, recensitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur septingenta milia confluisse, absq; tribu Iudæ: qua sola armanis L X X milia. Transgressus dein Iordanem & decem fœtœnorū spatiū nocte una emersus, ante solis oriū quō destinatus peruenit: & diuiso trifariam exercitu, undiquaq; hostē nihil tale expectantē aggreditur: et acriter pugnādo ingēti strage edita inter ceteros Naasem

Naasē regē occidit. Hac uictoria Sauli nomen apud omnes Hebraeos inclūtū reddidit, fama longe lateq; fortitudinē uiri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum cōtemnerent, tūc mutata in diuersum opinione nullo nō honore dignū pradicabant: nam non contentus Iabescnos seruasse, in Ammanitarū regionē irruptione facta totā nauastauit, & ditato ex praeda exercitu, gloriose domum reuersus est. Populus uerō nimio gaudio gestiens, placebat sibi quod talē regē esset nactus, & illis qui inuilitē fore dixerāt insultabat, rogians ubi nūc essent istī cōtemptores, & ad suppliciū eos deposcens: & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta cōtra autorū eius aduersarios irritatur. Saulus interea studiū quidē ac beneuolētiā eorum collaudabat, sed iureiurādo affirmauit non passurū ut quisquam ē cōsanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad suppliciū. Periniquum enim esse uictoriā à Deo datā civili sanguine polluerē: sed magis decere ut positis odijs diē epulis ac hilaritate trāsigāt. Post hac Samuele monēre opus esse alteris comitijs per quā Saulo rata fiat regni possessio, cōuētus sit apud oppidū Gulgala: ibi rursum inspectāte tota multitudo propheta unxit Saulū sacro oleo, atq; iterū regē cōsalutari fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceretur. Sub Moyse enim et discipulo eius Iesu, q. tū exercitui cū imperio præsuit,
optim

optimates rē administrabāt : post cuius mortem
 octodecim annis populus sine summo magistra-
 tu mixit: deinde rursus ad pristinam regiminis
 formā redierūt, qui belli gerēdi sciētia & forti-
 tudine præcelleret, supremū iudicē constituendo:
 quam ob rē totū hoc tēpus, quo talis status du-
 rant, appellauerūt Iudicū. Samuel autē prophe-
 ta priusquā comitia dissoluerēt sic est allocu-
 tus populū: Adiuro vos per maximū Deū, qui
 vobis optimos illos fratres Moysen & Aaro-
 nem misit, & patres vestros ex Aegypto edu-
 xit, ut absq; pudore ac metu omnine affectu a-
 lio, libere dicatis, nūquid cōtra ius & aquū fe-
 cerim, vel propriū lucri cupiditate, vel in alterius
 cuiusquā gratiā. Coarguite me si cuius vitulum
 aut ouē, aut aliud quid tale accepi: cū tamē hu-
 iusmodi munuscula quæ in quotidianū victū ec-
 dunt, ab ultero dātibz sumere, vitio verū non so-
 leat: aut si cuius iumento ad meas necessitates
 usus sum: in his & similibus si quē offendi, nunc
 rege presente dicite. Acclamatiū est uno ore, ni-
 hil tale eū fecisse, sed sancte & iustē principa-
 tum gessisse. Tū ille, Gaudeo nullas esse vestras
 de me querelas, as ego habeo nonnihil quod con-
 querar, si vera loqui licet: quæ tamē iniuria ma-
 gis ad Deū attinet, quem certē hoc facto valde
 offendistis, quod aliū regē poposcistis: oportebat
 enim vos meminisse, quod annus vester Iacobus,
 l. x x. solis hominibus vestri generis comitatus,
 2 fame

1. Reg. 7.

*fame coactus in Aegyptū deuenit. Cūq; ibi in
 multa milia propagata esset eius progenies,
 eaq; graui & contumeliosa seruitute ab A-
 gyptijs premereur, inuocantibus uestris patribus,
 absq; ullo rege Deus tantā multitudinē eripuit,
 missis in hoc Moysē & Aaronē fratribus,
 qui nos in hanc terram induxerunt, quam nunc
 possidetis: & tamen post talia beneficia non se-
 mel prodidistis ueram pietatem ac religionem,
 Nilominus subingatos ab hostibus liberauit,
 dum eius ope uicistis primū Assyriorum potent-
 tiam, deinde Ammonitarū ac Moabitarū, &
 postremo Palesinos: atq; hac omnia cōfecistis
 non regum auspicijs, sed ductu Iaphihæ & Ge-
 deonis. Quæ igitur dementia uos impulit, ut de-
 sistantes imperium Dei, sub rege esse maleis?
 Cessi tamē uobis morē, eo declarato, quem ipse
 elegit. Vt autē manifestē sciatis Deū uobis ira-
 tum, nec ei placere in regnū uersam uestram re-
 publicā, dabo euidentē signū diuinitus. Qualem
 enim nunquā quisquā astatu medio uidit in hac
 regione iēpesti autē talem nūc impetrabo à Deo,
 quæ uerbu meū fidē astruat. Vix ea fatuus erat,
 cū tanta nis conitratū ac fulgurum & gradinis
 ingruit, ut aëroniti extremaq; timentes scateren-
 tur se peccasse, & per inscitiam in hūc errorem
 prolar sos, rogarentq; prophetā ut paterno affe-
 ctu eos cōplexus, in gratiā Dei placati repone-
 ret, & quēadmodū aliorū antea, huius quoq;
 peccati*

peccati veniam impetraret. Pollicitus est illi: rogatus se pro eis Deū, & exoraturū: simulq; cōsiliū dedit, ut probi ac iusti esse perpetuò staderēt, nec unquā obliuiscerētur, in quantas clades & calamitates ob neglectū uiruntis incidissent. meminissent præterea prodigiorū Dei legumq; per Moysen latarū, si carā haberent uel suā ipsorū uel regis incolūitatē. Quod si hæc negligerent, prædixit grauem ultionem iam ipsis quā regi non desore: atq; ita denno confirmato in regno Saulo, conueniunt missum fecit.

Palestini Hebræos bello aggressi
vincuntur. CAP. VII.

Rex autē delectu habito, cōscriptisq; tribus milibus, duo milia sibi uoluit esse satellitiū, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionatha filij satellites esse iussit, quem misit in Gabam: ille uerò expugnat castrum quoddam Palestinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt & occupatis opportunis locis præsidij ea cōmuniuerūt; & omini prorsus ferri usu eis interdixerāt. Quā ob rem si quādo agricolis opus esset aliquo ferramento, putā uonere aut tione, aut alio ad colēdū agrū necessario, à Palestinis instrumētū erat petendū. Ut uerò audierūt expugnati castrū, indignati & nō ferēdā cōtumeliā distitantes, armati cōtra Iudeos trecenta milia peditum, currus triginta

et milia,

milia; quoru sex milia, & castra metati sunt
 ad oppidū Machmam. His cognitis rex Saulus
 profectus est Galgala: & dimissis praconibus
 per totā ditionē edicit, ut qui saluā nule libera
 tē populi, cōtra Palaēstinos arma capiat: disti-
 mulas inserim eoru potētia, & negās tales esse
 ut timeri debeās. Sed ubi certō cōperitū est maxi-
 mū esse hostiū numerū, metus omnes Sauli subdi-
 tos occupat, & pars in spelūcas ac loca subter-
 ranea se abdit, plures nerò ultra Iordanē fugiūt.
 qua regio à Gadi & Rubeli tribubus teneba-
 tur, Saulus autē accersit prophetā, ut de cōmuni
 cōsilio res geratur. Ille renūciat, debere eū eodē
 loco manere cōparare uictimas: se enim post se-
 pte dies uēturū, ut immolatis sabbato uictimis,
 eū hoste pualio decernatur. At ille expectauit
 quidē quātū propheta iusserat, sed nō per omnia
 fuit obediēs. Cū enim cūctari prophetā cerneret,
 & se paulatim à militibus deserui, uictimas ad-
 alcare obtulit. Cumq; nūtiatū esses prophetā ad-
 uenire, honoris causa obuiā ei prodijt. Ille malē
 factū dixit, qd neglectis suis mādatis, se absente
 preces & sacrificia qua Dei uoluntate faciēda
 erāt pro populo temere occupasset. Saulo nerò ex-
 ansante, expectasse se ad statutu dierū numerū:
 sed cū milites audito hostē relicta Machma pe-
 stre Galgala uerū se desererēt, necessitate cogē-
 te properasse ad sacrificiū. Cōsultus, inquit pro-
 pheta, scisses, si mihi parmisses, & paucissima
 festinatione Deū, cuius ego mētis interpretes sum,

nō cōtēpſiſſet: nā p̄ obediētiā & tibi diſtūmūta-
 tē regni, & poſteris ſueceſſionē parare poterat.
 Na Samuel offeſſus regis ſaſto domū eſt reuer-
 ſus, Saulus autē cū ſexcētis cātū militibus & Jo-
 natha filio uenit in urbē Gabaonē: horū maior
 pars nō erat armis inſtrūta, q̄ ea regio nec fer-
 rū haberet, nec armorū fabros, quod cura Pala-
 ſtinorū cauſū fuiſſe diximus, Et diuiſo trifariā
 exercitu, per totidē uias regionē Hebraorū in-
 greſſi omnia populabātur, ſpectāte Saulo rege
 cū filio, nec ualēte prohibere hoſtē, propter ſuorū
 paucitatē. Occupauerāt enim collē quēdā cū pō-
 tiſce Achia, qui fuit unus ex Eliſ pōtiſcis po-
 ſteris, & uidētes ſuorū res impūnē agi & ſerri,
 grauiter angebātur q̄ in ſe nihil eſſet praſidi. 1. Reg. 14.
 Filius uerō Saulus cū armigero ſuo cōſpirat, ut
 illū ingreſſi caſtra hoſtiū tumultū aliquē & tre-
 pidationē in eis excitaret: & ſamulo omnē ope-
 ram in quēnis enētū pollicēte, etiā ſi mori oport-
 reat, ſoli à collē deſcēdētes uerſus hoſtiū caſtra
 iter faciūt: ea ſita erat in loco prærupto, qui tri-
 bus angulis in lōgū excurrebat, rupe circūquaq;
 cincta, cen munimento cōtra inſulius hoſtinū.
 Quapropter negligētius cuſtodiebātur, quia pro-
 pter naturā loci nō ſolū aſcēdere, ſed ne accedere
 quidē timēdebatur. Ergo poſtquā eū acceſſe-
 rūs, Jonathas cōfortabat armigerū ad hoſtē ag-
 grediendū, Si nos, inquit, uiderint, inſerimq; aſcē-
 dere, omni uictoria accipienda eſt: quod ſi eacue-

runt, neq; nos nocuerint, reueriamur. Cūq; propius ad hostilia castra accederent appetentes iā die, Palaſtini ubi hoc uiderūt inter ſe dicebant: Ex antris & cuniculis prorepūt Hebraei: deinde Ionatha cū armigero inclamabāt, Venite huc daturi pœnas audacia. Quā uocē Sauli filius cupide arripies, ut indubianū ante uictoria, tūc quidē recessit ē loco in quo cōspēcti fuerās, sed ex alia parte ad rupē accedētes propter suū incustodiā, magno labore difficultate loci superata euaserūt ad hostē, aggressiq; sopitos uiginti ex his interfecerūt, & totū exercitum stupore ac cōsternatiōe replenerūt, ne abiectis armis in fuga se daret. Pleriq; uerō nō nescitantes inter se, qd ex multis gētib; cōflati essent, pro hostibus se inuicē inuadebant: & cū nō putaret duos tantū Hebraeos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebāt: quidā in eū iubentem in precipitia aut ipso ruabant, aut in ſu in urbe tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumq; renunciatū esset regi per speculatores summiū esse in castris Palaſtinorū, interrogante Saulus, nū aliquis ē suis abesse: & audio filiū cū armigero abesse, inbee pōtifice sumpto sacerdotali habitu de fœueris uaticinari. Quo respōdēte uictoriā Deū & hostiū cladē promittere, ducit militiē in Palaſtinon, & perurbatos adoritur, iā ante ipsos inter ſa depugnantes: quo audito, qui ante in spelūcis & subterraneis se abdiderant, & ipsi prorumpētes milibus

VII.

libris

littus Sauli se agglomerat: iamq; ad decem mi-
 lia creuerat, hostemq; tota ea regione palatē in-
 sellabatur. Ibi rex sine nimio gaudio periculum sui
 copos, qd. difficile sit eximia felicitate moderato
 animo ferre, sine ver in scitia, dignum quidda re-
 prehensione, adousit. Volēs enim meritas poenas à
 Palestinis ad fatiataē repetere, diris denonit
 cuiusquēq; intermissa oculo ante noctē cibum ca-
 pteret, mplet ante tenebris insequēdi & cadendi
 finē facere. Paulo post cū delatū essent ad quāda
 filia Ephraimā in arboribus refugia apibus, filius
 Saul, qui nō exaudierat patris imprecationes,
 eiq; cōsensu populi raras habitas, sanum foreē
 nactus, experssum inde includebat: & monitus
 qd. pater ad diris execrationibus inierdixisset ne
 quisquē culti ante falce occisum fumeret, edere
 quidē destitit negavit. tunc ecclē id à patre fa-
 ctū: maiora enim ut & in laqueis hostē perse-
 cutura fuisse, sine corpora cibo necurauissent, &
 longe plurius affecutura fuisse ac trucidaturos.
 Itaq; gessit. Palestinarum multis milibus, sub
 aspera denu. eorū castra diripiunt; & inter ca-
 tera prædā magna pecudum copias reperta ma-
 stant, carnibusq; nōdum à cruore purgatis ne-
 sciunt: quod ē vestigio regi à scribis renunciatū
 est, vulgus milium in Deum peccare, & carnes
 etiā cum cruentis coquere ac edere. Tum Saulus
 subter saxum grāde in mediū pronolui, edicitq;
 ne saponibus pecudes ingulci, ne ne carnes cum

sanguine comedat : quia factū hoc Deo displicet, cui edicto cum oēs parerēt, statuit ibi altare, & impositis victimis holocausta Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo extructū est. Cumq; eadē nocte prinsquā vires & animos resumerēt, hostium reliquias vellet cōficere, & miles haudgranasim imperata faceret, magnā pra se ferēs alacritatē, accito pōtisfoc inbet eum diuinā super hoc voluntatē querere, an sibi reliquum hostile exercitum delere permittatur. Pōtisfoc vero negante Deum respōsum velle reddere: Nō scire est, inquit rex, hoc Dei silentiū, qui antehac ultrò solebas quid factū esset opus cōsulare: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed intro per eum ipsum, quod etiā si filius meus Ionathas peccatū id cōmississet, ne Deum placē, cupitis penā ab eo exigā, nō secus quā si de quovis nihil ad cognationē meam pertinēte supplicium sumēdam sit. Tum acclamāte multitudine ut hoc faciat, universos cōstitit in unum locum statuit, & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehēsurus quis in culpa sit. cumq; fors Ionathā indicaret, interrogat quid fecisset, & enim peccati sibi esset cōsciū, Tum ille, Equidē pater, nihil aliud scio, nisi qd heri dū hostē persequor, odibili inuestitus di. fauo degustavi, Saulus vero iurat se eum occisurū, plaris quā genus aux. naturū aux. affectu, iusiurandum faciens. Ille ne presenti quidē periculo

culo territus, magno ac generoso animo se præ-
 bant. *Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim
 hanc mortem fero, qua te religione soluat, dum
 prius iam magnificā victoriam videre contigis:
 maximum enim mihi fuerit solatium, Palæsti-
 norum insolentiā ab Hebræis esse perdomitam.
 Hæc iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem
 & miserationē flexa est, iurantq; nō laturos se
 ut occidatur Jonathas, aut ut tam luculenta vi-
 ctoria atq; ita immanis irato patri eripiamus, &
 nota Deo faciamus ut ipsam immunitatem a peccato
 faciat. Saulus victor domum reuerentur, caesis
 circiter sexaginta milibus hostiū. Feliciter de-
 inde regnauit, & cōtra finitimos Ammonitas
 & Moabitas, Palæstinosq; & Idumæos ac
 Amaleuitas, & regē Obam multas res gessit pro-
 sperè. Habuit autē liberos tres uires, Jonathā,
 Asa, & Melchisam. Filia fuerunt ei Achisā
 & Achisā. Copiarum imperium dedit patrieli
 Asbenaro. Is Neri fuit filius. Nerus uerò &
 Cis Saulis pater germani fuit Abelia filij.
 Abudabai autē & equitum & curribus, &
 cū quocunq; hoste cōgressus semper victor reuer-
 tebatur, ita ut Hebræorum res ad felicē statum
 perduxerit, & potētiam communem in tantum au-
 xerit, ut omnibus finitimis essent formidabiles:
 ex inuenientis uerò numero robore ac specie præ-
 stantissimū quancq; in finem diligebat facillitiam.*

Victoria Sauli contra Ammonitas. Cap. VII.

2. Samuel

VIII. **S**amuel autē ad Saulum veniens, ait se ad
 2. Reg. 15. illum missum a Deo, ut eum commovere fac-
 res, electioe Dei ceteris cum in regno prelatum,
 atq; ideo par esse ut ei morem gerat in omnibus
 quandoquidem ipse prae sit populo, Deus autem
 et regibus et ceteris rebus omnibus. Haec igitur,
 inquit, sunt mandata domini: Quoniam. Tuas
 lecitaveris Hebraeos in deserto multum affecarunt in iu-
 rye, dum egrossi ex castris Egypti in eā quā nunc re-
 met regimur proficiscuntur, ponentes iusto ballo iuste
 iudicia re, et deus illos in interfectione de levi sen-
 roquis omne sexum ac aetatem, et haec illis pro
 iniurijs patribus olim illatis poenas repēdere: ac
 ne iumentis quidem alijsq; pecunibus parcere, aut
 inde quicquā praeda nomine usurpare, sed omnia
 Deo sacra esse, ne iacta, Atque praecceptum
 Amalecitarum nomē ē rerū naturae delectum.
 Pollicitus est Saulus facitum se omnia et re-
 bus obediētiā in hoc consilire, si non par-
 veret tantum, sed etiam quā acerrimē man-
 data exsequeretur: confectus omnes, undiq; co-
 pias contrahit, et reserit apud Gulgala mi-
 lite, absq; tribu Iuda circiter quadringenta mi-
 lia comperit, quae tribus ex suo tantum delecta
 praebeuit triginta milia. Saulus autem Amale-
 citarum terrā clāxerit in irruptione, pluribus
 locis infidias circa torrentē disposuit, ut nō solā
 montē aperire eos infidias, sed et in praenisi-
 etia per vias circumfusas opprimeret. Pollicitus
 magno

magno praelio in fugā uersos non prius persequi
 destitit, quā ad unī omnes ferro tolleret. Quod
 opus posteaquā ita ut diuinitus pradiētum fue-
 rat successit, oppidatim bellum circumferre cœ-
 pit: quorū aliquos machinis, alia cuniculis et
 operibus, nōnulla famis, sibi, alijsq; modis cū ex-
 pugnasce, usq; ad mulieres et pueros cadibus
 grassatus est, nec crudele nec inhumanū hoc ra-
 tus: primū quod in hostē saniret, deinde quod
 iussu Dei, cui non parēre periculosum est. Cepit
 etiam regē hostium Agagum, cuius magnitu-
 dinem ac pulchritudinē corporis miratus, ser-
 uare cum decreuit, idq; nō ex Dei sententia, sed
 uictus affectu proprio, incōcessam miserendi li-
 cenciam suo periculo sibi insurpans. Deus enim
 ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidē
 parceret, quos natura ipsa miseratione ceteris
 digniores esse nobis. Saulus autē regem ipsum
 hostiū, et malū omnium Hebrais, autem ser-
 uauit, pluris eius formā quā Dei mādāt a fa-
 ciens. Hic enim peccatū imitatus est max. popu-
 lus: et ipsi enim inimicis ac pecoribus peperco-
 runt, in pradam cōtra Dei mādātū abactis: pe-
 cunias etiā cederatq; opes diripuerūt, nihil per-
 dentes nisi cōtempnibile. Itaq; deuictis omnibus
 à Petusio, quæ urbs est in Aegypti finibus, usq;
 ad rubrum mare, totā eam regionē. Saulus uā-
 flauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in
 iudeiā terra mediantibus habuere. Hos autē
 bñ

belli principium admonuit per nuntios, ut scederent, ne res suas cum Amaleuitarum rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perveniret. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem qua illis cum Raguele
 1 X. Moysis socero intercedebas. Atque ita Saulus, ac si nihil esset pratermissum ex his, quae propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandaverat, sed omnia fuissent ad unguem observata, laetus victoria domum reuertitur. Deus autem offensus est quod regi erat paritum, & quod populus pecudes in praeda uerberat, cum ipse neutrum permisisset. Iniquum erat cuius ope victoria contigisset, eius mandata contemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonens igitur eadem re prophetam, ait se poenitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malis quicquid ipsi visum fuerit facere. His auditis Samuel vehementer conturbatus, per totam noctem fuis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus, veniam regi non annuit, quod non placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: quae non aliunde magis nascerentur, quam ex nimia eorum in quos peccaver indulgentia: qui dum lenitatis gloriam augerantur, imprudentes maiorem delinquendi ansam offerunt. Postquam igitur Deus preces prophetae non admisit, & satis apparuit fletui eum non posse, prima luce Samuel ad regem, Galgalis cum agente

agentem, proficiscitur. Hunc quàm primum rex
 uidit, accurrens salutauit, dicēs se gratias agere
 Deo pro uictoria, omniaq; iuxta uoluntatē eius
 esse peracta. Tum Samuel, Qui sit igitur quòd
 uoces inuentorū & pecudum in castris audio?
 Respondit rex, populum hac ad sacrificia reser-
 uasse: sed genus Amalecitarum interuisione
 iuxta mandatū deletum, nemine superstitē. So-
 lum se captiuū adducere corū regem, de quo ex
 propheta cōsilio se decreturū. Ad hac prophe-
 ta respondit, Non sacrificijs delectari deum, sed
 uiris bonis ac iustis: hos autē esse qui uoluntati
 & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se
 rectē fieri putant, nisi quod iuxta eius præcepta
 fiat. Contemptum enim eius consistere non in non
 sacrificando, sed in non obediendo: & qui non
 obediunt, unicuiq; hoc & uerum sacrificiū non
 offerunt, ab his Deum nec multas saginatas ui-
 ctimas, nec donaria ex auro argēto, ue fabrica-
 ta uel postulare uel admittere: sed aduersari
 hac ut malitia magis, quàm pietatis argumen-
 ta. Contra qui id solum meminerūt quod ab ipso
 iussū est, & mori mallet quàm inde discede-
 re, his delectari, ac ne uictimas quidem ab his
 requirere, quòd si etiā sacrificare aliquid libue-
 rit, pauperem honorem gratia ab his accipere,
 quàm a quocunq; alio uel ditissimo. Tu igitur,
 inquit, scito, te in iram Dei incurrisse: cōtempisti
 enim & neglexisti mādātā eius. Nam quibus
 oculis

oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idē esse putas, perire, et immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni, & huius potestatis, qua elatus cōtra auctorē tuā felicitatis mādāta eius neglexisti. Saulus autē fassus est se peccasse & malè fecisse, quòd uerbis propheta nō parmissset: metū tamē coactū se id fecisse, quòd non auderet militē prada cupiditate accensum cohibere. Sed da ueniā, inquit, & propitius esto: Cavebo enim in posterū, ne in simile peccatum incidam, rogabatq; ut manere iādisset, dum pacificus hostias pro se offerret. Ille uerò qui praeuidebat Deum nulla flectendam uictima, abire incepit.

Samuel ad Dauidem reglā potestātē transfert. C.IX.
Tum Saulus retinere eum uolens iniecit manum in pallium: & quia Samuel propere tantius discedebat, scissura facta est in uestimen-
 to: cumq; propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & perueniturum ad uirum iustum & bonum: Deum enim in proposito manere, neq; similem esse homini natura mirabili. Saulus sciebat Deum sibi merito insensum: sed factum infelici fieri nō posse. Rogabatq; salte hoc honoris sibi haberet, ut Deum simul in praesentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiā Samuel, & unā cū ill. ad ratū iuit. Post haec adductus est ad eum Agagus rex Amalecitarū: qui tūc, & mortem amarā exclamasset, audiuit a propheta,

pheta, Quemadmodum in multis Fœderorū ma-
 tribus casis earū filius lamenta et luctū attu-
 listi, ira equū est ut ipse matri tuæ mœstissimam
 afferas, iussitq; cum ibidem in Galgalis inter-
 fic: ipsi: verò reuersus est Ramatham. Rex ve-
 rò tum demū sentiens in qua mala offenso Deo
 peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod
 nomen collem significat, nec post illam diem un-
 quam in propheta conspectū vni. Samueli ve-
 rò uicē eius molīte fidenti, Deus hanc curam
 mittere iussit, et assumpto sacro olco Bethle-
 ma proficisci ad Iessū. Obedā filiū, et ex eius
 filiis eum ungere, quem ipse indicasset sibi regno
 dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri se,
 ne si Saulus hoc senserit, uel per insidias, uel etiā
 aperta ui periret sibi moliretur: iussus hac de
 re securus esse, ad dictū oppidum peruenit. Eo lo-
 ci magno hominū concursu saluatus est, qua-
 rentibusq; aduentus causam, sacrificatū se ue-
 nisse dixit. Peracto sacro Iessū ad epulas unā
 cū filiis conuocat: uisq; natu maximo eximia sta-
 tura ac forma tunc, coniecitbat inde hunc esse
 regnaturū. Sed hæc parte nō est affligentus Dei
 providentiā. Percontanti enim, an hunc inueniē
 ungere deberet, quē ipse admiratus dignū regno
 ducbat responsū est, non eadem spectare Deū
 quæ homines. Tu, inquit, uisa iuuenis pulchritu-
 dine, iam satis dignum principem existimas:
 apud me uerò non eximia corporis forma præ-
 mium

miū est regnum, sed animi uirtuti, & cum requiro qui hac sit perfectè exentus, pietateq; ac iustitia, obediētia & fortitudine animū exornatus. His auditis propheta iubet Iesseum filios omnes ostendere, moxq; et alij quinque adfuerūt: horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanaël, Rael, Asanus. His quoq; uisis, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset: & audito quòd nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respōdente, esse etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregū: propheta iubet ut confestim uocetur, non enim licitum esse absq; illo sacrū epulum celebrari. Qui postquā accitus à patre uenit, adolescens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali specie: sum propheta ad patrē uersus submissa uoce, hic est, inquit, quem regnare Deo uisum est, & cū dicto accumbit, & proximū sibi adolescentē collocat, ac deinceps patrē cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrū oleum, quo delibutus Dauidem in aurem admonet, Deū ita uelle, ut regnum in populum obineas: præcipitq; ut iustitiā colat, & operā det ne unquā à mandatis Dei discedas: Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiā uniuersam illustre nomen consequuturam. Palestinos quoq; ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gentibus congressua

congressus fuerit, si imper nictorē rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturum quam posteris relicturū. Post hæc mādasa Samuel domum proficiscitur, simulq; numen deserto Saulo ad Davidem commigrat: quo factum est ut hic concepto divino spiritu prophetare inciperet. Saulus nerò in morbū demoniacū incidret, ita ut præsocari ac strangulari videretur, nec aliā opem inuenirēt medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur: monuerūtq; ubiq; inquirendum, qui quoties rex à demone agigaretur, stās ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumq; rex sine mora queri talem mandasset, quidam ex astitibus ait, se apud Bethlema nidiſſe filium Iſſai, adolescentē liberali forma: & præter aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctū, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Misiūtur ergo ad Iessaum abducturi Davidem à gregibus, nuntiansq; patri, regem audita adolescentis tam formæ quàm virtutis, cupere ipsum videre. Paruit Iessaus, simulq; munera per filium regi misit. Cumq; venisset, confestim à rege admodum lato in satellitiū assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à demone agigaretur, unicum erat in excantatione remedium, & solus David hymnos ad citharam accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessao, ut filium apud re-

gem degere pateretur, quandoquidem tantopere eius praesentia delectabatur.

Expediit noua Palaestinarum contra Hebraeos. C. A. X.

X I. **A** Liquanto autē post Palaestini conscriptio
 1. Reg. 17. numero so exercitu bellum Israëlicis inferunt, & castra inter Sochum & Azecū oppida metantur: nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut prioribus castris relietis in munitionē quendā collem ē regione Israëlitarum Palaestini se conferrerēt, ualle quadā inter utrosq; intercedente. In hanc ē castris hostiū descendit Gittam Goliathus, uir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos uno palmo superabat, uastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; millia siclorum pendeat, huic moli respondebat & galea & ocrea: praegrādam etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorū siclorū ferro cuspidatam: ponē sequebatur armatorum phalanx. Hic cū inter utrāq; aciem cōstitisset, immani uoce sublata, Quid opus est, inquit, Hebraei ancipitem martis aleam uos subire? Date mihi aduersarium, & duorū periculo decernatur, penes utros futura sit uictoria: ut quorū miles succubuerit, alterius partis ingum ex pacto suscipiant: praestat enim unum aliquem, quā totū exercitum, in periculum adducere. Hac locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursus procedens eisdē uerbis est usus, atq; ita per quadraginta

draginta dies provocare hostem prædictis conditionibus non destitit, stupente Saulo cū universo exercitu: qui prodibant quidem in aciem, sed à neutris initiū pugna fēbat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Davidem remisit patri: contentus tribus alijs eius filijs, qui tum signa regia sequebātur, usq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quam geritur, missus à patre venit in castra, nifurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne unum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamē descendere audeat. Fortē tum David cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, audisq; barbari convitijs graviter cōmōtus, se paratum dixit ut hostem excipiat. At Eliabius maximus fratrum obiurgat hominē, per imperitiā rerū supra quā aetate eius deceat ferocientē, addens satius esse ut ad patrem ac greges quā primū reuertatur. Reneritus est David fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi nō deesse animum ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regē de hoc sit perlatū: quare accitus & iussus quid vellet dicere, Non est, inquit, rex cur abijciamus animos aut formidemus: Ego congressus cū hoste insolentiam eius comescā, & elatū ac ferocientem prosternā, & ex terribili deridendum reddam.

reddam: tātoq; erit tua simul et t: orū illustrior gloria. quòd ab adolescēte magis quàm uiro hostis deuictus uidebitur. Saulo uerò laudante generosum eius animū, nec tamē audente rem tam tam tam tenera atati cōmittere: Non est, inquit, quod dabites, nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauorē iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascere, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsamq; ferā in me impetum uertentē cauda correptā, soloq; afflictā occidi: neq; mitius tractaui ursum greges inuadentem: Et hanc quoq; beluam nihilo pluris facio, qui cum in Dei atq; homines conuitia euomat, non patietur celeste numen impune hoc illum auferre, sed meis eū manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia iuuenis, ut rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simulq; ense ac galea. Tunc David qui armis gestandis nō assueuerat, grauari se his magis quàm muniri sentiēs: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugna capessere: Et cū dicto arma deponit, baculumq; tantū assumit. Et coniectis in peram quinque lapidibus de glareā torrentis, funda dextram armatus in hostē properat. Hunc apparatū postquā uidit barbarus adeò cōtempnit, ut per ludibrium percōtaretur, num se canē putaret, qui armis ad canes arcendos apertus instructus ad pugnam

quam prodires. *Imò cane miliorē, respondit Dauid.* Quo dicto cōmoxus Goliathus, fanda et infanda conuitiatu minatus est se cadauer eius frastatim feris alitibueq; pabulo sparsurū. Tum *Dauid, Tu me innadis hasta tua cōfusus, ac thorace, & gladio: mihi uerò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitū nostris manibus hodie delecturus est: auferā enim tuū caput, & reliquum truncum cruribus tuis similibus laniandum relinquam: & discens omnes quod Deus curam, Hebraorū habet, eiusq; providentia uictis nobis simul atq; arma suggerit: sicut contra, ubi eius fauor deest, nullus apparatus proficit.* Interim *Palestinus armis granior quā ut procurrere posses, magnis passibus in iuuentem ac incertum concupiscens ferebatur,*

Singulari certamen Davidis & Goliathi, sequutaq; Palestinorum clades. C A P. X I.

Hic *Dauid impigrè occurreit, occultū adiutorē Deum secū in certamen ducēs, & promptū ē pera in hoc selectum ē torrēte unum lapidem, fanda rotatu tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usq; penetraveris: quo scitu sopitus Goliathus in facie est prostratus. Accurrit uictor, alacris, & quod ipse incernis effusa, suo sibi gladio barbari obrutus eat: tantumq; in eo momenti fuit, ut ē uestigio Palestini cerga uertens. Videntes enim praestantissimum ex suis iacere, nullam amplius*

specm

spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga
periculo se eximere conabantur. Tum Saulus &
universus Hebraeorum exercitus sublato militari
clamore in trepidos irruit, & quotquot assequi
poterant cedere, usque ad Gitta fines, ac portas
Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palaesti-
norum triginta milia, & duplo plures sunt uul-
nerati. Saulus uero à persequendo reuersus castra
hostium diripit ac incendit. Caput autē Golia-
thi David in suum ventorium reportauit, & gla-
diū eius Deo consecrauit. Motus deinde inui-
dia Saulus cœpit clam Davidem odisse, hac po-
tissimum occasione: Cū enim uictor cum exerci-
tu reuerteretur, honoris causa obviam uenerunt
et mulierum ac puellarum chori ad tymbala ac
tympana canentes. Mulierū cantio fuit, Saulam
millenos hostes prostigasse: uirginum iocū, Da-
videm decies mille nos sustulisse. Nūquē audiens
decuplo potiores uictorie partes adoleſcentū tri-
bui, & ratus post tam gloriosum testimonium
nihil ei superesse sperandum nisi regnum, susce-
ptum eū habere cœpit: & parum tutum putans
armatum circa se uersari, ex satellitū tribunum
fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati
consultum uolens, ut saepe hostibus obiectum ali-
quis casus è medio tolleret. David autē usque ad
diuinā ope destitutus, quocumq; miseretur reus
feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudinē non
solū apud populū gratiosus fieret, sed etia Saulis
filia

filia uirgo amore eius caperetur, ita ut ne patrē
 quidem latere id posset. Naclū enim se amplio-
 rem insidiarum tendendarum occasione putans,
 renunciantibus puella amorem, libenter se illam
 ei traditurum respondit, futuram periculorum et
 exitij causam. Promitto, inquit, filia coniugium, 1. Reg. 17
 si sexcenta hostiū capita afferat. Scio illum ho-
 noris avidum, et ex periculis gloriā perire non
 recusaturū, sed fortiter Palaestinos inuasurū: id
 quod mihi bonū erit et commodum: sic enim sine
 mea infamia sublatas securitatē nobis afferet.
 Mittit deinde domesticos qui Davidis mentem
 percontarent, quomodo erga puellā coniugium sit
 affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob gratiam
 qua eum apud regem, tum apud populum polle-
 ret, Saulus generum sibi cū destinasset: Vobis, in-
 quit, forsastis mediocre res uidetur generum re-
 gium fieri, mihi tamen non item, qui conscius mihi
 sum quam plebijs ortus sim natalibus. Quare-
 nūciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, ni-
 hil me morari pecunias, aut dona qua sponse of-
 ferat: hoc enim nōdere fuerit filiam magis quam
 elocare. Sed cupere generū, fortitudine alijsq; uir-
 tibus præcellentē, quales in ipso iam comperi.
 Pescere autē et prænuptijs filia non aurum aut ar-
 gēum quod ē patris adibus afferat, sed cladē
 Palaestinarū, et sexcenta eius gentis uirorū ca-
 pita. Nā et mihi nullū aliud tali munere apta-
 bilis: et filia fuerit honorificum non uulgaria

dona ista accipere, sed in matrimonium uiri spectata ac testata fortitudinis cōuenire. Quibus auditis David putans sincere à rege affinitatem suam expeti, nihil cūctatus, neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalicio ad imperata exsequenda properat: Et hic quoq; ut in cæteris propitium numen experiret, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscisa signum uictoria ad regem reuolit, promissi eum admonens.

Saulus Davidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. C. A. P. XII.

1. Reg. 19. **S**aulus autem nō ualens tergiversari, quòd turpe duceret uel mentiri, uel prætexim affinitatis infidias Et perniciem per mandata tam periculosa uiro forei struxisse uideri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hac necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Davidis Et apud Deum Et apud populum augeri, parum iustum hoc existimauit: uel regno suo, uel uita: Et ciam durum esset uel de alterutro periclitari, tollere hominē decreuit: cuiusq; necis Ionatham filium cum domesticorum fidis-
 XII. simis ministros esse uoluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quòd non solum amare talem inuenem desuerit, sed mori e etiam eum expetere: eam propria beneuolentia, cum uirtute hominis motus, secretam patris uoluntatem ei nunciare simulq; consulat, ne saluti suæ maturè fuga prospicias

spiciat, ne in sequentem diem usquam in propinquo apparcat. Interim, inquit, ego patrē salutabo, & nactus occasionem de te mentionem injiciam, & cognita indignationis causa, resistere eam conabor. Nullum enim existere posse idoneam rationem, cur optime & de republica & de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari: post colloquium autem certiorum te de patris animo facia. Parui huic consilio David, seque quam primū ē cōspectu regis subraxit. Quod rex Davidi necem sit molitus. GAP. XIII.

Sequenti autem die Jonathas patrem accedens, cum hilarem ac lubentem eum offendisset, cepit de Davide verba facere. Pater, inquit, quam in re vel magna vel parva l. sui iubis interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palestinarum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræum vindicavit, solus provocato hosti opponere se ausus: idem postea relato præscripto capium numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quò magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Inuria enim hac ad filiam quoque meam pertinet, quæ prius nuditate, quam coniugij fructus expectatur. Hac igitur repulsa, sine te flecti ad mitiora, ne ne sanias in aerum primum optime de-

familia nostra meritum, quando te demoniaco morbo miserè nexatum pristina sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregiè iudicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saul, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Davide abstinerere se uelle. Vixit enim equitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Davidi indicat mollium patrem, iam nihil magis quàm salutem ipsius cupere: reductumq; in aulam patri reconciliat, ut solita officia circa eum quem admodum antè obiret.

Quomodo David aliquoties infidias regis egre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam reductum interficere non sustinuit, CAP. XIII.

Per idem tempus Palaestini bellum rediucere grātibus, David cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; victor magna eorū strage edita ad regē reuertitur. At nō ita exceptus est ab eo ut sperabas, utq; post rem feliciter administratū excipi oportebat: sed successu mœstus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursum incēptis ut ante ageretur, accitum in cubiculū in quo decumbebat spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: Cum illo iussa exsequente, spiculū in eū inculatus est: quod cum David flexu corporis declinasset, domū refugit, ibiq; per totā eam diurno mansit. Noctū uero misit rex qui usq; mane ad os eius feruaret, ne clam

clam elabereint, ut in iudicium euocatū capitali
sententia dānaret. Melcha autē eius uxor & re-
gis filia ubi patris uoluntatē cognouit, accurrit
ad maritū, quanto is in periculo esset, ipsaq; una
cum eo renuncians, quo sine minere nec uallet nec
posset. Cave, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut
numquā posthac te uidebit: sed fuge dum per no-
cturnas tenebras licet, quas Deus ad tuā salutē
longiores faciat: alioqui scio quod si te pater in-
uenit, sine mora est interfeciturus. His dactis fa-
ne per fenestram demissum periculo exemit: de-
inde parato lecto tanquā egrotanti, stragulis ie-
cit capra recens exemptū subiecit: diluculoq; no-
cturnis quos pater ad Dauidem miserat, ostē-
dit lectū operitum, & quod palpitatione iecoris
fragula moueri uiderent, maritum agnum anhe-
lare persuasit, addens totā noctem iniquitā eum
exegisse. Quod ubi renunciatū est regi, a nocte in-
aduersam ualitudinem incidisse, iubet sic ut ex ac-
tam afferri, omnino enim illi moriendum esse.
Qui cum reuersi ac reuelato cubili artem mulie-
brem tandem deprehendissent, rem totam ad ro-
gem deferunt. Et cum pater apostularet, quod
inimicum sibi eripuisse, excusationem uersimi-
litem commentus est. At illius mortem sibi mi pa-
reret ad adiutores committendum: itaq; uenia so-
dignam qua hoc non sponte fecerit, sed necessitate
compulsus: debere enim illi cariorē esse uisum
filio, quam inimici metum, atque ita ueniam
conseq.

consequitur. *David autem fuga clapsus peruenit ad prophetam Samuellem in Ramatha, eiq; rem omnem quo erga se animo rex esset indicat. Et quam minimum absuerit quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cum neq; regē ulla in celatiffes, neq; in bello segnitur aut improvidē se gessisset, sed favente Deo cuncta ex sententia confisisset: atq; hoc ipsum esse quod Saulum ad iniquitatem ac odium magis excitaret. Propheta verò cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Davidem ad quendam locū deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cū eo habitavit. Vt uerò nunciatum est regi Davidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahāt. Qui postquam ad Samuellem venerunt, offendit eū in cœtu prophetarū, moxq; eodem spiritu afflati, et ipsi prophetare cœperūt. Hoc auduo Saulus alios cōmittit, Davidē comprehensuros: quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit: cūq; tertij quoq; prophetico spiritu corripērētur, tandem, ira impotens ipse cōproperat: iamq; non longe ab eo loco remotus prius quàm in conspectu Samuelis ueniret, eius opera et ipse propheta agere incepit. Cumq; ad destinatum locum peruenisset, alienam a vicis, abutloq; nudum nudus per diē ac noctā in conspectu Davidis et prophete iacuit. Paulò post ad Ramathā David peruenit, iudicia de patria cum insidijs conquerens, quod se nihil tale meruisse*

totis viribus opprimere cuperet. Ille uero rogabat
 ne uel ipse hoc temere suspicaretur, uel alijs forte
 suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli
 1. Reg. 20.
 fideret, cui cōpertum sit, nihil mali patrē contra
 ipsum moliri: alioqui indicaturū eum sibi fuisse,
 cum absq; ipsius consil o nihil agere soleat. Con-
 trā Dauid iureturando assenerabat se uera dico-
 re: obtestabaturq; ut mallet credere ac salui
 amici prospicere, quā cōtēptiseius uerbis tanquā
 uanis tū demum fidē habere, posteaquā extinctū
 uel uiderit, uel audierit. Nā patrem talia con-
 silia ideo cum ipso non cōmunicare, quod nō igno-
 ret uenūā beneuolentiam qua inter ipsos interce-
 dat. Quare tristis quod iam persuasus esset, per-
 contatus est, qua nā in re posset illi gratificari.
 Tum Dauid: Scio, inquit, quod bene mihi uelis,
 & gratificari cupias. Cras erit prima luna &
 solenne regis conuiuiū, cui me quoq; adhibere so-
 let: quare si ita uideatur extra urbē in agro clāte
 pr. & labor: in uero cū requisierit me, dic profe-
 ctum in patriā Bethlema, ut intersim festo quod
 me a tribus celebrat: idq; permissu tuo factum.
 Quod si, ut mos est de amicis, dixerit, Feliciter
 profectus sis: scito illū nihil malinduersum me in
 pectore coquere. Sin autem aliter respōderit, hoc
 erit tibi iniqui in me animi argumentū: indica-
 binq; mihi rem, ita ut præsenti me a calamitate
 mutaq; nostra amicitia dignum est, quā fide in
 hoc data & accepta dominus cū ferno tuo no-
 luerit

luidisti inire: qua si me indignum aut erga paren-
tē tuum iniuriam censes, nihil expectatis eius ius-
sis iam nūc me tuo gladio confodito. Hac ultima
verba grauius forēns Ionathas, facturum se po-
ssulata promissit, & si quid patrem male de ipso
cogitare deprehenderit, indicaturū: & quò ma-
iorem ei fidem faceret, educto sub diuinum iurcin-
rando cōfirmat, nihil se nō tentaturū quod ad sa-
lutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hāc mō-
ueritatē quā late nides implet ac moderatur,
quiq; prius quā cloquar mentē meā nonit, re-
sis esto mihi inter nos fœderis, quodq; nō prius pa-
tris voluntatē scrutari desistā, quā cōpertum
habuero ecquid latens odij aduersum te cōcepe-
rit: et quicquid deprehēdaro, siue amicum, siue in-
sensum, cōfistim tibi significabo. Nonit deus quod
ipsum tibi perpetuo propitiū precor, utq; semper
eas res prosperet, quā admodum & nunc facit,
& posthac facturus est: & siue pater meus siue
ego tibi aduerser, tu tamē ope illius nunquā non
uictor enades. Tu uerò memor esto huius nostri
affectus, & si me perire contingat, liberos meos
serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca.
Post hoc iusiurandū Dauidem dimittit, inssum
in certum agri locum secedere, in quo se exercere
solebat: cognito enim patris animo uenturum se,
illuc unā cum puero: & si, inquit, emisisset eum
ad scopum iaculis, collēta puerum referre inesse-
ro, iacere enim ante ipsam, scito nihil triste à pa-
tre

tre timendum: quòd si contrarium me dicere audieris, patrē quoq; contrario modo affectum existima: ut cumq; tamē ceciderit, ego dabo operā, ne quid tibi secus quā velimus accidat. Tu cum le-
tiora tempora venerint, fac memor sis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathas promissionibus confirmatus David ad constitu-
tum locum proficiscitur. Sequenti nerò die qua fuit nonilanius, rex de more caste ac purē ad cenā venit: cumq; filius Ionathas dexter illi ac-
cumberet, alterumq; laus Abenares exercitus imperator clauderet, videns Davidis locum na-
cium tacuit, suspicatus cum ideo abesse, quòd à congressu uxoris non esset purus. Sed cum ne po-
stidie quidē adesset, sciscitatus est ex filio, qua de causa neq; tunc, neq; hesternā die adfuisset so-
lennibus epulis Iesai filius. Respondit ille, profectū in patriā ad solennē tribus eius festivitātē, com-
meatu à se impetrato. Quinctiam me, inquit, ad hoc epulum invitavit, & si tibi idē videtur, ibo: nosti enim quāta benevolentia hominē prosequar. Hic iam nō amplius odium suū Saulus apud fi-
lium dissimulare potuit, & euidenter patuit, quā infesto esset in Davidē animo. Iurgio enim ad-
ortus filium, desertorē eum patri ac hostem ap-
pella vit, sociumq; & adiutorem Davidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiraret, & non possis induci ut cre-
das nunquam securē regnatorū incolumi Da-
vid

nide : simulq; iubet, ut hominem accersat, datu-
rum debitum supplicium. Cumq; filius quæreretur,
ob quā culpam eū capite plectere uellet, non iam
intra uerba irā continens proripuit se, & nactus
alicunde, spiculum, impetū in filium fecit : perpe-
trasseiq; impium facinus, ni intercurſu amico-
rum fuisset cohibitus : atq; ita manifestè mali-
gnū & infestū erga Dauidem animū apud
filium prodidit, cū minimum absuerit quin suis
ipsum manibus propter illū perimeret. Ac tunc
quidem regis filius ē conuicio profugus, oblitus
epularū, tum suū periculum, tum amici iam neci
destinati uicem dolēs, in mœrore noctem exegit:
& prima luce ante urbē in agrū prae-textu exer-
cendi se, sed re uera ut amico indicaret omnia,
processit : peractūq; in iaculatione his qua pro-
miserat, ablegatoq; in urbē comite puero, solitu-
dinem nactus ad colloquium Dauidis properat.
qui ut primum in conspectum est datus, procum-
bēs ad eius pedes seruatore sum saluauit. Ille
erectum à terra cōplectitur, atq; ita aequales duo
in mutuis amplexibus harētes iniquā sortē suam
deplorabāt, qua illis suauissimā consuetudinē in-
uideret, & inuitissimos à se inuicē distraheret,
quod illis morte nihilo mitius uidebatur : ac uix
tandē multū lamētis exsatiati, obtestatiq; se in-
uicē ut mutua fidei perpetuò meminissent, digre-
diuntur. Inde Dauid fugiēs infestissimū re-
gem, in oppidam Nobam ad Achimelechum
sacerd

XIII.

1. Reg. 21.

309
sacerdotē peruenit: qui solū neq; famulicio str-
patum, neq; amicis comitatum aduenisse uidēs,
motus admiratiōe tāta solitudinis causam per-
cōtatus est. Tū ille secreta mādata à rege se ha-
bere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu
opus esset, nā famulos in constituto loco sibi oc-
currere iussos, Poposcit autem ab eo uiaicū, sic
enim & amici officium facturum, & ad præ-
sens negotiū opem collaturū: quo impetrato, ar-
morū etiā aliquid petijt, aut hastā aut gladiū.
Fortē autē aderat quidā Sauli seruus natione
Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularum cu-
rator. Pōtifex uerò negauit sibi esse quicquā ar-
morum, esse tamē ibi Goliathi gladium, quē oc-
ciso Palestino Deo cōsecrauerat. Hoc accepto
David extraditionem Hebraorum ansugit in
Gittā Palaestinarū, apud quā regnabat An-
chus. Vbi agnitus à regis ministris, & indicio
ad regem perlato, hunc esse Dauidem, qui tant
multa Palaestinarū milia neci dederit: ueritus
ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud
Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem
ac rabiem simulat, ita ut ore spumam emitte-
ret, & alia signa insanie præ se ferret, quibus
morbo fidem apud Gittēsū regem astrueret: qui
iratus famulis q̄ mente captū hominē ad se ad-
duxissent, iussit ut quā primū eijceretur. Hoc pa-
cto ē Gitta cū euasisset, in tribū Iudæ peruenit,
& agēs in spelūca quæ est in agro Adullamæ,
B. misit.

misit ad fratres qui eos doceret, ubinam ipse moraretur: at illi cū tota cognatione se ad eū cōtulerunt: nec nō & alij multi aut rerū novarū cupidi, aut Saulū timētes, ad eū ultro cōfluxerūt, operā suā ad omnē eius nutū offerētes: quorum numerus ad quadringētos creuit: quorū multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitārū regem proficiscitur, rogatq; hominē ut parentes ipsius intra regni sui fines tātis per reciperet, dū res eorū in meliore statu collocarētur. Quo impetrato, & parētibz in magno honore apud regē quādiu illic māserūt habitis, ipse iussa propheta relicto deserto in tribū Iudā se cū suis trāstulie, apud S.irim opp. dū se cōtinēs. Quod postquā ad Saulū delatū est, Davidē cū armatorū manu esse cōspectū, in nō mediocrē metū ac perturbationem regē cōiecit. Sciēs enim eius magnanimitatem ac fortitudinē, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certē difficultatis ac laboris plurimū afferret: conuocatisq; amicis & ducibus & uniuersis suis tribul. bus ad rigiā urbē Gabā, sedēs in loco cui nomē Aruū, adstāte honoratissimo quoque, & toto satellitio, sic eos est affatus: Viri cōtribules, scin uos meminisse quantū a me aff. Etis sitis beneficijs, & agris locupletati, & honoribus ac praefecturis aucti. Rogo igitur nū plura & maiora munera a Iessai filio expect. in: scio enim uos omnes in illū propensiores, in i. o facto

a Iona

à Jonatha filio, qui & nobis huius sententia auctor est: nō enim me latet clādestina inter illū & Dauidem iſta ſœdera: neq; q̄ cōſilio & opibus aduerſariorū partes cōtra me adinuat. Vos autē nihil hac cura tāgit, ſed quieti quò res cua ſura ſit exſpectatis. Poſt hac regis uerba ceteris ſilētibz, ſolus Doēcus Syrus mularū regiarum curator reſpōdit, uid. ſſe ſe Dauidē in Noba oppido, quò cū ad pōtiſicē Achimelechū ueniſſet, ab eo de enētū rerū oraculū accepiſſe, adiutūq; cōmeatu & gladio Gobathi armatū, quò uolebat deductū eſſe. Accitus eſt mox cum tota cognatiōe pōtiſex: cui rex, Qua noſtra iniuria prouocatus excepiſti Ieſſai filiū, & regis inſidiatorem armis atq; cōmeatu inſtruxiſti? aut cur etiā de futuris oracula ei reddidiſti? Nō enim ignoraſbas, q̄ propter odiū quo familiā meā proſequitur, hinc auſugerit. Pōtiſex aut nihil horū inſiciatus, liberē ſaſſus eſt hac ſe nō tā Dauidi præſuiſſe quā ipſi regi. Excepi, inquit, nō ut inimicū tuū, ſed ut fidīſſimū miniſtrū & tribunū, & quod maius eſt generū, ac propinqua neceſſitudine cōiunctū: quis enim putaret eū qui hoc honore à te dignatus ſit, inimicū eſſe, ac nō potius tū primis beneuolum? Conſultus etiā de diuina uoluntate, nō nunc primum ei reſpondi, ſed aliàs quoq; ſæpenumero. Cumq; ſe diceret à te miſſum ad arduum negotium properare, non ſuppedita re quæ requirebat, ad tuā magis quā ad illius

iniuriā pertinere iudicabam. Quare nō est quod de me male suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidē moliri audiisti, ob exhibitā à me humanitatē, sauerē me illi aduersum te cogites: in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum uolui, quicquid officij in illum cōtuli. His uerbis, Saulus fidē habere noluit, q̄ plus apud eum metus periculi ualeret, quā excusatio. quārumuia iusta: itaq; circumdatus armis cū tota familia iubet cōtrucidari. cumq; illis religio esset uiros Deo sacros ferro uiolare, Doēcum Syriū eā eadē perpetrare mādauit: qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, pōtificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecēti octuaginta quinq;: moxq; missi sunt à rege. Nobā sacerdotum oppidum, qui cōtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel aetate uel sexus respectu, postremò flāmis eā deleuerūt: ex quā clade unicus tantum Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculū Dei Eli pōtifici olim redditū cōtigit: quo pradiētū erat, propter filiorū iniquitatē eius posteritatē aliquādo interiturā. Rex autē Saulus tam sauo facinore perpetrato stirpe pōtificia internecone deleta, neq; teneram aetate miseratus, neq; grādanos reueritus, insuperq; ciuitate quā patriū ac alumnā sacerdotū & prophetarū singulari priuilegio Deus elegerat, solo aquata, satis declarauit quā prauum

sit hominum ingenium. Tantisper enim dum hu-
 miles sunt atque plebei, quia non audent, neque
 liberum est natura obsequi, aequi ac boni viri
 esse videntur, mirumque quoddam iustitia studium
 pra se ferunt: quin et pietatem interea colunt,
 Deumque omnibus actionibus nostris interesse,
 omnes denique cogitationes intueri persuasionem ha-
 bent. Sed simul atque ad potentiam et imperium
 prouecti sunt, exutis pristinis moribus, et tan-
 quam in scena mutato habitu, nouaque persona as-
 sumpta, in omnem audaciam et insolentiam, di-
 uinarumque aequè ac humanarum rerum contem-
 ptum prolabuntur: et cum ad superandam inui-
 diam maxime illis opus est pietate et iustitia,
 eorumque omnes eorum non actiones solum, uerum-
 etiam uoluntates in conspectu sint omnibus propo-
 sitae, tum maxime tamquam aut dissimulare Deo, aut
 et ipso potestate eorum formidante, in subditos
 debacchantur: et quicquid aut per inanem metum,
 aut odium, uel fauorem irrationabile decernunt, id
 tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum
 esse existimant: futurorum uero prorsus nullum
 nec respectum nec rationem habent. Quos quos
 enim in eorum gratiam plurimos labores exhau-
 riant, eos primum euehant: deinde iam honoratos
 per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed
 per calumniam etiam saepe opprimunt, non considerantes
 quam merito, ratumque temerarijs delationibus
 absque ulla probatione fidem adhibentes: et se-

uiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sa-
uire est facile. Hac ita esse manifestum exēplum
in Saulo Cisi filio nobis est exhibitū, qui primus
post sublatam optimatum administrationē, ac
iudicū supremum magistratum rex Hebraorum
creatus, propter suspectum Achimelecum tre-
centos sacerdotes & prophetas interfecit, ca-
sosq; excidio urbis obruit, & quātum in se fuit
summi Dei sanū sacerdotibus sacrisq; ministe-
rijs orbanis, post iā numerosam cadē ne patriam
quidē eorū & seminariū superesse passus. Ab-
iatharus autē Achimelechi filius, qui solus ge-
neris sui superstes cadē sacerdotum euaserat, ad
Dauidē fuga delatus, familia cladē & patris
interitum ei renunciauit. At ille iā ante se hoc
prasagiuisse dicebat, cum illic Doēcum nideret:
facileq; suspicātū, calumniā pōtifici apud regē
struendam: agerrimeq; ferebat qd ipse tāci mali
occasionē prabisset: simulq; insit, ut apud se
maneret, qd nusquam tutiores latebras inuenire
posset. Per idē tēpus cum indicatū esset Dauidi
Palēstinos in Cillanorum agrū irrupisse, eumq;
quātus est populari, decreuit illos adoriri, con-
silio prius propheta, an Deus victoriā annue-
ret: confirmatusq; oraculo, & cum sua cohorte
hostem aggressus magna cade repulit, pra-
dasq; ex hostico egit, & Cillanis praesidio fait,
dum fruges ex arcis cōueherent. Resciuit hoc ma-
iurē Saulus: nā rei feliciter gesta fama cōtineri

1. Reg. 29

non

nō potuit, quin latè propagata ad regius quoq;
 aures permaneret, nō sine ipsius Davidis laude.
 Quo nuncio latus rex putavit se iā rē factā ha-
 bere, audies inimicū se intra unius oppidi mœ-
 nia cōclusisse, & diuinius hac occasione oppri-
 mendi eius datā diētinās, edicit populo ut Cillā
 properè circumuentā tā diu premat obsidiōe, do-
 nec Davidē in potestātē redactum interficiant.
 At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis re-
 bus cōsuleret, fore ut Cillani eius ditione ab-
 ira regis se redimāt, relictā urbe in desertum se
 cum quadringentis armatis cōtulit, ibiq; collē
 quendā munitū insedit, nomine Eng laim. San-
 lus autem cognito qd David non amplius apud
 Cillā esset, expeditionē cā omisit. David uerò ex
 deserto in Canā locū agri Ziphem se eū suis trā-
 stulit: quò etiā Ionathas regis filius præs-
 to fuit saluaturus amicum, & de futuris collocuturus.
 Hortabaturq; eū ut bene speraret, né ut præs-
 entibus difficultatibus de fatigatus cederet: omni-
 no enim regnaturum eum, & uniuerso Hebrao-
 rum populo præsuturum. Tales autem felicita-
 tes non solere ociosis contingere. Renouatiq; sœ-
 deribus & sancis a sub Deo teste in omnem uitā
 amicitia, additisq; diris execrationibus in eum
 qui prior à pactis recedcret, illū eò loci reliquit
 metu nonnihil ac solitudine leuatum: ipse uerò
 domum suam repetiit. Ziphem uerò gratiam re-
 gis captantes, certiorē eum faciunt, Davidem

in agro suo morari : pollicebanturq; suam operā, ut in manus regis traderetur: occupatis enim quibusdam faucibus, nullū reliquū illi fore effugium. Saulus uerò hominibus collaudatis, gratijsq; actis, quòd inimicū sibi indicassent: cumulatē se illis beneficium repositurū pollicitus, misit qui diligēter quarerēt Dauidē, omnesq; deserti latibras perscrutarentur: dicēs se breui cum exercitu secuturā. Atq; ita Ziphienī duces se regi ad perquirendū eum & cōprehendendū obtulerunt, studium suum erga ipsam nō indicio tantū declaratur, sed omnibus uiribus conando ut in potestatem redactum regi trāderent. Sed nō habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cū nullū periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiā nīrū pīum & prāter ius admortē quassitū, regi se tradituros erāt polliciti. Dauid enim cognita eorum malicia, simulq; regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus tum uersabatur, euasit ad magnā petram qua sita est in deserto Simonis. Nec Saul desistit illum insequi: cognito enim in eundem q̄ superatis faucibus euasisset, ad alteram petram latus peruenit: futurūq; erat ut Dauid circumuentus cōprehenderetur, nisi rex trepidis nuntijs renocatus esset, qui Palāstinos in ditionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus nascarentur

opem asferre, quã studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere: atq; ita David praece omniũ opinionẽ seruatus, ad fauces agri Engadeni se cõtulit. Saulo autẽ post reiectos Pa-
 lastinos nunciatum est, Davidẽ intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorũ milibus ex omni exercitu selectis, pro-
 perẽ eos ad locũ indicatũ duxit: cumq; nõ longẽ abesset, offendit speluncam longo recessu opacã, & in penitiorẽ sinu latẽ patentem, in qua tũ for-
 tẽ David cũ sua cohorte delitescerat: in eamq; solus ad requisita natura se insinuauit. Ani-
 maduersum est id cõtinuò ab uno è Davidis comitibus, qui cum eũ moneret tempus ultionis of-
 ferre Deũ, nec esse negligendam occasionem tot crũnas finiẽdi abscisso infestissimi regis capite, laciniã tantum regij pallij praeidit: indignũ ra-
 tus in proprium dominum sanire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua promexe-
 rat: nec enim par esse iniurijs certare cum eo, qui immeritũ extinguere cuperet. Egresso deinde è spelũca Saulo, David quoq; in apertũ progres-
 sus regem inclamas, & cum ad agnitam uocem se cõuertisset, ex more prius adoratum sic allo-
 quitur: Quãm iniquum est rex, te calumniatori-
 bus patulas aures prabentẽ, & uanissimis ho-
 minibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius indicare oportebat: uerba enim uel falsa possunt esse uel
 B 5 uera:

vera: sed nullū apertius de animo quā ex factis
argumentū potest colligi: quēadmodū nūc quoq;
inducere potes nū temerē illis credideris, qui eius
criminis me apud te reū faciūt, quod ne in mentē
quidē unquā uenit: Et in tantū se exasperaue-
runt, ut nocte atq; die nihil magis quā de mea
perniciē cogites. An nō uides uanissimā esse tuā
opinionem, qua persuasus es me familia uēstra
inimicū, tuāq; in primis necis esse cupidū. Aue
quibus oculis Deū putas immanitatē tuā aspi-
cere, qui hominē ad eadē experis, oblata uindi-
ctā tali occasiōe tibi parcentē, quā ipse nactus
nūquā elabi ē manibus fuisse. Nihilo enim ma-
iore negotio capui tibi praecidere poterā, quā hāc
uēstris laciniā. Simulq; pānū protulit, qui uerbis
fidē astrueret. Ego certe ne iusta quidē ulteriō in-
dulsi, Et in iniustas simulacres cōtra me exerce-
re nō uereris. Sed horū Deus index erit, proba-
bitq; uter nostrū a quioribus moribus sis pradi-
tus. Tū Saulus demorās ē quāto periculo esset ser-
uatus, modestiaq; inuenis attonitus, ingemuit:
similemq; gemitum referēte Dauide, rex se in-
stius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorū
bonorū causa mihi fuisti, ego cōtra tibi multa-
rum calamitatū autor. Et nūc quoq; declarasti
te a priscorū equitate nō degenerē, qui inimicōs
in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolu-
mes dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifestē
cerno regnū tibi à Deo repositum, Et sub tuum
imper

imperium uniuersam Hebraorum gentem concessuram:
 quãobrem postulo ut iureiurãdo fidẽ mihi facias,
 se verũ potitũ obliuioni iniurias meas traditurũ,
 & familiã meã saluã esse passurũ. Pollicitus est
 id David, interposito, iureiurãdo, atq; ita regem
 in regnum remisit. In idẽ tempus mors Samuelis
 propheta incidit, viri qui suo merito in maximo
 semper apud Hebraos pretio fuerat: illustreq;
 virtutis ipsius ac suã obseruatia populus testi-
 moniũ edidit, dum defuncti exequias & sepul-
 turã magnifico sumptu cõcelebrat: & postquã
 iusta exoluit in Ramatha patria sepulto luctũ
 in longum tempus prorogat: non quasi in publico
 mœrore, sed quasi ad unum quẽuis propriẽ hac
 orbitas pertineret: fuerat enim vir ad omne iusti-
 tiam ac bonitatẽ a natura cõpositus, & ob has
 virtutes Deo longẽ acceptissimus. Praesuit popu-
 lo post Eli põtificis obitum primum solus annis
 duodecim, deinde Saule regnante annis decem
 & octo: cuius extremi dies in hac ut dixi tem-
 pora inciderunt. In locis autem, in quibus tuum
 David versabatur, erat Zipheneus quidam in
 oppido Emma, vir locuples & multorum gre-
 gum dominus: habebat enim in pascuis ovium
 tria milia, & capras mille: ab his David omne
 iniuriam abstinuit, grauitè interminatus suis,
 ne vel cupiditate, vel egestate, vel latendi spe
 impulsus quicquam violarent, sed plaris iustitiam
 faceret, & Dei voluntatem, cui nunquam pla-

cuerunt qui in alienas res manus audè inijcerent. In hac disciplina suos cōtinebat, putans se in hominē probū & sua beneuolētia dignū hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uirō nomen) homo erat aggressus, & malis moribus pradius, sed honesta ac prudens & elegantis mulieris maritus. Ad hunc David pectora tondentem decē ē suis misit salutariū, qui illi in multos annos eam felicitatē ominaretur: simulq; rogarent ut ē facultatibus suis aliquid cōmunicaret, cū ē pastoribus intelligere possit, quod longo iam tempore in solitudine uersati ad eō nihil detrimenti attulerint gregibus, ut custodes eorum fuisse potius uideri possint. Quicquid autem in Davidē cōtulerit, in hominē gratū ac memorē collaturum. Ad hac postulata homo suo more nimis durē dedit respōsum. Percōtatus enim quis esset David, ut audiret esse Iessei filium, Nunc, inquit, fugiimus relictis dominis insolēter ac superbē se gerūt. Quibus renūtiatis David in irā accensus, quadringentis armatis assumptis, & ducētis ad custodiā impedimentorū relictis (iam enim sexcentorū manu cōegerat) contra Nabalum proficiscebatur, iuratus quod ea nocte & familiā eius & omnes opes esset euersurus. Neq; enim se tam agrē ferrē, quod homo ingratus officij nihil repēderet, quā quod ultrō conuitijs se impeteret, nulla unquā affectus iniuria. Interea quidam ē seruis pastoribus ad herā suā, illius uxorem,

uxorem, uenit nuntians, quod Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed cōiūtijs etiā nō ferendis sit appetitus, cum tamē in eā diem semper greges eius intactos praestisisset: eamq; insolentiam domini posse illi magnā aliquā calamitatē afferre. Hoc audito. Abigae (id nomē mulieri fuit) onerata aliquā mulis asinis, et uarijs xenijs in sarcinas cōgestis, inscio marito et per temulentiam sopito, ad Dauidē properat: eiq; in uallis cuiusdā descensu cōtra Nabalū armatorū agmē ducēti sit obuiā. Quē postquā appropinquare uidit, de immenso desilijt, et prona in faciē adorabūda deprecata est, ne uerbis Nabalis moneretur, qui reuera esset id quod uocabatur. Nabalus enim Hebraeorum lingua uocatur insipiens. Excusabatq; se neminē eorū uidisse, qui ad maritū missi fuerāt. Quare obsecro, inquit, da ueniā, et age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incōtaminatus a cade permāseris, ipse pro te poenas ab his qui te laeserunt exacturus est. Quod enim Nabal: manet infortuniū, inimicorū tuorū contingat capitibus. Tu uerò propitijs hac meam mensecula admitte, et irā qua meritō in maritū meū es cōmatus, in meā gratiā remitte. Decet enim clemētia et humanitas eū cui fata regnum destinauerūt. Ille uerò muneribus acceptis: profectō, inquit, Dei uolūtate ad nos hodie uenisti:

niſti: alioqui crāſtinā diem non uideres: iuranti enim me hac nocte domū ueſtrā ſubuerſurū, & neminē ſuperſtitē relicturū ex ſamulia hominis ingrati, ac in me meosq; cōtumelioſi. Nunc uerò Deus tibi in mentē inmiſit, ut maturē occurrēs furorē meū delinires. Nabalus autē tamēſi propter te ueniā nūc cōſequitur, pœnā tamē nō euadet, ſed ſui mores per aliā occaſionē perdet hominē. Hac locutus mulierē dimiſit. Ea domū reuerſa offendit maritū cū equalibus cōpotantē, iamq; uino grauē, ideoq; cū nihil eorū qua geſſerat indicauit. Sequenti uerò die poſteaquam ſobrio rem totā expoſuiſſet, in tantū mærorē cū cōiecit, ut toto corpore ſideratus decima poſt die mortē obiret. Quod ubi Dauidi relatū eſt, meritis pœnas Deo perſoluiſſe eū dixit: ſuapte enim malitia perditū; & ultioni ſubiectū, idq; incontaminatis eius manibus qui iniuriā acceperat. Atq; hoc quoq; exēplo didicit, neminē ſcelēſtū uindictā Dei poſſe euadere: nec humanas res à Deo neglectas ferri temerē, ſed bona bonis, & malis quod illis dignū eſt rependi. Moxq; miſſis ad uxorē eius nuntijs, acciuit eā in legitimū thorum coniugē ſibi inducturus: qua præſata prius ſe indignā ut uel pedes eius contingeret cū omni tamen ſuo paratu uenit, & uxoris loco poſthac habitata eſt, hunc honorem ab eo conſecuta tam propter modeſtiam bonosq; mores, tum propter eximiam forma graciā. Habuerat autē Dauid

& autē

*Et ante coniugē, ex Abesaro oppido oriundā.
Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nup-
tiam pater Liso Pheltia filio elocauit, in oppi-
do Geihla habitanti. Nec ita multo post Zi- 1.Reg. 26
phenorū quidam renuntiavit Saulo, Dauidem
rursum in eorū regione esse, Et si uelit adiuua-
re, posse eum cōprehendi. At ille cū tribus mili-
bus militum eō proficiscitur, Et superueniente
nocte castrametatus est in quodam loco, cui no-
men Sicella. David autē cognito quòd rex con-
tra se cum armis ueniret, speculatoribus missis,
institit ut se certiorē facerent, quoniam usq; pro-
cessisset: cumq; audisset eum esse apud Sicellam,
noctu ignaris suis omnibus, duobus tantū comi-
tatu, Abisao sororis suae Saruia filio, Et A-
chimelecho Chettao, in castra hostium penetrat.
Dormiēteq; Saulo Et circū eū satellitio, simulq;
imperatore copiarū Abenero, in tentorium re-
giam insinuat, neq; regem agnito eius cubili
ex spiculo interficere sustinuit, neq; Abisaum
accensum ad facinus permisit: sed cohibuit ad-
monitū nefas esse regem diuino suffragio creatū
interimere, quantumuis malum: eius enim esse ini-
eum uindicare, qui regnū dedisset: utq; aliquod
signum esset, quòd nactus potestatem regis op-
primendi, nō esset ea usus, ablato spiculo Et le-
cytho aquali, quae iuxta cubile sita erant, nemi-
ne sentiente castra exiit, intrepidē Et quasi
per osinam inter sopitos uersans, partim nocturn-*
nia ten

nis tenebris, partim audacia propria fretus: transgressusq; torrentē, & cōscenso mōtis uertice unde facile poterat exaudiri, in clamatīs Sauli militibus & imperatore eorū Abenero ē somno eos excitat. Et cū imperator nominatim appellatus scitaretur, quisnā esset qui se uocaret, sic respondit: *David ego sum Iessai filius, à nobis profugus. Sed qui factum est ut tu uir tantus, & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligēter domini corpus custodias, ut dormire malis, quā curā salutis eius gerere. Capitalem enim culpam admisisistis, qui paulo antē quosdam è nostris clam in castra regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quonam deuenit spiculum regium, & aqua lecythus, & discite quantū flagitium sit cōmissum. Saulus autē agnita Davidis uoce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditū, non tamen interfecit, cū id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est: hortabaturq; ut bono esset animo, nihilq; mali in posterū timens, ad proprias ades reuerteretur. Comperit enim habere, non sibi ipsi salutē suam cariorē esse quā Davidi. Se enim seruatore suum, hominē spectata per multa officia beneuolentia, in exilium actū, & saepe in capitis discrimen adductū, amicorumq; cōsuetudine orbatū persequi non desistere: illum uerò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum*
David.

David inſiſit ut mitteret qui et ſpiculum & le-
cythum reportarēt, hoc atteſtatus, quòd Deus
futurus eſſet utriuſq; natura & morū ac geſto-
rum index, cui notū eſſet, quòd ea quoq; die pe-
perciſſet inimico, quem in manu erat interficere.
Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia
Davidis incolumis è manibus emiſſus, retro in
regiam ſe recepit. Caterum David veritus ne ſi 2. Reg. 27.
diuſius in eis locis hareret tandem cōprehende-
retur, cōſulcius putauit in Palaſtinam tranſire,
& illic degere: quòd cū ceteris quoq; niſum
eſſet, mō cū ſexcentorū manu ad Anchū ſe con-
tulit regē Gitta unius è quinq; eius gentis cini-
tatibus: ubi domicilio accepto à rege cum dua-
bus uxoribus Achima et Abigaa habitauit.
Saulus autē cautiſſimus poſthac deſtitit cō-
tra eum aut proficiſci aut milite mittere, uidens
id ſibi iam bis male ceſſiſſe, minimumq; abuiſſe
quin capiendo caperetur. Davidi autē nō pla-
cuit in urbe Gitta manere, ſed petijt à rege ut
ad priſtinā erga ſe hospitalitatē hoc quoq; adij-
ceret, & agri partē ad incolendum ei cum ſuis
attribueret. Vereri enim ſe ne intra mœnia mo-
rando oneroſus Gittēſibus uideatur. Annuit
eius precibus rex, & nicū quendam nomine Si-
cellam ei donauit, quā David poſtea regnū ade-
ptus adeò dilexit, ut ſuam & poſteriorū priua-
tam poſſeſſionē in perpetuum eſſe uoluerit: qua
de re aliàs ſuſius dicturi ſumus. Totum autem
c tempus

tempus quo David apud Sicellam vixit, fuerunt
menses quatuor, additis viginti diebus: ex eo lo-
co clancularijs excursionibus Palaestina gentis
vicinos sibi paritas et Amalecitas infestabat,
magnas iumentorum et camelorum praeda abigēs:
mancipia enim non abstraherat, veritus ne horum
indicio res ad Achum regem perferretur. De
manubijs autem munera mittere ad regem solebat:
quo percontante unde eas praeda ageret, meri-
dionalem Iudaorum regionem caespitem incursare se
respondens, regi facile persuasit, ut crederet, quod
verum esse vehementer cupiebat: sperabat enim
Davidem si hostiliter gentem propriam tractasset,
praecluso reditu semper posthac obnoxium se ha-
biturum. Et parabatur tum bellum in Hebraeos
communi Palaestinorum decreto, indicto omnibus
eius nominis socijs die ad conveniendum in Rengā,
ubi collectum exercitum Achus in hostem ducturus
erat: et inter cetera auxilia Davidem cum sex-
centorum cohorte evocaverat. Quo propterea operam
pollicente, et dicente adesse tempus referenda hospi-
talis gratiae, rex contra quo magis eum sibi denin-
civet, promisit se eum re bene gesta in summo apud
se honore habiturum, et satellitio suo praepositurum.

Hebraei à Palæstinis magno prælio vincuntur, in
quo Saulus rex una cum filiis fortiter pugnans
occubuit.

CAP. XV.

Saulus autem à regno suo divinos omnes et
necriloquos ac ariolos ceterosque similes va-
nitatis

nitatis homines eiecerat, solus prophetis retētur:
eumq; audisset Palastinos Jonā usq; urbē pro-
gressos, castra ibi metatos, & ipse cum suis co-
pjis illuc occurrit: & iuxta montem quendam
Gelboë dictum castra è regione hostium posuit:
ubi non mediocris trepidatio illum incescit, repu-
tantem hostilem exercitum viribus longè pra-
cellere: qua de re sollicitus ad oraculum Dei con-
fugit, eventum pralijs sciscitans. Deo autem si-
lente magis etiam territus prorsus animum de-
spondit prasagiens eladem imminere, posteaquā
Deus præter solitum auxiliatricē manum sub-
traheret. Quari nihilominus imperat muliercu-
lam quampiam uētriloquam, & manes elicere
callentem, quo uel sic rerum eventum prænoscē-
ret: nam uētriloquorum genus euocatis defun-
ctorum animabus per eas futura sciscitantibus
prædicunt: cumq; indicio cuiusdā familiaris sui
comperisset, esse talem muberculā in oppido En-
doro, ignaris omnibus mutato regio habitu, as-
sumptisq; duobus fidijsimjs famulis ad Endorū
& mulierem fatidicam proficiscitur: rogatq;
eam ut diuinet, educatq; ad superos animā viri
cuius ipse uoluerit. Illa autē repugnante & ne-
gante se edictum regis contempturā, qui hoc di-
uinaculorum genus à suo regno arceat: & ob-
stante ne nulla iniuria lacepsitus infidias sibi
frueret, quo deprehensa uetitas artes attrectare
ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc

resciturum, neq; se responsum cum alijs comuni-
caturum, sed fore eam extra omne periculum. Ut
uero iureiurando persuasa est nō timere, iussit eā
Samuelis animam excitare: qua cū nesciret
quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat.
Quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri
diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta,
uersa ad regem, nōne, inquit, tu es Saulus rex?
hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente et
rogante trepidationis causam, ait se uidere ascē-
dentem uirum diuina quadam specie praditum.
Percōtante deinde qua effigie quōne habitu es-
set ac etate, ait senē esse uenerandum, habitu sa-
cerdotali amictum. Agnouit rex Samuelē esse,
& prociēs adoratione salutauit. Anima au-
tem Samuelis interrogante, quā ob causam cli-
ci ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se
huc adactum cōquestus est: imminere enim gra-
uem hostium exercitum, & se inopem esse consi-
liū destitutum à Deo, neq; per uates, neq; per
somniorū uisiones futura praeignare dignante:
quapropter ad eū se confugisse, cui res suas sem-
per cura fuisse sit expertus. Samuel uero adesse
iam regi extremū uita diē praeuidens, superna-
caneum respondit ex ipso futura sciri, cū à
Deo destitutū se agnoscat. Audi tamē, inquit,
in fatiū esse, ut Dauid assumpta regia dignita-
te bellū ex sinceria cōficiat: te uero et principa-
tum & uitam simul amittere, eo quod in bello
quod

quod cōtra Amalecitas gessiſti obediens Deo
 nō fueris. & qua tibi per me etiā tum uinu man-
 danti neglexeris. Scito igitur & exercitū tuum
 ab hoste proſtigandū. & te unā cū filijs in pra-
 lio cadentē cras mecū futurū. His auditis Saulus
 obmutuit pra mœſticia, & in humū collapsus
 eſt, ſive ob ſubitaneā triſtitiā uiribus deſicienti-
 bus, ſive ob inedia, quòd ea nocte ac praterita
 die corpus cibo recurrare neglexiſſet. Tandem cū
 agrè ad ſeipſum rediſſet, mulier urgebat eum ut
 cibū ſumeret, hanc gratiā ab ipſo repoſcēs offi-
 cij, quod per interdīctas artes nō ſine ſuo pericu-
 lo poſcēti praſtiterat, priuſquā ſciret hūc ipſum
 eſſe qui interdixit: pro quo beneficio hoc tantum
 repoſcebat, ut mēſa appoſita uires reſoueret, quò
 ad exercitū redire ualeret. Reſiſtentē uerò et ci-
 bum omnē pra deſperatione auerſari pergentē,
 tantū nō adegit improbis precibus ut aſſentire-
 tur: cumq; unicū hab-ret uitulū domi à ſe edu-
 catum mulier quotidianis operis uictū ſibi pa-
 rans, & nihil praterca poſſidens, hoc maſtato
 carnes coctas ipſi & famulis appoſuit. Saulus
 uerò eadem nocte in caſtra eſt reuerſus. Mirari
 ſuccurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac
 liberalitatē, qua tamenſi à rege artem exercere
 uerita qua uictum parare aſſueuerat, hominens
 nunquā autē uisum, immemor totā alendi ſe ra-
 tionem per hunc ſibi ademptā, non auerſata eſt
 ut hoſpitē & ignotū, ſed cōmiſerata & cōſola-

ta ad fastiditum cibum sumendū adhortata est: & quod solū mulieri pauperi supersuit, propiè ac libenti animo apposuit, nec gratiā pro beneficio repcndens, nec officiò fauorē regis capiens, quæ iamiam moriturum præs ciebat: cū tamen homines natura ita cōparati simus, ut cum demum officiosos esse libeat, quādo aut pro meritis gratia est repēdēda, aut ipsi demereri quæmpiā cupimus, quem cumulatē aliquando beneficium repositurū speramus. Egregiū igitur exemplar beneficentia nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quā in necessitate cōstitutos subleuare, nihil quod hominē magis deceat, nihil quod Deū aquè conciliet. & ad benefaciendum nobis promocet: atq; hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inscribere, cū populis ac gētibz profuturam, tum præcipuè viris eximijs & ad gloriam natis incitamento futurā ad virtutē: quādoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare ualens, magnū calcar ad honesta studia tam regibus gentiū, quā ciuitatum magistratibus debet subdere, ut cōtempnīs periculis atq; etiam certa morte, nihil durū pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod ut faciam opportunè Sauli Hebræorum regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à propheta, noluit tamen eum nitare, & ob nita cu-

pidit ac

*piditatem exercitum hosti prodere, atq; hoc mo-
 do regiam maiestatem dehonestare: sed cum libe-
 ris totaq; familia periculo se obijciens, pulchrum
 existimavit in praelio pro suo subditis imperio
 pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis socie-
 tate assumere, potius quam superstites relinque-
 re, incertum quales nam futuros. Sic enim existi-
 manit, loco posteritatis perpetuam laudem &
 immortalem memoriam sibi futuram. Quam-
 obrem hic mihi verè iustus & fortis ac prudens
 fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut fu-
 turus est, huic virutis testimonium ab omnibus
 reddi equum censeo. Nam illos qui cum certa vi-
 ctoria incolumitatisq; spe bellum aggrediuntur,
 posteaquam magnificum aliquid gesserint, non
 censeo meritis fortitudinis titulis insigniri ab hi-
 storiciis alijsq; scriptoribus. Sed quamvis & illis
 sua laus debeat, soli tamen generosi ac fortes
 periculorumq; contemptores iure dici possunt, qui
 Saulum amulantur. Quid enim magni est comu-
 nem martis aleam subire, & inter spem ac me-
 tum fluctuando, si fortuna affulserit favore eius
 uti? contra nihil letum sperantem, & prescium quod
 necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen &
 imperculso animo fato minanti occurrere, id ve-
 rò generosi & fortis viri facinus ego censeo. Itaque
 est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus ve-
 ra gloria amatoribus, ut si honesti apud poste-
 ros nominis rationem habent, idem sibi si quando*

usus ueniat proponant: in primis autem regibus,
 quibus propter fortuna sublimitatē adeo non li-
 cet esse ignavis, ut turpe sit etiā mediocritatem
 fortitudinis non excedere. Possim quidem etiam
 plura in hoc argumēto de Sauli generositate di-
 cere, uerū ne uidear immodicus, eò unde digressi
 sumus reuertar. *1. Reg. 19.* Palestinis copias undiq; cōtra-
 hentibus, delectuq; per singulas gentes ac regna
 & satrapias habito, nouissimus uenit cum suo
 milite rex Achis, quē secutus est Dauid cum
 sexcentorū cohorte: quem ubi uiderunt Palesti-
 norum duces, percontabantur regē undē nam ue-
 nirent *Ezebrai*, aut à quo uocati. Is respondit Da-
 uidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exce-
 pitum, nunc ut gratiā hospiti referat, utq; de Saul
 uindictamumat, in auxilium uenisse. At il-
 lis non probabatur, quòd ueterem hostem in au-
 xilium acciuisset, suadebantq; ut eū retrò remie-
 teret, ne fortē cladem aliquam ipsis afferat: faci-
 le enim habiturum occasione recōciliandi se do-
 mino, si hostibus eius detrimentum aliquod at-
 tulcrit. Quare prospiciendum esse in futurū, Da-
 uidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi as-
 signatos remittendum. Hunc enim esse illum Da-
 uidem uirginibus cantatum, quòd plurima Pa-
 laestinarū millia deleuisset. Visum est regi quoq;
 Gitta rectē illos monere, moxq; accito Davide:
 Equidem, inquit, fidem tuam ac uirutem com-
 periam habens socium huius expeditionis te as-
 sumpsi.

sumpsi, sed caeteris ducibus hoc non probatur:
 quare confestim agrum quem tibi donavi repe-
 te, nihil de voluntate nostra dubitans: & illic
 esto presidio mee regioni, ne interim dum cū exer-
 citu absūm, hostes aliqui eam per occasionē in-
 uadant: hoc enim pacto non minus amici ac so-
 cī prestiteris officium. Paruit David, & ad Si-
 cellam se recepit. Sed interim dum Palaestinorum
 castra sequeretur, Amalecitarum gens expu-
 gnata & incensa Sicella, praeda quae tam inde
 quam ex vicinis Palaestinorum agris abacta,
 in suam regionē reuertebatur. David autem ui-
 cum suum uastatum inueniens, omnibusq; dire-
 ptis utramq; etiam uxorem abductam, & pari
 modo commilitonum uxores ac liberos cum ca-
 uera praeda abactos, doloris impatiens scidit ue-
 stimenta sua: & adeo huic calamitati succubuit,
 ut non prius flere ac lamentari suam & suorum
 uicem defineret, quam lacryma eū deficeret: nec
 multū aberat quin ab iratis ob iacturam coniu-
 gum & liberorum militibus saxis impeteretur,
 quod in ipsum causam tāti mali reijcerent. Post-
 quam autē à mœrore se recollegit, & animā ad
 Deū erexit, rogauit pontificē Abiatharum ut
 sumpto sacerdotali amictu Deum consulcret,
 & oraculum referret, num Deus concessurus sit
 affectu Amalecitas uxores ac liberos recipere,
 poenasq; de hoste sumere. Pōtifice uerò iubente
 persequi, assumptis sexcētis armatis quantū po-

suis per neſtigia hoſtium properant: cumq; ad
torrentē quendam nomine *Baselum* perueniſſet,
incidit in quendam *Aegyptium* errantē, iamq;
inopia & fame deficientem, qui toto eriduo per
deſertū impaſſus oberrauerat: hunc cibo & po-
tu prius refocillatum, rogat cuius eſſet, & qua
natione. Is reſpondit ſe *Aegyptium* genere, a do-
mino relictū in itinere, quòd propter languorem
non poſſet agmen conſequi eorū qui naſtata *Si-
cella* ſinitimūq; locis domū ſe recipiebant. Itaq;
hoc ductore *Dauid* uſus ad perſequēdos *Amale-
citas*, affectuūq; eos in terram proiectos, &
partim prandiū ſumentes, partim iam remulen-
tos, & rebus ex prada quaſitis ſe oblectātes, ex
improviſo irruens, magnam eorū ſtragem edidit.
Mermes enim, & nihil tale expectantes, & epu-
lis tantum ac compotationibus intenti, facile ab
armatis conſiciebantur. Alij enim inſtructis men-
ſis accubātes, crnore appoſitos cibos inundabāt,
alij propinantes ſibi inuicē opprimebantur, non-
nulli uerò ſomno iam ac uino ſopiti, & ſi qui ſe
interim armare potuerunt, nō multo maiore ne-
gocio quàm caſteri cadebantur: durauit enim ea
cades à pradio uſq; ad ueſperam, ut ex omnibus
Amalecitarū copijs agrè quadringenti celeri-
tate camelorū ab interuocione ſine exempti: cete-
rum prada omnis eſt recepta, uxoresq; tam ipſius
Dauidis quàm cōmilitionum. Remetientes autem
iter poſtquam ad eū locū peruenierunt, ubi ducen-

tos minus expeditos ad custodiam impedimēto-
 rum reliquerāt, quadringenti illi volebant eos in
 prada partem admittere, quod per ignaviam in
 persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq;
 contentos esse oportere receptis uxoribus ac libe-
 ris. Hanc eorum voluntatē iniquam David pro-
 nunciavit. Par enim esse, ut victoria divinitus
 concessa, receptisq; ex hoste spolijs, universi mili-
 tes ex aquo fruerentur, maximè cum reliqui im-
 pedimenta interim affernaverint. Ex eo prae-
 iudicio mos in posterum obtinuit, ut tantundem ex
 prada cederet ijs qui pugna interfuerunt, & ijs
 qui interim circa impedimentorū custodiam sunt
 versati. Reversus deinde Sicellam David, per to-
 tam tribū Iuda partes ex prada ad amicos &
 familiares misit: atq; in hunc modum circa Si-
 cellam & in persequendis Amalecitis res ge-
 sta est. Interea Palaestini acri praelio cum hoste
 congressi, & superiores facti, plurimos ex ad-
 versa acie sternunt: ibi Saulus & filij contra
 hostem egregiè certantes, & hoc tantum agen-
 tes, ne inulsi caderent, usq; honestis vulncribus
 confecti luctuosam hosti victoriam relinque-
 rent, totam nūc hostium in se converterunt: &
 circumventi multitudine, magna circa se stra-
 ge Palaestinorum edita, postremò & ipsi ho-
 stium telis sunt obruti. Fuerunt autem Sauli fi-
 lij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus, post
 quorum casum universus Elebraorum exerci-

2. Reg. 13.

sus profligatur: dum'que nullo ordine trepidi sanguini, instantibus à tergo barbaris ingens cades est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterva fugiebat: in quē Palaestini immixtis sagittarijs & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt. Ipse uerò post multa fortia facinora edita, grauius uulneribus, ut iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre ualeret, obsecrauit armigerū ut se ferro trāsfigeret, priusquā uiuus in hostiū potestatē fieret. Quod cū armiger ob maiestatis reuerētiā detrectaret, ipse admoto ad pectus propriū gladij mucrone in eū incubuit: et cū deficiētibz uiribus traicere se nō posset, cir eūspiciēs inueniē proximū rogat, quis nā esset: au distoq; esse Amalecitiā, orat ut se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus nō quiret. Qui postquā eius optata exsecutus est, adēptis aureis armillis & corona insigni regio, quantū potuit festinus inde se proripuit: armiger autē regius conspecta Sauli nece, ipse quoq; se ingulauit: pari modo & uniuersum eius satellitum unā cū domino suo cecidit, circa montē qui nominatur Gelboē. Qua clade audita ab Hebraeis qui uallem ultra Iordanē sitam habitant, quiq; capestres urbes tenent, quòd Saulus rex cū filijs & exercitu in praelio cecidisset, relictis suis oppidis in munitionibus quasq; urbes confugerūt: quae Palaestini deserta nacti, fac:ile occupata ipsi posthac incoluerunt. Die uerò qua praelium proximè consecuta est,

dum

dum caforum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorūq; eius corpora, quibus exutis capita etiam praeiderunt: & dimissis in hoc per totam suā regionem certis hominibus, hostes cecidisse nuncianerunt: quorū arma in tēplo Astar tes dedicauerūt, porro corpora eorū circa mœnia urbis Bethsana, qua nūc est Sythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquā auditū est in Iabissā urbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorū cadauera, rē indignā rati eos extremo exsequiarū honore fraudari, aliquā multi fortissimi & audacissimi egrediuntur, (alii enim hac urbs homines robustos ac ferores) faēloq; per totam noctem itinere, ad Bethsana mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorū corporibus Iabissam ea deportauerunt, necmine hostiū arcere eos aut aggredi propter virtutē ipsorū audente. Iabisseni autē populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliverunt, & indicto ob regis & filiorum cadem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis uaticinium, propterea quod mādata Dei de bello cōtra Amalecitas gerēdo non est exsecutus: & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, urbem quoq; pōtificalem subuertit. Regnavitq; vivente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis uiginti: quo tempore ex-
alto, cum quem diximus uita finem est sortitus.

F. L.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem vnus tribus rex
creatur, in reliquis Sauli filius pa-
ternum regnum obtinet.

CAPVT I.

1. Reg. 1.

HOC praelium in eum diem inci-
dit, quo Dauid de Amalecitis
uictor Sicellam est reuersus. Ter-
tio autem post eius reditum die,
clapsus è praelio Sauli interfe-
ctor, scissa ueste, caputq; sparsus cinere, ad Da-
uidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde
veniret, è conflictu Israëlitarum ait se venire: id
fuisse illorum partibus infortunatum, casis mul-
tis Hebraorum millibus, & insuper rege cum fi-
lijs post eam pugnam desiderato: atq; se nūciare
suis oculis uisa, cum fortè in fugientem eum suis
regem incidisset, quem à se rogatu ipsius casum
fatebatur, ne nimis in manus hostium veniret:
cū enim in gladium incubuisset, non potuisse
seipsum præ multitudine uulnerum interficere.
Eius deinde cadis argumenta certissima osten-
debat, armillis aureas, & insigne regium, quæ
ipse mortuo detraxerat, ut Dauidi afferret. Ad

illu

ille tam certis indicijs credere coactus, scidit ne-
 simentum, & in fletu ac lamentis totam diem
 cum amicis exegit. Accedebat ad mœroris cu-
 mulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius ami-
 cus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta an-
 tem fuit Davidis virtus & erga Saulum bene-
 volentia, ut quamvis sapius capitalibus eius in-
 fidijs appetitus, non solum agerrimè tulerit eius
 interitum, verumetiam interfectorem illius affici
 supplicio iusserit. Prasatus enim quòd ipse sui ac-
 cusator extiterit, regis eadē professus, & per hoc
 Amalecita filiū se declarauerit, duci hominem
 mandavit: præterea lamentationes & epitaphia
 in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in
 hodiernum usq; diem leguntur. His extremis of- 2. Reg. 2.
 ficijs honorato rege, luctu'que finito, consuluit
 Deum per prophetam, quā nā ex urbibus Iu-
 da tribus habitandum sibi concederet. Cumq; re-
 sponsum esset Hebronem concedi, relicta Sicella
 eò commigravit, ambabus uxoribus illò addu-
 ctis, & cohorte domestica: mox'que tota tribus
 ad eum locum confluens, regem cum communi
 suffragio declaravit. Audito deinde quòd San-
 tum cum filijs Iabiseni in Galaditide regione
 sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum fa-
 cinore, gratiam illis referendam suo nomine pol-
 licerentur, simul'que nuntiarent, quòd Iuda tri-
 bus regem se confalutasset. Interea Sauli copia-
 non præfectus Abenerus filius Neri, vir stre-

natus, & ad magnas res obvenundas natus, quàm
primum cognovit cecidisse regem & Ionatham,
aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus,
reliquū ex omnibus filiis nomine Ieboſthū pericu
lo eripit, & superato unà cū illo Iordane, totius
populi regē eum constituit, excepta tribu Iuda:
regiamq; ei elegit apud locū qui Hebræice Ma
nalis dictus, interpretatur castrū. Inde profectus
est cum delectissimo milite, ut pralio cum Iuda
tribu decerneret, iratus quòd Davidē regē crea
vissent. Huic occurrit Ioabus Sarvia Davidis so
roris filius, natus ex patre Suri, duos secum fra
tres, Abisaum & Asaëlm, universumq; Da
vidis exercitū ducens: & cum circa quendā fon
ticulum apud urbem Gabao in eum incidisset,
aciem ad praliū explicat. Cumq; Abenerus di
xisset cupere se experiri utrius partis præstan
tiores milites essent, ex pacto utrinq; duodeni ad
certamē sunt destinati: qui progressi inter utrāq;
aciem, emissis prius pilis, gladioq; stringunt: cōpre
hensisq; adversariorū caputibus, latera & ilia
feriebant, donec mutuis vulneribus ad unū se con
ficerent: quo factō exercitus etiam conflixerūt:
& post acre certamen, partes Abeneri succu
buerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non de
stitit persequi, sed tergis eorum harena hortaba
tur suos, ut ne defatigarentur: idemq; etiam fra
tres eius faciebant, præcipuè iunior Asaël ob
eximiam pedum pernecitatem celebris, & non
solum

417
solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus: is tunc Abenerum recta insequabatur, nec in sinistra nec in dextra deflectens. Cōversus autem Abenerus, et impetum eius frustrari volens, primum iunior militis armatura cum eo depacisci voluit, ut persequi desineret: deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo inersfecto, in fratribus eius cōspectum posthac venire nō auderet. Cumq; ille his verbis nihil moneretur, sed persequi pergeret, ita ut versa hasta fugiebat, imminenti letale vulnus infligit, ut in uestigio concideret: qui verò cum eo Abenerum inerssectabatur, postquā ad locum in quo Asael iacebat perenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constitērunt. Ioabus autem et frater eius Abiscus, prater exanimis corpus cursu provelti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate usque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, et usq; locum qui ab aqua ductus nomen accepit: hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens: qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba infestatione cogendos, omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelm esse, quòd monitus ab insequendo desistere noluisse, et ideo iclus cecidisset: nisiue est non male admonere: moxq; Ioab

D dato

dato receptui signo suos cohibuit: & in eo loco
 castris positis pernoctauit. Abenerus uero cōti-
 nuata per totā noctem itinere trans Iordanem in
 Iebosethi regiā se cōsulit. Sequēsi die Iobab re-
 censitis castrorum cadaueribus omnes sepulchra
 dignatus est: ceciderant autem ex Abeneri ex-
 ercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouem-
 decim, prāterq; Asaël: cuius cadauer Bethle-
 ma reportatum fratres cum patrijs monumentis
 intulissent, ad regē suum in Hebronē sunt reuer-
 si. Hoc fuit inter Hebræos civilis belli initium,
 quod aliquandiu durauit, sed ita ut Dauidie
 partes magis ac magis proficerent, contrā eorū
 qui sub Sauli filij degebant imperio, indies dece-
 riores fierent. Interea Dauid sex filios ē totidem
 uxoribus suscepit, quorum uariū maximus ē ma-
 tre Achima natus, Amnon dictus est. Secun-
 dus ex uxore Abigaa Daniel. Tertius ex Ma-
 chama filia Tholomai natus regis Cæsariorum,
 nomine Absalō. Quartus Adonias ex uxore
 Angite susceptus, quintū uero & sextum Ger-
 thesam & Galā nominauit. Porro post cōflatū
 civile bellū, & crebros partiū cōflictus, principū
 monumentū fuit in Abenero, qui q̄ esset uir pru-
 dens, & ad populārē gratiam factus, multitu-
 dinem in officio cōstitabat, ut lōgo tēpore in fide
 Iebosethi permanerent. Quinde uero insinulatus
 apud eum, q̄ cōsuetudinē haberes cum cōcubina
 eius Raspha filia Sibathi, & ea de causa ob-
 iurgatus,

impetratus, dolore & indignatione motus, quasi non
 bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: mi-
 natus est se regnum ad Davidem translaturum, &
 declaraturum quod Iebosethus non iam propria vir-
 tute aut prudentia regno trans Jordanem potiretur,
 quam ipsius bellicis artibus, & eximia in ea dis-
 cipline: moxque misit in Hebronem ad Davidem, qui
 suo nomine foedus cum eo serirent, hac conditione
 ut inter precipuos regis amicos reciperetur, si
 populo ad defectionem a filio Sauli concitato, affi-
 ceret ut David ab universis Hebraeis rex agno-
 sceretur. Qui cum vehementer hoc nuntio laetus
 conditionem accepisset, & quo magis ratum es-
 set foedus, postulasset ut Melcholen uxorem ad
 eum remitteret, quam magno suo periculo & an-
 numeratis Sauli sexcentis Palaestinarum capiti-
 bus emerat: ante omnia remisit eam abstractam
 a Pheltia coniugio, adiuvare etiam Iebosetho: nam
 huic David scripserat, aquam esse uxorem sibi resti-
 tui. Deinde convocatis senioribus populi, & pra-
 fectis militia, in ea sententia locutus est apud eos:
 Remoratum se quidem illos quo minus relicto Iebo-
 stho ad Davidem desciscerent: nunc autem libenter
 se hoc illis permissurum, quandoquidem certo compe-
 visset, hunc per Samaelem prophetam totius Hebraeo-
 rum gentis regem divino iudicio designatum esse:
 undemque natam praececinisse, quod huius du-
 ctu vindicandum sit in Palaestinos, nec alio re-
 ge sub iugum Israelitarum eos posse subigere.

*His auditis seniores & praefecti, certi iam in coram
 sententiam. Abenerum transisse, Davidi in poste-
 rum aperte studuerunt. Supererat ut & Benia-
 mina in hac sententiam concederet, quod ex hac tribu
 esset Iebosthi satellitum: ad quos quum eadem ver-
 ba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduer-
 sisset, cum virginis ferme comitibus ad Davidem
 proficiscitur, ut praesens foedus initum confirmaret:
 tum quia quisque in rebus suis sibi magis quam alijs
 fidit, tum quia volebat certiorē facere, quid in causa
 eum cum senioribus et ducibus egisset, & quod ipsam
 quoque Beniaminica tribum in partes ipsius tra-
 duxisset. A quo comiter exceptus, & splendidis
 ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus,
 eandem petijt ut dimitteretur, traducturus ad eum
 exercitum, & quod promiserat re exhibiturus,
 & quasi in manum imperium gentis ei traditu-
 rus. Vix ad hac promissa exsequenda missus a
 Davide Hebronē exierat, cum Ioabna copiarum
 imperator peregrē rediens illuc aduenit: cogni-
 toque quod Abenerus isto cum Davide foedere pan-
 la ante abisset regnum ei tradi curaturus: veri-
 tus ne is primum inter amicos locum obtineret,
 auctor illi factus regis fastigij, & alioqui vir
 prudens in consilijs capiendis, & rerum monētis ob-
 servandis: ipse vero deteriori conditione esse incipe-
 ret, & praefectura copiarum privaretur, malum
 & iniquum consilium concipit: ac primum caluma-
 nias eum aggressus, persuadere conatur regi, ne
 caveat.*

vacat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat: ni-
 hil enim illi non tentare, quò regnum Sauli fi-
 lio constabiliat: Et nunc structis dolis aduenisse,
 Et optatus potitum, cum certa spe insidijs cir-
 cumueniendi Davidis abire. Postquàm autem fra-
 stra se verba fundere animadvertis, ac ne tã illi
 quidã regẽ his moueri, mutato cõsilio facinus au-
 dax mente cõcipis, Et certus hominẽ tollere, mit-
 tis cõsestum qui cursim per eius uestigia niã car-
 peret, Et afficens eum Davidis nomine reuoca-
 rent, quasi per obliuionẽ quiddã maximẽ ad rẽ
 pertinens illi significare omisisset. Abenerus au-
 tem postquam hac audiuit ex numijs in loco cui
 nomen *Besra* x x. stadijs ab Hebrone dissito, ni-
 hil eorum quæ tuẽtura erãt suspicatus, ad urbẽ
 veneritur. Cui obuiã factus ante mœnia Ioa-
 bus, humanissimẽ exceptum summã beneuolen-
 tiam præ se ferens (ut saepe fit tum ad obtexen-
 das insidias malum aliquod facinus molientes
 summam bonitatem simulans) seorsum à cætero
 comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum
 eo colloqui nelles: atque ita abduclum in locum
 pœre solitarium, uno tãtum fratre *Abisad* præ-
 sente stricto ferro per ilia traiecit. Hunc exitum
 habuit vir egregius, insidijs à Iobo interceptus,
 ut ipse videri volebat in ulsionem fratris. *A-*
saclis, quem in pralio ad Hebronem commisso
Abenerus pertinaciter se insequentem intere-
 merat: re autem vera quòd misere timeret, ne
 D 3 honore

honore quem obtinebat priuaretur. Dauidē imperium exercitus in Abnerum transferente, Hinc sanē uidere licet: quā nihil nō audēant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum ueniam cedere uolunt. Nā & dum cupitis potiri properant, nō dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuissimū incōmodum esse ad summum fastigium non peruenire, quā ab assuetis iā bonis excidere: ideoq; plus illis semper audaciæ superest, dum timē ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro Dauid audita Abneri necē uehementer indoluit, sublataq; ad calum dextera, magna uoce proiebatū est, quod nec iubente se, nec conscio cades ea fuerit commissa: ad hæc diris imprecationibus autorem neis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios praiudicio suo damnavit. Valde enim sollicitus erat, ne uideretur hoc contra fœdus cum Abnerō iētum fuisse admissum, edixitq; ne totus populus defleret ac lugeret uirū, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis uestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequiis frequentari noluit, quas & ipse unā cum honoratioribus ac præfectis deduxit, plāctū & lacrymis facio indicans uel beneuolentiam erga uirum, uel mœrorem ob defunctū, quodq; præter ipsius uoluntatem interceptus fuerit: quis

Et magnifice apud Hebronem sepultum, ac epi-
 taphio à se cõposito honoratum; stans super mo-
 numentum primus deplorauit, suoq; exemplo ca-
 teros ad idem faciendum pronocauit. adeoq; gra-
 uiter Abneri morte affectus est, ut nullis ami-
 corum precibus ad gustandum ea die cibum ad-
 duci potuerit, sed iuratus ieiunium usq; ad solis oc-
 casum seruauerit. quod sanè non mediocrem ipse
 gratiam apud multitudinem conciliavit. Nam
 quotquot erant Abneri studiosi uchementer hanc
 defuncti extremum honorem Et seruatiã ad
 ultimum fidem probauerant; q; omnia in eum
 contulisset quæ in amicos conferri solent, Et nõ
 ut inimicum aliquando neglecta Et ignomi-
 niose sepultura tradidisset: tunc considerantes
 pro se quisq; egregiam regis benignitatem, ea-
 dem sibi quoq; ab illo pollicebantur: atque hoc
 modo optime David fama sua consuluit, nemi-
 ne amplius suspicante ipsius uoluntate casum
 fuisse Abnerum: quin Et priusquam multum
 do quæ ad finis celebrandam conuenerat digre-
 deretur, docuit eos quantum ipse in animo uul-
 nus accepisset, quantumq; totus populus detri-
 mentum amisso uiro in rebus bellicis tam consi-
 lio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit,
 qui uniuersa gubernat, necem huius inultam
 non sinet. Is mihi testis esto quod in Ioabum Et
 Abisaim animaduertere non ualco, qui apud
 extorquendum penè plus possunt quàm ego ipse: pœ-

nam tamen diuinitus infligenda non effugiet. Et
Abenerus quidem in hunc modum uita finit.

Iebosho amicorum infidelis interfecto, uniuersum
regnum ad Dauidem deuenit. CAP. II.

11. I I. **I**eboshus autem Sauli filius morte eius au-
2. Reg. 4. dita grauer hoc tulit, quod priuatus esset uiro
consanguineo, qui principum autor ei fuerat, ut
in paternum regnum succederet, mirumque in modum
ob hanc causam se afflicto ait. Nec ipse diu su-
perstes fuit, sed a filiis Hieronimonis Banaas et
et Thanno per insidias est oppressus. Hi enim
cum essent Beniamina genere, et inter princi-
pales optimates existimantes si Ieboshum in-
terficerent magna munera a Davide acce-
pturos, et aut amplas praefecturas, aut aliud
quid honorificum apud eum per hoc factum se
consecuturos, nacti solum Ieboshum in cubicu-
lo meridianum, uidentesque nec satellitem quen-
quam adesse, neque iantricem uigilare, sed et
ipsam partim lassitudine, partim a som-
no solutam, subintrogressi ad eum, dormien-
tem interemerunt: praefecque capite, et per totam
noctem ac diem itinere continuato, tanquam a
Lasis properantes ad eum quem magna benefi-
cio demeruissent, Hebronem peruenierunt: osten-
soque Davide Ieboshi capite, commendabant ei
suam operam ac beneuolentiam, quod regni
amulum de medio sustulissent. Sed multum eos
spes sua sefellit: neque enim pro eorum opinione
illos

illos excepit rex. Sceleratissimi, inquit, & iam
iam pœnas daturi, an nesciebatis quod à m
opera prœmium Sauli interfector reculerit, qu
ad me coronam eius auream apportauerat? &
ille quidem rogatus hoc ei prœstiterat, ne ab ho
stibus caperetur. Aut fortè alium me iam sa
ctum credebatis, ut mutatis moribus delectare
uiris maleficis, & domini cadem tanquam be
neficiis: oblatum complecterer: idq; occiso à u
bis in suo lecto uiro iusto, qui neminem unqua
lase, uos uerò maxima etiam beneuolentia,
summisq; honoribus prosecutus est: quapropter
eadem opera & illi pœnas uiolata fidei dabitis,
& mihi inique de me opinionationis, quem pœna
stis de eali Iebosithi cede libèter audientu. Neq;
enim alio modo grauius existimationem meam
ladere potuistis. Hac locutus insit eos exquisi
tissimis tormentis exercitatos supplicio dedi: ca
putq; Iebosithi cum omni honore funeratum in
Abeneri monumentum inuulit. His ita finitis
uineris Hebraorum proceres Hebronē ad Da
uidem conuenerunt, cum tribunis ac præsclis.
seq; & sua omnia illi dediderunt, commemora
tis prius ueteribus officijs qua in eū uiuente etiā
tam sancto cōsulissent, & quod tribunal tunc
regium in summo honore habuissent. & q di
uino suffragio per Samuellem prophetam rex
mā cum suis filijs declaratus esset: eiq; soli de
stinatū esset ut perdomitis Palaëstinis Hebrao

rum rebus perpetuā salutem ac securitatem asser-
ret. At ille collaudato eorū studio, hortatuq;
ut in coeptis permanerēt, fore enim ut nunquam
eos periret, consilio & omni comitate exce-
ptos remisit ad populū in regem adducendū. Con-
venerūt itaq; ex tribu Iuda armatorū sex mil-
lia oclingenti, scuta & lanceas gestātes qui ha-
elenuz Sauli filiū secuti fuerant, & sine quibus
hæc tribus Davidi regnū dederat: ex tribu
Simeoni septē milia & ceterū eo amplius: ex tri-
bu Leuitica quatuor milia septingenti cū prin-
cipe suo Iodamo; cum his erat pōrifex Itadacū
cū uiginti duobus cognatis principibus: ex tribu
Beniaminide armati quattuor mille. Hæc enim in
his adhuc sustinebat credēs aliquem ex genere
Sauli regnaturum. Ex tribu Ephraim uiginti
milia & oclingenti; uiri animis & uiribus pra-
stantes. Ex dimidia tribu Manassitide milia
decē & octo. Ex tribu Isachar ducēri futurorū
præfeci; & armatorū uiginti milia. Ex tribu
Zabulō armatorū leuissimorūq; quinquaginta
milia: hæc enim tribus sola uniuersa ad Dauidē
cōfluxit: hi omnes eadē armatura utebantur,
qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalit de infi-
miores & ductores mille; scuto & hasta ar-
mati, quos sequebātur reliqui tribules eorū, mul-
titudo penē innumerabilis. Ex tribu Danitide
selektorū uiginti septē milia: ex tribu Aseri
quadraginta milia, ex duabus autem tribubus

trans

trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus
 Manassitidis armatorum scuto & hasta ga-
 leaq; ac gladio viginti duo millia. Reliqua quo-
 que tribus gladijs utebantur. Ha fuerunt copia
 qua in Hebronē ad Davidem sunt collecta cum
 magno cōmēatu frumenti & vini, ceterorumq;
 ad vitium cōmodorum, omnesq; cōmuni scien-
 tia regnū ei ratum ac firmū esse voluerūt: cumq;
 tri duo illie festa celebrassent, epulisq; operati es-
 sent, David cū omnibus his copijs Hierosolyma
 est profectus. Iebusai uero qui tunc urbem inco-
 lebāt, Chanaanitarum & ipsi generis, clausis ad
 eius aduentum portis, & in mœnibus quosque
 erant cæci uel claudi, aut alioqui nulli in con-
 scium regis collatis, dilatabant hos ad ar-
 erendum hostem sufficere, freti munitionū firmi-
 tate. Quo ludibrio ad iram cōcitatus, oppugna-
 tionem aggreditur: & cum strenua militum ope-
 ra ueretur, omnibus adnitentibus ut nunc urbis
 expugnatione ceteris si qui similiter pertinaces
 essent metus incuteretur, ut inferiorem urbis par-
 tem occupat. Resistente autem sola arce, de-
 creuit propositis honoribus ac premijs militem
 ad rem alacriter gerendam excitare: pro-
 misitq; ei qui per subiectam uallem in artem
 euasisset, totius exercitus imperium se com-
 missurum: & cum eò ecritati omnes eni-
 terentur, cupiditate summa prefectura ac-
 cepti, Sarnia filius Ioabius alios prauent,
 & conse

Et conscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

David ut captis Hierosolymis Chananzos inde populariter elicit, urbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Eiectis deinde ex arce Iebusæis, *Et instauratis Hierosolymis, rex eam ciuitatē Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tēpus domicilium inibi habuit. ceterum tēpus quo apud Hebronē solius tribus Iuda rex fuit, septē anni fuerit, Et mēses sex: postquā autē Hierosolymis regiam sibi opauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebāt. Deo providente ut ea urbs egregijs accessiōibus quā celeberrima, redderetur. Per idem tempus Iranius legatione in hoc missa in amicitiam ac societate Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiā cedrinā, Et architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exedificarent. David autē superiore urbis partem Et arcem in ea conditam in unum corpus redegit, cingēdumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus David Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatē denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri auctoris Solyma uocabatur: nec desunt qui affirmant etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc urbem intelligendam: templum enim iuxta Hebraorum linguam nominatum est hac uoce, securitatem significante. Totum autē hoc tempus*
ex quo

ex quo Iesus Hebraeorum aduersus Chanaanos
 imperator, denicta regionis agros suis diuisis,
 post quem Istraclitae nunquā barbaros ex Hiero-
 solymis eicere ualuerunt, usq; ad hanc Davidis
 expugnationem anni fuere quingenti & quin-
 decim. Nec praetermittendus est per silentiū Or-
 phonas uir inter Iebuscos opulentus, cui in ex-
 pugnatione Hierosolymorum parciūm est à re-
 ge, sum propter perpetuam eius erga Hebraeos
 beneuolentiam, sum quia priuato quodam offi-
 cio demeritus est eum, ut paulo post magis oppor-
 tuno loco indicabimus. David deinde alias
 quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiun-
 xit: filios etiam undecim suscepit, quorū nomi-
 na, Amas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon,
 Iebar, Eliel, Phatna, Ennaphen, Icnas, Eliphai,
 et praeterea filiā Thamarā. Horū nouē ex legiti-
 mis cōiugib⁹ nati sunt, duo uerò postremi ē cōcu-
 binis Thamarā aut Absalomi germana fuit.

David Palaestinarum bello impetitus apud Hieroso-
 lyma uictoriam illustrē consequitur. C A P. I I I I.

Palaestini autē cognito quòd Hebraei Da-
 uidem regem creassent, collecto contra eos
 exercitu, & occupata cōualle qua dicitur Gi-
 gantium, nō procul Hierosolymis sita, castra ibi
 posuerunt. Iudeorum uerò rex nihil inconsulto
 Deo saluta agere, iussit pontificem quid tunc
 quoq; de euentu belli polliceretur predicere. A
 quo postquam lata omnia didicit, incunctanter
 & ipse

Et ipse exercitū cōtra hostes eduxit: Et com-
 misso pralio, ipse à tergo eos ex improviso ador-
 tus, partim occidit, partim infugā cōpulit. Ne-
 mo autē suspiceretur modicū aut ignauū fuisse Pa-
 lestīnōrū exercitū, qui tum Hebræos inuaseras,
 coniecturā inde faciens, quod nō magno negotio
 sit profligatus, nulla prius memorabili re gestas:
 sed sciat uniuersam Syriam ac Phœnicem con-
 sociatis armis auxilium illis tulisse: qua causa
 fuit ut toties uicti, tam multis millibus deside-
 ratis, denuò bellum maioribus uiribus redinte-
 grarent: quandoquidem post presentē quoq; cla-
 dem triplicato exercitu Dauidis ditionē inua-
 serunt. Et eodē quo prius loca castrametare sunt
 ausi. Rege uerò iterū de euentu oraculum consu-
 lente, respondit pomifex, in sylua quia fletus co-
 guominatā nō longe ab hoste aberat, exercitū
 continendū, nec prius ad pugnā educendū, quam
 sylua nullo perflante uēto suapte sponte agita-
 retur. Quod ubi primū obseruatū est, Et Deus
 uirtutē presentie suae signū dedit, nihil moratus
 ad paratā iam Et indubitatā uictoriā est, pro-
 gressus: nam ne primū quidem impetum hostilē
 acies sustinuit, sed mox ut ad manus uenit, est
 terga uertit: nec segnitudo Hebræus inuenit, fo-
 dicendoq; terga fugientū, Et multos prosterne-
 dosq; Gexara, quod oppidū in uerorumq; con-
 finio sitū erat, uictos est insicutus. Itum est dein-
 de ad castra expugnanda, ubi nō magno labo-
 re ingen-

1. Reg. 6. finio sitū erat, uictos est insicutus. Itum est dein-
 de ad castra expugnanda, ubi nō magno labo-
 re ingen-

et ingenti prada potiti, decos etiam eorū confra-
 ctos diripuerunt. Et quia iam iterū contra hostē
 res feliciter gesta erat, visum est regi de cōmuni
 seniorū & optimatum ac tribunorum consilia
 omne sua tribus robur ex tota eorū ditione con-
 necare, & iidem sacerdotes ac lenitas, atq; ita
 profectos unā ad oppidum Cariathiarim, arcā
 Dei ex eo loco Hierosolyma transportare, o-
 mnemq; diuinum cultū cum sacrificijs & cere-
 monijs a maioribus acceptis, in posterū in hac
 urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuis-
 sent neglecta, nunquā talem cladem populū ac-
 cepturum fuisse. Conuenit igitur sicut decretum
 fuerat habito, rex ad transferendam arcam ac-
 cedit: quam sacerdotes ex adibus Aminadabi
 elaiam, in plaustrumq; nouum impositam, sub-
 iunctis bubus fratribus eius & liberis ducendā
 permissi sunt. Præcedebat rex, & cum eo multi-
 tudo, sacros hymnos canētes, & omne genus pa-
 triorum carminū, & ad uariorū instrumentorū
 musicorum pulsam saltitantes, accedens ille &
 tubis & cymbalis, atq; ita arcam Hierosolyma
 deducētes. Postquam autē uētum est ad locū cui
 nomen Chidonis, arca, manifesta numinis ira
 Oza quidam exanimatus est: bubus enim exor-
 bitantibus plaustrū & arca inclinata, Oza cū
 non esset, sacerdos ausus manū sustendandi cau-
 sa admoliri, in uestigio expirauit, & loco na-
 men reliquit, qui inde usq; hodiernum Oza per-
 cussio

cusio vocatur. Tum David territus & cogi-
tans se forte idem passurū quod Oza, si ad se in
urbem arcam reciperet, quandoquidem ille ma-
nu tantū in eam extensa morte mulctatus sit, su-
persedit illam Hierosolyma inducere: diuertensq;
paulum in villam hominis cuiusdam iusti no-
mine Obadami, genere Levita, apud hunc eam
deposuit, qua per tres integros mēses hoc hospi-
tatio usa, rem Obadami familiarem auxit, eiq;
domū multis felicitatibus cumulavit. Rex autē
cognito quòd Levita is ex paupere & humili
repensē usq; ad invidiam eorū qui incrementa
eius viderunt felix extitisset, nihil amplius mali
veritus arcā in urbem suam trāstulit hac pom-
pa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducere-
turq; à septē choris à se in hoc institutis & or-
dinatis, & rege ipso interim cinyram pulsante
ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli
prioris regis filia, factū hoc improbaret: qua ubi
intra urbē illata est, reposuerunt eam in taber-
naculum à Davide in hunc usum erectū. In ea
festivitate sumptuosē ac splendide sacrificatum
est, & totus populus exceptus convivio, ut tam
mulieribus quam viris ac pueris in singulos di-
stribueretur libum panis subcinerici, & legum
frixum, & frustū de victima: atq; his epulis po-
pulo pasto ipse domū reuertitur. Huic occurrens
Michole uxor, filia Sauli, omnia precata est il-
li, quacūq; Deus propitius largiri solet: repre-
bendit

hendit tamen quòd præter decorum tantus rex
 saltasset, ita ut in cōspectu seniorū suorū et an-
 cillarū partes quasdā inter saltādum denuda-
 rit. Si ille non pudere se huius facti respondit,
 quòd sciret gratū esse Deo qui eū et patri ipsius
 mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantatu-
 rionq; se ei sapius ac saltaturū, nihil curantem,
 quā indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis
 videatur. Hac Michole ex Davidis cōingio nul-
 los filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à
 priore abstracta tradidit, quinque liberos genuit. 1. Reg. 7.
 ut suo loco dicetur. Ceterum rex videns res suas
 quotidianis successibus per Dei fauorē profice-
 re, peccare se putauit, q̄ cū ipse habitaret in
 alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni
 exornata artificio, arcā pateretur in taberna-
 culo iacere: itaq; decreuit exedificare Deo tem-
 plum, quemadmodū Moyses prædixerat: cōmu-
 nicatoq; super ea re cōsilio cum Nathane pro-
 pheta, cū is autor esset proposita exsequēdi, pol-
 licereturq; Deū opē ad hoc laturū, audior etiā
 struendi tēpli factus est. Sequēti uerò nocte Deus
 Nathani per uisionē apparuit, iubēs ut Dani-
 di nuntiaret, gratā quidē sibi esse eius uoluntate-
 rem, quòd primus omnium de adificādo templo
 cogitauerit: nō tamē se permittere, ut is qui mul-
 tis bellis implicitus hostili sanguine manus pol-
 luerat, sacratissimū fanū cōstrueret. Verū tamē
 postquā longā uitā rex ad ultimam senectutem
 B pronectus

profectus felici fine clausit, extruendum esse templū à filio eius & successore, qui uocāndus esset Solomon cuius nō aliter quā filij curā se habiturū pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturū: q; si quid peccauerit, pœnā nō ultra morbos & terra sterilitatē processurā. Hic ex propheta cognitis David laus, q; iam sciret posteris suis imperiū permansurū, & familiā suā fore illustrē ac celebrē, ad arcam se cōtulit procidensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quod se ex humili pastore ad tantū rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpensaq; providentia, quæ res Hebræorum augere atq; ornare non desineret: atq; ita gratijs actis, hymnoq; decantato ē tabernaculo digressus est.

David subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAP. V.

7.8. **N**on multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni otio & segnitie, ne quemadmodum Deus prædixerat, denictis hostibus pacatū regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisq; omnibus ne quā instructissimi ad bellū essent, ubi satis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibusq; magno prælio uictis; & bona agrorū parte multatis;

hisq;

*hisq; agris Iudeorū terra cōtribuitur, in Moabi-
sas bellū traduxit: eorum copias ita cōcidit, ut
raritas tantū pars superesset, quā in deditionem
accepit. His quoq; anno tributo imposito, con-
tra Adrazitū Arachi filium monit, Sapher-
norum regē: cum quo ad Euphratē congressus,
viginti pedicū millia, equites quinquies mille
occidit: currus etiam mille cepit, ex quibus in-
censis reliquis, centum solos sibi reservavit.*

Damasceni à Dauide vincuntur. CAP. VI.

I*Nterim Adadus Damasci & Syrorū rex
audito quòd David Adrazitū bellū intu-
lisset, cū esset eius amicus ac socius, cū valida
exercitū in auxiliū eius properat, sperās se bellū
ab eo depulsurū: cūq; et ipse nō procul Euphra-
te cū Dauide cōflīxisset, pralio uictus magnā
exercitus partem amisit. Desideratis enim ex
eius acie viginti millibus, reliqui fuga salutē
sua consuluerunt. Huius Adadi etiā Nicolaus
in quarto historiarum suarū libro, in hac uerba
meminit. Longo deinde post tēpore indigenarum
quidā nomine Adadus, ceteris potentior, Da-
masci & reliqua Syria, prater Phoenicē regnū
obtinnit. Hic bello inter eum & Dauidem Iu-
deorum regē exortio, crebris pralijs cum eo con-
flictatus, in postremo quo apud Euphratē ui-
ctus est, multis editis facinoribus regē se et uirū,
& animi robore prastatissimum declarauit. Idē
de posteris quoq; eius narrat, q̄ quasi per manus
alias*

alium ab alio regnū simul & nomē acceperint. Illo, inquit, defuncto, posterī eius decimā usq; generationē regnum obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiens, quēadmodum apud Aegyptios Ptolemæi. Ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello, abolere nolens ignominiam aui tēporibus acceptā, expeditione cōtra Iudæos facta Samariā uastauit. Nec à uero aberrauit hac parte: hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israhēlitas regnāte, Samariā inuasit. de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cum uictore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositisq; opportunis in locis praesidijs, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophaū aureas satellitū Adadi pharetras reliquamq; eorū armaturā Deo Hierosolymis cōsecrauit: has postea Susacus Aegyptiorum rex, uictō Roboam huius nepote, spoliata urbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hac postquā ad ea tēpora uentum fuerit dicentur. Hebraorum autē rex fauore numinis utens, & fortunā belli sequēs, praecipuas Adrazari urbes aggressus est, Bettaā & Machonē: easq; ui expugnatas diripuit: in his magnas auri & argenti reperta est, & praeter hac aris genus, quod auro pretiosius est habitum, ex quo postea Solomon fecit magnū illud nas mare appellatū, & pulcherrima polubra, cū tēplum adornaret.

Amath

Amathenorum autem rex audita Adrazari clade quodq; exercitū amisisset, amēs sibi decrevit in fidem & amicitiam Davidis ultro venire: misitq; ad eum Adoramū filium, qui victoriam de cōmuni inimico ei suo nomine gratularetur, & in societate atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis nasa aurea & argētea & creta. David utrō inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis numeribus, filiū eius pro utriusq; dignitate tractatū dimisit: munera verò illa cum alio auro ex manubijs captarū urbium redacto auctori victoria Deo dedicavit: qui nō solū quovis ipse rex bellū administraret rē prosperabat, necesse iam misso in Idumaeā Abiseo Ioabi summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumaeos perdomari cōcessit. Decē enim & octo ex illorū exercitū milia in acie ceciderunt: & occupata praesidijs recēs capta regione, rex nō ex agris tantum, sed viritim etiā tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddēdo iure verū tantū & equū respiciebat: exercitūi utrō universō Ioabū praefecerat: à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designavit etiā ex Phineesi familia Sadocum pontificem cū Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Baaiā Ioiada filiū satellitio suo praeposuit: oēs regis seniores filij inter patris satellites versabantur. Eū ita ordinatis venit illi in mentem amici 1. Reg. 9.

quondam Ionatha, fœderisq; mutui quod inter
 eos intercesserat: nã inter ceteras omnes virtu-
 tes hanc quoq; habuit, quod egregie memineras
 beneficiorũ quæ anquã accepisset. Igitur senten-
 tia est, num quis superesset ex amici genere, cui
 gratiã referre posset pro iucundissima olim cũ
 Ionatha acta cõsuetudine: cumq; adductus esset
 ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat se-
 perstitis noscere, percõatus est, num posset ali-
 quem indicare ex Ionatha genere: cui pro
 beneficijs à veteri amico perceptis gratiã repo-
 nere quiret: quo respondente superesse filium eius
 Amphibosthum; pedibus claudunt eo quod ma-
 trix audita clade in qua patrem eius & uas
 occiderant, dum rapto pæro trepidè fugis, pro-
 lapsam ex humeris leserat: diligenter peruesti-
 gavit, ubinã & apud quos educaretur: quo cõ-
 pento misit in Zabatham oppidum ad Machi-
 rum (id altoris nomẽ fuit) qui eum adduceret.
 Amphibosthus acro postquã ad regẽ peruenit,
 procidens in faciẽ adorauit illum: moxq; iussus
 est bono animo esse, & omnia quæ cuperet de
 benignissimo rege sibi polliceri: & anitũ domum
 cum pradijs ad illã pertinetibus accepit: iussuq;
 est ad eandem cum rege mensam accumbere, &
 nulla die cõiunio nõ interesse. Cumq; adolescens
 letus promissionibus & muneribus regis gra-
 tias agens adorauisset, rex accito Siba, ait
 se adolescenti paternam domum cum omnibus
 anis

annis possessionibus donasse : iussitq; eū milite-
 ratione agrorum suscepta, omnes redditus Hierosoly-
 ma referre. Post hæc singulis diebus eū mense ad-
 hibuit : & Sibam eū quindecim filiis & uiginti
 servis Mēphibestho largitus est. Hic ita ordina-
 ris, Siba adoro rege, omnia se facturum polli-
 citus, descensit. Ionaiba utrò filius posthac Hier-
 osolymis habitauit, connector regis, nec aliter
 quam si ipsius filius esse tractatus, filium etiam
 ex se genus Mēchanum nominauit. Atque
 hoc honore Ionaiba posteri à rege suere affecti.
 Ceterum cum per idem tempus Ammanitar-
 um rex Naasses, socius & amicus defunctus
 esset, filiusq; in regnū paternum successisset, Da-
 uid per legatos officiose eū consolatus est, hori-
 tus ut æquo animo patris obitū ferret, eandemq;
 quā pater expertus fuerat, amicitiam à se expe-
 ctaret. Priores utrò Ammanitarū, scilicet quā
 de Davide suspicari per erat, malitiose, hæc le-
 gationē missam interpretati sunt, cōciliauerūq;
 regem, diuines Davidem speculatores regionis
 & optimi eius sub officij prætextu missi, & proinde
 cauendum ab illis, & uerbis eorum non creden-
 dum, ne forè deceptum in aliquam immedicabi-
 lem cladem sese coniiciat. At rex Ammanita-
 rum Naasses ab optimatibus contra rei uerita-
 tem persuasus, cum iniuria legatos Davidis re-
 uocit. Rasam animi media ex parte eorum, barbis
 præcisq; dimidio vestimentorū, factis uoc uerbis

animum suū declarauit. Quam rem David indignissimè tulit, nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cum cōtumelia coniunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas uiolatas contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatus est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius prefectos, consēcy sibi uiolati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant. & missis legatis ad Syrum Mesopotamienorum regem cū mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebant peditum nigrini milia, conduxerunt etiam regem Aricha regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi nigrini duo milia militum in armis habebant.

Quomodo David Mesopotamios deuicit. C. A. VII.

NON terruit tamē Davidem Ammanitarum apparatus & inita cū regibus societas, Deo frenatus, & scientē quod bonam causam haberet, instiq; armis iniuriam sibi illatā ulcisceretur. Naq; Iobab cōmissa belli administratione, cum lectissimo milite cum contra hostem missus: qui mox ad primariam eius gētis urbem castra admonit. Hostibus uerò urbem egressis, & duas seorsim acies explicātibus: alteram qua ex auxilijs cōstabat, in patenti campo: alteram uerò qua Ammanitarum gentis erat, pro portis qua Hebraeos spectabant: Iobab hoc animaduerso

verso & ipse ad militares artes confugit: & as-
sumptis fortissimis militibus, ipse Syro alijsq; re-
gibus se opposuit: reliquis Abisao fratri tradi-
tis, iussit ut contra Ammanitas acie dirigere:
Admonito prius, ut si uideret Syros sibi praeua-
lere, adducto properè suo milite succurreret: idem
se facturum si ipsum Ammanitas agrè sustinere
contingeret. Cum his mandatis dimisso fratre,
hortatusq; ut generose & alacriter remgeret,
daretq; operam ne quam ignominiam acciperet,
ipse Syros aggreditur: quò cum aliquantisper ma-
gna uireritissimè, multis suorum cadentibus terga
uertere sunt coacti: quo uiso Ammanita terri-
ti, Abisam cum suo milite adiungentem non
expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra
moenia refugerunt: atq; ita Ioabus male multa-
tis hostibus uictorem exercitum Hierosolyma re-
duxit. Nec tamen ea elades Ammanitarum effo-
cit, ut experiri se impares in posterum quiescerent:
sed missis nuncijs ad Chalamam Syrorum & anseu-
phratensem regem, eius auxilia mercede conduxerunt.
Hiis uicem in exercitu gerebat Sabecus,
qui constabat ex octuaginta peditum, equitum
terò decem milibus. Tum Hebraeorum rex intel-
lecto quòd denno tam magnas copias Ammanita
contra se parauissent, nolens amplius per legatos
cum eis bellum gerere, ipse cum uniuerso exercitu Ior-
danem transgressus illis occurrit: & commissio praelio
uictor euasit, caesi peditum quadraginta, equitum

neros septē milibus. Subecum quoq; hostium impe-
rator in eo prelio uictus. accepit à rege, ex quo
postea curam non admittente mori eum contigit.
Mesopotamia deinde cognita iam tristi pugna
enemen, sine mora legatione ad Dauidem cum
numeribus missa, deditionem fecerūt: atq; ita, ap-
petente iam hinc Hierosolyma est reuersum. Re-
ro autem incunat, Iobabum ad bellum Ammani-
ticum misit. Is longe lateq; uastatis hostium
agris, compulso eos in Rabatham gentis metropo-
lim obsidione cinxit: quo tempore Dauid

VII. e. Reg. II. tamen si nū iustus ac pius, & patriarum legum
observator diligēs, in grane tamen peccatum in-
cidit. Cū enim uergens iam die in solario re-
gia more solito deambulares, prospexit in uici-
nis adibus mulierem frigida lauante, insigni
forma præcellantē, cui nomen Bethsabe; uictuq;
sine pulchritudine. Et à concupis sibi tempe-
rare non ualens, accitā ad se complexus est.
Paulo post mulier grandid se sentiens, nūciat re-
gi ut dispiciat quomodo factū hoc latere posset.
Quiaque publicis legibus adulterij damna sup-
plicium daturam. Rex itaq; accersitus ad se ex
castris Iobab armigerū maritū mulieris. Priam
nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatione
procedat, percontatur: quo referente, omnia cede-
rex sinētia, partes ei de sua aena abtulit, inf-
sitq; ut profectus ad uxorem apud illam perno-
ctaret. At ille nō ita fecit sed ibi in regia ex-
inter

inter satellites regis noctem eam exegit: quo cognito rex, scitatus est ex eo, quamobrem lauto post tempore domum reversus, ad uxorem non iussit, idq; praefer communitatem omnium hominum morem, quicumq; peregrè ad suos redeunt. Respondit, ille, non esse aequè ac interim dum imperator suus, et commilitones in hostili sola in castris humi cubitans, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. Hinc locutus manere iussit ea quoq; dispensit, sequens ad iudicium suum ducere dimissurus. Vocatus deinde ad cenam, et rege de industria creatoribus propinationibus invitatus, ad ebrietatem usq; progressus, nihilominus cum quoq; proforibus regij cubiculi pernoctavit, nullo uxoris desiderio tactus. Hinc ob rem indignatus rex scripsit Iobo ut in Priam poenā meritū animadverteret, modumq; paenae indicaret, ne manifestū fieret suo iussu hoc facilius fuisse, anim, ut quae plurimū periculi esset hosti opponeretur, maxq; a suis, quo facilius opprimi posset, destitueretur. Haec scriptis, et propria sigillo, obsignatis, epistolam Priam commisit ad Iobum perferendam: qui receptis literis, et cognita regis voluntate, quem locum maximè ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Priam, adiunctis illi lectissimis aliquot milibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intrantibus patefecissent: hortatus eum, ne existimationi quam tam apud regem, tum apud commilitones

litones sibi parauerat respondens, libenter potius quã granatim inssa capefferet. Cumq; *Vrias* magna alacritate demandatum manu suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, ut cùm primus occurrentibus hostibus urgeri hominem uiderens, deserto illo in tutum se reciperet. Itaq; cum *Hebraei* fecissent affuturum ad moenia, ueriti *Ammonitae* ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; reclusa repente porta magno impetu erumpunt. Quod ubi uiderunt qui circa *Vriam* uersabantur, memores *Ioabi* mandatorũ, uno agmine sese retrorsum receperunt. Solus *Vrias* quòd puderet contra quã promiserat assignatum locum nõ tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumuenitus cum aliquot alijs, quos ignaros consilij pudor idem in officio cõmmerat, non inultus occubuit. *Falsis* ita gestu *Ioab*us regi per nuncium significat; quòd non ferens obsidionis moras, oppugnatione uictorem moenia, amissa aliquamulũ infecta re in castra redire sit compulsus mandaret autem nuncio, si regem hoc factum agrẽ fore sentires, ut de *Vria* quoq; morte renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim hoc cognitis male factum dicebat, quod aperta ui uictoria uentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis aditum moliri, maxime cum *Abimelech*us *Gideonis* filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui *Abis*urum ui capere co-

natus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vi-
 tam amisit, vir alioqui fortissimus, quod incon-
 sultè difficillimum oppugnationis genus esset ag-
 gressus. Utisimum autem in re militari quid alijs
 bene aut secus cesserit considerando, cū simile peri-
 culum incidit, hac sequi, illa fugere. Postquā au-
 tem indignabūdo de Uria quoq; morte relatum
 est: in asci desijt: insitq; Ioabe renunciari, vulga-
 re esse id incommodum, nec à natura belli alienū,
 cuius hæ sint vicissitudines: debere tamen eum in
 posterum cautius rē administrare, & aggeri-
 bus ac machinis expugnata urbem solo aquare,
 & habitatores eius ad unum neci dedere. Cum
 his mandatis nuncius ad Ioabum properè se rece-
 pit: ceterum Bethsabe audita mariti morte per
 aliquot dies cū luxu: ubi nerò à mœnore ac lacry-
 mis destitit, sine mora cā rex coniungem sibi afei-
 nit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Hæc
 nuptias Deus nequaquā æquis oculis inspexit,
 sed iratus Davidi, cū propheta Nashani per vi-
 sum nocturnū se obtulisset, regē graviter incensa-
 vit. Propheta nerò qui esset vir festinus ac pru-
 dens, repusās reges quoties suis affectibus rapiū-
 tur, non magnitudinis respectū habere solere, com-
 minatione numinis ad tēpus dissimulata, maluit
 illum blanda oratione aggredi, in hunc modū sen-
 tētiā eius exploraturus. Duo viri, inquit, ean-
 dem urbē incolebāt: alter pradives, multorumq;
 armētorum & gregū dominus: alter unius tan-

eum ouicula possessor: eā unā cum pueris suis do-
 mi quovis diuini cibis alibet in uero affectu quā
 fresset filia: cū uero hospes dāuit superuenisset,
 ille parcens suis pecoribus nullum in amici gra-
 tia mactare uoluit, sed abstracta per animi uicu-
 lo pauperie, iugulatū ē apparatū hospitii appo-
 suit. His uerbis rex grauiter commotus, scelestum
 hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit,
 instansq; effe ut quadruplū pro adēpta ouicula
 restitueretur, ē ipse insuper capite plectatur. Tū
 Nathan incunctatē subiecit ipsam esse qui hac
 pena dignus sit, suopter iudicio nefarij sceleris
 donatus: ac cum demū illa exposuit inquantam
 indignationē nominis incuisset, uisus sanore uni-
 uersa gentis Hebræorū rex constituitur, circum-
 quaq; uicinarū uolūtatū gētiū et animūq; multarū
 ē magnarū dominū consentius effe, non sciet
 antea liberatus ē Sauli meritis: nunc cū eiusdē
 benignitate aliquot legitimas uxores habeat, con-
 tēpto omni humano simul atq; diuino iure, alie-
 nam cū duxisse uxorem, marito ipsius interfecto
 ē hosti prodito. Tritur affore diuinā uisionem,
 ē ipsius quoq; mulieres ab uno ē filijs per animi
 cōtēptū prandis, ē ipso infidijs ab eadē appeten-
 dijs, et pro clā. admissō peccato in propatulo pec-
 nas persoluat: quib; ē puerum ex ea natū sine
 mora esse interitura. Terreo autē per hanc de-
 nūciationem, regē uolūtatēq; perturbato, ē
 cū lacrymis faciens se peccasse in Deū: erat enim

nit pius. Et qui, hoc uno excepto, in tota vita ni-
 hil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam
 promissus. Et regnum Et vitam ei seruaturum se
 esse: post penitentiam enim non amplius se irasci.
 Atque ita Nabian postquam futura regi aper-
 tuisset, domum reuertitur. Porro infans ex uxore
 Miria natus Dauidi, immittente Deo gravi mor-
 bo corripitur, cuius nec maestissimus pater do-
 lenter ferebat per septem dies a familiaribus induci
 non potuit ne ullum cibum degustaret: sed atra-
 ctus Et sacco amictus, humi prostratus iacebat.
 Et a Deo salute pueri precabatur. Nimis enim
 eius matrem diligebat. Septima uero die mortuo
 puero, familiares non audebant hoc regi indica-
 re, veriti ne recognita pertinacius etiam a cibo re-
 liqueretur: cum a corporis abstinentie desiderio defun-
 cti infantis, cuius morbum tam impotenter culis-
 set, qui cum turbas a familiam sentiret, Et aliquid
 mali calari, facile intellexit exinctum puerum ac-
 citoque uno e famulis postquam ueritatem coperit,
 confestim surrexit: lotus deinde sumptusque ueste
 candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthac
 infans famulus ut cenam sibi apponerent prater o-
 mnem opinionem admirationi fuit omnibus cognati-
 bus domesticis, stupentibus, quod cum nihil ho-
 rum agnoscere puero fecisset, nunc post eius obitum
 omnia simul faceret: impetrataque prius licentia,
 causam seiscitabant. Tu ille: Non intelligitis, in-
 quit, quod dum puer minere, de salute eius speras,
 nihil

nihil non faciebā quo Deū flecterem: nunc postquam is obiit, supernataneū sit inaniter mīserere cōfici. His auditis omnes sapientiā eius laudant: nec ita multo post Berhsabe grauida exactis legitimis natura mēsis filium ei peperit, quē Nathanis monitu Salomonē nominauit. In-
 uera Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, praeclisis aquaductibus, & cōmeatibus intercepitis, ita ut fame simul & siti laboraretur: ab unico enim puteo spes eorū pēdebat, ac ne hoc quidem ad satietatē utebantur, parē aquā dispensantes, ne fortē in totū deficeret. Hac Ioabus per literas regi significauit, hortans ut ad excidium urbis ipse ueniret, & hūc quoq; titulū mīctorijs suis apponeret. Qui collaudato ducis officio fidēq; assumpto secū exercitū ad deuastandā Rabathā proficiscitur, eāq; mox ut captā militū diripiendā permisit: ipse uerò ex praeda nactus est Ammanitarū regis aureā coronā talentū pendentē, & precioso sardonioche insignē: quā postea capite gestare solitus est: necnō & alia multa ac magni precij praeda ī ea urbe potitus est: uiros uerò eius excruciatos prius ad unū uicerunt: neq; mitius aliis. Ammanitarū urbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc uictoriā domū reuerso grane quiddā accidit ex tali causa: Filiā habebat adhuc uirginē, formosissimas quasq; mulieres pulchritudine uincētem: Thamarā nomine, ex eadē qua Absalomus genitrice natā.

Finis

V I I I.

Reg. 13.

Huius amore correptus Anno filiorū Davidis
natu maximus, cum propter virginis atē ipsius
& asseruationē potiri ea nō posset, adeo passiōe
hac cōflictabatur, ut nō aliter quā ex morbo lē-
tā sabē ac pallorē sibi cōtraheret. Id malū depre-
hēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus,
uir prudēs & magni cōsiliū: uidēs enim Anno-
nē a natina corporis habitudine indies magis ac
magis deficere, accessit illū, rogās ut causam sibi
indicaret. Suspiciat enim se amatoriam quandā
esse hāc passiōē: quo fatente sororē germanam
sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optatis poti-
ri valeat: suasisit enim ut simulata agitudine, si-
mulatq; pater niscendi causa illū accessisset, ro-
get ut sororē ad se mittat, cuius ministerijs re-
natus eo citius cōualefcere possit. Paruit An-
nō, & cū nihil cunctatus decubuisse, simulare
morbū cēpit. Dein cum pater officiose inuisens
percōtaretur de ualetudine, petiit sororem ad se
mitti: ea postquā iussu patris accita uenit, po-
stulauit ut suis manibus colyphias fixas affer-
ret. Sic enim libensius se comesturum, qua in cō-
spectu fratris farina subacta, formatisq; coly-
phijs ac fixis, iuueni obtulit. At ille non eā gu-
stauit, sed famulis mādauit, ut quotquot pro fori-
bus cubiculis obuersarentur, submonerent, dicens
se absq; strepitū quiescere cupere: quo facto, in-
sit sororē in intimū cōclauē paratā cōnā infer-
re: quod cum puella fecisset, apprehensa suadere
F cēpit

cepit ut sui copiam faceret. At puella exclamavit, Abſtine uim frater, abſtine, nefas eſt te rē tam turpē perpetrare. Deſine à tam flagitioſa cōcupiſcentia, qua nihil præter dedecus & infamia toti familia noſtra afferre poteſt: aut ſi reſiſtere ei nō uales, à patre tibi hoc impetrandū eſt, nō per uim extorquendum. At ille amore feruens nō paruit, ſed libidinis æſtro percitus relutantum per uim opprimuit: atq; poſt oblatū uitiū, in cōtrariū mox affectū uertitur, & exoſam ac faſtiditā cōiicijs aggreſſus, iubet ut eueſtigio ſe inde faceſſat. Qua cū hāc iniuriā priore graviorē diceret, qd cōſupratam uel uſq; noctē illic manere nō patiatur, ſed cōfeſtim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis ſua teſtibus occurrat: mandauit ſamulo ut eā eiceret. Illa uerò ſciſſa ſalari tunica, qualibus tū regia puella ex more uelabatur, & cinere caput ſparſa, per mediā urbē diſcedebat, uim ſibi illatā quiritando. In quā ſic affectam cum Abſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt, quid mali haberet, qd ita ſeſe afflictares: cumq; illa de ſupro rē totā ei denarraviſſet, ſolatus eā, hortiabatur ut a quo animo factū hoc ferret, nec ad iniuriā ſuā pertinere putaret, cū à fratre ſit uitiata: quibus uerbis placata puella uociſferari ac quiritari deſijt: & deinde aliquā multo tēpore in cœlibatu apud Abſalomū fratrem perſeuerauit. His cognitis Dauid pater uehemēter indoluit: ſed quia diligebat Ammonē ut filiorū natu maximū, nō ſu-

simuit illi molestus esse. Porro Absalomus gra-
ue odiū eius in pectore calabat, opportunitatem
vindictæ expectās. Iāq; alter annus abierat, ex
quo pudicitia sororis eius illusum est: & cū effe-
cturus in Belsephon, quod est oppidum tribus
Ephremitica, ad tendendos suos greges, inuita-
uit patrē ac fratres ad solēne cōmiviū: quo exen-
sante q̃ nollet eū gravare, rogavit ut pace eius
liceret filijs proficisci: quo impetrato suis inun-
xit, ut quamprimum animadvertissent Amno-
nem temeto gravatum, neminem veriti ad nu-
tum suum illum trucidarent.

Quomodo per intestinum familiæ dissidium David
à filio regno pulsus est. C A P. V I I I.

VT vero perpetratū est quod mādaverat, stu-
por & trepidatio fratres occupat: & sibi
quisq; timēs, correptis equis cursu ad patrē fere-
batur. Interim quidā praevenit, omnes ab Abe-
salomo casos nūcias. qui nō aliter quā par erat
amissis simul tot filijs, idq; fratris scelere, gra-
vi dolore iclus, ne causam quidē rogavit: neq;
expectato nūcio in re propter facinoris magni-
tudinem incredibili, totum se luctui tradens, cō-
scissa veste humi prostratus iacebat, deplorans
non magis quos peremptos acceperat, quā
ipsam interfectorem. Ionathas vero Sumne fra-
tris eius filius hortabatur ut moderatius dola-
ret, negans se de morte caterorum credere: nec
enim causam facti invenire posse: de solo Am-

none dicens diligentius perquirendum: nam de hoc probabile esse, quòd memor iniuria sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. Increta sonitus aduentantium equorum, & quorundam eos praecurrentium, omnes in se còuersit: hi fuere filij regis, qui relicto còminio profugerat. Ibi pater occurrit flens flētibus, & ex insperato uidēs quos paulo ante exinctos acceperat: denuoq; gemitus ac lacryma instantur, his fratrem, regē filium fœdē trucidatū deplorantibus. At Absalomus in Gefura ad matrem suam fugit, eius regionis dynastā, ibiq; toto triennio permansit. Cùm autē Dauidi animus esset Absalomū ad se reuocare, nō ad supplicium, sed ne eū apud se haberet, iā enim ira resederat: ultrò huc propensum Ioabius imperator suis artibus impulit: mulierculam enim quandam grandi nam subornat, quae lugubri cultu ad regem accedēs, aiebat inter duos suos filios ruri agētes rixam exortā adeò incruduisse, ne cum soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero iētua exspirauerit: rogabatq; hāc gratiā, ne quoniā cognati eius qui interfectus est alterū ad cadē expeterent, salutē eius cōsuleret, ne reliqua spe sua senectutis orbaretur: neq; enim aliud remediū superesse, si nullum apud regē inueniret: nam nihil esse quod illos cōpescere queat, prater maiestatis regiae reuerētiā. Cūq; rex postulatis eius annuisset, hac uerba subiicit: Tua quidem beni-

gnitas aī

2. Reg. 14.

gnitati rex gratias ago, q̄ senectutē meam ex
 tantū nō orbitas ē miserari: sed quō certior sim
 de tua clementia, tuū ipsius filiū prius in gratiā
 recipe, & in dignationē contra eū deponere: alio-
 qui quomodo possem de cōcessa hac mihi gratia
 nō dabit are, cum ipse adhuc ob similem iniuriā
 filio infensus esse pergas. At cuius est pruden-
 tia, uno cōtra voluntas ē amisso, utrō necē alte-
 rius addere? Teigit mox regis animū suspitio,
 personā à Ioabo esse subornatam: & cognito ex
 anicida rē ita se habere, accersit Ioabū, dicēs eū
 affectū quod cupiebas, licetq; ut Absalomū
 reducat. Non enim amplius se in eum stoma-
 chari, sed totā indignationē prateriisse. At ille
 adorato rege, & verbis eius libet̄er acceptis, ene-
 stigio Gesura properauit, & assumptum secum
 Absalomū Hierosolyma reduxit. Rex uerō au-
 diens filiū aduenire, misit qui ei denūciaret, ne
 ad ipsum accederet: nōdum enim, ita se affectū,
 ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut
 iussus est deuotato patris cōspectu, intra dome-
 sticos parietes cū suo famulitio se cōtinebat: nec
 iamē aliquid eius pulchritudini decessit, uel pro-
 pter mœrorē, uel q̄ nō ea tractatione uteretur,
 qua uti regium iuuenem par erat: sed tā forma
 quā statura quosuis in maximis delicijs agentes
 superabat. Tanta autē fuit eius casaries, ut in-
 tra octauum quemq; mensem ad ducētos siclos,
 hoc est ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc

modum privato cultu per biennium Hierosolymis habitavit : natiq; sunt ei filij tres , & una filia formosissima , qua Solomonis filio Raboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans, ut se penitus in paternam gratiã reducat, & impetret ut sibi liceat patrem inuisere & alloqui : quod quum Ioabius facere cunctaretur, agrum eius vicini per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quum re cognita ad Absalomum venisset, exoptulanti quo suo merito damnũ ab eo accipisset: respondit, se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidẽ mandata de conciliando sibi patre negligeret: quã ob rem, inquit, nunc te presentem obsecro, ut placatũ mihi reddas genitorem, quãdoquidẽ molestior est mihi reditus in patriam, quã exilium fuerat. si ille in indignatione sit perimax. Tum Ioabius his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est regẽ pro illo, & tam accuratẽ & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatem confestim eũ acciri iuberet. Qui cũ supplex illi ad genna veniam peccati petẽs procidisset, sua manu crecto obliuionem omnium anteaكتورum est pollicitus. Porro Absalomus in integram gratiam patris receptus, breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitum armatorum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui in illo

1 x.

2. Reg. 5.

illuc petentes causa cadebant, comiter appella-
bat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios,
aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsam,
popularem auram ita capiabat. His artibus cō-
ciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fa-
nore, quarto post recōcil·ationē anno orauit pa-
trem, ut cum bona eius gratia Hebronem aduo-
ta quæ in exilio conceperat persoluenda abire
sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq;
plurimos ad se acciuit, ita ut catervatim illō cō-
fluere. Inter ceteros affuit etiam Davidis cō-
siliarius Achitophel Gelmonaeus, & ducenti
Hierosolymita, non quidem conscij conspiratio-
nis, sed quasi ad sacrificium euocati, nec mora
stratagemate succedēte, rex ab uniuersis consa-
lutatur. Ceterum David audita ex insperato
filij tyrannide, impia hominis audacia percul-
sus, qui immemor condonata prioris noxa, mul-
to sceleratiora consilia cepisset, primum usurpa-
di regni quod patri diuinitus datū sciret, deinde
ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iorda-
nem in loca tutiora se recipere: cōuocatusq; ami-
corum inimis, & collocutus cum eis de insolē-
tia filij, totum negotium iudici Deo committēs,
reliquit regie custodiam decem pellicibus, &
Hierosolymis excessit, cum alia multitudine
magna alacritate prosequente, tum præcipuē
excensoriam cohortē, quæ etiam regnante Sau-
o à latere fugantis nusquam discesserat.

Abiatharū uerò & Sadocū pōtīfices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, arcamq; asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicēs sine arca praesidio diuina ope ē periculis se seruandum: simulq; mādanit ne de omnibus qua inciderēt per clācularios nūtiōs se certiores facerent: fidelē enim operā in talibus negotijs praestiterūt filij pōtificū, Sadoci Achimas & Abiathari Ionathas. Ethao quoque Guitas nullis regis monitis adduci potuit, ne maneret, quō magis illustris fuit eius erga regē fides ac benenolētia. Ascendēti autē per cliuū Oliveti mōtis, omnibus circa eum lacrymātibus, renuntiātū est, etiā Achitophelē mutatis studiis in partes Abesaloni concessisse: quo nix aliud tristius ei in hac calamitate accidit: quā obrē precatus est Deū, ut Abesaloni animum ab Achitophelē alienaret: uerebatur enim ne eius cōsilijs contra se uteretur, uiri prudētissimi & occultissimi in dispiciendo quid facto opus esset. Quumq; in uerticem mōtis peruenisset, respiciebat ciuitatē, & cum multis lacrymis non aliter quā regno eiectus Deū precabatur: ibi offendit uirum in amicitia constantem, nomine Chusim: hunc conspiciatus scisso amictu & caput cineribus oppictum, & mutabilitatem rerū deplorātem, solatus est pro tempore iussu equo animo praesentem statum ferre: ac postremo obnixē precatus est, ut simulato Abesaloni par-

tium.

iū studio, diligēter secreta eius perscrutaretur,
 & Achitophelis consilijs semper se opponeret:
 sic enim eum magis partibus profuturum, quā si
 unā maneret: atq; ita persuasus à Davide, eo
 relicto Hierosolyma se conulit, quo paulo post
 etiam Abesalomus peruenit. Interim David
 paulū progressus obuiā habuit Sibam Mēphi-
 boethi seruum, quē ipse ad curā pradiorū amici
 filio donatorū miserat, agentē prae se duos asinos
 necessarijs ad uictū onustos. Is obulit ei ut quic-
 quid uellet sibi ac suis acciperet, simulq; roga-
 tus ubinā Mēphibothū reliquisset, Hieroso-
 lymis relictu respondit: sperare enim eū rebus tur-
 basis, fore ut ob Sauli meritorū memoriā ipse suf-
 fragijs populi rex crearetur: quāobrē indigna-
 tus, omnia quae prius domino eius cōcesserat, Si-
 ba est largitus: dicēs hunc digniorē quā illū ut
 talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate
 Siba gaudius est. Davidi uerò iuxta locū Ba-
 choram superuenit cognatus Sauli nomine Se-
 meis, filius Gera, saxis eū simul & cōiitjs im-
 petens: cumq; amici eum protegerēt, magis etiā
 exasperatus ad cōiitia, sanguinariū & multo-
 rum malorū causam appellabat, iubens ut im-
 purus ac execrabilis regiōe excederet: gratiasq;
 agebat Deo, qd per propriū filiū poenā peccatorū
 ab illo exigeret, & eorū quae olim in dominum
 suum commiserat. Hac tam sana petulantia
 concitatis omnibus ad indignationem, Abi-

2. Reg. 16.

sao uerò etiā interficere *Semeim* uolente, *David*
 eos cohibuit, negās addendā ad praesentia mala
 noni alicuius motus occasionem. Nihil, inquit,
 moror hūc rabidū canē, & Deo cedo, qui eū in
 nos immisit. Mirū uerò si hac ab isto patimar,
 quādo etiā filius pietatis est oblitus. Sed hac mi-
 sericordi Deo cura erūt, cuius fauore tandē ini-
 mici nobis succūbent. His dictis cōtinuabat iter,
 cōtēpto *Semei* parte alia mōtis cursim cū cōmitibz
 affectāte. Delatus deinde ad *Iordanem*, suos ex-
 istimere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat.
 Interim *Abesalomo* cū *Achitophèle* consilia-
 rio *Hierosolyma* ingressō, cōcursu populi salutā-
 tis ad eos factō, inter ceteros etiā *Davidis* ami-
 cus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus
 est illi perpetuū hoc imperiū. Rogatus deinde ab
 eo, quid ita cian haētenu inter praecipuos ac fi-
 dīssimos patris amicos esset habitus, nunc deser-
 to illo ad se transfiret: cordatē respondit, Nō esse
 Dei uoluntati & populi consensui repugnan-
 dum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoque meri-
 tō sequor: a Deo enim regnum hoc accepisti:
 quōd si in tuorum numerum recipere dignatus
 fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo
 me praestitisse nosti eandem tibi praestabo. Ne-
 mo enim praesentem statum iniquē ferre debet;
 quando non in aliam familiam regnum trans-
 latum est, sed in eadem manet, filio succe-
 dente. Et uerbis iuueni omnem suspicionem
 exemit.

exemit. *Aduocato deinde Achitophelē con-*
sultabatur quid nā esset agendū. Is suasisit ut cū
paternis pellicibus cōgredereetur. Sic enim populū
constantius in partibus perseueraturū, sublata
reconciliatōis spe: & prōptē cōtra patrē mili-
taturum. Nam hactenus nō libenter eos inimi-
cos se illi profueri, ueritos ne pax inter patrē &
filium cōeat. Paruit iuuenis, insitq; famulis, ut
in regia tentorium sibi erigerent, inspectante po-
pulo, in quod ingressus cum pellicibus patris cō-
cubuit. Idq; totum iuxta Nathanis propheta
naticinium euenit, quod Dauidi futurum, ut ab
uno ē filijs oppugnaretur prädixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exer-
citu perit.

CAP. IX.

HOC Achitophelis consiliū exsecutus, 2. Reg. 17.
iterum postulat quid de belli ratione cen-
sear. Respondit ille, oportere sibi attribui decem
millia lektorū militum. Cum his se profectum
interfecturū patrē, atq; ita partibus suis inco-
lumarē, & ipsi securum imperium eadē opera
Dauidē sublato pariturnum. Hac sententia dele-
ctatus accersit Chusim Dauidis amicorū prin-
cipem. (sic enim cum ille uocabat) & exposito
Achitophelis consilio, quid ipsi uideretur qua-
rebatur. At ille intelligens, quod hoc modo Da-
uid in potestatem redactus facile occidi posset,
contrariam sententiā attulit. Scis, inquit, rex
uirtutem patris & eorum qui illum sequuntur,
quod

quòd in multis cōflictibus semper uictor euasit. Profectò ueteranus bellator artibus contra nos metur, & inselleto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquā cum parte militum infidebit, aut post rupē aliquā delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedē referens, expectantes occasione dum regi propiores facti totis uiribus in pugnā redeant: interim ille ex improviso superueniens, suis animam addet, nostris uerò metum ac consternationē afferet. Expēde igitur meum quoq; consiliū, sanē melius, & Achitophelis opinionē missam fac: ac potius edicto per totam Hebræorum regionē copias contra patrem collige: quæ ubi in unum conuenerint, imperiū earum tu ipse assume, nē alicuius fidei cōmittas. Facile enim illum denuncies, si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uerò tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasione cupiunt declarandi quam sint tui nominis studiosi. Quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se cōcluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam iurum est. Absalomo autem consilio Achitophelis prelatam: sed hoc ipsum Deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret: qui propter ad pōtiffices Sadocū & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consiliū eis exposuit, quodq; ipsius comprobatū sit: petijt deinde ut hac Dauidi per nuntios signifi-

carent.

earent, adhortarenturq; eum, ut sine mora Ior-
 danem transiret, ne fortè filius mutata sententia
 persequatur eum, & priusquàm in tutum se reci-
 pias, comprehendat. Pontifices autè iam antè cu-
 rauerant, ut extra urbem lateret filij, renuntia-
 turi *Dauidi* quid in urbe agatur. Ad hos igitur
 fidam famulam miserunt, afferentem quid
Abesalomo decretum sit: mandaruntq; ut quan-
 tum possent properaret *Dauidi* hæc indicaturi:
 qui cunctis cum patrum mandatis, ut pios ac
 fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam
 celeritatè reliquum facientes, ad *Dauidem* pro-
 perabant. Vix duo stadia promouerant, quum à
 quibusdam equitibus conspecti, apud *Abesa-*
lomonem deferuntur, qui mox ad capiendum eos
 misit. Senserunt hoc maturè pontificum filij, et
 diuertentes à via publica, in propinquum vicum
 agri *Hierosolymitani* nomine *Boechuræ* se de-
 derunt, ibiq; mulierem quandam rogauerunt ut se
 absconderet: ea mox demissis per funem in pu-
 tecum, os eius uelleribus contexuit: rogataq; à su-
 peruenientibus persecutoribus num eos uidisset,
 conspectos sibi non negauit, accepto enim à se po-
 tu statim abiuisse dicebat: & si modò alacriter
 persequantur, fore ut eos comprehendant. Illi diu
 frustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier
 uerò ubi hoc animaduertit, & non esse amplius
 periculum inuenibus ne capiantur, per funem rur-
 sum extractos coepit iter continuare iussit. Illi
 quanta

quanta potuerūt festinatione ad Davidē per-
 uenerūt, & omnes Absalomī conatus illi re-
 nuntiauerunt: qui suos cōsestīm Iordanē transi-
 re edicte, quamuis nox esset nihil cunctari pas-
 sus. Porro Achitophel ubi suum alterius con-
 filio posthabitu uidit, conscēso in mēto Gelmonē
 patriam petijt. Ibi cōuocatis omnibus domesti-
 cis, exposuit eis quæ Absalomo consuluerat,
 addens quoniam non persuasisset, certò se breui
 periturū. Davidem enim omnino superiorē hoc
 bello fore, et amissum regnū recepturū esse. Pra-
 stat igitur, inquit, magno animo, ut uirū inge-
 nuum decet, è uita exire, quàm Davidi ob filio
 nanaiā cōtra eum operā, excarnificandū se pra-
 bere. His dictis in penitissimas ades digressus,
 seipse suspēdit: atq; ita Achitophelcm, suopte
 iudicio tali morti addictū, cognati eius laqueo
 demptum funerauerūt. Cateram David supra-
 so ut diximus Iordane, peruenit Castrū, pulcher-
 rimā ac munitissimā eius tractus urbē. Ibi cum
 summa beneuolentia ab omnibus eius regionis
 optimatibus exceptus est, partim prasenti homi-
 nis necessitate motus, partim reuerētia pristina
 felicitatis. Fuerūt autē hi Berzellæus Galadita,
 & Siphaz Ammanitidis dynastes, & Ma-
 chirus Galaditidis regionis primas. Hi quic-
 quid ad uictū pertinebat, largiter regi cum suis
 praebebāt, ut nec lecti strati ei deessent, nec pa-
 nis ac uinū, quin et carniū copia semper aderas,

& quic

Et quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudi-
 nis refectiorem opus esset. Interim Absalomus x.
 coacto grandi contra patrem exercitu, et tra-
 iecto Iordane amne, constitit non longe à Castro
 oppido Galaditidis, loco Iobabii propositio exer-
 citui cognatio eius Amasa: prognatus enim
 erat patre Iotharsa, et matre Abigaa: hac
 vero et Sarnia Iobabii mater sorores erant Da-
 nidis. Rex autem recensitis qui circa se erant,
 comparatoque numero circiter quatuor millium, de- 2 Reg. 18.
 crevit non expectare dum Absalomus prior
 ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, dimissoque
 in tres partes exercitu, unam Iobabo imperatori
 attribuit, alteram fratri eius Abisao: tertiam tra-
 didit Ethao, amico quidem et familiari, sed è
 Gitta oriundo. Ipsum autem volentem adesse in exer-
 citu amici prohibuerunt, idque prudentissima ra-
 tione. Si enim eo presente vincerentur, nihil spei
 reliquum fore: quod si una parte exercitus victi,
 cum cetera ad ipsum refugissent, reparandarum
 virium facultas non d. fore: alioquin etiam hostem
 suspicaturum, alium exercitum circa regem esse. Pla-
 cuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrum
 mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret,
 obtestabatur ut memores omnium acceptorum be-
 neficiorum strenuam ac fideliem operam sibi navarent:
 et ne post victoriam filio parcerent, ne occiso illo,
 aliquid mali in seipsum statueret: atque ita pre-
 catus illis victoriam, exercitum emisit. Ceterum cum
 Iobabus

Ioab ex aduerso hostiū aciem suā explicuisset in planicie syluā à tergo habente, *Abesalomus* quoq; suos cōtrā eduxit: & cōgressi, acriterq; pugnātes multa utrinq; praclara facinora edebant: his dummodo *Dauid* regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis cōtrā, ne *Abesalomus* & hoc prinetur, & patri insuper audacia poenas det, nihil, nō uel facere uel pati paratis. Idem cum numero longe praestare, ignominiosum ducebāt tanto paucioribus *Ioabi* militibus succumbere. Cōtrā regij ut tot millia profligarēt omni ope cōmixti: tandē ut erat dignū ueteranis, & rei militaris peritissimis, hostē terga uertere coegerūt: fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita ut multo plures in fuga caderent quā in pralio. Interfecta sunt enim ea die fermē uiginti millia. Plurimi autē in *Abesalom* ferebātur, insignē tam pulchritudine quā statura corporis. Is ueritus ne uinus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationē uētilaretur capillitium, aspera arboris prominēti ramo inopinatē implicitū inuenē suspendit. Immentum enim uehementi impetu ferebatur, nō aliter quā sessorē gerens. At ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostē effugeret. Quod animaduersum quidā ē militibus *Dauidis* indicauit *Ioabo*: eoq; quinquaginta siclos promittente si illum confunderet,

deret, respondit, *Nec si duo millia daturus esses, facere hoc domini mei filio, maxime cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille insit ut indicaret ubi nam pendente uiderit, moxq; defixo in cor telo eam interemit. Armigeri nero Iobi circumstantes ab arbore cum detraxerunt, et proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptum cecinisset Iobus, suos a persequendo cohibuit, parcendam civili sanguini ratus. Porro Absalomus exerebat sibi in ualle regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis a Hierosolymis distantem, quam uoluit uocari Manum Absalomi, dicens quod etiam si liberos eius perire cotingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, et unam filiam Thamar, quemadmodum iam antea diximus: qua Davidis nepoti Roboam nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut post loco suo copiosius dicetur.*

Quomodo David regno restitutus feliciter uixit.

C A P. X.

Defuncto Absalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas uero Sadoci pontificis filius adito Iobo, rogauit ut sibi permitteret ad Davidem ire, nuntiaturum lata omnia, quodque diuina ope ac providentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire ut antehac asferre lata solitus,

G

litus,

litus, nunc de morte filij regem certiorē faceret, iussitq; eū ibi manere: sed uocato Chusi illi mandauit, ut omnia quae sciret ad regem perferret. Achima uerò de uero rogante, ut ipse mitteretur, uictoriā tantū nūtiaturus, nō etiā Absalomī mortem, passus est eum hoc facere. Is niam compendiosam ingressus solū sibi notā, Chusim antenērit. Sedente autē rege in porta, expe-ctante aliquem de pralio nuntium, speculatorū unus conspecto Achima corrente, necdum ualens eum agnoscere, ait ad regē, uidere se quempiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuntium ominaretur, paulō post sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoq; bonum fore nuntium, speculator iam propiorem Achimam noscicans, Sadoci pontificis filium ait curriculo aduentare. Tum David, profecto hunc bonum et optatū nuntium afferre de pralio. Vix haec uerba finierat, dum Achimas regē adoratum salutat: et scitante de pugna, letam uictoriā annuntiat. Rogatus deinde quid filio factum sit, ait se uersis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem multum Absalomum persequētium: nec praeterea quicquam comperti habere, quod iubente Ioabo properē discedendum fuerit, ut uictoriā renūtiaret. Iamq; et Chusis aderat regem adorans, et uictoriā annuntians: qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, suis eueniat idem quod

quod Absalomo. Hæc uerba in causâ fuerunt, ut nullâ ex ea uictoria uoluptatē nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima urbis parte flebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese affligens, ac uociferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere coningeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hūc maiore affectione prosequeretur. Exercitū autem & Ioabum, audito quod rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quam clade accepta ueniebant. Cæterum cum rex operto capite genere desiderio filij perscrutaret, Ioabus cōsolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o rex? an nescis quod hoc patio tibi ipse calamitiam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atq; adeo te ipsum & familiam tuā oderis: ames uerò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nō desinas? Nam si Absalomus uicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquū fecisset: sed a te ac tuis liberis initio factō, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudētibus, & grauius puniētibus eos qui nostram uictam miserarētur. Te uerò nō pudet hæc facere propter hominē inimicissimū, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? De-

sine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum; & gratias illis age, quod sua virtute hanc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quâ cepisti pergas, hodie regnū ac exercitum alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac uerius quàm antè lugeas. Talibus uerbis Joab rex mœstitiā exussit, eumq; ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gravior esset militi eius conspectus, pro foribus porta confedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad saluandum eum cōcurreret. Dum hac ita gerantur, qui ex Absalomī exercitu cladi supersuerunt, domum reuersi nuntios oppidatim dimiserunt, admonētes quaneū beneficio- rum à Davide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatē ab eo uindictati fuissent: & quàm iniquē hoc eiectō alteri regnū cōmisissent. Itaq; debere eos, extincto quē elegerant, Davidē rogare, ut omīssa ira in gratiam populū suū recipiat, & quemadmodū antea curā reipublica suscipiat. De hac re crebri nuntij ueniebant ad regem: uq; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iuda cōpellent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnū Davidē reponere, maximē cū is tribulis sit ac cōsanguineus. Pari modo Amasam imperatōrē eos alloqui iussit, quī fieret quod cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, ut Davidi regnū in manus

manus reddat. Sperandam autem illi non solum
 ueniam, qua iam cōtigisset, ueriam etiā uniuersarum
 copiarū praefecturā, quā Absalomus ei
 cōcesserat. Pōtiffices uerò in principes dicta tri-
 bus sunt alloquuti, cum Amasam ostēdata re-
 gis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt.
 Ac primū cōtribules Davidis incunctanter
 per legatos eum in regnū renocāt: quorū exem-
 plo simul & Amasa auctoritate moti ceteri
 Israēlita & ipsi idem faciunt: atq; haec legatio-
 nes ad eū Hierosolymis excipiendū confluebant.
 Sed singulare Iuda tribus officium extitit, qua
 usq; Iordanē amnem illi occurrit: eodem praesto
 fuit Semeis filius Gera, sequentibus mille uiris ē
 tribu Beniaminitica: necnon Siba libertus Sauli
 comitatus quindecim filijs & seruis nigris. Hi
 unā cum tribu Iuda ponte ripas fluminis iunxe-
 runt, ut rex eū suis absq; negotio trāsire posset.
 Ut uerò ad Iordanē peruenit, salutatus est à tri-
 bu Iuda: & Semeis in pontē progressus, acci-
 densq; ad regis pedes, rogabat ueniā cōmissorū,
 utq; insensus sibi esse desineret, nēne recepta po-
 testate in se primū animaduerteres: reputaretq;
 id quoq; quod erroris poenitētia ductus, primus
 ipse reuerētī occurrisset. In hūc modū supplicāti
 ac misericordiā implorāti Abisaius Ioabi fra-
 ter: Satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum
 supplicium, quod maledico in regem diuinitus
 electum ore es commisit? Tum rex ad eum

sine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quod sua uirtute hanc uictoriā nobis pepererūt: aliqui si quā cepisti pergas, hodie regnū ac exercitum alicui tradam, efficiamq; ut iam granius ac uerius quā antē lugeas. Talibus uerbis Ioab rex regi mœstitiā excussit, eamq; ad curam reipub. adduxit. Sumpso enim habitum alio, quo gravior esset militi eius conspectus, pro foribus porte consedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad salutandum eum cōcurreret. Dum hac ita gerantur, qui ex Absalomis exercitu cladi superfuērunt, domum reuersi nuntios oppidatim dimiserunt, admonētes quantū beneficiorum à Davide acceperant, & quomodo post multa ac magna bella in libertatē ab eo nundicati fuissent: & quā iniquē hoc eiectō alicui regnū cōmisissent. Itaq; debere eos, extincto quē elegerant, Davīdē rogare, ut omissa ira in gratiam populū suū recipiat, & quemadmodū antea curā reipublice suscipiat. De hac re crebri nuntij ueniebant ad regem: usq; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iudæ cōpellerent, turpe illis esse, alias tribus ante eos in regnū Davīdē reponere, maximē cū is tribulis sit ac cōsanguineus. Pari modo Amasam imperatōrē eos alloqui iussit, quī fieret quod cū esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, ut Davīdi regnū in
manus

manus reddat. Sperandam autem illi non solum
 ueniam, qua iam cōtigisset, uerum etiā uniuersarum
 copiarū praefecturā, quā Absalomus ei
 cōcesserat. Pōtiffices uerò cū principes dicta tri-
 bus sunt alloquuti, tum Amasam ostēdita re-
 gis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt.
 Ac primū cōtribules Dauidis incunctanter
 per legatos eum in regnū renocāt: quorū exem-
 plo simul & Amasa auctoritate moti ceteri
 Israhēlita & ipsi idem faciunt: atq; ha legatio-
 nes ad eū Hierosolymis extripiendū confluebant.
 Sed singulare Iuda tribus officium extitit, qua
 usq; Iordanē animum illi occurrit: eodem praesto
 fuit Semeis filius Gera, sequentibus mille uiris è
 tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli
 comitatus quindecim filijs & seruis uiginti. Hi
 unā cum tribu Iuda ponte ripas fluminis iunxe-
 runt, ut rex cū suis absq; negotio trāsire posset.
 Vt uerò ad Iordanē peruenit, saluatus est à tri-
 bu Iuda: & Semeis in pontē progressus, acci-
 densq; ad regis pedes, rogabat ueniā cōmissorū,
 utq; insensus sibi esse desineret, nēne recepta po-
 testate in se primū animaduerteteret: reputaretq;
 id quoq; quod erroris pœnitētia ductus, primū
 ipse reuerētī occurrisset. In hūc modū supplicāti
 ac misericordiā implorāti Abisaius Ioabi fra-
 ter: Satis hoc, inquit, putas ad effugiendum
 supplicium, quod maledico in regem diuinitus
 electum ore es commeritus? Tum rex ad eum

uersus: Desinite sarnia filij, néne nouas turbas ac
 seditiones excitare. Sic enim uos existimare uolo,
 hãc esse mihi aditalem regni diem: quamobrem
 iuro me omnibus omnem poenam remittere, qui
 quocunq; modo in maiestatem meam peccauerunt,
 neq; in quenquã ea de causa animaduersu-
 rum esse: tu quoq; scime bono animo esto nihil de
 supplicio sollicitus. At ille adorato rige, cœpit
 cum pracedere. Post hac Amphibosthus Sauli
 nepos ei uenit obuiam, sordidatus & promisso
 ac neglecto capillitio: ex quo enim rex profugerat,
 neq; comam totondis, neq; uestem purgauit,
 calamitatem eius non secus quàm propriam fe-
 rens: ad hac à suo procuratore apud regem falso
 delatus fuerat. Is post saluatum & adoratum
 regē interrogatus ab eo, qua de causa non simul
 exisset, socius fuga futurus: respondit sibam esse
 in culpa. Hunc iussu parare ad profectiōē ne-
 cessaria, uerba sua nō aliter quàm alicuius man-
 eipij contēpsisse: alioquin, inquit, si pedibus inte-
 gris fuisset, & ad profectiōem his rei potuis-
 sem, nūquam abs te relinqui passus fuisset. Nec
 contentus meã erga te domine pietatē impedisse,
 insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed
 bene noui quòd tua prudentia tales calumnias
 non admittat: quum sis iustus, & Deum ac ue-
 ritatem, cui tantopere studes, diligas. Cùm enim
 in grauissimis periculis aui mei temporibus uer-
 satus sis, liceretq; tibi de tota familia nostra eo
 nomine

nomine pœnas sumere: quæ tua bonitas est ac mo-
 diſtia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradi-
 diſti, recenti etiã tum earũ memoria summã po-
 teſtatem affectus. præterea in amicorũ ordinem
 alleclũ, & menſæ tuæ quotidianũ conuiuium ad-
 hibitum, nihilo deteriore conditione quàm unum
 quemuis è maximè neceſſarijs apud te eſſe vo-
 luisti. Hic auditis neq; Nemphiboſthum punire
 libuit, neq; an Siba calũniator fuerit cognoscere:
 sed præſatus cuncta ſe eius bona Siba largitum,
 veniam tamen illi & dimidia partis reſtitutio-
 nem promiſit. Tum Mēphiboſthus: Habeat ſibi
 totũ Siba, mihi ſatis eſt te in tuum regnum reſti-
 tutum eſſe. Berzellaum deinde Galaditã uirum
 magnũ ac bonum, cuius benignitas belli tempo-
 re adiutus fuerat, deducenſem ſe Iordancem uſq;
 rex rogauit ut ſimul Hieroſolyma proficiſcere-
 tur, pollicitus eum parentis loco ſe habiturũ, ni-
 hilq; illi de ſore, quo extrema eius ætati reſouen-
 da ſit opus. At ille excuſauit, rem domiſticam
 conuiſſui regio præſerens: dicens, ſc iam octuage-
 narium nō poſſe regia uoluptatibus perfrui, iam
 de abſoluendo extremo uita actũ & ſepulchra
 ſollicitum: rogãſq; ut ſibi cum bona regis gratia
 liceat ſuo more domi uiuere: quandoquidem iam
 per ætate non amplius ullam è potu aut cibo uo-
 luptatem capiat, & aures obſcuras habeat ad
 ſonos ſibiarum caeterorumq; inſtrumentorũ, qui-
 bus aulici regij ſe oblectare ſolent. Quod ita in-

*stanter rogante : Te, inquit, dimitto : hunc uerò
 Achimanum filium meū abire finito. Omnium
 enim bonorum meorum particeps erit. Tum Ber
 zellau relicto filio, & adorato rege, omnia que
 fausta illi precatus, domum est reuersus. David
 autē Galgala peruenit, iam dimidium totius po
 puli circa se habens, & Iuda tribum integram.
 Eò uenerunt ad illum primores eius regionis, se
 quēte magna hominū multitudine: inensabantq;
 Iuda tribum, quòd inscijs ceteris ad regē se con
 sulisset, cui omnes simul unanimiter occurrere
 debuerint. Principes uerò tribus Iuda rogabant
 ut aquo animo ferrent quòd praesenti essent. Ex
 hibitu enim hoc officium propter cognationem,
 qua deuinctum sibi seruentioribus studijs profe
 querentur: neq; enim se hac de causa ulla mēe
 ra accepisse, ut meritò agrè ferre debeant, sermo
 se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum
 ceterarum tribuum principes: Demirantur, in
 quunt, fratres, quòd regem nobis propriè cogna
 tum uindicatis, ac si nō omnium nostrum cogna
 tus sit habendus, quem omnibus nobis ex aquo
 Deus praesse uoluit: ergo cum totus populus un
 decim partes habeat, nos unicam, tantoq; potio
 res simus, praeter aquum fecistis, quòd nobis ne
 scientibus ad regem uenistis. In hac principum
 altercatione exortus est uir quidam malus ac se
 ditiosus, Sabam filius Bochoria, tribus Benia
 minidis: qui sublata nocte in medio multitudinis
 exclam*

exclam

exclamavit, *Non est nobis pars apud Davidem, nec hereditas apud Issai filium: simulq; cornicine inisso canere bellicum, omnes relicto Danide illum sunt secuti. sola Iuda tribu circa eum manente, à qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus: ubi concubinis, cum quibus filius Absalomus congressus fuerat, in alias ades traditis, omnia benignè ut antè administrari iussit: ipse verò posthac non amplius eis est usus. Ama sam deinde exercitui praposuit, dignitate in hunc collata, qua prius Iobi fuerat: iussitq; ut collectis quantis posset è tribu Iuda copijs post triduum ad se veniret, ut eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoria filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret: Tertia die rex Iobedixit, non esse in rem publicam dilationem Sabæo cœcedi: ne fortè instructior factus plus damni det, plusq; exhibeat negotij, quam modò Absalomus exhibuisset. Nō est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his qua nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abiseo fratre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut praelio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam prabeas. Iobus nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquitq; qui tum Hierosolymis aderant milites, cœra Sabæum raptim exercitum du-*

cit. Cumq; Gabaonē, qui nunc quadraginta stadijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obviam ei factus est Amasa magnū exercitum addūcens. Ibi Ioabns thorace munitus, accinctusq; gladio, accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è uagina elabi passus est: coq; mox à terra sublato, & altera manu barba Amasa ceu deosculandi prehensa, improviso ictu ventrem ei perfodit, hominemq; confecit: facinus sanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem innumeretm propter emulationem summa prefectura & regia gratia sustulit. Hac enim de causa iam ante Abeneri quoq; cadem perpetraverat. Sed illud facinus propter honestū pratextum fraternae ulsionis dignius uenia uidebatur: in Amasa uerò eade nihil tale habuit quod prætenderet. Caso autem imperatore pergebant ad Sabaeum debellandum, uno relicto apud eadamer: hunc iussit proclamare ad exercitum, Amasam iure casum meritis poenas dedisse: qui uerò partes regis fouerent, Ioabum & fratrem Abisaiū enim duces sequi debere. Tacēte uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id confluisse, & ut fieri solt cū admiratione circumstante, custos translatū illud in nullam quandam longe à uia remotam deposuit, & ueste contexiit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per Ioanam Israēliticā regionē Sabaeum esset persecutus in dicio cuiusdā cognouit eū esse in uinita quadam

dam urbe, nomine *Abelmachea*: qua obsessa & circumvallata, iubet mil tē muros eius suffodere & euertere, valde enim irascebatur quòd portas ei clausissent. Mulier autē quaedam honesta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, confectis mœnibus *Ioabum* per milites ad colloquiū euocat. qui postquā processit: *Dens*, inquit, reges & imperatores creat, ne deletis *Hebraorū* hostibus in pace *Israëlitas* continēas: tu uerò nulla in re laesus, primariam *Israëlitarū* urbē expugnatum uenisti. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorē sibi mentē precatus, negauit se uel unum ē plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiā excisam uelit: & si ad supplicium dedatur *Sabae* *Bochoria* filius, regi rebellis, ommissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier *Ioabum* rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim ē mœnibus deijciēdum: moxq; ad ciues reuersa: *Vultis*, inquit, mali male perire cū liberis ac coningibus propter hominē malum & ignotum, cumq; pro *Danide*, cuius tanta in uos ex tunc beneficia, regnare: & unam hanc urbem tā ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, praefixo capite *Sabai*, ad milites *Ioabi* hoc deijciunt: confestimq; signo receptui dato dux obfidionem soluit, & *Hierosolyma* reuersus denno uinuerfis copijs imperator praeficitur: *Banaias* quoq; satellitibus & sexcentorum cohorti à rege praepon

preponitur: Adoramus quatuor tributis recipiendis constituitur: Sabbathes & Achilans Commentariensium sunt principes: Susa scribis prepositus, pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo mansit. Post hac fame regionem premen-

XII. Reg. 21. te, rex supplex à Deo petit, ut populum miseratus causam atque remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare Deum ut Gabaonita vindicentur, quos Saul rex deceptos prater ius & fas interfecerat, & insurandum quod illis olim Iesus imperator & senatus iurauerat, violauerat. Quãobrem si Gabaonitis pro casis civibus pœnas quas ipsi non luerint exigere permittat rex, fore ut placatus Deus populum è presenti calamitate eximat. Quòd posteaquam ex prophetarum relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est, quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, rex perquisitos eis tradidit, Mephibostho tamen Ionatha filio parcens. His acceptis Gabaonita, ut libitum est in eos animadverterunt: confestimque pluvie Deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem rediit, populusque copia rerum ut antè fruebatur. Aliquanto post rex bello Palaestinos adorans, & praelio cum eis congressus, dum victos avidius persequitur, ultra ceteros solus est longius proceltus. Tunc iam lassulum cõspicit Amon filius Araphi, unus è gigantum sobole, indutus lorica circulis

confectum

consertam, & lanceā gerens trecentos siclos pen-
dentem, accinctusq; gladio, & conuersus è fuga
haud dubiè confecisset regem, ni Abisauis Roabi
frater repente superueniens eum protexisset iam
prostratū, & hostem trucidasset. Quo regis peri-
culo graniter commotus est exercitus, & duces in-
reiuuando eum deuinxerunt, ne in posterum cum
alijs interesset praelio, ne si propter fortitudinē &
audaciam humanū aliquid ei contingeret, popu-
lus ea felicitate quam ex ipsius administratione
percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam
Palaestini ad Gazaram urbem conuenissent, rex
quamprimū hoc cognouit, exercitum contra eos
confestim ire iussit: in hac expeditione egregiam
laudem ob praclara facinora edita meruit So-
bacchus Cheteus, unus è fortissimis Davidis mi-
litibus: cōplures enim qui se de gigantum genere
iactabant, & uiribus eximjs insolesebat, orco
tradidit, praecipuus autor uictoria quā tunc He-
braus de hoste reportauit. Redintegrantibusq;
bellum Palaestinis, & nouo exercitu in eos missō
à rege, optimè se gessit Nephanus cognatus i-
psius: singulari enim certamine cū fortissimo Pa-
laestinatorum cōgressus, occiso illo effecit ut reliqui
terga uerterent: multiq; hostiū in ea pugna sunt
desiderati. Nec ita multo post rursum castrame-
tati sunt ad quoddā oppidū non procul Hebraeo-
rum finibus: fuitq; in eo exercitu uir statura cu-
bitorū sex: cui seni digiti erāt in manibus ac pe-
dibus.

debus. Huic ex regis exercitu Jonathas Juma fi-
 lius solus se opposuit, stratioq; aduersario maxi-
 mum momensū ad victoriam attulit, & ipse for-
 tissimi viri laudem retulit: nā & hic barbarus
 oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc praelium
 cum gente fuit ultimū, non ausa postea se cōtra
 2. Reg. 22. Israelitas mouere. Caterum David perfunctus
 iam bellis ac periculis, & in aliissima pace de-
 gens, uario genere carminum odus & hymnos in
 honorem Dei composuit, partim trimetro uersu,
 partim pentametro: instrumentisq; musicis cōpa-
 ratis docuit Leuitas ad pulsū eorū laudes Dei
 decantare, tam sabbatis diebus, quàm in ceteris
 festiuitatibus: species autē instrumentorum ha-
 fuere: Cinnira decem chordis intenditur, & pla-
 ctro pulsatur: Nabla duodecim sonos continet,
 sed digitis carpitur: cumq; his aderant & cym-
 bala area, bene magna atq; lata: quod sanè de
 2. Reg. 23. prae dictorum instrumentorum natura, ne prorsus
 ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos
 viros circa se habuit, sed maximè insignes pra-
 clari facinoribus XXXVIII, quorū quinq; tan-
 tum uirtutē cōmemorabo facili ex his de reliquis
 cōiectura: tales enim erāt hi qui possent uel ro-
 giones subigere, uel magnas gētes debellare. Pri-
 mus Issamus filius Achemai, qui non semel in
 acie hostiū irruens nō prius à cade abstieit, quā
 nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius
 Dodeia, qui fuit cū rege in Arasamo: hic in quo-
 dam

dam pralio Israëlitis multitudine hostiū territis,
 Et in fugam uersis, solus locū suū nō deseruit, Et
 congressus cū hostibus multos interfecit, adeo ne
 ornore gladius eius ad dexterā adglutinaretur:
 quo uiso reuersi in praliū Israëlita cedētem iam
 hostē urgendo admirandam ac celebratā victo-
 riam retulerunt, Eleazaro sternente, nullo uerò
 militū prostratos spoliāte. Tertius erat Ili filius
 Sebas: hic quoq; cum bello Palaestino in loco qui
 Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissē,
 Hebraei que rursus territi loco cederent, solus in
 aciei uicem hosti se opposuit: Et nō paucis lesio-
 datis, reliquos impressionē eius non sustinentes,
 Et in fugā effusos infectatus est. Hac fuerunt fa-
 ctiora quae hi tres in pralijs ediderunt. Eo uerò
 tempore, quo rege Hierosolymis agente Palaesti-
 norū exercitus usq; ad urbē accessit, Et dum ille
 consulturus Deū de bello, arcē ascendit, in ea ual-
 le castra metatus est, quae x x. stadiorum spacio-
 usq; Bethlema pertinet: dicēte ad amicos: O quā
 bonam aquā habemus in patria mea, maximē
 in cisterna porta uicina: o si quis eā mihi affer-
 ret, id certē mallem, quā multū argenti accipere:
 tres isti his auditis euestigio excurrerūt, Et cū
 per media hostium castra Bethlema peruenis-
 sent, huius aqua per eādem uiam ad regē suū
 reuersi, attonitis audacia tāta barbaris, nec au-
 sis paucitatem eorū continere. Eam aquam rex
 bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam.
 Et ob

Et ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libamit, gratias agens pro uirorū incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisai, qui una die D C. hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic pronocatus à duobus fratribus uirtute inter Moabitas illustribus, utrūq; confecit. Rursus ex prouocatione cū mira statura Aegypto certans, inermis cū armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominē cōfodit: quo insignior fuit uictoria, quod adhuc uiuēti adēptis armis, prius eū spolianit, mox proprijs armis occidit. Est et aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel praeferrī potest, uel certē conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam pueum illapsus est: cuius os quod angustū esset, uidebas breui fore ut id nimis oppleretur: atq; ita desperato exitu, et salute rugire occēpit. Banaias autē fortē fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestia: et cū descendisset in pueū, repugnancem icū baculi quem gerebat exanimauit: Nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres.

XIII. 2. Reg. 24. Caterū Dauid uolens cognoscere quātus militum numerus recenseri posset in populo, oblitus praeceptorū Moysis, qui praedixerat quoties censeretur populus in singula eius capita pēdendum Deo semisicelū, insit Ioabum imperatorem ne iret ad censum peragēdum: quo excusante, nihil opus esse: nihil motus, coēgit sine mora ad imperata exequēda proficisci. Ioabus autē assumptis ad hoc

ad hoc negotiū principibus tribuum & scribis,
 obita tota Israelitarū regione. & cognito quā-
 ta esset populi multitudo, post novē mēses & vi-
 ginti dies Hierosolyma reversus ad regē numerū
 ei populi reddidit, absq; tribu Beniamitica, quā
 nodū ad cēsum vocaverat, sicut nec Leuiticam.
 Rex enim interim pēnituit, agnosces in Deū se
 peccasse. Erat autē reliquorū Israelitarū nume-
 rus nōgenta milia, dūtaxat eorū qui ad militiā
 essent idonei. In Iuda verò tribu quadringēta mi-
 lia cēsebantur. Prophetis deinde referētib; ad
 Davidē qd Deū offendisset, supplex orare cōepit,
 ut propitiū redditus, facti huius daret veniam.
 Qui exoratus Gadū prophetā ad eū misit, tres
 optiones offerētē, ut ex his quā mallet eligeret,
 aut famē per septēniū duraturā, aut bellum per
 tres mēses iniquo Marte cū hoste gerēdū, aut pe-
 silentiā per triidū inter Hebraeos senturā. Illo
 verò hārente ac turbato propter difficilem inter
 hæc mala electionem, & propheta urgente ad
 celerem responsionem, ut Deo renunciare pos-
 set: rex cogitans quòd si famem peteret, sui
 magis quàm aliorum rationem habuisse videri
 posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esset
 mulcum frumenti in horreis habentis, illis non
 item: quòd si per tres menses ab hoste vinci ele-
 gisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arces &
 fortissimam circa se cohortem haberet: optavit
 malum regnantibus aquē ac regnatīs commu-

ne, in quo omnibus par metus imminebat: praefatus
melius esse incidere in manus Dei, quā in manus
hostiū. Hæc ita ut audiret propheta Deo reman-
ciāte, pestilentia in Hebraeos ingruit, ita ut na-
rijs modis absumeretur, nec facile esset morbum
cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis
& incomptis causis homines rapiebat: alius
enim post aliū offerebatur, & clanculum obre-
pens malum celeriter exitium afferebat. Quidā
enim repente cum uehementi dolore, & amaro
cruciatu animā exhalabāt: alij paulo lētiore ne-
xati malo, ne curationē quidem ferre poterant,
sed inter officia medicorū expirabant: alij su-
bito tenebris ob oculos obortis, cœu praefocati
exanimabantur: nōnulli interim dū aliquē do-
mesticorū funerant, sepultura nondū absoluta
cōmoriebantur: quo factū est ut à matutina ho-
ra usq; ad prandium hac peste septuaginta mi-
lia hominū sine absumpta. iamq; genius à Deo
missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbē
simuli malo afflicturnus. Tum rex saccum indu-
tus & humi prostratus, supplex orabat Deum
ut pestem sedaret, & iam mortuis contentus de
cetero quiesceret. Inter has preces sublati ocn-
lis, cernens genium per aërem stricto gladio Hie-
rosolyma petentem, exclamat ad Deum, se esse
pastorem pœna dignū, ceterū greges nihil cō-
meruisse: effunderet iram in se, ac suam fami-
liam, & innocenti populo parceret. Deus autem
admissa supplicatione pestem repulit: missōq;

ad eū Gado propheta mādauit ut cōf. s. t. m. ascēderet in arēā Orōna Iebusai, & exstruēto altari, inibi sacrificaret. Qui mādātū hoc nō neglexit, sed mox ad destinatum locum se conuulit. Oronna uerò circa triuram frugum occupatus, ut regem unā cum omnibus filijs accedentem uidit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidē Iebusaus, sed inter principuos amicus Dauidis, quā causa fuit, ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodū superius diximus. Hoc percōtante, quāobrem herus ad seruiū accederet: ait, se uelle arcam eius emere, ut in ea domino altare construeret, & sacra faceret. At ille & arcam, & aratra, & boues, & holocaustomata gratiū largiri se dixit, precariq; ut Deus libens ac propitiū hoc sacrificiū admittat. Rex uerò gratiā sibi eius simplicitatē ac magnanimitatē professus, noluit ut pretiū acciperet, iniquū enim esse de gratuitis offerre sacrificiū. Oronna uerò dicēte salturum se quicquid rex uellet, arcam hāc de eo quinquaginta siclis emis, exstruētoq; ibi altari, sacrificia & holocaustomata super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit: quo fēto Deus placatus, propitiū ut antē est redditus. Erat autem is locus, in quem olim Abrahamus filium ut holocaustoma faceret adduxerat, & cum iam iam iugulandus esset puer, aries repentiē astans altari apparuerat, qui pueri nūce fuerat mactatus, ut iā

amē scripsimus. David autem cum animadu-
 tisset se ex auditu, & gratū fuisse sacrificiū, de-
 creuit totum illum locum aliare uniuersi populi
 appellare, & Deo tēplum ibi exedificari: quā
 eius uocem Deus in futurum ratam esse uoluit:
 mox enim propheta ad eū misso, illic tēplū ex-
 struendum prädixit à filio, quem regni successo-
 rem esset relicturus. Post hanc prophetiā in-
 fuit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt co-
 rum centum octuaginta milia: ex his cōstituit
 lapidarium octuaginta milia, reliquos ad cōue-
 hendos lapides deputauit, ex quibus tria mi-
 lia & quingentos operarijs praefecit: magnam
 quoq; uim ferri ac aris ad horū operū usum cō-
 gessit, materiemq; cedrinam multā & pregra-
 dem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à
 quibus huius copiam impetrauerat: dicebatq;
 suis amicis, hac ideo se apparare, ut filio succes-
 suro materiam ad edificandum relinqueret, &
 nō tum demum eam comportare necesse habeat,
 adhuc per atatem rudis & alium negotiorum, sed
 omnibus in promptu suis facile opus persoluat.

David se uiuente Solomonem filium suum
 regnum auspicari uoluit.

CAP. XI.

Accito deinde Solomoni filio mandauit, ut
 quamprimum regnum adeptus esset, tem-
 plum Deo construeret, dicens se id uoluisse qui-
 dem, sed oraculo prohibitum, quod propter cre-
 bra bella cruentus haberetur: prädictumq; sibi
 id

& edificium à satis destinatum filiorum natu-
 rissimo, qui Solomon esset appellandus: quem nō
 aliter quā filium patri, ipsi Deo cura futu-
 rum: atq; etiam totam Hebraorum regionē hoc
 principe felicem fore: & inter cetera bona, id
 quod omniū est potissimum, pacem habituram,
 utpote alienā non tantum ab externis bellis,
 verum etiam ab intestinis seditionibus. Ergo,
 quandoquidē à Deo designatus es rex,
 antequā natus, da operā ut aliquin etiam di-
 gnus sis eius pietate, pietatem colens, & in-
 stitiam, atq; fortitudinem, & praecepta eius le-
 gesq; per Moysen tradita observans, & ab
 alijs eas violari non permittens. Insuper tem-
 plum quod te regnāte strui sibi voluit, cuius
 cultus debes ei reddas, nihil deterrius operis ma-
 gnitudine: omnia enim ante obitum parata tibi
 relinquā. Scito sanē auri quidē collecta decem
 milia, argenti verò talentorū centiū milia: auri
 item ac ferri tantum congeSSI, quantum vix nu-
 mero comprehendi possis: & ad hac lapidum ac
 lignorum materiam copiosissimam. Habes pra-
 terea multa milia fabrorum lignariorum &
 camentariorum: & si quid his defuerit, tu sup-
 plebis. Quapropter hoc opere absoluto carus
 eris Deo, cumq; perpetuum protectore habebis.
 Post hac adhortatus est principes populi, ut in
 ea structura filiū adintraent, & securi de omni-
 bus adversantibus, cultui tantum divino vaca-

rent: percepturos enim pro hoc pacē & bonū quod
legitimū reipublica statū, quae praemia pijs ac iu-
stis Deus solet reddere. Postquā autē absolūtū
fuerit iēplum, iussit arcā in eo reponi, ceteramq;
sacrā supellectile, cuius receptaculo iam pridem
iēplū dibuerat exstrui, nisi patres mādātū Dei
neglexissent: qui praeceperat, ut quāprimū hosti-
lem terrā occupassent, templū illi exedificarent.
Haec fuerunt Dauidis adhortationes, tā ad fili-
os

XV. quā ad principes. Prægrauate autē ^{am se-}
nio, & corpore per atatum ^{frige-}nte, alio-
3. Reg. I. sus factus est, ut ne iniectione multo stragulis calefceret: cur-^{re}ntem ^{et} communi medicorum consilio decre-^{uit} esset, ut lectissima ē formosissimā uirginibus cum rege cubaret: hoc totius ^{regis} fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuēta est in urbe una foemina omnium eius atatis pulcherrima, Absace nomine, quae cum rege cubitans, nihil aliud quā recalsfaciebat eum: iam enim praesens ad uenereas res elāguerat: sed de hac uirgine paulo post incidet mētio. Ceterum quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Aegistha ei natus, nomine Adonias, Absalomo quod ad ambitionem attinet similis, de occupādo regno cogitare coepit, & cum amicis egit ut sibi principatum deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec cōpescuit.

ac ne sciatius quidē est, quid sibi uellet talis ap-
 paratus. Adiuuiores autē habebat Adonias
 Ioabum imperatorē & pōtificē Abiatharum.
 Soli autē conatibus eius resistebāt, pōtifex Sa-
 docus & propheta Nathā, & Banaas pra-
 fectus satellitū, & Semei Dauidis amicus, &
 manus fortissimorū. Porro Adonias paratis in
 suburbano epulis, ad fontē qui est in hortis re-
 gis, & inuitatis illuc omnibus fratribus exce-
 pto Solomone, assumpsit sicū & imperatorē Io-
 abū & Abiatharū & principes tribus Iuda.
 Eos uerō, qui pōtificis & Nathanis prophetae,
 & Banaie satellitū praefecti partium erāt, ad
 hoc conuiuiū non uocauit. Hoc Solomonis ma-
 tri Bethsabe propheta Nathā indicauit. Ado-
 niam regnare insciēte Davide: suasiq; ut tam
 propria salui, quā filij regno cōsuleret: ingres-
 saq; ad Dauidē sola diceret ei: q̄ ipse quidem
 intrasset post se regnaturum Solomonem, & in-
 terim Adonias regnū occupasset. Hac loquenti
 cū rege se quoq; supernūrum propheta pollici-
 tus est, & uerbis eius testē futurū. Paruit Beth-
 sabe, & regē adiit. Quo adorato, impetrataq; di-
 cēdi copia, omnia sicut propheta submonuerat
 indicauit, exposuitq; ordine quēadmodū Ado-
 nias epulū adornauerit, & Abiatharū pōtificē
 Ioabūq; principē exercitus uocauerit; & filios
 regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis:
 addebat etiā, totū populū suspensum expectare.

quēnā esset successorē declaraturus: ut cogitū ro-
gās, quōd se defuncto mori necesse esset eā ipsam
quā Solomonem filium. Adhuc ea loquēte cu-
bicularij nunciant Nathanē uenisse ut regē ni-
feret: statimq; admissus percontabatur, nū hodie
regem declaret Adoniam, & principatū suum
in illum trāserat. Parato enim splendido con-
uivio, uocatos ab eo filios eius omnes excepto So-
lomone, & prater hos Ioabum imperatorē: hos
omnes suauiter epulantes cū plausu & alacritate
se sanctis acclamationibus perpetuum imperium
nouo regi ominari. Sed neq; ne, inquit, uocauit,
neq; Sadocum pontificē aut Banaiam satellitio
suo prepositum: quare equū est ut ab omnibus
sciatur, num hæc gerantur ex tua sentētia. His
auditis rex iubet acciri Bethsabē, excesserat
enim cubiculo propheta ueniēte: qua introgres-
sa: Intro, inquit, tibi maximū Deū, regnaturum
tuum filiū, ut iam antē iurauī, eumq; in solio
meo sessurum, idq; hac ipsa die. Ad quæ uerba
cū mulier adorato rege longā ei uisā esset pre-
cata, Sadocū accersit pontificē, & Banaiā pra-
fectum satellitū: quibus mox uenientibus iubet
ut assumpto Nathane propheta & cohorte re-
gia, impositoq; filio ipsius Solomone in mulam
regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem
qui uocatur Gion, unctumq; sacro oleo regem
declaratē. hoc autē munus Sadoco pontifici &
Nathani propheta iniunxit: mādanisq; ut in-
uncto

uctis per mediā urbem praecinente tubicine pro-
 sequentium multitudo acclamaret, In aeternum
 Solomon rex in solio regio sedeas: ut notum fiat
 uniuerso populo, regem cum à patre declaratū.
 Solomoni uerò praecepta imperādi dedit, ut iuste
 ac pie prae sit tum Iuda tribui, tum uniuerso He-
 braorū populo. Post hac Baaias Deū Solomo-
 ni propitiū fieri precatum, cū ceteris sine mora cū
 in regiā mulam imponit, & deductū extra urbē
 ad fontem, oleoq; unctum, rursus in eā cū fau-
 stis acclamationibus introducūt, ut multos an-
 nos i hoc principatu feliciter exigat: moxq; ad-
 ductū in regiam in solio paterno collocant. Quo
 facto populus totus ad cōiunia festiuitatemq;
 animū aduersis, choris & tibijs sese oblectans,
 ut praecōcena instrumentorū terra simul ac aēr
 resonaret. Ut uerò has uoces Adonias & eius
 cōuina audire, uehementē sunt perturbati, &
 Ioabus imperator negauit sibi placere uel soni-
 tum illū uel tubā. Cumq; nemo frueretur apposi-
 tis, sed omnes cogitabūdi accūberēt, accurris ad
 eos pōtificis Abiathari filius Ionathas: & cū
 Adonias libenter uisum inueniem bonum nun-
 ciū ornatus esset, ordine illis rem totam de So-
 lomone & regis uoluntatē exposuit: quo audito
 proripiunt se omnes è conuiuio, & suam quisq;
 domum diffugiunt. Adonias autem ueritus ne
 rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad
 altare cōfugit, & hoc apprehenso se iuabatur.

Quod ubi ad Solomonem est perlatum, quodq;
 rogaret fidem sibi dari de oblivione huius iniu-
 ria, & securitate impunitatis: clemēter simul ac
 prudēter prateriit quidē errati veniam ei cōces-
 sit, sed pramonito ut caueret in posterum: alio-
 qui si amplius aliquid novare deprehēderetur,
 ipsum sibi causam exitij futurū: misit deinde qui
 illū ex asylo educerēt: qui cum venisset, nonnumq;
 regem adorasset, insit eum domum suā abire ni-
 hil sollicitum, ac in relinquum curare, ut vir bo-
 nus sit, quandoquidē hoc ipsi maxime expediat.
 David autem volens eū totius populi regem de-
 clarare, convocat principes Hierosolyma, unā
 cum sacerdotibus ac Levitū. quibus recensitis
 invenit eorū qui trigessimū annum excederent
 XXXVIII. milia: ex quibus designante cura-
 tores adificij templi ternū mille supra viginti mi-
 lia: iudices verō populi & scribas eorū sex mi-
 lia: ianitorum verō domus Dei quatuor millia,
 sancundemq; eorum qui hymnos Deo canerent
 & instrumentis musicis à Davide ut diximus
 in hoc preparatis uterentur. Hos dimisit in co-
 gnatiōes, & separatim à reliqua tribu sacerdoti-
 bus, viginti quatuor eorū cognatiōes invenit: ex
 Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo:
 instituitq; ut una cognatio ministraret Deo per
 dies octo, à sabbato usq; sabbatū: atq; ita forti-
 tio facta est omnium cognationum in praesentia
 Davidis, et Sadoci, ac Abiathari pontificū, &
 omnium

omniū principū: & cuius prima sors exijt, descri-
pta est cognatio primā. & post hāc secūda, dein-
cepsq; usq; usq; in hodiernū diē. *Leuiticā* quoq;
exilem in partes uiginti quatuor diuisit: & for-
tione facta, & illis quemadmodum sacerdoti-
bus octoni ministerij dies obuenerūt. *Præcipuus*
autē honos *Moyſis* posteris est habitus. Consti-
tuit enim eos custodes thesaurorum *Dei*, & do-
nariorū quæ reges solent dedicare, instituitq; ne
uniuersa *Leuitarum* tribus & sacerdotes per
suas quisq; uices interdū noctūq; circa culū di-
mini naminis uersaretur, sicut olim à *Moyſe* præ-
scriptū fuerat. Post hāc totas copias in duodecim
partes digestis, cuiq; tribunos, cēturiōes & præse-
ctos assignauit: cōinebat quaq; pars milia ui-
ginti quatuor: uoluitq; ut singula singulis men-
sibus stationem agerent circa regiā *Solomonis*,
una cū tribunis suis ac cēturionibus: cuiq; suum
ducē præfecit, uirū iustū & spectata bonitatis.
quoniam & thesauri & uici & agris, eorūq; cul-
toribus, & armētis cū suis pastoribus præfectos
attribuit, quos nominatim recensere necesse non
habeo. Postquā autem omnia sicut diximus or-
dinauit, aduocatus in concionem magistratibus
Hebræorum & tribuum principibus, & duci-
bus quos singulis exercitus sui partibus præpo-
suerat, adhuc omnibus qui negotijs & facul-
tibus regis præerant, è suggestu celsiore in
hunc

hunc modum multumlinē est allocutus: *Fratres
 & populares, notum vobis esse volo, quod cum
 voluissē templum exstruere, mīa.⁷ auri cum in-
 usum & argenti centū millia saleniorū cōpa-
 ravi: sed Deus ipse per prophetā Nathanē
 vetuit, eo quod bellis qua pro libertate vestra
 gessi, dextram hostili cruore contaminauerim,
 & filium meum regniq; successorē templum sibi
 iussit exstruere. Nunc igitur quandoquidē scitis
 quod etiam maiores nostri Iacobi filij cū duo-
 decim essent, Iudas tamen consensu omnium prin-
 cipatū obtinuit, & mihi cū sex fratres essent,
 posthabitis illis Deum ad me regnū dedulisse,
 nec eorū quenquam id factum iniquē tulisse: ita
 ego quoq; postulo, ut Solomone imperium conse-
 ento, ceteri mei filij nec cōtra illum, nec inter se
 inimicem seditiones agitent: sed scientes hunc di-
 uinitus electum, libenter eius dominio sint subie-
 cti. Cū enim aquū sit si Deus ita velit vel ex-
 ternos ferre dominos, quāto magis gratulari &
 fauere deceat fratri, non secus quā eiusdem ho-
 noris participes. Ego sanē nihil magis in votis
 habeo, quā ut promissiones Dei deducātur ad
 effectum, & felicitas qua hanc regionē sub So-
 lomonis regno manet, quamprimum totam eam
 occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod qui-
 dem dubio procul ita futurum est, & omnia re-
 ctē euenient, si in filiū pietatis & iustitia, pa-
 triarūq; legum custodem geras: alioquin si ha-*

non seruentur, nihil nisi triste est expectandum.
Hoc sermone finito inspectantibus omnibus So-
lomon iēpli descriptionē ac formā dedit, in qua
fundamēta & cellę tam inferiores quā supe-
riores, earumq; numerus & quātitas ac capa-
citas designabatur: tum quo pondere quaq; na-
sa tam aurea quā argētea fieri deberent pra-
finiuit, hortatusq; est eum ut summā diligentia
ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tri-
bum *Leuiticā*, ut eum adiunxerent, tum propter
etate nondum sat maturā, tum quia diuinitus
& ad regnū esset electus, & ad templum adi-
ficandum. Quam quidem fabricā nequaquā fo-
re difficilem, preparata per se iam antē mate-
ria, multis auri talentis, plurimis, item argēti, et
trabibus fabrorumq; ac camentariorū multitu-
dine, & smaragdis alijsq; omnis generis gēmis.
Postremò nunc se in hunc usum ex proprio fisco
etogare alia tria millia talentorū auri purissi-
mi, ad exornandū adytum & currum Dei che-
rubinos, quos oporteret supra arcā stare, eamq;
protegere. Postquā autē *Dauid* finem loquendi
fecit, secuta est magna alacritas principū & sa-
cerdotum, & tribus *Leuiticā*, de suo quoq; con-
ferentiū, & multa liberaliter ac magnificē pol-
licentiū: obtulerūt enim se cōtribuumos talento-
rum auri quinq; millia, & stateres decē mille:
argenti uerò centum millia, ferri quoq; talento-
rum multa millia: & si cui lapillus aliquis erat
pretiosus

pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros
reponendū: quorum cura prepositus erat unus ē
Moyses posteris nomine Ialuz. Ea res magna vo-
luptate affectu totū populū, & maxime David
nisa principū ac sacerdotū, reliquorūq; omniū
promptitudine, elata voce Deum laudant, pa-
trem ac conditorē huius uniuersitatis appelli-
tans, fabricatoremq; rerum tam humanarū quā
diuinarū, & presidem ac gubernatorē generis
Hebraorū, eorumq; felicitatis & regni ab ipso
sibi cōmissi. Post hac precatus omni populo bo-
na omnia, priuatimq; filio mentē bonā & iustā,
omniq; uirtute preditā: iussit ut populus quoq;
Deo laudes persolueret. Illi uerō prostrati huius
Deum adorauerunt: uerfi deinde ad Davidem,
pro omnibus ei bonis, quā ipso regnāte percepe-
rant, gratias egerunt. Sequēti uerō die sacrificia
sunt instaurata, mille uiculis, mille arietibus,
mille agnis in holocausta oblati, ad pacifica
quoq; sacrificia multis millibus uictimarū ma-
ctati: & tota ea die rex uisā cum omni populo
festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est
inunctus & legitimus rex declaratus: simulq;
Sadneus pontifex totius multitudinis designa-
tus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in
solio paterno collocato, ex ea die in posterum
obedientes ei fuerunt.

Mors Davidis, & quantum filio ad structuram
templi reliquerit.

C A P. XII.

Paulò

Paulò autem post David accedente ad xvi.
 sinuam morbo, uidens iam instare sibi mor- 3. Reg. 2.
 tem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego,
 fili, scio nocante ad patres meos abeo, & niam
 omnibus qui nunc sunt, qui ne post erunt comu-
 nem ingredior: quam remeiri nō licebit, ne quid
 in hac vita geratur reuifere. Quapropter minēs
 adhuc & morti uicinus iterū atq; iterum te mo-
 neo quæ & antè consului, ne iustus sis erga sub-
 ditos, & pius erga Deum qui te hoc regno co-
 honestauit: nūq; custodias præcepta eius & le-
 ges, quas nobis per Moysen demissu: & caue ne
 uel gratia, uel assentatione, aut cupiditate, &
 alia ne affectione ad neglectum earum deflectas.
 Nequaquam enim Dei fauorē poteris retinere,
 nisi seruatis eius legibus, alioqui suā proniden-
 tiam à te aueriet. Quòd si ialem te erga eū ex-
 hibueris, qualem decet, & qualē optamus, effi-
 cies ut regnū in familia nostra maneat, & nul-
 la unquam alia domus præter nostram in He-
 breos dominationem obtineat. Memento etiam
 iniquitatis Iobi, qui propter emulationē duos
 duces iustos ac bonos interemit, Abimeū Veri
 filium, & Amasam filiū Israhelis: in eum tuo
 arbitratu animaduertes, quandoquidem hæte-
 nus pœnā euasit, quòd meipso esset potērior. Cō-
 mendo tibi etiā Beryllū & Galaditæ filios, quos
 mea causa omni honore ac studio prosequēris, nō
 conferens in eos beneficium, sed referēs, pro offi-
 cijs qua

470
eius quæ pater illorum in me exulem liberaliter
concessit, & per quæ nos sibi debitores effecit.
Præterea Gera filiū Simeon Beniamitæ, qui me
pulsus multis affecit cōitijs quādo Castrū pe-
tebam, moxq; ad Iordanē occurrens fidē inco-
lunitatis tūc à me impetrauit, nunc occasionem
rationabilē nactus punito. His mādatis filio de
Repub. & amicis, & eis quos punitos uolebas,
exspirauit, exactis septuaginta uita annis, post-
quam regnasset apud Hebronē tribui Iuda impe-
ritans annos septē, & mēses sex, Hierosolymis
uerò uniuersa regionis rex annos triginta tres,
uir optimus, & omnibus uirtutibus pradius,
quas regē tot gentiū incolunitati prospicientē
habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo a-
lius, & in certaminibus pro subiectorum tutela
susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo
suo milite ad præclara facinora excitās, & nō
tanquā dominus pro imperio ad officiū cogens.
Idem in cōsilijs prudensissimus, & egregie cal-
lens quid in præsens, qui ne in futura cōduceret
adhuc sobrius, misis, benignus erga calamito-
sos, iustus, humanus, quæ quidē præcipue sunt
regū uirtutes. Nec in tanta potestate unquam
ab æquitate deflexit, nisi quod ad Uriæ uxorem
arcebat. Tantas præterea diuitias heredi reliquit,
quātas nullus alius rex uel Hebræorū uel alia-
rum gentium. Sepeluit autē cum filius Solomon
Hierosolymis magnificē, præter solennia illa in
regum

regum funeribus, inlatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrii filio, uolens pecuniā ei dare, ut abdueto exercitu obsidionē solueret, nec ualēs aliunde sumere, aperta cella monumēti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorumq; parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rursum post multos annos elapsos Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit: ad loculos tamen qui regum cineres continent, ne uer eorum peruenit: singulari enim arte ita erāt sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his haecenus dixisse sufficit.

FL. IOSEPHI AN- TIQVITATVM IVD.

LIBER VIII.

Quo Solomon regnū adeptus inimicos expulit. C. I.

E Danide igitur & eius uir- 3. Reg. 2.
tute, quātorumq; bonorum sue
genti autor fuerit, & quantis
bellis feliciter gestis senio cōse-
ltus decesserit, in proximo no-

lumine docuimus. Caterum posteaquā Solomon

eius filius, aetate etiā tum iuuenis, regnū adeptus ex sentētia patris & decreto diuini numinis insulo cōsedit, populus quidē totus, ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnū bene administratū diuinā senectute. Adonias uerò qui etiā uiuente patre occupare conatus est regnū, accessit ad regis matrē, eamq; blandē fatus ait. Qua querēte nūquid uenisset quòd opera sua opus haberet, omniaq; benignē pollicēte, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quòd eā aetate prerogatiua, quam populi cōsensu regnū sibi deberetur: si d quoniā Deo uisum sit id trāsferre in filiū eius Solomonē, se quoq; libēter furre illius dominationē, & consentū esse presenti conditione. Rogauit deinde ut apud fratrem pro se intercederet, utq; persuaderet, ut bona eius pace liceat sibi ducere. Absacen cū patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginē, q̄ pater praesentio cōgredi cum ea non ualisset. Bethsabe uerò promissi operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eū sperare uoluit, cum q̄ rex ultro fratri gratificari cuperet, cum q̄ eò preces matris essent accessura: atq; ita plenū spe hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adonia petenti promiserat. Cui cū rex occurrisset, cōplexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, insitq; alterā matri à dextris
poni

poni. Quæ postquã cõfedit, Phã, inquit, gratiam
 fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiorẽ
 facias. Respondit ille, iuberet quicquid uellet,
 pium enim esse, matri quidlibet cõcedere: nec o-
 portuisse eam sic præsari, ac si negaturũ. suspi-
 caretur, sed certã impetrandi spem habere. Tum
 illa rogat, ut uirginẽ Abisacem Adonia fra-
 tri nuptiũ iradat. At rex iratus dimisit matrẽ,
 dicẽs Adoniã maiora moliri, mirariq; se quod
 non eadẽ opera postularet, ut regnũ ei tanquã
 natu grandiori cederet, quãdo Abisacẽ coniu-
 gium expetat, habens amicos potentes, Ioabum
 imperatorẽ copiarũ & Abiatharum sacerdo-
 tem. Moxq; accito Banaia prefecto satellitiũ,
 mandauit ei, ut Adoniam fratrẽ interficeret.
 Vocato deinde Abiathro sacerdote, Te, in-
 quit, supplicio eximunt: cum alij labores acti cũ
 meo patre, tum illud precipuẽ, quod unã cum eo
 arcam transtulisti. Hac autem pœna tibi erit
 Adonia partes sequi, ne neq; hic maneat,
 neq; in conspectũ meũ uenias: sed abi in patriã
 tuam, & illic ruri uine, atq; ibi usq; ad mortem
 dege, quãdoquidem talia cõmisisti propter qua
 indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaq;
 causam ablatu est sacerdotalis honor à domo
 Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo A-
 biathari, & translatus est in genus Phineesis
 ad Sadocẽ. Caterum eo tempore quo pœtificatus
 in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea

familia pontificē, ex Phineesii gēte primatam
 nitā egerūt hi: filius Iosephi pontificis Boccias,
 & huius Ioashamus, Ioashamū uerò Mara-
 othius, & Maraothi Arophamus, Arophai
 Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus
 Davide regnāte pōtifex est creatus. Porro Io-
 abus imperator audita nece Adonia, ualde ex-
 eimuit: eius enim amicitia magis quā regis co-
 luerat, et ideo nō immeritō malē suspiciās ad al-
 tare cōfugit, impunitatē se inde quasiturū exi-
 stimans, propter notā regis erga Deū pietatem.
 Qui posteaquā de Ioabo renuntiaturū est, misit
 Banaiam qui citaret eū ad suum tribunal cau-
 sam dicturū. Ioabus autē negabat se sanū reli-
 cturū, sed ibi potius quā aliās moriturū. Hoc
 ei respoſo per Banaiam accepto, rex iussit, ut
 iuxta caput eius ita ut uellet abscideretur, &
 hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus,
 quos cōtra omne ſas ac neſas peremerat. Corpus
 uerò ſepuliri, ut peccata eius apud poſteros ma-
 nerēt, ipſe uerò ac pater innocētes eſſent quod ad
 Ioabi mortē attinet. Banaias uerò exſequutus
 mādāt: ipſe in imperiū copiarū ei ſucceſſit. Poſt
 hac abrogato Abiaſtharo pōtificatu, rex ſolū
 Sadocum id ſacerdotium obtinere uoluit. Semei
 deinde imperauit, domo Hieroſolymis exſtructa
 iuxta apud ſe manere, interdicto Cedronis torren-
 tis tranſitu: aut ſi ſiccus fecerit eſſe capite mul-
 tlandū: nec cōtenuis interminatione, incurſando
 homin

homine ad id mandatū seruandū adegit. Semci-
 uerò professus sibi gratissimū hoc regiū māda-
 tum. Et iuratus facturū se imperata, patria re-
 dicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio
 dein exacto, cū audisset duos fugitivos suos apud
 Gittā agere, retracturus eos illuc profisciscitur.
 Rex autē posteaquā intellexit eū unā cū illis re-
 uersum, agrē tulit nō prascriptū modō suū con-
 temptim habitū, sed sacramentum etiā Dei vio-
 latum: accitoq; mox, Nōme tu, inquit, iurasti te
 nunquā me derelicturū, neq; ex hac urbe in aliā
 cōmeaturū: non euades pœnā perituri, uir pesti-
 me, sed lues etiā illa qua olim per petulantia in
 patrē meū ciectū es debacchatus: ut scias quod
 nihil lucrētur nocētes, etiā si nō statim post pec-
 catū puniantur, sed per omne tēpus quo propter
 impunitatē securi sibi nidētur, crescit illorū pœ-
 na quam iam dudū sunt promeriti: atq; ita Se-
 meim iussu regis Banaias interfecit. Solomon 11.
 autē sublati iam inimicis, regnoq; cōstabilito, 3. Reg. 3.
 Pharaonis Aegyptiorū regis filiā duxit ux-
 orem: instauratisq; Hierosolymorū mœnibus ma-
 ioribus multo et munitioribus, in trāquillissimā
 pace Rēpublicā deinde administravit, nihil im-
 peditus inuēniti atate, quo minus uel iustitiā co-
 leret, Et leges custodiret, uel mādata, qua à pa-
 tre morituro acceperat, exsequeretur: sed non se-
 cus ac si grādis natus esset, maturaq; iam prudē-
 tia, omnibus rebus diligentissimē prospiciebat.

familia pontificē, ex Phineesii gēte primatam
 uitā egerūt hi: filius Iosephi pontificis Boccias,
 & huius Ioashamus, Ioatham: uerò Mara-
 thus, & Maraothi Arophaeus, Arophaei
 Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus
 Davide regnāte pōtifex est creatus. Porro Io-
 abus imperator audita nece Adonia, ualde ex-
 timuit: eius enim amicitia magis quā regis co-
 luerat, et ideo nō immeritō malē suspiciās ad al-
 tare cōfugit, impunitatē se inde quasiurū exi-
 stimans, propter notā regis erga Deū pietatem.
 Qui posteaquā de Ioabo renuntiaturi est, misit
 Banaiam qui citaret eū ad suum tribunal cau-
 sam dicturū. Ioabus autē negabat se sanū reli-
 cturū, sed ibi potius quā aliās moriturū. Hoc
 eius respōso per Banaiam accepto, rex iussit, ut
 iubi caput eius ita ut uellet abscideretur, &
 hanc pœnam lucret pro duobus imperatoribus,
 quos cōtra omne fas ac nefas peremerat. Corpus
 uerò sepeliri, ut peccata eius apud posteros ma-
 nerēt, ipse uerò ac pater innocētes essent quod ad
 Ioabi mortē attinet. Banaias uerò exsequutus
 mādatur, ipse in imperiū copiarū ei successit. Post
 hac abrogato Abiatharo pōtificatu, rex solū
 Sadocum id sacerdotium obtinere noluit. Semei
 deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa
 iubi apud se manere, interdicto Cedronis torren-
 tis transitu: aut si secus fecerit esse capite mul-
 tandū: nec cōtenuis interminatione, inreincradō
 homin

hominē ad id mandatū seruandū adegit. Semeis
 uerò professus sibi gratissimū hoc regiū māda-
 tum, & iuratus facturū se imperata, patria re-
 licta. Hierosolymis domicilium habuit. Triennio
 dein exacto, cū audisset duos fugitivos suos apud
 Gittā agere, retracturus eos illuc profisciscitur.
 Rex autē posteaquā intellexit eū unā cū illis re-
 uersum, agrē tulit nō prescriptū modò suū con-
 temptim habitū, sed sacramentum etiā Dei vio-
 latum: accitoq; mox, *Nōne tu, inquit, iurasti te*
nūquā me derelicturū, neq; ex hac urbe in aliā
cōmeaturū? non euades pœnā perinrii, uir pesti-
 me, sed lues etiā illa qua olim per perulantiā in
 patrē meū eiectū es debacchatus: ut scias quòd
 nihil lucrētur nocētes, etiā si nō statim post pec-
 catū puniantur, sed per omne tēpus quo propter
 impunitatē securi sibi nidētur, crescit illorū pœ-
 na quam iam dudū sunt promeriti: atq; ita Se-
 meim iussu regis Banaias interfecit. Solomon II.
 autē sublati iam inimicis, regnoq; cōstabilito, 3. Reg. 3.
 Pharaonis Aegyptiorū regis filiā duxit uxo-
 rem: instauratisq; Hierosolymorū mœnibus ma-
 ioribus multo et munitioribus, in tràquillissīma
 pace Rēpublicā deinde administrauit, nihil im-
 peditus inueniēti aīate, quo minus uel iustitiā co-
 leret, & leges custodiret, uel mādata, qua à pa-
 tre morituro acceperat, exsequeretur: sed non se-
 cus ac si grādis natu esset, maturaq; iam prudē-
 tia, omnibus rebus diligentissimē prospiciebat.

De sapientia solomonis & prudentia & diuitiis,
quodq; primus Hierosolymis templum ædifi-
cauit.

CAP. II.

Visum est autem ei Hebronem petere, & su-
per altare æreum à Moysè fabricatū sa-
crificare, mille uictimarum holocaustis cae-
lesti numini oblati: qui honor Deo fuit acce-
ptissimus: illa ipsa enim nocte cum in somnis ei
conspiciendū se prabuisset, iussit eum postulare
quicquid donorū pro hac pietate repēdi sibi cu-
peret: Solomon uerò pulcherrimum quiddam ac
maximū petijt, quod & Deus libētissimè lar-
gitur, & homini est utilissimū. Non enim au-
rum, aut argentum, aut alias id genus diuitias,
ut homo iuuenis petijt: nam hac sola uulgo ho-
minum uidentur expetēda, hac sola diuina mu-
nificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine
mentem sanam, & intellectu bonum, ut his ac-
ceptis populum hunc uerè ac iustè iudicare na-
leam. Hæc postulacione delectatus Deus, polli-
citus est se etiam alia quæ non petierat, additu-
rum, diuitias, & gloriā: sed ante omnia talē in-
tellektū ac sapientiā, qualē antehac nemo ha-
buerit, uel regū, uel priuatorū. Adhæc conscr-
uaturū regnū in eius familia per multas ætates,
modò iustus esse pergat, Deoq; per omnia parere
et paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uir-
tutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è
stratis se proripit, et adorato Deo Hierosolyma
est reuer-

est reuersus : & mactatis ante tabernaculū plu-
rimis uictimis, epulū omnibus suis exhibuit. Per
eosdem dies iudicium ad eum delatū est arduum,
cuius exitum inuenire fuit difficile. Rē autē con-
trouersam de qua lis erat, necessarium duxi in-
dicare, ut qui hac legens difficultatem decernē-
di intelligant : & si quando tale quippiam inci-
derit ad exēplar solertia regia difficultatem di-
squirendi sibi comparent. Dna mulieres quāstus
meretricij uenerūt ad eum, quarū altera qua in-
iuriam pati uidebatur, sic est exorsa : Ego, Rex,
& mulier hac habitamus in eodem cubiculo : ac-
cidit autē ut amba eadem die, eademq; hora in-
fantes masculos pareremus : post triduum ista iux-
ta cubantem suam infantem per somnū oppres-
su, & sublato ē meo gremio infante meo, mor-
tuum illum dormienti mihi in sinum imposuit :
illucescente die mammam prabere uolens infan-
ti, meum non inueni, sed istius mortuū uidi iuxta
me iacentē, id quod certissimis indicijs deprehen-
di : & quia repertus meum filium nihil profeci,
ad tuum auxilium domine confugi : nā quia pro-
pter solitudinē nemo est qui coarguat, pertinaci-
ter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat
alteram, coquid habeat quod accusationi huius
opponat. Illa negante se hoc fecisse, & assue-
rante suum esse superstitē infantē, alterius uerò mor-
tuum : nemineq; inueniente quid decerni posset, sed
omnibus ne in re obscurissima cecutiētibus, solus

Rex tale quiddam excogitauit. Insuper offerri infantibus, tam uiuam quam mortuam, uocat quendam è satellitibus, imperatq; ut stricto gladio puerum utrumq; secet in duas partes, quò utraq; dimidium accipiat tam uiuam quam mortuam. Hanc sententiam totus populus tacite dānabat ut puerilem: sed interim cū uera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantē: sibi enim sat esse si uinum uideat, etiam si alienus existimetur: altera uerò parata esset, ex alieno dolore crudelem uoluptatem capere: animaduertiens rex has postremas uoces non fingi, ei qua exclamauerat infantē adiudicauit, quòd hac re uera mater esset: alterius uerò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset, & amicum infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentū regia prudentia simul & sapientia, & ex illa die non secus quā diuina mente praecepto obtemperabant. In tota autem sua ditione praefectos & duces habuit hos: Toparchia Bethlemis, qua sortē Ephraim complectebatur, praerat Pres. Ea uerò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaiā filio Achili, cuius praefectura cōtributa erat & ea regio qua usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanū, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gobaris administrabat. Achinadabus Gablaa

toti Sidonem usq; praeerat, habens & ipse in ma-
trimonio Solomonis filiam nomine Basimā, Ma-
ritimam uerò quae est circa Arcem Banacates
obteinebat: Saphates Itabyrium mōtem & Car-
melum, totamq; inferiore Galileam. Sub ea Ben-
iaminitica ditio fuit commissa. Tabares regionem
trans Iordanem sitam sub se habuit. & rursus
his omnibus unus praeerat princeps. Mirandum
autem in modum per id tempus aucta sunt res
Hebraeorum, & tribus Iuda, populo ad agrorum
colendum studium conuerso. Pace enim positi,
& nullis bellicis tumultibus distracti, ad hac
optatissima libertate auidè persfruentes, in hoc
potissimū erant intenti, ut suas quisq; facultates
augeret, & maioris precij faceret. Erās prae-
terea regi alij praefecti, qui Syrorū caeterorumq; bar-
barorum Euphratē inter & Aegyptiū incolen-
tium gubernabant regiones, tributa ex eis colli-
gendo. Hi barbari conferebant in quodidianos re-
giae mense sumptus similes coros triginta, farinae
sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales
uiginti, & saginatos agnos centum. prae-
ter capturas uenationum, quae constabant ceruis ac
bubalis, prae-terq; aues & pisces. Tantam etiam
currū multitudinem habebat, ut quadraginta
millia praeseptim numerarentur, in quibus equi
iugales alebantur: & absq; his equitatu ei fuit
duodecim millium, quorū media pars Hierosoly-
mis circa regem versabatur, reliqui uerò sparsim
per

per nullas regias debebant: & qui regijs impensis
 praeerat, idem etiam equis necessariis suppedita-
 bat, eò conuiehendo ubicūq; rex habitaret. Tanta
 autē fuit sapientia & prudentia, quam Solomon
 diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret,
 atq; etiam Aegyptios, qui omnium sapientissimi
 habentur, longē post se relinqueret. praecebat
 etiam eos qui per idem tempus in maxima opi-
 nione sapientia fuerunt apud Hebraeos, quorum
 nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Aitha-
 nus, Aemanus, Chalcens, Dodanus, filij Ee-
 maonis. Composuit etiam libros Odarū & Car-
 minum quinq; supra mille, & parabolarum ac
 similitudinum libros ter mille: cuiuslibet enim spe-
 ciei plantarū suam adhibuit parabolam, ab hy-
 sopo usq; cedrum: idem fecit de pecoribus & co-
 caevis terrestribus animantibus, nascitilibusq; &
 qua per aërem feruntur: nullius enim horum na-
 turam ignorauit, aut inscrutatum reliquit: sed
 circa omnes philosophatus est, & sciētiam pro-
 prietatum earum summā pro se tulit. Quin &
 eam rem diuinitus consecutus est ad utilitatem
 & medelam hominū, qua aduersus demones est
 efficax. Incantationes enim cōposuit, quibus mor-
 bi pelluntur: & coniurationū modos scriptos reli-
 quis, quibus cedentes demones ita fugantur, ut in
 posterū nunquā reuerſi audeāt: atq; hoc sano-
 tionis genus nūc usq; plurimum apud nostrates
 pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam

Eloaz

*Elazarū, in praesentia Vespasiani & filiorum
 & tribunorum reliquorumq; militū, multos ar-
 reptitios percuratē. Modus nerò curationis erat
 hic: Admoto naribus demoniaci anulo, sub cu-
 ius sigillo inclusa erat radice species à Solomone
 indicata, ad eius olfactū per nasum extrahēba-
 tur demonium: & collapsō mox homine, adiura-
 bat id ne amplius rediret, Solomonis interim men-
 tionē faciens, & incantationes ab illo inuentas
 recitans. Volens dein Elazarus his qui aderant
 ostendere suae artis efficaciam, non longe inde po-
 nebat poculum aut polubrum aqua plenum, impera-
 bantq; demonio hominem exēti ut his subuersis
 signū daret spectantibus quòd reliquisset homi-
 nem: quo factō nemini dubiū erat quanta fuisset
 Solomonis scientia & sapientia: quamobrem li-
 buit hoc quoq; narrare, ut omnibus nota sit exi-
 mia regis huius natura, quamq; charus deo fue-
 rit, & in omni genere uirtutum excellētissimus.
 Porro Tyrionū rex Iromus audito quòd Solomon 3. Reg. 5
 patri in regnū successisset, uehemēter est gauisus:
 nam Danidis amicus fuerat, & per legatos fa-
 latuso gratulatus est praesentem felicitatem: per
 quos Solomon scripsit ad eū in hūc scē modum.
 Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum
 uoluisset edificare tēplum Deo, bellis assiduīs im-
 peditum: neq; enim prius à subingandis hostibus
 destitit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego
 nerò gratias habeo pro pace quam nunc fruimur.
 & pres*

Et prasenti otio decreui mi ad exstinguendum
 cœlesti numini domicilium, id enim à me fa-
 bricandum, iam antè patri meo Deus predi-
 cit: quamobrem rogo, ut aliquos unà cum meis
 mittas in montem Libanum ad materiem ceden-
 dam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius
 callere quàm nostrates: mercedis autem quanta
 huiusmodi operarijs persolunda sit, te arbitrum
 facio. Eam epistolam Iromus libenter legis, So-
 lomonijq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus
 regi Solomoni. Gratia Deo quod tibi patrum
 principatum tradidit, viro sapienti & omni vir-
 tutũ genere prædito. Quare cum nihil mihi gra-
 tius accidere potnerit, voluntati tua libens obse-
 quar. Excisis enim multis & magnis trabibus
 cedrinis atq; cyparissinis, per meos ad mare dedu-
 cendas curabo: eosdemq; iubebo ut compactis ra-
 tibus ad quemcunq; volueris tua regionis locum
 eas appellas, unde post per tuos Hierosolyma de-
 portentur. Tu verò hanc nobis gratiam repones,
 ut exportandi ad nos frumenti potestati facias,
 quo utpote insulares maximè indigemus. Ha-
 rum literarum exemplaria hodieq; durans, tam
 in nostris quàm Tyriorum annalibus: & si cui
 libuerit hac certius cognoscere, impetrata à pu-
 blicorũ cõmentariorũ conservatoribus visendi
 copia, comperiet eorum scripta consonare cū his
 quæ à nobis produntur. Quod ideo admonui, ut
 qui hæc legunt, sciant nos nihil veris affingere,
 neq;

neq; verisimilia quedam & ad delectationē accommodata narrationi nostrā interficere, atq; deinde postulare, ut lector nihil amplius disquirendo fidē nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decore discedere absq; nefario scelerē non licet: quā propter non recusamus quin scripta nostrā reijciātur, nisi talia sunt ut eorum veritas validissimis argumentis approbari possit. Ceterum Solomō rex acceptis regis Tyrionum literis, & facilitatē eius & benevolentiam collaudavit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, præmijs eum est remuneratus. frumenti annuos bis mille coros mittēdo, & totidem olei bados: badus autem capit sextarios L X X I I . parem quoq; vini modū illi exhibuit. Et ab his inijs amicitia regum horum exorta, maioribq; incrementis aucta, in tantū adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomon autem à populo suo millia x x x . operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quò minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano sylvanam per mensem integrum cadere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua viginti millia suum opus absolvunt, ita ut quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est præpositus. Præter hos erāt in opere inquilini illi quos Dauid cō destinaverat, connectores saxorum ceteraq; materia L X X M, & camētarij L X X X M.

magist

magistriq; horum ter mille & C. ijs mādātū fuerat ut saxa prægrandia exciderent in usum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita de nūm in urbem conueherent: idq; non modò indigenis, sed & missis ab

III. Irom opificibus erat iniunctum. Exorsusq;

Reg. 6. est Solomon fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium vocāt, Iar uerò Hiebræi, annis D. X C. duobus postquam Israëlita ex Aegypto excesserant: mille & X. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananeam migrationem: post diluvium uerò annis M C C C C X L. quòd si ab Adamo creato usq; templi ædificationem tēporum ratio subducatur, cōperientur anni M M C I I. Incitum uerò fabricādi tēpli in annum undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrū regnans, quæ condita est C C X L. annis antequam templum exstrueretur. fecit igitur rex in altissimam terræ profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, quæ contra omnem temporum iniuriam resistere possint, ita ut cum conigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus præberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem edificiij cum parau ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quæ superne ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiā operis per artifices elaborata sunt:

exstrux

construxeruntq; illud usq; lacunar ex albo lapi-
 de. Huius adificij altitudo fuit cubitorum sexa-
 ginta, & totidem longitudo, latitudo uero uigin-
 ti. Super hoc autem erat aliud adificium pari
 mensura, ita ut tota altitudo templi centum ui-
 ginti cubitis constaret. uersum autem erat ad
 Orientem. Et porticus in aditu eius erat uiginti
 cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latus
 templi, lata cubitos decem, surgēs in alium
 cubitis centum uiginti. In circuitu deinde templi
 construxit triginta cellas, quae inter se constipa-
 ta externae parietes templi fulciabant. erantq; in-
 ter se peruia. & patebant singula in longum ui-
 ginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & ui-
 ginti cubitis assolabantur. Super has alia series
 cellarum erat exstructa, super qua rursus alia,
 omnes inter se numero & amplitudine pares, ita
 ne coniuncta inferius adificium aequarent altitu-
 dine. Nam superius non erat circumedificatum.
 fuerunt autem omnia cedro connecta. Et cellae
 quidem suaeque tectum habebant, non pro-
 ximo contiguum: reliquum ex longissimis trabi-
 bus erat confectum, ad utrunq; latus peringen-
 tibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto confibulati
 firmiores redderentur. His trabibus subnexa erat
 haec aerea politissima, calucriis & bracteis au-
 reis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis an-
 ro illitis erant incrustati, ita ut omnia renide-
 rent auro, & intransiunt oculos fulgor undique
 occurrens.

occurrentes perstringeret. Tota uero structura ex lapidibus poliiisimis constabat, ita ad unguem inter se quadratibus, & commissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum usquam mallei, aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed conuata potius omnia quam arte congesta uiderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic commentus est rex, ut cochleam in hunc usum crassitudini parietis includeret. Hac enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam ut inferior, sed à lateribus intrant parua hostiola: nec parum ad firmitatem conferebant tabula cedrina se inuicem complectentes, & crassie catenis inter se constricta. Diuiso deinde in duas partes sano, penetrabile eius niginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spacium in usum sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrimas, has quoq; calatas & inauratas, eas prætexuit melius picturatisimis, hyacintho, purpura, cocco, byssoq; splendidissimo ac mollissimo distinctis. Post hac in adyto niginti cubitos quatuordecim patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, utrumq; quinque cubitorum altitudinis, uterque duas alas habebat ad quinque cubitos protensas, quapropter non longo seinctos intervallo statuit, ut una ala australem parietem attingerent, altera septentrionalem: reliqua dua sese
conting

contingentes in medio si tam arcam protegeret,
 Ha cherubica effigies quānam specie fuerint,
 nemo vel cōjungere potest vel eloqui. Pavimentum
 etiā templi construxit laminis aureis. Ianna de-
 mum fores altitudini parietis pro portione cōve-
 nientes addidit, latas cubitos viginti, & auro
 illitas. Atq; ut cōpēdio dicā, nihil tā intus quā
 foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est
 praeterea aulaū & huic ianna, similis illi quod
 interior ianna habuit. Ceterum porticus nihil
 tale habebat. Post hac Solomon accersivit Tyro 3. Reg. 7.
 ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium
 mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israēli-
 tis oriundo, operarium insignem in quavis mate-
 ria, sed praecipuē in auro & argento ac aere. Hu-
 ius opera usus est in omnibus quae artificiose in
 sēplo fieri voluit. Et fecit duas colūnas areas cras-
 situdine quatuor digitorum, altas decē & octo
 cubitos, quarū circumferentia duodecim cubitos
 complectebatur: his impositae erant capitella su-
 filia liliata proceritate quinque cubitorū, quibus
 circumdata erant retiacula area quae operiebant
 lilia, dependebantq; inde dua series malorum
 punicorum ducentorū numero. Has columnas po-
 suit in aditu vestibuli, alteram à dextris nomi-
 natam iachim, alteram à sinistris nominatam
 boz. Fecit etiam vas aeneum fusile seniorbis
 speciei, quod propter capacitatem appellatum est
 mare. Erat enim labrum patens per dimetien-

et in lineam in cubitos decem, crassitudine pal-
 mari, eius medullium sustinebatur. spira decies
 replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id
 labrum circumstabant duodecim iuuenti ad tra-
 ctus quatuor nētorum obuersi terni, quorum po-
 stica subsidebant ut eis orbiculare illud nas in-
 cumberet, in medio sui depressius. Capiebat an-
 tem hoc mare congiorū tria millia. Fecit pre-
 terea labrorum decem bases areas quadrangu-
 las: harū quaq; lōgitudine fuit cubitorū quinq;
 latitudine quatuor, altitudine triū: huius operis
 partes seorsim fabricata sic compingebantur.
 Quatuor erant columella per eodē angulos
 disposita quadrangula, quibus latera basium
 utrinq; inferebantur: erant autem hac triparti-
 ta. Et inter iuncturas calaturis distincta, alibi
 leonis effigie, tauri alibi aut aquila. Columella
 quoq; eisdem calaturis erant ornata. Totū nērō
 opus quatuor rotis suspendebatur, quae fusiles
 erant, habebantq; modiolos et radios, sesqui-
 cubitali inter utramq; extremitatē intervallo:
 eratq; mirū uidere rotarū circumferētias, quo-
 modo lateribus basiū coaptata cantus suis insi-
 stebant. Angulos autem supernē continebant
 fusiles humeruli manuum extensarum: his impo-
 sita erat spira, cui labrū inferebatur, ita ut ma-
 nibus sustineri uideretur: qua parte effigies leo-
 num et aquilarum sic erant adaptata, ut con-
 natas putares, interuenientibus inter eas pal-

marium arbusculis. Atq; hac fuit decem basiū
 structura. Deinde ex eodem are fecit decem la-
 bra rotunda concha specie, quorum quodq; ca-
 piebat congios quadraginta: erat enim altitudo
 quatuor cubitorum, & eamundem spaij pate-
 bas inter margines. Ea labra decem illis basi-
 bus imposuit, quas mēchenoth sua lingua appel-
 labant: horum quinque ad sinistrum latus tem-
 pli septentrionale collocavit, totidem ad dextrū
 australe, ita ut orientem spectarent: quo loco
 etiā mare illud dedicavit. Omnibus deinde aqua
 repletis, mare quidem in eū usum assignavit, ut
 inde sacerdotes templum-ingredientes manus ac
 pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra au-
 tem ut eorum aqua purgarentur intestina ac
 pedes animantiū ad holocaustoma destinatorū.
 Fabricavit etiam altare arcum viginti cubito-
 rum longitudine, totidem latitudine, altitudine
 decē, in quo holocaustoma incenderēt. Fecit
 itē nasa eius ex are omnia, libetes & amulas,
 tenacula & harpagones, & reliqua, auri ful-
 gorē referentia. Mensas quoq; multas dedicavit
 rex, & in his unā magnā aureā, in qua propo-
 nebantur sacri panes: reliqua non multo dete-
 riores diverso modo facta sustinebant phialas
 & pateras, aureas nigrescentes melle, argentearum
 quadraginta millia. Candelabrorum item fecit
 decem millia iuxta preceptum Moysis: ex qui-
 bus unum in tēplo dedicavit, ut interdum luceret

iuxta legē: & mensam unā impositos panes habentem, sitā ad septentrionale tēpli latius ex adverso candelabri: id enim ad australe latius collocaverat: mediū autē inter utrumq; locū obtinebat altare illud aureum. Hac omnia continebat anterior illa tēpli pars quadraginta cubitos longa, & uelo disparata ab udyto: illō enim arca erat inferenda. Cantharorū autem uinariarum octuaginta millia rex cōparauit, & phialarū aurearū millia decem, argentearum uerò alterū tantum. Lancium item aurearum, ad offerendā in eis similitam maceratam ad altare, octuaginta millia, duplium uerò argentearum. Craterarum quoq; in quibus similitam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterum tantū argentearum. Mensurarum uero quales Moysi hic uocantur, & assaron, aurearū erant niginti millia, & duplicatus numerus argentearum. A terra quoq; aurea quibus odoramenta in tēplum inferri solent, erant numero niginti millia: & alia, quibus describebatur ignis a magno altari in paruum intra tēplū situm, quinquaginta millia. Parata erant & sacerdotales uestes in usum pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cū suis gēmis in uniuersum mille. Corona uerò in qua Moyses Dei nomen inscripsit, unica fuit, & usq; in hodiernū permāsit. Stolas autē sacerdotales ē bysso fieri cernimus, cū decies mille zonis purpureis, & uba-

rum quales Moyses praescripsit c c u. Rē alias
 stolas byssinas Zenitis hymnorum cantoribus, nu-
 mero ducēta millia. Instrumentorum praeterea mu-
 ficatorū, quae nante & cithyra vocantur, in usum
 hymnodiarū ex electro confecit quadringenta
 millia. Quae omnia Solomon ad honorē Dei ma-
 gnificē parauit, nullis parcens sumptibus: sed
 omni liberalitate usus hac in thesauris Dei cō-
 didit. Circumdedit deinde tēplo septium quoddā
 erium cubitorū altitudine, quod nostra lingua
 gison vocamus, exclusurū profanā multitudinē,
 & solos sacerdotes admissurum. Extra hoc se-
 ptium erat fanum, porticibus magnis ac laeis
 cinctum, & portis alis patens, quarum singula
 singulos uentos spectabant, & foribus auratis
 clandeabantur: in hoc fanū cuiuslibet ē populo, puro
 modō ac casto, & praescriptorum legis obseruā-
 ti, accessus patebat. Dicit autē non potest, ac nix
 etiā oculis credi, quā mirandum fuerit illud ex-
 terius fanū: uallibus enim expletis, tam profun-
 dis, ut ad prospectum oculi caligarent. & agge-
 sta ad quadringeneos cubitos terra, eam uertici
 montis in quo templū exstructum est aequauit:
 atq; hoc modo factum est ut area fani cum solo
 tēpli aquaretur: hanc cinxit duplicibus portici-
 bus, quas colūna ē natino saxo sustentabat, &
 laquearia cedro expolita tegebant. Fores uerō
 habebant omnes ex argento fabricatas. His
 tā magnis ac pulchris operibus & donarijs se-

III 1.

3. Reg. 8.

ptennio perfectis, non ad opulentia modò, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ætatem integram hominis poscere uidebantur, tam breui si ad magnitudinem conferatur tēpore erant absoluta: Solomon rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totū populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam: denuntiataq; omnibus profectio Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostraribus est ihuri, Macedonibus hyperberetam: inciditq; in idem tēpus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimū & maximū. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyses construxerat, & omnia uasa ad ministerium sacri ficiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illo cum uictimis tam rex quam uniuersus populus ac Zenita, libaminibus & multo hostiarū sanguine uiam perfundentes, & infinitam uim odoramentorum adolentes, ut circumquaq; totus aër suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recēs exstructum ac dedicatum sibi locum: nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, lassando est oborta, dum ad templum peruenirent: atq; in hunc modum arca est translata. Quam uerò iam in adytū inferri deberet, reliqua quidem multitudo abcessit, soli uerò bainlantes sacerdotes

'dotes inter duos cherubinos eam deposuerunt: quae
 effigies coniunctis alarum extremis atibus (sic
 enim artifex eas fecerat) arcam uelut sub umbellis
 aut tholo protexerunt: continebat haec nihil aliud
 quam duas tabulas lapideas, quae decem prae-
 cepta, Dei ore in monte Sinae prodita, insculpta eis
 conseruabant. Candlabrum autem & mensam
 & altare aereum statuerunt in templo ante ady-
 tum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius
 sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerebant.
 Caterum altare aereum pro foribus templi est po-
 situm, ut aperitis illis in conspectu esset sacrificio-
 rum magnificentia: reliquum uero uasorum in-
 strumentum omne in unum congestum, intra tem-
 plum est repositum. Postquam autem omnibus qua-
 ad arcam accinebant rite peractis sacerdotes san-
 ctuarium exierunt, repente globus nebulae, non
 asper, nec qualis hiberno tempore grauidus pluuia
 condensatur, sed diffusus ac temperatus in templum
 instans: & primò sacerdotum nixum ut nix scin-
 tiam cernerent obscurauit, deinde in omnibus
 eam cogitationem excitauit, quod Deus in tem-
 plum descendens, praesens ac libens hoc domici-
 lium sibi optaret. His talia uolentibus animo,
 rex qui tum sorte sedebat, assurrexit: uerbis quae
 & se & Deo dignis celsitate numen est allocu-
 tum. Tu quidem, inquit, sempiternam domum ha-
 bes domans, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uni-
 uersi molem condidisse, quae calo, aëre, terra

*Et mari cōstat, quā totam impleas, nec tamē ab ea caperis: hoc uerō tēplū ideo uno nomini adornauimus, ut in hoc sacrificiū ac precibus in caelum missis tibi propitio litaremus, certō persuasi quōd *Et* hēc ades, *Et* nusquam interim abes. Cū enim omnia uideas, audias omnia, nihil obstat hac ades quo minus ubicūque te dignum est habites, à nemine alienus, *Et* omnibus proximis, precipuē his, qui te desiderāt nocte dieq; praesens ac propitius. His uocibus Deum, precamur, uertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul *Et* prouidentia. Hūc Dauidi suo patri futura, quāq; iā euenerint, quāq; euentura sint prädixisse: hūc ipsi nondum nato nomen imposuisse, quo uocandus esset: quodq; paterni regni successor templum ei edificaturus esset prauitiasse. Ergo cū natiuitatem magna ex parte euentu sit comprobatū, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, *Et* de promissionibus futura felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem rex, rursus ad templum uertit oculos, *Et* extensa ad multitudinē dextera: Operibus quidē, inquit, impossibile est hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullus enim rei diuinū nomen indiget, nimirum maius quā cui tales retributiones conueniant: sed hoc uno quo nos ceteris, animā eibus praestantiores uoluisti, laudare nos maiora*

stare

*statē tuā decet, & pro his quibus familiā meā
 atq; Hebraorū populum dignatus es, necesse est
 gratias agere. Quā enim re magis vel parū pro-
 pitius placandus, vel in favore es retinēdus, quā
 uoce? quam ex aëre haurimus, & per hunc rui-
 sum ascendere nonimus. Quā propter gratias ti-
 bi ago, primum quòd patrem meum ex obscuro
 loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quòd
 mihi ipsi in praesentem diem omnia quacunque
 promiseras praestitisti: precorq; ut in posterum
 largiaris qua Deus hominibus caris largiri po-
 test, & familiam nostram in sempiternum au-
 geas, quemadmodū patri meo & uino & mor-
 tuo es pollicitus, quòd apud nos regnum sit per-
 mansurum, & per innumerat successiones pro-
 pagandum. Hac igitur nobis concede, simulq;
 mea omnibus uiuentē qua potissimū delectariū.
 Adhuc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu
 ad hoc tēplum inuolendū deducas, ut nobis appa-
 reat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi
 parū est domiciliū uniuersam hoc cali cōnexū,
 uedum hoc quaecunq; tēplum. Tu tamē hoc ut
 proprium integrum seruato à ni hostiū, oro, &
 tanquam possessionis tua curam gerito. Et si
 quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc
 te affligente aut sterilitate terra, aut pestilētia,
 similina malo mulctatus fuerit, qualibus in pie-
 tatis prauaricatores soles animaduertere: ac
 deinde affluens ad tuū tēplum supplex confu-
 gerit.*

gerit, salutē uotis expetens: exaudi tanquā praesens, & miseratus eos ē calamitatibus eripe. Nec solis Hebraeis errantibus hāc opem à te precor: sed etiā si ab extremis orbis finibus aliqui uenerint, aut undecūq; profecti in hoc loco boni quippiā impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euident, quod & tu hāc adē apud nos tibi exstrui uoluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libēter ferimus te cōmuniter omnibus tū opitulatorem esse, tum bonarū rerum omnium largitorem. Hac locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasq; ad altare adhibuit: quicūq; id solidis uictimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumēto cognouit. Ignis enim ex aēre emicans, omnibusq; inspectantibus in altare delapsus, corripuit uictimas absumpsit: ad quod prodigiū populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum & praegaudio proci dens in solū, unanimiter adorauit. Rex autē ad laudes Dei uersus, multitudinem ad idē hortabatur, quandoquidem signa uidissent eius beneuolētia: precandū admonens, ut perpetuò talem se exhibeas, & mentē eorū puram ab omni peccati labe custodias in iustitia & religione, quo possint praecepta per Moysen diuinitus tradita cōstanter obseruare. Sic enim fore genus Hebraeorum felicissimum omnium, & ceteris morali-

bus longè beatius. Simulq; inebat eos memi-
 nisse, q̃ quibus artibus parauissent tanta bona,
 eisdem & hac retenturi essent, & alia maiora
 atque cumulationora quasiri. Neq; enim aliter
 existimandum, quàm iustitia ac pietatis merito
 hac illis contigisse: esse autē facilius parare qua
 defuere, quàm paria iuari, & canere ne ullū de-
 trimentum admittatur. His affatus multitudinē
 rex concionem dimisit, sacris primū factis tam
 pro se, quàm pro populo: mactantq; uictulorum
 duodecim millia, agnorum censū & uiginti mil-
 lia: nā tum primū templum uictimarū cruore
 imbutum est, & omnes Hebraei cum liberis ac
 uxoribus epulo sunt excepti. Præterea secnope-
 gia festum ante templum splendide ac magni-
 ficè rex per quatuordecim dies celebrauit cum
 uniuerso populo epulatus. Peractis autem his
 omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso,
 dimissi sunt suam quisque domum, actis prius
 regi gratijs, pro bene curata republica, & pro
 tantis operibus absolutis, precatiq; ut eis omni-
 potens Deus in longū tēpus Solomone rege frui
 cōcederet. Faciebāt autē iter gaudētes ac gestiē-
 tes, hymnosq; sacros canētes, ita ut præ gaudio
 nullū uita eadiū in reuertēdo sentiret. Caterū il-
 lata in tēplū arca, & spectaculo tā elegātis &
 ampli adificij publicè exhibitio, festiūq; diebus in-
 ter sacra & epulas exactis, cū iā singuli ad suas
 urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus,
 gratum

3. Reg. 9.

gratū Deo fuisse eius sacrificiū, & nota exan-
 dita esse: quodq; sermaturus esset suum templum,
 & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cū
 subiecto populo iustitiam colerent: in primisq;
 ipsum si à paternis praeceptis nusquā discederet,
 ad summam felicitatis fastigiū euehendum, &
 genus eius per continuas successiones ei regio-
 ni praesuturū, nec unquam è Iuda tribu regē de-
 fore. Quòd si prodito & obliuioni tradito pie-
 tatis studio, ad externarum religionum ritus se
 trāsferret, radicibus eum excidendū: & neq; ge-
 neris ipsius reliquias mansuras, neq; Israëlitas
 calamitatē euasuros: sed bellis & alijs innume-
 ris cladibus afflicto, & è patrio solo extorres,
 peregrè apud exterarum gentes oberraturos. Tem-
 plum uero quod tum recens exstructū esset, Dei
 permissione à barbaris direptum atq; incensum
 iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubiq;
 sparso earum calamitatum rumore, & multis ob
 earum magnitudinē agre credentibus, finitimi
 demiraturi sint, & interrogatari, qua de causa
 Hebraei in tātā nunc indignationē incidissent,
 quum antea eius ope ad maximas diuitias, ma-
 ximamq; gloriā essent euecti. Quibus reliquias
 gentis responsuras, quòd propter peccata sua &
 patriarum legum prauaricationem hac omnia
 contigissent. Hac illi per somniū denuntiata sa-
 v. cra litera continet. Absoluta autem tem-
 pli fabrica, qua septēnio, ut dictum est, durauit,
 regia

regia structuram est aggressus, quam nix tri-
odecimo anno consummavit: neque enim tantam
curam huic operi, quantam adificando templo im-
pendit. Sed illud quidem amplum licet, et plus
quam credi possit celebre, cooperanti Deo intra
iam dictum tempus perfectum est: regia vero ta-
men si multum magnificentia templi cederet, quod
neque materia eius tanto antea preparata fuisset,
et regi non Deo strueretur domicilium, eo tardius
ad finem est perducta. Et hac tamen pro digni-
tate fortunarum regis ac gentis est exadifica-
ta. Operapretium autem fuerit totum eius ordinem
ac dispositionem indicasse, ut ex eius descriptio-
ne totam amplitudinem lector colligere ac con-
siderare possit. Basilica erat magna et pul-
chra, multis columnis suffulta, quam ad causas fo-
renses agitando, et lites decernendas condidit,
capacem multitudinis quam eo ius peteret, longam
cubitos centum, latam quinquaginta, altam tri-
ginta: hanc sexdecim columna quadrangula su-
stinebant, sectam opere Corinthiaco, additis pa-
vilibus postibus cum nativis calatis ad ornamen-
tum loci simul et munimentum. In eius medio fuit
edes alia, quadrata, lata triginta cubitos, co-
lumnis validis suffulta: et in ea tribunal ma-
gnificum, ubi Rex iura solibus reddere. Huic adi-
ficio coniuncta erat domus in usum regina facta,
et alia aula quod se negotijs peractis animi
causa conferebant, omnes cedrinis tabulis con-
stratae

strata: partim saxo quadrato decem cubitali
 constructa, partim ita ut solent regia vel tem-
 pla, incrustata pretioso marmore, quod è locis
 eo nomine celebribus apportatur. Et tribus
 quidem ordinibus aulam Babyloniciis pratexe-
 bantur: quartus uerò sculptorù admirabile ar-
 tificium ostentabat, in quo efficta erant varia
 arborum ac plantarù species, frondibus & fo-
 lijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quo-
 dammodo uiderentur. Reliquù uerò quod supererat
 usq; ad lacunas, opere albario tectù, & discolo-
 ribus picturis erat uariegiatù. Præter hæc erant
 & alia cubicula ad uoluptatē facta, & por-
 ticus ad ornatù regia lōgissima, in quibus splen-
 didissima triclinia referta auro, ut quæ aurea
 supellectili ad omne regij cōuinij ministreriū erāt
 instructissima. Difficile est enumerare amplitu-
 dinem ac uarietatē aularù, tam maiorù quàm
 mediocriù, tum quæ sub terra latebāt, quæ ne in
 aërem elegantissimè attollebātur. In summa to-
 tum adificium è marmore cādido & cedro, &
 auro atq; argēto cōstabat: dispositis per parie-
 tes & laquearia narijs lapillis auro inclusis,
 quemadmodù & in ornatu tēpli factù fuerat.
 Quin & ex ebore factù erat pragraude solium
 calatù, specie tribunalis, quod sex gradibus a-
 scēdebatur, in quorù singulis in extremitatibus
 leonù effigies erāt imposita, totidē alijs superne
 imminētibus: quæ uerò parte rex insidebat, ma-
 nuum effi-

num effigies eū excipiebāt: & quā reclinaba-
 tur, dimidiatus erat iuuecus tergū suū respiciēs:
 totumq; tribunal auro coagmentatū erat. Hæc
 opera Solomon nīginti annis perfecit, conferente
 magnā auri vim, maiore argēti Iromō Tyriorū
 rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem.
 Sed & ipse maximis donis Iromū est remunera-
 tus, singulis annis frumentū ei mittēs & vinum
 atq; oleū, quibus maximè opus habebat, ut di-
 ximus, eo quod insulā incoleret. Præterea Ga-
 lilee oppida numero nīginti non procul à Tyro
 disita ei donauit: quæ cum ille perlustrata satis
 cōsiderasset, et nō valde probasset, renūciari ius-
 sit Solomoni, sibi nō esse opus eis oppidis: & ex
 eo terra Chabalon est appellata, voce Phœnicū
 lingua id quod displicet significāte. Quæstiones
 etiā enigmaticas Tyrius rex ad Solomōnē trās-
 misit, rogās ut eas explicaret, & dubitationē si-
 bi omnē eximeret. At ille callēs huiusmodi re-
 rum ac natura prudentissimus, nihil inexpli-
 catum relinquebat: sed omnia ratione pervincens,
 & perscrutatus corū intellectū, apertissimè de-
 clarabat. Meminit horū duorū regū & Me-
 nander, qui è Phœnicū lingua annales Tyriorū
 in Gracū sermonē est interpretatus, in hunc mo-
 dum scribens: Defuncto Abibalo successit in
 regnū filius Iromus, qui vixit annos quinquagin-
 ta tres, et regnavit annos XXXIII. hic ag-
 gessit ad insulā agrum qui dicitur amplius, &
 auream

auream columnā in Iouis delubro dedicauit: idē
materie multā in monte Libano excidit ad con-
segēda templa, & demolitus antiqua templa,
Herculi et Astarta noua instaurauit: primūq;
Herculis statuā crexit mēse peritio. Deinde ex-
peditione cōtra Byceos suscepta, quod debita tri-
buta nō persoluerēt, subactis illis uictor est domū
reuersus. Huius tēporibus erat Abdemonus a-
dolescēs, qui problemata à Solomone Hierosoly-
morum rege iniuncta dissoluebat. Meminit &
Dius sic scribens. Abibalo defuncto filius eius
Iromus regnū excepit. Is orientālē urbis partem
aggeribus auxit, et eo pacto pomeria protulit:
templū quoq; Iouis Olympi, quod antē separatiū
erat, medio spatio repleto aggeribus cū urbe con-
iunxit, et aureis donarijs ornanis: cōscēso deinde
Libano materie ad structurā templorū cecidit.
Additq; Solomonē Hierosolymorū regē ad hūc
Iromū anigmata misisse, solutionē eorū postu-
lantē: quod cū ille non ualisset, magna pecunia
muletatū esse. Deinde per Abdemonē quendā
uirū Tyriū proposita explicuisse, & ipsam alia
proposuisse: in quibus soluendis cum Solomon
hareret, maiorem etiam pecuniam eum illi re-
misisse. Et Dius quidē ita scribit. Caterū rex
cum uideret mœnia Hierosolymorū turribus &
propugnaculis ad securitatē egere, nec ea digni-
tati urbis satis respondere, & muros instaura-
uit, & turres magnas in eis crexit. Condidit
etiam

etiam urbes uel precipuis annumerādas. *Asorum* & *Magedonem*, & tertiam *Gazara* *Palastina* urbem, quā *Pharao* rex *Aegypti* bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad unū habitatoribus diruerat, ac deinde filia sua *Solomoni* nupta dono dederat: quamobrē denuo rex cā exadificauit, q̄ esset natura munita, & ad bella rerumq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas urbes cōdidit, quarū altera *Betachora*, altera *Baleih* uocabatur: necnō & alias ad secessus uoluptarios aptas ob aëris temperiē fructuumq; ubertatē, & perennibus aquis irriguas. Ingressus deinde in desertū quod est super *Syriam*, eiusq; regionis potitus, urbē ibi maximam condidit, duorū dierum itinere à superiore *Syria* distantē, ab *Euphrate* uerò unius: ad magnam autem *Babylonē* inde sex dierū nia procedebatur. Quare autē à reliquis culta *Syria* partibus hac urbs tam procul habitetur, causa est hac, quòd mediterranea per desertū petentibus ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hac igitur urbe exstructa, & mœnibus ualidissimis cincta, *Thadamorā* eam appellauit, quo nomine etiam nunc à *Syris* uocitatur. *Graci* *Palmiram* nominant. Atq; hac fuerūt per id tempus *Solomonis* opera. Nunc quoniam uideo multos querere, quī factum sit, ut omnes *Aegyptiorum* reges à *Nimao* illo qui *Mēphim* condidit, quiq; multis annis auum nostrū *Abrahamum* pra-

cessit; usq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sunt, à quodam rege nomine desumpto: operæpretium existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaon regem Aegyptiys sonat. Opinor autē ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quū primū reges creati fuerint, potestatis eius nomē patria lingua uernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus vocati, post assumptū regnū vocati sunt Ptolemai à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores alioquin gentilijs nomina habentes, Caesares appellātur, principatus et honoris uocabulo, posthabito illo priore quod à patribus hereditarium in eos demanauit. Et hinc est, si fallor, q̃ Herodotus Halicarnaseus cū CCCXXX. reges post Minæum Memphis conditorē deinceps successisse dixerit, nomina eorū non recensuit, quia Pharaones vocati sunt omnes. Cū enim post hos mulier imperiū arripuisset, nomē eius ponit Niseulen: nimirū ea de causa, quod soli mares huius appellationis essent capaces, & nō etiā femina, oportuit peculiare ipsius nomē dicere. Ego uerò in nostra gentis cōmentarijs reperi, q̃ post Solomonis socerū Pharaonē, nemo Aegyptiorum regū amplius hoc nomine sit uocatus: & quod post illum uenerit ad Solomonē tam dicta mulier, qua cum Aegypti simul ac Aethiopia regnum

regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc uero ideo hac memoravi, ut ostendere nostros libros & Aegyptiorum in multis consentire. Solomon autem rex reliquias Chanaanearum quae Libanum montem usque ad urbem Amathem colebant, & imperium eius deserviebant, sub ditionem suam redactas tributa pendere coegit, et per singulos annos certum numerum servorum & colonorum, qui per agros distribuerebantur, exegit. Hebraeorum enim nemo ad serviles operas adigebatur: nec erat aqua, ut cum tam multas gentes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam deiectionis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed omnes arma, & currus, atque equos, & rem militarem tractare maliebant. Chanaanis uero quos ad servitutem abduxit, sexcentos praefectos preposuit, qui procuratores essent regis, & sua cuique opera atque negotia praescriberent. Quin et classem rex in Aegypto sinu adificavit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hac nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana urbe, quae regio tum in Hebraeorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usus. Viros enim gubernatores & nautica rei peritos ei misit quotquot voluit, qui navigantes cum regis procuratoribus in regionem India, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent: hi collectis circiter quadringentis

gentis talēis retro ad regē sunt reuerſi. Interim ad Aegypti Aethiopiaq; reginam, mulierem ſapientia ſtudioſam, & cætera quoq; egregiā, Solomonis uirtutum ac ſapientia fama delata, cupiditas eam inceſſit corā hominē uifendi: ſic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui ſapenumero falſi eo quòd toti à fide renuntiantiū pendeant, paulo poſt euaneſcūt: decreuitq; ſuſcepta longinqua peregrinatione illius ſapientia perfrui, & de rebus arduis cū eo diſſerere. Venit igitur Hieroſolyma ſplēdido & opulento paratu. Adducebat enim ſicū camelos onuſtos auro & narijs aromatibus lapillisq; pretioſis. Rex uerò honorificentiffimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & propoſitiones illius pro ſua prudentia facile explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtupēbat ad regis ſapientiā, tanto maiore experta quā audierat: magisq; etiā admirabatur regiam tam elegantē ac magnificā, & tam belle diſpoſitum ædificiorū ordinē, quòd hic quoq; ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quā aulā, cui cognomē Salus Libani, & quotidianos conuiuiorū ſumptus tam dapſiles, apparatusq; miniſterij: nam & culen erat decentiſſimo, & per quā ſcitè omnia miniſtrabāt. Nec minor fuit admiratio dū quotidiana ſacrificia uideret, quantaq; cura et religione ſacerdotes ac Zenita circa ea uerſarentur. Hæc
quotidie

quotidie contemplando uehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè fassa est, quanto perè huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ uel intra te sunt reposita, sapientia uidelicet ac prudentia, uel iam amplum regnum tibi suppeditat, non uana fama ad nos perlata est: sed quum esset uera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. De me quidem fatendum est, quod cum de fide eius hæsitarem, ne fortè aliquid assingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Multi tanta felicitate Hebraei, multi amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam muneribus suâ erga illum obseruantiam testari uoluit. Vnginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum uim magna æstimationis, lapillorumq; preciosissimorum. Adhuc etiam quod balsami plantâ, cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius regina munificentiæ ferri acceptâ oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, opsione etiam illi permissa. nihil enim rogâti

VI 1.

negatū est, sed libētius quā illa peteret largiens,
 insignē prae se tulit liberalitatē. Atq; ita Ae-
 gyptiorū regina datis simul et acceptis amplis-
 simis numeribus in patriū solū reuertitur. Per
 idē tēpus allatis ex Aerea (sicut vocāt) terra
 gēmis & lignis pincis, ex hac materie rex ful-
 cra tēpli ac regia fecit, eiusq; parte usus est ad
 instrumēta musica, cinnyras & nabra, quibus
 Zenita diuinos hymnos solent accinere: nunquā
 enim antehac tā elegans apportata fuerat. Sed
 nemo sic cogites, quae nūc pinea ligna uocantur,
 quae ne ad alliciēdos emptores hac appellatione
 mangonizant negotiatores, illis esse similia: illa
 enim aspectu ficulnā materiē referūt, nisi q̄ can-
 didiora sunt, & fulgentiora: id quod admonere
 officij nostri duximus, ne quis per ignorantia in
 his discernēdis fallatur, quādoquidē res Solomo-
 nis in huius materiei mentionē nos induxerūt.
 Eadē classis attulit regi auri talēta D C L X-
 V 1. non annumerato quod priuatim negotiato-
 res mercati sunt, nec eo quod toparcha & reges
 Arabia dono illi miserūt. Ex eo fecit ducenta
 scuta fusilia singula sexcētos siclos pēdētia, &
 treccētos chypeos, quorum singuli trecētas minas
 pēderēt: atq; hac omnia in aula Salus Libani
 uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido
 parauit, & è lapide pretioso, in usum conuinij
 singulari arte sabrefacta, reliquaq; omnē supel-
 lectilē regiā ex auro fieri curauit. Nullum enim

Cum argento in commercijs erat precium. Multa
 enim navigia rex in mari quod vocatur Tarsicum
 habuit, quæ ad remotas gentes merces varias de-
 ferre iussit, pro quibus exportatis aurum & ar-
 gentum regi referbatur, multumq; eboris, & man-
 cipia Aethiopica & similia. Ea navigatio in
 itin ac rediit triennium integrum absolvebat. Fa-
 ma etiam celeberrima per omnes circumquaq; re-
 giones de Solomonis virtutibus ac sapientia di-
 vagabatur: quæ excitis pleriq; reges, quo certio-
 res de ita dictis fieret, misendi eius cupidine fla-
 grabant, & exquisita munificètia studiosos eius
 se declarabant. Mittebantur nasa iam aurea
 quàm argentea, & vestes purpureæ, & omne ge-
 nus aromata: equi præterea, currusq; , & muli
 subvehēdis sarcinis, qui vel robore, vel pulchritu-
 dine regi placituri videbantur: ut ad eum equorum ac
 currum numerum, quæ iam antè habuerat, ex dona-
 ticijs quadringenti currus accederet. Habuit enim
 prius currus mille, equorum viginti millia: hi quæ
 pulcherrimi fuerant, ad cursu exercitatissimi, ut
 collati ad ceteros omnes post se relinqueret. Eius
 decus addebant equites, flos iuuentutis, proceræ sta-
 tura, promissoq; capillitio cōspicui, & tunicas è
 sarrana purpurea induiti: adhuc ramētis auri ca-
 pillum quotidie spargebant, ut ad solariū radiorum
 cōtactū fulgor à capitis eorum reflecteretur. Hi
 armati ei pharetris succincti, regii currum stipabant,
 quo sublimis inuectus, & amictus veste cap-

didā, mane solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorum schoenorū spacio pradium nomine Hettā, hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum nectari delectabatur. Divina autē quadam diligentia ac providentia rebus in omnibus niebatur, & cum esset elegantiarū amator, ne viarum quidē curam pratermisit, sed & harum quosquos Hierosolyma regia sedem ducebant, scilicet cōstravit, tum ut ulro citroq; commercijs essent faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principatus sui magnificentiā. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præsinito, circa se quidem paucos reservavit: loca verò ubi alebātur, currui oppida appellavit. Argenti etiam tantā copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxonū: & cedros arbores antehac nunquā in Iudæa visas, in campis eius adeo multiplicavit, ut moros numero æquarent. Mandavit etiam negociatoribus Aegyptiacis ut equos venales ad se adducerēt, in singulas bigas sexcentarum argēti drachmarū precio cōstitutis: quos deinde ad Syria reges & trās euphratenses mittere solebat. Cumq; esset omnium regum gloriosissimus & piissimus, & opibus ac prudentia omnes superasset qui ante illam rem Hebræorum administraverant, deterior factus est ante obitum, & à patrijs moribus desciscendo, indignū antē gestis rebus vita exitū habuit.

Non

Nam insaniens in mulieres, & in rebus veneris, 3. Reg. II.
 immodicus, non contentus sua regionis mulieri-
 bus, multas externa originis duxit, Sidonias, Ty-
 rias, Ammonitidas, Idumaeas: atq; ita comēptis
 semel Moysi institutis, qua non nisi gentis eius-
 dem coniuges permittibās, illarū deos colere cœ-
 pit, amorī earū hoc tribuens. Atqui hās ipsam
 rem legislator praevenire voluerat, ne per hanc
 occasionem peregrinis implicarētur ritibus, nēve
 relicto patrū numinis cultu, ad illarū religiones
 se transferrent. Sed hac Solomon contēpsit, volu-
 ptate irrationabili victus: ductisq; uxoribus ē
 principibus virisq; illustribus prognatis septim-
 gensis numero, & concubinis trecentis, & in his
 Aegyptiorū regis filia, adeo consuetudine earū
 est captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis
 illis hoc argumento fidem amoris ac benevolen-
 tia faceret. Aetate deinde provec̃tior, & mēte
 iam paulatim senescens, magis etiam patria
 religionis oblitus cultū Dei sui neglexit, & mu-
 lierum exterarum ritibus assuevit: quamvis iam
 antē quoq; à praescripto legum discesserat, quan-
 do aureus boum effigies basi maris illius addide-
 rat, sicut solio suo leonū post apposuit: nam neq;
 illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet
 exemplum pulcherrimū parentis virtutē, & glo-
 riam quam propter pietatem ad posterōs reli-
 querat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in
 somnis monitus sequi paterna negligia, mortem

inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta
missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impietate-
tem, neq; diutius impunitam fore: nino tamen re-
gnum nō auferendum, quando patri eius diuini-
tus sit promissum, non alium successorē futurum:
sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum:
ita tamen ut nō uniuersum regnum deficeret, sed
decem sola tribus seruo ipsius cederent, reliqua
dua penes nepotē Davidis remaneret, idq; ipsius
aui respectu, & urbis Hierosolymorum in qua
Deus sēplum sibi elegisset. His auditis Solomon
vehementē perturbatus indoluit, omni felicitate,
qua hactenus suspiciebatur, in contrarium ver-
gente. Nec multum temporis post hanc propheta
denunciationem est clapsus, dum hostis ei, Deo
sic uolente, exorsus est, cui nomen Aderus, regi
insensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere,
& è regio scimitate: cumq; Ioabius copiarum
Davidis imperator Idumæam subigeret, omni-
bus eius gentis, qui per ataq; arma ferre possent,
internecione intra semestre deletis. Hic etiam
adolescensulus ad Pharaonem Aegyptiorum
regem euasit, ab eo comiter exceptus, & domum
& agros, ex quorum redditibus uineret, muni-
ficientia illius est consecutus: & postquam ada-
lenit tam carus ei factus est, ut rex coniugis sue
sororem nomine Taphinem, nuptiam ei traderet:
ex qua filius natus, cum regis liberis est educa-
tus. Porro accepto in Aegypto de Davidis &
Ioabi

Adabi morte nuncio, adiuit rogans ut sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quæne sua iniuria provocatus relinquere amicū benemeritū caperet, & si non semel id petītū, impetrare tamen tūc nequaquam ualuit. Sed cū iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nūc Pharaō difficilem se hædonus prabuerat, Aderus impetrato à suo rege comitatu in Idumæam reuertitur: & cū non posset gentem suam ad defectionem à Solomone percellere, eo quòd ualidis praesidijs impositis in officio contineretur, nec liceret impune res novas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Pbi cū incidisset in quendam Razarū, qui descuerat à Sophena rege Adrazaro, & eas terras cum latronū manu incursionibus populabatur, societatem cū homine inijs: cuius ope occupata ea parte Syriæ, rex declaratus, Israëlitarū ditionem crebro irrumpēdo, nūc adhuc Solomoni rapinis omnia miscebat & cadibus. Et quæsi parum esset Hebræis unus hostis externus, domi extitit qui Solomoni infestaret Hieroboamus Nabatai filius, ueteri quodam oraculo ad res nauandas excitatus. Cū enim patre orbatus adulescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, praefecit eum fabrica murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia

gessit

gessit, ut rex cōprobat a hominis industria, pra-
 mio dignum ducens, cum Iosephi tribui praefice-
 ret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter
 faceret, obviam ei sit propheta nomine Achia,
 Silunee oppido oriundus. Is salutatio cum de via
 paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in
 quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim
 frustra pallio quo ipse amiciebatur, insit Hiero-
 boamum decē inde sianere praefatus Deum hoc
 iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius
 filio propter promissionem Dauidi factam tri-
 bum unam cum altera ei contigua daturus est:
 tibi verò decem propter Solomonis peccatū, qui
 mulieribus & dijs earū totum se denouit. Qua-
 re sciens causam propter quam Deus ab illo est
 alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuum
 custos ac conservator esto, cum pietatis ac reli-
 gionis premium maximum tibi sit propositum,
 nimirum ne tantus euadas, quantum scis Da-
 nidem prius fuisse. His propheta verbis rectus
 ad spes magnas Hieroboamus, cum esset aliqui
 ambizioso & inquieto ingenio, quamprimum in
 suam provinciam pervenit, non immemor pra-
 sagij prophetici, sollicitare populum caepit, ne à
 Solomone deficeret, ipsiq; principatum deferret.
 Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomon,
 volebat eū cōprehensum occidere. At ille ad Su-
 sacū Aegypti regē profugus & praesens peri-
 culū evasit, & manēdo illic usq; Solomonis obi-
 tum

tum regno se Israëlítico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius
filiodeficiens, Hieroboamū decem tri-
bunū regem fecit. CAP. III.

Solomon autem iam admodum senex mori-
tur, exactis regni annis octuaginta, uita ue-
rò nonagintaquatuor, sepeliturq; Hierosolymis,
omnium regum felicissimus & opulentissimus
atque prudentissimus, excepto peccato ad quod
iam senescēs à mulieribus est pertractus, de quo,
& consecutus mox Hebraorum calamitatibus,
satis dictum est. Ceterum defuncto Solomone, VIII.
& succedente in principatū eius filio Roboamo, 3. Reg. 12.
quem ē Noma Ammanitici generis muliere
susceperat, mox quidam ē proceribus in Aegy-
ptum miserunt, qui Hieroboamū reuocarēt: qui
cum ad eos in urbem Sicima uenisset, etiam Ro-
boamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu
Israëlitarum illic habito, regnum de populi cō-
sensu accipere. Accedunt itaq; illum principes
populi unā cum Hieroboamo, rogātes ut aliquid
de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse
mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse.
Sic enim firmitus ei fore imperiū, si amari mallee
quā metui. Ille post triduum ad postulata re-
sponsum se pollicitus, statim in suspicionē uē-
nit, quod sine mora uotis eorum non annuisset.
Decere enim eius aetatem putabant, proclinem
esse ad benemerendū: nōnihil tamē spei suberat,
quod

q̄ nō statim essent repulsam passi. Interim ille cō-
 uocatis paternis amicis, consultabat quale re-
 sponsum populo dari oporteat, qui quū benē ipsi
 cuperent, & iudgi naturam probe callerēt, sus-
 ferunt ut comiter populum alloqueretur, & po-
 sito aliquantisper facta regio ad captandā mul-
 titudinis gratiam se accommodaret, hac enim
 arte captos facile illam amatuos, quōd natura
 ita cōparatum sit, ut subiecti delectētur regibus
 mansuetis, & de suo fastigio nōnihil se demittē-
 tibus. Ibi Deus sine dubio mentē ademit homi-
 ni, cui tam utilis in omne tempus sentētia, certē
 ad praesens ambienti regnum necessaria nō pro-
 babatur: sed accitis aequalibus suis iuuenibus,
 & exposito seniorū cōsilio, quid ipsis uideretur,
 proferre iussit. Illi, quia nec per aetatem poterāt,
 nec Deus sinebat, utiliora cernere, auctoris ei
 sunt sic ad populum respondendi: minimum di-
 gitum ipsius crassiorē esse quā patris lumbi
 fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarēt,
 durius etiā in posterū tractādos esse: & si ab il-
 lo scuticis cāsi fuissent, expectandum ut ab ipso
 scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex,
 & ratus decere maiestātē principatus tale re-
 sponsum, postquam tertia die populus ad audiē-
 dum cōuenit, omnibus expectatione suspēsis, &
 existimantibus benignū aliquid sibi proponen-
 dum, omisso amicorum cōsilio, ex iuuenū sentē-
 tia respondit, non sine Dei uolūtate, ut Achia-

staticiniū suus cūctus sequeretur. Illi enim velut
ferro tā duris verbis, nō secus ac si à minis adre-
iā esset perueniū, per indignationē uno ore exclā-
mās, nihil sibi futurū amplius cū Davidis pro-
genie, haberet ipse tēplum quod pater exstruxis-
set, manifestē defectionē pra se ferētes. Adeoq;
pertinax ira fuit, ut Adoramū quæstorem re-
gium, missum ad excusandum iuuenitū lingua
petulantiam, placandosq; concitati vulgi ani-
mos, ne auditū quidē lapidibus obruerint. Quo
facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famu-
lo saxi impetitum, veritusq; ne cōceptam semet
odium in ipsius caput effunderetur, trepide con-
fesso currū quantū potuit Hierosolyma prope-
rauit. Et Iuda quidem ac Benjamin tribus cō-
muniū suffragijs regem eum eligunt: reliqua
verò multitudo, ex illo die alienata à progenie
Davidis, Hieroboamo imperiū detulit: id Roboa-
mus agre ferens, conuentu duarum tribuum sibi
subditarum indiēto, & delectu C L X X X. mil-
lium habito, conaturus erat reliquas decem vi-
ad officium retrahere, nisi Deus per prophetā
intercessisset, admonens nefas esse ciuile bellum
monere, praesertim cū Deo nolente populus ab
eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israëlita-
rum regis gesta, ac tum demum res Roboami
duarum tribuum regis dicemus, serie narratio-
nis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Si-
muis constructa, inibi domicilium optauit: neq;
ea com

eo contentus, apud Phannelam urbem aliud adificavit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans secum, quod si permitteret populo Hierosolymitanam processionē, & festi illic celebrandi potestas ē faceret, populus capiens religione templi & ceremonijs, facile mutata voluntate, seq; relicto ad priorē regem accedere posset, idq; non dominationi sua tantum, verum etiam vitæ periculosum foret, statuit hoc modo rebus suis cōsultare. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidē delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Jordanis fontem, effigies illas utroq; consecravit: & conuēnē indicto decem tribuum quibus ipse praeerat, pro cōcione in hunc modū eas est allocutus: Viri populares, notū nobis existimo, quod nullus locus Deo est uacuum, & quod is nullo certo loco includitur, sed ubiq; nota ex audit, ubiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore nos Hierosolyma urbem insensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecravi, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorū opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic Deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes de Zenita ex nobis per me designati, ne quid Zeniticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumq; ex nobis sacerdotium ambibit, sit

bit, vitulū & arietem Deo mactet, quo ritu fe-
runt etiam primū sacerdotem Aaronem crea-
tum esse. His verbis populum decepit, autor ei
factus patria religionis deserēda: qua causa fuit
Hebraeis omnium calamitatum, ut bello ab ex-
teris gentibus denicti, postremo in captiuitatem
abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porro appe-
rente iam septimi mensis festiuitate, uolens &
ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à dua-
bus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante ui-
tulam altare posuit, moxq; assumpta pontificis
persona cum suis sacerdotibus ad illud ascēdit.
Cumq; iam holocausta in conspectu totius
populi pararet incendere, Deo mittente super-
uenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon: is
in mediam multitudinem progressus, audiente
rege ad altare sermonem uertit: Altare, al-
tare, hac dicit dominus, Exorietur quidam de ge-
nere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super
te falsos sacerdotes illius temporis, & imposto-
rum ad impietatem populum seducentium ossa
super te incendet. Et ut nemini dubium sit pra-
dictionem hanc non esse uanam, prodigio confir-
mabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes uicti-
marum in eo congesti in humum effundētur. His
prophetae uerbis irritatus rex, intēdit in eum ma-
num, iubens hominem comprehendere: moxq; sice-
ratum brachium dirigit, ut reducere manum
non posset, torpente membro: haud secus quàm si
esset

3. Reg. 13

esset exanime. Aliare quoque disruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates Dei prädixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eū, ut Deū exoraret, quò affecta dextera uigorē pristinū redderet: quod cū ita factū esset, latus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cū eo prandere dignaretur. Excusauit Iadon, negās se in ea urbe panem aut uinum sumpturum, id enim sibi cōtra interdictum Dei non licere: uctitū etiam ne per eandem uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri cōtinentiā, eo magis de se cepit esse sollicitus, ex his quæ uiderat & audierat, parum felicē rerū suarū exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quē Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā loquente, hic tū decūbebat, q̄ esset senio lāgnidus: cumq; audisset à filijs de aduentu propheta à Hierosolymis, & prodigijs per eum patratis, & q̄ Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: ueritus ne rex de hospite melius quā de se opinaretur, mādauit filijs ut cūestigio asinum stratū ad iter sibi expedirent: quibus impigrē iussa exsecutis, conscēso iumento per uestigia propheta properabat: quem asscutus interquiescentem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde exposulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospititate fruiturus. Quo referēte uetitū se à Deo,

ne apud quenquā in ea urbe cibum sumeret: Certe apud me, inquit, licuit sumere: nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nūc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus, tum viates me tienti credens recreitur. Adhuc autē illis praedentibus, & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, poenam inobedientiae, poenaeque modū denunciāns: fors enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternū monimentum inferatur. Hae autem Deo volente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamū Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeuntī Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necavit, nihil laeso asino: imò & illum & propheta cadauer servabat accubans, donec viatores quidam remissam pseudopropheta renunciaverūt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem reportavit, inibiq; magnificē sepeliūt, monitis filijs ne se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quacunq; ille praecinisset, de urbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis: ad se autem nullam post mortē iniuriam perventuram, propter communē cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post ista funebria propheta reddita, & iniuncta filijs mandata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamian adit: & quid ita, inquit, istius

facti turbatus es sermonibus? Illo uerò de altari
& sua ipsius manu referre, ac uerè hominem
Dei, uatemq; optimū nocitante, cœpit hęc eius
opinionem malitiose labefactare, & probabili-
bus rationibus rei ueritatem offuscare. *Aichas*
enim præ lassitudine manū eius obtorpuisse, dū
altari infert uictimas, ac deinde post quietem
pristinū uigorem recepisse. *Altare* quoque
recentis etiā cum structura, quod tot ac tantarū
uictimarum molem nō ferret, disruptum conci-
disse. Postremò uatis mortē indicat, à leone esse
neccatum: adeò nihil diuinū nec in uita nec in uer-
bis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & men-
tem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in to-
tum auersam in extremam impietatem precipi-
tauit. In tantum enim posthac contra omne ius
ac fas debacchatus est, ut nihil aliud quereretur,
quàm quomodo indies magis ac magis scmet-
X. ipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso
de *Solomonis* filio *Roboamo* iam dicendum. Is
duarum tribuum regno potitus, urbes munitas,
& magnas condidit, quarum nomina hæc: *Beth-
lehem, Eithame, Thecos, Bethsur, Socho, Odo-
lam, Ipa, Maresa, Ziphia, Adoram, Lachis,
Azeca, Saram, Elom, Hebron*, omnes in tribu
Iuda sitæ. Aliis deinde æque magnas in *Benia-
minica* sorte munivit, singulisq; sua præsidia &
præfectos imposuit, frumētis, uino, oleo, cæterisq;
cōuiciis abunde instructis. Senatorū etiā &
lancea

*Lancearū tantū numerū fabricari curavit, quā-
tus multis millibus sufficeret. Ad hūc Hiero-
solyms degentē e tota Israhēitarū ditione cōflu-
xerunt sacerdotes & Levita, & quotquot ē re-
liqua plebe erant boni ac iusti patrias suas re-
linquebant, ut Hierosolyms Deū colere liceret,
offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarū
nitularū adorationem ni adigere volebat: quo
factū est ut Roboami regnū integro triennio ta-
libus accessionibus cresceret. Qui cū ex priore
matrimonio cognata cuiusdam mulieris tres li-
beros suscepisset, superduxit postea cognatam
aliam Macham ē Thamarē Absalomī filia
primogenitiā, ex qua Abia pater factus est: &
quāvis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet,
pra omnibus tantē amavit Macham: erāt enim
ei legitima uxores octodecim, cōcubina vero tri-
ginta: & ex his viginti octo filij, filia verò sexa-
ginta. Abiam verò Macha filiū successorē sibi
designavit, cuiusq; fidei thesauros suos & muni-
tissimas quasq; urbes credidit. Sed ut plerumque
solent mortales fortuna blandiente corrūpi, Ro-
boamo quoq; idem accidit. Vidēs enim sui regni
tanta incrementa, ad iniustas & impias actio-
nes deflexit, factus contēptor vera religionis, ita
ut etiam populum in imitationem sui pertrahere-
ret: quandoquidem ea est rerū humanarum na-
tura, ut cum principum ac magistratum mo-
ribus etiam subditi depravētur, quorū modestia*

cen norma corrigi debebant, & pro virtutibus
uita eorum sequantur: alioquin nisi eadem qua
reges faciant, improbare facta illorum videtur:
sicut sub Roboamo contigit: populo leges ac pie-
tatem egregie contemnente, ne iustitia studijs re-
gem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias
eius urbis in Aegyptum transportauit. CAP. IIII.

Hanc cōtūmeliā deus per Susacū Aeg-
ptiorum regem ulius est, cuius res gestas
Herodotus per errorem Sesostri adscribit: hic
enim Susacus quinto anno Roboami regi nume-
rosissimum exercitum contra illum adduxit, in
quo fuisse ferunt currus M C C, equitū L X, M, pe-
ditum C C C C, M, eius miles maxime ex Aethi-
opibus. Irrumpens igitur
in Hebraeorum regionem, munitissimas Roboami
urbes sponte deditionem facientes in fidem suam
recepit, quibus presidio firmatis postremo Hie-
rosolyma est aggressus. Roboamus uerò una cum
suis à Susaci exercitu obsessus, uersus ad suppli-
cationes exorare Deum non potuit, ut uictoriā
annueret. Saneas quoq; propheta eos terruit, di-
cens Deum minari deserendum se illos qui cul-
tum ipsius priores deseruerant: quamobrē con-
sternati, & uidentes nullam salutis spem reli-
quam, omnes confiteri coeperunt, iure se à Deo
propter impietatem ac legum neglectum destitu-
tos. Deus autem uidens eos sic affectos, & pec-
cata

eat a sua confuentes, per prophetam denūtiavit,
nolle se eos perdere: subditurum tamen *Aegy-*
ptijs, ut experiantur, utrum commodius sit Deo
servire an homini. Susacus autē Roboamo pro-
pter metum dedente urbem, condiciones non ser-
navit: sed depraedatus templum, thesauros tum
Deo sacros tum regio expilavit. exportata in-
numera auri atque argenti multitudo, ac ne
scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aureas
sensa & chypeos, quos Solomon rex fecerat: ac
ne phasetras quidem aureas reliquit, quas Da-
vid dedicaverat à Sophena rege acceptas: atque
ita cum optima prada domum est reversus. Me-
minis autem huius expeditionis etiam *Halicar-*
nassensis *Herodotus*, in nomine tantū errans, &
quod persuasit multis alijs gentibus etiam Pa-
lāstinam Syriam subiugavit, hominibus nō ex-
pectata ni deditionem facientibus. Apparet
autem satis, quod nostram gentem dicere uilia
ab *Aegypto* subactam: narrat enim hunc co-
lumnas reliquisse apud eos, qui prius quā mar-
tem experirentur deditionem fecissent, in quibus
pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboa-
mus autem is fuit rex noster, qui urbem anteq-
uā oppugnaretur dedidit. Idem ait *Aethiopa*
quoq; ab *Aegyptijs* circumcisionem viriliū di-
didisse: Phœnicas enim & Syros Palāstinos fa-
teri se hanc ab *Aegyptijs* accepisse. Cōstat autē
q̃ nulli alijs circumcidantur in Palāstina Syria

praterquā nos. Sed de his quisq; suo arbitratu
sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro scu-
tis & clypeis aureis parē arcuū numerū refo-
cit, eaq; scutarijs & excubitoribus suis assigna-
vit: & sine ulla memorabili expeditione, aut pra-
claro facinore, quietus regni sui tēpora elabi pas-
sus est, metu cohibēte, eo q̄ perpetuū illi esset cū
Hicroboamo disidiū. Vixit annos L V 11, ex qui-
bus decē & Septē in principatu exegit, vir arro-
gās ac insipies, ut qui propter spretū paternorum
amicorū cōsiliū tāā ditionē amisit. Sepultus est
Hierosolymis in regijs conditorijs. In regnum pa-
ternum Abias successit octannum iam supra
decimam annum, Hicroboamo apud decem tri-
bus regnū obtinente. Et quoniam huius regis
exitum diximus, superest ut quis Hicroboami fi-
nis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum
neq; modum neque suam impietatis faciens, sin-
gulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat,
& sacrificos his ē vulgo assignabat. Hāc suam
contumeliam, dignamq; tanta impietate poe-
nam, non multo post Deus in capite ipsius atq;
familia vertit. Cumq; filius eius Obimes, illo tem-
pore agrotaret, iussit uxorem suam mutato cul-
tu, sumptuq; prinato habitu, ad Achiam pro-
phetam proficisci: esse enim hunc virum in pra-
dicēdu futuris mirificū, à quo ipse olim regnum
sibi debcri cognouisset: mādavitq; ut quasi pere-
grina de filio percontaretur, esset ne praesentem
morb

x 1.

3. Reg. 14.

morbum euasurus. illa habitu mutato, ita me à
 marito iussa fuerat, in silentem ubi iū Achias
 degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius
 ades muliere, cecutienti praesens Deo appa-
 ruit, indicans & qd Hieroboami uxor ad eu ne-
 niret, & quid ad interrogata respondendum sit.
 Et cū iam pro soribus esset priuatam hospitē
 simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami con-
 iux, quid teipsam calas? Deum certe latere non
 potes, qui me de aduentu tuo praeuonuit, man-
 dauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur
 ad maritū, & hac Dei uerbis ei renuncia: Quo-
 niam te magnum è paruo & nihili reddidi, &
 abscisso à Davidis familia regno, tibi illud de-
 di: tu contra immemor horum beneficiorū fusiles
 deos quàm me colere maluisti: ideo delebo te &
 tuum genus, & cadavera uestra à canibus at-
 que aliis denorabuntur: constituam enim re-
 gem super populum meum, qui neminem è Hie-
 roboami genere superstitem est electurus. Nec po-
 pulus erit expers ultionis, sed excidet è terra bo-
 na hac, & in transephraenses regiones disper-
 getur, quia regis impietas est imitatus, & deos
 ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs.
 Tu uerò mulier ad maritum propera, hac illi re-
 nunciatura. Filium enim mortuum reperiēs: nā
 te urbem incensam, ille è nix exiturus est: sepelie-
 turq; defletus à toto populo, & publico luctu
 honoratus. Solus enim hic è Hieroboami fami-

lia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans & lagensq; misera, properat propter maritum, eadem opera filio satum accelerans, quem non nisi mortuum misera erat: reuersaq; domum illum quidem ita ut propheta prädixerat, exanimem reperit, regi nerò cuncta ordine renuntiavit.

Hieroboami contra Abiā filiū Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit. C A P. V.

A*T Hieroboamus nihil huius motus, magnis delectibus habitis cōtra Abiam filium Roboami, duarum tribuū regem, qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter et atē eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille nerò audito aduentu Hieroboami haudquaquā est perterritus: sed supra etatem, & supra quā hostis sperauerat, impigrè collecto ē duabus tribubus exercitum, occurrit Hieroboamo in quodā loco, qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad prælum se & suos pavabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copia duplo minoriores fuisse. Vt nero pugnandi studio acies instructa ex aduerso consistere, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Quo impetrato, sic orsus est dicere:*

dicere: Quòd *Dauidi* atq; eius posteris regnum
in multas aetates duraturū diuinitus sit concef-
sum, ne ipsi quidem ignoratis: quò magis miror
eas deserto meo patre, *Hieroboamo* eius seruo
adhaerere malueritis, et nūc ab illo cōtra nos ste-
tis in isto *Dei* suffragio principatū obtinētes, im-
pugnaturi nos, & reliqua regni parte depulsu-
ri: maiore enim eius partem *Hieroboamus* iam
nunc iniusta ni occupas. Sed non diu fructur sua
tyrānide, dabit *Deo* poenas perpetratorum sce-
lerum, qui fūctum impone eius nefarijs facinori-
bus, quandoquidē ipse nō ule imponere, atq; etiā
nos ad omnē iniquitatē incitare nō desinis. Hoc
enim autore nulla iniuria provocati à meo pa-
tre, tantū quia malis consilijs seductus, parū co-
miser nos allocutus est, irati deseruistis, non tam
illum quā *Deū* optimū maximū, legesq; eius o-
mnium quae unquā fuere sanctissimas. Atqui
aqui eras ueniā dedisse, nō solū uerbi durioris
homini inueni & cōcionādi nō admodū perito,
sed etiam si re aliquid per aetatem peccasset, uel
propter *Solomonē* patrē, & illius in hanc gentē
beneficia. Par enim est parentū meritis postero-
rum errata condonari. Vos uerò nullā eorū ra-
tionē habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed
tam numeroso exercitu contra nos uenitis: qua
quæso re freti? num aureis illis uitulis, & ariis
ac lucis celsioribus? quae non religionis, sed im-
pietatis uestra argumēta sunt. An fortē mul-
tiundo

titudo qua potiores estis, spem vobis facit victo-
 ria? At nihil pollet quantumlibet innumera nū
 exercitus, pro iniustitia contra ius arma feren-
 tis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoria
 sua est, quae profectò penes nos est, qui cōstanter
 in seruandis legibus & veri numinis cultu per-
 seueramus; quæ nō manus artificis è materia fra-
 gili sculpsērūt, neq; scelestus rex commensus est
 ad imponendum vulgo ignobili: sed qui conditor
 est omniū, et principiū huius vniuersitatis simul
 & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo ut resi-
 piscatis, & secuti meliora consilia desinatis cō-
 tra iniusta patria bellum gerere, per quæ ad
 tantam felicitatē peruenistis. Dum in hanc sen-
 tentiam Abias verba facit ad Israëliticū popu-
 lum, interim à Hicroboamo pars copiarū occul-
 te missa à tergo Abianorum conspicitur, qui
 circumuēctos se videntes nō mediocriter sunt ter-
 riti. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, o-
 mnemq; fiduciā in Deo ponere, illum certe nullis
 hominū insidijs circumueniri. Ad hanc regis
 vocē redditus est militi animus, et inuocata ope
 numinis, ad sacerdotū classica ingenti clamore
 sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec
 defuit celeste auxiliū, quod hostium nigore re-
 sudit, Abianis lōge prapollētibus. Tantā enim
 stragē ediderunt, quāta in nullis vel Græcorum
 vel Barbarorum inuenitur commentarijs. Casis
 enim quingentis millibus memorabilem apud
 omnes

omnes posteros uictoriam retulerunt : Et urbes
eorū munitissimas ui captas diripuerunt, Bethe-
len cum sua ditione, itemq; Isanā Et huic con-
iunctam ditionē. Post eam cladem Hieroboamē
uires omnino fracta fuere, quandiu Abia fuit
superstes. Defunctus enim est non multo post ui-
ctoriam, exacto tertio principatus sui anno, se-
pultusq; est Hierosolymis in maiorū suorum con-
ditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus
sexdecim : is liberorum numerus ē mulieribus
XIIII. ei susceptus est. In regnum successit fi-
lius Asanus, matre Machaa genitus, quo re-
gnante Hraēlitarum regio decenni pace posita
est. Atque hac sunt quæ de rebus Abia sunt
proditæ. Mortuus est deinde etiā Hieroboamus
rex decē tribuū, cū regnasset annis uigintiduo-
bus, secundoq; iam anno regni Asanici exacto.
Eius loco imperauit filius Nadabus, paterna
malitia ac impietatis amulus, eoq; in prīcipatu
biēniū exegit. Quo tēpore ducto exercitū ad Ga-
batho Palestinorū urbē, putabat se eā obsidione
posse capere: interim quidā ē domesticis eius a-
micis Basanes Macheli filius insidijs interceptū
occidit, et arrepto regno totā eius stirpē excidit,
excutitq; iuxta propheta uaticinium, ut qui ex
Hieroboamī cognatis in urbe trucidabātur à ca-
nibus laniati absumerētur: qui uerò in agris, ab
alitibus. Atq; in hūc modū Hieroboamī fami-
lia debitas impietatis et scelerū poenas exsoluit.

Acthio

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum
sub Asano, & exercitus eorum interitus CAP. V L

X I L

Asanus autem Hierosolymorum rex vir erat
moribus honestissimis praeclitus, & cele-
stis numinis observatissimus: quicquid vel co-
gitaret vel faceret, nisi pietati ac naturae legi-
bus consonum: is correxit quicquid erat in suo
regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis im-
munditijs: habuitque in exercitu electissimorum vi-
rorum scutorum ac hastatorum ex tribu Iuda
trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scu-
tatorum & sagittariorum ducenta quinquagin-
ta millia. Eius regni anno decimo Zareus
Aethiopum rex cum maximo exercitu contra
eum venit, ducens peditem novemcenta millia, equi-
tum centum millia, adiunctis trecentis curribus.
Huic progressu usque Marasam, quae est urbs di-
tionis Iuda, occurrit Asanus: & instructa con-
tra eum acie non procul ab urbe in quadam val-
le, cui nomen Saphatha, ut vidit ingentem Ae-
thiopum multitudinem, exclamavit, Deum in-
vocans, oransque: ut victoriam sibi contra tam
multa hostium millia dignetur annuere. Venis-
se se ad dimicandum cum Zareo sola illius ope
fecerum, qui paucos plurimum, & imbecilles fortium
victores posset reddere. Hac precati Deus vi-
ctoria signum obtulit: quo viso rex alacris cum
hoste confluxit, caesisque plurimis, reliquos terga
vertentes usque in agrum Gerarenum persequen-
tus est.

tus est. Versi deinde à cadibus ad rapinas Ge-
 rara capiunt ac diripiunt: idem & in castris
 hostium factum est, unde multum auri egestū est,
 pradaq; abacta camelorū, iumentorū, & gre-
 ges pecorū. Tanta uictoria diuinitus parata di-
 tati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; non
 longe aberāt, quum illis propheta Azarias sic
 obuiam: is posteaquam agmen consistere iussit,
 orsus est dicere, hanc uictoriā diuino favore eis
 contigisse propter seruata iustitiam ac piete-
 tem, & quia semper Dei uoluntati obtempera-
 uissent. Quod si ita ut cœperant pergerent, in po-
 sternum quoq; uictorias de hoste & uitam for-
 tunatam eiusdem favore illis expectandam: sin
 uero à religione descinerint, omnia cōtraria illos
 manere: sequuturūq; tale tempus, in quo neq;
 propheta uerax in populo reperiatur, neq; sa-
 cerdos iustitia cultor. Tuncq; & urbes eorū sub-
 uertendus esse, & gentē per omnes terras disper-
 gendam, erronūq; more uitam acturam nullis
 certis sedibus. Quapropter hortabatur ut dum
 tempus esset probitati studerēt, & diuinū fauo-
 rem sibīp̄sis non inuiderent. His auditis rex unā
 cum populo ganisi sunt, dederuntq; operā & pu-
 blicē & priuatim ut religio sarta tecta mane-
 ret, dimissis à rege per totam regionē à quibus
 hoc negotium diligenter curaretur. Nunc reli-
 ctis in hoc statu Asini duarum tribuum regis
 rebus, reuertor ad Basanem Israëlitarū regem,
 qui

3. Reg. 16.

qui Nadabo Hieroboami filio caso regnū eius occupauerat. Hic in Tharse urbe electo domicilio viginti quatuor annis regnavit, sceleratior, magisq; impius quān vel Roboamus vel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum contumax. Quapropter misso ad eum Gimone propheta prädixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eo quod rex à se cōstitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel Deo gravior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs sese contaminasset: cui quum similis esse uoluerit, meritò etiā simile exitum habiturū. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in posterum & anteaكتورū pœnitēs placato numine uitaret exitiū: sed uelut proposito premio si strenuè pergeret, ac si per prophetā amplā spes proposita, non calamitas denuntiata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cū exercitu aggressus est urbem non ignobilem Ramathonē, distancē quadraginta stadijs à Hierosolymis: quā captā muniebat, ut eam sedem belli faceret, unde sui milites excursionibus regnū Asani uastaret. Venit autem eius conatum Asanus, & cogitās-

quā

quàm multa damna sua regioni relictus apud Ramathonē exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorū legatos cū pecunijs, ambiens eius societate, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniā libenter accepit, & societate cū eo inijt, relictā Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionē proficisci, & urbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt, alias diripuerūt, uidelicet Achionē, Danam, & Abelmācē. His auditis Israëlitarum rex, omīssa munitione Ramathonis, ad suas res tuēdus reuersus est. Asanus autē cōnecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorū alteri nomē Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanē bellū instaurare ualuit, fatali morte praeuētus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnū successit filius Elanus: hic post alterum regni annū periit, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidia partis magistro: epulante enim apud Osam suum procuratorem, inmissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam praefectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palesti-norum urbis occupati fuere.

Basanē stirpe sublata apud Israëlitas Zamares, & post hūc Amarīn⁹ & Achab⁹ filius, regnū obtinēt. C.VII.

DEinde ex magistro equitum factus rex, totam Basanē stirpē iuxta Gimonis uas-
 sicinim

ticiuium extinxit. Eodē enim modo eius fami-
 lia radicitus interiit propter impietate, quō Hie-
 roboamī progeniem internecone absumptā di-
 ximus. Interea qui Gabathonē obsidebat exer-
 citus, audito regis casu, et quōd Zamares occiso
 à se regnū inuasisset, & ipse Amarino impe-
 ratori suo regnum detulit: qui solus a Gabatho-
 nis obsidione ad Tharsen regiam properat, eaq;
 expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem
 sine praesidio, in intimā regiam se recepit, subie-
 ctosq; igne simul cū ea se quoq; concremanit, re-
 gni sui die seprimo. Quo facto cōfestim populus
 in diuersa studia scissus est, alijs Thamanū, alijs
 Amarinum regnare uolentibus: cuius factio
 quum tandem uicisset, occiso Thamano solus to-
 tius populi regnū obtinet. Trigesimo anno re-
 gni Asani regnauit Amarinus annis duo-
 decim, sex Tharsa, reliquos sex Mareone, qua
 à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samareum no-
 cauit à Samard, de quo montem emerat, in quo
 urbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus diffe-
 rebat, nisi quōd illis fuit steleratior. Omnes enim
 hoc tantū agebant, ut populum quotidianis im-
 pietatibus à Deo abalienarēt. Quapropter ira-
 tus Deus, effecit ut alius aliū tolleret, & cum
 toto suo genere extirparentur. Hic Samaria diē
 suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc cerē
 uidere licet, quā cura sint Deo res hominum,
 & quomodo bonos diligat, malos contrā fundi-

eius eradicet. *Israelitarum* enim reges propter impietatem brevi tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. *Asanus* uero *Iherosolymorum* duarumq; tribuum rex ob pietatē ac iustitiam feliciter Dei favore uiuens ad extremā peruenit senectam, & post unū & quadraginta regni annos bona morte decessit: cui mox *Iosaphates* successit filius, ex *Abida* matre natus, omnium testimonio proauita pietatis ac fortitudinis amatus, quibus *Dauidem* sanctissimū regem retulit, quemadmodū paulo post dicitur.

Ceterum *Achab* *Israelitarum* rex habi- XIII
tans *Samaria*, ubi uiginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regū institutis mutans, nisi si quid fortē deterius commentus est. Omnium enim impietates representans ac scelera, sed *Hieroboam* precipuē: nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Exorem præterea duxit filiam *Iehobali*, *Tyriorum* ac *Sidoniorū* regis, cui nomen *Jezebel*: moxq; ab ea domesticos illius deos colere didicit. Erat hac muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis insania, ut non uerita sit templum *Beli* deo *Tyriorum* exedificare, & lucū omnis generis arborū plantare, cui etiam sacerdotes & falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequenter circa se habere delectabatur, demētia & malitia omnes ante se reges superās. Hunc propheta 3. Reg. 17.

* * *

quidam

quidam Dei maximè à Thesbone Galaditica
 urbe oriundus adiit, dicēs eū prænuntiare, quòd
 nec pluuiā illis annis daturus sit, nec rorem, do-
 nec ipse uates non cōpareret. Additoq; iureiur-
 ando quo magis rem cōfirmaret, secessit, ad irā
 Etiam australem, ubi ad torrentē quendā dege-
 bat, unde potum haberet, nam cibus ei quotidie
 per cornos afferebatur: qui postquā ob inopiam
 imbrum exaruit, iubēte Deo profectus est Sa-
 reptam, quod oppidū Tyrū inter & Sidonē sitū
 est. Ill:c enim se mulierē uiduam inuenturū prae-
 monitus fuerat, quae alimenta suppeditaret.
 Jamq; non longe à porta ab erat, quū uidet mu-
 lierem operariam ligna colligentem, & signi-
 ficante Deo hanc fore eius altricem, salutatq;
 prius rogauit ut aquā potabilē afferret: abeun-
 temq; iam reuocans, & panē portare iussit. In-
 ruit illa nihil sibi domi esse prater unicū fari-
 na pugillum, & olei paululū: uenissq; se eò ut
 collectis lignis sibi ac filio panē coqueret, quem
 ubi comedissent fame absumerētur, quandoqui-
 dem nihil superesset aliud Tum propheta, Va-
 de, inquit, bono animo laetiora sperans, & primū
 mihi paululum paratū offer: polliceor enim ti-
 bi, nunquā in uase illo farinā de fore, nec oleū in
 fidelia, donec Deus dei pluuiam. Paruit mulier,
 & quacumq; propheta petierat fecit: deincepsq;
 & sibi & filio & hospiti sat alimentorū ha-
 buit: neutrum enim horum defecit, quandiu du-
 rant

erant siccitas. Meminit autē huius inopia plu-
uiarū etiā Menander in gestis Ithobali Tyrion-
regis, sic scribens: Hoc regnāte etiā pluuiarū de-
fectus fuit ab Hyperbetea mēse usq; ad inse-
quentis anni Hyperbetea cōtinuus, qui cū sup-
plicationes indixisset, sequuta est magna nis io-
nitrium. Hic Botrym in Phœnice condidit, &
Auxatē in Africa. His uerbis dubio procul
siccitatem factā sub Achabo, cuius tempore
Ithobalus apud Tyrū regnauit, Menāder in suos
cōmentarios retulit. Mulier autē illa propheta
hospes cū filius eius morbo praualete exspiras-
set, eiulas et uoces quas dolor exprimebat emit-
tens, querebatur de aduētū hominis qui pecca-
ta eius detexisset, ideo mulctatā se filij morte di-
ctitās. Ille cōsolabūdus iubet eā sibi tradere filiū,
breni recepturā uiuū: acceptūq; mox in propriū
cubiculū detulit: quo deposito super suū lectulū,
exclamauit ad Deū, nō bonā hospitij gratiā al-
trici relasā extincto ipsius puero: rogabatq; ne
remisso spiritu uitā ei restitueret. Itaq; Deo ge-
nitricē miserate, & propheta gratificāte, ne ui-
deretur infortunū secū in hospitij inuolisse, pra-
ter omnē expectationē recepit puer spiritū. At
illa gratias egit nati, dicēs, nūc demū se agno-
scere diuina mētis interpretē. Paulo deinde post
Dei iussu ad Achabū proficiscitur, indicatu-
rus ei uenientia pluuiā. Erat tūc fames per totā
regionē, & magna rerū ad uictū necessariarum

penuria, ut non solum hominibus panis deesset, uerum etiam equis ceterisque iumentis terra negaret pabulum: tanta erat ubique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia, cui iumentorum curam mandauerat, iussit ubique fontes et torres perquirere, sicubi inueniretur herba ad secundum iumentis pabulum. Cumque multum quaesitus propheta Helias nusquam compareret, iussit Obediam quoque se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator uiam ingreditur. Erat autem pius, et quo tempore Iezabel regina in prophetas sauebat cadibus, cœnum ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane et aqua sustentandos. Huic à rege digresso Helias occurrit, et ex percussione agnitus à uenerabundo salutatur. Mox propheta mandante ut aduentum suum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubique gentium ad necem perquiris? Quis enim locus est ad quem attracturos te non misit? Nunc fieri potest, ut dum ego regem adco, te Dei spiritus quo agitaris aliò rapiat, et rex te non reperto frustratus in caput meum sauiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quam scire possis quam sim studiosus tui similitum, qui centum Dei homines furori Iezabelis eripui, et nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta contra iubet, ut nihil metuens regem adeat, sacramento interposito se quoque eadem die in eius conspectum uenturum. Quo indicio postquam

Achab

Achab *Heliam* adesse didicit, in occursum
 eius properat: & cum indignatione, *Tu* n' ille es,
 inquit, *Hebræorum* turbator? in'ne sterilitatis hu-
 ius autor? At ille nihilo bladior, ipsum & eius
 familiam cum suis externis sacris causis ma-
 lorum omnium affluerat, inuictis peregrinis nu-
 minibus, & pro abrogato veri *Dei* cultu suppo-
 sitis. *Mox* iubet ut eas, & totū populum in *Car-
 melum* montem ad se conuocet, simulq; suos &
 uxoris nates, quorum numerū etiam non tacuit:
 præterea lucorum prophetas quadringentos plus
 minus. *Vi* uerò omnes acciti à rege ad constitu-
 tum locū confluxerūt, *Helias* in medio consistit,
 & *Quousq;*, inquit, inter utrunq; uacillabitis?
 Si enim *Deum* nostrum uerū & solum creditis,
 hunc, & mandata eius sequimini: quòd si non
 huic, sed externis diuinos honores deberi existima-
 tis, illos igitur recipite. *Populo* uerò nihil ad hæc
 respondente, *Helias* postulat, ut quo certiore argu-
 mēto uel propriū uel alienorū probeur potētia, so-
 lus ipse *Dei* sui nates cōtra illorū trecentos con-
 tēdat, accepto boue, & in lignorū struē imposito,
 sed nulla igne subdito: idē oportere & illos face-
 re, atq; ita innocare suos deos, ut ligna uelint ac-
 cedere: Hoc enim pacto uerā *Dei* naturā digno-
 sci posse. *Quæ* sentētia postquā placuit, iubet *He-
 lias* prophetas illos electo boue priores sacrā rem
 facere, & sua nominatim inelamare numina.
 Cūq; suis precibus & inuocationibus nihil profi-

cerent, ludens Helias altius eos iubet vocem at-
 tollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant.
 Illis uero à mane usq; meridiem frustra incla-
 mantibus, & more patrio cultris ac lanceolis
 sua corpora incidentibus, cùm iam sua uices sa-
 crificandi uenissent, amotis sacrificiis illis sanati-
 cis insit uulgū propius obseruare, ne fortè clam
 ignem admoneret: qui postquā accessit, acceptis
 duodecim lapidibus iuxta numerū tribuum Is-
 raëliticarum altare ex eis instaurauit, foditq;
 circū illud fossam bene profundam: & coapta-
 ta super altare strue lignorū, uictimaq; de super
 imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas
 super altare iussit effundi, ita ut fossa quoq; re-
 pleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis,
 cepit inuocare Deum, precariq; ut erranti iam
 diu populo ostendat suā potentiam: & ecce ad-
 huc illo errante, ignis repēte de calo in altare la-
 psus inspectante populo, cum uictimā, cum aquā
 omnem circumfusam absumit, ita ut locus fieret
 aridus. Quo uiso Israëlita prostrati in terram
 unum Deum adorant, hūc maximum & solum
 uerū confitendo: ceteros nihil aliud esse quam no-
 mina uanis stultorū hominum opinionibus con-
 ficta: moxq; comprehensos eorum prophetas in-
 terficiunt, Helia sic iubente: qui & regem abire
 ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum,
 breui enim uisurū pluuiam. Quo abeunte Helias
 uerticē Carmeli conscendit, & cū humi dese-
 disse,

diffet, caput genibus applicuit, insitq; famulum
 ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, &
 indicare sicubi nubē excitari uiderit. Paruit ille
 non semel ascenso scopulo, sed nihil se uidere re-
 tulit. Tandem septimo reuersus ait se uidisse in
 aëre nescio quid nigricans, humano uestigio non
 amplius. Quo audito Helias misit eum mox ad
 Achabum, iubens ut rex properè in urbem re-
 deat, prius quàm profusus imber occupet. Qui
 postquā ad Iesraëlam urbem cœpit tendere, sine
 mora offuscato aëre & inuoluto nubibus pro-
 cella mixtus imber superuenit, & propheta cor-
 reptus numine regium currū usq; Iesraëla Az-
 ri urbem currens prosequutus est. Iezabela uerò
 Achabi uxor audito prodigio per Heliam pa-
 trato, quodq; prophetas ipsius omnes interfecis-
 set, misit ad eum nuncios minando se illum occi-
 suram, quēadmodum ipse prophetas occiderat:
 & Helias territus, fugit in urbem Bersabe, qua
 est in extremis tribus Iuda finibus, Idumæa con-
 termina: relicto que ibi famulo, ipse in desertum
 abiit. Cumq; precatus esset mortem, quod non ef-
 fet ceteris melior, ut illis absumptis ipse uita cu-
 pidus esse debeas, sub arbore quadam obdormiit:
 & excitatus à quodam, surgēs inuenit aquā ac
 cibum appositum: & cum comedisset colkētis ex
 hoc cibo uiribus, ad Sinā usq; montē peruenit,
 in quo Moyses à Deo legem accepisse proditur:
 ubi nactus amplius quendam specum, ingressus

3. Reg. 19.

habitare illic decreuit. *Alapsa* deinde ad a-
rem eius uoce incertū unde profecta, percontan-
te quāmobrem relicta urbe desertum coleret: aie
se occisis externorum deorū uatibus persuasisse
populo, quod unicus sit *Deus* qui ab omnibus co-
li debeat: & ob id factū ad supplicium se a re-
gina expei. Mox eadem uoce iussus in crasti-
num sub diuum prodire, auditurus quid opus fa-
cto sit. Sequenti luce ē spelunca prodijt, ibi &
terramotus eius aures perculit. & oculus se can-
dens ignis fulgor obtulit: sequutoq; mox silētio,
diuina uoce, nihil terreri praesentibus, iussus est
neminem enim inimicorū fore illius compotem:
mandatumq; mox, ut domum reuersus, declares
populi regem, *Ieum Nemessai filium*: apud *Da-*
mascum uero *Syrorū Azālem*: & pro se pro-
phetam *Helisam* constituat, ex *Abela* urbe
oriundum: impios enim penam daturos, alios
re regi, alios *Azāli*. His auditis *Helias* in re-
gionem *Hebraeorum* reuertitur: & quum offen-
disset *Saphati* filium *Helisā* arātem cum qui-
busdā alijs impellētibus iuga duodecim, accessit.
& ei pallium suū iniecit: qui cūestigio prophe-
tare occēpit, relictiq; bubus, sectator *Helias* fa-
ctus est. Rogauit tamē ut prius sibi liceret paren-
tibus ualedicere, quo impetrato illū sequutus est,
indiuinus posthac minister ac comes. Et pro-
pheta quidē huius res ita se habuerūt. Ceterū

CIIII.

Reg. II.

Nabuchus quidā ciuis urbis *Azari*, quum pra-
dium

diu haberet regis fundis et bagnum, saepe rogatus
ab Achabo ut ei quatuorlibet pretio venderet rui
finitimu, adiungendam regio: aut si mallet unum
aliquod e regis pro eo sibi eligeret: negavit se id
facturum, gratus enim sibi esse, e paternis agris
fructus percipere. Rex non aliter quam si suam
possessionem amisisset, quia non licebat al:enam
occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec ci-
bium sumere. Iezabela vero scitante quid accide-
rit, ut nec balneum admittat, et coenam aequè
ac prandium fastidiat, quam rusticus sit Naba-
thus ei denarrat. Usque apud eum coni sermo-
ne, et infra regiam maiestate demisso, pro qua
humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier
contra hortatur ut magno sit animo, et maerore
misso ad consuetam corporis curam redeat, se da-
turam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam
impune auferat, Moxque literas Achabi nomi-
ne scriptas mittit ad Israelitarum principes, hoc
argumento: Iubeantur indcto ieiunio concio-
nem aduocare, et in ea primum locum Nabutho
propter illustre genus attribuere. Deinde subar-
natis tribus viris nihil non ausuris, horum testi-
monio conuictum cum blasphemia populo lapi-
dandum obicere, atque hoc modo de medio tollere.
Ad quod ita ut regina scripserat factum est: et
Nabuthus tali testimonio conuictus Deo ac re-
gi fecisse conuictum, a populo est saxis obrutus.
Quod ubi Iezabela relatum est, regem accedit,
suadetque

suadetq; ut sine suo sumptu ninetorum Nabuchi hereditatem capefferet: Et ille exiliens pro gaudio, ad uisendum id pradium euestigio se cōfere. Deus autem iratus Heliam mittit, ut regi in eorum occurrat, rogetq;: Quid ita occiso uero domino eius pradij hereditasē iniuste sibi usurpet. Quem ubi ad se ueniensē uidit, turpe ratus oburgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum nates pradicat, eo loco ubi Nabuchi cadauer à canibus absumptum est, fundendum Et regis Et regina sanguinem, Et totum eorū genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem cōtra ius per calumniā oppresserat. Tum demū Achabum eius facinoris pœnitentia s. bñt, Et induit saccum, nudusq; pedibus à cibo abstinnit, peccatum confuens, Et Deū ita placare cupiens. Deus uerò per prophetam denūciat, se quidem usq; post eius obitū dilaturū uindictam, quando quidem sceleris pœnitescas: minas tamen uanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ rex hic contra Achabum ducto exercitu profligatur.

CAPVT VIII.

Reg. 10.

Dum hac circa Achabum geruntur, eodem tēpore Adadi filius Syrorū Et Damasci rex, contractis è toto regno suo copijs, ascisq; ultra Euphratē triginta duobus locijs regibus, cōtra Achabum duxit, qui intelligens se imparum

imparem eius copijs, à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariā: cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin uidebatur expugnatum difficilis. Syrus autem cum exercitu cōuenit, & obsessam urbem oppugnare cepit: missoq; caduceatore ad Achabum, petijt ut sibi liceat legatos ad eū mittere, proposituros quid nā peteret. Quo impetrato quum uenissent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi dinitias & liberos & uxores esse Adadi: quod si ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu regē obsidionem soluturū. Achabus uerò iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultateq; uniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationē rursum aliam Syrus misit, postulans ut quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret etiam tunc mittendos in hoc famulos, eiusq; liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentū fuerit pulcherrimū. Reliqua qua illis nō placuerint, sibi haberet. Achabus laetus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos suos, omnesq; facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petiisse. Nunc uerò misisse eum famulos qui omnium ades scrutentur, & nihil in

hil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, nimirum belli ansam quarcent: ut quandoquidem sciat propter amorem civium paratū rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorū robore arripias: facturum se tamen, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamavit tota concio continendum esse eum suis mandatis insolentem barbarū, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoque consensiat securitatis civium gratia, posteriora non admittat: atque ita eos dimisit. Hoc respoſo commotus ad iram Adadus tertio legatos misit cū minis: ferocem enim esse fiducia morium, se vero parē illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terra singuli milites conferat, volens eum copiarum multitudine perterrefacere. Achabo vero respondente, inter armatos non verbis sed factis decernendum, legatis reuerſi cœnanti cum fortē cum triginta socijs regibus responsa referūt. Ille cūſtigio mandati circumvallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationē prætermitti. Merim Achab cum omni populo minimum à desperatione aberat, sed hūc timorem ei propheta quidam superueniens exemi, dicens, Deū polliceri, daturū se victoriam de tam multis hostiū millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cōtinget: Per filios, inquit, principum, sed te regente illorū imperitiam. Accitis igitur principū filijs, qui tri-

ginta duo erant supra ductos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repente portis emittit iuvenes. Id postquã ei per speculatorem est significatũ, mittit quosdam eis obviam cum his mandatis, ut siue pacati veniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahãt. Interim Achabus etiam reliquũ militem intra moenia paratũ cum armis habuit. Filij uerò principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usq; ad castra persequuti sunt. Quod ubi succedere Isrãelitarum rex animaduertit, uniuersum reliquũ exercitum emittit. At illi repensino impetu in Syros delati, facile eos profligãt, nihil tale expectãtes: quo factũ est ut in ebrios & incrimmes impingerent, ita ut relictã in castris armatura fugerẽt, & rex ipse praeleri equo uix euaserit. Achabus uerò longo spacio Syros persequutus est, cadẽdo quotquot assequi datũ est. Diroptis deinde opulentis castris, auro & argenteo refertis, captis etiã equis Adadi & curribus, domũ in urbẽ reuersus est. Caterũ propheta mouente ut in sequentẽ etiam annũ paratus sit, & exercitũ in promptu habeat, reuersurũ enim Syriũ iterũ: rex omni ope belli apparat. Porro Adadus seruatus è clãte cũ reliquijs exercitus, aduocatis amicis cõsultabat quomodo cum Isrãelitis bellum gerere debeat. Illi suaserũt, nõ esse posthac eis in montanis constigendum, Deũ enim eorũ in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis uti-

Etos: sed si in campestribus committatur praelium, facile se superiores fore. Præterea consuluerunt, ut dimissis regibus, quos secum in expeditionem duxerat, copias eorum reimeret, & satrapas illis præficeret, supplementumq; in sua ditione tam equitum quam pedum conscriberet. Placuit regi consilium, dediq; operâ ut talis apparatus fieret. Mox ubi primum ueris signum se protulit, exercitum in Hebraos duxit, & quum peruenisset prope oppidum Apheca in magno campo castra posuit. Achabus uero cum suis copiis obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longe inferior. Superueniente deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut hostis contra quam opinabatur sentiret Deum Israelitarum non minus patientem in campis quam in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motum est. Septima uero quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq; suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter utrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebraorum uim terga uerteret: quibus impigre uictoria prosequantibus, confusum agmen trepidè fugientium equitum, pedum, currum, à seipsis proculcatum obiciebatur: non multis pro tanto numero in Aphecâ amicam urbem euadentibus, qui et ipsi murorum ruina oppressi sunt circiter uiginti septem millia: in praelio uero centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidelissimis famulis

famulis comitatus in quandā subterraneā cellā
 se abdidit: quibus clementiā Israhēlici regis pra-
 dēcansibus, & spem uenia facientibus, si cōsuetō
 supplicū habitū ad eū mitterentur, permissi sunt
 hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita
 redimiti, qui tū prius apud Syros supplicandi
 mos fuit, Achabū aduēnt, & saluti tantū gra-
 tiā petere Adadum significant, dedititium eius
 in perpetuum futurū. Tum ille gratulari se ei di-
 xit, q̄ ē pugna euasisset, fratruq; loco eū se habi-
 turum pollicitus est. Famuli accepta sacramēti
 fide nihil mali passurū, productum ē lascibris ho-
 minē, & adducunt ad Achabum, qui tū sub-
 limis curru uehebatur. Et quum adorasset,
 Achabus perrecta dextra in curru eum sustu-
 lit, exceptumq; osculo iussit esse bono animo, &
 nihil se indignū timere, Adadus aētis gratijs
 quā longa sibi uita daretur memorē se fore hu-
 ius beneficij professus est, reddisurumq; Israhēliti-
 ci iuris urbes, quas maiores eius armis occupa-
 uerant: & facturum ei liberā potestātē cōmēan-
 di Damasum, sicut pater ipsius idem ius Sa-
 maria habuerat. Foedere deinde iēto, & iurē in-
 rando firmato. Adadus egregiē donatus in
 suum regnū remissus est. Post ealē Syprū cōtra
 Israhēlitas expeditiōis exitū propheta quidā, no-
 mine Aicheus, accessit ad quēdā Israhēlitā, ins-
 suq; eū ut uulnus sibi in caput infligeret, addēs
 Deū ita uelle. Qui quū parere nollit, daturū in-

obediētia poenā pradixisse: leonem intus per-
surū. Quod quū ita euenisset, alterum propheta
adiit, idē imperiās. A quo incūstater iēlm. Et
uorticē sanctus, obligato capite uenis ad regem,
dicēs se committionē eius esse, Et à tribuno ca-
ptiuū quēdā afferendū accepisse: quo fuga elap-
so periclitari se nunc ne interficiatur ab eo qui
illū tradiderat, quādoquidē hoc interminatus sit
si captiuus effugeret. Respōdente uerō Achabo
merito id passurū, soluto capite agnoscēdum se
Michas prabuit. Hac autem arte usus est, quo
maiorē nim uerbis suis adderet. At enim Deū
in regē animaduersurū, q̄ Adadū hominē im-
piū Et cōtra diuinitatē cōtameliosus dictis fu-
rentē elabi permisisset. Futurū enim ut ipse ab
eo cui pepercit interficiatur, Et populus eius ab
exercitu. Rex libertate prophete offensus, inbet
eum in carcerem conijci, Et uēhementer ea pra-
dictione contristatus domum se recepit.

De Iosaphato rege Hierosolymorum. CAP. IX.

Hactenus de Achabi rebus: nūc ad Iosa-
phatum Hierosolymorū regē reuertor: qui
aucto suo regno, Et praesidijs per urbes ditionis
sue dispositis, ne illis quidē sine praesidio reli-
quit, quas Abias amicus in sorte Ephremitica de
Hieroboamo decē tribuū rege ceperat. Hic rex
perpetuo propitiū Et auxiliatorē Deū habuit
q̄ esset uir iustus ac pius, Et per singulos dies
dabat operā ut aliquid gratū Deo faceret. Quo
factum

Factū est, ut & ipsi à circumquaq; vicinis regi-
bus multus honos haberetur, id quod nāssitan-
dis ad eum numeribus declarauerant, ut hinc
quoque tam diuitia regis quā fama non me-
diocre incrementum caperent. Anno autem re-
gni sui tertio conuocatis principibus & sacer-
dotibus eius regionis, iussit eos obire uniuersam
ditionem, & populum oppidatim leges Moy-
sis, earumq; obseruantiam atque religionis cul-
tum docere: quod adeò libenter ciues complexi
sunt, ut certamen huius studij inter eos susce-
ptum uideri posset. Finitime quoque gentes cō-
stanter hunc regem amabant, pacem inuiola-
tam cum eo seruantes. Palaestini etiam ordina-
ria tributa persoluebant, & Arabes annuos
sexcentos triginta agnos, paremq; hedorum
numerum. Munivit etiam magnas urbes ac ua-
lidas, & exercitus armis bene instructos con-
tra hostem aluit: ex tribu Iuda scutorum tre-
centa millia, quibus praeerat Edraus, Ioannes
uero ducentis millibus. Idē dux habebat ex tri-
bu Beniamitica sagittariorum peditum ducen-
ta millia: alius praeterea dux nomine Ochoba-
rus ducebat centum octuaginta scutorum
millia, absque militibus qui per oppidorū prae-
dia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Iora-
mo Achabi decem tribuum regis filiam Go-
tholiam: cumq; libuisset ei Samariam inui-
sere, benignissimè ab Achabo exceptus est.

atq; etiā militia qua suum regē comitabatur, publice exhibito frumēto, uino & carnibus. rogatusq; est ab Achabo, ut cōtra Syrorum regē arma cū eo cōiungeret, ad recipiendā urbē Ramashā in regione Galaditica, quā de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato uerō auxiliū pollicito, qd nō minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copijs progressi extramœnia duo reges & sedere in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus uerō cēsebat si qui propheta essent accersendos, & cōsulendos de expeditione qua cōtra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore suscipienda. Et enim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex qua captiū eum dimiserat usque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacescit in prœlio ul-
tra occiditur. CAP. X.

Achabus uerō accitis suis prophetis numero quadringētis inssit eos ex Deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadū mouenti uictoriā, & urbis dominiū propter quā bellum instaurare placuit. Prophetis uerō bellum suadentibus, uincendū enim Syrū, & in potestatem uenturum, quēadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum uerbis, & qd falsi nases essent: percontatusq; est Achabum, num quē alium praterea prophetam habeat, ut certius etiam futura praeire ualeat. Respondit ille.

Esse

Esse quidem & alium, sed sibi innisum, q̄ malū
 euentū predicat, foreq; ut ipse à Syrorū rege oc-
 cisus pereat: & ob eā causam in carcere cū nūc
 esse inclusum: eū uocari Michaa Remblea filiū.
 Iosaphato uerò postulāte eū produci, missus cu-
 bicularius prophetā adduxit: qui inter eundem
 ei indicauerat, ceteros omnes prophetas uictō-
 riam regi predicere. Respōdit uates, sibi nō licere
 cōtra quā Deus moneat mentiri, sed dicturum se
 quicquid ex eo de rege cognouerit. P̄ui uerò ad
 regē peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait
 sibi Deū ostēdisse. Israhēlitas fugiētes, & inseque-
 ribus Syris dispersos, nō aliter quā greges subla-
 tis pastoribus. Hoc quoq; significare Deū dice-
 bat, q̄ ceteris incolumibus redeuntibus. solus
 Achabus in pralio cadere debeat. Hac loquuto
 Michaa, uersus ad Iosaphatū Achabus: Nō-
 ne, inquit, modò tibi dixi quā male mihi uelit
 iste? Michaa uerò cōstanter assenerat, se nihil
 nisi iussu Dei predicere, illum uerò spe uictoria
 sollicitari à pseudopropheta ad bellū, in quo ipse
 cadendū sit, rex attētim cogitare cepit. Interea
 sedecias quidā unus ē pseudopropheta in mediū
 progreditur, negās curandū quid Michaa gar-
 riat: nihil enim ueri eum predicere: argumento
 esse pradictionem Izēlia, qui sine dubio melius
 quā iste futura cerneret. illum enim pradixis-
 se, apud Iezrahēl in Nabuthi suburbano lam-
 bendum à canibus regis sanguinē, quēadmodum

lampfissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri, qui longè præstantiori propheta non uereatur contrarium dicere, quòd periturus sit rex ab hinc die tertia: sed mox fore euidentius etiam quàm uerax sit, aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in facie, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, eum comprehendi eum prophetam insisset, puto enim te audiuisset, quòd hoc ita factum sit, & cum dicto inflixit ei lapam: cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achab non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere: nimis enim, opinor, fassi nis, plus fidei falsis quàm ueris prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sudecias uerò apertis sibi ferris cornibus, dicit Achabo, Deum significare uensilandam cornibus uniuersam Syriam: Michaa contra assenerante, breui fore, ut Sudecias è cella in cellam fugiat latebras quaeritans, ne luas poenas uaniloquij: iratus rex, inbet eum apud Achamonem magistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem

xv. & aquam ei præberi. Atq; ita duo reges uer-

3. Reg. 22. sus Ramatham cū copijs profecti sunt: quo audito rex Syria cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter reges socios, ut Achabus priuato habitu uersaretur in pralio, Hierosolymita-

nus vero sumpto Achabi caletu staret in acie,
 quo facilius Azichaa uaticinium eluderent: sed
 inuenis eū satum etiā sine insignibus. Adadus
 enim mandauit per tribunos militū, ut neminem
 alium occiderent, sed solum regem Israhelitarū.
 Syri uero primo cōgressu uidentes Iosaphatum
 stantem ante aciem, rati esse Achabum, impe-
 ra factorū circūuenerunt: sed postquā ē propin-
 quo cognouerunt esse aliū, omnes se retro recepe-
 runt: a matutino autē usque ad uesperam pugnantes,
 & uincentes occidebant neminem, sicut eis mā-
 datum fuerat, solum Achabum ad necē qua-
 rendū nec tamen inueniendū. Tandem unus ex
 Adadi famulis Amantis nomine, missa in in-
 teritum sagitta, regē per thoracē in pulmone san-
 ctat. Achabus autē noluit hoc scire suā matrem,
 ne terga uerteret: sed aurigam iussit currū ex-
 tra praelium euehere, quod graue ac lethale uul-
 nus acceperit. Cumq; uehementer cruciaretur,
 perstitit: iamē in currū usque ad solis occubitum,
 & tandem profluito sanguinis uiribus defi-
 ciens interijt. Iamq; appetente nocte Syri se in
 castra recipiunt, & quamprimum per caducea
 eorum de Achabi morte cognitum est, solutis
 castris domum quisque reuertitur. Cadaver regis
 Samaria relatum illuc sepultura traditur. & cū
 currus regius cruore sedatus ad Iezra fontem
 effret abluat, ueritatem Helia predictionis enu-
 tus comprobauit: Capes enī lambebant eius

sanguinem, & meretrices posthac ex eo fuisse
 aquabatur. Morinus autē est apud Ramathā,
 iuxta Michēā naticiniū. Ergo quoniā utriusq;
 propheta pradictionē euentus cōsecutus est, nunc
 rāda sunt illorū oracula, eisq; semper plus oportet
 tribuere, quā eorū qui ad gratiam loquuntur
 sermonibus: nec aliter existimare, quā qd nihil
 sit illis utilius, quādoquidē per ea diuinitus monemur
 quid cauere debeat. Quin & ea reputatio
 hoc loco subit animū, qd insuperabilis sit, facti
 necessitas, quā etiāsi prasciatur, praecaueri tamē
 nō potest: sed itā diu homines sibi nana spe blā
 diuntur, donec in illius casses incidant: nam hoc
 quoq; Achabo fatale fuerat, ut prānūciatib;
 eladē non crederet, & a prophetarū ad gra
 tiam deceptus in mortem rueret: cui in princi
 patum Ochozias filius succedit.

FL. IOSEPHI AN-
 TIQVITATVM IV-
 DAICARVM LIBER
 NONVS.

Ioramus Achabī filius Moabitis bello peti-
 tos superat. CAP. I.

4. Reg. 3.
 2. Par. 19.

IOSAPHATO autem regi post
 suppetias contra Adadū Achabo
 lasas Hierosolyma reuersēti pro
 pheta Amī occurres, reprehēdit eū
 qd cum homine impio & scelerato amī cōiun-

xiffu

missis. Deū enim indignè tulisse hāc societate, ser-
uasse eamē cū propter suā bonitatem, licet malē,
quod nō debuerat fecerit. Post eā admonitionem
rex supplicationibus et sacrificijs Deo cōcilia-
to, uniuersam suā ditionē perlustrauit, populum
leges diuinitus per Moysen eraditas, et culum
pietatis docēdo: cōstituitiq; oppidasim magistra-
tibus, hortatus est eos, ut solum iustitiā respectu
habito in populis dicerēs, nec muneribus corru-
pti, nec magnatū aut diuitū captiues gratiam:
omnibūq; quod equū est redderēt, sciētes qd etiā
nocula Deū inspiciat. Hac etiā per singulas
duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuer-
sus, hic quoq; indices ē sacerdotū ac Lenitarum
ordine, et primatibus optauit, et hos prius
monitos, ut iustē et accuratē iura populo red-
derent. Quod si grauiores cōtrouersia deferretur
ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horum nego-
cijs maiore etiā diligentia decerni noluit: qd eam
urbē maxime equitatis seruantiē esse deceat, in
qua et templum simul haberetur et regia: eis
summos magistratus ex amicorū numero prae-
posuit, Amasiam sacerdotem, et ex Iuda tri-
bu Zabadiam. Per idem tempus Moabita et
Ammanita cū Arabum auxilijs bellum infe-
runt, et ad Engaddā urbem Asphaltina la-
eni uicinam castra metantur, trecentis stadijs à
Hierosolymis distitam, cuius ager egregia pal-
meta ferit, et balsamum. Isaphatus autem cum

audisset hostes superato lacu in regnum suum
iam irrupisse, territus concionem aduocat, &
ad templum uersus Deum inuocat, ne tantum
uirum & roboris ei suggerat, quantum satis sit
ad sumendam de hoste penam audacia. In hoc
enim templum id exstructum a maioribus, ut
quoties ab externo hoste immineret periculum,
ibi populus coram numen presens inuocet, diui-
naq; ope adiutus inuasores suos male multa-
tos arceat, uolentes qua semel diuina munifi-
centia conigere, per uim ad se retrahere. Sic
precatus est lacrymans, accedente eodem totius
populi cum uxoribus & liberis supplicatione.
Ibi Iaziel quidā propheta exortus à media con-
cione exclamat, Deum preces exaudiuisset, &
ipsam pugnaturum se polliceri pro sua reli-
gionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum
se parem, iuri obuia hostibus, & occursuri eis
Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam
clinum, cui nomē Sis, nocte Hebraeis significante
eminentiā. Ibi nō fore opus ut cū hoste cōfigat,
sed pugnans eū pro se Deum quieti ipsi spe-
ctatores cōfiderent. Post hoc oraculū rex & to-
tus populus prostratis faciem gratias agendo
adorabāt Deum, & Leuita organis suis hym-
nos canebant. Diluculo uerò progressus rex in
solitudinem subiectā oppido Thecua, admonuit
multitudinē, credendū esse pradictioni propheti-
cā, & non struendam quidē aciem, sed in primo
agmine

agmine constituendos sacerdotes cum tubis, &
Leuitas cū cantoribus, agendasq; Deo gratias,
non aliter quā liberata iā ab hoste patria. Pla-
uuit omnibus regis consilium, idq; mox etiam
exsequuti sunt. Deus uerò terrorem & conster-
nationem immisit Ammanitis & eorū socijs,
ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se inuicē
debaccharentur tanto furore, ut ne unus qui-
dem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus
uerò prospiciens in uallem in qua castra hostiū
fuerant, cum totam uideret refertam cadaveri-
bus, letus tam in opinato dei auxilio, quod sibi
citra sudorem & sanguinem uictoria contigis-
set, permisit suo militi castra diripere. & spo-
liare cadavera: tantaq; fuit multitudo, ut agrè
per integram iriduum omnia spolia legerent.
Quarta uerò die congregatus totus populus in
quandam conuallē, potentiam & auxilium
Dei debitis concelibrantibus laudibus: à quo fa-
cta postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum
Conallis laudationis appellatus sit. Inde reuer-
sus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot
dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin
& in exterarū gentes tam mirifica uictoria fa-
ma perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opi-
nionem cōcilianit, ut res eius sub diuini numinis
tutela esse pro comperto crederent: mansitq; usq;
extremū eius diē hac persuasio. Erat autē ami-
cus & Achabi filio, qui sū Israhēlitis praeerat
cum

33 ANTIQ. IVDAICARVM
cum quo in ita societate parādarum naniū, qua
merces in Pontū peterent, ac emporia Thracia,
iacturā fecit haud minimā. Navigia enim ab-
sumpta sunt naufragijs, quod non bene regeren-
tur pra magnitudine. Quo factū est ut hac cura
natauerit in posterū. Atq; haētenu de Iosa-

11. phazo. Achabi uero filius Ochozias regna-
4. Reg. 1. uit apud Isrāēlitas, & regiā Samariā, uir pes-
simus, & utriq; parēti omnino similis, & Hie-
roboami primi Isrāēlitarū seductoris amulus.
Eius regni anno secūdo Moabitarū rex defe-
cit, & tributa quae patri eius soluit erat, pen-
dere amplius detrectauit. Accidit autē ut O-
chozias de solario domus suae descēdens per gra-
dus prolaberetur, morboq; ex hoc casu cōtracto
Accaronem ad Myiodis (id Deo nomē erat)
oraculum scitaturus de incolumitate mitteret.
Hebraorū uerò Deus Helia propheta mādauit,
ut nuntijs ab eo missis occurrēs percōtaretur, an
Isrāēlita propriū Deū nō haberēt, quandoqui-
dem rex ad alienum mitteret de salute interro-
gatos: iubereq; eos reuerti, & regi dicere, eū
non reualiturū. Quod quū Helias fecisset, nuntij
his auditis confestim ad regē reuersi sunt. Quo
demirāte celeritatē reditus & causam quaren-
te, aiunt sibi occurrisse uirū quendā, & uenisse
ulterius progredi: iussisseq; renuntiarēt suo regi
Isrāēlitarū Dei nomine, quod morbus in peius
proficiet. Rege uerò iubente ut sibi figurā homi-
nis il-

his illius designaret, dicebat hominem esse hispidum, & cingulo coriaceo praeinctum. Qui cum intellexisset Heliam per hac descriptum a nuntiis, misit ad eum attrahendū centurionē cum quinquaginta militibus. Is repertū in montis vertice descendere iussit, & ad regē venire. In hoc enim se missum, ut ni sponte sua faciat, ni coactum eō pertrahat. Ille praefatus se prodigium edisurum, quo verius propheta nosceretur, & igne ad suas preces calidus misso, ipsam unā cū militibus conflagraturū, malū hoc eis imprecatus est: moxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum elade ad regem perlata, iratus alium centurionē cum eodem militibus ad Heliam mittit: qui & ipse cum propheta minatus uim esset, ni uolens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum aliterū. Quo cognito rex misit tertiu: Is quod esset cordatus et mansuetis moribus, postquam peruenit ad locum ubi tuū eras Helias, et amicē cum salutauit: Non ignoras, inquit, quod ut regis mādato paream, inuitus ad te uenio, sicut & illi qui ante me uenerunt. Misertus igitur mei & horum militum uolens ac libens descende, nosq; ad regem sequere. Tum Helias delectatus uiri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine, Hac, inquit, dicit dominus: Quia me pro Deo nō habuisti, quē de mor-

bo tuo veri nihil predicere posse putasti. Et ad
eum qui Accaronitis colitur de ualitudine cō-
sulendū mittere maluisti, scito te moriturū. Nec
malum exinde tēpus elapsū, dum ita ut He-
lias pradixit decedēs, quod liberis careret, Iora-
mo fratri succedenti locum fecit, homini patrē
cū alijs uicys, tam maximē impietate reserēt:
Omissio enim sui Dei cultu, totū se externis reli-
gionibus deditit, nūc alioqui nō ignauus, Et ad
res gerēdas satis industrius. Hoc regnāte Helias
ex hominibus exēptus est, nec in hodiernum usq;
mortalium quisquā scire potuit, quis nam fuerit
eius exitus. Discipulum reliquit Elisam, sicut
iam antē diximus. De hoc Helia et Enocho qui
fuit ante uniuersale diluuiū, in sacris libris le-
gimus quidē exemptos esse ē cōsuetudine mor-
taliū, mortuos tamē esse nemini unquā fuit co-
gnitum. Ceterū Ioramus accepto post fratrem

111. regno, Moabitāriū regi Misa bellū inferre sta-
4. Reg. 3. tuit, tributū nolēti reddere, quod Achabo patri
antea soluebat inonsarū pecudiū annua ducēta
milia. Ergo postquā domi parauit exercitū,
Iosaphatū quoq; per nuntios sollicitauit, ut quā-
doquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret
parati bellū cōtra Moabitas, qui tū recēs
a suo regno defecerāt. At ille nō se solum uētū-
rum auxilio promissit, sed Idumatorū etiā regē, si-
bi obnoxiiū, in eā expeditionē petraēturū. Iora-
mus ubi renuntiatum est ei de talibus auxilijs,
uenit

venit Hierosolyma, & splendide ab eius loci re-
 ge exceptus, etiam de cōmuni semētia usum offe-
 per Idumaea deserti, quā minime hostis expe-
 ctaret, iter facere, cū alijs duobus regibus Hie-
 rosolymis profectus est, uidelicet cum hospite, &
 cum rege Idumaeorū: et circuitu facto, die septi-
 ma duobus itineris aberrantibus, in tantā immen-
 ta & milites aquarū penuriā inciderunt, ut o-
 mnibus tantū nō desperantibus, Ioramus doloris
 impatiens exclamaret ad Deū, quā nā sua cul-
 pa tres reges sine praelio in Anabii arū regis ma-
 nus traderet? Iosaphatus cōtrā, ut virū piū de-
 cebat, consolabatur eū: iussitq; perquiri, nū quis
 in exercitu propheta adesset, per quē quid fa-
 ciendū Deus posset cōsuli: & indicāte quodā fa-
 mulo; uidisse se ibi Heliam discipulū Heliſeū Sa-
 phati filiū, suāsu Iosaphati tres reges ad illū na-
 dunt: quūq; ad illius tabernaculum venissent,
 quod forē extra castra fixerat, rogabāt quid
 futurū esset de exercitu, precipue Ioramus. At
 ille iussit ut absisteret, nec molestus esse perge-
 ret, sed potius patris ac matris prophetas cōsu-
 leres; illos enim esse ueridicos: rex precibus urge-
 bat, ut responsam daret, et periclitātes sermaret.
 At ille iurauit, se ei nō fuisse responsurum, nisi
 hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi &
 pi. Acito deinde psalte quodā, sic enim uates
 postularat, eo psallente correptus diuino spiritu,
 iussit reges in aluco torrentis multas fossas fa-
 cere,

ecce, nam absq; vento & pluuia nifuros aluenim
repletiū aqua, ita ut militi & iumentis abunde
potu suppetere, nullum amplius a siti periculum
timeatur. Nec hęc solī, inquit, nobis à Deo con-
tinget, sed & copias hostium eina ope profliga-
bitis, & arbores excidetis, & regionē uastabi-
tis, & fontes ac riuos obstruabitis. Hac loquuto
propheta, sequenti die prius quàm sol oriretur
torrēs magno impetu ferri cœpit, auctus imbri-
bus qui in Idumæam triū dierū itinere inde di-
stantem demissi fuerant, ut & iumentis & mi-
liti largissima adesset potus copia. Rex autem
Moabitarū ut audiuit tres reges contra se ad-
uenire, à deserto inuasuros, excita omni sua
militia, insit cos in finibus occurrere, ne clam in
ditionē suā impetum facerent: qui nidentes exo-
riente sole aquā in torrēre (nō procul enim à ter-
ra Moabide aberat) colore sanguineam, & eo
tempore maximè aqua radijs iēta riuiles, falso
opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos
arma uerisse, et eorū sanguinē per torrentē de-
fluere: & cum hac persuasionē regē suū aduen-
tes rogabant ut eos ad diripiendā hostilia ca-
stra ire permitteret: quā impetrato rucies uelut
ad paratā prædam, ad Hebræorū castra perue-
niit. Sed ualde eos sua spes frustrata est: Coor-
tibus enim in eos undiq; hostibus partim caesi
sunt, partim dispersi fugiendo agrē in terram
suam euasunt. Reges uerò agros Moabitarum
ingressi,

ingressi, dirutis oppidis totā regionē pradiis ab-
 elis exhauscerunt, & rura eorū glareā torrentis
 operierūt, et optimas quasq; arbores exciderūt,
 fontesq; aquarum obturauerunt, mœnibus ubiq;
 solo aequatis. Rex ipse compulsus in quandā ur-
 bem, & obsessus, veritus ne expugnata illa ca-
 peretur, erūpere cum septingentis equitibus ten-
 tavit, quā parte negligentiores excubia visa
 sunt: quod ubi prater spem nō successit, in urbem
 reuersus rem extrema necessitatis & despera-
 tionis aggreditur: seniorē enim filium, qui regi
 successor destinatus fuerat, productum in mœ-
 nia, toto hostili exercitu inspectante holocau-
 itoma Deo sacrificat. Reges uerò hoc viso tantā
 necessitatē miserrati, & humanarum uicissitu-
 dinum memores, soluta obsidione domum quisq;
 suā reuersi sunt. Iosaphatus uerò post hanc expe-
 ditionē pacatus quidē, sed nō diu Hierosolymis
 supernixit, exacto uita anno sexagesimo, regni
 uigesimoquinto: sepultusq; est in ea urbe ma-
 gnificē, quemadmodum Dauidis imitatore se-
 peliri decuit.

Ioram Hierosolymorum rex principatum adeptus
 fratres & paternos amicos interfecit. CAP. II.

E Filijs quos cōplures reliquit superstites, Jo-
 ramus patrum maximus patris uoluntate in
 regnū successit, cum Israelitarū rege commune
 nomen habens, uxoris suae fraire, qui Achabi
 fuit filius, & tum recēs à Moabitico bello Sa-

mariano

mariam reuersus Helisæum secum adduxerat.
 Eius propheta res memorabiles è sacris libris
 huc trāsscriptas inferere nostra narrationi ope-
 ræpretium duximus. Obidia uxor, qui Achab
 dispensator fuerat, tunc nuda Helisæum adiit,
 dicēs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione
 qua Iezabelæ in prophetas sauebat, maritus
 eius centū ex eo numero seruauerat: quos ut al-
 tre clām posset, multū auri alieni cōtraxerat: nūc
 illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in
 seruitutē uelle habere: quapropter orabat ut ob
 hoc mariti benefactū ei misertus opē aliquā
 presentē afferret. Quo scitātē, ecquid domi ha-
 beret: nihil se habere ait, præter olei paululū in
 fidelia. Tum propheta iubet illā ire, & acceptis
 cōmodato à uiciniis uacuis uasis cōpharibus, fo-
 ribusq; cubiculi clausis, in omnia oleū id indre,
 Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier,
 & repletis ad unum omnibus, ad prophetā re-
 uersa, rem totā illi retulit. Ille cōsuluir ut diu-
 dico oilo, debitū creditoribus redderet. aliquan-
 tum enim de olei pretio supersore, quod ad libe-
 rorum alimēta ualeat: atq; in hunc modum mu-
 lier à creditorum molestia liberata est. Idē Jo-
 rāmu per nuntios admonuit, ut locum quendā
 caueret, in quo à Syris, occidere eum uolentibus,
 insidia posita fuerant. Quo factū est, ut ille pra-
 monitus uenatum non iret. Adadus autē fru-
 stratis insidijs indignatus est, ratus à suis dete-
 ctus: &

Et vocatis domesticis per conuictum pro-
 ditores appellauit, minatus etiā mortē, eo quod
 rem solis creditā hostis per eos cognouerit. Quo-
 dam tunc respondens, nō rectē eum facere, quā
 proditiōis amicos infimulari, et suspicarietur
 ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum
 missi fuerāt: sed scire debere, quod Helisaeus pro-
 pheta nihil nō indicet, prodasq; uel occultissimā
 cōsilia: insit eos pernūcios explorare, in quānā
 urbe Helisaeus habiter: renūtiatumq; est ei apud
 Dothaim hominem de gere. Ac mox illuc ali-
 quot equitū iurmas missi cum curribus, qui He-
 lisaeum cōprehenderent, qui noctu urbē circum-
 uentam circumquaq; custodiebant. Diluculo
 autē minister prophetae recognitis, quod hostes
 uellent eum capere, trepidē accurrēs hoc illi in-
 dicat. At ille famulum ponere metum, et bono
 animo esse hortatus est, et ipse interim securus
 et fidēs diuino auxilio, rogauitq; Deum, ut ad
 confirmādum famulum praesentē se et auxilia-
 torem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem
 magni equitatus et curruum circa Helisaeum
 famulo uidendum exhibuit, ita ut animatus his
 suppetiis, nec ipse quicquā timeret amplius. Post
 hac uates iecit Deū orauit, ut obscurares ocu-
 los hostium, caligine immissi pra qua agnosce-
 re ipsum nequeant: et imperato hoc quoq; de-
 dit se in medium illorū, interrogans quē quare-
 rent: quibus respondentibus, Helisaeum prophetā

se querere, pollicitus est hunc se iraditum eis, si ad urbem in qua esset ipsum sequerentur: atque ita, ut qui & oculis & mente a Deo cecati fuerat, ducentem incunctanter secuti sunt: quos ubi Samariam perduxit, Ioramum regem inivit portas claudere, & Syris suum militem circumdare: precibus deinde rursus ad Deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginem illam tolleret: at illi recepta oculorum acie, conclusos se animaduertunt in medijs hostibus: cumque attoniti & inopes consilij haberent in tam prodigioso negotio, rege querente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere uenit: solos enim bello superatos hostes occidissas esse: at hos ne laesa quidem ipsius ditione, Dei uoluntate & potentia ignaros omnium eo loci esse productos: consuluit igitur ut hospitali mensa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetae monitis obsequens, liberaliter ac splendide tractatos Syros, ad regem eorum Adadum remisit. Illi reuersi omnia quae eis colligere suo regi renuntiabant: qui in tanto prodigio manifestam Dei potentiam admiratus, simulque uotis diuinitatem, nihil posthac contra Israelitarum regem clam molitus est: sed decreuit aperto Marte rem gerere, potentiorē se ratus, & numerosioris exercitus dominum: comparauitque ingentibus copijs, uniuersas contra eum educit: qui putans se imparē, si collatis signis res ferro gerenda suauiter Samariam se continuit, fre-

tus urbis

tuo urbis munitionibus. Adadus uero cogitans,
 si non machinis, fame tamen eam se in potestate
 redacturum, oppugnatione aggreditur. Tanta au-
 tem Ioram laborabat rerum inopia, ut propter
 nimiam indigentiam intra Samariam ueniret o-
 ctuaginta denarijs argenteis caput asini, et
 quinque denarijs Hebraei colubini stercoreis sex-
 tarium nec condimenti emerere nihilque; magis ue-
 rebatur rex quam ne quis fame adactus, et non
 ferens inopia, urbem hostibus proderet: quamobrem
 per singulos dies obibat ipse mœnia et excu-
 bias, aspiciens, ne quis in urbem clam admittere-
 tur, et singulari diligentia huiusmodi occasiones
 adimeret. Cumque mulier quaedam exclamasset, Mi-
 serere domine, putans eam aliquid cibi petere, com-
 motus ira male precatus est ei, negas sibi esse uel
 arcas uel corcularia, unde ipsi impariri posset
 aliquid. Illa uero dicente nihil se eiusmodi pete-
 re, nec ob cibum molestam esse, sed ut licet inter se et
 aliam mulierem finiret: iubet quid rei sit expone-
 re. Mulier ait se eam amica quaedam uicina pactam,
 ut quandoquidem nullum aliud adsit contra famem
 remedium, ingulatis infantibus (nam utriusque erat
 filiolus) unum atque alterum diem hoc cibo se ale-
 rent. Si prius suum decidisset, quo hesternam die con-
 sumpto in communem alimoniam, alteram illam mulie-
 rem a pacto discedere, et suum abscidisse filium.
 Percussus ueremendi dolore Ioram uentrem sibi
 conscidit, et exclamans hoc demum defuisse ad

calamitatū fœmīā, ira cōtra prophetā accenditur, tollendū dīctūās qui in tātis malis nullū dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidīū: confestimq; mittit qui caput illi amputet. Et ille quidē ad eadē eius properabat, Heliſaū uerō regis ira nō latuit: sed domi sedens cū discipulis, Ioramus, inquit, homicida filius misit qui caput mihi adimat: nunc adueniū eius obseruare, ut dum erit pro foribus oppositis uos, & obiectis foribus illum remoremīni, mox enim rex ipse aderit, mādātū iam pœnitēs. Illi ita ut insi sum, hominē ueniēte excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus, et uēritas ne cades acceleretur, quantum potuit, ad Heliſaū properat; internecū suo cohibiturus missum à se hominē, & natē periculantiē seruaturus. Quò ut uenī est, incensare eum coepit, quòd in tātis calamitatibus se cū ciuibus despiceret, nec ullū à Deo peteret remediū. Tum propheta promittit, in crastinum eadē hora, qua tum rex ad se uenerat, futurā magnam aerum ad uictum necessariarū abundantia, ita ut publicē in foro uno siclo ueniret satū simila, & uno aque siclo duo sata hordei. Hīs dictis rex cum sūo comitatu supra modū exhilaratus est, propter expertā toties predictionū fidē, tum quòd; nihil addubitās, & presētē difficultatē spē futuri sublenās. Amicus autē quidam regis, cœcie copiarū eius parti prepositus, curā rex fortē familiariter incubabat, Nō credibile,

inquit,

inquit, polliceris mi uates, & sicut absurdum sit
sperare simula ac hordei pluriā, ita nec quod tu
dicis mihi sit uerisimile. Tum propheta: Vidibus 4. Reg.:
ipse, ne dubita sed uidebis modò, non fruēris etiā.
Hac predictio effectum talem habuit. Mos erat
apud Samaritanos, ut lepra impurati extra mœ-
nia degerent: & eum quoq; quatuor numero hac
de causa, extra portas habebant domicilium. Hi
tūm propter sauentē famem nihil ex urbe cibo-
rum acciperent, & sine in urbē reditus darentur,
sive domos se continerent, fame sibi pericundū cer-
dò intelligerent, decreuerunt se hostibus committi-
tere: ut sine eis parceretur, uinerent: sine sentire
hostis mallet, certè leuius moris genus incurre-
rent. Hac senectia postquam comprobata est, no-
ctū erant ad castra hostium. Ea nocte Dem Sy-
ros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi
curram & armatorum aduentantium, ad cō ne
crescente magis ac magis suspitione consternati
ē totis castris ad regem suum cōcurrerent, dicen-
tes adesse reges, à toramo conductos, regē Aegy-
pti & regem insularum: iam enim ex audiri co-
rum strepitum. Hac nuntiatis Adadus cre-
didit, quod & ipsi aures in tui sonitu pulsaretur
ut ceteris & per summam trepidationem omnes
sine ordine ad fugam se expediunt, relictisq; in-
tra castra & equis, & inmentis, & diuitijs
maximè totam spem salutis in fugiendo collo-
cavit. Leprosi uerò illi Samaritani uenientes in

castra Syrorū in ipso ualli aditu ingens silentiū
et magnā rerum copiam deprehēdunt, progres-
siq; ulterius, et ad unum quodpiam tentorium
delati, postquā ne unum quidē adesse uiderunt,
refecti primum cibo ac potu, ueste et multo an-
ro se ontrant, eā pradam extra uallum elatā in
quodam loco abdunt: mox alterū tentorium ag-
gressi faciunt similiter ut prius: idq; quater fece-
runt, nemine in eam cōspecto. Unde facile conie-
ctantes de abitu hostium, damnabant suam ne-
gligentiam, quod non hac torano et ciuibus in-
dicassent mox à principio: quapropter ad moenia
Samarie properant, et in clamaris custodibus
discessum hostium eis significāt: illi porro ex-
cubitoribus regis idem renūciāt. Rex cognito ne-
gocio amicorū et duorum consilium aduocauit:
rem sibi suspectam, ne astu simulato abitu Syri
sibi insidias struans, desperantes fame urbem ex-
pugnari posse: ut si ad diripienda castra quasi
fuga deserta procurrant, repente coorti casis di-
reptoribus urbem etiam facile occupent: quare
suam sententiam esse, ut diligenter eā contra in-
sidias muniant, et cauti sint, neq; temerē credi-
ta fuga hostiū procurrendo periculo se obijciāt.
Hoc consiliū quidam laudans ut prudens, addi-
ditq; sibi uideri missēdos duos equites qui omnia
Iordanem usq; explorent: qui si fortē intercipian-
tur, cautiore fore ceteros, ne et ipsi temerē pro-
gressi circumueniantur: nec duorū equitū fore gra-

nem iacturā, quos fortassis alioquin fames absum-
 maret. Id regi placuit, & euedigio misit qui o-
 mnia dispicerent: illi renunciās, nihil se per viam
 reperisse hostium; sed passim iacere arma iacta-
 ta, & frumentum reliquasq; sarcinas, quo expe-
 ditiores fugerent. His auditis, rex multitudinem
 ad castrorum direptionē emisit: nec fuit vulga-
 ris praeda, sed auri & argenti plurimū, & va-
 ria iumentorum genera: praeterea sacum inae-
 rans frumenti atq; hordei numerū, quantum nec
 in somnis sperare poterant, ut mox omnes prete-
 ritā famis oblitio caperet: tanta enim fuit abun-
 dantia, ut duo saca hordei ficti emerētur, & eo-
 dem precio sacum simila, iuxta Helisai natici-
 nium, sacum autē continent modium Italicum &
 dimidium. Solus autem hac copia nō est adiutus
 praefectus ille tertiae partis militiae. constitutus
 enim ad portā a rege, ut cohiberet prouētiū mul-
 titudinis impetū, ne se inuicē concalcando obte-
 rerent, ipse hoc passus est: atq; ita interijt, quē ad
 modū Helisaeus prädixerat, cū prauunciātī an-
 nona abundantiam nollet credere. Rex autē Syro 4. Reg. 2.
 cum Damascū reuersus incolūmis, ubi cognouit
 diuinitus inmissō terrore, se unā cum exercitu in
 fugā coniectam, & manū fuisse quod de aduentu
 hostium crediderant, ratus omnino aduersum se
 habere nomen, per animi agitudine in morbum
 etiam corporis incidit: cumq; per idē tempus He-
 lisaeus Damascum inuideret, hoc cognito fidissi-

mum è familiaribus suis Azazel honoris cau-
 sa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturū
 quisnam futurus esset morbi exitus, & num cui
 foris esset hoc periculū. Azazel assumptis x l.
 camelis quicquid optimum ager Damascenū
 fert, & quicquid in regia fuit eximū, in eos im-
 posuit, & obuiam factus Helisao, reuerēter eum
 saluat, dicens se ab Adado rege missum, ut of-
 ferret ei munera, & de morbo consulere, num
 quod lenamen sperare debeat: propheta nūcio ni-
 hil mali renunciare iussu, tantū moriturum regē
 indicat: id famulus regius dolenter accepit. Heli-
 saus uerò fiebat, & multis manabat lacrymis,
 prospiciens quam a malo passurus esset suus po-
 pulus post Adadi obitū. Azazele deinde rogan-
 te causam tristitia, Pleo, inquit, quòd me Israē-
 litarū misereat, tam multis à te efficiuntur cla-
 dibus: nā optimos ex eis interficies, & munitissi-
 mas eorū urbes incendes, & infantes ad saxa al-
 lides, & diffecabis pragnātes mulieres. Azaze-
 le uerò dicente, & unde mihi uires ut hac faciā.
 ait sibi diuinitus significatū, quòd ipse regnatu-
 rus sit in Syria. Itaq; Azazel reuersus ad suum
 dominum, melius eum habiturū nunciat: & se-
 quenti die reti uuido in eū iniecto, prefocati à se
 regiā occupat, uix alioquin strenuus, & gratio-
 sus apud Syrorū ac Damascenorum multitudi-
 nem: quo factū est ut usq; in presens tam Ada-
 dus quā Azazeleius successor diuinitus apud Sy-

rores ebullantur honoribus, tum propter alia bene-
 flentiam, tum quia magnifice templis exstructis
 Damascenorum urbem ornatiorem reddiderint: coram
 enim effigies quotidianis populi honorant, et an-
 tiqvitatem iactant, ne scientes quod non admodum
 sint veteres, et nondum ceterum supra mille anni
 ad eorum aetate intercesserint. Ceterum Ioramus
 Iherosolitarum rex audita morte Adadi, a conti-
 nuis paucioribus respiravit, laetus tandem aliquan-
 do licere sibi in pace vivere. *4. Reg. 2.*
 Ioramus qui Iherosolymis imperitans eodem ut dixi
 nomine censebatur, mox ut principatum inire, a
 cadibus fratrum et paternorum amicorum po-
 testatem auspicatus, videbatur tum Iherosolymis re-
 gibus certamen suscepisse, ne inferior haberi pos-
 set, quantum ad impietatem attinet, nactus ad hoc
 magistrum idoneam Getholimam uxorem, qua
 fuit Achabi filia, a qua externorum numinum
 cultum didicit. Et quoniam Deo certum esset serua-
 re qua Davidi promiserat, Ioramus tamen indicia
 nonis superstitionibus irritare cum, et populi reli-
 gionem depravare non destitit. Accidit interim
 ne Idumaei ab eius imperio deficerent, caso rege
 suo qui Iosaphato haecenus paruerat, et no-
 mo in eius solium imposito: quam iniuriam ulten-
 rus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum
 erat, et curribus in Idumaeam noctu irrupit:
 et exustis vicis finitimis non est ausus ulterius
 progredi, nec tamen hac expeditione quicquam
 profecit

profecit, nisi quod plures defectiones secuta sunt, excrucientibus eius iugum & illis qui Zabianam regionē incolant. Tantis autē fuit hominis furor, ut adigeret populum lucos in edis montibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insaniēti & prorsus obliuio institui patrū, offertur ab Helia propheta epistola, vindictam Dei minitans, quod contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israeliticorū regum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iuda tribum & Hierosolymorū ciues impalcria relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominū colere, quemadmodū & Achabua sibi subditos cōpulerat: ad hac quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset: pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus qua in populum regis & domesticam familiam desaniret, nec liberis parcens nec uxoribus. Ipsum quoque lento ventris profluvio, uexatum, intestinis simul panthasim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam: atq; hoc fuit argumentum epistola, qua illi Helie nomine est reddita.

Exercitus Ioramī deletor ab hostibus, & filii perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

Nec multo post exercitus Arabū qui ner
sus Aethiopiā incolat, cum alijs Barbaris
ritur

ris Ioram regū innadis, qui & regionem eamē,
 & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam ux-
 oribus eius, ac liberis: unicui tantū fuit superstes,
 agre elapsus ē manibus hostiū, Ochozias nomi-
 ne. Post hāc publicā calamitas ē & ipse in mon-
 tum incidit, sicut ei iam antē pradiētū fuerat: id
 malum in ventrē eius ingruit, ut manifesto divi-
 nae irae indicio miserabiliter periret, videns quo-
 tidie per ventrē intestina defluere. Quin & popu-
 lus insultavit eius cadaveri, facile inde conie-
 ctans, quā inuisus Deo fuisset homo nefarius,
 nec cū regio funere dignatus est, nec paterno mo-
 numento insulit. Vixit annos quadraginta, re-
 gnavit octo: populus Hierosolymitanus Ocho-
 ziam in patrum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello
 impetit. CAP. I.III.

Israelitarum autem rex Ioram sperās post v l.
 Adadi mortē Ramathā Galaditicā urbem
 se posse recipere, magno prius saclo apparatu
 exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagie
 ra iētus à quodam Syro non lesaluer, in Aza-
 nam urbem se recepit curādi vulneris gratia, re-
 licto in obsidione Ramatha toto exercitu, cui
 Ioram Amasias filium praefecerat, qui illam ei
 expugnatam recepit: erat autē ei propositū per-
 curatio vulneris Syro: bello aggredi. Interim He- 4. Reg. 9.
 lisan dedit uni ē discipulis suis sacro oleo, misit
 eum Ramatham, ut eo delibutū Ioram regem ap-
 pellaret,

petitaret, diceretq; se autoritate divina regē em-
 eligere, mudari etiā quib; sēdā alijs, insit eū fa-
 gientis more iter facere, nemine abius eius con-
 feio. Illo ubi ad destinatā urbē peruenit, offendit
 Reus forē sedentē mediū inter duces exercitū
 ita ut Etel; sano fore prädixerat: accedēs q; ad it-
 lum, ait se cum eo uelle colloqui: Et uim surgens
 fecurus ipsum esset in oclane, iuuenis deproprium
 oleum in caput eius effudit: Deus, inquit, se regē
 elegit in perniciem Achabi generis, Et ut altis-
 varis prophetarum eius sanguinē, qui à Izabo-
 ba contra omne fas occisi sunt: ut quēadmodum
 prius Hieroboami Et filij ipsius Nabadi, ac
 mox Basani familia propter impietate interie-
 re funditus, ita nunc nullū semē maneat reliquū
 ex Achabi generē. Atq; hec locutus ē cōclani
 se protipuit, nolens à quoquā conspici: Reus autē
 statim in cōfessum ducū redijt. Percontātibus au-
 tem illis, quā de causa uenisset iuuenis, Et insquā
 uideri dicentibus: Rectē, inquit, coniecturā faci-
 vis: nam insani uerba locutus est. Illis uerō magis
 uideb. xponi sibi quid esset orātib; regnū populi
 sibi à Deo delatū, ait illū dixisse. Hac ubi pro-
 brutus est, unusquisq; ducem detraxit sibi pal-
 lium, quibus cōgestis in spectem solij, Et ipso sa-
 perimposito, iubis Et cornib; iusserūt signa ca-
 nere, Reus nouum regē consalutantes sanctis na-
 clamationibus. Ille decreuit eū exercitū Izabā-
 lam urbem petere, ubi cum, ut iam diximus, to-

namque curabat vulnus quod in Riematensi oppro-
 gnatione acceperat: veneratq; eò per officium co-
 gnationis etiam Hierosolymorum rex Ochozias,
 quòd esset sororis eius filius, ut quomodo se ha-
 beat vulnus inuideret. Quos ut Deus repentino ac-
 cessu opprimeret, edixit ut è suis militibus nemo
 Ioramò indicium faceret: hoc enim eximium fore
 argumētū, quòd bona fide regnū sibi detulerint.

Ioramus à Ieo magistro equitum cum tota
 stirpe occiditur, & cum eo Hiero-
 solymitanus rex Ochozias.

CAPUT V.

Militēs uerò lecti imperata faciunt, & o-
 mnes uias obsident, ne quis ad Ioramum
 illis inscijs peruenire, & quid agatur renunciare
 ualeat. Deus interim stipatus equitum lectissimis,
 ad Israhēlam sublimis carru properè uehitur:
 quo iam appropinquante, speculator à rege con-
 stitutus ut uenientes in urbem obseruet: ubi uidit
 Iam cum turmis aduehi, renūciauit Ioramò ad-
 iduare agmen equitū. Ille enesigio mittit quen-
 dam equitem qui occurrat & cognoscat quis nū-
 ueniat. Ad quos ubi accessit eques, rogat quid
 agatur in exercitu, regē enim scire cupere. Iam
 iubet illū: nil de hac re esse sollicitū, & ut sequa-
 tur sē tū alijs: hoc speculātor cum uidisset, renun-
 ciat Ioramò equitē illū admixtū agmini nec
 facere cū illis. Mox & alterum à rege missum
 Deus idē iubet facere: ut uerò & hoc per specula-
 torem

eorem Ioramus didicit, postremò ipse consensu
 currum cum Ochozia Hierosolymorum rege, quem
 ut cognatu inuicendi gratia illò uenisse diximus,
 exiuit illi obuiam: nā lenis & còposito agmine
 Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Na-
 bushu nactus, rogat satin salua sint res in exer-
 citu: à quo amarulento conuicio exceptus, & ne-
 mesica meretricis filius appellatus, facile cogitās
 nihil sani eū habere in animo. flexis habenis co-
 pit fugere, dicens Ochozia, circumuentos se dolo
 ac insidijs: Ieus uerò sagitta per cor transfixum
 de curru eū precipitat, mox Badaco tertia par-
 tis exercitus profecto, imperat, ut cadauer Iora-
 mi in Nabuthi agrū proyiciat, prophetiam He-
 lia in mentē ei reuocās, qua patri huius Acha-
 bo prädixerat, fore ut aliquando ipse & eius fa-
 milia in eo loco pereat: id enim se tum ex ore pro-
 pheta audisse, cū post tergum Achabi in eodem
 curru sederet: id quod etiam ita ut prädictum
 fuerat euenit. Cæso autem Ioramq, Ochozias sua
 quoque saluti metuens, currum in aliam uiam
 deflexit, latere se Ieum existimans. At ille as-
 secutus cum ad quendam cluuium, sagitta iectus
 succiat: qui relicto currum equum propere con-
 scendit, & continuato cursu delatus est in Ma-
 gedonem oppidum, ubi paulo post ex equi uentre
 mortuus, reclususque Hierosolyma, illic sepultus
 est, cum regnasset anno uno, patre suo longe sce-
 leratior.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, &
post eum usque quartam generationem eius
progenies. CAP. VI.

IEu uerò ueniēte Israēlā, Iezabēla ornatu
regio stans in turri, O seruū egregium inquit,
qui dominū suū occidit. Ille suspiciens rogauit
eam quā nā esset, iubens ad se descendere, tandē
eunuchis ipsius imperat, ut eā de turri dēns pra
cipitē: quā inter cadendū cruentatis mœnibus,
ubi solū attigit ab equitibus cōculcata & ob
trita perijt. Post hac Ieus ingressus regiam cum
amicis refecit se ab itinere, mandauitq; Iezabe
le famulis ut eā sepelirent in honorē generis, q̃
nata esset ē regibus: qui nihil reliquū inuenerunt
de cadauere, prater manus & faciē, cōsumptis
ceteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est
Helia mentē diuinā, qui eam reginā in hac ipsa
urbe male periturā prädixerat. Et quia septu
aginta liberi Achabi apud Samariā educa
bantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū pa
dagogos, alteras ad urbis magistratus misit: in
quibus hortabatur, ut quādoquidē arma, uiri,
equi, & currus illis nō deessent, creato ex eo nu
mero rege qui per atātē maximē uideri posset
idoneus, in domini interfectores uindicent. Ad fa
ciebat, ut experiretur quomodo Samaritae erga
se animati essent. Magistratus autē & pada
gogi lectis literis eximuerunt, & cogitantes se
huic qui duos maximos reges oppresserat, esse
impar

Reg. 10

impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se vero imperata eius paratos facere. Ille rursus rescriptis, ergo Achabi filiorum capita praeclata ad se mitteret. Tu magistratus accersitis adolescentum alioribus impetrat, ut occisis illis praefecta capita ad Ieu transmittat. Illi nihil miseri iussa peregerunt, et congesta in uasis quibusdam plexilibus capita Iesraelitae miserunt. Quae cum perlata essent, renuntiatur coenae cum amicis regi, adesse Achabi filiorum capita. Ille ante portam ex utroque uia latere acervos ex eis iussit construere: quo facto, diluculo ad ea miscenda progressus, uertit se ad populum: Et si ego, inquit, cum contrariis dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatque eis persuasum quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solum, sed praenuncians etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Heliham uatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelitas ex ea cognatione innirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cum incidisset in cognatos Ochozias regis Hierosolymorum, rogauit quomodo nam tenderent. Aiuunt se uenire saluatum Ioramum, et cum eo regem suum Ochoziam, nesciebant enim utrumque ab eo necatum: ille hos quoque comprehensos iubet interfici, duos et quadraginta numero. Paulo post occurrat ei uir bonus et iustus, nomine Ionadab, uetus amicus ipsius: qui post mutua saluatione multis uerbis predicauit eius facinora,

quod

quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiā Achabi familiā extirpat radicitus. Ieus uero suase ei, ut cōsenso currū quo ipse uehebatur, simul intraret Samariā: uisurū enim q̄ nemini malo parceret, sed falsos uates ac sacerdotes, qui populo seducto auctores fuerint, relicta patria religione externa sacra suscipiendi, ad unum omnes supplicio dederet: iucundissimū spectaculum fore uiro bono, inspicere malos dātes meritas poenas ante actorū scelerū. Paruit regi Ionadabū, & eodē currū cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantū cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortē adēgit: cumq; cuperet neminem ē falsis prophetis & sacerdotibus profanis euadere, dolo uniuersos circumuenit. Conuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare uelle, idq; ut ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire: celebrandum enim solēnibus uictimis diem festum Bali, quo nomine Achabi Deus uocabatur: ab ea festiuitate si quis sacerdotū abfuerit, capitalē fore. Dimissis deinde per omnem Israhēitarum ditionē qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus uestes donari: eas cū accepissent, uenit in adēn ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicēs ut sacris eorum alienus

ac profanus ullus sese ingerat. Illis uero negati-
 bus quenquā tale adesse, & iā sacra sua parē-
 tibus aggredi, foris octuaginta viros ē fidiissi-
 mis armat, quibus mandat ut pseudoprophetas
 omnes interimāt, & patrios ritus tā diu negle-
 ctos ulciscātur, interminatus quicumq; aliquem
 eorū elabi permiserit, nicariū pro illo moriturū.
 Illi uerò omnes ad unū necauerūt, & regia ipsa
 incensa urbē externis sacris profanatā purifica-
 uerūt. Iste Bal Tyrionū Deus erat, quē Acha-
 bus in gratiā Rhobalis Tyrionū ac Sidoniorum
 regis soceri sui coluit, tēplo ei Samaria dedica-
 to, & prophetis cū reliquo cultu assignatis: hu-
 ius sacris abrogatis Deus, aureas tamen uaccas
 Israhēlitis adorare permisit. Nec tamen ingrata
 Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per
 prophetā suū significauit, per quatuor genera-
 tiones posteros eius apud Israhēlitas regnatos.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnū
 occupat, qua post sextum annum cæsa pontifex
 Ochoziæ filium regem constituit. C A P. V I I.

V I I.
 4. Reg. 11. **D**um Ieus homines nefarios in hūc modum
 persequitur, Gotholia regis Achabi fi-
 lia comperta filij morte & generis sui perniciē,
 decreuit etiam ē Davidis familia neminem su-
 perstitem relinquere, ne quis huius sanguinis
 posthac Hierosolymis regnum obtineat: id quod
 quātum in ipsa fuit perfecit. seruatus tamē est
 unus Ochoziæ filius ad hunc fermē modū: Erat
 Ochoziæ

Othozia germana soror, Iosabetha nomine, pō-
ntifici Ioado nupta: hac regiam ingressa, cū in-
ter casorum cadauera latenti nūtriciis opera an-
niculum puerum Iosium deprehendisset, ablatus
furtim domi in suo cubiculo abdedit. Et solo ma-
rito conscio sex annis in tēplo clām aluit, quā-
dū Gotholia Hierosolymorum Et duarum tri-
buum regnū tenuit. Septimo demū anno Ioadus
cum quinq; centurionibus coniurat, ut commu-
niciatio operis ademptum Gotholia regnum ad
puerum transferant: dataq; Et accepta silentij
fide spei pleni negotium hoc modo aggredimur:
Centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti pera-
grata tota regione sacerdotes ac Lenitas, Et
aliquot in suis tribubus potentiores Hierosoly-
ma nomine pontificis euocatos secum adducūt.
Ille habere se utile reipub. consilium ait, apertu-
rūq; eis, si id apud se continere uelint: opus
enim esse non silentio tantum, sed etiam auxi-
lio. Cumq; sacramentū ab eis accepisset, tūc se
posse quicquid uellet dicere, producto puero Da-
nidici generis quem alebat: Hic est, inquit, rex
uester, ex illa natus familia, quā scitis Deum
pradixisse regnaturam in perpetuum. Itaq; cen-
seo tertiam uestrum partem custodiam eius in
templo agere, tertiā item omnia templi loca op-
portuna occupare: eā uerò quæ superest, patensq;
portam qua itur in regiam seruare: reliqua uerò
multitudo in templo inermis sit, neq; quenquā

cū armis intrare sinite, qui nō sit sacerdos, præterea certos è sacerdotibus ac Levitis selectos mandavit satellitū more strictis gladijs regē stipare, & si quis armatus in templum irrumperet ausit incunctanter occidere, & posito omni metu servandi tantū regis curā gerere. Illi approbato pontificis cōsilio rem statim aggrediuntur. Ioadus uerò aperto armamentario, quod David in tēplo instruxerat, distribuit centurionibus & sacerdotibus ac Levitis quantum ibi hastarū invenit & pharetrarū, & si quod aliud armorū genus aderat: atq; ita armatos tēplo circūdedit cōsertis inuicē manibus, ut ab ingressu quos interesse nō oportebat excluderent. adductoq; in mediū puero, corona regia caput redimitū, & inunctū sacro oleo regē pronūciat: populum quoq; gaudēs simul & plaudēs sanctis acclamationibus vitā & victoriam nouo regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spē ad aures Gotholia venientes effecerunt, ut vehementer perturbato animo cum satellitio prosiliret à regia. Venientem deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo a pontifice circūdati fuerant. Caterum Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantem redimitumq; corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contrā accitis cē-

Sanctonibus iubet mulierē arripī, duciq; in torrē-
tens Cedronis, atq; illuc pœnas luere: neq; enim fas
esse templum uenefica supplicio pollui: mādauit
et iā, si quis ei consentur ferre suppetias, & ipsum
pœriter interimē. Illi igitur quibus hoc demāda-
rum est, eductam extra portā mulorū regis illic
interficiunt. Ut uerò cōspiratio cōtra Gotholiā
successit, Ioadus cōvocato populo ac militibus in
templū, omnes sacramēto ad fidem regis adegit,
incolumitati ipsius tucnda, regnoq; augendo da-
uros operam: eodem iureiurando mox regem
astrinxit ad diuini numinis reuerentiam: & ad
obseruationem legum quas Moyses cœlitus ac-
ceptas ad populum percutit. Post hac ad adem
Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum
marito Ioramō construxerat in uerū Dei con-
tinuēliam, & ad Achabi gratiam, campop-
ulus à fundamentis diruit, & Mathanem qui
eum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Tem-
pli uerò curam & custodiam sacerdotibus ac
Leuitis iuxta Davidis regis institutum Ioadus
commisit, iussitq; ut bis singulis diebus solenne
offerrent sacrificiū, & suffutim iuxta prescri-
pta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarū
numero ianitores ad custodiam templi cōstituit,
ne quis pollutus posset intrō subrepere. Hac ubi
ad hūc modū disposuit, cū cēturiōnibus & du-
cibus totoq; populo ex templo Ioasum in regiā
deduxit: cuiq; collocato in solio denuo alacriter

acclamatuū esset, populus ad epulas cōuersus festinitatē per aliquot dies egit, omnibus seeclesta mulieris cadē libenter ferentibus. Erat Ioas cū in regnum adsciretur, annorū septē, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda: fuit autē legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tēpore quo Ioas fuit superstes: duxitq; uxores duas postquā etate maturuit, cōciliante coniugium eodem pontifice: ex quibus utriusq; sexus liberos suscepit. Atq; hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidijs Gotholia, tandem regnum affectus est.

Azaelis Damascenorū regis cōtra Israelitas, ac mox cōtra Hierosolymitas expeditiones. CAP. VIII.

1. **A** Zaël autē Syrorū rex bellum cū Israelitis
11. **E**t Ieo rege eorū gerēs regionis trans Iordanē sitae orientales tractus nastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atq; Manassitis colebātur: necnō Galaditicā & Batanaā, omnia rapinis miscēs, & incēdijs, ac ne ab hominū quidē eade tēperās quotquot in eius manus inciderēt. Neq; enim Ieus arcere eū à populationibus potuit, cōtempitor & ipse numinis religionumq; & legū à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tēpore, quod fuit annorū X X V I I. quo ex-
 aēto mortuus apud Samariā est sepultus, Ioaza filio succedere principatus relicto. Ioasum autē Hierosolymorū regem instaurandi tēpli cupido subiit: uocatoq; pōtifice Ioado iussit eū per totā suam

suā ditionem Zenitas & sacerdotes dimittere,
quē in singula capita semisiclū argēti exigerēt
in usum eius instauracionis, eō q̄ sub ioramo &
Gochozia, & eorū liberis tuendi & sariendi
tēpli cura penitus abiecta fuerat. Pōtīfex uerò
hoc nō fecit, sciens neminem libenter argensum
erogaturum: sed anno regni vigesimo tertio rege
incusante q̄ uoluntati suā nō obtemperasset, &
iubente in futurum templi reparationi prospice-
re, ale quiddam ad colligendam pecuniam con-
mentus est, quod non grauius tulit populus:
Arcā parauit lignēā, in qua bene clausa unū
santum fbramē superne reliquit: eā cum in tem-
plo iuxta altare deposuisset, iussit quemq; pecu-
nia quantū libere per foramen immittere, in tē-
pli instauracionem conferenda. Id populus talis
aquisimo animo, & mulum auri atq; argenti
certatim contulit: arcā uerò singulis diebus pra-
seuer rege eximiebāt scriba gazophylaci &
sacerdos eius custos, numeratq; pecunia & re-
cōditā, rursum unde sustulerant reponebant: &
cū primū uideretur collatū quantū sat esset, pō-
tīfex & rex conduxerunt fabros & camentā-
rios, & trabes magnas pulcherrimā materici
cōparauerūt. Instaurato deinde tēplo, quicquid
ex tollato auro & argēto superfuit (superfuit
autē nō parū) id eorū in crateras, cantharos, po-
cula, & alia nasa insumptum est: insuperq;
quotidianis sacrificijs altare adolebatur: atque

hac tūc ipse dō Ioadus nixis diligēter accuratis fuerunt: illo autē post annū ætatis centesimū & trigessimū defuncto. & ob probitatē ac iustitiā insignem, cum q̄ Davidici generis servator fuisset, in regum monumentis a illato, rex Ioad a pristina religionis cura facile descendit: moxq; & primates populi ad eundē modū depravati sunt, ut nihil apud eos potius haberetur, quā contemptus iniuræ ac iustitiæ. Deus uerò indignatus propter hanc regis & cæterorū mutacionem misit prophetas: qui contesterentur eos & à præsenti malitia compefcerent. Illi uero tam infano affectu eam cōpescēbantur, ut neq; exemplū maiorem, qui propter contemptum legum cū totis familijs perierant, neq; prophetarum cōminationibus mori resipiscerent, & ad relicta bonæ studiā reverterentur. Quin & Zachariam pontificis Ioadi filium rex in ipso templo saxi insit obtusi, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia propheta diuinitus cōstitutus, pro cōcione populum & regem ad iustitiā, graues, pœnæ illis minatus est. si moniti parere contemnerent. Astoricens tamen Zacharias testem & iudicem Deus innocuit; quod pro bono consilio & patris sui beneficij; a Ioad mortis amarum premiū sibi rependeretur. Nea diu debita regi pœna dilata est: Azæel enim Syrorum rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primū direpta atq; eversa, mox ipsum

Hiero

Hierosolymis desiderē adortus est. Tū Ihoas cōter-
ritus omnes thesauros Dei priorumq; regū ex-
hausit, & cū eis detracta templo donaria misit
ad Syriū, tanti pacē redimēs & securitatem, ne
oppugnatus in extremum rerū suarum discriminē
adduceretur. Ille tam ingēti pecunia corruptus,
nim exercitus à regia urbe abstinuit. Ihoas tamē
gravi morbo implicitus, amicis Zacharia pœ-
nas dedit, qui ne filius pōtificis maneres inultus,
per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hie-
rosolymis, nec tamen propter impietatem dignus
habitus, qui regijs monumentis inferretur, cum
nixisset annos quadraginta & septem.

Amasias rex Hierosolymitanus exercitu cōtra Idu-
mæos & Amalecitas ducto uictor euadit. C. IX.

I*N regnū successit ei filius Amasias. Anno 4. Reg. 14.*
autem Ihoasi uigesimalimo apud Israëlitas
& Samariam Ico successit filius Ihoazas, in quo
principatu exegit annos X V I I. patri nequa-
quam similis, sed magis primis eius regni regi-
bz impijs, qui palam omnem contemptum ca-
lestis numinis pre se tulerunt. Huius copias rex
Syria tantopere attriuit, ut ex numerofo exer-
citu non plus quàm decem millia peditum, equi-
tes quingenti superessent: qua expeditione mub-
tas magnas urbes illi ademit, & hostium non
mediocres strages edidit. Hac autem Israëlitis
acciderunt secundum Helisai uaticinium, quo
tempore Axaëli etiam pradixit, quòd necato
domino

domino Damasci ac Syria regnū esset occupa-
 turus. In hac tēporū difficultate Ioazas ad pro-
 ces & supplicationes confugit, orans Deū, ut se
 ē manibus. Azælis liberet, nec ab eo subigi pā-
 tiatur. Deus autē qui nō solum perpetuā inno-
 centiam, uerumetiam resipiscentiā fanore com-
 plectitur, & cum perdere possit si uelit, castiga-
 re manu, exoratus eripuit eū ē belli periculis,
 & regio pacē nacta ad pristinū felicitatis sta-
 tum breui redijt. Post obitū Ioazæ Ioas filius re-
 gno Israëlitarū apud Samariā potitur, trigesi-
 mosextimo anno regni Ioæ regnatis in tribu Ju-
 de: nam & iste eodē quo Hierosolymis annus no-
 mine uocabatur, tenuitq; regnū annis x v 1. Hic
 optimus uir erat, nihil paterni ingenij referēs: et
 cū Helisæus iam admodū senex in morbū inci-
 disse, uisendi causa eū adiit: quē animaduertiēs
 extremū spiritū ducere, flere cœpit, & lamēta-
 ri, patrē & clypeū appellitās: quod eo uino ar-
 mis cōtra hostē opus nō fuerit, sed ipsius pradi-
 ctionū beneficio semper inuicti euaserint. Nunc
 illum ē uita discedere, se uerò exarmatos Syria
 & alijs hostibus obijci, quamobrē adempto tali
 presidio, sibi quoq; optabilis unā cū illo hanc
 uitā relinquere. His querimonijs motus Helisæus,
 regē cōsolatus affert arcū postulat, eumq; regē
 iubet incēdere, deinde iniecta in eū manu, iubeat
 iaculari: & cum emissis tribus telis destinisset,
 Si inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum
 regnum

regnum exscindere. nam quia tribus solis con-
sensus fuisti, eodemo praelijs vinces Syros, & re-
gionē quā tuo patri ademerūt recipies. His au-
ditis rex abiit, & propheta paulo post defun-
ctus est, vir inclita iustitia, & citra controuer-
siam Deo longe charissimus: multa enim & mi-
randa divina mēis argumenta exhibuit, quorū
memoria apud Hebraeos duras clarissima: se-
pulcro etiā honoratus est magnifico, quale decuit
hominē numini divino acceptissimū. Corrigit au-
tem aliquādo ut latrones occisi à se viatoris ca-
daver in monumentū eius abderēt, quod mox re-
vixit à conspectu propheta corporis. Atq; hac
fuerunt & nini & defuncti natis opera. A-
zaēle autem rege extincto, ad Adadū filium
Syria regnū hereditario iure pervenit. Huic Ioas
Israēlitarum rex tribus praelijs victo omnē eam
regionem abstulit, quae urbes ac vicos de patre
ipsius captos complexa est: quod & ipsum He-
lisam iam ante praedixerat: postquam verò
etiam Ioas facto functus est. Hieroboam eius fi-
lius excepit imperium.

Amasiz victoria de Israēlitis & Ioas rege eo-
rum reportata.

CAP. X.

Secundo autē anno Ioas regis Israēlitarū, re- I X.
gnum accepit Amasias Hierosolymis &
in tribu Iuda, matre natus urbis regia cūe, ap-
pellata Iudam: mirum autē in modum iustitiam
colebat, tametsi aetate adhuc iuuenis. Regni ad-
ministra-

ministracionem exorsus à necis paterna vindicta, qui amicorū insidijs sublatu fuerat: eosq;
 omnes in potestatem redactos affectis supplicio,
 parcens tamē ipsorū liberis, iuxta leges à Moyse
 prascriptas: qui iniquū cēsuit pro parentum
 culpis à liberis eorum poenas reposcere. Post hac
 delectu habito in tribu Iuda & Beniamitica,
 conscripto flore iuuentutis, utpote etatis annorū
 plus minus viginti, cēturiones his copijs idoneos
 attribuit: deinde misit ad Israhēitarū regem qui
 viginti scutorū millia cōducerent stipendio ta
 lentorū argēti centum annumerato, decreuerat
 enim cōtra Amalecitarū & Idumaeorum atq;
 Gabilitarū gentes exercitū ducere: iamq; pro
 pedicē moturus erat in eos, cum interueniēs pro
 pheta dimittere Israhēlitas cōsulsit, esse enim hoc
 hominum genus impium, & cladē certā immi
 nere oraculo se monitum, si talibus rex utatur
 auxilijs: alioqui Deo fauēte uel modica manu
 deuinci posse hostiles exercitus. Rege autē agre
 ferēte, quia iam publicē stipendiū Israhēlitis nu
 merauerat, hortatus est propheta ut Dei uolan
 tatē sequeretur, quo propitio nō defore pecuniā.
 Illos itaq; dimisit, præsatus se donare illis quic
 quid mercedis nomine accepissent, & cū dome
 sticis tantū copijs contra predictas gētes profe
 ctus est. Quibus uno pralio uictis interfecit x.
 millia, & eodē millia captiuorū abducta in
 magnam petrā, qua imminet Arabia, eo loco

per rupes precipitata necavit : atq; ita victor
 cum opima prada domū redijt. Interea viginti
 illa *Israëliarū mercenariorum millia*, ignomi-
 niosam rati suā mīssionē, ac si pro inutili dāna-
 ta esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt:
 Et progressi usq; *Bethsemera*, regionē populari
 sunt, ab actō magno iumentorū numero, casisq;
 cribus colonorum millibus. *Amasias* uerò post
 uictoriā factus insolēs, autorē eius Deū cœpie
 habere cōtēptui, Et pro eo uenerari asportata
 de *Amelictis* numina. Quamobrē à propheta
 conuētus est, mirari se dicēte si hos Deos crede-
 ret, qui cultoribus suis nihil opis afferre ualue-
 rint, nec eos ab *Hebraorū* uī intos prastiterint,
 sed tanquā ad se nō pertinētes cadi et captiuos
 erahi passi sint : quin et ipsos belli iure abductos
 inter reliquā captiuorū turbā *Hierosolyma* per-
 uenisse. Rex his uerbis ad irā percitus insit illū
 hac de re esse quietū, minatus suppliciū si nego-
 tijs alienis miscere se pergeret. Tum ille, se quidē
 quieturū dixit, Deū tamen ultorem huiusmodi
 monitaribus non desore. Nec multo pōst *A. X.*
Amasias felicitatē suā, cuius tamen autorē Deū
 non agnoscebat, non capiēs, sed fastū inflatus,
 scripsit *Ioā regi Israëliarū*, ut ipsius imperata
 faciat cum suo populo, sicut antehac idē popu-
 lus maioribus eius *Dauidi* Et *Solomoni* pa-
 ruit: quòd si nolit ultrò facere officium, bello esse
 decernēdam de imperij iuribus. Ad hoc *Ioas* in
 hac

hac verba rescripsit: Rex Iosab regi Amasia:
 Olim in eodem monte Libano cupressus erat &
 carduus: hic à cupresso filiam petijt filio suo da-
 ri coniugē, interim bestia quadam superveniens
 conculcavit carduum. Hoc exemplū te moneat,
 ne maiora quā par est appetas, neque propter re-
 centem de Amalecitis victoriā elatus, & te et
 regnū tuū incerta cōmittas alea. His lectis A-
 masias magis etiam ad bellū cōcitatus est, Deo,
 sicut fas est credere, instigante, ut eandē meritis
 impietatis poenas exsolueret. Vbi verò in con-
 spectum hostium venit, instructa utrinq; acie,
 tantus repente panor ac consternatio divinitus
 milites eius invasit, ut priusquā manus confere-
 rentur iam terga verterent: & alijs aliò diffu-
 gentibus, desertus à suis Amasias in hostis
 potestate veniret: qui mortē illi minatus est, nisi
 efficeret, ut Hierosolymita apertis portis se cum
 victore exercitu admitterent: ea necessitate, &
 vita amore adactus, persuasit cimbis ut hostē
 reciperent. At ille dirutis ad trecentorū cubi-
 torum spatium mœnibus, curru per id intersti-
 tium triumphabundus inuectus est, captivū pra-
 se agens Amasiam: & hoc modo factus urbis
 dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid
 auri vel argenti in regia repertū est, totū aspor-
 tavit: ac tunc demū dimisso rege reversus est Sa-
 mariam. Hac Hierosolymitis contigerunt anno
 regni Amasia decimoquarto. Appetitū eandē

acm amicorū infidijs fugit in urbē Zacheis : nec
 tamē euasit, illuc quoq; insecutis insidiatoribus,
 à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma re-
 latū, & regia magnificētia fúcratum est. Tam
 miserū autē exitū habuit propter nouas reli-
 giones & pietatis cōtempnū, post exactū an-
 num uita quinquagesimū, regni uerò nicefi-
 mum nonam, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit. C. XI.

Decimoquinto autem anno regni Ama- XI.
 sia, Hieroboamus Ioa filius apud Israēli- 4. Reg. 14.
 tas regno positus est, quod per annos quadragin-
 ta obtinuit in eadē qua maiores eius Samaria
 regia. Hic rex cum esset uehementē impius, to-
 tusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens,
 Israēlitis etiam innumeras calamitates attulit.
 Ei propheta Ionas prädixit, quòd denictis Syris
 ditionē suā esset ampliaturus, prolatis eius ter-
 minis ad septētriones usq; Amathē urbem, ad
 meridiē uerò usq; Asphaltitem lacū : his enim
 olim terminis Chananaea terra finiebatur, iuxta
 Iesu imperatoris definitionē. Quo oraculo exci-
 tatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos
 Syris ad suū regnū addidit, nihil fallēte Iona na-
 ticio. Sed quoniā pollicitus sum me bona fide
 res Hebraorū proditurū, nō dissimulabo quid de
 hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Ius- Iona 1.
 sus enim à Deo proficisci in regnū Nini, & il-
 lic prädicare, q̄ imperiū illud periturū esset, non
 ausus

ausus est hoc facere : sed putans se posse Deum
 effugere, confesso apud Ioppen nauigio petebat
 Tarsum Cilicia: exorta autē uehementi tempe-
 state, ita ut periculū esset ne uanis mergeretur,
 gubernator & nauta, atq; ipse etiā nauclemus
 nota pro incolumitate faciebāt: Ionas uerò solus
 operto capite iacebat, nihil quemadmodū aliū
 faciens: cumq; turbantibus procellis fluctus ma-
 gis ac magis crescerēt, suspicati aliquē è mello-
 ribus esse in causa, decreuerunt sortito querere
 quis nam ille sit: quo facto, sors propheta obtri-
 git: percōtāntibus quis nā esset, uel quid haberet
 negotij, ait se Hebraū esse, & prophetā Dei ma-
 ximi, cōsuluitq; ut ipsum in mare iacerēt, si uel-
 lent præsens periculum euadere, se enim esse pro-
 pter quē tēpestas scuiat. At illi primū quidem
 nō audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes,
 hominem hospitē, qui uitā suā fidei cōcredidisset,
 in tam manifestū exitiū mittere: tandē ur-
 gente periculo & nauim tantum non mergente,
 partim propheta auctoritate, partim suapte me-
 tu compulsi, in mare eum projiciunt. Et tempe-
 stas quidē sedata est. Iona autē fertur à ceto de-
 uorātū post tridū in Euxinū pontū reuomitū,
 uiuū & toto corpore illaesum. ubi impetrata à
 Deo erratorū uenia, ad Nini urbē profectus est:
 & cū in loco unde exaudiri poterat cōstitisset,
 predicauit qd paulo post amissuri essent imperiū
 Asia: & cū hoc dictū abijt. Hac de eo sic retu-
 limus.

diuus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hieroboa- 4. Reg. 14
 mus autē exactis feliciter in suo principatu x l. 15.
 annis mortuus apud Samariā sepelitur, Zacha-
 ria filio successore. Ozias itē successit Amasia
 anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud
 Hierosolyma duabus tribubus præsuit, natus
 matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana.
 Hic erat natura bonus ac iustus, & magnani-
 mus, providendisq; rebus solers & industrius: is
 suscepta expeditione in Palestinos, praelio vi-
 ctor urbes eorū ni cepit, Gittā & Iamniā, &
 earum moenia diruit. Alia deinde expeditione
 duxit in Arabas Aegypto uicinos, & cōdita
 urbe ad mare rubrum, præsidiū in ea posuit. post
 hæc Ammanitis subactis, tributoq; gēti præ-
 fuito, & omnibus locis usq; ad Aegypti ter-
 minos in potestatē suam redactis, in pesterū ad
 curam urbis se cōtulit: quicquid enim mœnium
 uel uetustate labefactum erat, uel superiorū re-
 gum incuria, totū instaurauit: atq; eā etiā par-
 tem, quā Israhēitarū rex Amasia patre huius
 capto diruerat, quādo urbē uictor ingressus est.
 His addidit nō paucas turres centū quinquagin-
 ta cubitorū altitudinis, & arces aliquot in locis
 minus frequentatis ad tuellā disposuit: aquadu-
 ctus quoq; nō paucos exstruxit: habuit etiā in-
 mentorum aliarumq; pecudū infinitā penē mul-
 titudinem, quod regio esset apta pascuis: cumq;
 admodū esset agricultura studiosus, terrā uarijs

arborum caterarumq; plantarū generibus ex-
 coluit: habuit praterea selectorum militum tre-
 centa septuaginta millia, quibus praeerat cētu-
 riones ac tribuni viri generosi & inniſſo robo-
 re praediti ad duo millia numero: edocuitq; exer-
 citum phalāgis ordinē ſtrucere in acie, & arma
 ſingulis diſtribuit, gladios, clypeos, & thoraces
 ereos, arcus etiā & fundas: praterea machinas
 fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel
 ſaxa vel tela emitteret, harpagones quoq; &
 alia inſtrumenta his ſimilia. Dumq; in his ſtu-
 dijs & paratibus verſatur, corruptus eſt arro-
 gantia, & inflatus mortali potētia, immortalē
 illā ac ſempiternā cœpit non magni facere, nec
 religionis nec pietatis admodū obſervans, ita ut
 ad paternā impietate videretur proclivior, ad
 quā & ille prolapsus fuerat, q̄ fortuna favore
 & perpetuos ſuccellus in rebus maximis mode-
 rate ferre nesciret. Et cū veniſſet ſolennis feſti
 celebratio, ſumpto ſacerdotali habitu, ingreſſus
 templum ad aureū altare Deo ſuffitū facturus
 aſtitit. Accurrit eò mox Azarias pontifex
 octuaginta ſacerdotū globo ſtipatus, & regem
 cōpeſcuit, nociferās ac negās hoc illi fas eſſe, ſed
 ſolis ſacerdotibus datum ſuffire, qui ſint ex
 Aronis genere: iubebatq; ut exiret, & Deū
 talibus ſicliſ pronocare ad irā deſinere. Tum
 rex cōmotus, moriē illis ni quieſcerent minatus
 eſt: et ecce tibi terra vehementer cōcutitur, fiſſaq;
 ſuperne

superne templo radius solis os regis improbum
ferit, quod cunctis lepræ contactu est. Accessit
huic & aliud prodigium, quod eodē terramotu
ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium
montis ad occidentem uergentis reuulsum, & per
quatuor stadia uolutum, obiectu demū orientalis
montis cōtissit, abstructa uia publica, & oppres-
sis ruina hortus regis. Sacerdotes uerò postquam
in facie regis lepram animaduenterūt, diuinitus
inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tan-
quam pollutus & impuratus urbe cederet admo-
nuerunt. At ille pudore calamitatis iam mode-
stior, paruit, superbia cū impietate cōiuncta tam
miserabili pœna mulctatus: & cum aliquandiu
priuatus extra urbē uixisset, filio Iothamo rem-
public. administrante, mœrore tandem confectus
obiit anno aetatis sexagesimo octauo, regni quin-
quagesimo secundo, sepulchruq; est in suis horeis
in monumento solitario. Israëlitarum autem rex
Zacharias Hieroboam filius uix sexto regni
mense exaëto, ab uno è suis purpuratis per do-
lum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui
occupata uacua Zacharia cade regia, trige-
sima post die male partum regnum malè per-
didit. Manaëmus enim dux exercitus, qui per
id tempus apud Thapsam urbem erat, audito
Zacharia casu, cum omnibus copijs propere
uenit Samariam, & pralio uictum Selesmum
interfecit: dein auctoritate propria sumptis re-

gni insignibus, Thapsam cum exercitu victori profectus est. Oppidani uerò obfirmatis portis noluerunt regem admittere: at ille ut in desertores sauius totū circūquaq; agrū vastauit, & postremo urbē quoq; ui cepit: & q̄ esset Thapsensibus insensus, omnes ferro cōfecit, ne tenera quidem atati parcēs, & nihil sibi ad extremā crudelitātē reliquum faciens. quae enim ne in barbaros quidē denictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit: nec mitior fuit postea toto decēnio quo Isrāclitis praesuit. Petitus deinde bello ab Assyriorū rege Phullo, nō ausus est cū eo in certamē descēdere, sed pactus M. talentis argēti, maturē se ab ea uexatione redemit: hāc summā Manaēmo populus cōtulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samaria sepulcrus est. Phaceia regni herede relicto: is patri crudelitate persimilis, duobus tantū annis regnavit. quibus exactis in cōiunio cū anicis trucidatus est, insidijs Phaceia tribuni, q̄ Romelia fuit filius: obtinuit autē hic Phaceias principatū annis x x. dubiū impius magis, an iniustus. Huius tēpore Theglaphalassar Assyriorum rex Isrāclitas aggressus, subacta Galadica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, uicināq; Galilea, & Cydida, & Asora, colonos abstractos in suum regnum traduxit, de quo hoc loco haecenus. Porro Iothamus Ozia filius regnavit in tribu

Iuda

Juda & Hierosolymorum regia, natus matre ur-
bani generis nomine Ierasa. Huic regi nulla vir-
tus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines,
& reipub. studioso. quicquidenim instauratione
opus habebat, diligenter sarcendum curavit: in
templo vestibulum refecit & porticus: moenium
partem labantem restituit, & additis magnis
ac firmis turribus communiuit. Ammanitas etiam
prælio denictos tributa pcedere coegit, annua ta-
lentea centum & tritici coros decies mille, & so-
sidem hordei. In tantumq; regnum auxit, ut iam
domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc XII
regnate propheta quidam exiit, Naumius no-
mine, qui de Assyriorum & Nini subuersione
hæc uerba naticinatus est: Ecce Ninive piscina
aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis
turbatus & fluctuans fugiet, dicentq;: Stare, sta-
te, eripite aurum, eripite argenteum. & nemo ualeat,
mallent enim uitam seruare quàm sacul: ates: occu-
pabit enim eos graue dissidium, & lamentatio,
& dissolutio mûbrorû, & facies corû præ pa-
nore fient lurida. Vbi erit posthac domicilium
leonû, & mater catulorû leoninorum? Dicit tibi
Ninine dominus: Delibo te, nec posthac amplius
leones ex te egressi mundo imperitabunt: & alia
multa de Ninive in hanc sententiam propheta-
uit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin mo-
lestus uideri possem lectorem plus æquo onerans.
Euenerunt autem omnia quæ de Ninive præ-
dicta

dicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem haec tenus.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorū rex coactus est Assyriorū regem in Damascenos immittere. CAP. XII.

XIII. **I**othanus autē ē iunior abijt etatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnū ad Achazem eius filium hereditario iure peruenit, qui erga Deū impiissimus omnium, et patriarū legum desertor, ad imitationē Israhelitarum regum se conuulit, aras Hierosolymis erigens, et in eis idolis sacrificās, quibus etiā proprium filium holocaustis obtulit ritu Chananaeorum, et his similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorū et Phaceias Israhelitarum, bello aggrediuntur, erant enim amici et socij: et cōpulsam Hierosolyma multū diuq; frustra oppugnaverunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syria rex ad mare rubrū Elam urbem occupat, et necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eō deduxit. Multis itē arcibus expugnatis, et magno Iudeorū numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autē rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israhelitarum rege non inferiore viribus, eduxit cōtra eum copias: et cum irato Deo commisisset praelium, propter tot impia facinora nictus est, cen-

etiam enim & viginti millia tunc ceciderunt de
 Hierosolymitarum exercitu. In eodem praelio Za-
 charias supremus dux Israelitarum cum Amia
 filio Achaze congressus, superatum occidit, &
 pari modo Ericam pratorianorum praefectum ade-
 ptus interemit, & Elcanam tribus Iuda copia-
 rum ducem vinum in potestatem suam redegit, ma-
 gnum praeterea captivorum utriusque sexus nume-
 rum à Beniamitica tribu abegerunt, & opima
 praeda ditati reversi sunt Samariam. Obelas au- 4. Reg. 16.
 tem quidam qui in ea urbe per id tempus propheta
 erat, occurrens illis ante moenia, magna voce hac
 victoriam non ipsorum virtute partam assue-
 bat, sed quod Deus regi Achaze irasceretur:
 incensabatque eos quod non contenti praesenti feli-
 citate, ausi sint homines ex tribu Iuda ac Benia-
 mitica consanguineos suos captivos abducere, &
 suadebat ut hos illos domum remitterent: quod
 non faciatis, Deum ab illis poenas exacturum. Post
 hanc admonitionem Israelitae in concionem conve-
 nientes deliberant quid facto opus esset. Exsur-
 gens autem quidam magna inter suos authorita-
 tis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabat
 se passuros ut cines sui captivos in urbem intro-
 duceret, ne forte omnes ex aquo divina ultio per-
 deret: satis esse praeteritorum peccatorum, in qua
 propheta clamitent, etiamsi nulla nova accedat
 impietas. His auditis milites, permiserrunt illos,
 quicquid vellent, arbitrati suo agere. Tum pra-

dicti uiri assumptos captiuos exemerunt uinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos uiatico remiserunt domum incolumes: nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos usque Hierichuntem & ulterius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, repelierunt Samariam.

Assyriorum rex vi expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis. CAP. XIII.

4. Reg.
16. 17.

Achazes autem rex hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regē Theglaphalassarē legatione, auxilium ab eo petiit cōtra Israëlitas & Damascenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in praesens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achazae profectus est, & uastata Syria, expugnataq; Damasco, Rasem quoq; regē occidit. Damascenos uerò in superiore Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrū Damascenū reposuit. Israelitarū deinde terram populatam, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros ad hunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regis thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quosquos erāt pulcherrima, hac secum deferens uenit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, actusq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma.

Erat

Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ne
 quāvis hostiliter cum Syria dissideret, illorum ta-
 men deos colere non desineret, sed in eorum cere-
 monijs, tanquā uictoriam inde sibi pollicens, pie-
 tatem collocare pergeret. post cladem uerò acce-
 ptam, Assyriorū uenerari cœpit numina, quid-
 nis potius adoraturus, quā uerum & à maio-
 ribus acceptū Deum, cuius indignatione ut tum
 uinceretur factū est. In tātum autē religionis con-
 temptum prolapsus est, ut spoliatum prius dona-
 rijs templum clauderet, ne illud solennibus sacri-
 ficijs honorare liceret: post has insanas impieta-
 tes eandem moritur, cum uixisset annos triginta-
 sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede
 Execia filia. Quo tēpore etiam Phaceias Israē-
 litarum regnum cum uita amisit, casus per insi-
 dias cuiusdam ex charioribus sibi aulicis, cui no-
 men Oseas, qui cum regnum scelere quasitum per
 annos 1 x. obtineret, uir fuit pessimus, nihil pie-
 tatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum
 Assyriorū rex Salmanasarus, & quia Deum
 non habebat propitium, destitutum eius auxilio
 facile subingauit, & præfinita tributa cœgit
 pendere. Quarto autem anno regni huius Oseas
 Execias Hierosolymis regnū adeptus est, Acha-
 za ex Abia Hierosolymitana muliere filius: is
 erat ingenio bono, & iusto, ac pio pradiuus: nam
 statim ab inito principatu nullam magis neces-
 sariam uel utilem tam sibi quā subditis curam
 existim

existimauit, quàm religionis ac diuini cultus, quamobrem aduocata populi et sacerdotum Zenitarumq; concione, sic fertur ad eos uerba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nò redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis uobis persuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidem uestro malo didicistis quàm perniciosa res sit impietas, hortor ut illa obliuioni tradita purificetis uos à præteritis pollutionibus unà cum sacerdotibus & Leuitis, ac cum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituantis, hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His regis monitis accessi sacerdotes templum aperiuñt, & eiecit inde inquinamentis, adornatisq; sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferuñt. Rex uerò dimissis per totam ditionem suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum regum incuriam. Quin & Israëlitas per nuncios hortatus est, ut relictis consuetis superstitionibus ad priscam illam pietatem & ueri Dei cultum redirent: Se enim illis permissurum ut Hierosolyma uenientes azymorum festum unà cum suis ciuibus celebrent. Hæc autem se suadere, non ut suum negotium

potius ageret sed ipsorum militatu gratia, quos
beatos fore, si huic consilio paruerint. Israelita ne
rò audito quid legati à suo rege afferrent, adeo
mentē nō adhibuerūt, ut eos ludibrio habuerint,
et prophetas quoq; eosdē cohortantes, et pra-
monentes quanta calamitates instarent, ni ma-
ture ad pietatē redeūtes resipuerint: quos postre-
mò cōprehensos necauerunt: nec hīs facinoribus
contenti ad peiora etiā sunt prolapsi, ita ut non
prius desisterent, quā ob extremā impietatem
Deus ulior in potestātē hostium eos tradidit, si-
cut suo loco dicitur. Multi tamē à Manassiticis
tribu et Zabulonis atq; Isacharis prophetarū
monitis parētēs ad pietatem sunt conuersi, atq;
hi omnes Hierosolyma ad Ezechia confluerunt,
ut Deū adorarent. Postquā autem ea multitudo
conuevit, rex ascenso tēplo unā cum principibus
et populo, immolauit pro se tauros septē, et to-
tidem arietes, paremq; hircorum numerum. et
cum primum manus in capita uictimarū impo-
suissent tū rex quā principes, sacerdotibus ma-
claudas reliquerunt: illi uerò ingulabant, et so-
lidas concremabant, Leuitarum corona circum-
stante cum instrumentis musicis, et diuinos hy-
mnos canente, quemadmodum olim David eos
psallere docuerat: reliqui uerò sacerdotes acci-
nebant buccinis. Interea populus et multitudo
humī in faciem prostrati Deū adorabant. Post
hac sacrificauit boues septuaginta, arietes, c.
agnos

ignos, & C. populo uero ad epulum largitus est bo-
ves D. G. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; o-
mnia ritè sacerdotes perfecissent, rex letus epu-
labatur cū populo, agentes Deo gratias. Instāte
uero azymorum festo, paschale sacrum facien-
tes, alias deinceps uictimas mactabāt per conti-
nuos dies septem: populo etiam præter eum nume-
rum quē ipsi mactauerunt, taurorū duo millia:
pecorum septē millia rex de suo largitus est: hāc
liberalitatem imitati principes mille tauros eis
dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ul-
lum festum tam magnificè est celebratum à Solo-
monis temporibus in eum usq; dicunt: peractō festo
urbem egressi totam regionem lustrauerūt, ipsa
quoq; Hierosolyma ab omni idolorum sparcie
munda reddiderūt. Quotidiana deinde sacra in-
xit a legem rex de suo fieri mādauit, & sacerdo-
tibus ac Levitis à populo decimas reddi cū pri-
mitiis fructuum, ut possent esse circa diuinū cul-
tum assidui. Quo factum est ut populus omne ge-
nus fructuum conferret Levitis & sacerdotibus:
rex uero horum apothecas & promptuaria con-
didit, unde singulis partes distribuerētur cū ux-
oribus & liberis: atq; in hunc modū pristinus cul-
tus restitutus est. His ita cōstitutis rex Palesti-
nis bellum intulit, & parā uictoria omnes eo-
rum urbes à Gitta usq; Gazam suā ditioni ad-
iecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei
denunciat, omnem eius regionem se subiungatu-
rum

rum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. *Ezechas* uero minas eius non magni fecit, fretus *Deo* sua, quæ pietate, ac propheta *Esaia*, per quem futura cognoscebat: & hæcenus de hoc rege.

Salmánasar capto *Israëllitarum* rege, & decem tribubus translatis in *Mediam*, *Chutzos* in eorum regionem migrare iubet.

C A P V T X I I I I.

S *Almanasar* autem *Affyrriorum* rex com- X V.
perito quòd *Israëllitarum* rex misisset clam 4. Reg. 17.
legationem ad *Soam* *Aegyptiorum* regem, inuitans eum ad societatem contra ipsum inuendam, iratus duxit exercitum cõtra *Samariam*, anno *Osee* regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum urbem ui cepit, anno eiusdem regis nono, *Ezechia* uero *Ierosoly* mori regis anno septimo: extinctoq; funditus *Israëllitarum* imperio, populi traduxit in *Mediam* & *Persidem*, cum quo etiã *Osee* rex uinus captus est. Deinde migrare iussa quadam *Persica* gente ex eo tractu qui ab anne *Chusio* denominatur, sedes ei designauit in agro *Samaria*, cate raq; *Israëllitarum* regione. Migrauerunt igitur decem tribus *Israëllitarum* ex suis sedibus post annos D C C C C X L V I I. ex quo maiores eorum *Aegyptum* egressi armis ea loca sua ditionis fecerunt: post principatum *Iesu* annis octingentis. post defectionem uero à *Robeamo* *Dauidis* nepote

nepote ad Hieroboamum, de qua supra diximus
 annis CCXL. mēſibus ſeptē, diebus ſeptem. atq;
 hic fuit finis Iſraēlitarum, qui neq; legi ſubditi
 eſſe uoluerūt, neq; prophetas audire, prænuncian-
 tes adeſſe pro ſoribus hanc calamitatē, ni ab im-
 pietate deſiſterent. Omnium autē horum malo-
 rum initium fuit illa ſediſio, per quā à Roboamo
 deſecerunt, ſeruo ipſius in locum eius rege conſti-
 tuto, qui contēptis diuinis legibus, & populo per
 ſuum exemplum ad eādē iniquitatem pertrā-
 ſto, indignationem cæleſtis numinis eiſ concitia-
 uit, & ipſe quoq; meritis pœnas nō effugit. Por-
 rō Aſſyriorum rex cum armis totā Syriam &
 Phœnicen peragranit, & nomen eiſ in Tyrio-
 rum annalibus ſcriptum inuenitur: illauit enim
 contra Tyrum regnante ibi Elulao, atteſtante
 etiam Menandro, qui in ſuis chronicis, ex Ty-
 riorum annalibus in græcam linguam trāſlatiſ
 ſic ſcribit: Is deinde qui Elulao nominabatur,
 regnauit annos trigintaſex: hic deficientes Cit-
 taos cum claſſe eō proſectus ſub imperium ſuum
 retraxit: cōtra quos miſſo exercitu Aſſyriorum
 rex Phœnicen totā inuaſit: facta deinde pace, cū
 copijs domum reuerſus eſt: paulò poſt Sidon, Ar-
 ce, Palatyrus cū multis alijs oppidijs à Tyrijs ad
 Aſſyriorum regē deſecerunt: & cū ſoli Tyri
 facere eiſ imperata detractarent, reuerſus eſt
 contra eos cum ſexaginta nauibus, quas Phœ-
 nices inſtruxerunt, impoſitis etiam oſtingentis
 remigibus

remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cū duodecim navibus, dissecta hostili classe, quingentos ex ea captivos abduxerūt, quo facinore nō mediocrem rei manualis gloriā sibi comparauerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluvium & aquaductus disposuit, qui aquari Tyrios prohiberēt: quod cū per cōtinuos quinque annos fieret, coacti sunt effosis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inveniuntur. Caterū novi Samaria coloni Chuthæi (sic enim tum appellabantur, quia à Persidis regione Chuthæ, & flumine Chutho essent iraducti) cū quinque gentium essent, totidem deos patrios secū attulerūt, quos ritu suo colentes Deū maximum ad indignationem irritaverunt. Exorta est enim sæva pestilentia, à qua cū popularentur, nullam invenientes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deū maximū colerent, nam hoc illis præsentem salutem allaturū esse. Missis igitur ad regem Assyrium legatis, petierūt ut sacerdotes aliquot è captivis israelitis ad eos remitteret, quo facto leges Dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum cœperunt colere, maxq; cessavit pestilentia: permanentq; nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocantur Hebræis. Gracis verò Samaritæ, qui pro præsentis semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudeos viderint, cognatos se eorum appellant, utpote à

osepho oriundos, & hac ratione sanguine illis
coniunctos: quando uero in rebus aduersis eos aspi-
ciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quic-
quam deberi beniuolentia, cum ipsi ex longe re-
motis gentibus ad ea loca uenerint: de quo alias
dicetur opportunius.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
DECIMVS.

Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hieroso-
lymitana, & Ezechie regis oppugnatio. CAP. I.

EZECIAE duarum tribuum re-
gis anno quartodecimo Sena-
cheribus Assyriorum rex cum in-
structissimo exercitu eum aggres-
sus est, omnesque urbes ui cepit,
quotquot sunt in Iuda tribu & Beniamitica.
Iamque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illud
uenit legatio, imperata facturum, & tributa so-
lutorum promittens. Senacheribus uero auditis le-
gatis decreuit omisso bello postulata regis ad-
mittere, & pollicitus est, si argenti talenta trecenta,
auri triginta accepisset, pacatum se abiturum,
iureiurando interposito, quod ab omni iniuria repe-
raturus esset. His persuasus Ezechias exhaustis
thesauris misit eam pecuniam, ratus hoste remoto
posthac sine periculo se regnaturum. *Accepit*
Assyr

Assyriam pecuniâ, sed pacta non præstitit: nam
 profectus ipse cum copijs contra Aegyptijs &
 Aethiopes, Rapsacem ducem cum duobus alijs
 ad continuandâ Hierosolymitanâ bellâ reliquit:
 collegarum nomina erant Tharata & Ana-
 charis. Ut nerò admoto mœnibus exercitum ca-
 strametati sunt: per nuntium postulauerunt, ut
 Ezechas ad se prodiret in colloquium. Ille quod
 sibi metueret prodire nolens, ires intimos amicos
 misit, Eliacimum procuratorē, & Sannaï, &
 Ioachum à cōmentarijs. Hi cum prodissent, ante
 duces constiterūt. quos intuitus Rapsaces iussit
 regi suo referre hæc: quod magnus rex Sina-
 che-ribus scire uult, quo fretus dominū suū refugiat,
 & obedire nolēs exercitū in urbē non recipiat:
 an forē Aegyptijs, sperās ab illis posse exerci-
 tum regiū deleri: id quidem si speret, dubio pro-
 cul eum desipere, & similem esse homini qui fra-
 gili arundini innititur, quæ nō solū non sustine-
 tur, sed lapsus etiā manū transfigitur. Scire au-
 tem eum oportere, quod nō sine Dei uoluntate
 facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israeli-
 tis uictoriā dedit, ita nunc quoq; Ezechiā cū suis
 subditis Assyriorū armis uelit succumbere. Hæc
 Rapsace Hebraicè dicente, cuius lingue peri-
 tus erat, Eliacimus timēs ne multitudo his au-
 ditis pauore consterneretur, rogauit cum ut lo-
 queretur Syriacè. Ille satis intelligens quid aliter
 mesneret, maiore etiam uoce Hebraicè respondit.

debere eos audire mandata regis, & quod in re ipsorū sit, deditiōē facere. Satis, inquit, scio q̄ uos & uester rex populū nana spe seducētes, ut resistas suadetis. q̄ si quid audetis, & p̄uasie uos posse exercitum nostrū à mœnibus repellere, promptus sum uos duobus equorum millibus instruere: nos datis totidem sessoribus uires uestras ostendite: sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere nos ualidioribus, qui uos possunt uel inuitos n̄ capere? maxime cum spontanea deditio tua sit: cōtrā cum sit à coactis, periculo calamitatis non careat.

4. Reg. 19. Hæc cum audissent ex duce tam legati quā populus, ad regem etiam perlata sunt. Ille percussus habitum regalem exiit, & saccum induens humili specie, ut mos est patrum, in faciem prociens Deo supplicat, ut etiam alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicum aliquot & sacerdotibus, rogauit ut pro cōmuni salute precibus Deum solliciti ac sacrificijs, ut frangens nimiam spes hostium, misereatur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo insit regi atq; amicos bono esse animo, pradicens hostem sine praelio uictum discessurum cum ignominia, & posturum feroces animos: Deū enim ei moliri perniciem. Ipsum quoque Snacheribum non succedente expeditione Aegyptiacā domum reuersum, ferro esse insciturum. Fortē autem acciderat

derat ut eodem tempore venirent ab eo litera ad
 Ezeciam, in quibus stultum eum dicebat, quod
 putaret se posse servitutem effugere eius qui tam
 multas gentes perdomuerit: minabaturq; inter-
 necionem omnibus, nisi sponte patifacili portis
 exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has le-
 ctas contempsit propter fiduciam quam in Deo
 collocaverat. Et epistolam complicatam in tem-
 plo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus
 quibus urbis salus Deo commendata est, Esaias
 exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate op-
 pugnacionem metuendam ab Assyrio. Instare
 enim felicitiora tempora, quibus securi possint
 agros suos in pace colere, Et possessionum suarum
 curam habere cunctis neminem. Procedente au-
 tem tempore Assyriorum rex frustrari suos cona-
 tus videns infectis rebus redijt ex causa tali.
 Multum temporis contrivirum apparanda op-
 pugnacione Pelusij: iamq; aggerem penè mœni-
 bus equaverat, Et videbatur assultum prope-
 dium facturus, cum audiuit advenire Tharpsi-
 cem regem Aethiopum, Aegyptijs lazarum
 suppetias, Et per desertum copias ducere, ut im-
 pronisus adoriatur Assyrios. Territus igitur
 hoc rumore Senacheribum properè inde cum suis
 abijs. Herodotus autem hunc cōtra Vulcani sa-
 cerdotem belli gessisse dicit, nimirum quod idem
 Et rex esset Et sacerdos. Oppugnans, inquit,
 Pelusium, hac de causa obsidionem solvit.

11. Rex Aegyptius implorauit opem sui mun-
 nis, quod exoratu magnu Arabi incommodum
 attulit: nam & in hoc errat quod pro Assyrio
 scribit Arabem. Vna, inquit, nocte murium uis
 tanta extitit, ut hostium arcus & reliqua arma
 corroderent: quo factum est ut ex armatis rex à
 Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus au-
 tem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi
 regis meminit: & quod apud Assyrios regna-
 uerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello
 infestauerit, his uerbis narrat.

Quod Assyrioru exercitus una nocte peste absum-
 ptus est, & quod rex eorum domu reuersus fi-
 liorum infidiis periit.

CAP. II.

Senacheribus autem ab Aegyptiaco bello
 reuertens offendit ibi exercitu, quem sub Ra-
 psacis imperio reliquerat, peste diuinitus immis-
 sa deletu, prima nocte posteaquam urbē oppu-
 gnare coeperat, absumptis cum ducibus & tri-
 bunis CLXXXV. nullibus militum: qua clade
 territus, & de reliquis copiis sollicitus, maximis
 itineribus in regnu suum contendit, ad regia que
 Nimus dicitur. Vbi paulo post per insidias senio-
 rum & filijs suis, Adramelechi & Sennari, ni-
 ram amisit, occisus in ipso templo Arasci, que
 precipuo cultu dignabatur: quibus ob parrici-
 dium à popularibus pulsus, & in Armeniam fu-
 gientibus, Assarachoddas minor filius in re-
 gnum successit. Atque hic fuit huius expedi-

tion

tionis exitus.

Ezeclas ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. CAP. III.

Ezeclas autem præter omnem opinionem liberatus periculo, uota pro incolumitate Deo persoluit, quandoquidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitij ab oppugnatione urbis absterritum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulò post in grauem morbum incidit, ita ut a medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquã melius sperantibus: nec tam uita periculum angebat regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in eo deficere uidebatur, & regnũ sine legitimo herede futurum. Hoc igitur mœrore potissimũ cõfectus, supplex cum lacrymis Deum rogauit, ut tantisper differretur uita terminus, donec procrearet sobolem, neue nondum factus pater eximeretur numero uiuentium. Misertus autem Deus, idq; eò libentius quòd nõ sibi daret regni uoluptates adimi, sed successorem tantum germanũ principatus quæreret, misso ad eum propheta Esaiã, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superniuens annos quindecim, nonnisi relicto herede filio decederet. Hac cum propheta ita ut iussus erat ad regem perferret ob magnitudinem morbi & inopinatum nuntium

dubitans, prodigiosum aliquod signū ab *Esaia* ostulas, ut tertio posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium: quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante propheta quod nam signum exhiberi sibi postulet, noluit ut quando umbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerſi eam faceret. Et cū Deus hoc dedisset propheta precibus, nisi ita ut noluit eam insigni prodigio, cōfestim recepta sanitate ad templum ascendis, & adorado Deo nota persoluit, Circa eadem ferme tēpora imperiū *Assyriorum* per *Medos* dissolui conigit, de quo dicemus alibi. *Babyloniōrū* autem rex *Baladas* missis ad *Ezechiam* legatis cū muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiser, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiā ostendis, & apparatus armorum, & quicquid preciosum auro constabat ac gemmis, atq; ita cum donis remisit ad *Baladam*. Aditus deinde ab *Esaia*, rogatusq; quinam essent qui uenerant: ait è *Babylone* missos à rege uenisse, ostendisseq; se illis omnia, ut nisi diuitijs colligentes ex his ipsius potentiam, regi suo renunciare possint certius: in propheta respondens, Scito, inquit, qd hæ diuitia paulo post trāferentur in *Babyloniā*, & posteri tui uirilicate amissa eunuchi seruiens regi *Babylonio*: hæc enim prædixit dominus. *Ezechias* cō-

*tristatus hac pradictione, ait se quidē malle gē-
 rem suā in eā calamitatē nō incidere, sed quādo
 aliter uisum sit Deo, precari ut saluē ipse possit
 in pace quod reliquū uita exigere. Huius quoq;
 Balada Babyloniorum regis Berosus meminit.
 Ceterum propheta hic cū esset diuinus, & usq;
 ad miraculum ueridicus, certus se nihil à uē-
 ro alienum dixisse, omnia sua naticinia scripto
 tradita reliquit posteris, ut ex eueniū certitu-
 do eorum posset intelligi: nec hic solum id fecit:
 sed alij præterea duodecim: & quicquid uel
 mali uel boni nobis euenit, totū illorum respōdes
 oraculis: sed hos alias singillatim perēseebimus.
 Ezecias porro cū quantū iam diximus superu-
 xisset in pace, obiit post annum uita quartū &
 quinquagesimū, regni uerò nouū & uigesimum.*

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum rege
 captus post aliquantum temporis ab eo rursus
 in regnum suum restituitur. CAP. II II.

Huius successor Manasses filius, ex matre 4. Reg. 22.
*Achiba Hierosolymitana ciue natus,
 omisissis paternis studijs cōtrariū uita institutum
 tenuit, nullam impietatem prætermittēs, sed per
 omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos
 Deus propter peccata perdidit. ausus est etiam
 scelestus templū, Dei profanare, atq; adeo totā
 urbem & reliquā ditionem quā latē patuit.
 Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quos-
 quos erant in Hebrais iustos grassabatur, cadi-*

bus, ne à prophetis quidem cruentis manus ab-
stinens: nam & ex horum numero per singu-
las dies aliquem afficiebat supplicio, ut Hiero-
solyma inundarentur sanguinibus: His tam ne-
farijs facinoribus concitatus Deus ad iracun-
diam, mittebat unum post alium prophetam
ad regem simul atque populum, per quos eas-
dem illis comminabatur calamitates, quas pro-
pter contemptum religionis fratres ipsorum
Israëlita aliquanto ante perpessi fuerant. At
illi nolentes fidem habere illorum sermonibus,
per quos moniti si paruissent imminencia mala
evitare poterant, re tandem veritatem eorum
experti sunt. Cum enim in eisdem perseve-
rarent moribus, hostem illis Deus, immisit re-
gem Chaldaorum & Babylonia: is misso in
Iudeam exercitu, regionem totam depopulatus,
Manassem quoq; dolo interceptum & abdu-
ctum, perpetuò pœna habuit obnoxium. Tam-
dem miser malo suo doctus admissam culpâ
agnovit, & ut hostem humanum ac clementem
experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se
præbuit inexorabilem, sed misertus exaudijt
supplicem: quem post aliquantum temporis spa-
tium Babyloniæ domum remissum in pristinum
principatum restituit. Caterum clemētia victo-
ris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit ope-
ram si posset abolere priorum peccatorum
etiam memoriam, mutatis moribus totius

conuersus ad religionis studia. Nam & urbem
 lustrauit, & templum consecrauit denno, & in
 reliquū totus fuit in eo ut gratitudinē Deo pos-
 set approbare, & quoad uiucret eius retinere be-
 nenolentiā. Idē facere populū quoq; docuit, me-
 mor in quate incidisset infortunium ob perperam
 administratā rēpub. Adornato etiā altari, ex
 prescripto Moysis solēnes obtulit super eo ui-
 ctimas. Restituit in ueterē statū religionis ritibus,
 ad munēda Hierosolyma curā trāstulit, ita
 ut reparatis antiquis mœnibus, noua illis cir-
 cūdaret, & turres excitaret altissimas, subur-
 banasq; arces cū alijs necessarijs tum in primis
 cōmedibus muniret. Adeoq; in melius mu-
 tus est, ut ex quo Deū colere cœpit, toto uite tē-
 pore predicatus sit beatissimus. Cumq; uixisset
 annos L X V I I. in uitis esse desys, exactis in re-
 gno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus est
 in hortis proprijs: regnum excepit Amos filius,
 natus matre Emalscma, oriunda ex Iabate op-
 pido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, et
 à similibus nō abstinēs facinoribus, maturē de-
 dit pœnis, domi à suis oppressus familiaribus
 uixit exacto anno uite quarto et uigesimo,
 regni uero secundo. In eius interfectores ani-
 maduertit populus, ipsum in paternum monu-
 mentum intulit, & regnum eius filio Iosia no-
 minato tradidit, octo tūq; annorum puero.

De Iosia rege,

CAP. V.

Etiā

Huius mater fuit ex oppido Bosceha.
 Hæda nomine, ipse indole optima, & ad
 virtutē natus. Dauide rege exēplari & regula
 totius uitæ sibi proposito: quamprimū enim duo-
 decimū annū ætatis attingit, egregiū edidit pi-
 etatis ac iustitiæ specimē. Auctor enim fuit po-
 pulo, ne abiectis erroribus, & relictæ de falso
 creditis dīs persuasionē, conferret se ad cultum
 patrij numinis. Et retractatis maiorū suorū in-
 stitutis, quicquid peccatum esset corripiebat, tam
 prudenter adhibitis remedijs, quā si esset ætate
 maturissima: quæ uerò decenter se habere inuo-
 nit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autē
 faciebat tū per innatā sapiētiā, suam etiā seniorū
 monitis & cōsilijs. Sequēdo enim legū ductū in
 ordinatā repub. & cultu diuini numinis aber-
 rare non potuit, à quibus recedentes priores al-
 quot reges seipsos perdiderāt. Itaq; obuiando tam
 urbi quā regionē totā, lucos externis dīs dedi-
 catos excidebat, & aras eorū diruebat, & do-
 naria quæ eis à maioribus cōsecrata fuerāt, per
 ludibriū detrahebat: atq; ita populū à nana o-
 pinatione ad uerū Dei cultū conuertit: & con-
 suta holocaustis ceteraq; sacrificia super
 altare obtulit. Cōstituit etiā certos magistratus,
 & morū cēsores, qui priuata quoq; negotia sic
 disponeret, ut in omnibus nō minorē iustitiā quā
 uitæ ipsius rationem haberent. Dimissis deinde
 per totā suam ditionē nuntijs, iussit ut quicunq;

utlens

uellent cōferrent aurū & argentū in reparatio-
 nem templi, idq; suo quisq; arbitratus, ut nemo
 grauaretur: & allaria pecunijs curā: siueptuum
 in templū sariū rectū prestandū cōmisit. Amasi
 prefecto urbis, & Saphani scribae, & Iotha
 cōmentariensi, & pontifici Eliacia: qui omnia
 moris & dilationibus, adhibitis architectis, &
 suppediatis omnibus rebus ad reparationē ne-
 cessarijs, incubebant operi: atq; ita instauratū est
 templū. & ipsum regia pietatis argumentū fu-
 aurum. Anno deinde regni sui XV 111. insit
 Eliaciam pontificē pecunia quae instauracioni
 superfuit in massas cōflata crateras inde & li-
 batoria phialasq; ad ministeria tēplī cōficere:
 praeterea quicquid auri argentiue in thesauris
 esset, id quoq; prolatus in eosdem usus cōvertere:
 pōtifex autē dum promittit aurum, fortē incidit
 in sacros libros Moysis in templo repositos: eos
 prolatos dedit scribae Saphani: qui cum eos per-
 legisset, regē adiit, & quae imperasset omnia fa-
 cta indicauit: praeterea libros recens inuentos ei
 legit. Qua lectione audita rex scidit sibi nestē,
 & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq;
 scriba, & Eliacia pontifice, misit eos ad pro-
 phetissam Oldam, uxore Sallum, uiri clari ac
 nobilis, ne persuaderet ei Deū placare, & pro-
 pitiū genti suae reddere: timendum enim esse ne
 propter neglectas à maioribus leges Moysis
 graues casus imminerent, neue eiccti patria so-

lo in externis regionibus destituti omnibus com-
modis miserè uitā finiant. Auditis regijs man-
datis prophetissa iubet ei renūciari, quòd Deus
semel cōtra eos sententiā tulerit, quæ nullis sup-
plicationibus irrita fieri possit, ut populus ej-
ciatur proprijs sedibus, et omnibus presentibus
cōmodis propter non seruatas leges mulctetur:
quandoquidē concessō ad resipiscendum tanto
temporis spatio, ne prophetarū quidem hortati-
bus ad saniorē mentem reuocari potuerit, debi-
tas impietatis poenas prædicentis: Et ideo decre-
tum id mutari non posse, ut ipso euentu discant
esse Deū, Et in prophetarū eius prædictionibus
nihil inesse mendacij, quibus certā suam uolun-
tatem hominibus indicare solet: attamen pro-
pter bonitatem regis dilaturū Deum aliquan-
tisper imminentem calamitatē: sed ab eius obi-
tu præfinita iam antè mala in populū missurū.
Hoc mulieris naticinium regi renūciant qui ad
eam missi fuerant. Ille circū omnia oppida mis-
sis nuncijs, iussit Hierosolyma cōuenire sacerdo-

4. Reg. 23. tes ac leuitas, Et omnes omnis ætatis homines:
Et cum cōgregati essent omnes, primū eis sacros
libros legit: deinde stans in editiori loco in me-
dio populi, sacramento adegit uniuersos ad cul-
tum diuini naminis, Et seruandas leges Mosai-
cas: quod illi magno consensu facturos se rece-
perunt. moxq; sacra facientes Et mactantes ui-
ctimas Deum precabantur ut propitijs adesse
dignare

dignaretur. Postremò iussit pontificē, si quod
uas in templo superesset à maioribus dictatum
idolorum externorum usui, ut inde eijceretur: &
cū non pauca essent collecta, omnibus incēsis
cinerem eorum dispersit: deniq; sacerdotes ido-
lorum à genere Aaronis alienos interfecit. His
apud Hierosolyma peractis exiuit peregrē, &
quicquid per totam regionem in honorem exter-
norum numinum à Hieroboamo dedicatum in-
uenit, delcui funditus, & ossa pseudoprophe-
tariam super altare, quod primus Hieroboamus
exstruxerat, combussit, sicut superius diximus,
iam tū cū super eo Hieroboamus sacra faceret,
interaenisse prophetam, & in praesentia totius
populi prænūtiasse, quòd unus ex Davidis pro-
genie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius
prædictionis euentus post annos trecentos sexa-
ginta annum secutus est. Post hæc inuissit & alios
Isrælitas, qui captiuitatē & seruitutē Assy-
riorū euitauerant, cisq; persuasit, ut omīssis im-
pīs actionibus, & religionibus externis, Deū
maximum ritu patrio colerent eiq; soli adhære-
rent. Nec hoc contentus oppidatim ac uicatim
per domos seruatus est, ne quid suspectum intus
delitesceret: quadrigas etiā solis, quas superiores
reges in uestibulo templi consecrauerant, & si
quid aliud diuinis honoribus uulgus imperitus
dignabatur, de medio sustulit. Ceteram lustrata
ad hunc modum regione, uniuersa, populi Hie-
rosolyma

lo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè uitā finiant. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet ei renūtiari, quod Deus semel cōtra eos sententiā tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit, ut populus ejciatur proprijs sedibus, et omnibus presentibus cōmodis propter non seruatas leges mulctetur: quandoquidē concessō ad resipiscendum tanto temporis spatio, ne prophetarū quidem hortatibus ad saniorē mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentibus: Et ideo decretum id mutari non posse, ut ipso euentu discant esse Deū, et in prophetarū eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certā suam uoluntatem hominibus indicare solet: attamen propter bonitatem regis dilaturū Deum aliquantisper imminuentem calamitatē: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populū missurū. Hoc mulieris uaticinium regi renūtiant qui ad eam missi fuerant. Ille circū omnia oppida missis nuntijs, iussit Hierosolyma cōuenire sacerdotes ac leuitas, et omnes omnis ætatis homines: et cum cōgregati essent omnes, primū eis sacros libros legit: deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adiecit uniuersos ad cultum diuini nominis, et seruandas leges Mosæ: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes et mactantes uictimas Deum precabantur ut propitiū adesse dignare

dignaretur. Postremò iussit pontificē, si quod
 uas in templo superesset à maioribus dicarum
 idolorum externorum usui, ut inde eijceretur: &
 cum non pauca essent collecta, omnibus incēsis
 cinerem eorum dispersit: deniq; sacerdotes ido-
 lorum à genere Aaronis alienos interfecit. His
 apud Hierosolyma peractis exiit peregrē, &
 quicquid per totam regionem in honorem exter-
 norum numinum à Hieroboamo dedicatum in-
 uenit, delcuit funditus, & ossa pseudoprophe-
 tarum super altare, quod primus Hieroboamus
 extruxerat, combussit, sicut superius diximus,
 iam tū cū super eo Hieroboamus sacra faceret;
 interuenisse prophetam, & in praesentia totius
 populi prænūciasse, quòd unus ex Davidis pro-
 genie, nomine Iosias, hoc esset facturum: cuius
 praedictionis euentus post annos trecentos sexa-
 ginta annum secutus est. Post hac inuisit & alios
 Israhelitas, qui captiuitatē & seruitutē Assy-
 riorū euitauerant, eisq; persuasit, ut omissis im-
 pijs actionibus, & religionibus externis, Deū
 maximum ritu patrio colerent eiq; soli adhære-
 rent. Nec hoc contentus oppidatim ac uicatim
 per domos scrutatus est, ne quid suspectum intus
 delitesceret: quadrigas etiā solis, quas superiores
 reges in uestibulo templi consecrauerant, & si
 quid aliud diuinis honoribus uulgus imperitus
 dignabatur, de medio sustulit. Caterum lustrata
 ad hunc modum regione, uniuersa, populu Hiero-
 solyma

ierosolyma convocauit ad celebrandum festum azymorum, quod dicitur Pascha, deditq; populo ad epulum de suo triginta hadorum et agnorum millia, et bouum tria millia. Principes quoq; sacerdotes consuluerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, et sexcentos: et similiter lenis eorum primarij dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos: cumq; tanta esset uictimaru copia, immolabatur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotibus ei cura prepositis, et exemplo suo reliquo populo praecuntibus. Et quod a Samuelis propheta temporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tunc omnia iuxta praescripta legu et antiquas consuetudines peragebant. Post hac Iosias cum pace, diuitijs et gloria floruisse, nescia finem habuit huiusmodi.

Nechabo rege Aegypti contra Babylonis peritiam exercitum ducere uolente, Iosias uictore conatus praelio uictus occiditur. CAP. VI.

Nechaos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Aedos et Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, uolens sibi Asia regnam querere. Cumq; processisset usq; Mendem oppidum ditionis Iosia, opposuit se ei, uetans per sui iuris regionem iter contra Aedos facere. tunc Nechaos eaduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare: non esse sibi imponendam

uendam necessitatem præter propositum cū ob-
 stante dimicandi. Iosias autem uerbis Aegyptij
 nihil movebatur, sed perseverabat in ea senten-
 tia, ut per suam ditionē uolenti ducere transitū
 pernegaret, factū opinor ad hanc arrogantia m-
 genie hominem, ut occasione aduersus eum in-
 ueniret. Dum enim acie instruens eurrū ab uno
 cornu ad alterum uehitur, Aegyptius quadam
 sagitta ictō bellādī studiū exemit. saucius enim,
 & cruciatū non ferens, iussu exercitū deflectere,
 Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est
 mortuus. Sepultus est magnifico funere in monu-
 mentiis paternis, cum nixisset annos triginta no-
 uem, regnasset triginta annum. Laxit eum popu-
 lus multis diebus lamentis, & tristitia mortem
 eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei
 scripsit lugubri carmine, quod nūc quoq; exsta-
 re uidemus: hic propheta & instantem urbi ca-
 pitinitatē Babiloniā, & nostri etiam seculi cla-
 des prædictas mādauit literis. Nec solus ille hæc
 naticinatus est multitudini, sed & propheta
 Ezechiel, qui primus duos libros hoc argumēto
 scriptos reliquit: erant autē hi duo sacerdotalis
 generis: quorum Hieremias nixit Hierosolymis,
 ab anno decimo tertio regni Iosia usq; dū tem-
 plum annā cū urbe est dirutū: cuius suo loco men-
 tionem faciemus. Porro mortuo quemadmodum
 diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioa-
 xas, anno ætatis uigesimo tertio, regiam habens

Hierosolymis. Hic matre natus Amethata, impijs & impuris fuit moribus. Hunc Aegyptiorum rex à bello reuertens accersitum ad se in urbem Syria Samathā uinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eltacimo nomine regnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito: regioni. uero eius centum argenti talentorum tributum imposuit, & unius talenti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secū in Aegyptum abduxit, ubi mortuus est cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma: hic quoq; malitioso fuit ingenio, nec erga Deū pius, nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus lauadens Syriam Ioacimum ad amicitiam & societate suam pertraxit. C. V I I.

A*nno autem quarto ex quo is regnare incepit, quidam Nabuchodonosorus apud Babylonem regno positus, cum instructissimo exercitu Carchabesam ad Euphratē suam perijt, bellū inferens Aegyptio Nechao, qui tunc toti Syria dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, nō contempsit hostem, sed cum ualidia & numerosis copijs ad Euphratē ei se opposuit, & collatis signis eū eo cōgressus amissis multa millibus coactus est cedere: Babylonius autem superato Euphrate, totam Syriam Pelusium usq; subiegit. Iudea sola excepta. Quarto deinde regni, Nabuchodonosori anno, Ioacimi*

ACTO

merò octavo, Babylonij iudais bellum inferunt
 magnis viribus, dira minantes ni tributa pen-
 dam quemadmodū reliqui Syriæ habitatores. 1. Reg. 2.
 At ille timore suadere pacē mercaus pecunijs,
 integro triennio imperata tributa persoluit.

Inductus deinde ad vanas spes rumoribus ex- V I I I.
 peditionis Aegyptiorū contra Babylonios, &
 negato tributo, expectatione sua frustratus est:
 nam Aegyptij bellum instaurare nō ausi sunt,
 id quod propheta Hieremias quotidianis mo-
 nitis predicere nō destitit, frustra eos spem in
 Aegyptiorum presidio ponere. Imminere enim
 urbi certā subuersionē à Babylonijs, & Ioaci-
 mo regi captiuitatē. Sed hac uaticinia q̄ nemo
 eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam
 uulgus quān procures concēptim hæc audiebāt,
 & irati male ominanti, prophetam apud regē
 accusabant, deposcentes eū ad suppliciū. Dela-
 ta demū re ad regium senatū, maxima pars ut
 improvida calculis suis eū damnauit: pauci ue-
 rò quidam sapientiores è regia prophetā dimi-
 serunt, auctoresq; fuerunt etiam alijs, ne in eum
 sauire pergeret. Adducebātq; rationē, nō hunc
 solum mala urbi predicere, sed & Michæam
 antè talia pradixisse, & multos alios, quorum
 nemo à sui tēporis regibus aliquid esset passus,
 sed omnes ut Dei uates habiti sine in pretio:
 atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sententiū,
 effecerūt ut renocatis suffragijs propheta exi-

meretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis prophetijs, ieiunanti populo & in templū cōgregato, nono mēse quinti anni regni Ioacimi legit eum librū, continētē quid tēplo & urbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adinamē simulq; iubēt eam ipsum quā eam scribam Baruchum ē medio secedere, ut omnes lateat ubi sint: librū uerò ad regē pertulerunt, qui praesentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere: quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium: sed illi iam se ira eius subduxerāt.

Nabuchodonosorus Ioacimū rursū Aegyptiorum rebus studentem interfecit, & Ioacimū eius filium pro eo regem constituit. CAP. VIII.

Non multo post uenientē cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus propheta praedictionibus: quod enim ab eo sibi non timeret, neq; exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem iuuentutis Hierosolymitana una cū ipso rege interfecit. quem etiam insepulcū extra moenia iussit proijci: & pro eo Ioacimū filiū regem urbis & regionis constituit: eorū uerò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatē abduxit Babylonē tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Ezechiel. Hic finis fuit Ioacimi regis, qui uixit annos triginta sex, regnauit undecim.

Successor

Successor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Noëla, regnavit menses tres, dies decem.

Babylonius mutata sententia Ioachimum obsidet, deditumq; ultro captivum Babyloniā abducit. C. I X.

Babylonium autem regē statim dedisse re- I X.
 gnium Ioachimo pœnituit. Verebatur enim 4. Reg. 25.
 ne memor patri per iniuriam occisi, regionē ad
 defectionē perperelleret. Misso igitur exercitu Hie-
 rosolymis eum obsedit, qui cum esset natura bo-
 nus & iustus, non sustinuit periclitantem pro-
 pter se urbem despicere, sed matrem & cogn-
 atos missis à rege ducibus tradidit obsides, illo in
 hoc cum eis fœdere, quòd nec urbi mali aliquid
 inferrent, nec civibus. Sed tum quoq; ne per in-
 tegrum quidem annum fides servata est, Baby-
 lonio rege violante eam, & mandante per liti-
 ras suis ducibus, ut omnem inventuriē captivam
 ex urbe abducerent, & quicquid inesset artifi-
 cium, & vinctos ad se adducerent: fueruntq; hi
 omnes decem millia numero, & octingenti tri-
 ginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac
 matre, qui à rege in custodia sunt habiti.

*Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio con-
 stituitur.*

CAP. X.

Pro Ioachimo autem Sedeciam eius patrui
 regem constituit, iureiurando astrictum
 quòd nihil in ea regione esset nonaturus, nec in-
 naturus Aegyptios. Et erat annorū viginti &

T 3 unius

unius cum principatū acciperet, natus eadē matre qua frater Ioachimus, sed iusti ac decori negligēs, ut quinequales quoq; circa se haberet impios: quin & totus populus in eadē solutus est licentiā. Quamobrē sepe numero Hieremias propheta illum adiit, obtestans ut omīssis impietatibus iustitiæ curā gereret: nēne aut ducibus mentem adhiberet, quod essent mali pleriq; aut falsis prophetis crederet, eū decipientibus, & pollicentibus. nō oppugnaturū amplius urbem Babylonium, nunc dūmq; bello petitū ab Aegyptijs: hac enim non verē dici, nec euentura esse unquā. Sedecias verō tamisper dum audiebat prophetam, agnoscebat eū vera dicere, & in rem suam esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursus depranabatur, & abducebatur à propheta consilijs in diuersum quocūq; uellens. Sed & apud Babylonem Ezechiel eodem tēpore uastationem templi prædicebat, eamq; prædictionē etiam Hierosolyma transmisit: quibus uarietijis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In ceteris enim omnibus inter se concinebant, quod & urbs in capietur, & Sedecias ipse captivus abduccetur: in hoc uero discrepare uidebatur Ezechiel, quod negaret Sedeciam uisurum Babylonē, cū Hieremias assēueraret omnino futurum ut captivum cum Babylonius rex secū abducceret. Quare cū hic diuersa dicere eos uideret, ne illa quidem uera putabat, in quibus consentiret; etiamsi

euentus

eventus omnia vera fuisse comprobavit, sicut alias
 opportunius dicitur. Igitur cum per octo annos
 socius Babyloniorum fuisset, violato foedere ad
 Aegyptios defecit, sperans si cum illis vires con-
 iungeret, Babylonium necessario succubere. Quo
 cognito Babylonius exercitum contra eum du-
 xit: vastataq; regione, & occupatis arcibus ad
 ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Aegy-
 ptius autem audito in quibus angustiis esset Se-
 decias socius, assumpto valido exercitu Iudaeam
 petiit, volens obsidione solvere. At Babylonius
 intermissa obsidione, obviam illi profectus, uno
 praelio victum tota Syria expulit. Mox vero ne
 obsidio soluta est, pseudoprophetae Sedeciam de-
 ceperunt, manu iactantes quod a Babylonijs regi-
 eiusq; subditis instaret belli periculum, quodue
 transferendi essent e suis sedibus in Babyloniam:
 immo etiam captivos reddicturos esse cum omni-
 bus vasis quibus rex templum spoliauerat. At
 Hieremias audito rege omnia vera & his con-
 traria praeannuntiat, dicens eos regem decipere,
 nihilq; commodi sperandum ab Aegyptijs: sed
 iussis illis Babylonium copias ad Hierosolyma
 reducturum, & quosquos oppugnationi ac sa-
 ni supersuerint, captivos abducenturum: dire-
 ptisq; omnium facultatibus, & exhaustis tem-
 pli divitijs, in urbem simul & templum ferro ac
 flammis scuturum, nullo sacri aut profani dis-
 criminis. Et servitum, inquit, ei posterisq; eius

per annos L X X. à qua servitute Persæ & Medos eripient, extincto Babyloniorum imperio: quorum opo dimissi, & huc reuersi templum adificabimus denno, & Hierosolyma restituemus. Hac dicēs Hieremias plerisq; persuadebat: principes uerò & impij velut furiosum contēnebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solū Anathoth reniscere, quod à Hierosolymis x x. stadijs est disitū, quidā ē magistratibus in itinere fortē obuius cōprehensum detinuit, calūniā quod ad Babylonios vellet trāsfigere. Prophetā cōtrā negauit eum uerū crimen asserre, sed ire se in patriam. At ille nihil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quibus diu tortus & excruciatu seruabatur ad supplicium, & aliquanto tēpore coactus est uincere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedecia, decima die mēsis decimi, Babylonius rex iterū exercitū admonit Hierosolymis, & continuata per x v i i l. menses obsidione, modis omnibus expugnare urbē conatus est. Præter externam autem oppugnationē duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed clamabat ad multitudinē, aperiri portis recipiendū Babylonium: nam hoc facto seruādos esse unā cū totis familijs, alioquin sine remedio perituros: addebat, manēribus in urbe hostili ferro aut fame pericundū: qui uerò

ad host

ad hostē perfugerint, mortē euasuros. At principes ne malis quidē preſſi audire uolebant, sed irati ad regem omnia deferrebant, incusabantq; prophetā ut furcēm, & frangentē sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem enervantem: illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerò minari tristia, & dicere expugnatam urbem omnino subuerendam esse. Rex uerò suapte quidē ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret uoluntati eorū resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberes facerent: quo impetrato cōfestim carcerem petentes, exemptū inde in quendam cœnosum puteū per funem demiserūt, ut ibi praefocatus moreretur: ille uerò usq; collummersus ibi manebat. Interim quidam ē seruis regis charioribus genere Aethiops, renūciat domino quid propheta acciderit, dicens non rectē principes statuisse & amicos, quod uicem in cœnū demerſerint, & grauiorē quā qua in uinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis reuocant penitentia prioris consilij, quod principibus prophetā in potestātē tradiderat, iubet Aethiopē triginta socios ē suo famulatio sibi assumere, furesq; capere & quicquid ad uiri incolumitatem opus sit, & quancū potest propere ē puteo Hieroniam extrahere. Tū Aethiops assumptis, quōadmodū iussus erat, socijs, extractū ē cœno per-

misit abire liberum. Accitus deinde clam ad regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus asserre ad rem presentem remedium. ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut praeceptis suis obtemperaturum. Si d omnes, inquit, amici tui quasi maleficū cupiunt me perdere: & ubi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem uereor apud te ueritatē promere, ne forte in uitā meam sanias. Sed cum rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfectorum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babylonij dederet: ita enim se internuntio iubere Deum, si modò uelit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne urbs solo aequetur, templumq; tradatur incendio. Ni faciat, ipsam fore omnium malorū causam tam sibi ac suae familiae, quam uniuerso populo. Tum rex, si quidem cupere facere quauates in rem cōmune consuleret: sed timere amicos, qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. At propheta addidit illi animum, uanum eum timorem esse dictitans: nihil enim mali passurum, si ciuitatē dederet, ac ne uxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templum incolume. Hac locutū Hieremiam rex dimisit, iussit nemini ciuium communicatum inter ipsos consilium prodere, ac in principibus quidē indicare, si cogito collocum

so esse, percontarentur ciurnam esset à rege accersitus: sed prætexendum quòd uenerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in uinculis: id quod factum est à propheta, uolebāt enim scire quānam de causa accessisset ad Sedeciam.

Capitulum Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam. CAP. XI.

INterea Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in muribus: multos enim aggeres circumquaq; excitauerat, urbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur urbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus: ac non machinis quidem hostium territi, alias contrà machinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarent, uerumetiam artibus, dum illi his potissimum sperant se urbem posse capere. In salutem suam in eo putant consistere, si non cessent nouis conuentis illorum conatus ludificari: atq; id certamen durans per menses decem et octo, donec tandem succubere, partim media nocte, partim superne è turribus soliorum multitudine oppressi. Capta est autem urbs undecimo anno regni Sedecia, quarti mensis die nona: ceperuntq; eam duces Babylo-niorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblatha dege-

degeret: quod si quis requirat eorū ducum etiam
nomina, sunt hæc: *Nergeleaz, Aremātus, Eme-
gar, Nabosaris, Echarampsaris.* Urbe autē ca-
pta circa mediam noctē, & ducibus ac reliquis
hostibus in tēplum ingressis, *Sedecias* rex ubi hoc
sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus &
amicis, fugam arripuit per fauces quasdam an-
guſtas in desertum: quod cum *Babylonij* cogno-
uissent transfugatum indicio, sub auroram ag-
gressi sunt eos persequi, & affecuti eos nō procul
a *Hierichune* circumuenerunt. Amici uerō &
duces fuga comites uisis ē propinquo hostibus,
relictis *Sedecia* dissipati sunt, quā quemq; in li-
spes effugij. Ipse penē desertus cū uxoribus ac li-
beris & paucis amicis in hostium potestate de-
uenit, & mox ad regē perductus est. Quem post-
quā in conspectu habuit *Nabuchodonosorus*,
impium & fœdisragū nocare cœpit, promissio-
num immemorē, quod regi seruire illam regionē
esset pollicitus: exprobrabat etiam ingrati-
tudinem, quod cū à se accepisset regnū *Ioacimo* fra-
tri debitū, accepta potestate abusus esset in au-
torē beneficij. Sed magnus est, inquit, *Deus* qui
se propter mores tuos pessimos in manus meas
tradidit. His uerbis cū *Sedeciam* increpuisset, ene-
stigio insit ipso & alijs captiuis inspectantibus
filios eius & amicos trucidari: deinde ipsum
excacauit, *Babylonē* secum abducendum. Atq;
ita utriusq; propheta pradiſtiones, cā *Hieremia*
quā

quàm Ezechielis, quamvis ab illo contēpta, euen-
tu non nana fuisse cōprobata sunt : quòd captus
abduceretur ad Babyloniam, & coram eū eo lo-
quetur, & oculis suis faciem eius videbit. Hiero-
mius pradixit: quòd nerò cecatus primo cū Ba-
bylonem perductus esset videre eam non potuit.
Ezechielis fuerat uaticinium. Qua quidē ignoran-
tibus satis declarare possunt Dei naturā, quàm
uaria sit & multimoda, omnia tēpestinē dispo-
uens, & futura presignificās : sicut humana in-
scientia & incredulitatis insigne exēplum hic emi-
net, per quā non licuit eis futurā calamitatē eni-
tare, ut ne canerent quidem fatum ineluctabile.
Atq; hic fuit Dauidici generis regū exitus, quā
unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; tēpo-
ris spaciū quingētos & quindecim annos con-
tinet, & mēses insuper sex cū diebus decē: annu-
meratis uiginti annis primi regis Sauli, qui suis
tribus aliterius. Ceterum Babylonius post uictō-
riam Nabuzardanē ducem misit Hierosolyma
cū mādatis, ut templum spoliatū incenderet, re-
gia quoq; similiter cremata urbem à fundamen-
tis dirueret, populum in Babyloniā traduceret.
Qui cū eò peruenisset undecimo Sedecia regni
anno, ē tēplo uasa omnia tam aurea quā argen-
tea sustulit, & labrum quoq; illud grande quod
Solomō dedicauerat: praetera colūnas illas areas
cum suis capitulis, & mensas aureas atq; can-
delabra. His sublati templum incendi mensis
quinti

quinti die prima, anno regni Sedecia undecimo,
 regni uero Nabuchodonosori XVII. deinde
 & regiam incendit, & urbem diruit. Incensum
 est autem templum annis ex quo exstructum fue-
 rat elapsis CCCLXXI mensibus sex, & die-
 bus decem additis: exactis à transmigratione ex
 Aegypto annis M. LXXI. mensibus sex, diebus
 decem: à diluuiò autem usq; ad templi denasta-
 tionem intercesserunt anni M. DCCCCL. men-
 ses sex, dies decem: ab Adamo item cõdito usq;
 ad hunc templi casum tria millia annorum ela-
 psa sunt, & insuper DXII. menses sex, dies
 decem. Tantus censetur annorũ numerus, quo tem-
 poris spatium quid & quando gestũ sit, suo quoq;
 ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis &
 populo migrare iusso, dux regis captiuos fecit
 hos: pontificem Saream, & qui post hunc secun-
 dum inter sacerdotes locum tenebat, Sephemam:
 tres praefectos custodie templi, eunuquũ prima-
 rium regis cubicul.arium, cum septem alijs regis
 amicis: praeterea scribam regium, & alios prin-
 cipes viros sexaginta, quas omnes unã cum spo-
 lijs templi perduxit ad regem suum agentẽ tunc
 Reblathis, quæ est Syria ciuitas. Rex uero ponti-
 ficem & principes in ea urbe inssit capite plecti,
 reliquã captiuorũ multitudinem & in his Se-
 deciam ipse Babilonẽ perduxit. Iosadatũ etiam
 pontificem unctũ secum duxit, Saream pontificis
 filium, quem modo Reblathis affectum supplicio
 dixim

diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum
 successiōem ordine recensuimus, cōueniens duxit
 etiā pontificiū enumerare nomina, qui regum
 tempore per continuatas successiōes summum
 administrauerunt sacerdotiū. Ergo primus
 omnium in templo recens à Solomone exstructo
 pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas suc-
 cessit: post Achimam Azarias, & post hunc
 Ioramus: post Ioramū Isus, & deinceps Axio-
 rumus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Prias,
 Ncrias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sarcas, Iosa-
 docus qui captiuus Babylonem pertractus est: hi
 omnes quasi per manus traditi sacerdotiū filij
 parentum successores acceperunt, cōtinuata ge-
 neris serie. Ceterum rex Babylonem reuersus Se-
 deciam in carcere usq; ad mortem eius detinuit:
 mortuum tamen regia funeris pompa elatum se-
 peliit: uasa quibus Hierosolymitanum templum
 spoliauerat, suis consecrauit numinibus: populo
 in Babylonia sedes attribuit: pontificem ē uincu-
 lis exemit. Nabuzardanēs autē dux qui po- X¹
 pulum captiuum abduxerat, trāsugas & pau-
 peres illuc reliquit, duce illis prepositio nomine
 Godolia, Aicami hominis nobilis filio, uiro
 a quo et bono. Hic imperauit, ut pro agris quos ad-
 cultū acciperant, cerium tributum regi pende-
 rent. Propheta quoq; Hieremia ē carcere exem-
 pto suasisit ut iret secum Babylonem: iussu enim
 se à rege, ut ei necessaria omnia praebeat. Quod
 f f q

si sequi nolit, diceret ubinā habitare cuperet, ut de hoc regē per literas certiorum possit reddere. Propheta uerò neq; ducem sequi uoluit, neq; aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patria, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godolia quem ibi relinquebat cōmendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur: donatoq; uate magni precij muneribus, ipse quoq; domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardanē gratia ut secum è carcere dimitteretur etiā Baruchus Neri filius, insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus: Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autē qui obsidionis Hierosolymitana tempore diffugerant, posteaquā Babylonios recessisse audierunt, undiq; collecti uenerūt ad Godoliam Masphatha. Eorū principes erant, Ioannes Careā filius, & Iezanias & Sarcas, & nonnulli alij: praterq; hos Ismaël quidā ortus regio genere, uir alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsidionis profugerat ad Bashalem regē Ammanitarū, & apud eū per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se uenientibus, Godolias suasis ut ibi manerent, nihil timētes à Babylonijs: posse enim eos impune regionem colere, interposito que iureiurādo paratum fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit ut unusquisq; habitaret in quo

in quo uellet oppido, dicens missurum se unā ali-
quot ē suis, & daturum operam ut diruta in-
staureretur, & habitetur denuo: illos uerò debe-
re donec tempestiuum est curare ne framentū &
uinum ac oleum desit in futuram hyemem qua
sustententur: hæc locutus permixti quemq; arbi-
tratu suo quem liberes locum incolere. Quæ sa-
ma postquā ad circumuicinas Iudææ gentes per-
uenit, quod profugos ad se uenientes Godolias
magna humanitate exciperet, & agros eis co-
lendos assignaret, imposito certo tributo quod
penderetur Babilonio, undiq; concursus est ad
eum, & cœperunt regionem colere. Ioannes au-
tem cum alijs principibus uidentes regionē co-
li, multum amauit Godoliam propter boni-
tatem eius & humanitatem: admonueruntq;
eum quod Bathales Ammanitarum rex idem
nūcisset Ismaelem, ut ipsum clam dolo interfice-
ret, & principatum inter Israelitas occuparet,
cum sit ē genere regio: securū autem fore ab in-
sidijs, si eis permittat Ismaelem clam occidere.
Pereri enim se, ne si ipse insidijs præoccupatus
fuerit, reliquæ Israelitarū in totum pereant. Ille
uero respondit se non dissimulaturum tales insi-
dias aduersum hominē affectum a se beneficio:
non enim esse uerisimile eum qui in tāta inopia
necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omne
fas erga benefactorem tam ingratum esse, ut cui
circumuenio insidijs non posset sine scelere non
suc

succurrere, cum sua manu interimere conetur. Atamen etiamsi uera essent quæ deferrent, timori esse satius, quàm hominẽ qui salutem sua fidei commisisset, opprimere. Itaq; Ioannes cum cæteris frustra hoc conatus persuadere abijt. Post dies inde triginta uenit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decẽ: ubi inter hospitaes epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuium similiter affectos confodere: quibus necatis adiunãte nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis radibus tam in Iudeos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. Sequenti uerò die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta, omnium inscũ quæ acciderant: quos uidens Ismael intrò uocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruari sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quã ei quædam occulta in agris traderent, suppellectilem & uestes atq; frumentum: quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit: plebẽ uerò Masphasensem cũ mulieribus & pueris abduxit, & in his etiam sedecia filius, quas Nabuzardanẽs apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad

Amm

Ammanitarum regem profectus est. Ioannes autē cum ceteris ducibus audita Massphasensium clade, & morte Godolia, indignissimè tulerūt, & assumptis suis quisq; militibus, Ismaēlem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontem Hebronensem deprehenderunt: quibus visis captivi Ismaēlis lati, rati id quod erat auxiliū sibi uenire, omnes ad Ioannē transiuerunt, Ismaēl autē cum octo tantum comitibus ad Ammanitarū regem perfugit. Ceterum Ioannes assumptis quos Ismaēli eripuerat, cū eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locū qui Mādra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptū, timentes Babylonios, ne irati propter eadem praefecti in ea regione à se constituti, in illos sauiret: prius tamē consulendū Hieremiā rati, accedentes eū rogauerunt ut hesitantibus oraculū expediret quidnā faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iussit. Cūq; propheta operā suam esset pollicitus, decima demum die Deus appares iussit ut Ioanni & ceteris ducibus diceret, S. manserint in ea regione, auxilio futurū, & prouisurū ne quid incōmodū à Babylonys quos timebant accipiant. Sin in Aegyptū mallent iter facere, curā eorum relinquitur, insensumq; tali calamitate afflicturnum eos, qual paulo ante fratres eorū castigatos esse uiderint. Hac diuinitus monēti propheta noluerunt credere, quod ex Dei sententia iuberet eos

manere: sed putauerunt eum falsò uerbis suis
 Deū prætendere, re autem uera loqui in gratiam
 Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorū iram
 effugere. Concepto igitur Dei consilio quod per
 prophetā dederat, Ioannes & reliqua multi-
 tudo in Aegyptū abiit, abducto simul Barucho
 & Hieremia. Quò postquā peruentum est, Deus
 significauit propheta fore ut Babylonius exer-
 citū ducat in Aegyptū: insitq; prædicere po-
 pulo, quòd capietur Aegyptus, & ibi parim
 interficientur, parim captiui. Babylonē abdu-
 centur, id quod etiā factum est: quinto enim post
 excidiū Hierosolymitanum anno, qui fuit regni
 ipsius Nabuchodonosori nigesimus tertius, cum
 magnis copijs inuasit Coelen Syriā: qua subacta
 bellū gessit contra Ammanitas & Moabitas,
 & his quoq; perdomitis Aegyptū hostiliter est
 ingressus: occisoq; qui tūc regnabat, & alio re-
 ge constituto, repositos ibi Iudeos rursus capti-
 uos Babylonem abduxit. Hac fuit fortuna He-
 braorū, ut accepimus, bis ultra Euphratem tra-
 ductorū: nam per Assyrios decē tribus ē Sama-
 ria sunt abducta, regnante Osea, deinde relique
 dua per Nabuchodonosorū Chaldaorū & Ba-
 byloniorū regem capti Hierosolymis. Sed Sal-
 manasar in uacuas Israelitarū sedes deduxit
 gentem Chushaorū, qui prius in intima Perside
 & Media fuerant, Samaritā deinde uocasi à
 regione in quā demigrauerunt: rex uero Baby-
 lonius

lonius pro abductis duabus tribubus nullā gentem in eā regionē reposuit: quo factū est, ut Iudaea cū Hierosolymis ac tēplo per l. x x. annos deserta maneret: tēpus autem totum quod inter decē tribuum captiuitatem & duarū reliquarū transmigratiōē intercessit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Caterum Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudaeorum pueris, & Sedecia regis cognatis, qui & flore aetatis & decore formasuere cōspicui, paedagogos eorū cura assignauit, ex selectis quibusdam ex eo numero, quemadmodū solitus est facere & aliarū gentiū deuictarū formosis adulescentibus: praebebatq; eis de sua mensa uictū, & Chaldaeorū disciplinā instituendos curabat ac literis, in quibus sanē profecerunt plurimū. In his erant quatuor de Sedecia genere, admodum pulchri et egregio praediti ingenio, quorū nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balisarsarē, pro Anania Sedrachē, pro Misaele Misachē, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosq; ob egregiā indolē & nō mediocrē eruditionem uehementer charos habuit. Cumq; uisum fuisset Danieli cū cognatis uictitare durius, & à regia mensa abstinere edulys, atque adicō ab animatis omnibus, accesserunt Aschanē eunuchū qui cura corū erat praepositus, rogantes ut quae mittebantur à rege in suos

XII.

Dan. I.

usque converteret, ipsis legumina tantum & palmulas in alimenta praberet, & si quid aliud prae-
terea uellet inanime: se enim alijs fastiditis tale
uictum appetere. Ille uero ait se gratificari eis cu-
pere, sed uereri ne hoc rex deprehenderet extenua-
ris ipsorum corporibus, & immutata specie, quod
necesse sit ut habitudo & color rationi uictus
respondeat, idque magis fore conspicuum ex collatio-
ne aliorum qui alantur delicatius, atque ita propter
eos adduci se posse in capitis periculum. Itaque na-
eti Aschanem non admodum difficile, persuadens
ut saltem per decem dies hoc eis permittat expe-
riendi gratia: quod si corpora eorum nihilo dete-
rius inde habuerint, in eodem uictu perseverare,
qui copertus sit innoxius: sin autem detrimentum
aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quam
alii, ad pristinae dietae eos reduceret: ut uero ap-
paruit non solum non ledi eos talibus, sed habitio-
res praeter alios & maiores inde fieri, ut cum eis non
essent conferendi qui cibis uescebantur regibus, sed
Daniel cum socijs potius delicatam uitam agere ui-
deretur, ex eo tempore secure Aschanes partes
qua de regia mensa mittebantur pueris, sibi veri-
nebat, & illis apponebat qua iam diximus. Illi
uero utpote puros iam habentes animos, & ad
percipiendas disciplinas idoneos, atque etiam fir-
miora ad laborem corpora, quod neque illi laderen-
tur aut grauarentur uarietate deliciarum, neque
hac simili de causa emolirentur, facile omne per-
didit

didicerūt doctrinā tam *Hebraicā* quā *Chaldaicā*: sed precipuē *Daniel* peritus talū artium, cōiectādis quoq; somniorū significationibus stū- Dan. 1.
 duit, nisiones etiā diuinas uidere solitus. Ex aēlo autē bēnio post *Aegypti* populationē *Nabuchodonosorus* cū uidisset mirandā nisionē, cuius etiā euentū *Deus* ei in somnis indicauerat, mox ut ē stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis igitur *Chaldais*, & *Magis* ac *Varibus*, ait se somniū uidisse, & quoniā oblitus sit quale fuerit, uelle ut & somniū sibi indicēt, et eius significationē. Illi autē respōdētib; hoc supra humanas uires esse, qd si exponeret nisionē somniū, pollicētibus interpretationē, minatus est moriē nisi somniū etiā indicarent: & cū negarent se id posse, necari omnes imperat. Tum *Daniel* audito qd omnes sapiētes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cū suis cognatis esse in periculo, adiūt *Ariochū* regij præfectū satellitū, rogantēq; causam, cur ita rex statuisset in omnes sapiētes, & *Magos*, atq; *Chaldaos* animaduvertere: et cognito qd cū oblitus esset somniū, iussissetq; eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus sit, impetravit ut præfectus unius noctis dilationē *Magis* a rege peteret: spēs enim sibi esse, *Deū* eā ipsa nocte exoraturū, indicaturum esse id somniū. Qua *Danielis* postulata cū per *Ariochū* regi essent renuntiata: iussit eadem *Magorum* differri, tantisper dum huius promissi fidē experi-

retur. Puer uerò cū socijs digressus in suū cubi-
culū, per totā noctē supplex Deū precibus soli-
citauit, ut rem sibi aperiret, & Magos cū qui-
bus & ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet,
manifestata sibi uisione quā rex praterita nocte
uisam clabi ē memoria passus sit. Deus autem
& periclitātes miseratus, & Danielis sapien-
tia delectatus, iam somniū quā eius interpreta-
tionē ei notā reddidit, ut hanc per cū rex cognos-
ceret. Ille hac reuelatione laetus, surgens fratri-
bus eā indicat, iam desperantibus uita, & tan-
tū de morte cogitantibus: hortaturq; ut tranquillo
sint animo, & de uita melius sperare nō dubi-
tēt: cū quibus actis Deo gratijs quod atate corū
esset miseratus. *Ariochnū* adit initio dicit, rogās
ut se ad regē ducat, indicaturum ei somniū quod
proxima ante hāc nocte uiderat. Ad quē in-
gressus, primū deprecatus est eā opinionē, quasi
ipse Chaldeus & Magus esset sapiētior, quod ne-
mine illorū ualēte inuenire somniū, ipse id esset
indicaturus: nō enim sua peritia, uel quod inel-
lictu alios praeceles, id fieri: sed Deus, inquit,
nos de uita periclitātes miseratus est, rogantiq;
mihi pro mea populariūq; uita, & somniū &
eius significationē aperuit: neq; enim tā me soli-
citū habuit ea tristitia, & à te indigni uita essem?
indicati, q̄ metus de exstimatione tua gloria, cū
tot uiros bonos & honestos necari inberes, idq;
iniuria, quod non esset humana sapientia com-
preh

prehensibile quod mandabas, solo Deo ualente
 prestare quod cuperes. Ergo cum hac te cura to-
 neret, quis nam post te positurus esset orbis impe-
 rio, dormienti tibi Deus uolens omnes regnatu-
 ros ostendere, tale immisit somnium: Videbaris
 tibi uidere statuam grandem stantē, cuius caput
 erat aureum, humeri ac brachia argētea, nenter
 & femora aerea, crura ac pedes ferrei: deinde sa-
 xum uidisti abruptum à monte in statuam illam
 incidere, & hanc deiectam cōterere, ut nulla eius
 pars maneret integra, sed aurum, argensū, as &
 ferrum abiret in minutiorem farina puluerem,
 eumq; ingruente uenti ui difflatum in terras di-
 uersissimas. Saxum uerò illud tam magnū acce-
 pisse incrementū, ut quātum est terrarū sua mole
 opprimeret. Et hoc quidem est quod uidisti so-
 mnium, quod in hunc modū interpretari oportet:
 Aureum illud caput te significat, & alios reges
 ante te Babylonios: dua uerò manus & humeri
 duo portēdunt, quod à duobus regibus nostrū im-
 perium delebitur, illorū quoq; imperium aliis ab
 occidente ueniens tollet ē medio, amictus armis
 arcis. Huius quoq; uires debellabūt ab alio fer-
 ro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit
 resistere, quod ea sit auro, argento, ac aere uali-
 dior. Adiecit & de saxo interpretationē Da-
 niel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propo-
 situm est praterita, non etiam futura, scribere.
 quod si quis ueritatis audius nō desistis, inquirere

futurorū quoq; obscuros euentus cupiens discere,
 det operā ut Danielis librū perlegat, qui habe-
 tur inter sacras literas. Porro Nabuchodonoso-
 rus his auditis agnoscēs suū somnium, astonitus
 est Danielis indole, & procidens in faciem, eum
 nō aliter quā Deum adorauit, diuinis iuuenem
 dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito
 ei Dei sui nomine, uniuersa ditioni suae praposi-
 tum esse noluit, cum eoq; simul eius cōsanguineos:
 qui ob hoc inuidiosi facti in periculū inciderunt,
 offenso rege propter causam talem: Rex sabre-
 facta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cu-
 bitos, in campo magno Babylonis eam statuit:
 quā dedicaturus cōuocauit ex omni sua ditione
 principes, eiq; mandauit, ut quamprimum tuba
 dari signū audierint, procidentes in faciem ado-
 rent statuam: quod qui nō fecerit, poenam propo-
 suit, ut conijciatur in ardentis fornacis incēdium.
 Cū igitur omnes audito tuba signo adorarent
 eam statuā, Danielis cognari negauerūt se hoc
 facturos, quod nolent patrias leges transgredi:
 moxq; delati, & in ignē coniecti diuina seruari
 sunt prouidentia, & prater omnium opinionem
 euaserūt mortis periculum. Ignis enim eos nō at-
 tigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacem con-
 iectos, pepercit, & nō exernit nim suam in inue-
 nes, Deo inuicta flammis faciente horū corpora:
 quā quidē res magis etiam eos regi cōmendauit,
 quā probos et Deo charos esse animadverteret:

quo factum est ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde post, rursum aliud dormiens rex uidit insomnium, quod priuatus regno uitam acturus esset inter bestias, & post ex actu eo modo septennium, denuò restitutus esset in pristinum imperium. Quo uiso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectum nemo alius inuenire, & regi indicare potuit, solus Daniel quid portenderet coniectura affectus est: & qualē hic pradixit, talis etiam euentus affuit: nam cum in solitudine tempus predictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi uitio debet uertere, quod hac ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis infero. Talibus enim criminatōribus dudum occurri in initijs huius historiae: palam proficens, me tantum Hebraicorum uoluminum in Graecam linguam interpretem, & quae illic continentur bona fide relaturum me promissi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Ceterum Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII, uitam finit, uir industrius, & prioribus regibus longe fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerū Chaldaicarū libro his uerbis: Pater an- XIII. tem Nabuchodonosorus audito q̄ Satrapa quem Aegypto et caua Syria Phoeniciaq; praefecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre la-
bores

bores militiâ, tradita iuniori Nabuchodonosoro
 copiarũ parte, iussit hunc contra illũ proficisci:
 qui collatis signis cum defeclore congressus, &
 ipsum deuicit, & regiones eius ad suũ imperiũ
 retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus a-
 pud Babylonem morbo absumptus est, cum re-
 gnasset annos x x i. Nabuchodonosorus uerò
 non multo post patris morte cognita, & consti-
 tutis Aegypti ac reliquarũ regionũ negotijs,
 demandatãq; amicis cura captiuorũ Iudeorũ,
 Syrorũ, Phœnicũ & Aegyptiorum tradacen-
 dorum in Babyloniam cũ exercitu & impedi-
 mentis, ipse cũ paucis per desertum Babylonem
 properauit. Et cum assumpsisset regni admini-
 strationem, quæ interim penes Chaldaeos fuerat,
 & ab eorũ primo seruata erat in eius reditum,
 factus est totius paterni imperij dominus: ac pri-
 mo omnium captiuos recens adductos per op-
 portuna Babylonia loca in colonias distribuit:
 deinde spolijs bello partis Beli templum & alia
 quadã magnificè exornauit: auxit etiã & re-
 parauit antiqua urbis adificia, munito & flu-
 minis alueo, ita ne hostes eo possint uel ad cini-
 tatis incõmodum. Tres quoq; murorum ambitus
 intra urbẽ exstruxit, & totidẽ foris circũdedit,
 omnes è coctilibus laterculis, cumq; memorabi-
 libus operibus ciuitatem munisset, & portas in
 templorũ mod. ornasset, paterna regia contiguã
 exstruxit aliam regiã, cuius substructiones &
 reliqu

reliquam magnificentiā sorte supernacantiū esset dicere: unū silere nō possum, quōd tam ampliū & superbūm aedificiū intra quindecim dies absolutū est. In hac regia moles saxea fornicibus suspendit, montiū speciē referētes, superne constas varijs arborū generibus, atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quōd uxor educata in Media concupisset quādam patria suae similitudinē. Horū hortorū etiā Megasthenes in quarto rerū Indicarū volumine meminit, ubi ostendere conatur quōd hic rex uirtute & rerum gestarū magnitudine Hercule longe à tergo reliquerit: subiugasse enim eum & urbē Africa primariā, & bonam partem Hispania. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phoeniciū quā in Indorū historijs, quōd hic rex per tredecim annos Tyram oppugnauerit, regnante apud eam urbem Ichobale. Atq; hac sunt quae de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quōd Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudzorum apud Babylo-
nios habuerint.

C A P. XII.

Ceterum post Nabuchodonosori obitum Abilamarodachus eius filius regnū suscepit, qui mox Hierosolymorū regē Iechoniam ē uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatū, & apud Babyloniam

bylonem regia sua praefectū. Pater enim eius f-
 dem nō seruauerat Iechonia, qui se ei cū uxori-
 bus & liberis totaq; cognatione spōte tradide-
 rat, respectu solius patriae, quā nolebat per nim
 expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abi-
 malarodacho post decimumoctauum regni sui
 annū defuncto Niglissar filius successit, cūq; re-
 gnasset annos quadraginta, uitam cū morte mu-
 tauit: continuata deinde successione ad Labo-
 sordachū filium regnum peruenit: apud quē cum
 nouem taneū mēsisibus hasisset, post mortē eius
 transiit ad Balihasarcm, qui Babylonis Na-
 boandel nominatur. Hinc bellū intulerunt Cyrus
 Persarū rex, et Darius Medorū, à quibus dum
 intra Babylonē oppugnatur, mirabilis quaedam
 & prodigiosa uisio ei cōtiguit. Discumbebat coe-
 nans in ampla quadā aula, magno apparatu
 uasorū argenteorū qua regia mēsa adhiberi so-
 lens, accumbentibus etiā cōcubinis & purpura-
 torum praecipuis. Deinde cum ita collubisset,
 iubet ē suo tēplo afferri uasa Dei: qua spolia-
 tis Hierosolymis Nabuchodonosor in usum suū
 uertitus uertere, in Dei sui tēplo reposuerat. Ipse
 uerò iam n.ero calcens ausus est ex eis potare,
 uerba interim cōtumeliosa in Deū proferens: et
 ecce tibi uidet manū ē pariete prominentem, &
 in eo syllabas quasdā scribentē. Qua uisione ter-
 ritus cōuocauit Magos & Chaldaos, & totum
 hoc genus quod apud Barbaros prodigiorū &
 somnior

somniorū interpretationē profueretur, postulans ut
 sibi enarrent id quod erat scriptū. Magis autē
 negantibus se eum intellectū inuenire, rex ob rei
 nouitatē mœstus ac sollicitus, praconis uoce per
 totā suam ditionē publicauit: quicumq; mentem
 earum literarū interpretari posset, daturū se ei
 torquē aureum, & purpurea uestis usum, quali
 Chaldaeorū reges utuntur, atq; insuper tertiam
 regni sui partē. Post hoc praconium maior etiā
 fit Magorū concursus, certasim sensum litera-
 rum scrutatibus, nihil tamen proficientibus. Vi-
 dens autē tristē hac de causa regem eius audi-
 solari eum cœpit, dicens esse quendā captiuū Iu-
 daeum per Nabuchodonosorū uastatis Hieroso-
 lymis adductū, uirū sapientem, qui possit obscu-
 ra & soli Deo nota perquirere: hūc Nabucho-
 donosoro quæ opus erat interpretatū, cum ideo
 tempore posset alius nemo: rogabatq; ut accito
 illo percontaretur quid sibi uelint hæ literæ, ne
 coarguta cæterorum inscitia, etiam si tristē sit,
 prodigium id intelligatur. His auditis Baltasar
 accersit Daniele, & præsatus se rescivisse de
 eius sapientia, atq; spiritū diuino quem habeat,
 & quod solus sit idoneus interpretandis quæ a-
 liorū cognitionē effugiunt, rogauit ut sibi enar-
 ret quid scriptura illa significet, pollicēs opera
 pramium us. m uestis purpurea torquēq; au-
 reum, & ditionis suæ partē tertiam, ut sapientia
 eius insignita talibus honoribus, illustris fiat
 apud

apud omnes qui honoris causam sciscitando cognouerint. Daniel autem recusatis numeribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc uite finem predicere: eo quod ne proavi quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, et nihil maliri quod sit supra naturam hominis Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatum ad victum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conversationem et pristinum imperium, ac deinde per totam uitam agnouisse et laudasse Dei uirtutem et providentiam. Hic uero oblitum domestici exempli, uoces impius iactasse in Deum, et potasse ex sacris uasis unam cum suis pellicibus. Ob hac iratum Deum per has literas denuntiare qualem sit habiturus uita exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierum tuae uitae ac regni numerum, et perbreue tempus superesse: Thecel, quod est pondus, appensum a Deo regni tui tempus iam ad finem uergere: Phares, quod est fragmen fracturum Deum tuum regnum, et partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta, rex non poterat non uehementer tristari, attamen Danieli suam munificentiam non subtraxit tanquam malorum praenuntio, sed dona quae pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui sui culpam esse, non propheta:

imò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, ut cras euenturū, tamen si parū latius euentus sequeretur. Non multū autē abjē temporis, dum & ipse & urbs in Cyri Persarū regis potestatē deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimosextimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cum exstingueret Babyloniorum imperiū, adiutus à Cyro suo cognato, annū agebat sexagesimumsecundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiam Daniele prophetam assumptum secum duxit in Mediam, cumq; in maximo honore apud se habuit: erat enim unus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCC LX. satrapas, tot enim à Dario primū instituti sunt.

Itaq; cū tam charus & honoratus apud regem esset, ne qui ei tāquā diuino libèter de quouis negotio consulenti parèret, nō effugit ceterorum inuidiam, quemadmodū fieri solet inter eos qui aliquē sibi à rege præferri nō patiūtur a quo animo: cumq; anuli occasione calumnia contra eum quærerent, nullam unquā eis prabuit: cum enim esset conēptor pecuniarū & omniū munerum, turpe sibi ducens etiā pro beneficio licitam gratiam recipere, nullā uicendi ansam inuenire poterant: nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è mediis tollerent. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter

XIIII.

Dan. 6.

Deo supplicare precibus, cōmensi suae occasio-
nem qua eū possent perdere: aditoq; Dario re-
nuntiavit ei, nisum esse satrapis eius & princi-
pibus, per triginta dies populo dari intermissio-
nem, quibus nec ab ipso, nec à quoquā hominū
aut deorum quicquam precari liceat: & si quis
cōtra hoc cōmune decretum faxit, eum in foveā
leonum conijci. Rex uerò nō perspiciens eorū ma-
litiam, quòd Daniel hoc cōmento peteretur, ait
sibi placere hoc decretum: pollicitusq; se id con-
firmaturum, edictum proposuit in pūblicum quo
satraparum decretum promulgabatur. Id cum
omnes pra metu servare conarentur, magnū fuit
ubiq; silicium. Daniel uerò nihil hac curabat,
sed more solito stans in conspectu omnium, ado-
rabat Deum suum & deprecabatur. Tum, sa-
trapa nacti occasione quam dudum captave-
rant, regē aditū properē, Danielemq; accusant,
quòd contempto edicto solus ex omnibus deos
precari ausus sit idq; non ob pietatē, sed ob hoc
ipsum quòd observari se sciret ab amulis. Et cū
regē ob nimiam erga Danielem benevolentiam
etiā mādati sui contēptori facile ueniam datu-
rum crederēt, hoc ipso magis accēsi ad invidiā,
inflexibiles ad clementiā, postulauerūt ut iuxta
datā legē conijcerētur in leonum foveā. Darius
autē sperans ope divina eripiendum à bestijs,
hortatus est eum, ut praesentē casum a quo ferret
animo: & postquā eò coniectus est, cum obsi-
gnasse

gnasset lapidem qui ori fovea incumberebat nice
 hostij, domum reuersus est: totamq; eam noctem
 sine cibo & somno exegit de amici salute soli-
 citus: dilucula autē surgens ad fontē se contulit,
 & inuenit. illa so signaculo quo lapidem ob-
 signauerat, per apertā fenestrā supernē Danie-
 lem inclamauit, quarens an adhuc saluus sit.
 Ad quā vocē cum ille responderet illi sum se &
 incolumē, iussit eum ē fovea bestiarum extrahi.
 Inimici uerō eius uidētes ej nihil mali accidisse,
 noluerunt hoc Dei prouidentia tribuere, sed eam
 sam referētes in leonum saturitatem, ausi sunt
 etiā apud regē hoc asserere. At ille offensos eo-
 rum malitia, iussit multum carniū obijci leo-
 nibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis
 in fontē conijci, ut appareat si propter satura-
 tatem eos non attingat, ac tum demum euiden-
 tissimum fuit uatem ope diuina esse seruatum:
 nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac
 si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine
 mora eos dilaniauerunt. Acuit autē ferarum
 rabiem non uexatio famis qua iam eis exempta
 fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic uolente,
 ut ne bruta quidē eam impunitā sinerent. Cum
 igitur ad hunc modum uasis insidiatores peris-
 sent, Darius rex per totum suum imperiū nun-
 tios dimisit qui Danielis Deum predicarent,
 hunc esse solum uerum & omnipotentem Deum
 asserendo: ipsum deinde uasē in maiore etiam
 quā

quàm antè honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens: qui cùm ab omnibus Deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, adificauit apud Ecbatana Media turrim, opus pulcherrimum, & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum usq; durat, & spectantibus recentissima structura uidetur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinẽ habet, nihil omnino à tam longo tempore lesam, præter aliorũ edificiorum consuetudinem, quæ aquè atq; homines ætustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Nos autem durat usq; in præsens tempus, ut in ea turri sepeliantur Medorum reges, & Persarum, atq; Parthorum: eiusq; custodia sacerdoti Iudaici generis hodieq; conceditur. Quod autem in hoc uiro præcipua dignum est admiratione, silentio non præteribimus: omnis enim eximia felicitas ut propheta excellensissimo ei contigit, & uiuenti tam apud reges, quàm apud populum gratiofo, & post obitum sempiternam memoriam consecuto: Libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit: non solum enim futura prædixit quemadmodum alij propheta, uerùm etiam tempus quo euentura essent præfuisse: & cùm alij prophe

propheta calamitates predicarent, ideoq; ma-
 tam gratiam apud reges & multitudinem vul-
 gare inirent, hic bonarum rerum nates fuit, ut
 propter faustam ominationem quidem beneuo-
 lentiam omnium sibi conciliaret, propter euen-
 tuum vero certitudinem fidem sibi apud univer-
 sum mortalium genus compararet. Exstat enim
 in eius scriptis unde maxime illius prophesia
 certitudo potest colligi: ait enim se apud Susa
 primariam Persidis urbem cum sodalibus pro-
 disse in campum, & ibi terramotu repentino
 exorto, diffugientibus metui amicis solum esse de-
 relictum, seipsum quoq; consternatum in faciem
 & manus procidisse: ibi accessisse quendam ex-
 citantem se & iubentem ut surgeret ac uideret
 qua post multa secula euentura essent suis cini-
 bus: surgenti deinde ostensum esse arictem ma-
 gnum, enata habentem multa cornua, & in his Dan. 8.
 ultimum caeteris celsius: uersis deinde ad occiden-
 tem oculis, uidisse se hircum delatum per aërem
 concurrisse cum aricte, & bis cornibus ictum
 prostrauisse humi & conculcasse pedibus: dein-
 de uidisse enatum è fronte hirci cornu maximum,
 quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuer-
 sa inuentos singulos: & ex his etiam aliud mi-
 nus exortum scripsit, quod postquam esset adul-
 tum, Deus qui hac ostendebat dixit gesturum
 bellum contra gentem ipsius, & urbem ui expu-
 gnaturum, & ceremonias templi cōturbaturum.

sacrificiaq; uenturum per dies M. CCXCVI.
 hac est uisio quam in campo apud Susa se uidisse
 scripsit : tamq; Deum sic interpretatum esse:
 Arietem significare Persarum & Medorum
 regna, cornua uerò futuros in his reges, & ho-
 rum ultimum designari per cornu ultimum, hanc
 enim fore diuitijs & gloria praestantissimum.
 Per hircum uerò indicari, fore aliquem è Gra-
 corum regibus, qui cum Persa bis cōgressus eum
 praelio superet, totumq; eius imperium occupet.
 Per cornu uerò illud magnum ex hirci fronte
 exstans primum regem significari, & per alio-
 rum quatuor pro illo pullulationem, & ad qua-
 tuor terra tractus singulorum uersionem, succes-
 suos ostendi, post primi regis mortem, & regni
 inter eos partitionem : hos neq; filios eius neq;
 alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis
 annis per orbē habitatum regnatos : ex hisq;
 exoriturum quendam regem, qui bellum gerat
 cum gente Iudeorum & legibus, & formam in-
 stituta iuxta has Reipublica auferat : spoliatioq;
 templo uictimas in id induci per triennium pro-
 hibeat : quae quidem calamitas genti nostrae sub
 Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurum
 Daniel ante multos annos scripserat. Eodem au-
 tem modo scripsit & de Romanorum imperio,
 & quantam uastitatem illaturi essent nostris
 hominibus. Haec omnia diuinitus sibi demonstra-
 ta scripto tradidit, & posteris legenda reliquit,

aut videntes euentum non discrepare à prædictio-
nibus, *Danielem* mirentur ob tam insignem ho-
morem illi à *Deo* habitum : simulq; *Epicureo-*
rum error coarguatur, qui providentiam è vita
eijciunt, & *Deo* regimen rerum nolunt permit-
tere, nec credunt universitatem à beata illa &
immortali essentia vel conservari vel guberna-
ri, sed sine rectore & curatore mundum suapte
impetu ferri asseverant : qui si ita, ut illi autu-
mant, careret præside, quemadmodum naues sine
gubernatoribus videmus procellis & fluctibus
obruï, curruq; anrigis destitutos eueri ac con-
fringi, ita & ipse perderetur immoderato im-
petu. Quamobrem dum *Danielis* uaticinia con-
sidero, non possum non damnare istorum insci-
tiam, qui *Deo* negant cura esse res mortalium;
quâ enim fieri potuit ut prophetijs eius responde-
ret euentus, si temere in mundo gererentur
omnia? Verum ego hac ita ut inveni
in literas retuli, quòd si quis
manus diversam opinio-
nem sequi, id per me
quidem erit illi
integrum.

*

